

Aleksandar Medvedev

TAJNE BIBLIJE

Dodaci:

**ŽIVOT POSLE SMRTI
BOŽJI PRAZNICI
TROJSTVO**

METAPHYSICA

Naslov izdanja: Tajne Biblije

Autor: Aleksandar Medvedev

Prvo izdanje: 2009.

Izdavač: Metaphysica, Beograd

Štampa: Štamparija Jovšić

Tiraž: 1000

Distribucija: Metaphysica, 011/292-0062

TAJNE BIBLIJE

Da li postoji Bog?

"Osetio sam da se ono na čemu sam stajao razbija podamnom, da tlo nestaje pod mojim nogama, da ono od čega sam živio ne postoji više i da moralno ja više nemam od čega živeti. Moje pitanje, ono koje me je punih 50 godina vodilo samoubistvu bilo je vrlo jednostavno. Ono prebiva u duši čoveka, od neukog deteta do naj-mudrijeg starca. Bez njega život je nemoguć, kao što sam ja to iskusio. Šta će se dogoditi od svega onoga što ja danas radim, sa onim što ću raditi sutra, šta će se dogoditi sa celim mojim životom?"

Zašto moram živeti? Zašto želeći? Zašto nešto činiti? Ima li moj život smisao koji neće biti uništen neizbežnom smrću koja me čeka?

Tokom celog mog života moje srce vene u nekoj bolnoj zebnji. Taj osećaj ne mogu drugačije nazvati nego traženje Boga", reči su Tolstoja.

Još je Sokrat govorio da je najveća mudrost spoznati samoga sebe. Ali, na osnovu čega? Koje kriterijume uzeti? Veliki švajcarski filozof Martin Buber, smatrao je da čovek postoji na dva nivoa: postoji na horizontalnom nivou - to je odnos prema biljkama, životinjama, ljudima, i taj odnos je nazvao "ja-to". Međutim, Buber je smatrao da ako čovek postoji samo na horizontalnom nivou, on nije u potpunosti ljudsko biće, i da mora postojati jedna druga dimenzija, jedna druga realnost. To je vertikalna realnost - odnos čoveka prema Bogu - koju je on nazvao "ja-Ti".

Mnogi filozofi su pokušavali da nađu smisao u ljudskom besmislu. Sartr je smatrao da smisla nema, i da je jedini smisao ljudskog života da prihvati besmisao. Drugi su smatrali da je besmislica verovati u Boga. Marks je kazao: "Čovek je čoveku bog. Čovek je izmislio boga, jer mu je bog potreban. Bog nije ništa drugo do jedna vrsta idealnih želja koje čovek nosi u sebi. Čovek je bog, sve je u rukama čoveka. Čovek može rešiti sve svoje probleme."

Postoje četiri klasična argumenta koje su filozofi i teolozi naveli, u toku istorije filozofije i teologije, u prilog činjenice da postoji Bog.

Prvi argument je takozvani "kosmološki argument". Ovaj argument se bazira na takozvanom "uzročno-posledičnom redu stvari" ili logici, i on glasi ovako: "Sve što postoji ima uzrok svoga postojanja."

Strano je ljudskoj logici da postoji neka realnost koja je jednostavno nastala sama od sebe. Naime, ljudsko iskustvo ne poznaje činjenicu da ni iz čega može postati nešto. Francuski filozof Volter je to izrazio na sledeći način: "Zamislite da šetate obalom mora. Odjednom, tu na obali mora, vi vidite sat. Šta bi bila vaša prva misao? Da li bi vaša prva misao bila: 'Kamenčići su se kretali u moru i usled kretanja kamenčića stvorio se čitav mehanizam, i eto, stvorio se sat.' Da li biste to pomislili?", pita Volter.

"Svakako da ne. Kazali biste: 'Sat je ovde na obali mora... neko je izgubio sat.' Dakle, sat ima svoga vlasnika. Ne samo to. Ako postoji sat, on mora imati uzrok svoga postojanja."

Zato je Volter kazao: "Sat postoji, dakle, mora postojati i sajdzija." Drugim rečima, svet postoji, kosmos postoji, on nije mogao nastati sam od sebe i on mora imati uzrok svoga postojanja. Svet postoji, dakle, mora postojati i Stvoritelj sveta.

Međutim, ovde postoji jedan problem logike. Problem je kod uzroka samog Stvoritelja ili Boga. Ko je stvorio Boga?

Francuski filozof Renuvije, bavio se punih deset godina ovim problemom logike kosmološkog argumenta. On je kazao ovako: "Zamislite jedan lanac. Zamislite da je uzrok jedne alke druga alka, i zamislite da ovaj lanac ide u beskonačnost."

I onda Renuvije argumentuje: "Ako lanac ide u beskonačnost, onda ne postoji prvi uzrok svih uzroka."

Zašto ne postoji? Jer lanac ide u beskonačnost. Ako ne postoji prvi uzrok, onda ne možemo objasniti ni postojanje svih drugih entiteta u svemiru. "Zato", kazao je Renuvije, "mi moramo logike radi, pretpostaviti da postoji prvi uzrok svih uzroka bez uzroka".

I zato danas u filozofiji postoji sledeća postavka: u svetu postoje dve vrste entiteta. Prva vrsta entiteta je takozvani "neophodni entitet". To je entitet koji svoje postojanje ne duguje nikome. Da bismo razumeli sve druge entitete, da bismo razumeli postojanje biljaka, životinja, čoveka, svemira itd, mi moramo pretpostaviti da postoji prvi uzrok svih uzroka bez uzroka, dakle, da postoji jedan neophodni entitet, a da su svi drugi

entiteti u svemiru prouzrokovani entiteti. Oni svoje postojanje duguju ovom prvom uzroku svih uzroka bez uzroka.

Drugi argument u prilog postojanja Boga jeste "teleološki argument". Naziv potiče od grčke reči "teleos", što znači "cilj, svrha", a može označavati i harmoniju. Drugim rečima, mi ne samo da možemo zaključiti da postoji Bog koji je stvorio neku vrstu nedefinisane realnosti, nego je Bog uzrok jedne harmonične realnosti, realnosti koja u sebi ima sklad, harmoniju, koja u sebi ima savršenost.

Dakle, mi svuda oko sebe vidimo čuda. Ne samo da postoji Bog, nego je taj Bog stvorio entitete u svemiru koji su nam srodni. Posmatrajući prirodu, mi ga možemo razumeti - tog Boga koji je sve to stvorio ili Biće koje je sve to stvorilo. Spomenućemo neke primere kada je u pitanju teleološki argument.

Postoji neverovatna harmonija u sastavu vazduha. Na primer, šta je ta nevidljiva supstanca, zvana vazduh, koju mi udišemo svaki dan? (Znamo da je vazduh najvećim delom sačinjen od azota i kiseonika.) Mi bismo disali ređe i ne tako duboko kada bi procenat kiseonika u vazduhu bio 50% umesto sadašnjih 21%. Ali, kada bi to bio slučaj, Zemlja i vazduh bi postali kao upaljač. Svaka, pa i najmanja vatra, gorela bi eksplozivno i nekontrolisano. Munje bi spalile čitave šume, i verovatno da u kratkom vremenskom periodu ne bi bilo ni jedne. A sa manjim procentom kiseonika, imali bismo problem da zapalimo vatru.

Dakle, postoji sklad u vazduhu - kako je on načinjen? Ili možemo govoriti o mnogim drugim realnostima.

Na primer, ljudsko uvo. Prilikom govora, čovek ne proizvodi glas ili buku, već određene talase koji tačno odzvanjaju na jednom instrumentu koji se nalazi u uhu. Današnji klaviri imaju oko 80 dirki, a u unutrašnjem uhu, smešten u malom prostoru, nalazi se "klavir" koji ima na sebi oko 6.000 dirki, koji proizvodi sve tonove i polutono-ve. Ovaj instrument se naziva "Kortijev organ". Da li je on proizvod slučaja?

Ili na primer, bubrezi. U toku 24 sata, kroz bubrege srednje veličine prođe oko 190 litara krvi. U svakoj ćeliji bubrega, koje su nevidljive golim okom, odvijaju se najkomplikovaniji biološko-hemijski procesi čišćenja krvi. Da bi se takva laboratorija stvorila izvan ljudskog organizma, možemo da zamislimo koliko bi trebalo prostora. To je jedno od velikih čuda.

Ili da govorimo o ljudskom mozgu, što je možda najveće čudo. Ljudski mozak ima oko deset milijardi ćelija. Svaka ćelija mozga je povezana sa drugim ćelijama sa oko deset hiljada do sto hiljada veza. Kako je moguće da tako složen

sistem postoji u čoveku? U tome se može videti sklad, harmonija, "teleos".

Sledeći argument, koji srećemo u filozofiji i teologiji, u prilog postojanja Boga, jeste takozvani "ontološki argument". Njegov ime dolazi od grčke reči "ontos", što znači "biće". Ovaj argument duguje Anselmu, koji je živio u 12. veku, a kasnije ga je upotpunio i razradio Rene Dekart. Dekart je celog svog života tragao za nekim temeljom, kao i Tolstoj, za nečim na šta će moći da stane, da se osloni u svom životu, nečim u šta će moći da veruje, nečim za šta će znati da je istina. I posle dugog traganja, on je uzviknuo: "Mislim, dakle postojim."

Kakve veze ima ovaj argument sa Božjim postojanjem? Dekart je kazao: "Ja sam, ja postojim, zato što mislim, razmišljam. Samom logikom ja zaključujem da postojim, kao ljudsko biće, kao određeni entitet u svemiru. Ali, na osnovu svoga postojanja ja zaključujem da mora postojati jedno drugo Biće. Zašto? Jer ja nisam potpun", kaže Dekart.

"Ja u svom biću osećam žed i potrebu za nekim drugim Bićem. Ja postojim, ali ja postojim kao nepotpuno biće. Moje biće teži jednom drugom Biću koje bi moralo biti apsolut svih kvaliteta i vrednosti, koje bi u stvari, bilo apsolutno biće." To drugo biće Dekart je nazvao Bogom. Dekart je toliko verovao u Boga da je smatrao da se Bog i Božje postojanje može dokazati i matematičkim putem.

Pre Dekarta postojali su u Engleskoj empiristi, kao filozofski pravac, koji su smatrali da ono što čovek zna dolazi putem empirije, iskustva. Kako znamo ono što znamo? Gde su granice znanja?

Filozof Lok je smatrao da se dete rađa kao čisti list papira i sve saznaje putem iskustva. Dakle, "iskustvo je uzrok ljudskog znanja", kazali bi oni. Rene Dekart će reći: "Istina je, određena znanja mi stižu iskustvom ili vaspitanjem, ali u čoveku postoje takozvane 'urođene ideje', koje čovek nikad nije mogao naučiti iskustvom." Koje su to ideje? Na primer, on je kazao: "Ideja o večnosti. Čovek nikada nije video večnost, nikada nije živio sa večnim čovekom, nikada nije živio u večnom stanju, a ipak nosi u svom srcu ideju o večnosti."

Ideja pravde, takođe. Čovek umire i veruje da će pravda biti zadovoljena. Otkud ta želja za apsolutnom pravdom? Može se takođe govoriti i o "analogiji entis" ili analogiji dva bića - analogiji ljudskog bića i Božjeg Bića. Čovek ima neurozu, oseća se neugodno, on bi želeo da promeni posao, da promeni ženu, da promeni mesto gde živi, da ide negde, da traži samoga sebe, da pronade mir u svome srcu. Čovek teži jednom drugom biću i nije svestan da ustvari teži Bogu. Drugim rečima, čovek je, na osnovu Renea Dekatra i onto-

loškog argumenta, nepotpuno biće bez Boga. Jedino u Bogu može pronaći mir i potpunost svog bića.

Četvi argument u prilog postojanja Boga dugujemo Emanuelu Kantu. To je takozvani "moralni argument". Kant je voleo da kaže: "Kada se nalaziš u dilemi da učiniš nešto ili da ne učiniš, načini takav izbor da taj tvoj konkretni izbor, sada i ovde, može postati univerzalni izbor svih ljudi." Šta to znači?

Ako postoje univerzalni izbori, onda postoji i univerzalno biće. Dakle, postoji Bog. U svom najpoznatijem delu "Kritika čistoga uma" on je odbacio kritiku čistoga uma i prihvatio kritiku praktičnog uma. Bog postoji jer je čoveku potreban Bog u praktičnom životu.

Religiozni ljudi veruju da se Bog otkriva čoveku preko prirode, preko savesti, preko Biblije, i na najpotpuniji način preko Isusa Hrista. Rimski istoričar Ciceron je zapisao:

"U jednom mračnom zatvoru živio je rob koji je tu proveo ceo svoj život. Jedini znak na osnovu koga je mogao znati da li je dan ili noć bio je jedan zrak svetlosti koji je prolazio kroz pukotinu jednog zida.

I godinama je ovaj rob znao o danu i noći samo na osnovu ovog zraka svetlosti, i on se prosto sprijateljio sa ovim zrakom svetlosti.

Jednoga dana zatvorske vlasti su odlučile da sruše taj zid. Rob je bio jako uznemiren jer je smatrao da će se sad odvojiti od svog dugogodišnjeg prijatelja." I Ciceron kaže: "A rob nije znao da će rušenjem ovog zida ugledati čitavu svetlost dana."

Ako postoje zidovi, ako znamo možda samo malo o Bogu, dopustimo da se sruše svi zidovi koji nas odvajaju od Njega. On će osmisлити naš život i naš život će dobiti drugačiji smisao. Božja prisutnost u životu čoveka znači život. Odsutnost Božja, na osnovu Biblije, znači smrt za čoveka.

Biblija - Božja reč

U ovom poglavlju ćemo najviše vremena posvetiti tome kako se Bog otkriva čoveku putem Biblije ili Svetog Pisma. Sama reč "Biblija" je grčkog porekla i znači "skup knjiga". Dolazi od reči "biblos", što znači "knjiga".

Biblija ima u sebi 66 knjiga. Neki Bibliju nazivaju i bibliotekom. Neke od ovih knjiga su pisali isti autori, tako da u Bibliji postoji oko 40 autora. Neki biblijski pisci su pisali više knjiga, kao na primer apostol Pavle, koji je napisao dobar deo poslanica Novog Zaveta.

Mi ćemo pokušati da odgovorimo na neka ključna pitanja i ovo poglavlje će biti više tehničke prirode, pokušaj da nas uvede u biblijsku literaturu. Zato moramo odgovoriti na neka suštinska pitanja: Kada je pisana Biblija? Ko ju je pisao? Kako je razumeti? Originalni spisi? Biblija i tradicija? itd.

Prvo: Kada je pisana Biblija? Biblija je pisana u jednom dugom vremenskom razdoblju. Prvi biblijski spisi, smatra se danas, nastali su negde 1500 godina pre Hrista (ili pre naše ere). Smatra se da je prva knjiga koja je ikada napisana, a koja pripada kanonu Biblije, bila Knjiga o Jovu (reč "kanon" se koristi u teologiji i označava knjige koje se nalaze u Bibliji; "kanon" znači "zakon, merilo, aršin"). Oni koji studiraju književnost imali

su priliku da čitaju Knjigu o Jovu, jer je zaista izvanredna, ali je problematična, jer govori o problemu ljudskoga zla: ako postoji Bog, zašto onda nevini ljudi stradaju?

Kanon Staroga Zaveta završen je negde 400 godina pre Hrista. Dakle, Stari Zavet je pisan u periodu od 1500 do 400 godina pre Hrista. Novi Zavet je nastao u periodu od sto godina posle Hrista. Ako uzmemo celi ovaj period, vrlo brzo ćemo zaključiti da je Biblija nastala u jednom dugom vremenskom periodu od 1600 godina.

Ko su bili ljudi koji su pisali Bibliju? Mi danas imamo Bibliju u svojim rukama i možda često pomišljamo da je ona jednostavno oduvek bila takva. To nije istina. Mi možemo pretpostaviti da čovek koji je živio 1000 godina pre Hrista očito nije poznavao nekoga ko je živio 500 godina pre Hrista, a još manje da je poznavao onoga koji je živio posle Hrista - u periodu od 100 godina posle Hrista. Dakle, u pitanju su različiti istorijski periodi.

Ko su bili ti ljudi koji su pisali Bibliju? U periodu Staroga Zaveta to su bili proroci, a neki su bili sveštenici. Svi pisci Staroga Zaveta bili su Jevreji. Zašto? Već u doba Staroga Zaveta Bog je izabrao jevrejski narod da bude jedan poseban narod, preko koga je želeo da vest o sebi raširi svim drugim narodima ove planete. Zato su Jevreji bili je-

dan poseban narod, koji je ljubomorno čuvao biblijske spise.

Pisci Starog Zaveta bili su carevi, proroci, a spominje se i jedan pastir, Amos, prorok Amos. U Novom Zavetu pisci su bili Hristovi učenici - apostoli, koji su bili sa Njim dok je bio na Zemlji. Neki od njih nisu bili sa Hristom, ali su pisali o Njemu.

Fenomen Biblije, da podvučemo odmah na samom početku, čudo ove knjige koja je nadživela vreme i prostor, je u tome da postoji sklad misli. Ne postoje suprotnosti, ne postoje kontradiktornosti između različitih knjiga Biblije. Iako je pisana u tako dugom periodu, kada čitamo Bibliju sa iskrenim srcem, da bi u njoj otkrili vest Božju, imamo utisak da je autor samo jedan.

Dakle, čudo Biblije je jedinstvo misli, a u stvari, autor Biblije je niko drugi do sam Bog koji je nadahnuo biblijske pisce.

Sledeći odgovor koji moramo dati jeste: Kako su biblijski pisci pisali Bibliju? Znamo ko je pisao Bibliju, znamo kada je pisana, ali kako je pisana? Postojala je jedna teorija koja je dugo bila prihvaćena u teološkim krugovima, a ta teorija se zove "mehanički diktat". Naime, dugo vremena biblijski stručnjaci - naučnici koji se bave biblijskom literaturom, smatrali su da je pisac Biblije, odnosno čovek koji je pisao Bibliju, bio pasivni instrument u rukama Boga. To jednostavno znači, da mu je Bog govorio i on je pasivno prenosio to što mu je Bog govorio. Možemo videti mnoge srednjovekovne slike koje prikazuju biblijskog pisca kako drži pero u ruci i piše, a iza njega stoji anđeo koji mu diktira.

Dakle, ova teorija biblijske inspiracije ili nadahnuća zove se "mehanički diktat". "Mehanički", jer biblijski pisac ne sudekuje aktivno u pisanju - on jednostavno pasivno piše ono što mu Bog govori. Danas biblijski naučnici uglavnom ne prihvataju ovu teoriju i ona je izgubila svoj značaj u dobrom delu religioznog sveta. Danas se smatra da je biblijski pisac ipak igrao aktivnu ulogu u pisanju Biblije. Zato slobodno možemo reći da je Biblija božansko-ljudska knjiga - Bog je u Bibliji govorio preko ljudi. Zbog toga u Bibliji nalazimo različite literarne vrste. Naći ćemo i različite stilove pisanja, gde je ljudski element ili element pisca koji je pisao, takođe prisutan u biblijskoj knjizi. Tako ćemo naći u Bibliji istorijske tekstove, naći ćemo poeziju, naći ćemo literarni žanr, kao što su poslanice, koje su bila opšta praksa pisanja dok su Rimljani vladali svetom. Naći ćemo, takođe, literarni žanr kao što je jevanđelje, a naći ćemo i jednu basnu u Bibliji. Biblijski pisci su koristili različite literarne vrste sa jednim jedinim ciljem: da ljudima ove planete prenesu vest od Boga. To je vrlo važno prilikom shvatanja Biblije.

Prilikom tumačenja Biblije, ono što se vrlo često može čuti, jeste sledeće: "Postoji toliko raz-

ličitih crkava. Na kraju krajeva, svako Bibliju može tumačiti kako god hoće. Konačno, Biblija nema jednu istinu, ona ima više istina."

Mi sa radošću možemo konstatovati da postoji mnoštvo biblijskih naučnika koji se bave interpretacijom Biblije. Nauka koja se bavi principima interpretacije Biblije zove se "hermeneutika". Njeno ime dolazi od grčke reči "hermeneo", što znači "tumačiti".

Postoje čvrsti principi u današnjem naučno-teološkom svetu koje čovek, ako želi da pošteno priđe biblijskom tekstu, treba da poštuje. Ti principi nisu natureni biblijskom tekstu sa strane - oni proizilaze iz samog biblijskog teksta. I bilo bi dobro da prilikom čitanja ovog teksta imamo Bibliju pored sebe.

Dakle, Bibliju ne možemo tumačiti kako god hoćemo. Postoje principi koji izviru iz samog biblijskog teksta. Ne postoji dve ili nekoliko istina u Bibliji. Postoji samo jedna tačna interpretacija biblijskog teksta. Naravno, postoje tekstovi koje sada još ne možemo sasvim razumeti, i tu postoji mogućnost mnogostruke interpretacije. Ali kada su u pitanju ključne, osnovne religijske istine, ne postoji dvostruka ili mnogostruka interpretacija biblijskog teksta.

Da spomenemo neke principe interpretacije Biblije: Vrlo često će neko uzeti Bibliju i reći: "Evo, u Bibliji piše 'to i to,'" a da jednostavno nije, pre toga, tekst koji čita smestio u literarni kontekst. Na primer, imamo jedan biblijski tekst (ovo važi i za drugu literaturu), i neko izvadi jednu rečenicu iz Biblije i kaže: "U Bibliji piše: 'Nema Boga.'" Da, u Bibliji piše: "Nema Boga", ali pre toga piše: "Reče bezumnik u srcu svom: 'Nema Boga.'"

Neki ljudi prilikom interpretiranja Biblije izvade samo ovu rečenicu i kažu: "Nema Boga." Mi ovde karikiramo i namerno uzimamo jednu sliku koja je drastična, da bi smo objasnili problem.

Potrebno je, dakle, tekst smestiti u literarni kontekst - potrebno je čitati ono što piše ispred, i potrebno je čitati ono što piše iza. Ako ni tada tekst nije dovoljno jasan, treba čitati celo poglavlje ili celu jednu knjigu, ili celo jedno Jevanđelje u kojem se nalazi posmatrani tekst, da bismo ga ispravno shvatili. Ako tekst ponovo nije jasan (tako rade sistematičari, to se zove "sistematska teologija"), mi smo dužni da tekst o kome govorimo smestimo u kontekst cele Biblije.

Danas postoje takozvani "konkordansi". Šta su konkordansi? To su pomagala koja pomažu da jednu temu pronađemo u celoj Bibliji, i kada čitamo tekstove koji tretiraju jedan isti predmet u celoj Bibliji mi možemo imati jasan biblijski stav u vezi sa određenim predmetom. Mnogo ljudi neispravno tumači Bibliju jer jednostavno vade tekst iz njegovog konteksta.

Dakle, prvo pravilo koje bi trebalo shvatiti jeste da tekst treba smestiti u kontekst. Mi možemo naći (zavisi koji prevod Biblije imamo), ispod teksta, ili sa strane, oznake koje govore o drugim sličnim tekstovima, i dobro je čitati te tekstove.

Drugo hermeneutičko pravilo, koje je takođe važno, jeste da posmatrani biblijski tekst treba smestiti u istorijski kontekst. To znači da je dobro čitati i drugu literaturu iz perioda kada je nastala određena biblijska knjiga. Tu nam arheologija može puno pomoći. Dobro je istraživati, proučavati istoriju - period u kome je Biblija nastala. To će nam pomoći da bolje shvatimo biblijski tekst.

Treće hermeneutičko pravilo, koje bismo ovde spomenuli, jeste "progresivnost otkrivenja Boga u Bibliji". Dakle, Bog se u Bibliji otkriva progresivno. Šta to znači?

Postoji jedna maksima u teologiji koja kaže da je "Bog koračao korakom koji je čovek mogao da sledi". Ovde malo, onde malo, ali je svetlost bivala sve jača i jača, i konačno u ličnosti Isusa Hrista "deset hiljada vati" svetlosti je došlo. Hristos je potpuno otkrivenje Boga čoveku.

Zato je dobro da imamo na umu, kada čitamo Bibliju, i ovo hermeneutičko pravilo: Bog se u Bibliji otkriva progresivno, to jest postepeno. Najveća svetlost je u ličnosti Isusa Hrista, ali to ne znači da drugi delovi Biblije nisu vredni.

Dakle, cela Biblija, i Stari i Novi Zavet, su vredni na nas. Stari Zavet, koji se najviše koristi na ovim prostorima, preveo je Đuro Daničić, a Novi Zavet Vuk Karadžić. I tu imamo pojedine biblijske knjige. Stari Zavet počinje sa pet knjiga Mojsijevih, zatim postoje istorijske knjige, pa onda knjige mudrosti i konačno proročke knjige.

Zatim, ako pogledamo negde iza sredine Biblije, naći ćemo drugi deo Biblije - Novi Zavet, koji je takođe podeljen na knjige i poglavlja. Ako bi naišli na ovakav izraz: Jevanđelje po Jovanu 5,16 šta to znači? Biblija je podeljena na poglavlja ili glave. U originalnom tekstu to nije postojalo, ali kasnije, zbog lakšeg snalaženja u biblijskom tekstu, Biblija je podeljena na poglavlja i na stihove. To znači da se ovde radi o 5. poglavlju Jevanđelja po Jovanu, 16. stih.

Ili imamo, na primer, 1. Mojsijeva 34,2. To znači da je to Prva Knjiga Mojsijeva, 34. poglavlje, 2. stih.

Prilikom snalaženja u biblijskom tekstu dobro je imati na umu i sledeće. Stari Zavet, po jevrejskoj podeli, delio se na tri velika dela. Prvi deo je takozvana "Tora", što na jevrejskom (ili hebrejskom) jeziku znači "Nauk, Putokaz". To su pet knjiga Mojsijevih. (Stari Zavet je pisan na jevrejskom jeziku, a Novi Zavet, većim delom, na grčkom jeziku.) "Tora" je i danas najpopularniji deo Biblije koji prihvataju Jevreji, to jest zvanični judaizam.

Drugi deo Starog Zaveta, kako su to Jevreji delili u svojoj Bibliji, je "ketuvim". To su istorijski spisi. A zatim imamo "neviim", ili "proroci". Postoje četiri velika proroka: Isaija, Jeremija, Jezekilj i Danilo, i 12 malih proroka.

"Tora" ili "Nauk" je jedan od prvih tekstova koji su nastali i zato je dobro da "Toru" ili "Nauk" imamo kao kriterijum za sve drugo. (O tome ćemo nešto više govoriti kasnije.) To je, dakle, velika podela Starog Zaveta.

Što se tiče originalnih spisa Biblije, danas se sve češće postavljaju pitanja: Da li za Bibliju postoje originalni spisi? Kada je u pitanju Stari Zavet, znamo da su najveće žaoke i najveća neprijateljstva protiv Biblije upućena u periodu 18. i 19. veka - u periodu racionalizma. Volter je verovao u Boga, ali je bio deista. Deisti su verovali da postoji Bog, ali zbog zla na ovom svetu oni nisu mogli prihvatiti činjenicu da Bog još upravlja ovim svetom. Zato su smatrali da je Bog stvorio svet i ostavio ga da živi kako god zna i ume. Zato je Volter odbacio Bibliju. On je verovao u Boga, ali je odbacio Bibliju kao reč Božju. Volter je smatrao da će Biblija nestati za nepunih sto godina. Međutim, u kući u kojoj je on živio, u Parizu, danas se nalazi prodavnica Biblija. Biblija ostaje i živi - knjiga koja nosi opšteljudske istine.

Kada je u pitanju Stari Zavet, većina ljudi imala je prilike da čuje za takozvane "Kumranske spise". Mi ćemo reći nekoliko reči o tim Kumranskim spisima, jer su oni vrlo važni. Naime, kada je u pitanju Novi zavet, mi imamo mnogo više spisa, jer je Novi Zavet nastao mnogo kasnije - u prvom veku posle Hrista. Pisali su ga Hristovi učenici, i zato što je nastao u tom periodu, mi imamo različite njegove kopije koje su nam vremenski bliže. Na primer, "Kodeks sinaitikus", "Kodeks vaticanus", zatim u Lenjingardskom muzeju postoji takođe nekoliko originalnih spisa sa kojima možemo uporediti tekst koji danas imamo.

Kada je u pitanju Stari Zavet, na raspolaganju imamo manje starih tekstova. U periodu racionalizma smatralo se da tekst koji mi danas imamo u rukama - nije isti kao originalni tekst. Ali, godine 1947. jedan dečak beduin je čuvao ovce i koze pored Mrtvog Mora (u Izraelu). Imao je nekog jarčarča koji je bio posebno neposlušan i koji se penjao po onim stena u tom suvom predelu. Dečak ga je gađao kamenjem da bi se ovaj vratio. I onda je čuo kako je jedan od kamenova koje je bacio počeo da pada negde duboko. Dečak se popeo i video jednu rupu kroz koju je počeo da baca kamenje, i kamenje je padalo negde duboko dole. On je pozvao roditelje i kada su roditelji došli, otkrili su jednu veliku pećinu. U toj pećini su otkrili mnoštvo čupova sa spisima (manuskriptima). Mnoštvo od tih manuskripata je bilo u tim

čupovima, ali su to bili pergamenti koji su bili zamotani u još nekoliko koža.

(Odmah da kažemo da je proces otvaranja manuskriptata vrlo "bolan", zato što ako prilikom otvaranja odlomite jedan deo, vrlo često se ovaj deo unutra pretvara u prah. Zato biblijski naučnici godinama istražuju i pokušavaju da u idealnim uslovima otvore ove drevne spise.)

Naravno, ljudi koji su to pronašli nisu znali njegovu vrednost. Jedan od tih Arapa, koji je pronašao ove spise, odlučio je da na pijacu, zajedno sa ostalim stvarima, ponese i neki od tih pronađenih spisa, nadajući se da će neki znatiželjni turista da ih kupi.

Igrom slučaja, ili Božjim providenjem, tog dana prolazio je tuda jedan poznati arheolog, biblijski naučnik. On je uzeo spis i ono što je video, posle kraćeg istraživanja, bilo je zapanjujuće. Nije mogao da veruje da je spis tako star. Odneo ga je svojoj kući, počeo je da istražuje i shvatio je da taj spis datira iz drugog veka pre Hrista. To je bilo 1947. godine.

Pozvao je svoje prijatelje da i oni provere. I posle nekoliko analiza došli su do zaključka da je tekst zaista toliko star. Onda su pokušali da nađu ljude, odnosno čoveka, koji mu je to prodao. Kada su Arapi videli velike sume dolara koje su Amerikanci nudili, oni su često lomili ove manuskripte i prodavali male delove. Kasnije, kada se ipak shvatilo o čemu je reč, država se umešala, i tako su otkriveni čuveni "Kumranski spisi".

Duboko smo ubeđeni da je Bog čuvao za 1947. godinu otkriće ovih spisa. Nikada u istoriji Biblije nije bilo neophodno da se pojave ovi spisi kao u tom periodu.

Kada su upoređeni tekstovi pronađeni kod Mrtvog Mora, sa Biblijom koju mi imamo u našim rukama, tačnost je bila neverovatna. I mi možemo biti sigurni da danas u rukama držimo originalnu Bibliju.

Zanimljivo je i to da su Jevreji, kojima je Bog dao prepisivanje svetih spisa, toliko pažljivo prepisivali Bibliju, da su brojali slova. Na primer, postojalo je jedno slovo koje je moralo biti u sredini, i tačno određen broj slova koji je morao biti sa leve i sa desne strane. Nekoliko onih koji su prepisivali, upoređivali su biblijski tekst, jer su želeli da se tekst prenese, onakav kakav jeste, pokolenjima koja su dolazila. Toliko o originalnim spisima.

Tradicijsa. Sad ćemo reći nekoliko reči o Bibliji i tradiciji. Ovo je vrlo osetljivo pitanje. Da li Biblija ili tradicija, ili Biblija i tradicija? Šta ako postoji suprotnost između Biblije i tradicije? Tu moramo biti vrlo, vrlo pažljivi. Moramo pošteno pričati Bibliji.

Pročitajmo jedne od poslednjih reči Biblije, koje su zapisane na poslednjoj stranici. Otkri-

nje Jovanovo, 22. poglavlje, 18 stih: "Jer svedočin svakome koji čuje reči proroštva knjige ove; ako ko dometne ovome, Bog će nametnuti na njega zla koja su napisana u knjizi ovoj."

Pročitajmo još jedanput ove reči: "Ako ko dometne ovome", misli se biblijskom tekstu, "Bog će nametnuti na njega zla napisana u knjizi ovoj; i ako ko oduzme od reči knjige proroštva ovoga, Bog će oduzeti njegov deo od knjige života, i od grada svetoga."

Drugim rečima, mi kao ljudi nemamo pravo da domećemo (dodajemo) biblijskom tekstu, niti da oduzimamo. Ovaj tekst nam jasno kaže da biblijski tekst mora biti norma, kriterijum, aršin na osnovu koga ćemo meriti sve druge realnosti.

Kada je u pitanju tradicija i Biblija, svaka tradicija u onoj meri u kojoj se slaže sa Biblijom i u kojoj pomaže ljudima da bolje upoznaju Hrista, ima svoje mesto u religiji. Svaka tradicija koja je dijametralno suprotna biblijskom tekstu, nema svoje mesto u religiji. Smatramo da je to pošten pristup.

Pročitajmo još jedan tekst u Bibliji, koji je zapisan u 2. Poslanici Petrovoj, u 1. poglavlju, 19. stih: "Imamo najpouzdaniji proročku reč, i dobro činite što pazite na nju, kao na videlo koje svetli u tamnome mestu, dokle dan ne osvane i danica se ne rodi u srcima vašim."

Biblija je ovde upoređena sa svetiljkom. Psalmista mnogo ranije kaže: "Reč je tvoja žižak nozi mojoj i videlo stazi moje." A apostol Petar malopre kaže: "Božja reč je svetlost u tamnom svetu."

Mi ništa ne bismo znali o nama samima, o ljudskoj istoriji, o budućnosti sveta, da nemamo ovu knjigu. Ona je zaista svetlost. Petar dodaje i kaže u 21. stihu: "Jer nikad proroštvo ne bi od čovečije volje, nego naučeni od Svetoga Duha govoraše sveti Božji ljudi."

Drugim rečima, nadahnuće ili inspiracija o kojoj govori Biblija, koje su imali biblijski proroci, ne može se poistovetiti sa nadahnućem jednog pisca. Ovde se govori o Bogu koji prosto zauzme um biblijskom piscu, a onda biblijski pisac svojim rečima, svojim načinom izražavanja, piše ono što mu je Bog kazao ili pokazao.

Jedan drugi tekst koji je napisao apostol Pavle, u 2. Poslanici Timotiju, 3. poglavlje, 15. stih. kaže: "I budući da od malena poznaješ sveta pisma", ovde Pavle govori svom mladom saradniku Timotiju, "koja te mogu umudriti na spasenje u Hristu Isusu."

Zašto postoji Biblija? Evo odgovora u samoj Bibliji: "Budući da poznaješ pisma koja te mogu umudriti", na šta? "Na spasenje u Hristu Isusu." Cilj Biblije je da čoveku pomogne i pokaže put spasenja. I zatim Pavle dodaje u 16. stihu: "Sve

je pismo od Boga dano, i korisno za učenje, za karanje, za popravljavanje, za poučavanje u pravdi.”

Zato ljudi koji proučavaju Bibliju ne ostaju isti nakon tog proučavanja. Pre ili kasnije oni oseće da ih Biblija na neki način prati, jer je Biblija knjiga u kojoj se Bog otkriva čoveku. U 17. stihu dalje se kaže: “Da bude savršen čovek Božji, za svako dobro delo pripravljen.”

Apokrifi. Sada ćemo nešto reći o apokrifima. Ljudi često postavljaju pitanje: “Da li su sve Biblije iste?” Kada kažete da su iste, onda neki ljudi prigovore i kažu: “Vi ne govorite istinu. Ja imam neku drugu Bibliju koja ima neke druge knjige.”

O čemu se radi? Neki prevodi Biblije, kao što je katolički prevod “Stvarnost”, imaju u sebi knjige koje se nazivaju “apokrifi”. “Apokrif” znači “lažni spis”. Apokrifi su nastali negde od 3. do 1. veka pre Hrista. U te apokrifne spada 1. Knjiga Makabejaca, 2. Knjiga Makabejaca, Juditina knjiga, Tobijina knjiga itd.

O čemu je reč? Reč je o tome da u ovom periodu, odnosno nakon što je završen sa pisanjem kanon Starog Zaveta, a pre pisanja Novog Zaveta, u tom periodu nastali su apokrifi. Sadržaj ovih spisa je različit od ostalih spisa. Postoje učenja u njima, koja se razlikuju od ostalih tekstova Biblije. Neke crkve, uključujući i katoličku, su u svoj biblijski kanon uvrstile ove knjige da bi opravdale neka svoja učenja.

Zašto ne treba stavljati apokrifne u Bibliju? Zato što jevrejska Biblija u sebi ne sadrži apokrifne, a Biblija kaže da je Bog Jevrejima poverio reči spasenja. Apokrifne možemo smatrati za istorijske tekstove, ali ne i za nadahnutu Božju reč.

Takođe postoje pitanja kada se govori o takozvanim “gnostičkim jevanđeljima”. Gnosticizam je postojao pre Hrista, bio je za vreme Hrista i postojao je i posle. Reč je o jednom dualističkom pokretu gde se negira materija, a uzdiže se duh ili duša. Postojala je i hrišćanska forma gnosticizma, koja se zvala “docetizam”, od reči “dokea”, što znači “izgledati”. Oni su smatrali da Hristos nije došao u pravom telu, nego je samo izgledao kao čovek. Ova neistina je kasnije bila uglavnom odbačena.

Gnostička jevanđelja su nastala u drugom i trećem veku. Kao što je to slučaj i sa apokrifnim spisima, njihov sadržaj je suprotan ostalim delovima Biblije, i ona se ne mogu prihvatiti kao sastavni deo biblijske literature ili kanona Biblije.

I poslednje pitanje koje ćemo dotaći u ovom poglavlju jeste: Kako znamo da je Biblija reč Božja? Ovo je izuzetno važno pitanje. Da li je to zaista pismo koje je Bog uputio ljudima?

U religiji postoje dve maksime ili dva postulata. Prvi postulat je: “Bog postoji.” Bilo bi neloogično onda, jer bi to bio apsurd logike i kontradiktornost, ako Bog postoji da On čuti. Neshvatljivo

je da postoji Bog, a da jednostavno čuti; da je stvorio čoveka i, kao što su deisti tvrdili, da ga je “bacio u postojanje”.

Ako postoji Bog, onda je isto tako logično prihvatiti da Bog govori. Bog postoji, dakle, Bog govori. Gde Bog govori? Da li u Kuranu, da li u Vedama, da li u Upanišadama, da li u Bagavadgiti, da li u Bibliji?

Zašto mi tvrdimo da Bog govori u Bibliji, a ne u drugim spisima? Postoji mnogo razloga. Odmah na samom početku Biblije Bog nam je dao izveštaj o stvaranju koji možemo naučno da testiramo. I zaista, najveći naučnici sveta, kao što su bili Njutn, Paster, Paskal, Maksvel, Faradej, Kepler, Kelvin, Mendel i drugi, prihvatili su Bibliju kao Božje otkrivenje, između ostalog, i zbog toga što naučne činjenice nedvosmisleno potvrđuju biblijski izveštaj.

Konačno, sam Hristos je kazao da Bog govori u Bibliji. Gde je to Hristos kazao? Kada budemo govorili o Hristu kao putu, istini i životu, mi ćemo uporediti Hrista sa Budom, sa Muhamedom i sa drugim velikim vođama čovečanstva. Za sada, evo Hristovih reči. U Jevanđelju po Mateju, 5. poglavlje, 17. stih. Hristos kaže: “Ne mislite da sam došao da pokvarim zakon ili proroke: nisam došao da pokvarim nego da ispunim.”

I zapazimo sada sledeće Njegove reči: “Jer vam zaista kažem: dokle nebo i zemlja stoji, neće nestati ni najmanjeg slova ili jedne tittle iz zakona dok se sve ne izvrši.”

Kada Hristos ovde kaže “zakon”, On misli na “Toru”. Ovde Hristos priznaje autoritet Staroga Zaveta. Takođe, kada se radi o Novom Zavetu, Isus je kazao u Jevanđelju po Jovanu, 16. poglavlje, 7. stih: “Nego vam ja istinu govorim: bolje je za vas da ja idem, jer ako ja ne idem, Utešitelj neće doći k vama; ako li idem, poslaću ga k vama.”

Ovde je reč o Svetom Duhu, trećem licu Božanstva. U 8. stihu se dalje kaže: “I kad On dođe, pokaraće svet za greh, i za pravdu i za sud... A kad On dođe, Duh istine, uputiće vas na svaku istinu, jer neće od sebe govoriti, nego će govoriti što čuje, i javiću vam šta će biti unapred.”

Isus kaže: “Kad dođe Duh Sveti, onda će vam on kazati šta će biti.” On se ovde obraća svojim učenicima - apostolima. I mi možemo da čitamo u 1. Poslanici Jovanovoj kako Jovan o tome govori. Smatra se da je on bio Hristov najvoljeniji učenik, onaj koji je bio tako blizu Hrista. Jovan u 1. poglavlju, od 1.-4. stiha kaže:

“Što beše ispočetka, što čusmo, što videsmo očima svojim, što razmotrismo i ruke naše opipaše: O reči života! I život se javi, i videsmo, i svedočimo, i javljamo vam život večni, koji beše u Oca i javi se nama. Što videsmo i čusmo to javljamo vama da i vi sa nama imate zajednicu, a

naša je zajednica sa Ocem i Sinom Njegovim Isusom Hristom. I ovo vam pišem da radost vaša bude ispunjena.”

Svuda će pisci Novog Zaveta reći: “Što videsmo i čusmo, to vam javljamo. Duh Sveti nam je otkrio. Bili smo sa Hristom, videli smo Hrista, dođirivali smo Hrista, slušali smo Hrista. To vam javljamo.”

I kada čitamo te spise, ne možemo da ostanemo ravnodušni. Prosto se može osetiti kako Jovan želi da mi shvatimo da je on video život. On kaže: “Život je bio među nama, svetlost je bila među nama.” Reč je o Isusu Hristu koji je živio sa apostolima na ovoj Zemlji.

Na kraju ovog poglavlja završili bi rečima samog Isusa: “Ne živi čovek o samom hlebu, nego o svakoj reči koja izlazi iz usta Božjih.” Drugim rečima, čovek nije samo materijalno biće, čovek je takođe i duhovno biće. Da bi živio jednim uravnoteženim životom, čoveku je potrebno da poznaje i duhovne realnosti.

Evo i nekoliko starih tekstova ljudi koji su kazali nešto o Bibliji. Na primer, Hrizostom Zlatousti, koji je toliko lepo govorio da su smatrali da ima zlatna usta. Njegovi slušaoci Vizantinci su smatrali da je dovoljno da slušaju njegove propovedi i da je to dovoljno za spasenje. On je kazao: “Kad brojite novac, da li ga vi lično brojite?” Naravno, brojimo ga. “A kad je reč o večnim stvarima, vi zatvorenih očiju primete mišljenja drugih.”

Biblijska proročanstva

Ova tema je dosta popularna. Mnogi od nas su imali prilike da se susretnu sa nekom formom proricanja budućnosti. I mi često možemo videti neke ljude kako vrlo pažljivo čitaju horoskop.

Mi ćemo ovde pokušati da odgonetnemo biblijski stav po pitanju proročanstava. Nećemo govoriti o Nostradamusu ili o Tarabićima, iako možemo i njih spomenuti, već ćemo pokušati da iznesemo biblijske principe kada je u pitanju proročki dar ili proricanje budućnosti. A kasnije ćemo govoriti o budućnosti i o tome kako Biblija vidi budućnost.

Dakle, sada ćemo govoriti samo o fenomenu proroštva u Bibliji. Biblija jasno kaže, i to je prva postavka u ovom poglavlju, da postoje dve vrste proroka. Kada se Hristos u svom eshatološkom govoru obraćao ljudima i govori o poslednjim događajima na planeti Zemlji, prvo što je kazao jeste:

“Čuvajte se lažnih proroka!” To znači da Biblija govori o dve vrste proroka. Postoje lažni i postoje pravi proroci.

Zato ne treba slepo slušati ni ovo što je ovde napisano. Treba proveravati u svojim Biblijama. I Biblija treba da bude kriterijum, norma, aršin za sve što ljudi uče kada je u pitanju Bog i Hristos.

Jedan drugi poznati čovek, Augustin, kazao je: “Čitajte Pismo, čitajte ga jer je slađe od meda i mirišljavije od svake aromatične supstance. Čitajte ga da ne biste bili slepi i vođe slepima.”

I zaista, bez Biblije bismo vrlo malo znali o nama samima, o svemiru, o Bogu.

Takođe je zanimljivo, kada je u pitanju Biblija, da je ona opšteljudska knjiga. Na primer, kada je čita jedan Eskim, kada je čita jedan Koreanac, svi kažu: “Pa ova knjiga je pisana baš za nas Koreance!” Onaj Eskim će reći: “Pisana je baš za nas!” Biblija sadrži u sebi opšteljudske istine, i kada čovek čita Bibliju, kada čita o Hristu, shvata da postoji analogija, da postoji srodnost njegovog bića i onog što piše u Bibliji. U tome je veličina Biblije.

Često puta ljudi čitaju Bibliju misleći da oni njoj sude, a onda shvate, u jednom trenutku, da ona njih posmatra. Biblija je izvanredna knjiga i možemo je vrlo rado svakome preporučiti. I sva naredna poglavlja biće bazirana na biblijskom tekstu.

U svakom slučaju, čovek ima neku neodoljivu želju u sebi, pogotovo u trenucima krize, kada želi nekako da razbije tu gvozdenu zavesu, da jednostavno pogleda u budućnost. I zato proroci nisu nikad bili popularniji nego danas. Zato ćemo u ovom proučavanju postepeno da ulazimo u tkivo ove teme proroštva - onako kako ga Biblija vidi.

Za početak ćemo izneti nekoliko principa, ponovo biblijskih principa, kako možemo razlikovati prave proroke od lažnih proroka. Na osnovu tih principa moći ćemo da procenjujemo svakog proroka. Mi nećemo direktno odgovoriti na pitanje da li su pravi proroci bili Nostradamus, ili braća Tarabić, ili neko drugi, već ćemo izneti generalne biblijske principe na osnovu kojih svako može sam zaključiti da li je neki prorok od Boga ili nije od Boga.

Biblija daje nekoliko zanimljivih testova. Prvi test koji Biblija daje kada je reč o prorocima (svim prorocima), jeste da je lažni prorok (govorićemo o lažnim prorocima, a onda ćemo razumeti ko su pravi proroci) motivisan željom za popularnošću,

a ne vernošću Bogu. On je motivisan željom za sebičnim interesima i govori ljudima vesti koje se njima sviđaju. Jedan od biblijskih proroka koji je posebno imao problema sa lažnim prorocima bio je prorok Jeremija. U Knjizi proroka Jeremije, 6. poglavlje, 14 stih kaže se: "I leče rane kćeri naroda mogega ovlaš, govoreći: 'Mir, mir', a mira nema."

O čemu je reč? Treba razumeti istorijski kontekst. Vavilonjani su bili neprijatelji jevrejskog naroda i oni su jednom prilikom opkolili grad Jerusalim. I onda, u vreme rata, javljaju se proroci. Jedna grupa proroka je "lečila rane kćeri naroda mogega", znači kćeri jevrejskoga naroda, u tom tragičnom istorijskom trenutku govoreći: "Mir, mir!"

Ali, tada je postojao i jedan pravi prorok. To je bio Jeremija koji je znao šta će se dogoditi narodu. Zašto i kako, to je drugi teološki problem o kojem ćemo govoriti drugom prilikom. Međutim, vest ovih proroka, u ovom trenutku, nije dolazila od Boga. Oni su želeli da se sviđaju narodu. Narodu je bio potreban mir i oni su govorili: "Mir, mir!" A Jeremija kaže: "A mira nema." "Leče rane kćeri naroda mogega ovlaš."

Princip je sledeći: Kod svih onih proroka koji ne žele da ljudima govore vest od Boga, nego koji žele da se sviđaju narodu, da budu popularni u narodu, takve vesti nisu od Boga. Kada čitamo biblijske proroke možemo videti da većina vesti u Starom Zavetu nije bila "pozitivne" prirode. Skoro nijedan prorok nije došao narodu i rekao: "Dobri ste. Budite takvi kakvi ste." Vest Božjih proroka uvek je bila: "Menjajte se, menjajte svoje zle puteve. Okrenite svoju stazu ka Bogu, ka pravdi, ka dobru, ka istini. Niste dovoljno dobri." To je vest većine biblijskih proroka. Dakle, prvi princip jeste da ako neki prorok želi da bude popularan, da se dodovori narodu, on po Bibliji nije Božji prorok.

Sledeći tekst koji ćemo čitati zapisan je u 5. Knjizi Mojsijevoj, 13. poglavlje, 1, 2, 3. i 5. stih: "Ako ustane među vama prorok, ili koji sne sanja i kaže ti znak ili čudo, pa se zbude taj znak ili čudo koje ti kaže, i on ti reče: 'Hajde da idemo za drugim bogovima kojih ne znaš i njima da služimo', nemoj poslušati što ti kaže taj prorok ili sanjač, jer vas kuša Gospod Bog vaš da bi se znalo ljubite li Gospoda Boga svojega iz svega srca svojega i sve duše svoje. A onaj prorok ili sanjač da se pogubi, jer vas je nagovarao da se odmetnete od Gospoda Boga svojega."

Šta to znači? Ako se danas pojavi jedan prorok i čak učini čudo, ali vest koju iznosi je suprotna vesti koju su govorili raniji proroci, kao što je bio Mojsije, dakle proroci čija je vest zapisana u Bibliji, i ako takav prorok kaže: "Ne treba više da sledite Boga koji se otkrio ljudima u Bibliji", za takvog čoveka Biblija kaže: "To je lažni prorok."

To znači da ako je neki prorok Božji prorok, njegova vest mora biti u skladu sa vestima koje je Bog govorio narodu preko proroka koji su živeli pre njega. Ovo je vrlo važan test.

Dakle, ako se pojavi prorok i učini čudo (kasnije ćemo govoriti o tome kako lažni proroci mogu činiti čuda), i kaže: "Nemojte slušati ono što piše u Bibliji, nego nešto drugo što ću vam ja reći", Biblija za takvog čoveka kaže da je lažni prorok. Jer ako je Bog isti, ako vest dolazi iz istog izvora, onda te vesti moraju biti u harmoniji, moraju biti u skladu jedne sa drugima. One mogu biti nove, prilagođene vremenu, ali moraju biti u skladu sa vestima ranijih proroka.

Postoji još jedan test, a to je ispunjenje. U 5. Knjizi Mojsijevoj, 18. poglavlje, 21. i 22. stih, kaže se: "Ako li rečeš u srcu svojem: 'Kako ćemo poznati reč koju nije Gospod rekao?'"

Vrlo zanimljivo pitanje. Kako ćemo poznati da nije nešto Gospod kazao? 22. stih: "Što bi prorok rekao u ime Gospodnje, pa se ne zbude i ne navrši se, to je reč koju nije rekao Gospod, nego je iz oholosti rekao onaj prorok. Ne boj ga se." Dakle, ako je neko pravi prorok, ono što kaže i prorekne - ispunije se. Treba spomenuti da su biblijska proročanstva vrlo često uslovna, i o tome ćemo kasnije nešto više reći.

I konačno, poslednji test. U Knjizi proroka Jeremije, u 23. poglavlju, iznose se teške optužbe protiv lažnih proroka koji vode narod od pravog Boga. Ovaj tekst je zaista izuzetan i ne ostavlja čoveka ravnodušnim, jer se i danas događaju iste stvari. Zapazimo sa koliko ljubavi i žara se prorok obraća ljudima. 9. stih: "Radi proroka puca srce u meni, trepeću sve kosti moje, kao pijan sam i kao čovek kojeg je osvojilo vino, Gospoda radi i Njegovih radi svetih reči."

Drugim rečima, prorok Jeremija kaže: "Posmatram sve te lažne proroke i puca srce u meni, trepeću sve kosti moje." Zašto? Od žalosti što lažni proroci odvođe narod od Boga. I onda 10. stih kaže: "Jer je zemlja puna preljubočinaca, i s kletvom tuži zemlja, trk je njihov zao i moć njihova nepravda."

Onda 11. stih kaže nešto zanimljivo: "Jer i prorok i sveštenik skvrne je, nalazim u domu svom zloču njihovu", i tako dalje.

Takođe, 14. stih jasno kaže: "Ali u proroka jerusalimskih vidim strahotu: čine preljubu i hode u laži, ukrepljuju ruke zlikovcima da se niko ne vrati od svoje zloće; svi su kao Sodom, i stanovnici njegovi kao Gomor."

Šta to znači? Princip koji vidimo iz ovoga jeste sledeći: ako neko kaže da je Božji prorok, a onda živi suprotno principima koje je Bog otkrio u Bibliji, onda to nije Božji prorok. To bi isto bilo kada bi vam neko govorio o Bogu, o potrebi da budemo ljudi istine, pravde, mira, a onda kada ga

niko ne vidi, tamo negde kad je sam, živi sasvim suprotnim životom.

"Ako neko kaže da je Božji prorok", kaže Jeremija, "onda on mora živeti u skladu sa Božjim principima." Hristos kaže: "Po rodovima njihovim poznaćete ih." Drugim, rečima, ako neko kaže da je Božji prorok, njegov život mora odgovarati principima koji se nalaze u Bibliji.

Još jednom ćemo ponoviti sva 4 principa. Prvi princip jeste: ako neki čovek proriče zato da bi bio popularan, a nema želju, potrebu i svest da govori ljudima vest od Boga, on nije Božji prorok. Ako su vesti koje prorok donosi u suprotnosti sa vestima koje su raniji Božji proroci govorili, one nisu od Boga. Ako je život jednog proroka u suprotnosti sa principima koji se nalaze u Bibliji, on nije od Boga. Ako neko kaže da je Božji prorok, treba da živi isto kao što je Hristos živeo. I ako je on Božji prorok, onda to proročanstvo koje on kaže treba da se ispuni. Zato ćemo ovde dati neke primere biblijskih proročanstava, samo neke.

Mi ćemo ovde razmotriti dva biblijska proročanstva koja su fascinantna. Mnogi mislioci sveta vekovima su izučavali biblijska proročanstva i bili su fascinirani njima.

Zašto postoje biblijska proročanstva? Zašto je Bog uopšte dao ljudima proročanstva? Zašto proroci postoje, na kraju krajeva? Dobro je spomenuti da mi ljudi živimo u vremenu, a da Bog živi izvan vremena. Dakle, Bog nije u vremenu, On nema početka ni kraja. Stanje u kome Bog prebiva je stanje večnosti. Zato što je Bog izvan vremena, Bog jednostavno vidi budućnost, jer budućnost za Njega nije kategorija kao za nas. I ovo predstavlja veliki problem za mnoge ljude. Koji problem? Da li zato što Bog poznaje budućnost, da li On predodređuje budućnost, da li postoji sudbina? Ako Bog zna moj život unapred, da li to znači da je Bog predodredio moj život? Sa biblijske tačke gledišta, odgovor je: "Ne."

Bog jednostavno vidi budućnost i mi ne možemo Božje predznanje izjednačiti sa jednim planom koji je Bog stvorio za naš život. Božje predznanje nije jednako planu koji je Bog predodredio. Dakle, Božje predznanje nije jedan unapred dobro razrađeni plan koji Bog ima za naš život. Objasnićemo ovo na jednom primeru.

Na primer, ja idem ulicom, idem do raskrsnice i razmišljam da li ću da idem na levu ili na desnu stranu. Posle kraćeg razmišljanja odlučio sam da da ću ići na levu stranu. Od trenutka kada sam odlučio i krenuo na levu stranu, taj moj izbor je postao prošlost za mene. U pogledu tog mog prošlog izbora Bog poznaje budućnost. Šta to znači? Bog jednostavno vidi budućnost, Bog vidi celi moj život i Bog zna šta ću ja slobodno izabrati u svojoj budućnosti. I zato što vidi, On zna. Božje

predznanje proizilazi iz budućnosti, a ne predodređuje budućnost. I to je važna rečenica: "Božje predznanje o našem životu proizilazi iz budućnosti." On zna naš izbor koji ćemo mi učiniti u budućnosti.

Znači, sa biblijske tačke gledišta, sudbine nema. Zato je Biblija puna poziva: "Vratite se, izmenite put svoj, ne činite ono što je zlo, vratite se Gospodu Bogu svojemu." Biblija je puna takvih poziva.

Ali, u određenom smislu, sudbina ipak postoji. Sudbina postoji u tom smislu što Biblija jasno kaže da postoje samo dva puta za čoveka. Čovek je stvorenje, čovek nije Bog. Čovek može u životu izabrati samo između dva puta: između uskog i širokog puta. To znači: čovek može odlučiti da živi sa Bogom, da svoj život usmeri ka Bogu, ili ga može usmeriti ka Sotoni ili zlu. Čovek nema treći izbor. Ne postoji neki srednji put.

Mnogi ljudi kažu: "Ja ne želim ni sa Bogom, ali ne želim ići ni na drugu stranu. Biblijski gledano, čovek nema izbor između ove dve alternative. Čovek može živeti sa Bogom, ali ako nije sa Bogom, on onda živi sa nekim drugim - dakle, sa zlom. U tom smislu postoji sudbina ili predestinacija. Ali, mi imamo slobodnu volju i Biblija je zato puna poziva: "Promenite se! Vratite se! Izmenite svoj život, vratite se k meni!"

Mi ćemo ovde izneti dva biblijska proročanstva, a u Bibliji ih ima preko hiljadu. Zašto je važno da proučavamo proročanstva? Biblijski koncept istorije je linearan koncept. To znači da Biblija kaže da ova planeta ima svoj početak i svoj kraj. Mnogi se pitaju: Šta će se dogoditi u budućnosti? Šta će biti na kraju vremena? Kakav je kraj istorije sveta? Biblija kaže da se ne trebamo brinuti šta će biti, jer mi znamo šta će biti. Kako znamo? Jer je Bog mnogo puta delovao u ljudskoj istoriji, a ono konačno delovanje će biti svakako najveće i najspektakularnije.

Mnogo puta u ljudskoj u ljudskoj istoriji Bog je delovao. Sve ove male intervencije u ljudskoj istoriji su tip onog konačnog događaja, najvećeg događaja, koji se naziva "antitip". Svi ovi mali događaji usmereni su ka onom univerzalnom događaju, kada će Bog konačno eliminisati zlo sa ove planete.

Znači, budućnost planete nije nepoznata, jer mi znamo kako je Bog delovao u prošlosti, kako se Bog odnosi prema zlu, itd. I zato postoje proročanstva. Bog je kazao: "Gledajte, posmatrajte kako sam delovao u prošlosti. Tako će biti i u budućnosti." Zato postoje biblijska proročanstva, kao neka vrsta opomene, kao neka vrsta ohrabrenja da postoji živi Bog, koji je delovao, koji deluje i koji će delovati u ljudskoj istoriji.

Mi ćemo govoriti o dva proročanstva koja su zapisana u Bibliji. Jedno je zapisano u Knjizi pro-

roka Jezekilje. To je proročastvo o gradu Tiru. Pre nego što analiziramo sam biblijski tekst, reći ćemo nekoliko reči o samom proročanstvu. Na teritoriji današnjeg Libana postojao je grad Tir. Tir je bio glavni grad feničanskog carstva i nalazio se severno od planine Karmil. Bio je vrlo bogat, negde u 6. i 7. veku pre Hrista. Moć ovoga grada činili su njegovi hrabri moreplovci. Najveća pomorska sila Mediterana bio je upravo grad Tir.

Da bismo imali predstavu koliko je grad Tir bio moćan, dovoljno je spomenuti da je imao mnogobrojne kolonije. Jedna od kolonija grada Tira bila je i čuvena Kartaga, sa kojom su Rimljani vodili punske ratove. I tako su brodovi iz grada Tira, puni svakojake robe, kretali ka svim važnijim centrima Mediterana.

Istoričari dalje kažu da se u Tiru proizvodila posebna tkanina, posebno purpurno platno, kojim su se kraljice odevale. Takođe, u gradu Tiru su se proizvodili umetnički predmeti od stakla. Naime, fini pesak koji se tu nalazio, na obali Mediterana, služio je stanovnicima grada Tira da se bave ovom umetničkom i unosnom industrijom. I tako su, dakle, brodovi puni skupocene robe kretali ka raznim centrima Mediterana, i Tir se bogatio. Moćni grad, grad - država, kao neki od srednjevekovnih gradova.

Međutim, grad Tir je imao i svoje probleme. Na severu se nalazio grad Vavilon. U tom gradu je vladao car koji se zvao Navuhodonosor. I negde 605. godine pre Hrista, car Navuhodonosor je krenuo u jednu osvajачku misiju na jug. Prvo je u bici kod Karkemiša, negde 605. godine pre Hrista, ovaj "snažni vavilonski lav", kako ga nazivaju istoričari, do nogu potukao egipatsku vojsku. Tu je faraon Nekao izgubio svoj život i ova hiljadugodišnja imperija je doživela slom.

Taj "snažni vavilonski lav" je krenuo na jug, i 586. godine pre Hrista osvojio je grad Jerusalim. Jevrejskom caru Sedekiji Navuhodonosor je iskopaо oči, njegovu porodicu pogubio, a slepog Sedekiju odveo u ropstvo u Vavilon.

Ali, taj isti snažni "vavilonski lav" se morao odreći osvajanja grada Tira. Naime, Tir se delio na dva dela. Postojao je kontinentalni deo grada koji se zvao Palatiros ili Stari Tir, i on se nalazio na obali mora. Međutim, Tir je takođe imao jedno malo ostrvce koje su oni nazivali Kamenno ostrvce. Navuhodonosor je sravnio sa zemljom ovaj kontinentalni deo grada Tira, ali stanovnici Tira su svo svoje blago i svo svoje bogatstvo povukli na ovo malo ostrvce. A pošto su bili najjača pomorska sila na Mediteranu, oni su se rugali Navuhodonosoru.

Kada je Navuhodonosor osvojio grad Jerusalim i kada je sa sobom poveo jevrejske robove u Vavilon, stanovnici Tira su se rugali Jerusalimu. Ne samo to. Postoje istorijski podaci da su posto-

jale političke strukture unutar grada Tira koje su smišljale plan kako da zauvek unište grad Jerusalim. Oni su u gradu Jerusalimu gledali svog trgovačkog protivnika, jer su Jevreji takođe trgovali. Postojale su političke struje koje su smatrale da Jerusalim treba zbrisati sa karte.

Međutim, grad Jerusalim je Božji grad. Zašto je Božji grad? Jer je tu živio narod Božji i Bog je želeo da preko tog naroda sebe objavi svim narodima. I zato u trenutku najveće moći grada Tira (i to je veoma važno), u trenutku kada je Tir bio najmoćniji, kada se odupro Vavilonjanima, ustao je jedan jevrejski prorok i usudio se da kaže sledeće reči. Čitajmo ih pažljivo. Knjiga proroka Jezekilja, 26. poglavlje, 2. stih:

"Sine čovečiji, što Tir govori za Jerusalim: 'Ha, ha! Razbiše se vrata narodima, obratiše se k meni, napuniću se kad opuste', ili drugim rečima:

"Srećniji smo što je Jerusalim nestao... razbiše se vrata narodima, sad ću ja još više napuniti svoje riznice." 3. stih:

"Zato ovako veli Gospod: 'Evo mene na te Tira, i dovešću mnoge narode na te kao da bih doveo more sa valima njegovim.' I šta će se dogoditi? Evo proročanstva, ono nije uopšteno i to je ono što je fascinantno. Ne možete ga tumačiti na deset različitih načina i reći: 'Ipak se dogodilo.' Pročitajmo pažljivo ovo proročanstvo:

"Ja ću dovesti mnoge narode", kaže Gospod. I šta će oni uraditi? 4. i 5. stih: "I oni će obaliti zidove tirske i kule u njemu raskopati, i omešću prah njegov i pretvoriti ga u go komen. I postaće mesto da se razastiru mreže usred mora, jer ja govorih, veli Gospod, i biće grabež narodima."

Pogledajmo nekoliko elemenata u ovom proročanstvu. Biće, dakle, srušeni zidovi tirske, kule će u njemu biti raskopane, ali najlepši detalj na koji bi želeli da skrenemo pažnju jeste sledeći: "I omešću prah njegov." A malo kasnije, u 2. stihu prorok kaže: "I popleniće blago tvoje i razgrabiti trg tvoj, i razvaliće zidove i lepe kuće tvoje razoriti, i kamenje tvoje i drva tvoja i prah tvoj baciće u vodu."

Dakle, biće porušen grad, ali proročanstvo ne kaže samo da će grad biti porušen (i mnogi drugi stari gradovi su bili porušeni), nego će sve to biti bačeno u vodu. To je jedan fascinantan detalj. Ponovo se ponavlja ta ideja u 19. stihu: "Jer ovako veli Gospod: 'Kad te učinim pustim gradom, kao što su gradovi u kojima se ne živi, kad pustim na te bezdanu, i velika te voda pokrije.'"

Šta se događalo u istoriji? Prorok Jezekilj već u samom tekstu kaže da će Navuhodonosor pokušati da osvoji grad Tir. I posle neuspele vojničke taktike cara Navuhodonosora postoji jedan tekst pun ironije, u 29. glavi, 18. stihu: "Sine čovečiji, Navuhodonosor, car vavilonski, zadade vojsci svojoj tešku službu protiv Tira; svaka glava

oćelavi i svako se rame odrije, a plate ne bi njemu ni vojsci njegovoj od Tira za službu koju služiše protiv njega.”

Dakle, posle 13 godina pokušaja Navuhodonosor se vratio u Vavilon. Istina je, istoričari kažu, da je Tir morao da plaća neku vrstu poreza, ali grad Tir je ostao nezavisan i rugao se vavilonskim osvajačima. Izgledao je neosvojiv.

Proročanstvo koje je prorok Jezekilj izrekao datira iz 585. ili 586. godine pre Hrista. Dakle, to je 6. vek pre Hrista. Istorija potvrđuje da je u tom trenutku Tir bio na vrhuncu svoje moći.

Ako bismo bili poštteni prema tekstu, kako mi znamo starost jednog biblijskog teksta? Neko bi kazao: “Možda je ovaj tekst nastao posle događaja.” Evo odgovora. Danas postoji mnoštvo biblijskih naučnika koji se bave utvrđivanjem starosti jednog biblijskog teksta. Jedna od najsigurnijih metoda za utvrđivanje starosti jednog biblijskog teksta je filologija teksta. Šta to znači? To znači da postoji biblijski tekst i postoje drugi nebiblijski tekstovi za koje sigurno znamo datum pisanja. Jezik nije nešto statično, jezik se menja. Na primer, jezik kojim mladi govore danas, nije isti kao jezik od pre deset godina. Za samo možda desetak godina mi ćemo konstatovati da mladi koriste drugačije izraze, drugačiji žargon.

Dakle, jezik je nešto što se menja. Ili, ako uzmemo literaturu, književnost, videćemo da se jezik menja. Takođe, ono što je vrlo zanimljivo, imena koja roditelji daju svojoj deci se menjaju. Danas su popularna druga imena nego ona pre 15 ili 20 godina. Dakle, biblijski naučnici imaju pred sobom originalni biblijski tekst, imaju druge nebiblijske tekstove i pažljivo analiziraju tekst, sintaksu, gramatičku strukturu teksta, analiziraju izraze koji se u njemu nalaze itd. To je jedna od najsigurnijih metoda utvrđivanja starosti jedne biblijske knjige.

Što se tiče proroka Jezekilja, tu nema nikakve dileme da je ona nastala u 6. veku pre Hrista. U trenutku kada je Tir bio na vrhuncu svoje moći, Jezekilj kaže: “Biće porušeni zidovi njegov.” I ne samo to, već “svi ti zidovi i prah biće bačeni u more”. Ima li smisla ovaj tekst? Tir je ostao nezavisan. Navuhodonosor se vratio u Vavilon, a Tir je planirao da zauvek uništi Jerusalim. Ali Bog je imao svoj plan za grad Tir i za grad Jerusalim.

Posle izvesnog vremena, možda vek i po, sa zapada je došao jedan drugi mladi osvajač, i on je brzo, kao i Navuhodonosor, osvojio stari deo Tira - Palatiros. Međutim, kao i u drugim sličnim situacijama, stanovnici Tira su se povukli na malo kameno ostrvo i ponovo su se nadali da su neosvojivi. Međutim, ovom prilikom nisu računali na genijalnost Aleksandra Makedonskog.

On je bukvalno (i to je lepota ovog proročanstva), ne znajući za ovo proročanstvo, porušio

sve zidove staroga Tira i bacio ih u more, i počeo da zida jednu stazu široku 60 metara od kopna prema ostrvu. I posle nekoliko meseci on je uspeo da dođe do ostrva. 15.000 ljudi je bilo ubijeno, a nekoliko hiljada je pobešlo čamcima. Aleksandar Makedonski je bio potpomognut sidonskim brodovima i brodovima sa Kipra, i osvojio je ovo kameno ostrvo.

I dan danas ovo više nije ostrvo, nego neka vrsta poluostrva. I danas postoji ova staza. Iz vode vire stubovi, kapiteli, glave Melkapta boga Tira, koji je bio bog čuvene Jezavelje koja se spominje u Bibliji, nesvesno svedočeci da će se ispuniti reč koju Bog kaže.

Iz jednog malog susednog sela koje se zove Sur i dan danas dolaze ribari i suše svoje mreže u starom gradu Tiru, ne znajući verovatno da na taj način ispunjavaju proročanstvo staro 2.500 godina: “Jer usta Gospodnja rekoše.”

Danas postoji moderni Tir, koji je nedaleko od ovog starog Tira. Međutim, ono što je bilo prečeno za ovaj stari Tir, ispunilo se sa neverovatnom tačnošću: “Omešću prah njegov i bacicu u more”, kaže prorok. Fascinantno proročanstvo.

Proročanstvo u vezi sa gradom Tirom je “tip” onog velikog “antitipa”, koji govori o svim ljudima, kao što su to bili stanovnici grada Tira, koji nisu živeli nizašta drugo osim za bogatstvo, blago. Postoje istorijski podaci da su se bavili različitim religijama koje su bile suprotne Bogu, pravom Bogu. Postoje podaci da su imali nešto što se zvalo “sveta prostitucija” i druge stvari, i da su žene morale da služe u hramu jedanput godišnje, i to je, smatra se, bilo posvećeno bogu plodnosti. Postojao je i homoseksualizam. Dakle, moralna degradacija, i zato je Bog delovao na jedan određen način. Tako će isto Bog delovati i na kraju istorije. Dakle, jedno ispunjeno proročanstvo.

Spomenućemo još jedno biblijsko proročanstvo. To je proročanstvo o jednom drugom gradu, o Vavilonu. Već smo rekli da se Vavilon nalazio na severu. Danas se Vavilon nalazi u Iraku. Mogli smo da čujemo, možda u vestima, kada je bio sukob između Amerike i Iraka, da se često govorilo da predsednik Iraka Husein sebe smatra novim Navuhodonosorom.

Koji je to grad Vavilon? Naziv “Vavilon” dolazi od jevrejske reči “babel”, što znači “zbrka, konfuzija”. Vavilon je u Bibliji simbol konfuzije, simbol mentaliteta ljudi čiji um stoji nasuprot Bogu. Ne samo u početnim knjigama, nego sve do Apokalipse ili Otkrivenja Jovanovog, mi možemo naći ideju da je Vavilon tip ili simbol svih ljudi čiji um stoji nasuprot Bogu, ljudi koji se bore protiv Boga, u čijem umu je zbrka, konfuzija. Ali o tim simbolima ćemo malo kasnije govoriti.

Vratimo se istorijskom Vavilonu. Vavilon je bio jedan od najmoćnijih gradova staroga sveta. Pos-

toje dva perioda kada je u pitanju istorija Vavilona. Prvi period je onaj koji seže do Hamurabija, koji je živio negde 2.000 godina pre Hrista. Bio je savremenik Avrama. Hamurabi je bio vrlo lukav i vešt vladar. On je napisao čuveni zakon - "Hamurabijev zakon". On je smatrao da je njegovo carstvo najveće i ostavio je potomstvu vrlo lepe podatke o sebi.

Međutim, najveću slavu i moć Vavilon je dostigao za vreme cara Navuhodonosora, u 7, odnosno 6. veku pre Hrista. Ono što znamo o Vavilonu ostavili su nam istoričari, kao što su Stravol i Herodot. Kada je Herodot posetio Vavilon, bio je impresioniran. Smatra se da je Vavilon imao tri zida oko sebe, a kroz grad je prolazila reka Eufkrat. Ovi zidovi su bili toliko široki da su kočije mogle da idu po njima. Herodot je tvrdio da je opseg zidova grada Vavilona bio 80 kilometara. Međutim, danas se smatra da to nije tačno, i da je opseg zidova bio 17 kilometara. Možda će neko reći da je to "mali opseg". Međutim, to nije mali opseg zbog toga što su drugi gradovi bili manji. Na primer, opseg Atine je bio samo 5 kilometara, a Nivevije 12 kilometara.

Vavilon je izgledao neosvojiv. Ono što je posebno bilo karakteristično za grad Vavilon jeste da je tu, Navuhodonosor svojoj ženi Semiramidi sagradio viseće vrtove. Ona je bila iz brdskih gradova Moavije i kada se udala za Navuhodonosora, smetala joj je ta monotoniya vavilonske ravnice, i on je odlučio da joj razbije tu monotoniju i sagradio joj je viseće vrtove. Ovi čuveni vrtovi koje je Navuhodonosor napravio svojoj ženi Semiramidi smatra se danas jednim od svetskih čuda.

Međutim, istorija Vavilona i Izraela (naroda Božjeg), često je bila isprepletana i Vavilon je poznat u Bibliji samo zahvaljujući narodu Božjem. Čudno je to da uvek kada se neki narod našao u kontaktu sa narodom Božjim, da je i on postao slavan. Međutim, Bog je izabrao Vavilon da bude "šiba gneva", kako kaže Biblija.

Vavilon je činio ono što Bog nije želeo i Bog je postavio granice ovom gradu. I postoji jedno proročanstvo koje je izrečeno protiv grada Vavilona. Ono je zapisano u Knjizi proroka Isaije, 13. poglavlje, od 19. stiha:

"I Vavilon, ukras carstvima i dika slavi haldejskoj, biće kao Sodom i Gomor kada ih Bog zatre."

Strašno. Da li znate kako je Bog uništio Sodom i Gomor? I dan danas Mrtvo more i njegova okolina, gde su bili gradovi Sodom i Gomor, stoje kao svedočanstvo neverovatnog uništenja, koje je opisano u 1. Knjizi Mojsijevoj, u 19. poglavlju.

Prorok Isaija, koji je zapisao ovo proročanstvo o razorenju Vavilona, živio je u 7, odnosno 6. veku pre Hrista, u trenutku kada je Vavilon zaista bio na vrhuncu svoje moći. Isaija kaže: "Vavilon će biti kao Sodom i Gomor. Neće se u njemu ži-

veti, niti će se ko naseliti od kolena do kolena." Ovo je strašno. To znači, nikada više niko neće živeti u tom gradu. Ovo je iluzorno. Ako pogledate sve druge veće gradove sveta, ako je postojao dobar izvor vode, oni su bivali ponovo naseljeni bez obzira na razaranja koje su pretrpeli.

Na primer, mogu se videti geološki preseki gradova koji su bili razarani. Ako je grad bio spaljen, a imao je dovoljno vode, vrlo često su drugi naseljenici dolazili i naseljavali se. Međutim, Isaija kaže: "U tom gradu, Vavilonu, neće se nikada više živeti", iako je voda proticala kroz njega i postojali su drugi izvori vode. Dakle, ovaj grad se nalazio u plodnoj ravnici.

Zapazimo šta proročanstvo dalje kaže: "Niti će Arapin razapeti u njemu šatora, niti će pastiri počivati onuda. I dovikivaće se buljine u pustim kućama i zmajevi u dvorovima veselim. A doći će njegovo vreme, i blizu je, i dani njegovi neće se protegnuti."

Vavilon je, kao što smo rekli, tip ili simbol naroda ili pojedinca, individue ili kolektiva, čiji um stoji nasuprot Bogu. Zato Bog kaže da uništenje grada Vavilona postaje simbol ili tip uništenja zla u svemiru, jednom zauvek. Ali, o tome ćemo govoriti kasnije.

Vratimo se istoriji. Dakle, u 7. i 6. veku pre Hrista, u trenutku najveće slave grada Vavilona, jevrejski prorok Isaija se usudio da kaže da će Vavilon jednom zauvek nestati i da se u njemu neće više nikada živeti. Šta nam kazuje istorija?

Vavilonsko carstvo je trajalo do 538. godine. Tada su Midani i Persijanci formirali jednu koaliciju i osvojili grad Vavilon. Kako su ga osvojili? Za vreme jedne gozbe, velike gozbe u gradu, persijski car Kir je skrenuo korito reke Eufkrat i njegovi vojnici su ušli ispod zidova grada kuda je prolazila reka. Oni su ušli mirno i vlast je iz ruku Vavilonjana prešla u ruke Persijanaca, a grad nije bio porušen. Proročanstvo je kazalo da će grad u potpunosti biti porušen, "biće kao Sodom i Gomor, neće se u njemu više nikada živeti."

I umesto Vavilonjana, sada su tu vladali Persijanci. Narod je tu živio i izgledalo je da se proročanstvo neće ispuniti. Međutim, istorija beleži tri bune za vreme dok su Persijanci vladali u gradu. Vavilonjani, koji su naučili da budu grad imperije, nisu trpeli nečiji jaram. Prve dve bune su bile u krvi ugušene. Međutim, u trećem pokušaju, Vavilonjani su uspeali da istisnu Persijance izvan gradskih zidina.

Istorija beleži tada jednu strašnu scenu. Oni koji su ostali unutar zidova grada, da bi sačuvali hranu i vodu koju su imali u gradu, odlučili su se na jedan strašan korak. Odlučili su da sve žene i svu decu, sve one koji ne mogu da stoje na zidovima i brane grad - ubiju. Svako je imao pravo da zadrži jednu ženu, najdražu, i jednog roba

za spremanje kuće. Svi drugi su bili ubijeni. Ovo takođe pokazuje okrutnost tog naroda, mentalitet naroda Vavilona.

Unutar zidina osećali su se sigurno. Persijanci su bili punih godinu dana u opsadi grada Vavilona, u pokušaju da ga ponovo osvoje, ali bez uspeha. Car Kir je umro, i došao je novi car koji se zvao Kserks. Kserks je pokušavao da uđe u gard i koristio je sva moguća lukavstva, ali bez uspeha.

Jednoga dana pred cara Kserksa je došao jedan od njegovih prinčeva koji se zvao Zopire. Zopire je došao pred cara Kserksa sa odsečenim nosom i učima, i sa ranama po celom telu. Car Kserks ga je pitao: "Zopire, zašto si to sam sebi uradio?" Zopire je kazao: "U želji da vam služim, veličanstvo!"

I onda je obrazložio svoj plan: da će se predati Vavilonjanima i da će reći da su mu ušli i nos odsekli Persijanci. I tako je ušao u grad Vavilon. U početku mu Vavilonjani nisu verovali, a onda je on sa manjim grupicama vojnika počeo da izlazi izvan zidova grada i da ubija svoje drugove Persijance, sve dok njegova popularnost nije postala toliko velika da je jednoga dana otvorio kapije grada i Persijanci su ušli u grad.

Mnogo njih je izginulo u Vavilonu i mnogo njih je ostavilo živote ispod zidova ovoga grada. Bes je bio toliko veliki da je grad Vavilon skoro bio potpuno porušen, a mrtvih je bilo na hiljade. Od tada pa nadalje, bilo je sve manje stanovnika u gradu Vavilonu. Stanovnici okolnih sela su uzimali cigle iz ovog grada i gradili sebi kuće. Vavilon je sve više postajao pust grad, grad duhova.

Zanimljivo je da kada je Aleksandar Makedonski došao sa zapada, kada je osvojio Tir, znao je za slavnu prošlost Vavilona i odlučio je da ponovo sazida Vavilon. A šta piše u Bibliji? Piše: "Nikada više neće biti sagrađen."

Ali, Aleksandar Makedonski je počeo da prenosi cigle od jednog zigurata, od jedne kule, i da ponovo gradi grad Vavilon. On je umro u Vavilonu, nikada ne sagradivši ga. Vavilon je i dan danas pust grad. Postoji samo jedan mali muzej i možda jedan čuvar muzeja koji želi da turistima da ideju o slavnoj prošlosti ovoga grada. Kaže se da čak i Arapi, kada prolaze kao beduini tim putevima, sklanjaju se i ne žele tu da kampuju. Oni kažu: "To je proketo mesto."

Biblija kaže: "Jer usta Gospodnja rekoše." Bog je mnogo vekova unapred kazao šta će biti. Uništenje Vavilona je ponovo "tip" kako će Bog delovati na kraju istorije sveta sa svima onima koji u sebi imaju mentalitet Vavilona - konfuziju, zbrku. Sve ono što nije nadahnuto Duhom Božjim, po Bibliji je konfuzija, zbrka, nered. Jedino Bog može uneti red u ljudsku dušu i ljudsko srce. Zato, čuvajmo se mentaliteta Vavilona.

To su ta dva proročanstva koja smo želeli da iznesemo. Bog kaže: "Jer Gospod ne čini ništa ne otkrivši tajne svoje, slugama svojim prorocima." Dakle, Bog je otkrio tajne da bi mi koji danas čitamo znali da Bog deluje u ljudskoj istoriji.

Ovo je bila prošlost. U narednim poglavljima govorićemo o proročanstvima koja su vezana za budućnost ove planete, za sud Božji, za događaje koji su pred nama.

Za kraj ovog poglavlja pročitaćemo još jedan tekst iz Knjige proroka Isaije. Čitaćemo 8. poglavlje, 20. stih: "Zakon i svedočanstvo tražite. Ako li ko ne govori tako, njemu nema zore." Vrlo bitan tekst. "Zakon" (to je "Tora") i svedočanstvo tražite, to jest ono što je Bog posvedočio preko proroka. "Ako ko ne govori tako", ako govori drugačije nego što je Bog otkrio prorocima, "njemu nema zore", dakle to nije pravi Božji prorok.

Ličnost Isusa Hrista

Ako bismo uopšte mogli da pravimo gradaciju, mogli bi da kažemo da su naredna tri poglavlja možda najvažnija. I ono što sledi iza toga je važno, ali nekako ovo je temelj, osnova na kojoj ćemo zidati sve ono kasnije.

Isus Hristos iz Nazareta - čovek ili Bog, koji na jedan ili na drugi način uznemirava ljude svih vekova. Posle Hrista pa naovamo, kao da je svaki čovek morao da zauzme određen stav prema ličnosti Isusa Hrista iz Nazareta.

Ko je Isus Hristos iz Nazareta? Zašto je On toliko bitna ličnost? Jedan francuski mislilac je kazao: "Kada bi u jednu dvoranu ušao Sokrat, šta

bi se desilo?" Mi znamo da je Sokrat popio otrov zbog svoje istine. Mogao je da se odrekne svoje istine, međutim, on je radije popio otrov. I ovaj francuski mislilac nastavlja: "Zbog te svoje želje da brani svoju istinu, kada bi Sokrat ušao u ovu prostoriju, svi bismo aplaudirali. Kada bi ušao Napoleon, onda bismo svi ustali iz poštovanja. Ali kada bi ušao Isus iz Nazareta, svi bismo se poklonili do zemlje, jer si Ti, o Bože, bio nešto više od čoveka." To je kazao Pol Reno. I zaista je Isus bio nešto više od čoveka.

U Jevanđeljima saznajemo da je Hristos Bog. Jedna od osnovnih ideja koju nalazimo u Bibliji

jeste ideja trojstva, ili doktrina o trojstvu. Biblija govori o tri ličnosti božanstva: o Bogu Ocu, o Bogu Sinu i o Bogu Svetom Duhu. Kako to shvatiti? Da li je reč o tri Boga ili je reč o jednom Bogu?

Biblijsko učenje je monoteističko učenje. Dakle, Biblija uči o postojanju jednoga pravoga Boga i cela biblijska nauka stoji nasuprot politeizmu ili verovanju neznabožaca u postojanje mnogih bogova. Međutim, Biblija govori o tri ličnosti koje čine jednog Boga. Dakle, o Bogu ocu, o Bogu Sinu i Bogu Svetom Duhu.

Trojstvo je jedna od onih stvari u religiji koje ne možemo u potpunosti shvatiti racionalnim kategorijama. Ovo će biti vrlo važno i za naredna poglavlja. Svako viđenje sveta, svaka filozofija, svaka religija koja postoji danas u svetu, pokušava da odgovori na pitanje: "Šta je realnost?" Osnovno i najveće pitanje u biblijskoj religiji jeste upravo "Šta je realnost?" Kako shvatiti čitavu ljudsku realnost? Kako shvatiti postojanje svemira, postojanje ljudi, životinja, šta gde smestiti? Znamo da je već Aristotel napravio jednu vrstu klasifikacije, pa je kazao: biljke su ovde, životinje su onde, a čovek je vrhunac te piramide.

Ako uzmemo bilo koji religijski pravac ili bilo koju filozofiju, videćemo da postoji jedan deo koji ne možemo, u ovom trenutku, u potpunosti objasniti svojim racionalnim kategorijama.

Kada je u pitanju biblijska religija, postoji jedan veliki deo koji možemo shvatiti svojim racionalnim kategorijama. Ali postoji i jedan mali deo koji ne možemo u ovom trenutku potpuno shvatiti. Svi koji smatraju da je biblijska religija neracionalni fenomen nisu u pravu. Bog nam je dao razum i Biblija kaže da bi ljudski razum trebao da ljude vodi Bogu. Ako ljudski razum vodi ljude Bogu, onda on ispunjava svoju božansku ulogu. Ako ljude vodi od Boga, onda razum, prema Bibliji, postaje bezuman ili lud.

Verovatno svi znamo onaj grčki mit o Narcisu. Podsetićemo ga se u nekoliko reči, da bi ilustrovali ovu ideju o ljudskom razumu. Ako nas naš razum ne vodi ka Bogu, onda nas vodi nama samima kao jedinog realnosti.

Dakle, Narcis je bio jako lep mladić, toliko lep da nikada nije mogao naći devojku koja bi bila dostojna njegove ljubavi. Sve devojke su se zaljubljuvale u njega, ali on nikada nije odgovorio na njihovu ljubav, i on je jednostavno tragao za tom osobom koja bi bila dostojna njegove ljubavi. Jednoga dana, konačno, koraćao je pored jedne fontane i tu, u ogledalu čiste vode, konačno, posle mnogih godina lutanja, otkrio je osobu dostojnu svoje ljubavi. I kada je želeo da je zagrlji, osoba se razbila u ogledalu vode. I onda je Narcis ponovo lutao tražeći osobu dostojnu svoje ljubavi.

Ovaj stari grčki mit ilustruje jednu važnu istinu: ako nas naš razum, kojeg nam je Bog dao, ne vodi ka Bogu, onda nas vodi nama samima kao jedinog realnosti, i mi ostajemo na prostorima naših iluzija, zabluda i mišljenja.

Dakle, u religiji mi imamo jedan veliki deo koji možemo shvatiti svojim racionalnim kategorijama, ali postoji i jedan deo koji u ovom trenutku ne možemo u potpunosti shvatiti. Trojstvo spada u one pojmove koje ne možemo u ovom trenutku u potpunosti shvatiti svojim racionalnim kategorijama. Ali, mi ćemo naćiniti jedan pokušaj ovde.

Dakle, kada je u pitanju trojstvo, mi imamo tri ličnosti božanstva: Bog Otac, Bog Sin i Bog Sveti Duh. To su tri posebne ličnosti. Ako pogledamo biblijsku literaturu videćemo da u periodu Staroga Zaveta, dakle do Hrista, dominira ličnost Boga Oca. U periodu Novog Zaveta dominira ličnost Boga Sina, a u periodu nakon Hrista dominira ličnost Svetog Duha. Dakle, svaka od tri ličnosti božanstva ima posebnu ulogu u Božjem planu spasenja čovećanstva.

Dakle, reć je o tri različite ličnosti koje čine jednog Boga. Te tri ličnosti, na osnovu Biblije, potpuno su jednake u svojim namerama, ciljevima i planovima. Zbog toga one čine jednu duhovnu ličnost. I to je jedan od razloga zašto je opravdano prihvatati postojanje jednog Boga.

Otkud ideja o trojstvu? Biblijski teolozi smatraju da već na samom početku Biblije postoji jedna aluzija na trojstvo. Na primer, u 1. Knjizi Mojsijevoj, 1. poglavlje, 2. stih, kaže se: "Potom reć Bog: 'Da načinimo čoveka...'". Mnogi teolozi vide u ovom tekstu takozvani "pluralius deliberacijus", to jest namerni plural: "da načinimo čoveka".

Postoji jedna druga stvar, kada se u 1. Knjizi Mojsijevoj, u 1. poglavlju, spominje ime za Boga, tu stoji jevrejska reć "Elohim" i to je ovde ime za Boga. Ovaj nastavak "im" (Eloh-im) oznaćava množinu. U našoj Bibliji se ova reć prevodi "Bog". Međutim, uvek iza ovog imena Boga glagol je u jednini. Ime Božje je u množini, a glagol je u jednini. Dakle, i u ovom slučaju biblijski teolozi su videli, na samom početku Biblije, aluziju o Bogu koga čine tri ličnosti, ali da je to ustvari jedan Bog, jedno delovanje.

Naša tema nije trojstvo, ali potrebno je da spomenemo još neke tekstove. Jevanđelje po Mateju, 28. poglavlje, 19. stih: "Idite dakle i naućite sve narode, krsteći ih u ime Oca i Sina i Svetoga Duha." Dakle, ovde su prisune tri ličnosti božanstva. Takođe, u 2. Poslanici Korinćanima, 13. poglavlje, 13. stih, kaže se: "Blagodat Gospoda našega Isusa Hrista i ljubav Boga Oca i Svetoga Duha." Ovde je Isus na prvom mestu, Bog Otac na drugom, a Sveti Duh je na trećem mestu. Postoji i mnogo drugih tekstova gde se sve tri ličnosti božanstva susreću na jednom mestu.

Potrebno je da naglasimo da izrazi "Otac" i "Sin" nemaju doslovnu vrednost, već su to antropomorfizmi. Otac nije otac Sinu. Antropomorfizmi su izrazi koje ljudi pripisuju Bogu. Ljudi koriste razum da bi opisali realnost. Izrazi "Otac" i "Sin" su antropomorfizmi u smislu Božjeg prilagođavanja, da bi ga ljudi bolje shvatili. Poruka ovih izraza "Otac" i "Sin" je sledeća: kao kada bi neki otac dao svoga sina jedinca da umre za nekog kriminalca, to je za Boga Oca, ili za celo Trojstvo, značio dolazak Isusa Hrista na ovaj svet.

Ovim rečima je izražena jedna vrlo ilustrativna istina. Bog Otac je dao svoga Sina, nešto najveće, najdraže, najdragocenije što je imao. Dakle, Otac nije otac Sinu, a i Sin je u Bibliji Bog, kao i Sveti Duh. Sve tri ličnosti imaju potpuno istu vrednost, s tim što imaju posebne uloge u planu spasenja ljudi.

Kada je u pitanju ličnost Isusa Hrista, kako znamo da je On Bog? Postoje neki koji smatraju da je Hristos stvorena ličnost, jer postoji izraz "monogenes huioi" ili "jedinorodni Sin". Mi nećemo to sad detaljno obrazlagati, ali pogledajmo, na primer, Jevanđelje po Jovanu, 1. poglavlje, 1. stih:

"U početku beše Reč, i Reč beše u Boga, i Bog beše Reč."

Ko je ta Reč? Kako možemo znati? Pogledajmo 3. stih: "Sve je kroz nju postalo, i bez nje ništa nije postalo što je postalo." 14. stih: "I reč postade telo..." Šta znači "telo"? Znači "ljudsko telo". Ta Reč, taj Bog (jer tekst kaže: "I Bog beše Reč") je postala telo, uzela je ljudsko telo, "i useli se u nas puno blagodati i istine, i videsmo slavu Njegovu, slavu kao jednorodnoga od Oca".

Jasno je iz teksta da je "Reč" upravo Hristos. I ovde se jasno kaže da je Hristos Bog. "I Bog beše Reč." Postoje mnogi drugi tekstovi koje možemo čitati u prilog činjenici da je Hristos Bog. Na primer, u 1. Poslanici Timotiju (to je jedna mala poslanica koju je Pavle uputio svom učeniku Timotiju), u 3. poglavlju, 16. stihu se kaže: "I kao što je poznato, velika je tajna pobožnosti: Bog se javi u telu." Ovde je reč o utelovljenju, Bogu koji je uzeo ljudski oblik: rodio se kao dete i postao čovek. "Bog se javi u telu."

Ili, na primer, u Titu poslanici, nalazi se jedan od najznačajnijih tekstova po ovom pitanju. Pavle u poslanici Titu, u 2. poglavlju, 13. stihu kaže: "Čekajući blažena nada i javljanje slave velikoga Boga i spasa našega Isusa Hrista." Ovde imamo zanimljivu gramatičku strukturu. Oni koji znaju grčki ili engleski jezik, mogu odlično da vide da tekst jasno kaže da je reč o jednoj te istoj ličnosti, pošto određeni član stoji samo ispred reči "velikoga" (Boga), ali ne i ispred "spasa" (našega Isusa Hrista). Dakle, i "veliki Bog" i "Spasitelj" se

odnosi na Isusa Hrista, i apostol Pavle nam jasno daje do znanja da je Isus Hristos Bog.

Ima puno takvih tekstova. Mi ih nećemo sada sve čitati, moglo bi se celo jedno poglavlje posvetiti samo Svetom Duhu, kao trećoj ličnosti božanstva (za više informacija o objašnjenju trojstva, pogledati tekst u dodatku ove knjige).

Dakle, prva činjenica ovde jeste da je Isus, pre nego što je došao na ovaj svet, bio Bog. I Hristos je odlučio da dođe na ovaj svet. Hristos se rodio u Vitlejemu, a odrastao u Nazaretu.

Kada se Hristos rodio? Poznato je da zvanični kalendar, danas u svetu, deli vreme na dva dela: pre i posle Hrista. Na osnovu biblijske hronologije, istorija stvaranja sveta je bila oko 4.000 godina pre Hrista, i danas se te godine računaju unazad. Međutim, kada je došlo do takvog računanja vremena? Tek negde u 4. veku.

Jedan monah, koji se zvao Dionisijus, prvi je načinio ovakvo računanje. U vreme kada je Hristos bio na ovome svetu, ljudi su koristili rimski kalendar. Tada su postojala dva kalendara, ali su ljudi uglavnom koristili rimski kalendar. Tek u 4. veku Dionisijus je odlučio da čitavu vremensku osu podeli na dva dela: pre i posle Hrista. Ali zbog greške u računanju, mi danas znamo da se Hristos rodio "minus 3. godine". Hristos se rodio "3. godine pre Hrista", da tako kažemo. Ovo je utvrđena istorijska činjenica i mi danas tačno znamo kada je Hristos rođen u gradu koji se zvao Vitlejem.

Nekoliko dana nakon Hristovog rođenja, šta se dogodilo sa Njim? Hristovi roditelji su odveli Hrista kao bebu u crkvu. Jevanđelje po Luci, 2. poglavlje, 22. stih: "I kad dođe vreme da idu na molitvu po zakonu Mojsijevu, doneše ga u Jerusaleim da ga metnu pred Gospoda." 25. stih i dalje: "I gle, beše u Jerusaleimu čovek po imenu Simeon, i taj čovek beše pravedan i pobožan... i on ga uze na ruke svoje i hvaleći Boga reče: Sad otpuštaš s mirom slugu svojega, Gospode, po reči svojoj."

Zapazimo činjenicu da Hristos, kada je bio mala beba, bio je odveden od strane Njegovih roditelja u hram. Tamo je bio jedan sveštenik koji se zvao Simeon, koji je uzeo Hrista kao bebu i molio se nad njim. To je ono što znamo o Hristu kao detetu.

40. stih drugog poglavlja kaže: "A dete rasti-jaše i jačaše u duhu i punjaše se premudrosti, i blagodat Božja beše na njemu." Ovo je zanimljiv tekst: "Rasti-jaše", ali i "jačaše u duhu".

Postoje dve krajnosti. Na primer, sretnemo mladića, vidimo da je lepo razvijen, pun snage, pun životne energije i zaista izgleda vrlo lepo. A kada mu pridete i malo popričate sa njima, onda se duboko razočarate. Zašto? Jer shvatate da tu ne postoji ništa drugo osim mišića. Postoje, sa

druge strane, ljudi koji ništa drugo ne rade osim što sa debelim naočarima uče po ceo dan po bibliotekama. To je druga krajnost. Biblija uči, na osnovu života Isusa Hrista, da bi trebalo da razvijamo svoje duhovne potrebe kao i svoje fizičke potrebe. Ozbiljan čovek bi trebao da pazi i na svoje telo, kao i na svoj duh. Tekst kaže: "Dete rasti-jaše", misli se fizički, "i jačaše u duhu i punjaše se premudrosti, i blagodat Božja beše na Njemu".

Zatim, pitanje koje se postavlja jeste: Zašto tako malo znamo o ranom Hristovom životu? Šta je sa periodom do Hristovog krštenja, kada je imao 30 godina? O tom periodu znamo veoma malo. Zar je moguće da se Bog rodi u Vitlejemu? Kakav je bio Njegov život, taj mladi život, na samom početku? Biblija o tome vrlo malo govori. Ono što znamo jeste da kada je Hristos imao 12 godina, bio je u hramu, u Jerusalemu, i da je izrazio dobro poznavanje Pisma - Staroga Zaveta, odnosno "Tore" ili "Zakona". Novi Zavet tada nije postojao. I to je sve što znamo. Možda je Bog smatrao da je to dovoljno za nas i zato nam i nije više otkrio o tom periodu Hristovog života.

Ako otvorimo Jevanđelje po Mateju 3,13, videćemo da je Hristos, kada je imao 30 godina, odlučio da se krsti (vidi takođe Luka 3,23). Dakle, mi možemo izračunati kada se Isus krstio. Ako se rodio 3. godine "pre Hrista" (Luka 2,1-6), a krstio se 27. godine naše ere (Luka 3,1-3), onda je tada imao 30 godina. 30. godina je smatrana godinom zrelosti.

Kako je to izgledalo? 13. stih i nadalje: "Tada dođe Isus iz Galileje na Jordan k Jovanu da se krsti. A Jovan branjaše mu i reče: 'Ti treba mene da krstiš, a ti li dolaziš k meni?' A Isus odgovori i reče mu: 'Ostavi sad, jer nam tako treba ispuniti svaku pravdu.' Tada Jovan ostavi ga. I krsteći se Isus iziđe odmah iz vode, i gle, otvoriše se nebesa, i vide Duha Božjega gde silazi kao golub i dolazi na njega. I gle, glas s neba koji govori: 'Ovo je Sin moj ljubazni koji je po mojoj volji.'"

Dakle, Hristos se krstio - ušao je u vodu i izašao je iz vode. Posle svog krštenja, koliko godina je Hristos radio na ovoj Zemlji? Možemo tačno reći da je to bilo tri i po godine. Dakle, radi se o vrlo kratkom periodu aktivnog rada. Mnogi ljudi žive 80 godina, a da vrlo malo urade u svom životu. Podsetimo da nijedan život u ljudskoj istoriji nije u toj meri izvršio uticaj na civilizaciju i na ljude svih vekova kao Hristos za te kratke tri i po godine. To je bio jedan fascinantan život. Ako pošteno uđemo u bilo koju biblioteku sveta, videćemo da su hiljade tomova knjiga posvećene toj ličnosti.

Postoji jedan tekst koji je veoma ilustrativan, a koji govori o Hristu. On je zapisan u Jevanđelju po Mateju, 4. poglavlje, 23. stih: "I prohodjaše po svoj Galileji Isus, ućeci po zbornicama njihovim i

propovedajući jevanđelje o carstvu, i isceljujući svaku bolest i svaku nemoć po ljudima."

Zašto je Isus tako fascinantna ličnost? Šta je to što je On učinio, što je govorio, a što je ostavilo dubok trag u istoriji čovečanstva? Kada čitamo izveštaje o Hristovom životu u Jevanđeljima, možemo ustvrditi da nema vrline i nema morala bez Isusa Hrista. To je bio snažan moralni lik, kao neka vrsta svetiljke koja je osvetlila istoriju sveta. I svaki čovek koji želi da govori o moralu, o vrlini, o ljudskoj plemenitosti, ne može, a da ne govori o Hristu. Svi iskreni ljudi u ljudskoj istoriji, koji teže plemenitosti, istini, pravdi, ljubavi, ne mogu a da ne pronađu sličnost sa tom ličnošću.

U mnogim crkvama čuje se izjava: "Treba da budemo kao Hristos! Treba da volimo Hrista!" I mnogima su potrebne godine duhovnog sazrevanja da bi shvatili koliko je to važna ličnost. I zato kada čovek čita Jevanđelja, kada krstari tom istorijom, prosto vatra počinje da gori u njegovoj duši, stidi se svoje prošlosti i želi da bude drugačiji. I Hristos zaista menja ljudsku dušu, što je iskustvo mnogih ljudi.

Zato je Pol Reno kazao da kada bi Hristos ušao u dvoranu, svi bi mu se poklonili do zemlje. On je dodao još jednu zanimljivu rečenicu: "Tvoja odsutnost ili tvoja prisutnost znači smrt ili život za mene."

Dakle, Hristos je živio ukupno 33,5 godine, od kojih je samo 3,5 godine aktivno radio na Zemlji.

Ako bismo tražili neke izuzetne stvari koje je Isus izrekao, možemo čitati, na primer, Hristovu propoved na Gori (Matej od 5. do 7. poglavlja). Hristos je kazao: "Ljubite bližnjega svojega kao samoga sebe." To je bilo logično ljudima, ali ono što mnogima nije bilo logično jeste:

"Ljubite i neprijatelje svoje."

Zanimljivo je da je Hristov život u Jevanđeljima opisan na jedan adekvatan način, ali kada je u pitanju Njegova smrt, postoje Jevanđelja koja taj događaj opisuju na specifičan način. Na primer, polovina Jevanđelja po Jovanu posvećena je poslednjoj sedmici Hristovog života na ovoj Zemlji. Obično je za sve ljude život važniji od smrti. Kada je u pitanju Isus Hristos, kao da je smrt prosto važnija od života. Neki jevanđelisti su čitavu jednu trećinu svog Jevanđelja posvećivali toj poslednjoj sedmici Hristovog života na ovoj Zemlji, dok su neki, kao što smo rekli, posvećivali čak polovinu svog Jevanđelja. Zato ćemo još nešto da kažemo o Hristovoj smrti na krstu Golgote, dok ćemo u sledećem poglavlju da govorimo o Hristovom vaskrsenju.

Ima jedan kratak tekst koji je zapisan u Jevanđelju po Luci, 23. poglavlje, 35. stih, i koji je veoma upečatljiv: "I mnoštvo stajaše te gledaše." Šta je videlo to mnoštvo? Reč je o mnoštvu koje

je stajalo u podnožju Hristovog krsta. Obično se u teologiji govori o trostrukom raspeću Isusa Hrista. Govori se o raspeću Hristovog tela, o raspeću Hristove časti i o raspeću Hristovog srca ili Hristove ljubavi. Recimo nekoliko reči o raspeću u vreme kada su Rimljani vladali svetom, i u tom kontekstu o raspeću Hristovog tela.

Dakle, dželatili koji su obavljali svoj posao bili su tako organizovani da su želeli da svoj posao obave na najpraktičniji mogući način. Različiti narodi su izmislili različite tipove smrtnih kazni za svoje političke protivnike. Znamo da i danas postoji streljanje ili sistem električne stolice, itd. Međutim, Rimljani su za svoje političke protivnike izabrali tip smrtnih kazni u kojoj su bila iskombinovana dva elementa. Prvo, to je bilo dugotrajno mučenje. Onaj koji je visio na krstu bio je izložen svim vrstama agonije i zatim je dolazila smrt. Zanimljivo je da mnogi istraživači smatraju da onaj koji je visio na krstu nije umirao zbog isticanja krvi ili zbog bolova, nego je umirao zbog nemogućnosti da ponovo udahne. Naime, položaj na krstu ga je sprečavao da normalno diše.

Na osnovu arheoloških otkrića znamo kako se vršilo raspeće. Nekoliko arheoloških otkrića potvrdilo je da su Rimljani razapinjali svoje političke protivnike na sledeći način: U samom gradu Jerusalimu, gde se nalazila sudnica rimskog guvernera Pilata, smatra se da se nalazio horizontalni deo krsta. Dakle, prema izveštaju arheologa smatra se da Isus nije nosio ceo krst, nego samo horizontalni deo krsta koji se zvao "patibulum". Patibulum je bila greda teška možda 40 ili 50 kilograma, a tolika težina za nekoga ko je pre toga bio izložen svim vrstama agonije nije bio nimalo lak teret. Hristos je pre toga bio udaran rimskim bičem. Rimski bič je bio načinjen od štapa za koji je bilo pričvršćeno 13 pramenova kože. Na krajevima ovih koža su se nalazile šiljate kosti životinja ili kuglice olova, koje su obično bile umočene u otrov, i kada bi snažni rimski vojnik zamahnuo po golom telu osuđenog, nastajale su otvorene rane, a otrov se infiltrirao u krv.

Izveštaj Biblije kaže da je Hristos posustajao pod teretom tog krsta, i na svom putu prema Golgoti, zanimljivo je da ga je susreo jedan čovek koji se vraćao iz polja. Čovek se zvao Simon iz Kirine. Simon se vraćao iz polja i bio je verovatno umoran, i tu je susreo tu tužnu povorku koja je sa Hristom išla prema Golgoti, prema predgrađu grada Jerusalima gde je Hristos trebao da bude raspet. I Rimljani su zatražili da Simon ponese krst Isusa Hrista, i on, umesto da ide u Jerusalim, krenuo je na Golgotu.

Ovo je zanimljiv događaj, jer kada se čovek susretne sa Hristom, skoro uvek menja svoj životni pravac. Kada se čovek susretne sa ličnošću Isusa Hrista, ako je išao u Jerusalim, on će krenuti

na Golgotu. Hristos menja ljudske staze. Ako je čovek bio na putu nepravde, na putu nemoralnosti, na putu mržnje, on će krenuti putem ljubavi, putem mira, putem praštanja. Slično je i sa iskustvom Simona iz Kirine: umesto u Jerusalim, krenuo je na Golgotu.

I kada bi osuđenik došao na Golgotu, smatra se da su tu na Golgoti bili stalno zabijeni vertikalni delovi krsta. Vertikalni deo krsta zvao se "stipe" i imao je na svom vrhu jedan urez ili žljeb. I kada je osuđenik došao tu na Golgotu, prvo su ruke osuđenog bile zakovane za patibulum. Lako je shvatiti da je bilo mnogo lakše osuđenog držati i zakovati njegove ruke dok je patibulum bio na zemlji.

Dugo se raspravljalo kroz koji deo šake su prolazili klinovi. Znamo da je šaka jedan od najpokretljivijih delova ljudskog tela. U medicini postoji posebni deo koji se bavi proučavanjem šake, jer je ona, između ostalog, bogata nervnim završecima. Onda shvatamo da su klinovi koji su bili zabodeni u ruke izazivali zaista velike bolove. Naravno, kada su ruke bile prikovane za patibulum, onda bi dželatili uhvatili patibulum, svaki sa jedne strane, i podigli ga, a onda ga spustili u urez koji se nalazio na vrhu stipea. To je bio najbolji trenutak u čitavoj sceni raspeća, jer je odjednom cela težina tela visila na klinovima koji su bili zabodeni u ruke. Ono što je još trebalo uraditi, bilo je da se noge osuđenog zakuju za stipe.

Ciceron, koji je video na hiljade raspeća, zapisao je da nema ništa strašnije od tela koje još vidi, koje diše, a koje je svedeno na nivo leša jednom apsolutnom nepokretljivošću. Smatra se da je svaki, pa i najmanji pokret na krstu, izazivao nesnosne bolove. I kao što smo rekli, onaj koji je umirao, nije umirao zbog isticanja krvi ili bolova, nego zbog nemogućnosti da udahne. Da bi udahnuo, čovek na krstu je uvek iznova morao da se povuče rukama, to jest klinovima koji su bili zabijeni u njegove ruke. To je raspeće Hristovog tela.

Tekst kaže: "I mnoštvo stajaše i gledaše." Drugo raspeće, o kome govori Biblija na jedan indirektan način, jeste raspeće Hristove časti. Šta je to čast? Čast je jedna od dimenzija ljudskog života koja je vrlo bitna. I u narodu se kaže da čovek koji je izgubio čast, izgubio je sve - "čovek bez časti". Hristos je imao čast, imao je dostojanstvo, međutim, u ovim trenucima Njegovo dostojanstvo bilo je gaženo. Mnogi ljudi koji su razmišljali o Hristovom raspeću smatraju da je najtragičnija scena u čitavom raspeću Isusa Hrista bila ona kada mu ljudi pljuju u lice. Jedan autor kaže da se u toj pljuvački vidi sav otrov, sva mržnja čoveka prema čoveku i čoveka prema Bogu.

U Hristovom raspeću mi možemo spoznati sebe, možemo shvatiti ko smo, da li mi mrzimo

jedni druge i da li pljujemo jedni drugima u lice. To je raspeće Hristove časti.

Postoji i treće raspeće. To je raspeće ljubavi. Hristos je došao ka svojim, On je voleo ljude i željno je čekao da dođe i da živi sa njima. I postoji jedan tekst, koji je tragičan, a koji je On izrekao nad gradom Jerusalimom. On ovako glasi: "Jerusalime, Jerusalime, koliko puta htjedoh da skupim čeda svoja kao što kokoš skuplja piliće svoje, ali vi ne htjeste." To mnoštvo koje je On lečio, mnoštvo koje je učio pravdi, miru, sada je vikalo: "Raspi ga, raspi ga! Krv Njegova na nas i na decu našu!"

Zašto je to mnoštvo vikalo? Jer On nije ispunio njihove političke ambicije. Oni su očekivali da će On postati car. Prilikom ulaska u Jerusalim, samo nekoliko dana pre tog tragičnog petka kada je Hristos raspet, jedno silno mnoštvo ljudi, žena i dece trčalo je ispred Hrista, pored Hrista, iza Hrista. Svi su radosno vikali: "Osana, osana sinu Davidovu!" Očekivali su da će On osloboditi Jevreje od Rimljana. Samo nekoliko stotina metara dalje nalazila se rimska tvrđava Antonija. On je imao moć, oni su videli da je On činio čuda. On je Onaj Mesija koga su oni čekali godinama! On će ih osloboditi od Rimljana! A nisu shvatili da On nije bio politički vođa.

I kada je Hristos na kraju dana otišao od ovog mnoštva, mnoštvo je u Njemu videlo izdajicu. Ali ne samo izdajicu, nego i čoveka koji je priznao da on nije Mesija. Sva ljubav mnoštva pretvorila se u mržnju. "Krv Njegova na nas i na decu našu!" - vikalo je mnoštvo.

To je raspeće Hristove ljubavi. "Svojima dođe, a svoji ga ne primiše" - kaže biblijski tekst. "I mnoštvo stajalo te gledaše."

Kakav je teološki smisao smrti Isusa Hrista na krstu Golgote? Sa jedne strane krsta nalazi se raspeti Bog, i Isus Hristos raspet na krstu govori o tome da Bog, kada je video dramu ljudi, smrt, tragediju, nije ostao skrštenih ruku negde na nebu, nego je došao da podeli sa ljudima njihovu sudbinu. Raspeti Hristos nam otkriva jednu dimenziju Božje ličnosti koju nijedna filozofija ne može shvatiti, a to je da je Bog ljubav. Bog je došao da strada i umre zajedno sa čovekom - došao je da podeli njegovu sudbinu. To je raspeti Hristos.

Ali tu, sa druge strane krsta, nalaze se ljudi. Raspeti Hristos nam ne otkriva samo jednu dimenziju Boga, nego nam otkriva i dimenziju ljudi: čovek razapinje svog bližnjeg, on mrzi svog bližnjeg. I na osnovu mnogobrojnih biblijskih pisaca mi saznajemo da samo u podnožju krsta mi možemo spoznati sebe i svoju pravu prirodu, možemo se pokajati i poželeti da budemo drugačiji.

Biblijski teolozi Hristovu smrt u Bibliji nazivaju "lutron", što znači "otkup". Smatra se, i to je

centralna poruka Biblije, da su svi ljudi sagrašili i da će zato umreti. Biblija jasno kaže: "Plata za greh je smrt." Ali Hristos je umro na krstu Golgote za sve one ljude koji prihvataju Njega kao svoga ličnog Spasitelja. Svojom smrću na krstu On je ispunio određene svemirske norme i zakone po kojima onaj koji sagraši mora da umre. Hristos je, dakle, zadovoljio zahteve zakona i omogućio svakom čoveku koji se kaje zbog svog stanja greha, mržnje, zavisti, nepravde, nemorala, svakome koji želi da živi u skladu sa Bogom i sa svim stanovnicima svemira, da može naći spasenje. Zato je jedan od najlepših biblijskih stihova, onaj koji se nalazi u Jevanđelju po Jovanu, 3. glava, 16. stih: "Jer Bogu tako omilje svet da je i Sina svojega jednorodnoga dao da nijedan koji ga veruje ne pogine, nego da ima život večni." U ovom tekstu rezimirana je čitava vest Jevanđelja. Dakle, to je smisao Hristove smrti na krstu.

Na kraju, spomenućemo tri načina kako se može upoznati Isus Hristos. Apostol Pavle je razmišljajući o Isusu Hristu (on je bio savremenik Isusa Hrista, ali je pisao 20, 30 godina posle Hrista) kazao sledeće: "Postoje tri načina da upoznamo Isusa Hrista. Prvi način jeste poznavati Hrista po telu."

Šta to znači "poznavati Hrista po telu"? Vrlo malo ljudi je imalo priliku da hoda sa Hristom prašnjavim izraelskim putevima. Poznavati Hrista po telu znači živeti sa Njim. Dok je On živeo 33,5 godine, relativno mali broj ljudi ga je poznavao po telu.

I Pavle kaže: "Ova vrsta spoznaje i nije najvažnija." Postoji jedna druga spoznaja Isusa Hrista. To je istorijska spoznaja. To znači da mi možemo prikupiti sve podatke o Hristu. Ne samo da su jevanđelisti govorili o Hristu, nego su i drugi istoričari govorili o Hristu. I mi možemo prikupiti sve podatke: i kada je živeo, i gde se rodio, itd. To je druga spoznaja koja je korisna, ali nije spasonosna, kaže apostol Pavle.

Postoji i treća spoznaja Isusa Hrista. To je spoznaja da je Hristos živi Bog, i mi ćemo u sledećem poglavlju o tome govoriti. Dakle, religiozni ljudi ne veruju u umrlog Hrista koji je ostao u grobu. Oni veruju da je Hristos živa ličnost koja postoji i živi danas. I kada mu se obraćaju u molitvi, oni imaju iskustvo sa Njim i znaju da je On živi Bog koji može da izmeni njihovo srce, njihove zle sklonosti, njihove loše osobine. To je susret sa Hristom. To je onaj odnos o kome je Buber govorio: "ja - Ti".

Kada religiozan čovek putem molitve i putem proučavanja Biblije dođe u kontakt sa tom Osobom, to predstavlja iskustvo ličnog poznanstva sa Bogom. Hristos je najbolji prijatelj svakog čoveka na ovom svetu i svako se sa Njim može upoznati putem molitve i čitanjem Biblije.

Vaskrsenje Isusa Hrista

Vaskrsenje Isusa Hrista je vrlo delikatna tema. Dozvolite da ustvrdimo da ono predstavlja srž religije - najveće biblijsko čudo. I zato što je ovo srž religije, zato što je najveće biblijsko čudo, u istoriji filozofije i teologije su se vodile strahovite borbe argumenata i različitosti mišljenja u vezi sa Hristovim vaskrsenjem. Jer, ako je Hristos zaista vaskrsao iz groba, sve se menja, sve poprima drugačiju dimenziju, sve je različito. To znači da smrt nije kraj. Ako je Hristos naš primer, i ako je On došao da nam pokaže kakvim životom možemo živeti, onda možemo sa radošću i sigurnošću reći: "Ako je On zaista ustao iz groba, onda je smrt pobeđeni neprijatelj!"

Za ateizam je ovo nemoguće, i mi ćemo navesti najvažnije argumente koje su filozofi naveli protiv činjenice da je Hristos ikada vaskrsao iz groba. Za sada kažimo, da sa Hristovim vaskrsenjem religija ili ostaje ili pada. Ako je Hristos ostao da leži u grobu, ako nikada nije vaskrsao iz groba, onda apostol Pavle uzvikuje: "Uzalud vera naša!" Zato je ovo neka vrsta kamena temeljca, koji jednostavno čini da biblijska religija može da opstane kao filozofsko-teološki koncept ili ne opstaje kao takav.

Mi ćemo ovde početi od negativnog, da bismo išli ka pozitivnom. Negiranje biblijskog čuda, najvećeg čuda - čuda o vaskrsenju, nije ništa novo kada je u pitanju istorija filozofije. Čak i u periodu kada je pisana Biblija - u novozavetno vreme, neki su govorili: "Učenici Njegovi dođoše noću i ukradoše ga dok smo mi spavali!" (Tekst je zapisan u Jevanđelju po Mateju, 28. poglavlje, 13. stih.)

Dakle, i u vreme kada je Hristos bio na ovoj Zemlji, kada je umro i kada se smatralo da je vaskrsao, postojale su sumnje. Međutim, postoji jedan fenomen na koji bi trebalo da obratimo pažnju. Kada mi ugodno diskutujemo na filozofsko-teološki način o Hristovom vaskrsenju, to nam može izgledati kao jedna vežba zdravoga uma. Međutim, kada se nađemo pored mrtvog tela svoje majke, sestre, brata, oca ili svog deteta, ova tema poprima sasvim drugačije dimenzije. Tada vaskrsenje postoji ili ne postoji. Zato je ovo esencijalno bitna stvar u religiji.

Jedna starija gospođa, koja je nekada proučavala Bibliju sa svojim teologom, dobro je napredovala sve dok se nije došlo do teme Hristovog vaskrsenja. I onda je ona svom teologu rekla: "Sine, volim tebe, lepo mi izgleda religija, ali ne

mogu sine da verujem da će jednoga dana iz tog groba neko da vaskrsne." I ta žena je otišla.

Dakle, nije jednostavno za mnoge ljude da veruju da je vaskrsenje mogući fenomen. Za drugu grupu ljudi to je vrlo lako. Međutim, postoji jedan segment ljudi, poštenih ljudi, koji imaju problema da veruju u vaskrsenje. Zato je ovo suštinska stvar.

Najpoznatija kritika Hristovog vaskrsenja sadržana je u pretpostavci da Hristos nikada nije živ izašao iz groba. Ova ideja je izražena na različite načine. Na primer, neki tvrde da je Hristovo telo ostalo u grobu, a da su Hristovi učenici otišli na pogrešan grob. Jedan kritičar kaže: "Hristovi učenici su bili toliko zbunjeni, toliko pod stresom, psihičkim pritiskom, da u tom svom trčanju ka grobu nisu otišli na pravi grob, nego su otišli na pogrešan grob. Tamo su videli prazan grob i poverovali su da je Hristos vaskrsao." To je jedna vrsta kritike.

Drugi tvrde da su učenici ukrali Hristovo telo iz groba, a zatim su tvrdili da je Hristos vaskrsao iz groba. Neki smatraju da Hristos nikada nije umro na krstu, nego je bio u nekom polusvesnom stanju, a da je kasnije, kada su ga stavili u grob, jednostavno oživeo i da su učenici to proglasili vaskrsenjem. Dakle, "Hristos nije ni umro pravom smrću", to je kritika upućena, takođe, na račun Hristovog vaskrsenja.

U Hristovo vreme, grobovi su uglavnom bili kopani u nekoj steni i unutra je stavljano mrtvo telo. Posle toga je stavljan jedan veliki kamen na ulaz ove pećine - male pećine. Bilo je jako skupo imati grobnicu u vreme kada je Hristos bio na ovoj Zemlji, jer nije bilo lako iskopati ovu jamu ili grobnicu. Postoji jedna knjiga koju je napisao Frenk Morison, koja se zove "Ko je sklonio kamen?" Jer, ovaj kamen je bio vrlo veliki i postavila se pitanje: "Ko je sklonio taj toliki kamen?"

Zajednički element svih ovih kritika koje su upućene protiv Hristovog vaskrsenja jeste, da neki filozofi i mislioci na ovom svetu nisu mogli i ne mogu prihvatiti čuda kao takva. Za mnoge čuda i ne postoje. Naime, oni smatraju da određene zakone svemira niko ne može kršiti. Čuda bi značila kršenje tih zakona, dakle - čuda su nemoguća.

Jedni od najizrazitijih predstavnika ove kritike, koja je upućena protiv čuda, jesu panteistički mislilac Benedikt Spinoza i škotski skeptik Dejvid Hjum.

Benedikt Spinoza je čitao u literaturi, koju je napisao Isak Njutn, o univerzalnim zakonima pri-

rode. Njutan je inače bio veoma religiozan. Međutim, Spinoza je pogrešno upotrebio ovaj univerzalni zakon prirode i kazao je:

"Ništa se u prirodi ne događa u suprotnosti sa njenim univerzalnim zakonima, jer oni održavaju fiksirani i nepromenljivi red." Dakle, prema rečima Spinoze, postoje univerzalni zakoni prirode i svemira, i pošto su oni fiksirani i nepromenljivi, ništa se ne može događati što je u suprotnosti sa njima. Po njemu, čuda su kršenje tih zakona, i prema tome, mi ne možemo u njih verovati. On još dodaje: "Mi možemo biti apsolutno sigurni da se svaki događaj opisan u Bibliji dogodio u skladu sa prirodnim zakonima." Drugim rečima, ako se nešto dogodilo što piše u Bibliji, što nije bilo po prirodnim zakonima, to ne može biti istina. Dakle, čuda su nemoguća.

Ipak, jedan od najoštrijih argumenata protiv čuda došao je na videlo dana jedan vek posle Benedikta Spinoze, i taj argument je izneo škotski skeptik Dejvid Hjum. On se hvalio svojim argumentom na sledeći način: "Ponosim se sobom, jer sam otkrio argument koji će za mudre i učene biti večna provera svih vrsta praznovernih zabluda i stoga biti koristan sve dok svet postoji." Evo četiri argumenta koje je Hjum naveo protiv Hristovog vaskrsenja i čuda uopšte.

Prvo: Čudo je kršenje zakona prirode. Drugo: Na osnovu iskustva znamo da postoje ti zakoni. Treće: Mudar čovek usklađuje svoje verovanje sa argumentima. To jest, nelogično je, ako je čovek mudar, da jednostavno zatvori oči pred argumentima i da veruje drugačije. Četvrto: Dokaz protiv čuda je isto toliko jak kao i bilo koji drugi argument iskustva.

Dejvid Hjum je zatim kazao: "Mora zato postojati univerzalno iskustvo protiv svakog događaja čuda, inače događaj ne bi zaslužio taj naziv. Stoga, ništa se ne smatra čudom ako se nikada nije dogodilo u normalnom toku prirode." Dakle, na osnovu ovog argumenta, Hjum je zaključio da nijedno čudo u Bibliji nije verodostojno, uključujući i Hristovo vaskrsenje.

Zajednička nit svih ovih argumenata, takozvanih naturalističnih argumenata (naturalizam je filozofski pravac koji smatra da sve što se zbiva, zbiva se tu, na ovoj Zemlji, i isključuje svaku mogućnost božanske intervencije iz svemira), jeste da je naučno samo ono što se može uvek iznova potvrditi i takvi događaji se nazivaju "regularnost". To znači da je određen naučni stav moguć samo ako se nešto događa uvek, i uvek iznova. Ako se nešto dogodi samo jedanput, to se naziva "singularnost", i nema razumne osnove da se u to veruje. Nauka kao takva, kažu oni, ne može verovati u čuda, jer se ona po svojoj prirodi događaju samo jedanput, i nema ponavljanja tih fenomena.

Ipak, primetimo da oni koji na ovakav način slede nauku, u isto vreme veruju u mnoge fenomene da su naučni, a ti fenomeni pripadaju realnostima koje su se desile samo jednom. Na primer, naučnici koji prihvataju naturalistički ili evolucionistički pogled na svet, smatraju da je svet nastao samo jednom. Dakle, oni koji veruju u nemogućnost čuda, prihvataju to kao naučnu činjenicu. Ili na primer, poreklo prvog života u svemiru. Život je nastao, po njima, samo jedanput, i taj događaj pripada singularnostima. Ipak, naturalisti i evolucionisti veruju da se to dogodilo, i da to pripada nauci.

Sigurno ste čuli tu iskrivljenu izjavu, "da je evolucija nauka". To je zaista lako reći, ali je teško potvrditi. Na primer, krenimo od prve pretpostavke, da svet ima samo jedan početak. Ovaj događaj ne pripada regularnostima, nego singularnostima. Prema evolucionoj teoriji o poreklu svemira, nazvanoj "Veliki Prasak" ili "Big Beng", sva materija u kosmosu je nastala nakon jedne gigantske eksplozije. Prema drugom zakonu termodinamike, kao što je poznato, svemir ima sve manje i manje upotrebljive energije. Dakle, svemir mora imati svoj početak. To prihvataju svi naturalisti.

Jedan astronom, agnostik, Robert Džestrou, kaže da se "naučnikovo traženje prošlosti završava trenutkom nastanka svemira, pošto je on nastao u jednom određenom trenutku i vremenu. Od tada, taj događaj se više nikada nije dogodio". Drugim rečima, onoliko koliko naučni podaci potvrđuju, poreklo svemira pripada fenomenima koji su singularnost, a ne regularnost. To je jedinstven, jednovremeni događaj, a ipak naučnici naturalisti veruju da se to dogodilo.

Postavlja se pitanje: Zašto onda odbaciti čuda, jer su i ona događaji koji se ne ponavljaju uvek iznova i pripadaju singularnostima ili jednovremenim, jedinstvenim događajima? Ili, na primer, naučnici naturalisti tvrde da je život na planeti Zemlji otpočeo u prvobitnom okeanu samo jedanput, slučajno, i to se nikada više nije desilo. Oni tvrde da se to ne može ponoviti na eksperimentalnom planu, ali da u to treba verovati i da je to nauka. A sa druge strane, samo zato što je Hristovo vaskrsenje raritet, što pripada singularnostima, a ne regularnostima, oni ga odbacuju.

Dobro je da zapazimo da iza svih negiranja čuda stoje upravo filozofske pretpostavke o regularnostima i singularnostima. Postoje mnogi fenomeni u koje naturalisti i evolucionisti veruju, fenomeni koji pripadaju singularnostima, a oni im pripisuju naučnu vrednost. Zašto onda, iako Hristovo vaskrsenje pripada singularnostima, ne možemo verovati da se to zaista dogodilo?

Ono što bi bilo dobro da sada kažemo, jeste jedna vrlo važna misao koja glasi: "Ako postoji Bog, onda problem čuda više nije problem." Problem čuda je direktno uključen u postojanje Boga. Ako postoji Bog, čuda su onda, ne više neprirodni, nego prirodni fenomen. Čuda su uključena u pojam Boga, i On može i On čini čuda. U religiji, sa biblijske tačke gledišta, nema razloga da ne verujemo u mogućnost postojanja čuda. Jedan biblijski apologeta, Karl Luis, kazao je: "Ako priznamo Boga, mi moramo priznati čuda."

Zaista, ne postoji druga mogućnost za odluku. Dejvid Hjum nije bio u pravu kada je tvrdio da ono što se dogodilo samo jedanput je apsolutno nemoguće. I cela istorija Zemlje se dogodila samo jedanput, i ona bi prema tom stavu bila nemoguća.

Sada ćemo se okrenuti ka nekim problemima koje su postavljali libelarni teolozi, i ne samo oni, kada je u pitanju Hristovo vaskrsenje. Prvo: Mi imamo četiri istorijska zapisa ili četiri Jevanđelja u Bibliji, koja govore o fenomenu Hristovog vaskrsenja. Kao da je Bog smatrao da nije dovoljno jedno Jevanđelje, nego u Bibliji imamo četiri Jevanđelja, a pored njih nalazimo i druge izveštaje koji govore o Hristovom vaskrsenju. Različiti ljudi su pisali o Hristovom vaskrsenju, i mi te zapise nalazimo u Bibliji.

Važno je ovde istaći, da postoji više manuskripata Novog, nego za bilo koju drugu knjigu staroga sveta. (U Novom Zavetu se nalaze Jevanđelja i drugi tekstovi u kojima je opisano Hristovo vaskrsenje.) Šta to znači?

Manuskripti su spisi koji predstavljaju kopije originala. Postoje originalni spisi koji se zovu "autografi", što znači "spisi koje su pisali sami autori". Kasnije, posle tih originala ili autografa, imamo manuskripte. Manuskripti su, dakle, kopije originala.

Ako pošteno pogledate litetraturu, videćete da postoji više manuskripata Novoga Zaveta nego za bilo koju drugu knjigu staroga sveta. Kao da je Bog želeo da sačuva taj tekst, da svi ljudi svih vremena, koji žele da saznaju istinu o Hristovom vaskrsenju, mogu imati dovoljno argumenata da u to veruju. Na primer, mnogo klasična dela postoje i danas na osnovu malog broja manuskripata. Sa druge strane, Novi Zavet je poduprt sa više od 5300 (pet hiljada i trista) manuskripata. Dakle, kada je u pitanju Novi Zavet u kome se nalazi opis Hristovog vaskrsenja, mi imamo više od 5300 manuskripata. To znači da posedujemo čitavo bogatstvo tekstualnih informacija o Hristovom vaskrsenju. Ovaj podatak iznosimo jer je to istorija, to je nauka, to je nešto opipljivo.

Drugo: Manuskripti Novog Zaveta stariji su od manuskripata drugih knjiga staroga sveta. To znači, ako imate autograf ili original, veoma je

važan vremenski period između pisanja autografa i prvih kopija manuskripata. Za većinu spisa staroga sveta ovaj jaz je negde oko hiljadu godina. Kada su u pitanju spisi Novog Zaveta, jaz između autografa ili originalnih spisa i prvih manuskripata je negde oko 100 (sto) godina.

Zašto je ovo vrlo važno? Sto godina je vrlo mali period u kojem bi moglo doći do nekih izmena teksta. Ili jednostavno, bili su živi očevici. Dakle, prve kopije koje imamo, kada je u pitanju Novi Zavet u kome se nalazi izveštaj o Hristovom vaskrsenju, nastale su u vreme kada su još uvek bili živi očevici, oni koji su se lično susreli sa vaskrsim Hristom.

Treće: Tačnost manuskripata, to jest kopija Novog Zaveta, bolja je nego kod drugih starih knjiga. Na primer, ako uzmete indijsku Mahabharatu i uporedite manuskripte u odnosu na original, njihova tačnost je negde oko 90%. Ako uporedite, recimo, kopije Homerove "Ilijade" u odnosu na original, tačnost je negde oko 95%. Ali, ako uporedite tačnost kopija Novog Zaveta u odnosu na originalne autografe, njihova tačnost je između 99,9% i 100%.

Četvrto: Broj različitih autora. Kao da Bogu nije bilo dovoljno da jedan autor piše o Hristovom vaskrsenju, nego imamo četiri autora. Dakle, broj različitih autora Novog Zaveta koji su pisali o ličnosti Isusa Hrista i o događajima koji su vezani za Njegov život veći je od broja autora koji su opisali druge događaje staroga sveta. Ako želimo negirati Hristovo vaskrsenje kao istorijski događaj, tada moramo staviti pod sumnju sve druge istorijske događaje.

Četiri ličnosti su pisale Jevanđelja: Matej, Marko, Luka i Jovan. Kao da ni to Bogu nije dovoljno, jer još četiri druge osobe su pisale poslanice (koje se takođe nalaze u Novom Zavetu), u kojima spominju Hristovo vaskrsenje.

Ko je to bio? Bili su tu apostol Pavle, koji je verovatno bio u Jerusalimu kada je Hristos razapet; zatim, bio je tu Jakov, Hristov polubrat, koji verovatno nije bio Hristov pristalica za vreme Njegovog života, ali posle Hristove smrti i vaskrsenja je prihvatio Hrista i postao jedan od stubova jerusalimske crkve. Jakov piše da je Hristos ustao iz groba.

Dalje, bio je tu Petar, Hristov bliski saradnik, koji piše o Hristovom vaskrsenju, a postoji takođe i jedna mala poslanica koja spominje taj događaj, a koju je napisao Juda (ali ne onaj koji je izdao Hrista, nego jedna druga ličnost).

Dakle, uočavamo harmoniju i konzistentnost ovih izveštaja. Svi ovi ljudi: Matej, Marko, Luka, Jovan, Pavle, Jakov, Petar, Juda, pišu o jednom događaju. Ne samo četiri osobe, nego je ovde reč o osmoricu ljudi koji su pisali konzistentno, harmonično, o fenomenu Hristovog vaskrsenja.

Peto: Postoji šest različitih, ali ne i kontradiktornih izveštaja o vaskrsu Hristu. To su: Jevanđelje po Mateju 28. poglavlje, Jevanđelje po Marku 16. poglavlje, Jevanđelje po Luci 24. poglavlje, Jevanđelje po Jovanu 20. i 21. poglavlje, Dela apostolska 1. poglavlje, Prva poslanica Korinćanima 15. poglavlje. A Biblija kaže: Dva ili tri svedo-ka su dovoljna za jedan verodostojan izveštaj.

Šesto: Bilo je preko petsto ljudi koji su videli Hrista posle Njegovog vaskrsenja, samo u jednom navratu. U Prvoj poslanici Korinćanima, 15. glavi se kaže: "Najpre vam predadoh što i primih, da Hristos umre za grehe naše po Pismu..."

To je Isusova smrt. On je umro za naše grehe, kao što je prореčeno u Pismu (Bibliji), jer u Starom Zavetu je prореčena Hristova smrt.

"... i da bi ukopan i da usta treći dan po Pismu..." Znači, Hristos je umro, bio je ukopan, i treći dan je vaskrsao iz groba.

"... i da se javi Kifi, a potom jedanaestorici apostola."

A sada ono što želimo da naglasimo, 6. stih: "A potom ga videše jednom, više od pet stotina braće, od kojih mnogi žive i sad, a neki i pomreše."

Šta znači ovaj tekst? Ovaj tekst je nastao 60. godine naše ere, ili možda samo nekoliko godina kasnije.

Zamislite da ste vi bili u crkvi u Korintu i apostol Pavle dolazi i propoveda u vašoj crkvi, i kaže: "Braćo, Hristos je umro, vaskrsao iz groba, javio se Kifi, zatim se javio i drugim apostolima, a potom se susreo sa više od pet stotina ljudi, od kojih neki žive i sad, a neki pomreše." Šta ste vi mogli da uradite? Mogli ste da kažete i uradite sledeće: "U redu Pavle, ja idem na prvi brod i otići ću u Jerusalim da vidim koji su ti koji žive sad, da vidim da li su oni stvarno videli vaskrslog Hrista."

Ovo je jedan naučni podatak, vrlo bitna stvar, da već u vreme apostola Pavla, 30 godina nakon Hristove smrti, neko je mogao proveriti, susresti se sa ljudima koji su videli vaskrslog Hrista. Dakle, sve ove stvari su više nego dovoljne za uspostavljanje činjenice da je Hristos vaskrsao.

Pročitajmo jedan od tih izveštaja o Hristovom vaskrsenju. Čitaćemo Jevanđelje po Luci, 24. poglavlje. Ovo je vrlo lep i vrlo bitan tekst. Tekst kaže: "A u prvi dan nedeljni dođoše vrlo rano na grob..."

O kome je ovde reč? Ko je to došao vrlo rano na grob? To su bile žene, neke od mnogobrojnih koje su volele Hrista.

"... i donesoše mirise što pripraviše, i neke druge žene s njima..."

Znači, ove žene su došle u nedelju vrlo rano na grob. 2. stih kaže: "Ali, nađoše kamen odva-
ljen od groba. I ušavši, ne nađoše tela Gospoda Isusa. I kad se one čudahu tome, gle, dva čove-

ka stajaše pred njima u sjajnim haljinama. A kad se one uplašiše i oboriše lica k zemlji, rekoše im: 'Što tražite živoga među mrtvima? Nije ovde, nego ustade, opomenite se kako vam kaza kad beše još u Galileji, govoreći da sin čovečiji treba da se preda u ruke ljudi grešnika i da se razapne, i treći dan da ustane.' I opomenuše se reči njegovih. I vrativši se od groba javiše sve ovo jedanaestorici i svima ostalima. A to beše Magdalena i Marija i Jovana i Marija Jakovljeva i ostale s njima koje kazaše ovo apostolima."

I kad su kazali apostolima, šta se onda dogodilo? "I njima se učiniše njihove reči kao laž i ne verovalaše im. A Petar ustavši otrča ka grobu, i natkučivši se (naslonivši se) vide same haljine gde leže, i ode čudeći se u sebi šta bi."

Ovo je za mnoge ljude najčudnija izjava svih vremena koja je zapisana u Novom Zavetu - da je Hristos ustao iz mrtvih.

Iznesimo sada još nekoliko bitnih argumenata u prilog činjenice da je Isus Hristos ustao iz mrtvih.

Prvo: Poreklo i kontinuirano postojanje crkve. Naime, istorijski i psihološki je nemoguće da su sledbenici Hristovi, koji su prilikom Hristovog raspeća bili potpuno duhovno porušeni, u periodu od samo nekoliko dana posle tog događaja išli u svet sa tolikom nečuvanom radošću. Pokušaćemo da ovo objasnimo običnim rečima.

Zamislite, recimo, da ste vi bili Hristov učenik; tri godine ste sledili Hrista onim prašnjavim izrael-
skim putevima, tako da su vas svi znali. Hristos je bio osporavani učitelj - govorio je nešto neobično i novo. Zamislite činjenicu da vas svi poznaju, znaju da ste vi njegov sledbenik, da ste ostavili svoju rodbinu, svoj posao i išli za ovim neobičnim učiteljem. Verovali ste da će On, verovatno, osloboditi jevrejski narod od Rimljana i da će jevrejski narod konačno biti slobodan. Verovali ste, verovatno, da ćete vi biti neki ministar u vladi koju će Hristos kasnije osnovati. Verovali ste u Boga, verovali ste da je Hristos poslat od Boga, ali prvenstveno ste očekivali od njega da bude politički vođa naroda.

Kad odjednom, posle tri i po godine, umesto da uzme krunu, On biva razapet kao najveći zločinac na krstu. Kakva bi bila vaša osećanja? Bila bi strašna, doživeli biste duboko razočarenje. Ako pažljivo čitate biblijski tekst, videćete da su u trenutku Hristovog hapšenja, učenici bili psihički potpuno porušeni i razočarani do temelja. Svi su pobegli, a samo se Petar usudio da iz prikrajka posmatra šta će se desiti sa Hristom.

Možete zamisliti Petra kako stoji u ovoj jevrejskoj sudnici. Vatra je bila založena u predvorju sudnice, a Hristu se sudilo. I dok su Hrista udarali, Petar je stojao tu kod vatre, grejao se i razmišljao. Verovalno je bio duboko oronuo i razočaran.

Sve mu se srušilo u životu: "Zašto sam ostavio svoje ribarske mreže i svoj čamac? Zašto sam krenuo za tim neobičnim učiteljem?" A jedna žena mu kaže: "I ti si jedan od Njegovih!" A Petar kaže: "Ne, nikada ga nisam video." Pa po drugi put mu prilaze i kažu: "Jezik kojim govoriš te izdaje da si Njegov sledbenik." Petar ponovo negira Hrista.

Ovo Petrovo negiranje pokazuje u kojoj su meri Hristovi učenici bili razočarani. Biblijski tekst kaže da su svi pobjegli u jednu gornju sobu u gradu Jerusalimu od straha od svojih progonitelja. Čekali su, a Hristos je bio razapet, i to u vreme Pashe. Pasha je jedan od najvećih biblijskih praznika i oni su dolazili u Jerusalim sa svih strana. Hristovi učenici su čekali da se ovo silno mnoštvo razide iz Jerusalima i da oni pobjegnu, jer može biti da će i njih zadesiti ista sudbina kao i njihovog vođu. Bili su duboko razočarani.

Međutim, kada je Hristos vaskrsao, i posle susreta sa Njim, ti ljudi koji su bili potpuno porušeni, ući će u taj isti grad. Ne zaboravimo da je Jerusalim bio veliki grad, i da su svi znali šta se dogodilo. Svi su znali da je na krstu, srednjem krstu, između dva razbojnika, razapet Isus koji je tvrdio da je Mesija. Svi su poznavali učenike i znali su šta se dogodilo.

Ali, Hristovi učenici, koji su bili duhovno porušeni, kada su sreli vaskrslog Hrista, ulaze u taj isti grad sa velikom odvažnošću, sigurnošću i čvrstinom, i uzvikuju: "Taj Isus koga ste vi razapeli - vaskrsao je iz groba!"

Da li znate šta se tada dogodilo? U tom istom Jerusalimu koji je gledao Isusovu smrt, tri hiljade ljudi je prihvatilo Hrista, pet hiljada ljudi je prihvatilo Hrista, veliko mnoštvo je prihvatilo Hrista ... Taj isti grad, u kojem su neki vikali: "Raspni ga! Raspni ga!", sada su prihvatili činjenicu da je Isus Mesija (Spasitelj) i poverovali su u Njega.

U srcu postojanja crkve leži vest o Hristovom vaskrsenju - da smrt nije poslednje stanište čoveka, već da je Neko, ko je tip čoveka, predstavnik ljudske rase, pobedio grob - da je Hristos vaskrsao iz mrtvih.

Kako možemo još potvrditi ovu činjenicu? Da li znate da je od 12 Hristovih učenika, 11 njih umrlo mučeničkom smrću? Samo je Jovan progнан na ostrvo Patmos i umro prirodnom smrću, iako je i on bio progonjen. Mi možemo pretpostaviti da bi neko od njih bio spreman da prihvati laž - međutim, svi su bili spremni i život svoj da daju za istinu o Hristu. Smrt za njih više nije predstavljala nikakav problem. I videćete kad apostoli govore, citirajmo ovde Jovana: "I život se javi, i videsmo, i svedočimo, i javljamo vam život večni!" "Život! Život! Život!", kaže Jovan. "Život se javi! Život videsmo!" "Što videsmo i čusmo, to javlja-

mo i vama, da i vi imate zajednicu sa nama. I ovo vam pišem da radost vaša bude ispunjena."

Život! Život! Smrt više nije najtragičnija realnost! Postoji neko ko je pobedio smrt! Za nepunih, možda, vek i po ili dva veka, od jedne omražene religije, Hristova religija je postala dominantna religija Rimske imperije. Da li znate da je u 4. veku i sam rimski imperator prihvatio Hrista? U srcu vesti koja je zadobila svet stoji istina o Hristovom vaskrsenju.

Da Hristos nije ustao iz mrtvih, Novi Zavet nikada ne bi bio napisan. Mi znamo da je Novi Zavet remek delo književnosti i mnogo čega drugog. Ko bi uložio toliki trud i tolike muke da napiše biografiju nekog koji je tvrdio da je Mesija, da je poslan od Boga, ali mu se karijera završila sramnom smrću? Ali, Hristos je ustao iz groba, i zato je grupa ljudi koja je pisala Novi Zavet uzela svoja pera i sa neviđenim entuzijazmom pisala o ovom najvećem događaju. I u svim tim spisima zapažamo jasno izraženo uverenje da je Isus Hristos umro, da je ustao iz mrtvih i da je dobio božansku silu od Oca.

Zatim, treće: Prazan grob je snažna indikacija u prilog činjenice Hristovog vaskrsenja. Već smo spomenuli da postoji teorija da je neko ukrao Hristovo telo, da su ga ili ukrali Njegovi učenici ili Njegovi neprijatelji. Hajde da stavimo pod lupu ove mogućnosti.

Ako ozbiljno pogledamo činjenice, videćemo da i jedna i druga alternativa izgledaju nemoguće. Pored činjenice da je rimska straža stajala pored groba i da je grob bio zapečaćen, ako je bilo ko od Hristovih neprijatelja ukrao Hristovo telo, u trenutku kada su Hristovi učenici išli u grad Jerusalim i objavljivali: "Isus je vaskrsao iz mrtvih!", šta bi uradili Hristovi neprijatelji, da su zaista ukrali Njegovo telo? Kazali bi: "Lepo je što vi propovedate, ali evo Hristovog tela!" Istorijska je činjenica da do ovakvog dela ili izjave nikada nije došlo. Sve ovo korenito pobija mogućnost da su Hristovi neprijatelji ukrali Njegovo telo.

Isto je toliko nemoguće i da su Hristovi učenici ukrali Njegovo telo. Zašto? Prvo: Zaista je nemoguće da su Hristovi učenici sačuvali takvu laž, takvu zaveru unutar svog kruga i unutar svoje vlastite psihe. Zamislite vi sami, da ste bili sledbenik Isusa Hrista i da znate da Hristos nije vaskrsao, ali sa neverovatnim entuzijazmom propovedate gigantski laž: "Hristos je vaskrsao iz groba!" Verovatno bi njih troje, možda, bilo tvrdoglavo i umrlo sa mačem u ruci, ali sigurno je da bi neko od njih izdao ovu tajnu, tim više što ne bi mogli da je zadrže unutar njih samih.

Drugo: Nemoguće je verovati da su oni propovedali laž, zato što su to bili ljudi spremni da žrtvuju svoja dobra, kao i svoju krv, svoj život, u službi Hristovoj. Nemoguće je verovati da je sve

ovo bilo bazirano na jednoj velikoj laži. Kako su onda beskrajna radost, sigurnost i sila došli u njihove živote posle Hristovog raspeća, ako je sve ovo laž?

Sve činjenice ukazuju da postoji samo jedno objašnjenje za prazan grob. Isusova tvrdnja da je Sin Božji bila je istinita, i nikakvi okovi smrti i tame nisu ga mogli zadržati u grobu. On je ustao i On živi.

U toku svih vekova postoji jedno nebrojeno mnoštvo siromašnih i bogatih, jednostavnih i školovanih, starih i mladih, milioni onih koji dan za danom osećaju u svojim vlastitim srcima i životima sigurnost da je Isus Hristos zaista ustao i da živi danas. Ako budete čitali Bibliju, videćete da se tamo govori o mogućnosti da čovek uspostavi, putem molitve, kontakt sa Hristom. To je smisao biblijske religije. Pokušajte, ovo se ne može objasniti racionalnim putem. Ako bi neki religiozni čovek želeo da vam prenese svoje iskustvo, on bi vam kazao da pokušate da uspostavite kontakt sa Isusom Hristom, a On će naći načina da vam se obrati i da vas osvedoči da On živi i danas.

Isus - put, istina i život

Negde početkom 1946. godine, na koralnom ostrvu Beken, u vodama Južnog Pacifika, naučnici su pripremali jedan eksperiment u vezi nuklearne energije. Eksperiment je vodio jedan mladi naučnik koji se zvao Luis Slotin. Eksperiment se sastojao u tome da je trebalo ustanovi količinu urana-235 koji je potreban za lančanu reakciju. Dve polulopte urana su približavane jedna drugoj i u trenutku kada bi došlo do lančane reakcije, jedan posebni uređaj je bio korišten da bi se te dve polulopte odvojile jedna od druge.

I tog dana, kada je Luis Slotin sa ekipom svojih saradnika trebalo da izvede ovaj eksperiment, u trenutku kada je došlo do lančane reakcije, Luis Slotin je pokušao sa uređajem, koji je bio za to napravljen, da odvoji ove dve polulopte. Međutim, uređaj je zatajio. Svi su u prostoriji shvatili ozbiljnost situacije.

Luis Slotin je razmišljao nekoliko trenutaka, a onda je odlučio da golim rukama pokrene uređaj i razdvoji ove dve polulopte. On je u potpunosti bio svestan posledica onoga što je činio. On je znao da će sačuvati živote svojih prijatelja, ali je u isto vreme znao da će izgubiti svoj život. Posle samo desetak dana, od posledica zračenja umro je u najtežim mukama.

Negde pre dve hiljade godina, Isus Hristos je učinio sličnu stvar. On je zaustavio lančanu reakciju greha svojom smrću i na taj način omogućio

U Jevanđelju po Mateju, 28. poglavlje, 6.stih, kaže se: "Nije ovde, jer ustade kao što je i kazao." Kako su ovo lepe reči. Zatim, Rimljanima poslanica, 10. poglavlje, 9. stih: "Jer ako priznaješ ustima svojim da je Isus Gospod i veruješ u srcu svom da ga Bog podiže iz mrtvih, bićeš spasen." Vrlo zanimljiv tekst.

Dakle, Hristovo vaskrsenje je srž religije. Svako može da uzme Bibliju i da analizira praktične implikacije vere u Hristovo vaskrsenje. Za ovaj put, poruka glasi: Glavna vest, centralna vest, jeste da je Hristos vaskrsao iz groba i da On i danas živi.

svojim prijateljima da budu spašeni od večne smrti. I u ovom poglavlju govorili smo o Isusu Hristu koji je put, istina i život.

Ovo poglavlje biće bazirano na tekstu koji se nalazi zapisan u Jevanđelju po Jovanu, u 14. poglavlju. Da bi bolje razumeli 14. poglavlje, rezimiramo tekst koji se nalazi u 13. poglavlju. 11. stih kaže: "Jer znadjaše izdajnika svojega, zato reče: 'Niste svi čisti!'"

Pokušajmo za trenutak da se preselimo u tu prostoriju gde se Hristos nalazio sa učenicima, 2000 godina unazad. Bila je to verovatno mala prostorija, a oni su bili za večerom. Znamo, na osnovu istorijskih podataka, da Jevreji u to vreme nisu sedeli za stolom, nego su obično ležali oko stola, bili su naslonjeni na lakat i imali su jastuke pod laktom. Bili su to poslednji trenuci koje je Hristos proveo sa svojim učenicima na ovoj Zemlji.

Hristovi učenici su tokom 3,5 godine koje su proveli sa Hristom mnogo puta bili u beznađu, međutim, kada bismo tražili trenutke kada su bili u najvećem beznađu, onda su to bili ovi trenuci. Učenici zajedno sa učiteljem sede oko ove trpeze i razgovaraju. Njihov voljeni učitelj umesto da im kaže: "Ja ću postati novi predsednik vlade u ovoj zemlji, oslobodiću zemlju o Rimljana", On im govori o svojoj smrti. Jedan autor kaže: "Misli postaju tromе, zbunjene strahom, nerazumevanjem,

užasom." Jedan drugi autor kaže: "Najizrazitija i najznačajnija scena kada su Hristovi učenici bili u potpunosti obezglavljeni, bila je upravo ova o kojoj govorimo."

Reč je o smetnji prouzrokovanoj mišlju o gubitku, odlasku i smrti njihovog učitelja. Ovaj autor kaže: "Smatram da je teško, a možda i nemoguće nama, posle dve hiljade godina, da dokučimo konfuznost i kontradiktornost misli, kao i emocionalnu bol dvanaestorice apostola u tim trenucima." Dakle, jedna mučna situacija je bila u toj gornjoj sobi.

U jednom trenutku, Juda - jedan od Hristovih učenika, izašao je iz sobe i odlučio da izda Hrista. 21. stih: "Rekavši ovo Hristos posta žalostan u duhu." Kao da osećanja sve više rastu. U 13. poglavlju, 33. stihu, Isus kaže: "Dečice! Još sam malo s vama, tražićete me, i kao što ja rekoh Judejcima: 'Kuda ja idem vi ne možete doći', i vama govorim sad."

Hristos koristi reč "dečice". On, koji je imao 30 godina i više, obraća se svojim učenicima koji su bili već odrasli ljudi sa: "Dečice moja." Ovaj izraz potvrđuje šta se zbivalo u toj gornjoj sobi, u kojoj meri su osećanja rasla. I onda je ta bomba osećanja eksplodirala. 36. stih:

"Reče mu Simon Petar: 'Gospode, kuda ideš?' Isus mu odgovori: 'Kuda ja idem ne možeš sad ići sa mnom, ali ćeš posle poći sa mnom.' Petar mu reče: 'Gospode! Zašto sad ne mogu ići za tobom? Dušu ću svoju položiti za te.' Odgovori mu Isus: 'Dušu li ćeš svoju položiti za me? Zaista, zaista ti kažem: neće petao zapevati dok me se tri puta ne odrečeš.'"

Juda je već izašao iz ove male grupice apostola. A sada, najhrabriji, najstariji, onaj ko je bio lider ili vođa ove male grupe apostola, biva opomenut da će učiniti najstrašniji greh, da će se odreći svoga učitelja. A drugi učenici su verovatno razmišljali: "Ako će on, Petar, tako duboko pasti, šta će se dogoditi sa nama?" Osećanja smrti, gorčine i tragedije lebde prostorijom.

I tada je Hristos izgovorio reči koje su zapisane u 14. glavi, od 1. do 4. stiha: "Da se ne plaši srce vaše, verujte Boga i mene verujte. Mnogi su stanovi u kući Oca mojega. A da nije tako kazao bih vam: idem da vam pripravim mesto. I kad otidem i pripravim vam mesto, opet ću doći, i uzeću vas k sebi da i vi budete gde sam ja. I kuda ja idem znate, i put znate." Reče mu Toma: 'Gospode! Ne znamo kuda ideš, i kako možemo put znati?'"

I evo teksta koji je predmet našeg razmišljanja u ovom poglavlju: "Isus mu reče: 'Ja sam put i istina i život, niko neće doći k Ocu do kroza me.'"

Jedan autor je kazao da je ovo najbolja i najutešnija propoved koju je Hristos izgovorio

dok je bio na Zemlji. Jedan drugi teolog kaže da je ovo testament Isusa Hrista svojoj crkvi - poslednja propoved, najutešnija propoved.

Da bismo došli do 6. stiha koji je predmet našeg proučavanja u ovom poglavlju, reći ćemo nekoliko reči o stihovima koji mu prethode. Prvi stih kaže: "Da se ne plaši srce vaše." Pokušajmo da zamislimo strah koji se uvukao u ove ljude u toj gornjoj prostoriji. Isus kaže: "Uprkos činjenici što ne možete sagledati harmoniju događaja, što po vama nema logike u onome što se zbiva, sve vaše nade nestaju jer smatrate da sam ja trebao da osnujem ovde carstvo. Vi ne razumete ono što sad ja radim, ali uprkos tome što ne razumete sve do kraja, imajte poverenja u mene."

"Da se ne plaši srce vaše", kaže Hristos, "verujte Boga i mene verujte". U tom trenutku je bilo mnogo lakše verovati u Boga koji je je bio na nebu, nego u Hrista kome sude ovozemaljski vladari, koga psuju, koga šibaju, kome pljuju u lice, koga će razapeti. Isus kaže: "Uprkos nemogućnosti da u ovom trenutku vidite sklad i harmoniju događaja, ipak mi verujte." I možemo da vidimo da 14. poglavlje prikazuje Hristove učenike koji ipak veruju Hristu, uprkos trenutnom nerazumevanju.

2. stih kaže: "Mnogi su stanovi u kući Oca mojega." O ovom tekstu su napisane čitave teološke studije, jer su teolozi pokušavali da proniknu u ovu ideju - šta je Hristos želeo da kaže. Neki su tvrdili da se ovde kriju tajne koje je potrebno otkriti. I smatra se da ovaj izraz znači da je nebo dovoljno prostrano da primi sve one koji tamo žele da dođu. "Kuća Oca mojega" je slikovita predstava nebeskog Božjeg prebivališta. I na drugim mestima u Bibliji se spominju slični izrazi, gde se kaže da je "ovo grad živoga Boga, nebeski Jerusalim, grad Božji", i Hristos, dakle, odlazi da pripremi mesto svojim učenicima.

3. stih: "I kad otidem i pripravim vam mesto, opet ću doći i uzeću vas k sebi da i vi budete gde sam ja." Ovo je jedna od najjasnijih i najizrazitijih izjava u celom Novom Zaveću o Hristovom drugom dolasku. Ovo je možda jedina izjava koja smežuranu i bolom izraždanu ljudsku psihu može vratiti u stanje uravnoteženosti i dati joj smisao. Hristos kaže: "Idem i opet ću doći, i uzeću vas k sebi."

U 4. stihu Isus kaže: "I kuda ja idem znate, i put znate." Hristos je često hteo da pokrene svoje učenike na razmišljanje. Isus kaže: "Vi znate", iako je bio svestan da im nije bilo u potpunosti jasno šta se zbiva.

Ono što je najtragičnije za čoveka jeste indiferentnost prema istini. Jedan mislilac, Gašpari, kaže da milioni ljudi koji danas žive, na umu imaju samo prošlost, a ništa originilanog i novog. Indiferentnost prema istini je strašnija od mnogih

grehova. Kada iz čoveka nestane želja da spozna istinu, onda je to strašno. Mnogi autori kažu da su ljudi prosto zabetonirani u zidove ovoga života, ovoga grada, kako on kaže, "Vavilona", i da ne mogu prosto ni za trenutak da se izvuku iz tog gvožđa i betona, i da svoje misli izdignu izvan te realnosti.

Isus kaže: "Kuda ja idem znate, i put znate", i onda se pojavljuje Toma. Toma je zanimljiva i specifična ličnost u Jevandeljima. Mnogi danas misle da je Toma bio veliki nevernik, dok neki misle da je Toma bio čovek koji je sporije razumevao od drugih, što znači da je trebalo da mu se duže objašnjavaju određene istine. Drugi smatraju da nije reč o tome, nego da je Toma bio tip čoveka koji je bio željan intelektualnih istina i koji je uvek želeo da zna više od drugih.

Naime, Toma kaže: "Gospode, ne znamo kuda ideš, i kako možemo put znati?" Možda je Toma mislio da Hristos ide iz jedne zemlje u drugu, ili sa jedne planete na drugu. "Kuda ideš Gospode?", kaže Toma.

I u 20. poglavlju ovog istog Jevandolja mi nalazimo konačno Tomu koji je prihvatio Hrista. On ponovo nije verovao, ovoga puta da je Hristos vaskrsao, i kaže: "Ne verujem ja u to." Drugi učenici su mu kazali: "Mi smo se susreli sa vaskrslim Hristom." Međutim, Toma je racionalista i kaže: "Dok ja ne vidim, ne verujem." I onda kada je konačno video Hrista i Njegove probodene ruke, on je kazao, to su poznate reči: "Gospod moj i Bog moj."

Toma je bio u borbi sa Hristom. Svi mi prolazimo te faze slično Tomi i često smo u svom životu slični Tomi: "Da li si ti to stvarno, Gospode? Da li si ti to stvarno vaskrsao? Da li je potrebno da verujem u Tebe, i šta ako to sve nije tako? Kuda ideš ne znamo, ne znamo put, ne znamo kuda ideš i kako možemo put znati?"

I kakav je odgovor na ova pitanja? "Isus mu reče: 'Ja sam put i istina i život.'" U ovom tekstu je rezimirano čitavo Jevandjelje. Isus kaže: "Ja sam put, istina i život." Ovde postoje tri izraza, na grčkom: "hodos", "aleteia" i "dzoe". Isus kaže: "Ja sam put, istina i život."

Ako se uradi pažljiva analiza teksta, vidi se da naglasak pada na prvi izraz, na "put". Zašto? Zato što u 4. stihu Hristos kaže: "I kuda ja idem znate, i put znate." U 5. stihu Toma kaže: "Gospode, ne znamo kuda ideš, i kako možemo put znati?" Isus kaže: "Ja sam put." Isus je put, zato što je On istina i život. Druga dva izraza objašnjavaju zašto je Hristos put.

Pre nego što analiziramo svaku od ovih reči posebno, potrebno je da kažemo da ovim izrazima: "hodos", "aleteia" i "dzoe", prethode u ovoj gramatičkoj strukturi, reči "ego emi", što znači "ja sam". Teolozi smatraju da se u ovim rečima "ego

emi" krije čitava jedna vest. Zašto oni to smatraju? Zato što je na drugim mestima u Jevandelju po Jovanu ovaj izraz "ego emi" pun poruke. Na primer, Isus je kazao u 8. poglavlju: "Pre nego što se Avram rodio ja sam." Ili, slobodan prevod bi bio: "Ja sam se rodio pre Avrama." Međutim, u originalnom tekstu stoji: "Pre nego se Avram rodio ja sam", "ego emi".

Vidi se kao da ovde postoji "igra reči" sa glagolom "biti". U knjizi Otkrivenje, koju je napisao Jovan, ponovo nailazimo na "igru reči" sa glagolom "biti". Isus kaže: "Ja sam onaj koji je bio, koji jeste i koji će doći." U teologiji se smatra da ovaj izraz "ego emi" predstavlja jedan odsjaj ideje koja se sadrži u najpoznatijem Božjem imenu u Starom Zavetu. To je ime "Jahve". To je čuveni tetragram (JHWH). U našem prevodu Starog Zaveta mi uvek čitamo "Bog" ili "Gospod", a u originalnom tekstu ima više različitih imena za Boga.

Biblija počinje sa imenom "Elohim", i mi smo ga već spominjali. Međutim, od 2. glave 1. Knjige Mojsijeve, od 7. stiha, mi nalazimo za Boga i ime "Jahve". Dugo vremena Jevreji nisu izgovarali ovo Božje ime iz strahopoštovanja. Kada su masoreti (prepisivači Biblije) između 5. i 15. veka pokušavali da stave samoglasnike na ovo ime, oni nisu znali gde da ih stave jer su zaboravili kako se izgovara ovo Božje ime, pa su onda uzeli samoglasnike iz Božjeg imena "Adonaj" i dodali na ime "Jahve".

Vest koju ovo ime nosi u sebi je sledeća: ovo ime sadrži jevrejski glagol "biti" - "lijot". Kada je Mojsije u jednom trenutku pitao Boga: "Kako ti je ime?", Bog mu je odgovorio: "Ja sam Onaj koji jeste." Samo Božje ime je dakle sadržano u ovoj vesti: Bog je Onaj koji jeste, Bog je Onaj koji živi izvan vremena i prostora.

Sve ovo je važno izneti ne zato da bi se bavili gramatičkim strukturama jevrejskog i grčkog jezika, već da bi bolje razumeli najveće saznanje koje glasi, da na nebu, negde u svemiru, postoji Bog koji jeste, koji nije ograničen vremenom i prostorom, Bog koji živi, koji postoji i koji je večan.

Ne samo to. Taj Bog je okrenut mislima ljubavi prema ljudima. Kao što u Starom Zavetu za Boga nalazimo ime koje u sebi ima glagol "biti" ili ideju o Bogu koji jeste, tako u Novom Zavetu nalazimo izraze "ego emi" - "Ja sam". Hristos je dakle Bog u Novom Zavetu, isto kao što je to Bog u Starom Zavetu. Zato je saznanje da u svemiru postoji Biće čije postojanje nije podložno aršinima vremena i saznanje da je to Biće okrenuto mislima ljubavi prema čoveku, najveća vest za ljude na ovoj planeti. Znači, postoji Biće u svemiru koje "jeste".

Isus kaže: "Ego emi hodos", ili "Ja sam put". Ova reč se koristi na različite načine u Bibliji, i bilo bi dobro da o njoj kažemo nekoliko reči kao rezi-

me. Na ovoj našoj planeti postoje različiti putevi, različite staze, različiti autoputevi življenja. Ras-krsnice su postale tako zagonetne, tako komp-likovane, da mnogi smatraju da više nema apsolutnih puteva i da svi putevi konačno vode u istom pravcu, i ljudska bol je zbog toga veća nego ikada ranije. Sve do vremena Hegela postojala je jasna razlika između "a" i "-a" (minus "a"), odnosno, nasuprot dobru stoji zlo, nasuprot laži stoji istina, nasuprot miru stoji nemir, nasuprot praštanju stoji neprastanje, itd.

Dakle, postoje dva puta u životu. Postoji dobro i postoji zlo. Ako biste danas otišli na Moskovski univerzitet i pitali jednog studenta filozofije, ili mu kazali: "Budi dobar", ili na Harvardu u Americi, njihov odgovor bi verovatno bio: "Šta to znači biti dobar? Da li uopšte postoji dobro i zlo?"

Zašto? Od vremena Hegela pa naovamo, dominira ovakav stav: postoji teza, antiteza i sinteza. Teza je, na primer, mir, antiteza je rat, a sinteza će biti neko bolje stanje. U delima Hegela i rat ima pozitivnu ulogu, i nema više negativnih vrednosti, nema više negativnih puteva, nema više negativnih staza. Sve ima svoje mesto u istoriji, i sve je konačno dobro. I rat je dobar, jer će stvoriti jedno novo ljudsko društvo. Nema više razlike između "a" i "-a", svi putevi, konačno, vode u istom pravcu.

Hegel je zastupao ideju o apsolutnom duhu ili ideji, ili o razumu koji se polako ostvaruje u ljudskoj istoriji. On je smatrao, dok je živio, da je nemačko društvo, to jest prusko društvo, vrhunac savršenstva. Ovo je nanelo dosta štete, i danas sve više i više možemo pronaći ljude, pogotovo mlade, koji smatraju da ništa više nije loše, nema više greha. Greh je postao zastarela kategorija i nema više prekršaja određenih normi. Svaki put je konačno dobar. Sa biblijskog aspekta to je neoprdrživo. Isus kaže: "Ja sam put."

Jedan novinar je u jednom svom članku o Isusu dao sledeći naslov: "Samo su Hristove cipele po meri čoveka." Šta to znači? To znači da je čovek, njegova infrastruktura, njegovo duhovno i fizičko biće, stvoreno da hoda "Hristos putem". Šta to praktično znači? To znači da je čovek stvoren da hoda putem ljubavi, mira, morala, praštanja, pravde, istine, i to je Hristov put. Svaki drugi put, svaka druga staza, je staza otuđenja od bitne prirode samoga čoveka. To je stanje u kome čovek sam sebe uništava.

Isus je dakle kazao da je čovek stvoren da hoda Njegovim putem. Svaki drugi put je put bola i stradanja. To ne znači da će oni koji hodaju putem istine, pravde, ljubavi i mira imati savršen život dok žive na ovoj Zemlji. Ali je sigurno da oni koji hodaju Hristovim putem mogu biti mnogo srećniji već danas. Isus kaže: "Ja sam put." Isus

je dakle put zato što je On istina i zato što je On život.

Šta je to istina? Ako otvorimo rečnik, pronaćićemo sledeću definiciju: "Istina je izjava koja je u saglasnosti sa činjenicama." To je nešto što je u saglasnosti sa realnošću, to je izjava bez kontradiktornosti. Isus kaže: "Ja sam istina."

I ovde dolazimo do vrlo kompleksnog problema. Ne samo da je Isus kazao da je On istina, nego su i mnogi drugi ljudi u istoriji kazali za sebe da su oni jedina istina. Ko je istina? Šta je istina? To je večno pitanje na ovozemaljskim prostorima, i veoma bitno pitanje. Ako je nešto istina, onda za to vredi i život dati. Ako je Hristos istina, ona prava istina o čoveku, o svemiru, o uopšte ljudskom postojanju, onda vredi živeti za to. Mi znamo da je Sokrat popio otrov zbog svoje istine. Imao je mogućnost da sačuva svoj život, ali je smatrao da je njegovo učenje jedina istina.

Muhamed je takođe smatrao da je on jedina istina. Muhamed je živio negde u 6. veku posle Hrista. On je ostao siročić vrlo rano i njegov ujak ga je čuvao. Vrlo rano se oženio. Kasnije, negde u 40. godini, smatrao je da je prorok, jer je dobio posebne vizije. Muhamed je tvrdio da postoje različiti proroci. On je prihvatio činjenicu da je postojao prorok Avram, da su postojali i drugi proroci, kao što je bio Mojsije, zatim da je i Isus bio prorok, ali da je on, Muhamed, poslednji prorok i zato je njegovo učenje apsolutna istina.

Sa druge strane, postoji Buda koji se rodio u krilu hinduizma. Budizam nije ništa drugo do jedan reformatorski pokret samoga hinduizma. Buda je smatrao da je on istina. Unutar samoga hinduizma, koji je u početku bio politeistički pokret, kasnije je nastao jedan pokret monoteizma. Buda je u početku osnovao jednu skoro ateističku religiju i zato postoji diskusija unutar hinduizma: da li postoji Bog ili ne? Kasnije, nastale su dve struje: jedna koja je verovala da Bog postoji, koja se vratila hinduizmu, i druga koja je ostala dosta ateistička. I Buda je tvrdio da je on istina, jedina istina.

Ko je istina? Šta je istina? Kome verovati na ovom svetu? Ako uzmemo Bibliju, ona će nam reći da je Hristos istina. Ako uzmemo hinduističke spise, ili kasnije budističke, tamo će reći: "Buda je jedina istina!" Ako uzmemo Kuran, tamo će reći: "Muhamed je istina!"

Ko je istina? Zato mi ne možemo da uzmemo Bibliju u ruke i na osnovu nje da dokazujemo da je Hristos istina. Svako od nas treba da razmišlja svojom glavom, i ne treba zdravo za gotovo prihvatati šta drugi pričaju. Mi ćemo najiskrenije pokušati ovde da iznesemo biblijske istine, ali svako mora proveravati ono što piše u Bibliji i sam za sebe izgrađivati svoj odnos prema Bogu.

Mi ćemo ovde poći od sledeće postavke: pošto se ne možemo po ovom pitanju služiti Biblijom, ni Vedama, ni Upanišadama, ni Bagavadgitom, ni Kuranom, jer svako ima svoje mišljenje, očigledno je da je čovečanstvo tokom svoje istorije izgradilo određene vrednosti koje možemo nazvati opšteljudskim, bitnim ili esencijalnim za ljudsku prirodu.

U filozofiji postoje dva pravca koja tretiraju ovo pitanje. Jedan pravac smatra da čovek nema bitnu prirodu u sebi i ovaj pravac potiče još od empirista. Dete se rađa kao čisti "list papira", kao "tabula rasa", i ono što vaspitanje čini od njega, ili škola, to će dete postati. Na osnovu ovog shvatanja, dete nema taj duhovni skelet ili jednu bitnu duhovnu strukturu u sebi. Druga grupa filozofa, u koju spada i Albert Kami, koji se ovde nije slagao sa Sartrom, smatraju da čovek ima u sebi duhovni skelet, i da svi ljudi imaju određene osobine koje možemo nazvati opšteljudskim osobinama - osobine koje ima i onaj Eskim gore na severu, i Korejanac, i Japanac, i Amerikanac, i Indijanac.

Svi ljudi imaju jedan duhovni skelet koji je opšteljudski i koji pripada svim ljudima svih vekova. Te osobine su možda oslabljene ili ojačane, ali biblijski stav jeste da čovek ima tu bitnu prirodu ili bitnu duhovnu strukturu u sebi. Svaki čovek, svesno ili nesvesno, želi da zadovolji potrebe te bitne strukture u sebi. Možda neki ljudi nisu toga svesni.

Ako bismo razmišljali o tim bitnim ili esencijalnim elementima ljudske prirode, onda bismo mogli reći da je ljubav jedan od bitnih elemenata ljudske duhovne strukture, tog duhovnog skeleta. Svaki čovek ima potrebu da voli i da bude voljen. Znamo da deca koja nemaju dovoljno ljubavi u svom domu, u svom detinjstvu, celi život nose određene komplekse. Ljubav je zato bitna priroda te strukture čoveka.

Ili, na primer, pravda. Znamo da hiljade sudova zaseda svakog dana na ovoj planeti u želji da se zadovolji pravda. Kant je još zapazio da čak i kad čovek umire, on duboko veruje u sebi da će pravda i posle njegove smrti biti zadovoljena. Čovek zaista teži pravdi i zato je pravda jedna opšteljudska potreba.

Dalje, mir. Mir je najtraženiji artikal danas na svetskom tržištu. Ako neko smatra da je nafta ili nešto drugo najtraženije danas, onda se grdno vara. Cela naša planeta je danas u potrazi za mirom. Kako pronaći taj duševni sklad i mir u sebi? Mir je bitna struktura čoveka.

Zatim, istina. O njoj ne treba puno govoriti. Istina je nešto što učimo decu od detinjstva i želimo da svi govore istinu.

I možda da dodamo još jednu osobinu - život. Nema čoveka koji ne želi da živi. Postoje ljudi koji

su toliko bolesni da jednostavno žele da umru, ali ako je čovek koliko-toliko u stanju da funkcioniše, onda on želi da živi i to je jedna neugasiva žeđ za životom.

Sada ćemo ove bitne osobine ljudske prirode, koje čine duhovni skelet svih ljudi svih vremena, uzeti kao kriterijum, kao aršin, kao merilo za sve one koji su govorili da su istina. Dakle, pošto ne možemo koristiti Bibliju, Kuran ili neki drugi spis, hajde da koristimo nešto što predstavlja istorijsko iskustvo čovečanstva, da bismo izmerili sve one koji su za sebe tvrdili da su istina.

Muhamed. Odmah da kažemo da ne želimo da uvredimo bilo koga ko prihvata koncept islama. Muhamed je verovatno imao dobre namere u početku, ali činjenica je, na primer, da je deset poslednjih godina života proveo u ratu. Zamera mu se da je imao više žena od broja koje je on sam pripisao. Ako upotrebimo probu ljubavi kod Muhameda, onda on često pada na ovom ispitu jer je čovek sa mačem u ruci. Pravda, ni ovde nismo sigurni. Mir, tu pada sigurno. Istina, ni ovde nismo sigurni. Život, ovde apsolutno pada. Muhamed je umro i nikada nije tvrdio da ima život u sebi. Zato smatramo da Muhamed ne može biti istina, jer se razlikuje od bitne strukture čoveka, od dubokih potreba ljudskog bića koje čine taj duhovni skelet.

Buda. Ovde je stvar mnogo teža. Buda je zaista težio ljubavi. U kojoj je meri on mogao da učini da i drugi ljudi nesebično vole, to je drugo pitanje. Takođe smatramo da zadovoljava i kriterijum pravde. Mir - i ovde bi mogli da se složimo. Mi ne možemo u Budinom životu naći događaje gde je on ratovao. On je težio miru. Postoje neki problemi u njegovoj biografiji, ali ne treba to pre naglašavati. Istina - mogli bi da kažemo da je težio istini. Međutim, kada su u pitanju svi ovi kriterijumi, pitanje koje se postavlja jeste: u kojoj meri je Buda u stanju da danas, čoveku koji živi, da mir? Sa tog aspekta on u potpunosti ne bi zadovoljio kriterijume. On je kao čovek težio miru, ali u kojoj meri je on u stanju danas da ulije mir u čovekovo srce, to je već veliko pitanje. Ista je stvar i sa svim ovim pitanjima do sada. Međutim, na testu života, Buda u potpunosti pada. Buda je umro i mi znamo gde je njegov grob. On nikada nije tvrdio da ima život u sebi.

Isus Hristos. Ako je iko ikada voleo, smatramo da je Isus voleo jednom nesebičnom ljubavlju do te mere da je bio spreman da svoj život da za druge. Ne samo to. Duboko smo ubeđeni da je Hristos u stanju i danas da ulije tu ljubav u nas i da je mi možemo širiti na druge.

Pravda. Ako zaista postoje svemirski principi pravde po kojima ko god sgreši mora da umre, Hristos je onda želeo da zadovolji tu pravdu u svemiru.

Kada je u pitanju mir, smatramo da je Hristos jedino biće danas u svemiru koje može u ljudsko srce da ulije mir bez para i bez velikih računa u banci. Jedino On može dati mir i duhovnu ravnotežu čoveku. Takođe, Hristos zadovoljava i kriterijum istine.

Kada je u pitanju život, ovde je Hristos zaista jedinstven. Čitajmo događaj kada je Hristos bio na grobu Lazara. Lazar je bio jedan od Hristovih prijatelja. U Jevanđelju po Jovanu, 11. poglavlju, opisan je događaj kada je Lazar umro. On je imao sestre Martu i Mariju. Hristos nije bio tada u tom gradu, Vitaniji, već daleko. I šta se dogodilo? Čitaćemo od 3. stiha i nadalje:

"Onda poslaše sestre k njemu govoreći: 'Gospode, gle onaj koji ti je mio, bolestan je.' A kad ču da je bolestan, tada ostade dva dana na onom mestu gde beše. Potom im reče: 'Lazar, naš prijatelj zaspao, nego idem da ga probudim.' Onda mu rekoše učenici Njegovi: 'Gospode, ako je zaspao, ustaće.' A Isus im reče za smrt njegovu, a oni misljahu da govori za spavanje sna. Tada im Isus kaza upravo: 'Lazar je umro.' A kad dođe Isus nađe ga, a on već četiri dana u grobu. Onda reče Marta Isusu: 'Gospode! Da si ti bio ovde ne bi moj brat umro. A i sad znam da što zaišteš u Boga daće ti Bog.' Isus joj reče: 'Brat će tvoj ustati.' Marta mu reče: 'Znam da će ustati o vaskrsenju, u poslednji dan.'"

I evo tih sjajnih reči koje odzvanjaju već dve hiljade godina, reči koje mogu biti uteha svakom čoveku. 25. i 26. stih: "A Isus joj reče: 'Ja sam vaskrsenje i život, koji veruje mene i ako umre živeće. I nijedan koji živi i veruje mene neće umreti zauvek. Veruješ li u ovo?', kaže Isus Marti.

35. stih: "Udariše suze Isusu." Isus se zgrozio nad smrću. 38. stih i nadalje: "A Isus opet se zgrozi u sebi, i dođe na grob, a bijaše pećina i kamen ležaše na njoj. Isus reče: 'Uzmite kamen.' Reče mu Marta, sestra onoga što je umro: 'Gospode! Već smrdi, jer su četiri dana kako je umro.' Isus joj reče: 'Ne rekoh li ti da ako veruješ videćeš slavu Božju?' I ovo rekavši zovnu iza glasa: 'Lazare, izađi napolje.'"

Jedan profesor je nedavno kazao: "Dobro je što je Isus kazao: 'Lazare, izađi napolje', jer da nije kazao 'Lazare', svi mrtvi bi vaskrsli, jer je Isus Bog koji ima moć da povraća čoveka u život."

"Lazare, izađi napolje." O tome ćemo više govoriti u narednim poglavljima, kada budemo govorili o Hristovom drugom dolasku.

Isus kaže: "Lazare, izađi napolje." 44. stih: "I izide mrtvac obaviti platnom po rukama i nogama, i lice njegovo ubrusom povezano."

Isus kaže: "Ja sam put, istina i život. Koji veruje mene, ako i umre živeće."

Bio je jedan mladić ovde, na našim prostorima, koji je bio religiozan. Tri meseca nakon što se oženio otišao je u rat, i posle dve sedmice je poginuo. Njegov otac, koji je takođe bio religiozan, napisao je u novinama sledeći tekst svome sinu: "Sine moj mili, već je 40 dana kako mirno spavaš u svom grobu, a ja živim sa verom u Isusa Hrista da će mi te dati u zagrljaj uskoro kada bude došao. Dobro si znao stih iz Svetoga Pisma: 'Jer će sam Gospod sa zapovešću, sa glasom arhangelu i sa trubom Božjom sići s neba, i mrtvi u Hristu vaskrsnuće najpre.' Sine moj, dok pišem ovo ja plačem što nisi ovde. Tvoja majka, koja te je tako nežno milovala do poslednjeg rastanka, plače bez prestanka. Tvojim braći su srca slomljena od tuge za tobom. Cela rodbina tuguje za tobom. Njihovo plakanje nad tvojim grobom je tako snažno da paraju srca svima koji ih slušaju. Plaču bez nade i vere u skori Hristov dolazak i večni život. Verujem da će Gospod učiniti da ipak spoznaju istinu, i tada ćemo svi biti zajedno. Sine moj i brate u Hristu, tvoj anđeo stoji kraj tvoga groba i čeka glas Božji da te podigne. Spavaj do skorog viđenja u carstvu nebeskom."

Ovim primerom smo želeli da istaknemo koliko je istina o vaskrsenju mrtvih bitna za praktičan život i koliko su religiozni ljudi svih vekova čvrsto verovali u ove Hristove reči: "Ja sam put, istina i život." Jedina osoba u ljudskoj istoriji koja se ikada usudila da kaže: "Ja sam život", bio je Isus Hristos. To je jedina osoba za koju znamo, na osnovu mnogobrojnih podataka, da je vaskrsela iz groba. Zato je ovo srce Jevanđelja: "Ja sam put, istina i život."

Ako postoji Bog, zašto nevini stradaju?

Ovo je jedna od najkompleksnijih tema. Mnogi ljudi su išli stazom ka Bogu do jedne određene granice, a kada se razgovaralo o ovoj temi, vrlo često su odustajali. Najveći skeptici i kritičari re-

ligije navodili su upravo ove argumente u prilog činjenice da Bog ne postoji. Ti argumenti idu otprilike ovako: Ako postoji Bog, koji je svemoguć, zašto onda nevina deca stradaju, zašto nevini lju-

di stradaju? Ako je On sveznajući, zar nije mogao pronaći neko drugo rešenje za situaciju na ovoj planeti?

Taj problem postoji i do današnjeg dana. Sve dok je u pitanju život nekog drugog, mi vrlo malo o tome razmišljamo, ali kada smo mi u pitanju, kada se bolest ili smrt nađe u našoj porodici, onda ljudi sasvim drugačije razmišljaju. Hiljade uzvika svakoga dana upućeno je Bogu: "O, zašto Bože, ako te ima? Zašto?"

Mi ćemo pokušati da damo biblijski odgovor na ovo pitanje i nadamo se da ćemo bar delimično shvatiti Božji odgovor na ovaj problem.

Život je jedna vrlo kompleksna realnost. Sa jedne strane život buja, dolazi proleće, tu su ptice, pupoljci, drveće, a sa druge strane čelična ruka smrti je prisutna u toj lepoti prirode. Šta se dogodilo? Odakle smrt? "Ako te ima, Bože, zašto?" I knjiga za koju se smatra da je prva napisana u Bibliji, Knjiga o Jovu, tretira problem ljudske patnje i ljudskog bola.

Mi ćemo ovde pokušavati polako da otvaramo ovaj predmet i da vidimo šta nam Biblija o tome kaže. Možda je dobro da krenemo od činjenice da je Bog, kada je stvarao svet, imao pred sobom dve mogućnosti. Prva mogućnost je bila da bića koja će stvoriti budu roboti. Šta to znači? Znamo šta su roboti. Dovoljno je samo da pritisnemo dugme i robot reaguje i deluje kako god mi to zamislimo.

Postojala je i druga mogućnost koju je Bog imao, a to je da stvori bića sa slobodnom voljom odlučivanja. Međutim, stvaranje bića sa slobodnom voljom odlučivanja uključuje u sebe rizik, veliki rizik. Ako se stvori robot, mi znamo da možemo upravljati njegovim akcijama. Ali ako se stvori biće sa slobodnom voljom odlučivanja, postoji rizik da to biće u jednom trenutku svoga postojanja može jednostavno reći Bogu: "Ja želim ići nekim svojim vlastitim putem. Tvoji putevi, Bože, mene više ne interesuju."

Bog se ipak odlučio, kao što znamo iz Biblije, da stvori bića sa slobodnom voljom odlučivanja. Zašto? I danas, ako imate dva bića, da bi postojala radost u tom odnosu, da bi taj odnos bio smisaon, da bi postojala sreća, mora postojati kategorija koju mi nazivamo "sloboda". Mi znamo da i danas, recimo u braku gde nema slobode, vrlo često nema ni radosti, ni ljubavi, ni sreće. Zbog toga, na osnovu biblijskog izveštaja, sloboda je neophodan uslov da bi postojala radost, ljubav i sreća.

Pitanje koje se često postavlja jeste: "Zašto je, na kraju krajeva, Bog odlučio da stvori čoveka?" Mi na ovo pitanje nemamo direktan odgovor u Bibliji, ali na osnovu različitih indikacija možemo dati odgovor. Možemo postaviti sledeće pitanje: Zašto roditelji odlučuju da imaju decu? Da li u

današnjim uslovima roditelji imaju neku materijalnu korist od te svoje dece? U većini slučajeva nemaju. Zašto roditelji onda ipak žele da imaju decu? Pa zato da im se raduju, da uživaju u zajednici sa njima. Iskustvo je mnogih roditelja da nije bilo većeg i radosnijeg događaja u njihovom životu od onog kada su dobili dete. Ako postoji ljubav u roditeljima, u nama, to je samo bleđa slika ljubavi koju je Bog imao prema stvorenjima kada je stvarao, jer mi smo stvoreni prema Božjem obličju.

Kada je, dakle, Bog stvarao ljude, stvorio ih je da se raduje, da uživa u zajednici sa njima, da postoji ljubav u tom odnosu. To je jedini racionalni odgovor koji možemo dati. Da bi postojala ljubav i da bi postojala sreća u tom odnosu, morala je postojati sloboda.

Biblija govori o tome da je Bog u jednom trenutku stvorio biće koje zovemo "Lucifer". Ime "Lucifer" dolazi od dve grčke reči: "luks" što znači "svetlo", i "fero" što znači "nositi". Ime "Lucifer" znači "Svetlonoša". Ovo je svakako smisaono ime, kao i mnoga druga imena, i označava kakvo je to biće bilo. To je bilo biće koje je održavalo svetlost. Svetlost je simbol jasnoće, čistote, ljubavi. I Bog je stvorio jedno sjajno biće.

Međutim, taj Lucifer je, na osnovu biblijskog teksta, u jednom trenutku istorije svemira odlučio da više ne živi u zajednici sa Bogom. Zato ćemo videti kako Biblija objašnjava taj svemirski događaj. Prvi izveštaj koji ćemo čitati nalazi se u Knjizi proroka Jezekilja, 28. poglavlje, od 12. stiha: "Sine čovečiji, nariči za carem Tirskim, i reci mu..." Ovde se spominje car Tirski, i mi smo već govorili o proročanstvu o Tiru. Zato je potrebno odmah da kažemo da car Tirski ovde predstavlja Lucifera. To je čest slučaj da određene istorijske ličnosti ili događaji ili institucije postaju "tip". Tako car Tirski postaje tip jedne druge realnosti, kao što ćemo videti iz teksta. On postaje tip samoga Lucifera ili Sotone.

Zanimljivo je da Biblija govori o tome da i mi ljudi danas u sebi možemo imati dva lika. Na primer, kada Hristos govori o očinstvu, On kaže: "Vi ste sinovi Đavola." Drugima kaže: "Vi ste sinovi Božji." Dakle, i danas postoji to dvostruko očinstvo. U istoriji su takođe postojali događaji ili ličnosti koji su tip nekih drugih realnosti, a u ovom slučaju samoga Sotone ili Lucifera.

Pogledajmo tekst: "Sine čovečiji, nariči za carem Tirskim, i reci mu: 'Ovakovo veli Gospod: 'Ti si pečat savršenstva, pun si mudrosti i sasvim si lep. Bio si u Edemu, vrtu Božjem, pokrivalo te je svako drago kamenje', i onda se nabraja i iznosi lepota, svetlost, mudrost i savršenstvo tog bića kojeg je Bog stvorio.

14. Stih: "Ti si bio heruvim, pomazan da zaklanjaš." Heruvim je jedna kategorija anđela.

Dakle, ovde nam se kaže ko je bio taj Lucifer. On je bio anđeo heruvim, pomazan ili određen da zaklanja. Heruvimi zaklanjači, na osnovu drugih tekstova Biblije, su anđeli ili stvorenja koja su u samoj Božjoj prisutnosti.

Tekst dalje kaže: "I ja te postavih, ti beše na svetloj gori Božjoj..." (Sveta gora Božja je mesto u svemiru gde Bog prebiva.) "... ti hodaše posred kamenja ognjenoga. Srce se tvoje ponese lepotoj tvojom, ti pokvari mudrost svoju svetlošću svojom."

Ovo je vrlo zanimljiv tekst. Biblija kaže: "Bio si mudar, bio si savršen, ali ti pokvari mudrost svoju svetlošću svojom." Još jedanput da ponovimo, ovde se govori o biću koje se zove Lucifer. Za sada je to car Tirski, koji je očigledno ovde simbol nekog drugog.

Zašto mi smatramo da nije reč o caru Tirscom, nego da je reč o jednom drugom biću koje zovemo Lucifer? Na osnovu čega? Da li imamo pravo na jednu takvu interpretaciju? Smatramo da imamo. Na primer, car Tirski nikada nije bio u Edemu, vrtu Božjem, nikada nije bio heruvim, nikada nije hodaao po svetloj gori Božjoj, nikada nije bio savršen na putevima svojim. Očigledno je, dakle, da biblijski pisac polazi od lokalnog i govori o univerzalnom. Lokalni car, jedna istorijska ličnost, postaje simbol ili tip samoga Lucifera ili Sotone. To je prvi tekst.

Drugi tekst je zapisan u knjizi proroka Isaije. Dakle, iz Knjige proroka Jezekilja smo saznali da je Lucifer, ili car Tirski koji njega predstavlja, pokvario mudrost svoju svetlošću svojom. Možda ćemo iz Knjige proroka Isaije dobiti još kompletniji odgovor na pitanje: Ko je Lucifer ili Sotona? U 14. poglavlju, od 12. do 14. stiha se kaže:

"Kako pade s neba, zvezdo danice, kćeri zorina? Kako se obori na zemlju, koji si gazio narode? A govorio si u srcu svom: 'Izaći ću na nebo, više zvezda Božjih podignuću presto svoj, i sešću na Gori zornoj, na strani severnoj, izaći ću u visine nad oblake, izjednačiću se sa Višnjim.'"

Sa kim će se izjednačiti? Sa Višnjim. Dakle, sa Bogom.

Ovde saznajemo nešto više o tom prvom grehu koji je nastao u svemiru, grehu za koji verujemo da je prouzrokovao sve druge probleme u svemiru.

Postoji dakle, na osnovu Biblije, Bog koji je apsolutan na svim poljima, koji je garancija stabilnosti, harmonije i postojanja svemira. Druga bića koje je Bog stvorio nazivamo "stvorenja". Stvorenja nikada ne mogu biti Stvoritelj, jer stvorenja nemaju apsolutnu slobodu, stvorenja nisu sveznajuća. Mi ćemo kasnije reći nešto više o stvorenjima, ali za sada je bitno da uočimo da stvorenja mogu biti savršeno srećna jedino u stanju u kome se nalaze.

Međutim, za Lucifera se kaže da je u jednom trenutku pokušao da on sam bude Bog, da se izjednači sa Višnjim. Možda se nekome čini da je ovo stari izveštaj, ali to se događa svakoga dana u našim životima. Prvobitni greh koji se dogodio u svemiru, u srcu Lucifera, zbiva se svakodnevno u našem srcu. Uvek kada želimo da mi sami budemo kreatori svoga života i kada zanemarujemo u potpunosti ono što je Bog kazao, mi stavljamo sebe na mesto Boga.

Postojala je velika krilatica za vreme Fojerbaha i Marksa: "Homo homini deus est", ili "Čovek je čoveku bog". Dakle, "sve je u rukama čoveka, čovek je u stanju da reši sve svoje probleme i čovek će ih rešiti". Sada se možda o tome više ne govori, ali do pre samo dvadesetak godina bilo je: "Tehnika će rešiti probleme čoveka! Nauka će rešiti sve probleme ljudskoga bića!", da bi čovek na kraju ovoga veka stajao umoran, začuđen. Ne samo da mu nauka i tehnika nisu doneli rešenja, nego su doneli mnogobrojne probleme. Nije čovek čoveku bog. Da bi čovek bio srećan u svom životu, on mora poštovati Božje postojanje i samo u jednom takvom odnosu on može biti srećan.

Prvobitni greh o kome se ovde govori jeste želja čoveka ili bića, stvorenja, za autonomijom, za nezavisnošću od Boga. Ali, čovek ne može postojati nezavisno od Boga. To je pusta želja za autonomijom, koja vodi u tragediju, u smrt, u propast. To je biblijski stav.

Biblija na jedan ovakav način objašnjava prvu pojavu zla u svemiru. I šta se onda dogodilo u svemiru? Otkrivenje Jovanovo, poslednja knjiga u Bibliji, 12. poglavlje, 7. stih:

"I posta rat na nebu. Mihailo i anđeli Njegovi udariše na aždahu, i bi se aždaha i anđeli njezini." (Mihajlo u Bibliji predstavlja samoga Isusa Hrista. "Mikael" je jevrejska reč koja znači "ko je kao Bog".) Tekst dalje kaže, 8. stih:

"I ne nadvladaše, i više im se ne nađe mesta na nebu." Kome se to nije našlo mesto na nebu? Aždahi i anđelima njezinim. 9. stih: "I zbačena bi aždaha velika, stara zmija, koja se zove Đavo i Sotona, koja vara sav vasioni svet, zbačena bi na zemlju, i anđeli njezini zbačeni biše s njom."

12. stih: "Zato veselite se nebesa i vi koji živite na njima..." (Ovde Biblija jasno kaže da postoje i druge planete u svemiru na kojima žive stvorenja.) "... teško vama koji živite na zemlji i moru, jer Đavo siđe k vama, i vrlo se rasrdio, znajući da vremena malo ima."

Dakle, Biblija jasno kaže da je došlo do rata na nebu, kada je došlo do sukoba između Boga i jednog stvorenja koje se zvalo Lucifer. Kakve je prirode taj rat bio, mi ne znamo. Biblija dalje kaže da je aždaha ili Sotona ili Lucifer, bio zbačen na ovu Zemlju sa svojim anđelima: "Teško vama koji živite na zemlji i na moru, jer Đavo siđe k vama i

vrlo se rasrdio, veselite se vi koji živite na drugim planetama." Toliko za sada o ratu u svemiru i o pojavi greha u svemiru.

Ako idemo malo dalje, postavimo sebi pitanje: Kako je došlo do pojave zla na ovoj našoj planeti? Jedan čovek je pitao: "Zašto je Bog smatrao da je ova planeta smetlište na koju je bacao sve ono što nije valjalo u svemiru?" Međutim, Bog nije svojevoljno zbacio Sotonu na ovu planetu. Prve stranice Biblije, 1. Knjiga Mojsijeva, 3. poglavlje, govore o tom dramatičnom događaju.

Od 1. stiha tekst kaže: "Ali zmija beše lukava mimo sve zveri poljske, koje stvorio Gospod, pa reče ženi: 'Je li istina da je Bog kazao da ne jedete sa svakoga drveta u vrtu?' A žena reče zmiji: 'Mi jedemo roda sa svakoga drveta u vrtu. Samo sa onoga drveta usred vrta, kazao je Bog, ne jedite i ne dirajte, da ne umrete.' A zmija reče ženi: 'Nećete vi umreti, nego zna Bog da će vam se u onaj dan kad okusite s njega otvoriti oči, pa ćete postati kao bogovi', (ponovo želja da čovek postane Bog), "i znati šta je dobro, šta li zlo." I žena videći da je rod na drvetu dobar za jelo i da ga je milina gledati, i da je drvo vrlo drago radi znanja, uzabra roda s njega i okusi, pa dade mužu svojem, te i on okusi. Tada im se otvoriše oči i videše da su goli, pa spletoše lišća smokova i načiniše sebi pregače. I začuše glas Gospoda koji idahše po vrtu, i sakri se Adam i žena mu ispred Gospoda među drvetu u vrtu. A Gospod viknu Adama: 'Gde si?' A on reče: 'Čuh glas tvoj u vrtu pa se poplaših, jer sam go, te se sakrih.'"

Ovaj tekst je pun dubokog smisla. Ovde je zmija medijum ili predstavnik samoga Sotone i ovaj dijalog koji se vodio između Eve i Sotone vrlo je značajan. Postoje mnogi detalji o kojima sada nećemo govoriti, ali mi ćemo pokušati da rezimiramo ove misli.

Svi biblijski teolozi gledaju na ovaj greh koji se dogodio u Edemskom vrtu, kao na neku vrstu pada. Naime, čovek se nalazio u jednom drugom stanju savršenstva. Posle greha protiv Boga, čovek je pao na jedan niži stepen postojanja. On je izgubio ono što se u teologiji naziva "prvobitna pravednost". Čovek se u početku nalazio u stanju prvobitne pravednosti, a sa željom da on bude Bog, da se izjednači sa Višnjim, čovek gubi tu prvobitnu pravednost i pada na jedan niži nivo postojanja. To je prva misao.

Druga misao jeste, da pre nego što je čovek sagrašio, okolina u kojoj se nalazio, Edemski vrt ili prostor koji je Bog stvorio za čoveka, bio je savršen. Ništa nije bilo oko čoveka ili u samom čoveku što bi ga navelo da učini ovaj greh. Jedan teolog kaže: "Nije postojao nijedan 'ton skandalon' (što znači 'kamen spoticanja') koji je Bog namerno stavio pred čoveka da bi učinio greh.

Sve je bilo savršeno." Kada Biblija opisuje Božje stvaranje, kaže se: "I sve beše dobro veoma."

Zatim, dobro je naglasiti da je ljudska priroda bila savršena. Ništa joj nije nedostajalo i sve je odlično funkcionisalo. Biblija kaže da je čovek bio načinjen po Božjem obličju, i po svojoj spoljašnjosti i po svojoj unutrašnjosti. Zapovesti Božje nisu bile strane ljudskoj prirodi. One su bile deo čoveka, deo njegove prirode. Jedan autor kaže: "Njegove racionalne snage su bile svete i sretne."

Dakle, danas kada mi razmišljamo i koristimo svoj um, imamo često problema da dođemo do pravih zaključaka. Kada je Bog stvorio čoveka, njegove umne moći bile su savršene. Međutim, čovek je trebalo da razvija svoj odnos sa Bogom, odnosno da razvija svoj karakter. Dakle, čovek nema zatvorenu prirodu i Bog ga je tako stvorio da može da se razvija kroz celu večnost.

Cilj ljudskoga života, na osnovu Biblije, jeste putovanje, putovanje koje je ispunjeno novim saznanjima kroz celu večnost. Čovek je, dakle, mogao da razvija svoj odnos sa Bogom, i taj odnos je mogao da bude sve kompletniji i kompletniji, savršeniji.

I mi smo čitali da je Bog postavio jedan test. To je bilo drvo poznanja dobra i zla. Mnogi smatraju da je to bio kamen koji je Bog namerno postavio da bi naši praroditelji pogrešili. Smatramo da to nije ispravno objašnjenje ovog događaja. Problem nije bio u drvetu, problem je bio u ljudima, u njihovom odnosu prema Bogu. Ako posmatramo taj problem greha, i to je suština ovog poglavlja, zašto je onda čovek pogrešio? Ako je sve bilo savršeno, ako je sve dobro funkcionisalo, šta je onda to što je prouzrokovalo želju čoveka da se izjednači sa Bogom?

Prva stvar koju bi ovde trebalo naglasiti, kada govorimo o grehu ili zlu, jeste da mi pretpostavljamo da zlo ili greh ima neku vrstu zakonitosti u sebi. Mi obično tražimo zakonitosti u realnostima koje nas okružuju. Na žalost, zlo nema u sebi zakonitosti. Zlo je jedna čudna realnost.

Drugo, kada govorimo o prvobitnom grehu kojeg su učinili Adam i Eva, smatramo da taj greh možemo shvatiti svojim racionalnim kategorijama i da ga možemo razumeti. Stotine hiljada teologa tokom vekova je zaključivalo da zlo nije racionalna kategorija i da se ne može objasniti umnim putem. Neko je kazao: "Ako bismo mogli da putem logike objasnimo zašto je Lucifer, ili zašto su Adam i Eva pogrešili, mi bismo mogli opravdati to njihovo zlo koje su učinili." Ne postoje racionalne strukture u samom činu greha.

Kada govorimo o zlu, mi često smatramo da zlo pripada uzročno-posledičnom polju realnosti. Mi bismo želeli da kažemo: "Nešto je postojalo u Edemskom vrtu, neki uzrok je postojao u čoveku ili vrtu, koji je učinio da čovek pogreši." Međutim,

biblijski gledano, zlo nema uzrok svog postojanja, ne pripada uzročno-posledičnom redu stvari. Jedan autor kaže: "Greh je zagonetka, tajna." Jedan drugi autor kaže da je greh realnost "sui dženeris", što znači - jedina takva realnost u svemiru. Greh se ne može uporediti ni sa čim i ni sa kim. Takođe, greh nema ontološku realnost i mi ne možemo reći da je greh, na primer, sto ili mikrofoni, ili ovo ili ono. Greh je realnost "sui dženeris". Ta realnost ne pripada uzročno-posledičnom redu stvari. Ona je neuporediva ni sa čim i ni sa kim.

Jedan profesor, koji se zove Pol Rikar, dobar deo svog života je posvetio izučavanju fenomena greha ili zla. Šta je to greh? On je došao do sledećih zaključaka. Pol Rikar kaže: "Greh je razaranje. Kad je Bog stvarao svet, On ga je stvarao 'ex nihilo', ili iz ničega je stvarao nešto, a greh je obrnuti proces: greh od nečega stvara ništa. Greh je razaranje, greh je aktivni razarajući princip koji razara čoveka. On je princip suprotan stvaranju."

Na primer, kada čitamo prve stranice Biblije, nalazimo te poznate reči: "I reče Bog: 'Neka bude svetlost.'" To su te čuvene reči u teologiji: "Dabar Elohim." Kada Bog nešto kaže, ono postaje, iz ničega postaje nešto. "Dabar Elohim", i postaje svetlost. Greh, na osnovu Pola Rikara, je suprotan proces. Greh od nečega što je Bog već stvorio, stvara ništa.

Drugo što kaže Pol Rikar jeste: "Greh je samoubilačka sila." Šta to znači? To znači da on jede sam sebe. Kada završi da uništava samoga sebe, on umire, i to je najveća kontradikcija greha. Jedan drugi autor je kazao da se greh u istoriji čovečanstva množio kao lančana reakcija, i mi vidimo da proces degradacije čovečanstva ide uzlaznom putanjom. Ako je evolucija tačna, onda bi čovečanstvo trebalo da ide uzlaznim putem. Međutim, Biblija, a i konkretni rezultati ljudskog života pokazuju da čovečanstvo ide na dole.

Greh se množio u istoriji čovečanstva. Jedan drugi autor je kazao da je greh kao grudva snega koju čovek baci sa vrha planine, a u podnožju ona postane čitava lavina. Greh je samoubilačka sila. Pol Rikar kaže: "Mržnja ne uništava samo objekt mržnje, nego uništava i subjekt mržnje. Bilo kakav prekršaj moralnih zakona ne uništava samo okolinu, nego uništava i samog čoveka. Bilo kakav greh ili bilo kakvo zlo koje čovek čini deluje samoubilački na njega samoga."

Pol Rikar takođe spominje i jednu drugu dimenziju greha, a to je dimenzija prljanja. Evo šta on kaže: "Kada ljudska bića postanu svesna da su učinila greh, u njima se javlja želja za očišćenjem." Kada je čovek svestan da je učinio nešto što nije dobro, on jednostavno oseća u sebi nezadovoljstvo, mi kažemo "griza savesti", oseća da je prljav i želi da se očisti od toga što je učinio. To

znači da čovek ima bitnu strukturu, ima duhovni skelet, ima prirodu koju je Bog ugradio u njega, koja je ili oslabljena ili je u boljem stanju, i koja reaguje kada čovek učini greh.

Greh je, dakle, prljanje, i čovek ima želju ili potrebu za očišćenjem. Na žalost, čovek ne može otići u apoteku, kupiti lek, popiti ga i reći: "Sve je u redu." Postoji samo jedno Biće u svemiru koje nam može dati lek da bismo se očistili.

Dalje, Pol Rikar kaže da je druga dimenzija greha - dimenzija zaveta. On kaže: "Biti čovek, znači biti u stanju zaveta prema Bogu." To znači, biti čovek podrazumeva biti u određenom odnosu prema Bogu. Samim tim što sam ja čovek, to znači da ja posedujem u svom biću tu bitnu strukturu ili duhovni skelet. Na taj način ja težim Bogu, samim rođenjem obećavam nešto Bogu. Biti čovek, znači obećati nešto Bogu, biti u stanju zaveta. Biti Bog, znači biti u stanju zaveta prema čoveku. Bog je obećao nešto čoveku. Kada čovek čini greh, on jednostavno kida te veze sa Bogom i zato se oseća prljavim, zato se oseća nelagodno u svojoj koži, zato želi da pobegne, oseća nerazumevanje, oseća nemir i jednostavno želi da reši taj problem koji nosi u sebi. Pol Rikar kaže: "Greh je uljez u ljudsku realnost."

Još jednom ćemo precizirati dva termina koja su ovdje bitna: Svaki greh je zlo, ali svako zlo nije greh. Šta to znači? To znači, ako je neko imao roditelje koji su bili alkoholičari ili slično, i nasleđio je neku bolest, on nije za to kriv. On nosi to zlo u sebi, on učestvuje u tom zlu, on pati zbog tog zla (ako se rodio sa određenim nedostacima), ali on nije kriv. To nije greh, to je zlo. Takav čovek nije prekršio nešto ili učinio nešto što bi ga učinilo krivim. Zato je svaki greh zlo, ali svako zlo nije greh.

Evo kako Biblija opisuje greh. Prvi izraz koji Biblija koristi za greh, recimo u Starom Zavetu, jeste reč "het", što znači "promašiti, doživeti neuspeh". To je akcija koja ne dostiže cilj. Drugim rečima, ako čovek kao ljudsko biće greši, to znači da je on promašio smisao svoga života, nije stigao na cilj, doživeo je neuspeh kao ljudsko biće.

Drugi izraz koji Biblija koristi jeste "avon", što znači "iskrivljenje, perversija, distorzija". Znači, postoji bitna priroda u čoveku, i čovek nešto iskrivljuje, ide drugim putem od onoga kojim bi trebalo da ide.

Treći izraz je "peša" što znači "kršenje zavetnog obećanja". Biti čovek, znači obećati Bogu, biti Bog, znači obećati čoveku. Biti Bog znači biti u stanju zaveta prema čoveku, a biti čovek znači biti u stanju zaveta prema Bogu. Iluzija je verovati da mi, kao ljudska bića, možemo biti slobodni, i živeti svoj život kako mi hoćemo. Mnogi ljudi kažu: "Ja ne želim služiti ni Bogu, ni nikome." To nije moguće. Za čoveka ne postoji srednji put. Čovek

je stvoren da bude sa Bogom, čovek je stvoren da bude u zavetnom odnosu sa Bogom. Onog trenutka kada pokida taj zavet, čovek učestvuje u onome što Biblija naziva "peša" - kršenje zaveta, distorzija, perversija, promašaj, potpuni promašaj života, i čovek ne stiže do cilja.

Novi Zavet koristi drugačije izraze. Novi Zavet je pisan na grčkom jeziku i izraz koji se koristi za greh jeste "adikia", što znači "činiti zlo, činiti nepravdu, činiti nešto što je suprotno od pravde". Drugi izraz je "hamartia", što znači "promašiti cilj, ići stranputicom". To su načini kako Biblija opisuje zlo.

Sada ćemo se vratiti na sam početak. Lucifer je učinio zlo, čovek je učinio zlo, i s pravom se možemo pitati: Zašto je Bog onda stvorio čoveka, ako je to znao? Bog je znao šta će se desiti, Bog zna budućnost. Ako je Bog znao šta će čovek učiniti, zašto ga je stvorio? Ako je Bog znao da će Lucifer učiniti zlo, zašto ga je onda stvorio?

Druga stvar: Zašto Bog nije odmah uništio Sotonu? Time bi jednostavno uništio problem svih ubijanja, Aušvica, i svih koncentracionih logora sveta svih vremena.

Kada je zlo nastalo u svemiru, Bog je mogao odmah da uništi Sotonu, međutim, zamislite jednog oca koji ima petoro dece i jedno od te dece dođe k ocu i kaže: "Tata, tvoja pravila me apsolutno više ne interesuju, želim da idem svojim putem, želim da budem isto to što si i ti", iako dete ima tek sedam, osam godina, nesvesno je i nezrelo. Ali, dete kaže: "Ja želim ići svojim putem, ne želim više da slušam ono što mi ti govoriš." A tata kaže: "Jel tako, sine?" "Tako", kaže sin. I otac uzme sekuru i odseče mu glavu.

Da li možemo da zamislimo, šta bi druga deca mislila o tom ocu? Kazali bi: "Tiranin! Zašto mu nije dao neku drugu priliku? On je nepravedan, bez ljubavi." Ovaj odgovor nam pomaže da shvatimo zašto je Bog dozvolio da šest hiljada godina zlo postoji na ovoj planeti, zašto hiljade ubijene dece, milioni bolesnih ljudi koji žive na ovoj planeti.

Biblija tvrdi da smo mi gledanje celog svemira. Bog je jednostavno dopustio da se zlo razvija lančanom reakcijom, kao lavina sa vrha planine, i da zlo u potpunosti iskaže svoje pravo lice. Naravno, nama koji živimo na ovoj planeti nije tako jednostavno. Međutim, na osnovu Biblije, doći će dan kada će čovečanstvo doći u stanje samouništenja. Znači, zlo će dovesti čovečanstvo u stanje samouništenja. Kada zlo bude dostiglo tu kulminaciju, dakle stanje samouništenja, Bog će intervenisati.

Mi takođe moramo znati da je pred Bogom strahovito težak zadatak na kraju istorije sveta. Mi moramo znati da će Bog morati da uništi hiljade svoje dece. Biblija kaže da će ih biti kao

pesak morskog mora kada dođe sud Božji. Kako će to Bog uspeti da učini, a da ne bude proglašen dik-tatorom? Zato je Bog dopustio da se zlo iskaže, da onog trenutka kada bude amputirao jedan deo ljudskih stvorenja, jednostavno svi, i oni koji su patili tokom vekova, mogu reći: "Pravedan si, o Bože."

Zato na osnovu Biblije, svi oni na ovoj planeti koji budu pobedili u borbi sa zlom, biće najveća dragocenost u svemiru, jer će biti živi svedoci. Oni su prolazili kroz patnje, kroz smrt, kroz bolesti, kroz sve moguće tragedije, i oni će znati kroz celu večnost da cene i da budu živi svedoci potrebe da svemir živi u skladu sa principima koji u njemu postoje.

Kada posmatramo ljude, mi vidimo samo jedan mali deo njih na ulicama. Drugi deo ljudi je u zatvorenim prostorijama, mračnim sobama i retko kad ih neko obiđe. Veliki broj ljudi na ovoj planeti pati već danas i nemaju nikog da ih obiđe, da ih poseti.

Zlo je zaista preveliko danas na ovoj planeti i mi imamo prilike da to gledamo svakoga dana na televiziji. Zašto nevini stradaju? Od kada je Sotona zbačen na ovu Zemlju, Hristos je kazao nešto vrlo zanimljivo. U Jevanđelju po Jovanu, 12. poglavlje, 31. stih: "Sada je sud ovome svetu, sad će biti isteran knez ovoga sveta napolje." Ko je taj knez ovoga sveta? 14. poglavlje, 30. stih: "Već neću mnogo govoriti s vama, jer ide knez ovoga sveta, i u meni nema ništa."

Na osnovu Biblije, ko je knez ovoga sveta? Na osnovu Biblije, knez ovoga sveta je Sotona. Danas na ovoj planeti, na osnovu Biblije, vladaju principi Sotone. To su principi zla, mržnje, nasilja, nepravde, nemoral. A molitvi "Oče naš" Isus je kazao: "Neka Tvoja volja, Bože, bude na zemlji kao što je i na nebu." Šta nam govori ova rečenica? Govori nam da danas na ovoj Zemlji nije volja Božja. Zašto nevini stradaju? Nevini stradaju jer danas na ovoj planeti više nema reda. Svi mi udišemo vazduh koji više nije čist, pijemo vodu i jedemo hranu koji su dosta zagađeni i svi učestvujemo u patnjama ove planete.

Međutim, ono što možemo znati jeste da Bog pred našim patnjama nije ostao skrštenih ruku negde na nebu. I pre oko 2000 godina, Bog je u ličnosti Isusa Hrista sišao na ovu planetu i umro. On je podelio našu sudbinu. Ne samo to, On je omogućio da svi oni koji žele da pronađu spase-nje iz situacije u kojoj se nalaze, mogu to učiniti.

Postoje dve reakcije kako reagujemo kada nas zlo snađe. Jedna jeste, kao što to rade neki ljudi kada ih zlo snađe - odlaze od Boga i kažu: "Bože, gde si?" Drugi ljudi drugačije reaguju i kažu: "Nevolja je tu jer danas na ovoj planeti vlada Sotona, ali ja znam da Bog ima rešenje za prob-

lem zla i ja želim još više da budem na Njegovoj strani."

Na kraju ćemo pročitati tekst koji se nalazi u poslednjoj biblijskoj knjizi. To je knjiga Otkrivenje, 21. poglavlje. Ovde se nalazi čvrsto Božje obećanje da će doći dan kada će nestati zla. Tekst kaže:

"I videh nebo novo i zemlju novu, jer prvo nebo i prva zemlja prodoše. I ja Jovan videh grad sveti, Jerusalem nov, gde silazi od Boga s neba, pripravljen kao nevesta ukrašena mužu svojemu. I čuh glas veliki s neba gde govori:

'Evo skinije Božje među ljudima, i živeće s njima, i oni će biti narod Njegov, i sam Bog biće s njima, Bog njihov. I Bog će otrti svaku suzu od očiju njihovih, i smrti neće biti više, ni plača, ni vike, ni bolesti neće biti više, jer prvo prođe.' I reče Onaj što seđaše na prestolu: 'Evo sve novo tvorim.' I reče mi: 'Napiši, jer su ove reči istinite i verne.' I reče mi: 'Svrši se. Ja sam alfa i omega, početak i svršetak. Ja ću žednome dati iz izvora vode žive za badava. Koji pobedi dobiće sve, i biću mu Bog, i on će biti moj sin."

Molitva

U 18. veku u Škotskoj, živeo je čovek koji se zvao Robert Berns. Robert Berns je poznati škotski pesnik. On je napisao jednu pesmu koja opisuje religiozni život onog vremena. Naime, on kaže da su bogoslužjenja bila mrtva, da su ljudi dolazili u crkvu uglavnom da čuju najnovije tračeve, želeli su da čuju šta se zbiva, i bilo je malo prave duhovnosti.

I on opisuje scenu kada je jednog dana sedeo u crkvi, posmatrao šta se zbiva, i odjednom, pored njega, u crkvu je ušla jedna bogata žena, vrlo skupoceno obučena, koja je vrlo ponosno i oholo prošla i sela u red ispred njega. On je posmatrao ovu oholu ženu i onda, najednom, zapazio je nešto neobično. Na šesiru ove žene, koji je bio od veoma skupocenog materijala, od čoje, zapazio je kako se po njegovom obodu šeta jedna vaška. Vaška se šetala po šesiru, a zatim je polako prešla na vrat ove bogate žene.

Robert Berns je smatrao da je ova scena koju je video sasvim dovoljna da napiše pesmu. I danas nam je ostalo njegovo nasleđe i pesma čiji je naslov "Vaška". Centralna poruka koju Robert Berns daje u ovoj pesmi jeste sledeća: vaška na šesiru ili na odelu jedne starice, siromašne žene, nije ništa neobično. Ali vaška na šesiru jedne bogate žene je scena koja je vredna da se o njoj napiše pesma.

Naime, mišljenje koje je ta žena imala o sebi u tom trenutku i mišljenje koje je Berns imao o njoj dok ju je posmatrao, to su bile dve sasvim različite stvari. Ona je sigurno o sebi razmišljala na jedan vrlo ponosit način, dok je Robert Berns u njoj gledao jednu ženu koja nije dovoljno posvećivala pažnju sebi i svojoj higijeni.

Zašto smo ispričali ovo na početku proučavanja o molitvi? Molitva ustvari nije ništa drugo nego fenomen koji stoji nasuprot prvobitnog greha kojeg je čovek učinio, greha koji ustvari znači nerealno shvatanje nas samih. To je stanje u ko-

me stvorenje ili čovek misli o sebi više nego što jeste, a ustvari nije u stanju da sagleda svoje mogućnosti, svoje realnosti. U molitvi čovek dolazi Bogu na jedan poseban način i traži Njegovu milost.

Odmah da kažemo da je molitva srce religije. Bez molitve nema religije i mi ćemo pokušati da iznesemo biblijski stav u vezi sa molitvom. Molitva je nešto nalepše i najvažnije. Milioni ljudi više ne prihvataju Božji suverenitet i odbijaju, to jest ne žele, da od Njega zatraže pomoć.

Obično, kada se čita Biblija, dobro je da se čovek obrati Bogu u molitvi, da može razumeti Božju reč. Generalni je zaključak da svi oni koji su odbili da se mole Bogu, ustvari nikada nisu postali religiozni. Neke osobe smatraju da je to poniženje, da njima nije potrebna ničija pomoć, da su oni sami sebi dovoljni.

U molitvi čovek priznaje svoje stanje stvorenja. Niče je kazao da je sramotno moliti se i da je molitva samo za slabiće, za decu i za žene, a ne za ljude. Na to mu je jedan mislilac, doktor Aleksis Keler odgovorio: "Nije sramotnije moliti se ništa više nego piti i disati. Čovek ima potrebu za Bogom kao i za vodom i kiseonikom."

Vrlo često ćemo u teologiji naći ideju da je molitva slična disanju. Naime, čovek može sedmicama živeti bez hrane, takođe danima bez vode, ali možda samo nekoliko sekundi bez disanja. Molitva je, dakle, za duhovni život čoveka ono što je disanje za fizički život čoveka.

Šta ustvari znači moliti se? Moliti se znači zatražiti od Boga Njegovu milost, Njegovu ljubav, i snagu da pobedimo zlo sa kojim se sukobljavamo svakodnevno. To je jedna definicija molitve.

Druga bi bila da moliti se znači kazati Bogu naše želje, naše odluke, naše radosti, kao i naše žalosti, naše probleme, zabrinutosti, primiti od Njega svetlost koja će inspirisati naše misli i orijentisati naše akcije, naša dela. Moliti se znači da-

ti Bogu celo naše srce, tražiti oprostaj, pomoć i silu, osetiti svu našu slabost, mizeriju i reći Bogu da On uzme na sebe sve naše terete. Moliti se znači priznati da Bog može sve, a da čovek može vrlo malo. Takođe, moliti se znači odbiti da nastavimo put sami, već odlučiti ići zajedno sa Njim.

U svakom slučaju, molitva je dijalog, to je razgovor čoveka sa Bogom, to je dijalog gde čovek pita i traži, a Bog odgovara.

Ljudi se mole na različite načine. Neki broje brojanice, i to je vrsta molitve. Neki drugi imaju napisane molitve i čitaju ih. Drugi se krste.

Kako se trebamo moliti? Kada se trebamo moliti? Kakav bi trebao da bude sadržaj naše molitve?

Mi ovde ne možemo govoriti o jednom filozofskom predmetu. Molitva se ne uči u učionici, ona je nešto praktično, nešto što se živi, nešto što se doživljava u svakodnevnom životu i u najtežim trenucima ljudskog života. I mi ćemo na jednom praktičnom primeru pokušati da vidimo biblijski stav o molitvi.

Jevanđelje po Mateju, 6. poglavlje, 6. stih: "A ti kad se moliš, uđi u klet svoju, i zatvorivši vrata svoja, pomoli se Ocu svojemu koji je u tajnosti, i Otac tvoj koji vidi tajno, platiće tebi javno."

Evo, ovde imamo prvi interesantan momenat. Tekst kaže: "Kad se moliš uđi u klet." Šta je klet? Zašto je Vuk Karadžić tako preveo? Šta u našem narodu predstavlja "klet"? Klet predstavlja sobu, ili možda neko skrovito mesto. Može biti i neka druga prostorija. U svakom slučaju, ovde se kaže: "A ti kad se moliš, uđi u klet svoju, i zatvorivši vrata svoja pomoli se Ocu svojemu."

Poznato je da postoji više vrsta molitava. Postoje javne molitve i postoje tajne molitve, kada se molimo da nas niko živi na ovome svetu ne vidi. I tajna molitva je najvrednija molitva za život jednog religioznog čoveka. Svakako da javne molitve imaju svoju vrednost, ali iskustvo mnogih ljudi je da su molitve, kada nikoga nije bilo, kada su se ljudi sami borili sa Bogom, bile molitve koje su zaista odlučivale o njihovom životu. I u ovom stihu Hristos kaže: "Kad se moliš uđi u klet svoju."

U Knjizi proroka Joila, 2. poglavlje, 12. i 13. stih, postoje tekstovi koji nam govore o duhu molitve i o tome kakva bi trebala da bude molitva. Tekst kaže: "Zato još govori Gospod: 'Obratite se k meni svim srcem svojim, i posteći i plaćeci i tužeći. I razderite srca svoja, a ne haljine svoje, i obratite se Gospodu Bogu svojemu, jer je milostiv i žalostiv, spor na gnev i obilan milosrđem, i kaje se oda zla.'"

Dakle, ovde nam Gospod kaže: "Kada se molite, obratite se Gospodu svim srcem svojim i razderite srca svoja." Naime, u starim vremenima ljudi su imali običaj, kada su bili u trenucima posebne žalosti, da cepaju i razdiru svoju odeću. A

Gospod kaže: "Nije potrebno da razdirete svoju odeću, već razderite svoja srca, ona kamena, koja stoje nasuprot Bogu, i obratite se Gospodu Bogu svojemu jer je milostiv i žalostiv."

Dakle, ono što smo saznali do sada jeste da je molitva otvaranje srca Bogu kao prijatelju, ona je disanje duše i tajna duhovne sile. Prava molitva znači izlivanje najdubljih težnji srca Bogu kao nebeskom Ocu.

Od čega se sastoji molitva? Na osnovu Biblije, na početku molitve se obraćamo Bogu rečima: "Bože naš" ili "Oče naš" ili "Gospode naš", i prvi deo molitve je obično posvećen zahvalnosti. Sigurno je da i u najtežim trenucima možemo Bogu zahvaliti za nešto, a postoje i dani kada imamo posebnu zahvalnost. Molitva nema kliše, ona nije stereotipan fenomen, ona može biti različita. Međutim, ako su normalne okolnosti, mi se možemo Bogu zahvaliti.

Sledeći deo molitve je traženje ili molba. Mi pred Boga izlazimo i tražimo nešto, i želimo da Bog čuje naš molitveni glas. Ako je molitva dijalog dva bića, onda mi u molitvi tražimo i molimo Boga da usliši ono za šta ga molimo.

I konačno, poslednji deo molitve jeste: mi to tražimo u ime Isusa Hrista. Šta to znači? Zašto se tako molimo? Zato što je sam Isus tako kazao: "Sve što zaištete u Oca u ime moje, daće vam Otac."

I na kraju kažemo "amin". Zašto "amin"? Zato što je Hristos rekao "amin", i zato što reč "amin" znači "neka tako bude".

A sada ćemo se vratiti na deo molitve gde kažemo: "U ime Isusa Hrista." Ime ili "šem" na jevrejskom jeziku i u biblijskoj literaturi označava karakter. I u našem jeziku postoje imena koja označavaju karakter. Na primer, u Bibliji, ime "Mojsije" znači "izvađen iz vode". Zašto? Jer je to aludiralo na jedan događaj iz njegovog života i roditelji su mu dali ime koje je označavalo nešto što se desilo u njegovom životu - on je bio bačen u reku Nil, ali je bio izvađen iz vode.

Dakle, Jevreji su svojoj deci davali imena koja su bila smisaona, koja su odražavala određene događaje ili crte njihovog karaktera. Na primer, ime "Jakov" znači "varalica, onaj koji je prevario svog brata". Kada je Jakov promenio svoj karakter, kada se izmirio sa svojim bratom, dobio je ime "Izrael" ili "Izrailj". To je današnje ime za državu Izrael i znači, u prenesenom smislu, "pobednik". Jakov se celu noć borio sa Bogom i ujutru je bio pobednik.

Postoje i druga imena u Bibliji koja su smisaona imena. Recimo, samo ime za Boga. Ako čitamo 1. Knjigu Mojsijevu, 1. poglavlje, u originalnom tekstu naći ćemo za Boga ime "Elohim". Šta znači ime "Elohim"? Biblijski pisci su smatrali da je Božja ličnost toliko bogata da ne može jedno

ime da opiše Boga i zato su davali Bogu različita imena koja opisuju različite dimenzije Njegove ličnosti.

Ime "Elohim" označava Boga koji je Stvoritelj, koji je nerazumljiv ljudskom razumu, koji je daleko, tamo negde, koji je na čudnovat način sve stvorio i mi ga ne možemo u potpunosti dokučiti.

Međutim, kada je Bog udahnuo prvi dah u nos Adama, u 1. Knjizi Mojsijevoj, u 2. poglavlju, u 7. stihu, znači kada je bio blizu čoveka, biblijski pisci će upotrebiti drugo ime. To je ime "Jahve". Ovo ime označava drugu dimenziju Božje ličnosti i znači da je to Bog koji je blizu čoveka, to je Bog svakodnevnog hleba, Bog koji, iako je veliki Stvoritelj, iako je u određenim segmentima nerazumljiv u ljudskim kategorijama, On je ipak blizu čoveka. Dakle, i Bog ima smisla imena.

Kada se molimo u ime Isusovo, a ime u Bibliji označava karakter, to znači da priznajemo svoje stanje da smo grešni i pošto je Isus Hristos naš zastupnik pred Bogom, mi kad se molimo u Njegovu ime, mi se molimo u ime Njegovog pravednog života koji je On živeo. Zato se i molimo u Njegovu ime, a i sam Isus nam je kazao: "Sve što zahtevate od Oca u ime moje, dajte vam."

Kada je u pitanju forma molitve, rekli smo da se neki ljudi mole na ovaj ili onaj način. Neki se krste kada se mole, ali u Bibliji nigde nije zapisan slučaj da se neko molio na takav način. Kakve su forme molitve spomenute u Bibliji? Postoji molitva "Oče naš", i to je sjajna molitva koju je Hristos izgovorio. Mi se možemo moliti ovom molitvom, ali pored ove molitve postoje i mnoge druge molitve koje su zapisane u Bibliji, gde su se molili Božji ljudi, kao što su bili Danilo, Jeremija, Stefan i drugi, a i sam Isus u više navrata.

Kako su se oni molili? Molili su se svojim rečima. Molitva je, kao što smo rekli, izliv duše pred Bogom. Ako su to teški trenuci, čovek jednostavno i ne pazi na formu. Mnogi ljudi sklapaju ruke prilikom molitve i zaklapaju oči radi koncentracije, ali u tome nema nekog značenja. Mi takođe nemamo zapisano u Bibliji da je neko zatvarao oči prilikom molitve. Postoje trenuci kada se čovek može moliti otvorenih očiju, s tim što suština molitve jeste želja čoveka da uspostavi dijalog sa Bogom, da mu kaže svoje boli, svoje potrebe, da traži od Njega pomoć, da mu izrazi svoju zahvalnost.

Dakle, bez molitve nema religije. Sama reč "religija" potiče od latinske reči "legare", što znači "spoj, kopča". Čovek se padom u greh odvojio od Boga, od izvora života, i sada je potrebno da se posnovno spoji (re-legare), odnosno da se "religira".

Da li se čovek može moliti u autobusu? Može, u mislima. Često kada ljudi putuju i kada imaju vremena da razmišljaju o Bogu, oni mu prosto

upućuju svoje misli, obraćaju mu se, zahvaljuju mu se i traže od Njega u isto vreme.

Pročitajmo šta Biblija kaže o vremenu molitve. U Psalmima Davidovim, 55. poglavlje, 16. i 17. stih: "Ja Boga prizivam i Gospod će me spasiti. Večerom i jutrom i u podne tužim i uzdišem, i čuće glas moj."

Kada se sve molio psalmista? U večer, u jutro i u podne. Da li to znači da se ne možemo moliti i u nekim drugim trenucima u toku dana? Ne znači. Ovde psalmista spominje tri vremena u toku dana, međutim, sasvim je sigurno da uvek kada čovek ima potrebu da razgovara sa Bogom, on može da mu se obrati.

U Knjizi proroka Danila, 6. poglavlje, nalazimo izveštaj o tome kako se molio prorok Danilo. 10. stih: "A Danilo kad dozna da je knjiga napisana, otiđe svojoj kući, gde bijahu otvoreni prozori u njegovoj sobi prema Jerusalimu, i padaše na kolena svoja tri puta na dan i moljaše se i hvalu davaše Bogu svojem kao što činjaše prije."

Danilo je bio Jevrejin koji je bio u vavilonskom ropstvu i ljudi koji su bili na dvoru bili su mu zavidni, nisu želeli da se on moli Bogu i želeli su da ga nekako uhvate i optuže da se on moli nekom drugom Bogu, a ne onom kojem su se molili Vavilonjani. Tekst kaže da je Danilo imao otvorene prozore i da je padao na svoja kolena. Dakle, moguće je da se neki put Bogu obraćamo na koljenima.

Neki ljudi svako veče kleknu pored svog kreveta i mole se Bogu za zaštitu svoje porodice u toku te noći. Takođe, možemo da se zahvalimo Bogu za hranu koju jedemo. Možda su neki mogli da vide na filmovima gde se ljudi pre obroka zahvaljuju Bogu što imaju dovoljno hrane za taj dan. Studenti bi možda trebali da se mole pre ispita, a možda još i mnogo pre toga, da im Bog jednostavno da snagu da uče, da iskoriste vreme. Da bi čovek seo i učio potrebno je dosta duhovne snage, mentalne snage, discipline, a to Bog može dati čoveku. Iskustvo je mnogih studenata da nikada nisu propustili jutro da bar 10 do 20 minuta nisu proveli čitajući neki tekst iz Biblije i u molitvi. I kada su bili najteži ispiti, Bog je bio sa njima. Zato bi savet studentima bio da zajedno sa Bogom završavaju svoje studije.

U Jevandlju po Marku, u 1. poglavlju, 35. stihu, vidimo primer Isusa Hrista kada se molio. Tekst kaže: "A ujutru vrlo rano, ustavši iziđe, i otiđe nasamo, i onde se moljaše Bogu." Dakle, ti prvi trenuci dana, kada su misli sveže, kada je čovek odmoran, te prve mentalne snage bilo bi dobro posvetiti Bogu. Možda bi bilo dobro da kad čovek ustane ujutru kaže: "Hvala ti Bože za još jedan novi dan", jer ko zna šta može biti. Svaki novi dan koji živimo je dar od Boga.

Idemo sad u Jevanđelje po Mateju, 6. poglavlje, i tu ćemo čitati možda najljepšu molitvu koju imamo zapisanu u Bibliji, koju nam je dao Isus. Od 9. stiha i nadalje: "Ovako dakle molite se vi: 'Oče naš koji si na nebesima, da se sveti ime Tvoje, da dođe carstvo Tvoje, da bude volja Tvoja i na zemlji kao na nebu. Hleb naš potrebni daj nam danas, i oprosti nam dugove naše kao i mi što opraštamo dužnicima svojim. I ne navedi nas u napasat, no izbavi nas od zla. Jer je Tvoje carstvo, i sila, i slava vavijek. Amin.'"

Evo te sjajne molitve koju je Isus izgovorio. Pokušajmo da je objasnimo, da kažemo nekoliko reči o njoj. Na početku molitve nalaze se reči: "Oče naš." Dakle, mi se na početku molitve obraćamo Bogu sa rečima: "Oče naš" ili "Bože naš" ili "Gospode naš, koji si na nebesima". Šta to znači? To znači da Bog ima mesto prebivanja negde u svemiru.

"Da se sveti ime Tvoje." Šta ime predstavlja u Bibliji? Predstavlja karakter, prirodu te osobe. Kada Hristos kaže: "Da se sveti ime Tvoje", kao da Hristos želi da kaže: "Neka osobine koje Ti imaš budu proširene svuda." Koje su to suštinske Božje osobine? To su ljubav, istina, pravda i život. Biblija kaže da je Bog ljubav. Kada Isus kaže: "Da se sveti ime Tvoje", to znači: "Neka ljubav, mir, istina i pravda budu slavljene", jer su to osnovni principi na kojima se temelji postojanje svemira.

Zatim 10. stih kaže: "Da dođe carstvo Tvoje." Šta to znači? "Da dođe carstvo Tvoje", znači da Božje carstvo sada nije ovde na Zemlji. Ko je knez ovoga sveta, ko je car ovoga sveta? U Bibliji piše da je to Sotona. Božje carstvo još uvek nije na Zemlji.

"I da bude volja Tvoja na Zemlji, kao i na nebu." Da li je volja Božja danas na ovoj Zemlji, na osnovu ove molitve? Nije, jer tekst kaže: "Da bude volja Tvoja na zemlji kao na nebu."

"Hleb naš potrebni daj nam danas." Dakle, ovo je svakodnevna potreba.

"I oprosti nam dugove naše." Praštanje je vrlo bitna stvar. Brak ne može da postoji bez praštanja, odnosi između roditelja i dece takođe ne mogu da postoje bez praštanja.

"I ne navedi nas u napast." Napast je zlo, kao da Hristos kaže: "Sačuvaj me Bože od svakog zla."

"I izbavi nas od zla, jer je Tvoje carstvo, i sila, i slava."

Očigledno je da u molitvi "Oče naš" postoje dve vrste zahteva. Postoje takozvani duhovni zahtevi i fizički ili telesni zahtevi. To znači da su duhovni zahtevi vezani za duhovnu promenu čoveka, a telesni su vezani za svakodnevni život. Hajde da izbrojimo u molitvi "Oče naš" koliko ima duhovnih, a koliko fizičkih ili telesnih zahteva.

"Oče naš koji si na nebesima, da se sveti ime Tvoje", da li je to fizički ili duhovni zahtev? To je duhovni zahtev. Znači, "neka Tvoja priroda bude raširena po celom svemiru".

"Da dođe carstvo Tvoje", to je takođe duhovni zahtev.

"Da bude volja Tvoja na zemlji kao što je na nebu", takođe duhovni zahtev.

"Hleb naš potrebni daj nam danas", ovo je fizički zahtev.

"I oprosti nam dugove naše kao što mi opraštamo dužnicima svojim", duhovni zahtev.

"Ne navedi nas u napast, zlo", duhovni zahtev. (Reč je o prekršaju Božjeg zakona.)

"Izbavi nas od zla", duhovni zahtev.

Dakle, 6 prema 1 u korist duhovnih zahteva. Mnogi ljudi obično smatraju molitvu kao neku vrstu magičnog akta, gde obično želimo da izvršimo pritisak na Boga da zadovolji naše potrebe, naše prohteve. I ovo nam jasno potvrđuje ono što je Isus kazao: "Ištite najpre carstva Božjega, a ovo drugo će vam se dodati." Iskustvo mnogih ljudi je da kad god su se molili za probleme svog duhovnog života, da ne budu više ovakvi ili onakvi, Bog je uslišio njihovu molitvu na jedan veoma brz način.

Postoji jedna knjiga sa veoma zanimljivom slikom na koricama: Čovek stoji na planeti sa podignutim rukama gore i upućuje poziv Bogu: "Da li ima negde nekog tamo?"

Najosnovniji problem molitve kod ljudi jeste da su se molili, verovali su da će Bog uslišiti njihovu molitvu, ali kao da je Bog nije čuo, ništa se nije dogodilo, i to je problem sa kojim se mnogi ljudi suočavaju. I mi ćemo reći nekoliko reči o tom veoma kompleksnom problemu.

Kazali smo da je molitva dijalog dva bića: Boga i čoveka. Još jedanput ćemo ponoviti da molitva nije magični akt ili sredstvo pritiska gde jednostavno mi želimo da Bog učini ono što mi hoćemo. Biblijski Bog nije bog u smislu neznabožičkih božanstava. Stari narodi su imali različite rituale gde su se boli različitim sredstvima i prosto se trudili da primoraju boga da odgovori na tu njihovu molitvu.

Bog želi da se dijalog između čoveka i Boga odvija u atmosferi obostrane slobode. Šta to znači? Bog koji nas voli jednom istinskom i pravom ljubavlju, najbolje zna naše potrebe. Kada bi Bog uvek uslišavao naše molitve, On bi izdao naše vlastite interese. Zašto? Jer mi kao ljudi koji živimo na ovoj planeti nismo vrlo često svesni onoga za šta se molimo. Mi ne poznajemo budućnost i zato kada se molimo Bogu mi kažemo: "Ne kako je moja volja, nego kako je Tvoja volja." Znači, mi verujemo da šta god se dogodi, da će Bog jednostavno učiniti ono što je najbolje za nas u tom trenutku. I to je iskustvo mnogih ljudi.

Pored tih neuslišenih molitava, postoje i molitve koje Bog jednostavno uslišava. U Bibliji postoji slučaj jednog jevrejskog cara koji se zvao Jezekeja. Taj car se jednoga dana razboleo, i pošto je video da će umreti, okrenuo se Bogu i u molitvi kazao: "Gospode, pomози mi da ozdravim", i Biblija kaže da je Bog uslišio njegovu molitvu i da mu je Bog produžio život za 15 godina. Međutim, Biblija takođe govori i o tome da je posle tog izlečenja jedna carica došla u posetu caru Jezekeji. Car nijednom rečju nije kazao ovoj carici kako ga je Bog izlečio i kako mu je produžio život. On joj je govorio o svom bogatstvu, o svojoj slavi, o onome što je posedovao.

Podsetimo se na još jedan detalj. Isus Hristos se molio u Getsimanskom vrtu, i taj događaj je zapisan u Jevanđelju po Mateju, 26. poglavlje, 39. stih: "I otišavši malo dalje pade na lice svoje moleći se i govoreći: 'Oče moj! Ako je moguće da me mimoide ova čaša.'" Hristos je bio čovek u tridesetim godinama, pun snage, i nije želeo da ide na krst. I u tim trenucima On kaže: "Ako može da me mimoide ova čaša, ali ne kako ja hoću nego kako Ti."

Da li je Bog uslišio Hristovu molitvu? Nije uslišio. Šta se dogodilo tri dana kasnije? Dogodilo se vaskrsenje. Bog, u ovom slučaju Bog Otac, znao je šta je u tom trenutku najbolje za Hrista. U pitanju je bio plan spasenja za ljude.

Ili recimo, imamo slučaj Mojsija. Mojsije je najveći jevrejski prorok, onaj koji je napisao prve biblijske knjige. On je vodio jevrejski narod kroz pustinju i trebalo je da uđe u Hanansku zemlju zajedno sa njima. Da li je ušao u Hanansku zemlju zajedno sa njima? Nije. I naizgled došlo je do tragedije - Mojsije je umro. Ali, šta se dogodilo malo kasnije. Biblija kaže da je Mojsije vaskrsao.

Takođe, imamo slučaj apostola Pavla. U 2. Poslanici Korinćanima, u 12. poglavlju, 7. stihu i nadalje, govori se o jednom pravom iskustvu apostola Pavla koji se molio Bogu da ga izleči, jer je imao bolest. Pavle kaže da mu je to bilo kao žaoka u mesu koja mu je stalno smetala. Tekst kaže: "I da se ne bih poneo za premnoga otkrivenja, dade mi se žaoka u meso, andeo Sotonin, da me čuša da se ne ponosim. Zato triput Gospoda molih da ostupi od mene. I reče mi: 'Dosta ti je moja blagodat, jer se moja sila u slabosti pokazuje sasvim.'" Dakle, ja ću se najslabije hvaliti svojim slabostima, da se useli u mene sila Hristova. Zato sam dobre volje u slabostima, u ruženju, u nevoljama, u progonjenjima, u tugama za Hrista: jer kad sam slab, onda sam silan."

To su poznate reči apostola Pavla: "Jer kad sam slab, onda sam silan."

Dakle, Bog nije smatrao za neophodno da izleči u ovom trenutku apostola Pavla. Pored svih ovih neuslišenih molitava koje su pozitivne, pre-

ma kojima se Bog poneo na način koji je On znao i video, postoji bezbroj molitava koje Bog uslišava.

Dakle, da još jednom ponovimo: biblijski Bog nije bog u smislu neznabožackih božanstava, jedna vrsta marionete ili robota, gde čovek pritiska dugmad i bog reaguje. Biblijski Bog želi da se dijalog između Njega i čoveka vodi na jednoj ravnoj pravnoj osnovi, osnovi slobode, gde bi Bog pomogao čoveku da izađe iz zabluda u kojima se nalazi, gde bi ga vodio jednim kompletnijim i boljim stazama, što takođe znači da će Bog još mnogo puta uslišiti molitvu čoveka.

Postoji jedna zanimljiva ideja u Bibliji koju bismo spomenuli. Posebno u Knjizi proroka Isaije spominje se ideja Boga koji se otkriva skrivajući lice svoje. Naizgled izgleda kao paradoks: Bog se otkriva skrivajući se od čoveka. Šta to znači? Bog bi mogao svim ljudima ove planete da se objavi i kaže: "Ja sam Bog, verujte u ono što ja kažem!" Da li bi ljudi onda poverovali u Boga? Pa ako bi videli čudo u kojem bi Bog jasno demonstrirao svoju silu, oni bi poverovali. Zašto bi poverovali? Poverovali bi iz straha.

Ono što Bog ne želi jeste da postoji strah u ovom odnosu, jer tamo gde postoji strah ne postoji sloboda. Tamo gde ne postoji sloboda ne postoji ljubav i radost, ne postoji sreća. Zato kada se Bog otkriva čoveku putem molitve On mu se otkriva skrivajući lice svoje u želji da ne smrvi ljudsku ličnost, da ne uništi čoveka, da ga prosto ne satire. Bog se otkriva čoveku čuvajući ljudsku slobodu. Bog želi da ga čovek voli, da mu služi iz ljubavi, da mu se raduje, da taj odnos bude u jednoj obostranoj slobodi.

Koji su biblijski uslovi da bi molitva bila uslišena? U Jevanđelju po Luci, 18. poglavlje, od 10. stiha i nadalje, postoji tekst koji je vrlo bitan kada je u pitanju molitva. Hristos je ispričao ovaj primer i tokom vekova ljudi su govorili o njemu jer je vrlo smisaon. Tekst kaže: "Dva čoveka uđuše u crkvu da se mole Bogu, jedan farisej, a drugi carinik. Farisej stade i moljaše se u sebi ovako: 'Bože, hvalim te što nisam kao ostali ljudi: hajduci, nepravednici, preljubočinci ili kao ovaj carinik. Postim dva puta sedmično, dajem desetak od svega što imam.' A carinik izdaleka stajaše, i ne ščaaše ni očiju podignuti na nebo, nego bijaše prsi svoje govoreći: 'Bože, milostiv budi meni grešnome.' Kažem vam da ovaj otide opravdan kući svojoj, a ne onaj. Jer svaki koji se sam podiže ponižiće se, a koji se sam ponižuje, podigneće se."

Ovde vidimo dva stava u molitvi. Jedan stav je stanje duha u kome čovek kaže: "Ja sam najbolji, postim dva puta sedmično, ja sam kao Bog. Dakle, nisam kao ostali ljudi, hajduci, nepravednici, preljubočinci." Zašto je onda došao da se moli? On je došao da se pohvali Bogu, da mu samo ka-

že ko je. Ali ovaj carinik, koji je bio vrlo omražena ličnost u jevrejskom društvu, jer je verovatno stajao na ulazu u grad, sakupljao novac od ljudi i radio za Rimljane, izdaleka je stajao i molio se: "Bože, budi milostiv prema meni grešnome."

Ako je čaša čovekove ličnosti puna sebe, onda za Boga tu nema mesta. Da bi molitva bila uslišena, Biblija govori o tome da je potrebno da čovek oseća potrebu za Bogom i da iskreno prilazi Bogu.

U Pričama Solomonovim, u 28. poglavlju, 13. stihu, kaže se: "Ko krije prestupe svoje neće biti srećan, a ko priznaje i ostavlja, dobiće milost." Ako ko prizna i ostavi svoje prestupe, Bog će uslišiti njegovu molitvu. Ako se mi molimo Bogu, a nalazimo se u stalnom stanju greha, mi ne možemo očekivati da Bog usliši našu molitvu. Ako namerno grešimo, potrebno je najpre priznati greh i ostaviti ga. To je uslov za praštanje.

Zatim, u Jevanđelju po Marku, u 11. poglavlju, 25. stihu, spominje se duh praštanja. To je takođe bitno za međuljudske odnose. Ako je neko u lošim odnosima sa svim drugima, a dolazi Bogu, Bog mu kaže: "Idi prvo pomiri se, oprosti bratu svojem, živi u skladu sa svojim bližnjim."

I konačno, u Jevanđelju po Jovanu, u 14. glavi, 13. stihu, kaže se: "Što god zaištete u Oca u ime moje..."

Jedan francuski mislilac iz prošlog veka, Vime, izrekao je sjajnu molitvu: "To si Ti lično, veliki Bože, Tvoja prisutnost ili Tvoja odsutnost, to je život ili smrt za mene." I zaista, iskustvo mnogih ljudi je da Božja prisutnost ili odsutnost znači život ili smrt za čoveka.

Jedan od možda najmoćnijih ljudi svih vremena, o kome je napravljen i film, Edgar Huver, bio je šef tajne policije za vreme Kenedija. Pre njega američki policajci nisu smeli koristiti oružje da bi se branili, i mnogi od njih su gubili svoje živote na ulicama. On je bio prvi šef FBI koji je dozvolio upotrebu oružja. On je imao tako veliku moć i ovlašćenja, kakvu je malo ko ikada imao. Međutim, Huver je kazao jednoga dana, i to je zapisano u njegovim memoarima: "Nema ništa moćnije od nacije koja se moli Bogu. Svo oružje sveta, sve atomske bombe, nemaju toliku moć kao dejstvo nacije koja se moli Bogu."

Jedan drugi mislilac kaže: "Događaj kada se nacija moli Bogu zaslužuje veću pažnju od eksplozije atomske bombe. Sila molitve je veća od svih mogućih ljudskih kombinacija i sila koje kontroliše čovek, jer je molitva najveće sredstvo kojim se dolazi do večnih i neiscrpnih blaga neba. Tražiti u molitvi milost i moć Boga je naše najefikasnije sredstvo koje može garantovati mir i sigurnost za beznačajne ljude na planeti Zemlji."

A jedan drugi mislilac je kazao: "Ja sam toliko zauzet ovih dana da sam shvatio da kada ne bih

proveo određeno vreme u molitvi svaki dan, ja ne bih uspeo da završim sve svoje postojbe. Kada bih zapostavio molitvu samo jedan dan, ja bih umnogome izgubio žar vere."

Molitva je, dakle, sredstvo kada mi, kao Božja stvorenja, kao Božja deca, dolazimo Bogu. To su i radosni trenuci. Kakav bi to odnos bio između dece i roditelja kad nikada ne bi razgovarali? Molitva je trenutak razgovora sa Bogom, trenutak radosti.

Svi ljudi su se, na neki način, molili. U najtežim životnim trenucima čovek obično ne kaže: "Oče moj!", nego kaže: "Majko moja!" Međutim, u isto vreme on priziva i Boga. U vreme ateističke groznice mnogi su držali govore: "Nema Boga! Moliti se Bogu (kao što je Niče kazao), to je za slabice." Međutim, kad su se našli u teškim životnim trenucima, onda su se molili revnije od mnogih drugih. Čovek je stvoren da se obraća Bogu, da traži pomoć od Boga.

Molitva se ne može teoretski objasniti. Ona se ne može preneti, to nije nešto što se uči. Ono što mi možemo jeste da ispitamo Boga i da pratimo kako će On odgovoriti na naše molitve. Možda će neko reći: "Ovo se slučajno dogodilo", zbog elementa kojeg smo spomenuli da Bog ne želi da uništi našu ličnost i otkriva nam se "skrivajući lice svoje". Bog će nama odgovoriti na našu molitvu, a nama će se činiti da se to moglo dogoditi i drugačije. Međutim, u životu može da bude jedna takva situacija kada kažemo: "Stvarno je čudno. Verovatno je Bog odgovorio, ali možda se to dogodilo slučajno."

Onda se ponovo molimo, pa se dogodi takođe nešto slično, i posle nekoliko meseci ili sedmica ili godina, kada sklopimo mozaik svoga života, mi više ne možemo, a da ne uzviknemo: "Hvala ti, o Bože!" Odjednom, mi ne živimo više sami, mi živimo zajedno sa Bogom, i to je najlepša sigurnost koju koju čovek može imati u svom životu, kada on zna da Bog živi sa njim ovaj život. Zato vredno pokušati, doživeti, iskusiti, pratiti, da li Bog odgovara na našu molitvu.

Šta se događa sa čovekom kad umre?

Govorićemo o temi koja je dosta srodna sa Hristovim vaskrsenjem. U pitanju je veoma kompleksna tema. U Knjizi o Jovu postavlja se jedno pitanje o kojem ćemo mi govoriti. Pitanje je zapisano u 14. poglavlju Knjige o Jovu, 10. stih:

“A čovek umire iznemogao, i kad izdahne čovek, gde je?”

Dakle, kad izdahne čovek, gde je, kuda ide? Šta se zbiva sa čovekom u tom trenutku?

Pre nego što počnemo da razmišljamo o ovoj temi, iznećemo nekoliko osnovnih misli o shvatanjima koja danas postoje u vezi sa konstitucijom čoveka. Dakle, kakva sve shvatanja postoje u filozofiji i teologiji kada je u pitanju konstitucija ljudske ličnosti. Uglavnom, istorijski gledano, postoje tri shvatanja.

Prvo shvatanje je takozvana “dihotomija”. To je staro shvatanje i ono kaže da se čovek sastoji od dva bitna elementa: od duše i od tela. Ova dva entiteta, telo i duša, suprotni su jedno drugom. Oni su bitno različiti. Jedan autor kaže da su telo i duša kao kap vode i kap ulja; kad čovek umre, ulje ide ulju, a voda ispari ili ide vodi.

Drugo shvatanje koje postoji, koje je takođe zanimljivo, je “trihotomija”. Naime, postoje ljudi koji smatraju da postoji telo, duh i duša. Više se ne radi o dva konstitutivna elementa čoveka, nego o tri: telu, duhu i duši. Na primer, Aristotel je govorio da čovek ima duh koji je on nazvao “nus”, što znači “razum”, da ima dušu, što je za njega bila neka vrsta vitalnosti (to je za njega bio život), i telo koje je samo telo.

Danas postoje i shvatanja koja uče da je čovek načinjen od više osnovnih delova. Ovo shvatanje se zove “polihotomija”, što znači “više sastavnih delova”. Na primer, današnji autori kažu: “Postoji fizička priroda čoveka, postoji fiziološka dimenzija, postoji anatomska dimenzija u čoveku, postoji duhovna priroda kojoj pripada sociološki aspekt čoveka, racionalni, psihološki, religiozni i tako dalje.” To su uglavnom osnovna shvatanja koja postoje.

Ono što je u mnogome uticalo i na sam religiozni svet i na svet uopšte, je učenje starogrčkih filozofa, uključujući prvenstveno velikog grčkog filozofa Platona, koji je živio u 3. veku pre Hrista. Od Platona pa naovamo, u filozofiji i u dobrom delu hrišćanstva se smatra da postoje dva sveta koja su radikalno različita. Najpre, navodno postoji svet ideja, gde stanuju duše koje su besmrtnne. Ovaj svet ideja je navodno savršen, nepromenljiv, neprolazan, večan. To je navodno večni

svet. Sa druge strane, postoji i ovaj materijalni svet koji je zao, koji je promenljiv, koji je prolazan, koji je podložan promenama - dakle nesavršen. Duše ili ideje koje stanuju u ovom večnom svetu, kada sagreše nešto u tom svetu, po kazni dolaze i nastanjuju se u ljudsko telo. Dakle, po Platonu, čovek se sastoji od dva bitna elementa, od tela i od duše.

I sam Aristotel kasnije, kao što smo rekli, govorio je da se svi entiteti u svemiru, premda je on više bio empirista, sastoje od “nusa” ili “razuma”. To je božanski element ili forma. Ta forma definiše supstancu ili drugi deo koji je prolazan, koji je zao. Dakle, vrlo sličan koncept.

Na primer, kada bismo pitali Platona, da li je drvo koje se nalazi tu napolju realno, šta mislite šta bi on kazao, da li je to drvo realno? Ili za neko cveće, da li je to realno cveće ili nije? On bi rekao: “Nije, naravno. Pravo cveće se nalazi u nama, u duši našoj, a to pravo dolazi iz sveta ideja. Ovo je samo sen, odsjaj.”

Spomenućemo ovde poznatu Platonovu priču o pećini. Jedna grupa ljudi živela je u pećini ceo svoj život. Oni nikada nisu bili izvan pećine, nika da nisu znali za neki drugi svet, ali, jednoga dana, jedan od tih ljudi koji je živio duboko na dnu pećine, uspeo je nekako da izađe iz nje. Kad odjednom, kada je izašao, pred njim je “pukao” horizont, sjajna priroda, pejzaži, sunce, i on je bio oduševljen. Iznenaden, ali oduševljen. Posle kraćeg razgledanja odlučio je da se vrati nazad u pećinu i ponovo su se njegove oči prilagođavale na mrak. Uskom stazom je silazio dole i mislio: “Ja moram svojim prijateljima reći da postoji jedan drugi svet, jedan lepši svet, jedan potpuniji svet, jedan bolji svet, sjajniji svet.” I kad je došao dole, kazao im je: “Otkrio sam nešto izvanredno. Mi smo do sada živeli u jednom nerealnom svetu.” I kada im je objasnio svoju ideju, oni su ga pogledali i kazali: “Poludeo je”, i onda su ga konačno možda i ubili, po Platonu.

Dakle, Platon tvrdi da smo mi nesvesni postojanja jednog drugog sveta koji postoji, gde stanuju duše koje su večne, koje su neprolazne i koje dolaze u ljudsko telo i nastanjuju se u njega. Platonovo učenje je unešeno u religiju, i u teologiju putem jednog od crkvenih otaca koji ga je najviše voleo. To je bio Augustin. U to vreme, u 4. veku, Augustin je čitao Platona i ta ideja mu se svidela: “Izvanredno, postoje duše koje su večne, a sa druge strane, telo koje je materijalno”, i Augustin je tu video srodnost sa biblijskim učenjem.

Tako je ideja o besmrtnosti ljudske duše ušla u hrišćanstvo. Trebalo je onda sačekati 13. vek, da dođe Toma Akvinski, pa da uđe i Aristotel, koga su uglavnom arapski filozofi u srednjem veku čitali i poznavali. Putem spisa Tome Akvinskog i Aristotel će ući u učenje crkve. Toma Akvinski je tako pokušao da pomiri Augustina i Platona - da pomiri njihova učenja. Šta se dogodilo? Augustin je počeo da uči da se, ustvari, čovek sastoji od dva dijametralno različita elementa: od duše i od tela. Ako je duša večna, ona je, dakle, neuništiva - ona je deo božanskog. Potrebno je, onda, pronaći mesto, kada dođe sud Božji, gde će se ona mučiti. Ali, ona se ne može mučiti vremenski, pošto je besmrtna, već se mora mučiti večno, i tako je rođena ideja o paklu.

Kasnije, kada su vremena postala malo manje varvarska, pokazali su se problemi. Koji problemi? Ako je čovek živeo 60 godina i grešio, da li je pravedno da večno ispašta u paklu? Kako pomiriti vreme i večnost? Dakle, za grehe učinjene u vremenu, čovek će ispaštati ili mučiti se večno. To je jedan problem sa kojim se suočili biblijski teolozi.

Zatim, iza toga, kada su vremena postala još malo manje varvarska, onda su smatrali da postoji i drugi deo, a to je čistilište, tako da će čovek koji sagraši otići u pakao, mučiće se neko vreme, doći će u čistilište, i iz čistilišta će otići u raj. Ali, još uvek je ideja o večnom paklu ostala da postoji u religiji. Međutim, pre nego što analiziramo biblijski tekst, skrenuli bi pažnju da ovde postoje problemi. Ako je istina da će postojati večni pakao i večni raj, to je vraćanje u neznaboštvo, o čemu ćemo malo kasnije više reći.

A sada ćemo otvoriti prvu stranicu Biblije, i čitaćemo prvo poglavlje 1. Knjige Mojsijeve. Ovde imamo zanimljiv tekst, mi smo ga već čitali nekoć puta. Prvi stih kaže: "U početku stvori Bog nebo i zemlju."

A drugi stih kaže: "A zemlja beše bez oblića i pusta, i beše tama nad bezdanom, i Duh Božji dizaše se nad vodom."

Zapazimo izraze koji se ovde koriste, odnosno šta je bilo pre nego što je Bog progovorio? Tama, tišina, lice bezdana, eho praznine, zemlja bez oblića i pusta, ništa, a onda odjednom u 3. stihu:

"I reče Bog..."

Uvek kada Bog govori nešto se događa.

"Dabar Elohim" - "I reče Bog: 'Neka bude svetlost.'"

Iz ničega je postalo nešto. I onda se opisuje stvaralačka aktivnost Boga. Odjedanput, eksplozija života. I onda 26. stih kaže: "Potom reče Bog: 'Da načinimo čoveka po svom obličju.'"

"Da načinimo." Rekli smo ranije da je ovo pluralis deliberacijas, koji govori i aludira na trojstvo. "Da načinimo čoveka po svom obličju" znači: čo-

vek je planirano biće, čovek nije produkt slučaja. Na osnovu Biblije, čovek nije proizvod slučajnog sudara molekula, čovek je planirano biće, božanski Savet ga je planirao, Trojstvo ga je planiralo. I 27. stih kaže:

"I stvori Bog čoveka po obličju svojem, po obličju Božjemu stvori ga, muško i žensko stvori ih."

Da odmah podsetimo na jednu činjenicu, a to je da se ovde koristi reč "ha adam", kada je u pitanju čovek. U reči "ha adam" uključeni su i muški i ženski rod. "Ha adam" nije samo muški rod.

Sada dolazimo u 2. poglavlje, gde se nalazi ključni tekst za razmišljanje u ovom poglavlju - 7. stih. Tekst kaže:

"I stvori Gospod Bog čoveka od praha zemaljskoga, i dunu mu u nos duh životni, i posta čovek duša živa."

Bilo bi dobro da ovaj tekst znamo napamet, jer on je ključni. Biblija kaže: "I stvori Gospod Bog čoveka od praha zemaljskoga". Dakle, po Bibliji su postojala dva elementa od kojih je čovek stvoren. Prvo, to je prah zemaljski. "I stvori Gospod Bog čoveka od praha zemaljskoga." Šta zatim piše u Bibliji? "I dunu mu u nos duh životni." U originalu, u jevrejskom tekstu stoji "nišmat haim". Dalje tekst kaže: "I posta čovek duša živa", original kaže "nefeš haja". Da odmah definišemo ove izraze.

Izraz "nišmat haim" ili "duh životni" u Bibliji ne predstavlja neki svesni element. To možemo potvrditi činjenicom da i biljke imaju "nišmat haim", i životinje imaju "nišmat haim". Engleski komentatori i teolozi ovo prevode obično sa "spark of life", što znači: "iskra života, princip života", nešto što čini neki entitet živim. "Nišmat haim" nije svesni deo, to je iskra života, to je princip života. Možemo reći da je to bio prvi dah koji je Bog udahnuo u nos Adama.

"I posta čovek duša živa." U Bibliji duša nije samo jedan deo čoveka. Preko 800 puta u Starom Zavetu se spominje reč "nefeš". "Nefeš" označava celog čoveka i mi često kažemo: "Koliko duša ovde ima?" Zato u teologiji važi jedan princip, i to je važno da zapamtimo: čovek *nema* dušu, čovek je duša. Pitanje je obično: "Da li čovek ima dušu ili nema dušu?" Čovek je duša, on nema dušu, celi čovek je duša. To se dogodilo prilikom stvaranja čoveka.

Šta se događa prilikom smrti? Knjiga propovednikova, 12. poglavlje, 7. stih. Ovde je reč o tome šta se događa sa čovekom kad umre. Tekst kaže:

"I vrati se prah u zemlju kako je bio, a duh se vrati k Bogu, koji ga je dao."

Dakle, kad čovek umre, prah se vraća u zemlju, duh se vraća Bogu koji ga je dao, a šta je sa dušom? Navešćemo jedan primer da bismo lakše

razumeli odgovor na ovo pitanje. Zamislimo da imamo jedan sanduk koji se sastoji od dasaka i eksera. Ako rastavimo ovaj sanduk i stavimo daske na jednu stranu, a eksere na drugu stranu, gde je sanduk?

Hajde dalje da čitamo, šta Biblija kaže, šta se događa sa čovekom kad umre. Psalmi Davidovi, 94. poglavlje, 17. stih:

"Kad mi Gospod ne bi bio pomoćnik, brzo bi se duša moja preselila onamo gde se muči."

Šta znači ova reč koju je Daničić preveo - "muči"? Gde se muči, gde se čuti, gde je tišina. Dobro je da spomenemo činjenicu da se u Bibliji nigde ne spominje reč "pakao". U našem prevodu ćemo naći na mnogo mesta reč "pakao", međutim, u originalnom tekstu, u jevrejskom tekstu stoji reč "šeoł". "Šeoł" je mesto mrtvih, mesto tišine, mesto mraka, mesto gde prestaju sve ljudske aktivnosti. To je "šeoł". U Novom Zvetu se koristi reč "hades" ili "ad", i mi tako kažemo. Vuk Karadžić je stalno tu reč prevodio sa "pakao". Dakle, u originalu ne postoji reč "pakao". I "had" ili "ad" u grčkom jeziku, je mesto gde prestaju sve ljudske aktivnosti. Zato psalmista kaže: "Kad mi Gospod ne bi bio pomoćnik, brzo bi se duša moja preselila onamo gde se čuti", gde je tišina, gde prestaju sve aktivnosti.

U 115. Psalmu, 17. stihu, kaže se: "Nećete mrtvi hvaliti, Gospode, niti oni koji siđu onamo gde se muči."

Dakle, mrtvi su na mestu gde je tišina. Hajdemo dalje, 146. Psalm, 4. stih: "Iziđe iz nje-ga duh, i vrati se u zemlju svoju; taj dan propadnu sve pomisli njegove."

Dakle, tekst ne kaže da kad čovek umre, da duša odlazi u raj ili u pakao. Psalmista kaže: "Iziđe duh iz njega i vrati se u zemlju svoju, taj dan propadnu sve pomisli njegove."

Idemo ponovo u Knjigu propovednikovu, i čitaćemo nekoliko različitih tekstova da bismo dobili pravilno razumevanje biblijskog učenja o tome šta se dešava sa čovekom kad umre. Knjiga propovednikova, 9. poglavlje, 5. i 6. stih. Ovo je vrlo važan tekst:

"Jer živi znaju da će umreti, a mrtvi ne znaju ništa, niti im ima plate, jer im se spomen zaboravio. I ljubavi njihove i mržnje njihove i zavisti njihove nestalo je, i više nemaju dela nigde, ni u čemu, što biva pod suncem."

I deseti stih kaže: "Sve što ti dođe na ruku da činiš, čini po mogućnosti svojoj, jer nema rada ni mišljenja ni znanja ni mudrosti u grobu u koji ideš."

Znači, propovednik ne kaže da čovek, kad umre, ide u raj ili u pakao. Propovednik kaže da čovek odlazi u grob.

Knjiga proroka Danila, još jedan tekst iz Starog Zaveta, 12. poglavlje, 2. stih: "I mnogo

onih koji spavaju u prahu zemaljskom probudiće se, jedni na život večni, a drugi na sramotu i prekor večni."

Znači, kada Isus dođe, kada Mesija dođe, Danilo kaže: "Mnogo onih koji spavaju u prahu zemaljskom probudiće se." Biblija smrt upoređuje sa snom. Čovek u trenutku smrti prelazi u nesvesno stanje i čeka dan Hristovog drugog dolaska, sudnji dan, dan vaskrsenja. Međutim, to je isti trenutak: ako čovek umre, prelazi u jedno nesvesno stanje, a sledeći trenutak otvara svoje oči. Za njega tu ne postoji nikakav period vremena.

Kada smo već u Knjizi proroka Danila, u 12. poglavlju, 13. stih kaže: "A ti idi ka kraju", reč je o Danilu, "i počivaćeš i ostaćeš na delu svom do svršetka svojih dana". "Spavaćeš do kraja vremena", kaže drugi prevod. Dakle, kad čovek umre, po Bibliji, on se nalazi u stanju neke vrste sna.

To je Stari Zvet, možda Novi Zvet uči nešto drugo. Idemo sada u Jevanđelje po Jovanu, u 11. poglavlje, tekst koji smo čitali u nekom od prošlih poglavlja. Reč je o Lazaru, Hristovom prijatelju. Čitaćemo 11. stih i nadalje:

"Ovo kaza i potom reče im: 'Lazar, naš prijatelj, zaspao, nego idem da ga probudim.' Onda mu rekoše učenici njegovi: 'Gospode, ako je zaspao, ustaće.' A Isus im reče za smrt njegovu, a oni mišljahu da govori za spavanje sna."

Dakle, Hristos smrt upoređuje sa snom. To nije jedini slučaj u Novom Zvetu. Recimo, u Jevanđelju po Luci, 8. poglavlje, 52. stih i nadalje, govori se o devojci koja je umrla. Tekst kaže:

"Svi plakahu i jaukahu za njom, a On reče: 'Ne plačite, nije umrla nego spava.' I potsmevahu mu se znajući da je umrla. A on izagnavši sve uze je za ruku, i zovnu govoreći: 'Devojko! Ustani!' I povrati se duh njezin, i ustade odmah."

Dakle, i u ovom slučaju, i u ovom tekstu, Hristos je smrt upoređio sa snom. U knjizi Dela apostolska, 13. poglavlje, nalazimo vrlo bitan tekst. 36. stih kaže:

"Jer David posluživši rodu svojem u volji Božjoj umrije, i metnuše ga kod otaca njegovih, i vide truljenje."

Reč je o Davidu, jevrejskom caru. David je umro, pogrebili su ga i on čeka u grobu.

U Prvoj Poslanici Solunjanima, 4. poglavlju, 13. stih i nadalje: "Neću vam pak zatajiti, za one koji su umrli, da ne žalimo kao i ostali koji nemaju nade. Jer ako verujemo da Isus umre i vaskrse, tako će Bog i one koji su umrli u Isusu dovesti s njim. Jer vam ovo kazujemo rečju Gospodnjom da mi koji živimo i ostanemo za dolazak Gospodnji, nećemo preteći one koji su pomrli."

Dakle, ljudi u Solunu su izgubili neke od svojih milih i dragih, i verovali su da će oni kasnije možda biti spašeni. Pavle kaže: "Nemojte se bri-

nuti, mi nećemo preteći njih", jer evo šta kaže u 16. i 17. stihu:

"Jer će sam Gospod sa zapovešću, s glasom arhangelovim, i s trubom Božijom sići s neba, i mrtvi u Hristu vaskrsnuće najpre. A potom mi živi koji smo ostali, zajedno s njima, bićemo uzeti u oblake na susret Gospodu na nebo, i tako ćemo svaгда s Gospodom biti."

Dakle, Pavle kaže: "Nemojte se brinuti, oni koji su u grobovima vaskrsnuće, mi ćemo biti preobraženi i zajedno ćemo s Gospodom krenuti na nebo."

Postoji jedan sjajan tekst u Jevanđelju po Jovanu, u 5. poglavlju, koji je sličan onom tekstu u knjizi proroka Danila - 28. i 29. stih:

"Ne divite se ovome, jer ide čas u koji će svi koji su u grobovima čuti glas Sina Božijega. I izići će koji su činili dobro u vaskrsenje života, a koji su činili zlo u vaskrsenje suda."

To su Hristove reči koje je zapisao Jovan u svom Jevanđelju. Dakle, postoji dan, dan sudnji, dan kada će Bog suditi ljudima, tada će svi koji su u grobovima čuti glas sina Božjega i zbiće se, saznali smo, dva vaskrsenja: vaskrsenje života i vaskrsenje smrti.

Rezimiraćemo još jedanput celu misao. Dakle, čovek je stvoren od praha zemaljskoga, Bog je udahnuo u čoveka duh životni i čovek je postao duša živa. Kad čovek umre, prah se vraća u zemlju, duh ili taj princip života, iskra života, vraća se Bogu. Čovek postoji samo u Božjem sećanju, i to je dovoljno, da ga se Bog seća. Bog o njemu ima sve informacije i kada bude došao sud Božji, kada Hristos po drugi put bude došao, dogodiće se vaskrsenje - vaskrsenje mrtvih, i tada će svi ljudi doći na sud Božji - tada će primiti nagradu ili kaznu.

U slučaju ako prihvatimo činjenicu da postoji večni pakao i večno čistilište, onda se vraćamo u mnogoboštvo, jer šta to znači? To znači da su zlo i dobro dva večna principa. Ako na jednom kraju svemira bude postojalo zlo, a na drugom bude postojalo dobro, kakav će to svemir i život u njemu biti? To je upravo neznabožačko učenje, mit-raističko ili persijsko učenje, da postoje dva večna principa, što znači dva večna boga. Na osnovu Biblije, mi smo o tom govorili u nekom od predhodnih poglavlja, zlo nije večna realnost, zlo je greh, uljez u ljudsku realnost, greh ima svoj početak i imaće svoj kraj. Jedino je dobro, to jest Bog, večni princip.

Još jednu važnu misao želimo da iznesemo. Kada je zmija, koja je bila medijum Sotone, u Edenskom vrtu razgovarala sa Evom, šta je kazala Evi? "Nećete vi umreti", tako je prvi put lansirana ideja da je čovek besmrtno biće. Biblijsko učenje je sledeće: čovek ima takozvanu "uslovnu besmrtnost". Šta to znači? Čovek može večno ži-

veti, čovek nije stvoren da umre. Jedan sveštenik je na sahrani kazao jednu zanimljivu misao, lepu misao:

"Čoveku se čini da je smrt samo deo drugih ljudi, a ne i njega samoga."

I to je velika istina. Mi nismo stvoreni da umremo, čovek je stvoren da živi. Smrt ili zlo je jedan neprirodni entitet koji je ušao u ljudsku realnost, ali čovek nikad sam u sebi neće imati besmrtnost. Čovek ima uslovnu besmrtnost, on može večno živeti. Čovek može večno živeti pod jednim uslovom, da nikada ne kida vezu sa Bogom. U Bibliji jasno piše da Bog jedini ima besmrtnost, i mi ćemo čitati taj tekst. Znači, čovek može večno živeti pod uslovom da živi u zajednici sa Bogom.

Poslušajmo apostola Pavla, koji govori o Bogu, 1. Poslanica Timotiju, 6. poglavlje, 16. stih: "...koji sam ima besmrtnost."

Šta to znači? Ako čitamo neki drugi prevod on će glasiti ovako: "Koји jedini ima besmrtnost." On, Bog, jedini, "koји sam (jedini) ima besmrtnost i živi u svetlosti kojoj se ne može pristupiti, kojega niko od ljudi nije video, niti ga može videti, koјemu čast i država večna. Amin."

Dakle, Bog jedini ima besmrtnost, a čovek ima uslovnu besmrtnost, i on može večno živeti pod uslovom da živi u zajednici sa Bogom. Šta znači biti čovek? Biti čovek znači obećati nešto. Kome obećati? Bogu. Biti Bog, znači biti u stanju zaveta prema čoveku. Zato je vrlo važno da čovek živi u stanju zaveta sa Bogom.

Ponovo se vraćamo na prošlu misao - ako je zlo večni entitet, ako će na jednom delu svemira postojati pakao, a na drugom raj, onda je zlo večni element. Biblija govori da ljudska istorija ima svoj početak. I ne samo da ljudska istorija ima svoj početak, nego i greh ima svoj početak na ovoj planeti, ali greh ima i svoj kraj. Doći će dan kada će smrt, kada će zlo, biti jednom zauvek uništeno. Gde to piše? Mi ćemo o tome govoriti kada budemo govorili o milenijumu. Za sada, Otkrivenje Jovanovo, 20. poglavlje, 14. stih:

"I smrt i pakao bačeni biše u jezero ognjeno. I ovo je druga smrt."

Sve je nestalo, i smrt i pakao su bačeni u jezero ognjeno, nema više groba, nema više smrti, nema više zla, nema više greha.

"I videh novo nebo i novu zemlju", kaže 21. poglavlje.

Naravno, postoje u Bibliji tekstovi koje neki smatraju problematičnim, i mi ćemo spomenuti ključne tekstove koji mogu predstavljati problem kada čitate Bibliju. Jedno od onih klasičnih mesta gde ljudi imaju problema kada čitaju naš prevod, jeste razgovor Hrista sa razbojnikom na krstu. Da li se sećate, ako ste čitali Bibliju, šta je Hristos kazao razbojniku na krstu?

"Zaista ti kažem, danas bićeš sa mnom u raju."

Da pokušamo da nađemo taj tekst. Jevanđelje po Luci, 23. poglavlje, 43. stih:

"I reče mu Isus: 'Zaista ti kažem: danas ćeš biti sa mnom u raju.'"

Važno je podсетiti da kada je Biblija pisana na svom originalnom jeziku, nisu postojali znakovi interpunkcije. Tek kasnije su u našim tekstovima dodate tačke i zarezi. Ako uzmemo originalne tekstove, pogledamo manuskripte, videćemo da ne postoje znakovi interpunkcije. Zato mi smatramo da ovaj tekst treba da izgleda ovako u prevodu:

"Zaista ti kažem danas, danas ti kažem, bićeš sa mnom u raju."

Zašto mi smatramo da zarez treba ići posle "danas", a ne pre "danas"? Ne na osnovu svoje zdrave pameti, da bismo vodu navrtali tamo, nego na osnovu konteksta cele Biblije. Kada je Hristos izgovorio ove reči razbojniku: "Zaista ti kažem danas, bićeš sa mnom u raju"? Kada? Koji dan? U petak. Da li je Isus tog dana bio u raju? Nije bio u raju. U Jevanđelju po Jovanu, u 20. poglavlju, u 17. stihu, zapisane su reči gde Isus, nakon svog vaskrsenja, kaže jednom od svojih učenika:

"Nemoj me dodirivati, jer se još ne vratih Ocu svojemu."

Postoje i drugi tekstovi koje ćemo spomenuti, koji mogu predstavljati problem za shvatanje. Prvo, u Novom Zavetu, u određenim tekstovima, na primer u Mateju 5. poglavlje, 22. i 29. stih, 10. poglavlje, 28. stih, 18. poglavlje, 9. stih, 23. poglavlje, 5. stih i tako dalje, spominje se izraz "gehena".

Otkud ova reč? Da li je reč o paklu? "Gehena" je jedna reč koja potiče iz Starog Zaveta. Prvi put se spominje u Drugoj Knjizi Dnevnika, u 33. poglavlju, 6. stih. O čemu je reč? Reč je o jednoj dolini pored grada Jerusalima koja se zvala "Dolina sinova Enomovih". Ova dolina je bila dolina smetlišta, gde su Jevreji bacali svoje smeće. (Pre toga se u Bibliji spominje činjenica da su tu nekada, oni koji su prihvatili neznabožačku religiju, prinosili svoju decu neznabožačkim bogovima. To je bio čest slučaj kod starih naroda.) Kasnije to smeće, koje su bacali Jevreji, bilo je paljeno i to je stalno gorelo. Zato za biblijske pisce, to smetlište koje je gorelo, predstavlja tip ili simbol jezera ognjenog, vatre koja će uništiti zlo jednom zauvek. "Gehena" je, dakle, aluzija na Dolinu sinova Enomovih, gde su nekada deca prinošena na žrtvu, a smeće koje je gorelo predstavljalo je simbol ili tip uništenja.

Ima jedan drugi zanimljiv primer gde se spominje večna vatra. Onda oni koji smatraju da postoji večni pakao kažu: "Evo, vatra će večno gore-

ti." U Judinoj poslanici se spominje taj večni oganj. 7. stih:

"Kao što i Sodom i Gomor, i okolni njihovi gradovi, koji su se prokurvali onako kao i oni, postaviše se za ugled i muče se u večnom ognju."

I naravno, evo "muke u večnom ognju". Šta Petar kaže o tom istom slučaju? 2. Petrova Poslanica, 2. poglavlje, 6. stih:

"I gradove Sodom i Gomor sažeže."

Da li je ovde reč o večnoj vatri? Ovde nije više reč o večnoj vatri, nego se kaže:

"I gradove Sodom i Gomor sažeže i razvali i osudi i postavi za ugled bezbožnicima koji bi ostali."

Ako pogledamo i druge tekstove koji govore o Sodomu i Gomoru, vidimo da Biblija jasno kaže da su oni u potpunosti bili uništeni. Kada je reč o večnoj vatri, u kontekstu cele Biblije, smatramo, nigde se ne kaže da će večno goreti predmeti u vatri, već se kaže da su posledice vatre, koja predstavlja potpuno ili konačno uništenje - večne.

Ima jedan izraz u Otkrivenju Jovanovom, koji takođe može predstavljati problem. 20. poglavlje, 10. stih:

"I Đavo, koji ih varaše bi bačen u jezero ognjeno i sumporno, gde je zver i lažni prorok, i biće mučeni dan i noć va vijek vijeka."

I sada, naravno, ovde piše da će Sotona biti mučen "va vijek vijeka". Uvek u Novom Zavetu kada stoji izraz "va vijek vijeka", stoji isti grčki izraz u različitim svojim formama. On glasi "eis ton aionon". Ovaj izraz možemo bukvalno prevesti "u večnost", "zauvek", "biće izmučeni jednom za celu večnost", "jednom zauvek", to će biti vatra koja će jednom zauvek uništiti greh, greh će jednom zauvek nestati i nikada se više neće pojaviti.

Spomenućemo sa nekoliko reči priču o Lazaru i bogatašu koja predstavlja klasični događaj koji se citira u prilog činjenice da postoji večni pakao. Jevanđelje po Luci, 16. poglavlje, 19. stih i nadalje:

"Čovek neki pak beše bogat, koji se oblačiše u skerlet i u svilu, i življaše svaki dan gospodski i veseljaše se. A bijaše jedan siromah, po imenu Lazar, koji ležашe pred njegovim vratima gnojav, i željaše da se nasiti mrvama koje padahu s trpeze bogatoga, još i psi dolažahu i lizahu gnoj njegov. A kad umre siromah, odnesoše ga anđeli u naručje Avramovo, a umrije i bogati i zakopaše ga. I u paklu kad beše u mukama podiže oči svoje i ugleda izdaleka Avrama i Lazara u naručju njegovu. I povikavši reče: 'Oče Avrame! Smiluj se na me i pošlji mi Lazara neka umoči u vodu vrh od prsta svojega, i da mi rashladi jezik, jer se mučim u ovome plamenu.' A Avram reče: 'Sinko! Opomeni se da si ti primio dobra svoja u životu svome, i Lazar opet zla, a sad se on teši a ti se mučiš. I

pored svega toga postavljena je među nama i vama velika propast, da oni koji bi hteli odovud k vama preći, ne mogu, niti oni otuda k nama ne prelaze.' Tada reče: 'Molim te dakle, oče, da ga pošalješ kući oca mojega, jer imam petoro braće, neka im posvedoči da ne bi i oni došli na ovo mesto mučenja.' Reče mu Avram: 'Oni imaju Mojsija i proroke, neka njih slušaju.' A on reče: 'Ne, oče Avrame! Nego ako im dođe ko iz mrtvih, pokajaće se.' A Avram reče mu: 'Ako ne slušaju Mojsija i proroka, da ko i iz mrtvih ustane neće verovati'."

Ako posmatramo literarni kontekst u kome se nalazi ova Hristova priča, videćemo da je ona smeštena u kontekst pokajanja. 15. poglavlje sadrži tri najlepše Hristove parabole o pokajanju: o izgubljenoj ovci, o izgubljenom dinaru i najlepša priča o izgubljenom sinu. Zatim se nalazi priča o bogatašu i sluzi, gde se takođe tretira tema pokajanja. Zatim sledi priča o bogatašu i Lazaru, i u 17. poglavlju se nastavlja tema pokajanja. Naime, sve Hristove priče se sastoje uglavnom od dva dela, od takozvane slike baze, jer je Hristos često uzimao primere koji su bili poznati u narodu - nešto što je narod poznao. Ova slika baze je mogla biti istinita ili nije morala biti istinita. Hristos je krenuo od poznatog i vodio je ljude ka nepoznatom. Nepoznato je bila Njegova pouka koju je On želeo da saopšti svojim slušaocima. On je imao nešto da im kaže, našto da im poruči, ali hteo je da ih vodi od poznatog ka nepoznatom. Oni su jako dobro poznavali sliku baze. Na primer, priča o sejaču. Hristos kaže: "Izađe sejač da seje seme. Jedno seme je palo pokraj puta, drugo na dobroj zemlji", itd. Svi su poznavali sliku sejača. Hristos koristi ovu sliku o sejaču da bi svojim učenicima saopštio jednu važnu pouku.

Još jednom da ponovimo, ova slika baze ili slika osnove je mogla biti istinita ili ne. U slučaju Lazara i bogataša, reč je o priči koju su Jevreji doneli kada su se vratili iz ropstva, iz Vavilona, i oni su joj dali svoju interpretaciju, a narod je jako dobro poznao tu priču. Hristos koristi tu priču da bi ih poučio pokajanju. Centralna pouka priče jeste: vi ste toliko tvrdoglavi, ni da ustane neko iz mrtvih, vi ne biste verovali.

Kada bismo bukvalno tumačili ovu priču, i kada bismo želeli da svakom detalju ove priče damo doktrinalnu vrednost, onda bi i oni koji veruju u večni pakao došli u čorsokak. Jer, zamislimo raj, mi smo ovde u raju, uživamo u hladovini, a vidimo preko ove provalije ljude kako se muče, vidimo nekog od naših milih i dragih, i razgovaramo sa njim. Ako bukvalno tumačimo ovu Hristovu priču, niko ne može doći do rezultata. Zato mi tražimo centralnu vest. Centralna vest je: pokajite se, na osnovu Mojsija i proroka. Hristos je uzeo priču iz naroda koja je bila poznata, i na osnovu ove priče, dakle, želeo je da svoje slušaocima pouči određenim istinama.

Velika vest, na osnovu onoga što Biblija iznosi, jeste da zlo nije večna realnost. Možda je ovo čudna vest za neke, možda će neke iznenaditi, možda će neki o ovome razmišljati, ali ovo je biblijsko učenje. Vest Biblije jeste da smrt nije kraj, da će doći dan vaskrsenja, i zato se sećamo velikog događaja kada je Isus vaskrsao iz mrtvih.

Priča se da je jedan poznati propovednik, sveštenik, iznenada bio pozvan da propoveda na jednoj sahrani. Išao je kroz sva četiri Jevanđelja i tražio je Hristove propovedi, šta je to Hristos propovedao na sahranama, jer je znao da je Hristos bio na sahranama, i želeo je da vidi šta je to Hristos propovedao ne bi li i on to isto mogao da propoveda, ali uzalud. Otkrio je da je Hristos svaku pogrebnu povorku, na kojoj je prisustvovao, izmenio u trijumfalnu povorku. Smrt nije mogla postojati onde gde se On nalazio. I kada su mrtvi čuli Njegov glas, oni su se vraćali u život. Biblijska poruka glasi:

"Ja sam vaskrsenje i život, ako ko veruje u mene, ako i umre, živeće."

Biblija kaže:

"Ko ima Sina Božjega ima život, ko nema Sina Božjega nema života."

Zato je velika biblijska vest da postoji vaskrsenje Isusa Hrista, da postoji dan sudnji kada će svi doći na Božji sud, i kada će jedni primiti nagradu, a drugi kaznu.

Spiritizam, astrologija, parapsihologija i druge paranormalne pojave

Na početku ovog poglavlja bi zamolili čitaoce ove knjige da sami mere sve ono što ovde čitaju. Budite otvorenih očiju, razmišljajte o onome što čitate. Bog ne želi da budemo fanatici, već razumni ljudi. Ako nam religija može pomoći da budemo uravnoteženiji ljudi, da budemo srećniji u ži-

votu, braku, na radnom mestu, da budemo bolji ljudi, onda je ona ispunila svoju funkciju. Dakle, to je kratka poruka.

Kada budemo govorili o Deset Božjih Zapovesti, mi ćemo takođe pročitati šta Hristos kaže. Ako neko želi i hoće da bude na Božjoj strani, si-

gurno je da to neće ići lako. Niko još nije bio na Božjoj strani na jedan potpun način, a da su svi ljudi oko njega kazali: "Baš dobro što to radiš, samo napred", i tako dalje, jer biti na strani Boga, na jedan ispravan i potpun način, je jedna vrsta borbe. Jedan francuski mislilac je kazao:

"Izrailj ne postoji osim u borbi. Izrailj je u stalnoj opasnosti mira." I to je tako u religioznom životu. Dakle, čovek mora stalno biti na oprezu.

U ovom poglavlju imamo jednu zanimljivu temu. Govorićemo o onostranim pojavama, o spiritizmu, spomenućemo astrologiju i neke druge pojave. Na početku bi kazali da postoji, uglavnom, nekoliko osnovnih pravaca kada je u pitanju ova naša tema. Postoji ono što se naziva "nekromanija". Naziv dolazi od grčke reči "nekros", što znači "mrtvo". Nekromanija je okultna pojava koja znači konsultovanje mrtvih, odnosno razgovor sa mrtvima. Ova pojava se takođe naziva "spiritizam".

Drugi izraz je "oneromanija". Naziv dolazi od grčke reči "oneros", što znači "san". To je interpretacija snova, dakle, pokušaj da se putem interpretacije snova sazna budućnost.

Treći izraz koji se koristi u literaturi, jeste "kleromanija", što znači "bacanje kocke". Dakle, pokušaj da se spozna budućnost putem bacanja kocke.

Zatim postoji "astrologija", naravno, poznata svima nama, pokušaj da se predvidi budućnost putem posmatranja kretanja nebeskih tela.

I konačno, postoji "hepatoskopija", što je jedna stara vrsta okultizma, koja je označavala gledanje u jetru životinja. Dakle, kada su se krale životinje, postojali su ljudi koji su posmatrali jetru, i na osnovu pojedinih delova jetre oni su proricali budućnost.

Mi ćemo ovde govoriti o ovim pojavama sa biblijske tačke gledišta. Postoje parapsihologija i druge stvari koje sada nismo spomenuli. Neki ljudi govore da su imali iskustva sa svojim dragima koji su umrli, posebna iskustva, doživljaje, snove. Možda će ono što ćete ovde čuti biti bolno za vas, međutim, to je biblijski stav.

Prvo, smatramo da sve ove pojave spadaju u vrstu okultizma. Ako bismo pogledali rečnik i pročitali šta znači "okultizam", videli bi da je to skrivena ili tajna mudrost iza dometa običnog ljudskog znanja, da su to neobjašnjivi događaji, da je to otkrivanje informacija koje su nedostupne ljudima kroz normalna sredstva - pet čula koja imamo. Dakle, ono što čovek saznaje putem nekih od ovih okultnih pojava, jeste nešto iznad čula koja mi imamo. Neko je kazao da je okultizam dovođenje ljudi u kontakt sa natprirodnim silama, paranormalnim energijama, demonskim silama, ili da je to dobijanje sile u cilju manipulisanja drugih ljudima. Dakle, ovo su različiti pokušaji da se definiše okultizam.

Pristalice okultizma pokušavaju da ovaj fenomen proglase naučnim, kao što je na primer parapsihologija ili grafologija. U akademskom svetu, ali i u religioznom, postoje velika neslaganja da li je parapsihologija naučni ili okultni fenomen. U zapadnoj kulturi, ali i na našim prostorima, sve više se smatra da neke od parapsiholoških pojave treba proglasiti naučnim. Dakle, "to je nauka, prodor u budućnost, nešto što će nam pomoći da srećnije živimo u budućnosti", i tako dalje.

Postoji, kao što znamo, i pokret koji se zove "New Age Movement", ili "Pokret novog doba", koji u sebi sadrži karakteristike velikih svetskih religija. Na primer, tu su uključeni joga, meditacija, i tako dalje. Mi smatramo da je povezan sa okultizmom. Ovaj pokret, koji je vrlo popularan danas u svetu mladih, negira ličnog Boga Biblije, promoviše bitnu božansku prirodu čoveka na taj način što kaže da je istinski ili stvarni identitet čoveka identičan sa Bogom. Takođe, postoji u New Age pokretu pojam, da je sve jedno, Bog je sve. Dakle, deo Boga, emanacija Boga, nalazi se svuda. To je panteizam.

Reč "panteizam" dolazi od dve grčke reči i znači "svuda Bog". Dakle Bog nije ličnost koja je ograničena na jednom mestu u svemiru, nego se Bog svuda nalazi na neki način - deo Boga se nalazi u biljkama, u životinjama i tako dalje. Cilj života je svest o božanskom u sebi, samoostvarenje, spasenje, prosvetljenje i tako dalje. Ovo je neka vrsta uvoda u problem o kome ćemo govoriti.

Činjenica je, na žalost, da je veliki broj mladih već imao iskustva sa nekom okultnom pojavom. Postoji ogroman broj onih koji su prizivali duhove umrlih. Ako pitamo te mlade kako to sve počinje, oni obično kažu da je to u početku znatiželja. Pitanja koja su obično postavljali onima koji su umrli bila su: "Ko će mi biti muž, ko će mi biti supruga, šta ću dobiti iz matematike u školi", i tako dalje. Tako je bilo na početku. Međutim, postepeno ovi mladi ljudi su sve više i više ulazili u intimni kontakt sa onostranim silama, do te mere da su neki od njih u svakodnevnom životu jednostavno komunicirali sa duhovima, čak su znali i neku hijerarhiju koja je postajala. Oni kažu da je u početku to sve bilo zanimljivo, fantastično, osećali su se superiornijima u odnosu na druge ljude jer su smatrali da oni imaju nekog ko će im otkriti tajnu. Međutim, postepeno su svi ulazili u neku vrstu krize, velike krize, psihičke krize, do te mere da su mnogi od njih želeli da izvrše samoubistvo. Jedan mladić je kazao da jednostavno više nije znao šta će da radi sa sobom, jer se noću nameštaj premeštao po sobi, čebe je letelo, i onda je gledao u filmovima kako treba staviti nož i beli luk ispod jastuka, i tako je pokušao. Onda mu je jedan drug kazao: "Biblija je jedina knjiga koja ti

može pomoći." Ubrzo zatim je nabavio Bibliju, počeo da je proučava, i postepeno se oslobodio ovih problema. Dakle, to je iskustvo mladih.

Na samom početku, iznećemo biblijski stav kada je u pitanju bioenergija, parapsihologija, spiritizam i dr. Na osnovu Biblije (ova je misao najvažnija u ovom poglavlju), čovek sam po sebi, ili u sebi, nema natprirodne moći. Dakle, još je danput: čovek sam u svojoj prirodi nema natprirodne moći, bilo da je reč o parapsihologiji, bilo da je reč o bioenergiji, bilo da je reč o komuniciranju sa duhovima. Čovek može biti kanal samo dve sile. Prva sila koja može delovati preko čoveka jeste božanska sila. Znači, na osnovu Biblije, čovek kao kanal božanske sile može učiniti čudo, ali postoji jedna druga sila koja može delovati na čoveka, a to je Sotonska sila. Dakle, čovek sam po sebi ne poseduje nadprirodne moći. On može biti samo kanal dve sile, ili Sotonske sile ili božanske sile.

Dakle, ako jedan čovek sedi u Novosibirsku, a drugi u Filadelfiji, i telepatski razgovaraju, Biblija će reći da čovek sam po sebi nema moći da komunicira ili da razgovara na taj način sa drugim čovekom. Jedna od ove dve sile je u igri.

Možda da krenemo sa spiritizmom, pa ćemo prepoznati neke od tema. Spiritizam, svakako, danas izgleda kao anahronizam. Mi smo očekivali da će nauka ići napred, da će se ljudi osloboditi svih zabluda, da će jednostavno razgovori sa duhovima nestati, i tako dalje. Međutim, danas više nego ikada ranije, prisustvujemo parapsihološkim pojavama. Tako imamo na televiziji priliku da učestvujemo u navodnom predviđanju budućnosti. Međutim, to nije ništa novo. To je postojalo još u starim vremenima: u staroj Indiji, Egiptu, Asiriji, Vavilonu, Grčkoj. Rimljani su takođe praktikovali različite vrste spiritizma i paranormalnih pojava.

Možda samo nekoliko reči o tome kako je nastao moderni spiritizam. Ova tema je toliko opširna da mi ovde nećemo pokriti sve pojave detaljno, i govoriti posebno o parapsihologiji, bioenergiji, spiritizmu i tako dalje, ali možda je spiritizam najklasičnija pojava.

Naime, smatra se da je moderni spiritizam otpočeo negde 1848. godine u Sjedinjenim Američkim Državama, u državi Njujork. U gradu koji se zvao Hajnsvil, živela je porodica koja se zvala Foks i oni su često u svojoj kući čuli nekakvo čudno kucanje. Često se, takođe, događalo da se nameštaj premeštao. Nisu znali šta se zbiva i često su bili uplašeni. Ova porodica Foks je imala dve kćeri. Jedna se zvala Margareta i imala je 15 godina, a mlađa se zvala Katarina i imala je 12 godina. I jednoga dana je Margareta odlučila da nekako stupi u kontakt sa tom misterioznom silom, i onda je upitala glasno: "Ko si ti?" Onda se čuo

jedan otkucaj. Da ne iznosimo sve detalje, uglavnom, majka je kasnije stupila u kontakt sa tom "silom" i kazala: "Koliko moja starija ćerka ima godina?" Čulo se 15 otkucaja. "Koliko mlađa ćerka ima godina?" Čulo se 12 otkucaja. I tako je porodica Foks počela da komunicira sa duhovima. Kasnije, taj duh se predstavio da je on ustvari duh nekog Čarlsa Rozme, i duh im je otkrio da je taj Čarls Rozma bio ubijen i da se njegovo telo nalazi u podrumu. I kada su pozvali policiju, zaista u podrumu je otkriveno telo Čarlsa Rozme.

Dakle, to je početak modernog spiritizma. Od tada pa nadalje, iako je spiritizam postojao u celoj ljudskoj istoriji, sve više je pojava spiritizma.

A sada ćemo citirati biblijski stav. On je zapisan u 5. Knjizi Mojsijevoj, u 18. poglavlju. Ovo je najvažniji tekst u ovom poglavlju. 9. stih i nadalje, pratimo pažljivo tekst. Ovaj tekst je pisan 1500 godina pre Hrista. Evo šta kaže Biblija:

"Kada uđeš u zemlju koju ti Gospod Bog tvoj daje, ne uči se činiti gadna dela onih naroda."

Dakle, ovde je reč o obećanoj zemlji. Bog kaže izrailjskom narodu: "Kada uđeš u zemlju", reč je o Hananskoj zemlji, "u tu obećanu zemlju, nemoj činiti ono što je činio narod pre tebe na tim prostorima" - "gadna dela onih naroda".

"Neka se ne nađe u tebe", (ovo je imperativ), "koji bi vodio sina svojega ili kćer svoju kroz oganj...", to je bila praksa starih naroda, neka vrsta bogoslužjenja.

"... ni vračar". Dakle, "neka se ne nađe u tebi", narodu Božjem, "vračar". Ono što sledi je zanimljivo: "... ni koji gata po zvezdama". Neka se ne nađe u narodu Božjem onaj koji gata ili predviđa budućnost na osnovu zvezda.

"... ni koji gata po pticama...". Verovatno su neki ljudi proricali budućnost na osnovu kretanja ptica.

"... ni uročnik", kaže tekst, "ni bajač", i onda sledi ono što nas interesuje večeras, "ni koji se dogovara sa zlim duhovima, ni opsenar, ni koji pita mrtve, jer je gad pred Gospodom ko god tako čini, i za tavke gadove tera te narode Gospod Bog tvoj ispred tebe. Drži se sasvim Gospoda Boga svojega."

"Drži se sasvim Gospoda Boga svojega."

Ovo je ključni tekst: "Neka se ne nađe u tebe vračar, ni koji gata po zvezdama, ni koji se dogovara sa zlim duhovima, ni koji pita mrtve, jer je gad pred Gospodom ko god tako čini; drži se sasvim Gospoda Boga svojega."

To je jedan od najvažnijih tekstova koji uopšte govori o paranormalnim pojavama.

U Otkrivenju Jovanovom, poslednja knjiga Biblije, u 21. poglavlju, 8. stihu, kaže se:

"A strašljivima i nevernima i poganima i krvnicima, i kurvarima", i kome još?, "i vračarima, nji-

ma je deo u jezeru što gori ognjem i sumporom, koje je smrt druga.”

Dakle, ovde Biblija jasno proriče budućnost onih koji pitaju mrtve.

U jednom selu pored Negotina postoji jedna vračara, i mnogi ljudi su govorili da su odlazili kod nje. Na primer, jedan čovek je kazao da su mu ukrali volove, i otišao je kod vračare i ona mu je kazala: “Idi tamo i tamo”, i našao je volove na vašaru, negde u Čupriji ili Paraćinu, nije bitno. Dakle, pronašao je volove, i čovek kaže: “To je istina Božja.” I kako sad da on jednostavno pobegne od toga?

Jedan francuski časopis govori o tome šta je Staljin radio. Naime, Josif Staljin je jednoga dana pozvao Volfa Mesinga, hipnotizera, telepatu. U trenutku kada je on to demonstrirao javno, kada je bio na sceni u pozorištu u Gomelju, u Belorusiji, Staljin je želeo da testira moći telepatije, u želji da naturi misli drugim ljudima. On je zatražio od Volfa Mesinga da ukrade sto hiljada rubalja iz “Gos banke” u Moskvi, a da pri tome telepatiski hipnotiše čoveka koji je radio na šalteru, dakle blagajnika. U jednog jutra, Mesing je došao na šalter u “Gos banci”, sa jednim čistim papirom u ruci. On je usmerio svoj pogled prema blagajniku i mentalno mu zapovedio da mu izda sto hiljada rubalja. Blagajnik je izvršio ovu zapovest bez razmišljanja, nesvesno. Mesing je uzeo novac, izašao je, a napolju su ga čekali Staljinovi ljudi koji su kontrolisali uspeh ili neuspeh ovog iskustva. Kasnije, kada su se vratili, kaže da su pronašli blagajnika kako sedi u šoku, drži u svojim rukama i posmatra čisti list papira koji je uzeo umesto sto hiljada rubalja.

Postoji i jedno drugo iskustvo koje je imao Mesing sa Staljinom. Naime, Staljin je zatražio jednoga dana od Mesinga da bez dozvole uđe u njegovu kuću koja je bila negde u mestu koje se zvalo Kunčevo, ali da bi ušao u njegovu kuću trebalo je da prođe kroz nekoliko straža: tu je bila prva straža, pa druga straža, telohranitelji, zatim svi kuvari i drugo osoblje. Volf Mesing je prihvatio ovaj izazov. Nekoliko dana kasnije, Staljin je radio u kući i iznenada je podigao svoju glavu, kad tu pored njega stajao je Volf Mesing. On je ušao u ovu kuću telepatiski hipnotizirajući ljude, sve stražare koji su se tu nalazili. On je ponavljao sledeću izjavu: “Ja sam Berija, vi me poznajete, zar ne, ja sam šef tajne policije.”

I naravno, kaže autor, ovi ljudi koji su tu stajali, dobro su poznavali Lavrentija Popoviča Beriju koji je bio šef policije, ali u svakom slučaju razlika je bila velika između ova dva čoveka. I autor se pita: Koja je to snaga, koja je to moć koja je mogla sve ove stražare da ubedi da je Volf Mesing ustvari Berija, šef tajne policije? I kao što smo kazali na početku, ovde autor spominje da se i

dan danas raspravlja o tome da li je to naučni metod ili nije naučni metod.

Naime, u 2. Solunjanima poslanici, u 2. poglavlju, od 8. do 9. stiha čitamo:

“Pa će se onda javiti bezakonik, kojega će Gospod Isus ubiti duhom usta svojih, i iskoreniti svetlošću dolaska svojega, kojega je dolazak po činjenju Sotoninu sa svakom silom, i znacima i lažnim čudesima”.

Znači, pred Hristov drugi dolazak biće mnoštvo čuda, ali lažnih čuda. Pogledajte šta je Hristos kazao u svom najpoznatijem govoru, u Jevanđelju po Mateju, u 24. glavi. To je govor o poslednjem vremenu, o vremenu pred Njegov drugi dolazak. Hristos je kazao ovako, 24. stih:

“Jer će izići lažni hristosi i lažni proroci, i pokazće znake velike i čudesa.”

Dakle, pred Hristov drugi dolazak pojaviće se lažni hristosi koji će pokazati znake i velika čudesa. Zašto će pokazati te znake? Koji je cilj tih znakova?

“Da bi prevarili, ako bude moguće, i izabrane. Eto vam kazah napred”, kaže Hristos.

Izneli smo više iskustava, jer smo danas svedoci mnogobrojnih iskustava. Recimo, u Americi se desio jedan zanimljiv slučaj. Naime, za vreme vijetnamskog rata, jedan mladić koji je živeo samo sa majkom, bio je odveden u rat. Odavno su izgubili oca, i tako su majka i sin bili vrlo vezani. Živeli su u jednoj lepoj kući, u jednoj lepoj četvrti grada. Sin je otišao, i pošto su bili jako vezani, sin se redovno javljao majci. Dakle, jedanput mesečno, a i češće, stizala su pisma iz Vijetnama. Ali posle godinu dana, odjedanput pisama više nije bilo. Prošlo je neko vreme i majka je naslućivala da se nešto dogodilo. Jednoga dana, ispred kuće u kojoj su živeli, došao je vojni automobil i ljudi su joj saopštili da je njen sin bio na jednom teškom zadatku, da je nestao i da svi podaci govore da je poginuo. Kasnije je došla i sahrana, i on je sahranjen sa svim počastima.

Izveštaj o ovom događaju kaže da je majka bila porušena do temelja, kaže se da je zaposlavila i svoje dvorište i svoju kuću, sebe je zaposlavila, više nije pridavala nikakvu vrednost ni svom oblačenju, cela ulica je znala šta se dogodilo, korov je izrastao u bašti, nije bilo tužnije osobe na ovome svetu.

Jednoga dana, jedan od komšija prolazi pored nje i kaže: “Gospodo, znam šta vam se dogodilo, ali mi često razgovaramo sa dušama umrlih, i vi možete doći u sledeći utorak i razgovarati sa svojim sinom.” Majka je poznavala Bibliju i rekla je: “Ne, gospodine, u Bibliji piše da kad čovek umre, on se nalazi u nesvesnom stanju. Ja ne želim da učestvujem na vašim sastancima prizivanja duša umrlih.” I komšija je otišao. Prošlo je izvesno vreme, i opet je ovaj komšija prošao pored ove žene

i kazao: "Sinoć smo ponovo razgovarali, i to sa vašim sinom, i znate šta vam je kazao? Kazao vam je 'to i to.'" Kazao je nešto što su samo majka i sin znali. Majčino srce je puklo, i kazala je: "Doći ću."

I otišla je na seansu. Tamo je postojao medijum, dakle čovek koji je obavljao određeni ritual, i odjednom, iz polumraka, pojavljuje se silueta njenog sina. Ona sva drhti i počinje razgovor. "Sine, da li si to ti?" "Da, ja sam, mama." I počinje razgovor, u početku vrlo napeto, ali od tada pa nadalje, svakog utorka, žena je bila na sastanku i razgovarala sa svojim sinom. Razgovori su postali toliko intimni da su čak planirali šta će popraviti na kući, šta će kupiti, šta će prodati, ponovo je nekako njen sin bio tu. Kad jednoga dana, posle godinu dana otprilike, neko zvonji na vratima. Otvori ona vrata, kad ono njen sin. Ona kaže: "Sine, otkud ti, nismo se dogovorili da se danas vidimo?" A sin kaže: "Mama, o čemu ti govoriš?" I onda je trebalo vremena da sin shvati o čemu je reč. Kasnije je ona tužila ove ljude i vođen je sudski proces.

A sada da postavimo pitanje: Sa kim je ova žena razgovarala na seansama? 2. Korinćanima poslanica, 11. poglavlje, 13. stih i nadalje: "Jer takvi lažni apostoli i prevrtljivi poslanici pretvaraju se u apostole Hristove."

I evo teksta koji je za nas zanimljiv: "I nije čudo, jer se sam Sotona pretvara u anđela svetla. Nije dakle ništa veliko ako se i sluge njegove pretvaraju kao sluge pravde, kojima će svršetak biti po delima njihovim."

Vrlo zanimljivo. Dakle, još jedanput ćemo ponoviti osnovnu verziju biblijskog tumačenja: Čovek, kao ljudsko biće, nema u sebi natprirodne moći. On može biti medijum dve vrste sila, ili Sotonske ili božanske sile.

Kako onda shvatiti mnogobrojne pojave kliničke smrti, ili kad nešto sanjamo, ili kad se nešto čudno događa, ili čujemo glas neke osobe, itd? Postoje, naravno, dve mogućnosti interpretacije ovih vrsta pojava. Ako je u pitanju san, može biti da usled velikog stresa kojeg čovek doživi, bude u pitanju jedna vrsta snova koji su prirodni snovi. Dakle, čovek tragično preživljava smrt i moguće je da u njegovoj psihi zaista dođe do prisećanja. Ali, ako su to vidljive manifestacije, šta u tom slučaju? Po Bibliji, kad čovek umre, on se nalazi u nesvesnom stanju i čeka Hristov drugi dolazak, čeka sudnji dan. Na osnovu Biblije, to ne može biti taj umrlji, to može biti samo onaj ko se "pretvara u anđela svetla".

Kada je nedavno jedna baka umrla, u njenoj staroj seoskoj kući bilo je mnoštvo slika na zidu. Kad u jednom trenutku, sve slike su bile okrenute naopako. Na pitanje: "Zašto su slike okrenute?", objašnjenje je bilo "da zli duhovi ne vide i te žive

i da ih ne povedu sa sobom". Jedan bakin rođak, koji nije verovao u to, kazao je: "Moju sliku slobodno okrenite!", i okrenuo je svoju sliku. Međutim, posle nekoliko minuta, slika je ponovo bila okrenuta. Postoje srašne predrasude u narodu, razna praznoverja.

Sada bi se dotakli pitanja crne magije. Naravno, jedan deo magije može biti čista veština, klasična prevara, trik, ali biblijski stav je da sve vrste paranormalnih pojava, pa i crna magija, koja se graniči sa paranormalnim pojavama, nije ništa drugo nego delo nekog drugog. Kako se osloboditi ovih pojava, šta je lek, to je ono što ljudi pitaju. Lek za koji verujemo da je dobar lek, jeste: čitati Bibliju, staviti Bibliju pored sebe, možda pored kreveta gde spavamo i moliti se Bogu. Treba čitati Bibliju, upoznati istinu.

Mi nismo odgovorili na pitanje: Zašto Đavo (ili Sotona) beži od krsta? Đavo ne beži od krsta, već od Onoga koji je bio na krstu, od Isusa Hrista. Dakle, ako smo mi zajedno sa Hristom, i u vezi sa živim Bogom, niko, ni jedna paranormalna sila ovoga sveta nam ništa ne može, u to budimo sigurni. Hristos je naš zaštitnik i ne trebamo se bojati ni jedne parapsihološke sile ako smo sa Hristom, ako smo sa Bogom.

Postoje mladi ljudi koji su dolazili na sastanke gde se vršilo razno prizivanje duhova, i kažu: "Kad si ti ovde, onda neće da se kreće čašica." Naravno, jedni su kazali: "To je izmišljotina, to nije ništa." Drugi su kazali: "Čašicu gura čovek prstom" i tako dalje. Međutim, druga grupa ljudi je kazala: "Kao da tri tone ima u toj čašici." Dakle, neko je drugi u pitanju, i moguće je da je neko drugi, a moguće je i jedno i drugo. Ali ponovo da ustrdimo, ako smo sa Bogom i sa Hristom, nema straha ni od čega.

Kada je u pitanju astrologija, da kažemo i o tome nekoliko reči. Ako čitamo biblijski izveštaj o stvaranju, vrlo brzo ćemo zaključiti da stvaranje Sunca, Meseca i zvezda dolazi četvrtog dana, a pre toga se kaže: "I bi več, i bi jutro, dan prvi."

Ne samo to, u trećem stihu se kaže: "Neka bude svetlost."

Kako su mogli da budu dan i noć, ako nisu postojali Sunce, Mesec i zvezde? Veoma važno pitanje. I naravno, postoje različite interpretacije ovog teksta. Pitamo se: Zašto je stvaranje Sunca, Meseca i zvezda stavljeno tek u 4. dan? Evo jednog od razloga: Zato što je sunce kao bog bilo najveći bog starih naroda. U Egiptu se zvalo "Re" ili "Ra", u Vavilonu "Šamaš", u Persiji "Mitra". U Sloveniji postoji jedan hram koji je posvećen bogu suncu, bogu Mitri. Postoji jedan celi grad koji je izgrađen u kamenu, i koji se zove "Petra", koji je posvećen bogu sunca. Ljudi su vekovima posmatrali sunce kako se pojavljuje i kako obasjava ovu zemlju, i zato su obožavali boga sunca.

I mesec je smatran božanstvom, ali u mnogo manjoj meri, dok je za zvezde smatrano da su to skloništa za nečiste duhove. Najveći rizik za Božji narod, Izrailj, koji je Bog želeo da sačuva za sebe, koji je Bog želeo da vodi svojim putem, putem istine, bio je da i Božji narod počne da veruje da je sunce zaista bog. Zato je Bog, kao pisac 1. Knjige Mojsijeve, u želji da sačuva svoj narod od idolopoklonstva ili služenja onome što ustvari nije Bog, nadahnua Mojsija da napiše da su Sunce, Mesec i zvezde stvoreni tek četvrtog dana.

Zanimljivo je da u originalnom tekstu se čak i ne spominju imena "Sunce" i "Mesec" (videti 16. stih prvog poglavlja). Zašto se ne spominju imena? Zato što, po starim verovanjima, spomenuti ime nečega značilo je dati mu određenu vrednost. Bog nije ni to želeo, nego je kazao preko Mojsija ovako: "I stvori Bog dva videla, videlo veće da upravlja danom i videlo manje da upravlja noću, i zvezde." Zašto? U originalu piše: "Stvori Bog dve lampe", kao da ih je Bog zakačio tamo negde u svemiru.

Ovo je vrsta demitologizacije, kako to nazivamo u teologiji, dakle oduzimanja mitskog elementa onom čemu su ljudi pridavali božansku vrednost. Naime, Mojsije kaže: "Vi, narod izrailjski, znajte da su Sunce i Mesec samo lampe koje je Bog stavio u svemiru. To nisu bogovi, kao ni zvezde koje je Bog stvorio." Zato Bog stavlja stvaranje Sunca, Meseca i zvezda u 4. dan. Da ih je stavio u prvi dan, verovatno bi Izrailjci mogli da pomisle da su to božanstva.

Dok su za stare narode zvezde bile skloništa za nečiste duhove, trebalo je čekati naš vek pa da zvezde postanu bogovi. Da li je to istina? Danas, više nego ikada ranije, ljudi posmatraju kretanje nebeskih tela i na osnovu toga proriču budućnost. Biblija kaže: "I zvezde, male lampice, Bog je stvorio, On je Stvoritelj, On upravlja ljudskom istorijom."

U 1. Knjizi Dnevnika, u 10. poglavlju, imamo jedan zanimljiv tekst, u 13. stihu, koji bi želeli da naglasimo. Ovde je reč o prvom jevrejskom caru koji je odlučio jednoga dana da konsultuje duhove. Možemo čitati taj tekst, i zapazimo šta Biblija kaže:

"I tako pogibe Saul za bezakonje svoje, koje učini Gospodu što ne sluša reči Gospodnje i što traži da pita duh vračarski."

Saul je poginuo, kaže Biblija, jer je tražio da pita duh vračarski. Saul se našao u jednoj teškoj situaciji, ali nije poznao budućnost, i tada je jednostavno želeo da sazna budućnost. I onda je pokušavao, i pitao Boga, ali Bog mu nije želeo odgovoriti jer on više nije živio životom po Božjoj volji. Kada je video da se nalazi u toj situaciji, on je otišao kod jedne vračare.

Pitanje koje ostaje ovde, na koje trebamo odgovoriti, jeste sledeće: Kako to da kad odete kod vračare, ona vam kaže budućnost? Kako to da je ona kazala gde se nalaze volovi onom čoveku? Biblijski stav je da samo Bog poznaje budućnost. Bog, dakle, poznaje budućnost, On poznaje celi naš život.

Postoji drugo biće o kome smo govorili, koga nazivamo Sotona (kao i demoni, anđeli koji su na njegovoj strani u pobuni protiv Boga). Sotona i demoni ne poznaju budućnost, ali oni su duhovna bića, vrlo moćna bića, na osnovu Biblije, koja poznaju kretanje ljudske istorije, iskustva svih ljudi na ovom svetu, poznaju prošlost, sadašnjost. Na primer, ako vi odete kod vračare, ona će vam reći i ko ste, i odakle ste, i kako vam se zove čukundeda, i neke tajne koje samo vi znate u životu i niko drugi, i vi ćete biti potpuno šokirani. Sotona i demoni poznaju prošlost i sadašnjost, ali oni ne poznaju budućnost. Oni nagađaju budućnost, i neki put pogode. Većina biblijskih teologa smatra da oni nagađaju budućnost i zato neki put pogode, a neki put ne pogode. Dakle, Sotona i demoni nagađaju budućnost. Bog je jedini koji poznaje budućnost i zato nemojte biti iznenađeni ako vam neko otkrije tajnu o vama.

Međutim, ponovo ponavljamo, ako ste sa Bogom, ako ste sa Isusom Hristom, ako se molite Bogu, ako čitate Njegovu Reč i živite u skladu sa njom, nema straha za čoveka, i to je najlepša sigurnost.

Koji je lek koji nam Biblija daje, lek za sve paraneormalne pojave? Lek se nalazi zapisan u poslanici Jakovljevoj, 4. poglavlje, 7. stih. Jakov je bio Hristov polubrat. Tekst kaže: "Pokorite se dakle Bogu, a protivite se Đavolu, i pobeći će od vas."

Pokoriti se Bogu znači verovati Bogu, živeti sa Bogom, živeti po volji Božjoj, ne po onome što ljudi govore, već po onome što je Bog napisao u Bibliji - to znači pokoriti se Bogu. Na taj način mi ćemo sebe sačuvati od Sotonskih sila.

U novinama je pisalo: "Danas će biti izveden jedinstven naučni ogled. Posetioci centra Sava, čitaoci našeg lista, televizijski gledaoci, obdareni pojedinci razmenjivače misaono - duhovne poruke između Beograda i Novosibirska." Biblijski ovo ne stoji.

U drugim novinama je pisalo: "Parapsihološki kontakt preko okeana. Uspostavljeni parapsihološki transkontinentalni kontakti između Novosibirska i Filadelfije. Postoje mesta na zemlji sa kojih se lako uspostavljaju veze. Šta su radile vojne i druge tajne službe", i tako dalje.

Biblijski, čovek nema natprirodne moći kojima može raspolagati, osim ako mu ih da Bog ili Sotona. Čovek može imati natprirodne moći, ali u smislu molitve, kao na primer: mnogi ljudi su se

molili i dogodilo se čudo. U tom slučaju čovek je svestan da to nije on koji ima tu moć, nego da je to Bog koji koristi čoveka da preko njega utiče na druge ljude.

"Pokorite se dakle Bogu, a protivite se Đavolu, i pobeći će od vas."

Reinkarnacija

U ovom poglavlju ćemo ući u jedno područje za koje su mnogi zainteresovani. Postoje razlike i neslaganja po ovom pitanju. Ono što ćemo izneti ovde jeste pokušaj da se sa biblijske tačke gledišta kritički osvrnemo na teoriju o reinkarnaciji.

Pre nego što dođemo do same teorije o reinkarnaciji, mi ćemo u nekoliko uvodnih reči kazati nešto o počecima hinduizma i budizma. Hinduistička religija ima svoje početke negde u dve hiljaditog godini pre Hrista. Dakle, u pitanju je veoma stara religija, jedna od najstarijih. Mi tada govorimo, takođe, i o postojanju jevrejske religije ili monoteističke religije koja je zapisana u Bibliji. Naime, plemena koja su živela u dolini Indus, u severnoj Indiji, imala su u to vreme politeističku religiju. Reč "politeizam", znači verovanje u mnoštvo bogova ili božanstava.

Ova plemena koja su živela u dolini Indus kasnije su bila osvojena od strane različitih armija, vojski, koje su došle iz centralne Azije. Plemena koja su dolazila imala su različite vrste religija, i uglavnom je to bila neka vrsta naturalističkog pogleda na svet. Dakle, ovi ljudi su više obožavali prirodu nego bogove. Kasnije je došlo do neke vrste mešavine politeističke religije plemena koja su živela u dolini Indus i ovih naroda koji su došli sa severa, iz Azije. Rezultat je bio nastanak jednog čitavog lanca božanstava, bogova i boginja, i to su počeci hinduizma.

Period koji sledi iza ovoga, kako kažu istoričari, jeste period koji je doneo religiju koja je bila mnogo više filozofska. U taj period spada i nastanak prvih indijskih ili hinduističkih spisa, koje nazivamo "Upanišade". One postepeno počinju naglašavati jedan jedini princip koji ujedinjuje čitavu ljudsku realnost i taj princip je, kao što znamo, panteistički princip. On se naziva "brahman". Zove se "patneistički", jer "pan teos", znači "svuda bog". Veruje se da su delovi tog principa "brahmana", koji ujedinjuje čitavu realnost, prisutni u svemiru, dakle u mnogim entitetima svemira. U ovom periodu dolazi i do rađanja ideje o reinkarnaciji. Dakle, ona ima svoje korene u hinduizmu.

Možda da spomenemo samo nekoliko elemenata, jer postoje ljudi koji nisu upućeni u sve ovo. U hinduističkoj religiji i danas postoji veliki broj različitih pravaca, različitih shvatanja, tako da je vrlo teško načiniti generalizaciju. Dosta je teško

naći neki princip koji bi ujedinio sve te pravce. Ipak, izgleda da postoje neki elementi koji su generalno fundamentalni u hinduizmu. Učitelj hinduizma se naziva "guru", i ovi ljudi su vrlo bitni za hinduizam. Oni se razlikuju od učitelja u Bibliji, jer se smatra da hinduistički spisi ne mogu biti shvaćeni čitanjem, nego moraju biti podučavani od strane učitelja hinduizma, dakle od gurua. Ovi ljudi se smatraju svetima i neke od njih, pristalice hinduizma, obožavaju i posle njihove smrti.

Ono što oni uče jeste da je čoveku potrebno oslobađanje od beskrajnog kruga reinkarnacija. Spasenje je u oslobođenju od tog kruga reinkarnacija. Dakle, ovde postoji razlika, odmah da spomenemo, kada je u pitanju biblijska religija i učenje o reinkarnaciji. Koncept istorije u hinduizmu, i kasnije u budizmu, jeste cirkularne (kružne) prirode. Dakle, postoji neka vrsta večnog kruga gde se ponavljaju određene stvari.

Sa druge strane, u Bibliji je koncept istorije linearne prirode. Znači, na osnovu biblijskog koncepta istorije, ovaj svet ima svoj početak, on nije proizvod slučaja, on ima svoju progresiju, i ovaj svet ima svoj kraj. Postoje slučajevi kada Bog deluje u ljudskoj istoriji, i na taj način pokazuje kako će biti Njegovo delovanje na kraju istorije ovakvog čovečanstva.

Dakle, jedna od prvih postavki hinduizma jeste da je potrebno da se čovek oslobodi od tog beskrajnog kruga reinkarnacija koji se naziva "samsara", koji je rezultat karme, i ovo je reč koja se često koristi. "Karma" je, dakle, zakon o uzročno-posledičnom redu stvari. To znači da je naš sadašnji život rezultat naših reči i naših dela, onih koje smo živeli u našim prošlim životima. Oslobođenje ili "mokša" se postiže kada individua shvati da "atman", to jest "ja" ili "moje biće", je isto kao i "brahman", dakle, apsolutno biće od kojega sve potiče. Ovo je vrlo važna misao u hinduizmu.

Dakle, ako sam ja "atman", "moje biće" ili "deo moga bića" (bolje rečeno), oslobođenje će se dogoditi u onom trenutku kada ja shvatim da sam ja ustvari isto što i "brahman". Znači, ja sam deo tog svemirskog principa koji sve ujedinjuje, i to je božanski elemenat u čoveku. Drugim rečima, svaki Hindus ili onaj koji sledi ovakvo shvatanje, mora shvatiti da je on ustvari bog, da je on

deo boga, da je taj bitni element njegove prirode deo boga.

Ovo stanje, smatra se, može se postići jednom od određenih metoda. Kako, dakle, pobeći iz tog kruga, kako shvatiti da je deo "atmana" deo "brahmana"? Postoje različite metode, i jedna od metoda jeste "inana joga". To je spasenje putem poznavanja starih spisa i meditacijom. Dakle, čitanjem starih spisa i meditacijom čovek će shvatiti da je bitni element njegove prirode isto što i princip koji ujedinjuje celi svemir.

Drugi metod je "bakti joga". To je spasenje putem predanja jednom od mnogobrojnih hinduističkih božanstava. Dakle, čovek se predaje bogu.

Treći način je "karma joga". To je spasenje delima, kao što su različite ceremonije, kao što je post, kao što su hodočašća koja moraju biti činjena bez pomisli o nagradi. Čovek ne sme da misli o nagradi kada ide na hodočašća i kada čini neko od ovih dela. Svaka od ovih metoda, dakle, i inana joga i bakti joga i karma joga, u određenoj meri uključuje i "rađa jogu". To je tehnika meditiranja koja uključuje kontrolu tela, disanja i misli.

Ovo što smo izneli, po nama je idealni hinduizam. Međutim, hinduizam koji ljudi praktikuju sastoji se još i od mnoštva praznoverja, legendarnih priča o bogovima i okultnih praksi. Mi smo namerno u prošlom poglavlju govorili o spiritizmu, okultizmu, dakle o nekromaniji, oneromaniji, hepatoskopiji, astrologiji i o različitim pojavama za koje smatramo, na osnovu Biblije, da su negativne pojave. U različite forme hinduizma takođe su uključene okultne nauke.

Nekoliko reči i o Budi, posle ovoga. Samo ime "Buda" znači "prosvetljeni, neko ko je bio prosvetljen". Njegovo pravo ime je Sidharta Gautama. Rođen je oko 560. godine pre Hrista u porodici višeg socijalnog ranga. Svoje rane godine proveo je u vrlo ugodnom životu, tako da je tek u dvadesetim godinama shvatio da u svetu postoji velika patnja. Učio je od učitelja hinduizma i praktikovao je neko vreme asketizam, a onda je shvatio da nijedna krajnost nije dobra. Zatim je izabrao put meditacije. Dok je jednoga dana meditirao pod drvetom smokve, kaže da je dobio prosvetljenje i dostigao stanje nirvane. Spisi i reči koje se pripisuju Budi, za koje se veruje da je Buda autor, zapisane su oko 400 godina posle njegove smrti, tako da neki stavljaju pod veliki znak pitanja verodostojnost tih spisa. Buda je umro negde oko 480. godine pre Hrista od hrane koja je bila zatrovana.

Sidharta Gautama, dakle taj "prosvetljeni" čovek za koga verujemo da je imao puno pozitivnih elemenata i težnje za duhovnim, razvio je religiju koja se u mnogome razlikuje od judaizma i hrišćanstva. Budizam je, u stvari, otpočeo kao neka

vrsta reformacije unutar hinduizma. Želja Bude je bila da reformiše određene stvari, jer je shvatao da je hinduizam sve više i više bio ispunjen praznoverjem i okultizmom. Da bi to ispravio, Buda je odbacio rituale i okultizam iz hinduizma, i razvio religiju koja je u svojoj biti, bar u prvoj formi, smatraju istoričari, bila ateistička. Kasnije, forme budizma će se vratiti hinduističkim bogovima. Njegova osnovna verovanja mogu biti rezimirana u četiri plemenite istine.

Prvo, Buda je kazao: "Život je patnja." Drugo: "Patnja je prouzrokovana željama za uživanjem i prosperitetom." Treće: "Patnja može biti pobeđena odstranjivanjem ili eliminacijom želja." Četvrtto: "Želja može biti odstranjena osmostrukom stazom", i on je naveo tu stazu. Ova staza uključuje sistem religioznog vaspitanja kao i moralne principe budizma. Cilj svih budista je doći u jedan novi svet i biti sa bogom. Cilj je biti u nirvani ili odstranjenju svake patnje i svake želje iz čoveka.

Liberalna struja unutar budizma smatra Budu spasiteljem, dakle bogom, i pridaje mu božanske attribute. To je "mahajana" budizam. Međutim, "teravada" budizam, sa druge strane, smatra da Buda nikada sebe nije smatrao božanskim bićem. Evo toliko u uvodnim rečima, kada je u pitanju hinduizam i budizam.

A sada ćemo kazati nekoliko reči o reinkarnaciji. Stotine miliona ljudi veruje u reinkarnaciju. Postoji veliki broj obrazovnih ljudi koji prihvataju teoriju o reinkarnaciji i smatraju da se teorija o reinkarnaciji može pomiriti sa biblijskim učenjem. To je verovatno zato jer ne poznaju dovoljno Bibliju. Oni koji veruju u reinkarnaciju, to nisu samo hinduisti ili budisti, nego su to pristalice različitih filozofija ili religija, istočnjački obojenih, kao na primer: antropozofija, teozofija, svesnost Krišne ili drugi pokreti. Prema jednoj statistici, 21% Evropljana, od kojih su 1/4 hrišćani, takođe prihvata reinkarnaciju. Takođe i mnogo onih koji su preokupirani potrebom života bližeg prirodi, koji se okreću prirodnim lekovima, terapijama, ekologiji, u velikom procentu veruje u teoriju o reinkarnaciji, a videćemo malo kasnije zašto.

Da pokušamo da definišemo učenje o reinkarnaciji. Reinkarnacija je verovanje po kome je sadašnji život pojedinca samo jedna od mnogobrojnih inkarniranih formi koje on, čovek, mora odenuti na svom putu ka savršenstvu. Smrt nije pravi kraj života, nego je to, u isto vreme, kraj jedne inkarnacije i početak jedne druge inkarnacije. Te sukcesivne inkarnacije mogu obučiti formu svega što trenutno živi na zemlji. Dakle, sledeća naša inkarnacija može biti u formi biljaka, insekata, ptica, životinja ili čoveka. Forma koju će čovek obući u svojoj sledećoj inkarnaciji zavisi od kreativnosti duše, kao i od principa karme po kome je sadašnji život nagrada ili kazna za predaš-

nji život koji je čovek živeo. Ovaj proces ima za cilj dolazak u stanje savršenog života oslobođenog od tela i to može biti ponavljano.

Tvrdi se, i to je zapisano u starim hinduističkim spisima, da broj sukcesivnih inkarnacija može dostići broj od 8.400.000 (osam miliona i četiri stotine hiljada).

U prvom delu, spomenućemo zašto je teorija o reinkarnaciji toliko popularna i toliko prihvatljiva za mnoge ljude. I zaista, ona ima prednosti kada je u pitanju čovek i život koji čovek živi na ovoj zemlji. Prvo, ova teorija pruža rešenja za različite preokupacije čoveka koji se susreće sa smrću. Smatramo da je smrt jedan od najbolnijih, ako ne i najbolniji fenomen ljudskog života. Osnovna potreba čoveka jeste da živi. Dokle god u čoveku postoji zdravlje, čovek želi da živi. Međutim, kako da čovek reši fenomen smrti?

Filozofija egzistencijalizma, koja je uglavnom dete ovoga veka, je filozofija koja takođe pokušava da odgovori na ovaj suštinski problem, problem smrti. Ranije se govorilo o realnosti, o svemiru i tako dalje. Međutim, Sartre, Kami, Kjerkegor, Hajdeger i drugi, počeli su odjednom da razvijaju sistem filozofske misli koja počinje od čoveka, koja govori o njegovim suštinskim problemima, o smrti, o smislu života. I zaista, nijedna filozofija nije našla toliki odjek u ljudima danas, kao filozofija egzistencijalizma. Na primer, uzmite Kamijevog "Stranca" ili druga dela koja su nastala u ovom veku. Teorija o reinkarnaciji pomaže u mnogome da čovek reši problem smrti na jedan bezbolan način.

Šta to znači? To znači, ako je neko od naših milih i dragih umro, nema potrebe brinuti se za njih. Oni u stvari nisu mrtvi, oni su samo promenili formu svoga života. Ako je njihov život sadržavao moralne vrednosti, budimo bez straha, oni su nagrađeni jednim novim, ugodnijim životom, a možda čak i savršenim životom, jer ko zna nije li ovaj život koji smo mi poznavali bio poslednja reinkarnacija pre apoteoze ili pre spajanja sa "brahmanom". Ako mislimo da je potrebno da načine još neki napredak, oni će za to imati prilike u njihovom budućem životu, jer veliki broj mogućnosti postoji za svakog čoveka. Strpljenje, to je stvar vremena.

Dakle, to je vrlo ugodno rešenje, i teorija o reinkarnaciji rešava na jedan radikalni način problem ljudske smrti. Odmah da kažemo, da se ovde Biblija radikalno razlikuje od teorije o reinkarnaciji. Po Bibliji čovek ima "danas", svoje "danas". Danas je dan spašenja, danas je vreme za ono što čovek želi da učini, danas je trenutak da se čovek pokaje za ona zla koja čini, jer posle smrti nema mogućnosti da čovek menja nešto u svom životu. Biblija ne govori o velikom broju mo-

gućnosti da čovek menja svoj život. Velika biblijska istina jeste "danas", "sada".

"Danas ako glas Njegov čujete, ne budite drvenastih srca" - kaže Biblija.

Mi ovde vidimo strahoviti sudar ova dva koncepta. U teoriji o reinkarnaciji mi ćemo imati bezbroj mogućnosti, a sa druge strane, biblijski tekst kaže: "danas", "sada". "Danas pred sobom imaš vreme da menjaš ono što bi želeo da promeniš."

Druga pozitivna i privlačna strana teorije o reinkarnaciji jeste takozvani moralni ili etički aspekt. Naime, kako ne biti solidaran sa celinom živoga sveta koji živi oko nas, bilo da je reč o biljkama, životinjama ili ljudima, jer ne postoje granice među njima? U svakom od ovih entiteta, i u biljkama, i u životinjama, postoji deo božanskog. Ovo je, dakle, panteističko shvatanje. Ako postoji deo božanskog, kako onda ne biti solidaran? Konačno, i mi sami možemo obući formu, jednu od tih formi, u svom budućem životu. Ako se to nije dogodilo u našim predhodnim egzistencijama, to se može dogoditi u budućim, jer ko zna nećemo li mi doći na red da postanemo biljka, životinja ili čovek. I zaista, ovaj stav podstiče ljude na jednu pozitivnu akciju, da budu solidarni sa celinom živoga sveta. Jer ako svi ljudi imaju deo božanskog u sebi, onda ne možemo reći da je jedna rasa manje vredna od druge.

Ukratko, mi ćemo u tom slučaju biti za život u svim njegovim formama, i to je pozitivna strana. I više od toga. Pravda tu nalazi svoje zadovoljenje, jer naša budućnost zavisi od našeg prezenta. To je čak i strpljiva pravda, jer nam ona daje više od jedne mogućnosti, više od jedne šanse. Reinkarnacija nam, dakle, daje sigurnost da ćemo imati onoliko prilika koliko nam je potrebno da bismo stigli na cilj. Ustvari, ona garantuje da ćemo svi stići na cilj.

Ovo nije učenje Svetoga Pisma. Biblija kaže da nećemo svi stići na cilj, na žalost. Biblija uči da čovek nema mnogostruke mogućnosti da menja ono što je loše u njegovom životu. On ima samo jedan život i on ne poznaje svoju sutrašnjicu. Dakle, ovde postoji radikalna razlika.

Međutim, kao što smo kazali, druga velika prednost teorije o reinkarnaciji jeste solidarnost sa celinom živog sveta. Konačno, reinkarnacija nam omogućava da objasnimo fenomene koje van religije ne bismo mogli da objasnimo, misteriozne fenomene. Skoro svi su čuli da postoje osobe koje se sećaju svojih prošlih života. Jedna žena je smatrala da je ona bila kći faraona, i da je živela na dvoru faraona. Seća se kako je sve to bilo, i tako dalje.

Postoji pisani izveštaj o devojčici iz jedne indijske porodice koja je vrlo brižno praktikovala svoju religiju. I kada je imala samo 6 godina, jednoga dana je iznenada počela da priprema jelo sa

goveđim mesom, dok se u toj kući nikada nije jelo meso, a posebno ne goveđe. I drugi čudni fenomeni su se događali koji su odavali utisak da se radi o odrasloj osobi koja ima sasvim različite životne navike i potpuno je različita od porodice u kojoj je odrasla. Jednoga dana, devojčica je kazala da njena prava porodica živi blizu željezničke pruge, tamo daleko. Njeni roditelji su je odveli kod psihijatra koji ju je saslušao. Konačno, posle indikacija koje je ona dala, odveli su je u selo u kojem ona nikada ranije nije bila. Ona je prepoznala i identifikovala kuću svoje prave porodice, dakle, to su bile njene reči. Kada su razgovarali sa članovima ove porodice, saznali su da je devojčica istog imena izgubila život u željezničkoj nesreći pre nekoliko godina. Od tada, u celom selu se čvrsto veruje da je ova devojčica reinkarnacija umrle devojčice pre nekoliko godina.

Dakle, treća dobra odlika teorije o reinkarnaciji jeste što nam pomaže da objasnimo, na jedan dosta prihvatljiv način, različite fenomene koje, naizgled, drugačije ne možemo objasniti. Mi smatramo da možemo objasniti ove fenomene i sa biblijske tačke gledišta. Što se tiče nauke, ona je na svoj repertoar stavila nekoliko slučajeva bez zaključka, koji navodno "potvrđuju" realnost reinkarnacije i zato nauka smatra da ovo ostaje u domenu religioznog i filozofskog. To je što se tiče pozitivnih strana reinkarnacije.

Sada ćemo pokušati da se sa biblijske tačke gledišta kritički osvrnemo na teoriju o reinkarnaciji. Mi ne možemo uzeti Bibliju i reći da u Bibliji direktno piše da reinkarnacija nije tačna. To bi bilo nepošteno prema ovoj teoriji. Zato ćemo pokušati da uđemo unutar samog filozofskog sistema teorije o reinkarnaciji i kritički posmatrati unutrašnji sklad, unutrašnju harmoniju ove teorije. Ovo je vrlo važno, naročito za one koji se bave filozofijom.

Dakle, ako bismo sada pokušali da kritikujemo indijsku filozofiju Biblijom, to bi bilo nešto slično kao poistovetiti jabuke i narandže, dve različite stvari. Zato je dobro, kada govorimo o teoriji o reinkarnaciji, da jednostavno i sa tačke gledišta ove teorije pokušamo da se kritički osvrnemo. Iako nam reinkarnacija izgleda kao jedan od najinteresantnijih pokušaja ljudskih stvorenja da objasne fenomen ljudske smrti, ona ipak, smatramo, ne odgovara zadovoljavajuće na neka osnovna pitanja.

Prvo, zašto su slučajevi sećanja na predhodni život izuzeci? Istorija živih bića na našoj Zemlji je suviše duga da bi se mislilo da velika većina ljudi koji danas živi, živi u prvoj inkarnaciji pa nemaju sećanja na prošle živote. Ako uzmemo samo biblijski koncept ljudske istorije, po tome mi živimo nekih šest hiljada godina na ovoj Zemlji. Dakle, čovečanstvo postoji već dosta dugo. Mi bismo, na

taj način, morali da budemo ko zna koja generacija. Dakle, mi nismo prva generacija, mi smo možda dvestota generacija. Zašto je onda sećanje na prošle živote ograničeno na jednu grupu ljudi? Čitav sistem teorije o reinkarnaciji zasnovan je na činjenici da bi svako postojanje trebalo da bude jedno dragoceno iskustvo, da ne činimo te greške koje smo činili u prošlom postojanju, da možemo jednostavno da napredujemo na tom svom putu ka savršenstvu. Ako se, pak, uopšte ne sećamo, kao što je to slučaj mnogih prošlih inkarnacija, kakva je onda logika svih mnogobrojnih, mnogobrojnih reinkarnacija? Kako ćemo napredovati na osnovu korisnih iskustava koje smo stekli u prošlom životu?

Drugi problem, koji je po nama još teži, jeste sledeći: ako smo mi danas neka od mnogobrojnih inkarnacija, i ako smo živeli mnogobrojne prošle živote, morao bi u istoriji da postoji moralni progres. Znači, ako smo mi ko zna koja inkarnacija, mi imamo već dovoljno iskustava iza nas, morao bi onda da postoji moralni progres u čovečanstvu. Međutim, ne samo da nema progresije, nego postoji degeneracija morala. Mi sami vidimo danas da se više ne haje za pravdu i istinu, ni za određene moralne principe u životu. Ne samo da ne postoji progresija, nego postoji srozavanje morala. To je ista stvar sa teorijom o evoluciji. Ako je evolucija tačna, mi bismo morali da napredujemo na moralnom polju. Na žalost, mi silazimo dole.

Čini nam se da je reinkarnacija samo jedna obeshrabrujuća teorija, jer živeti i ponovo živeti milione sukcesivnih inkarnacija bez konstatacije napretka, bez da postoji napredak, izgleda kao onaj Sizifov posao. Setimo se grčkog mita o Sizi-fu, koji se mnogo puta penje uz onu stenu i gura kamen, da bi ponovo pao dole.

Drugi problem koji postoji sa teorijom o reinkarnaciji, jeste depersonalizacija. Ako nemam sećanje na prošle živote, da li sam, u stvari, to ja koji ponovo živim? Nije li to, u stvari, možda život lišen svih karakteristika vezanih za moju ličnost? Život se, dakle, nastavlja u nekoj drugoj formi. Svakako, moja ličnost nije savršena, ja nisam savršen čovek, moja ličnost nosi u sebi mnogobrojne slabosti. Ipak, imamo utisak, da je kao i vaša ličnost, ona dovoljno bogata pravim vrednostima, posebno mogućnostima, tako da je drugi ljudi vole, da postoje prijateljstva i da je ta ličnost, svakoga od nas, izvor radosti za mnoge naše ukućane, rođake i tako dalje. Zato je teško prihvatiti teoriju koja ukida ličnost u svakom sukcesivnom životu.

Ono što je još zabrinjavajuće, jeste da reinkarnacija pomaže da zapazimo, kako o poreklu života, tako i o njegovom definitivnom svršetku, situaciju gde više nema ličnosti, gde postoji apsorpcija svih u sve - fuzija. Dakle, konačno, kada dos-

tignemo cilj ka kome težimo, onda će doći do fuzije, do stapanja svih u sve. To je potpuna depersonalizacija, gde mi više ne prepoznamo ni druge, ni samoga sebe. Možda je pogrešno što mi ovde govorimo o svojoj ličnosti ili vašoj ličnosti.

Ipak, psiholozi se u nečemu slažu, da čovek mora ceniti svoju ličnost da bi pronašao neku vrstu duhovne ravnoteže, da bi bio sposoban za jedan konstruktivan život. Činjenica je da mnogi studenti, kad im profesor kaže: "Slušaj, nesposoban si, ne znaš ništa, ispiši se", ili ga obori na ispitu i vredi ga, odlaze sa studija i više nikada se ne vraćaju, jer nisu imali dovoljno samopouzdanja, nisu dovoljno cenili svoju ličnost. Za jedan uravnotežen, harmonični život, potrebno je, znamo, da realno pokušamo da gledamo na sebe, da znamo svoje dobre strane, svoje mogućnosti, kao i svoje slabosti.

Mi smo potpuno razočarani teorijom koja nas uči da se borimo za dezinkarnisane vrednosti lišene bogatstva individualnog života. Za nas, dakle, život posle smrti nije vredan pažnje ako ne nastavlja najlepše aspekte sadašnjeg života.

Četvrto, gde smatramo da je Biblija u radikalnom raskoraku sa teorijom o reinkarnaciji, jeste podela koju ona stvara u meni, koja izgleda veštačka. To je radikalna podela između ljudskog tela i ljudske duše. Kada Biblija govori o čoveku, Biblija ne pravi radikalnu podelu na telo koje je zlo, koje je prolazno, koje je materijalno, koje će nestati jednom zauvek, i na dušu. Biblija kaže da čovek nema dušu, već da je čovek duša. Celi čovek je stvoren po slici Božjoj, celi čovek ima vrednost u Božjim očima. Na primer, kada je neko zatrovan drogama ili alkoholom, šta je zatrovano? Da li njegovo telo ili njegov duh? I jedno i drugo. Sa biblijske tačke gledišta, nemoguće je napraviti jedan rez i reći: ovo je telo, ovo je duša, kao kap vode i ulja.

Biblija govori da je ceo čovek stvoren po Božjem obličju i da ne postoji deo besmrtnog elementa u čoveku. Međutim, teorija o reinkarnaciji pravi radikalnu razliku između tela i duše. Na telo se, kao i u drugim religijama, i nekim hrišćanskim, gleda kao na vremensku realnost koja nestaje prilikom smrti, ali takođe i kao na nešto što je ograničeno, kao na nešto što je zlo. Telo je, navodno, nešto što je zlo, nešto što je ograničeno, nešto što će nestati kada čovek doživi apoteozu. Duša će se konačno osloboditi tela. Smrt, po tome, nije neprijatelj nego dar Božji ili dar prirode, jer nam dozvoljava da uđemo u jedan novi život. Međutim, sve u nama više protiv jedne ovakve ideje. Smrt nije blagoslov za čoveka, naročito kada smrt okrutno, iznenada, pokaže svoju gvozdenu ruku u postojanju deteta punog života koje je bilo radost svojim roditeljima, i čija budućnost je izgledala korisna i blagotvorna za druge.

Mi na tu smrt ne možemo gledati kao na nešto što je dobro, i mi ustajemo protiv nje.

Kada takođe posmatramo svoje telo, kada posmatramo njegovo funkcionisanje, kada razmatramo spektar mogućnosti koje ima ljudski mozak, savršeniji od bilo kog kompjutera koji danas postoji, kada vidimo dete kako zrači od radosti zbog jednostavnog izraza, gesta nežnosti, sve u nama viče da je ljudsko telo načinio neki izvanredni konstruktor. Bez njega, kada ga smrt uzme, mi više nismo ništa.

Ali, postoji i duša. Ona je, navodno, bolja od tela, ona je besmrtna, čak večna. To je deo boga u čoveku, smatraju oni koji prihvataju teoriju o reinkarnaciji. "Ona je jedino što vredi, ona je odsjaj božanskog u mom životu, to je ona koja nastavlja da živi jednom kada je oslobođena od tela. Ona je sedište svih moralnih i duhovnih vrednosti."

Postoji nešto što je ovde potpuno neshvatljivo. Ako su naše duše sve ono dobro što postoji u nama, mi lako možemo shvatiti da su one besmrtnne. Međutim, kakav je to zli proces ili ko je taj sadista u svemiru koji primorava te dobre duše da se nastane i da uđu u zlo telo toliko i toliko puta? Možda će neko reći da se varamo, naše duše nisu potpuno dobre, zato su nastanjene u telu, one su takođe obavijene zlom, i ako se moraju reinkarnisati to je zato da bi se malo po malo očistile i od tog zla koje imaju u sebi, da bi ga se konačno potpuno oslobodile. Međutim, tu smisao za pravdom ponovo prestaje. Ako su naše duše u isto vreme dobre i zle, ako su one besmrtnne, to znači da je zlo besmrtno, to znači potpuni paganizam, da postoje dva večna principa, da postoje dobro i zlo. U tom slučaju, materijalističko shvatanje sveta je mnogo razumnije, po kome se sve završava smrću i tu je konačno kraj zla za mene, jer očito ne želim da živim u svemiru gde bi zlo bila večna kategorija.

Drugi problem: Kako očistiti dušu stavljajući je u telo koje je ograničenije i koje je više zlo od nje same, čak i ponavljanjem te operacije više miliona puta? Duša se, po nama, tako ne može očistiti, može se samo još više opoganiti, osim ako se na zlo ne gleda kao na neku vrstu vakcine, protivotrova, koji je neophodan našem podeljenom stanju sačinjenom od boljeg i goreg. U tom slučaju zlo i nije tako zlo, čak je i korisno, korisno je da duša bude očišćena. Međutim, mi se sa tim ne možemo složiti. Niko nas ne može ubediti da je zlo dobro. Idite, na primer, i recite bračnom paru čije dete boluje od neke teške bolesti, i roditelji znaju, dete je već na kolicima, da će za nekoliko godina umreti. Idite i recite im da je zlo dobro, da ono ima neku pozitivnu vrednost.

Reinkarnacija, dakle, uprkos svih naizgled "prijatnih objašnjenja", ne zadovoljava ni naše

srce, ni naš razum. Ona je takođe potpuno nepomirljiva sa biblijskim stavom.

Imamo podatke koje je sakupio profesor Stivenson, šef odeljenja psihijatrije na Medicinskom fakultetu u Virdžiniji. On je u toku 25 godina ispitivao više od 1600 slučajeva koji su tvrdili da su reinkarnisani. On je nazvao svoje delo: "Dvadeset slučajeva sugestivne reinkarnacije", i ovako zaključuje u svojim knjigama: "Nema ništa nelogičnije od teorije mnogostrukih, ponovnih rađanja." To je njegov zaključak.

Jedna druga grupa indijskih istraživača, takođe su ispitivali oko 80 identičnih slučajeva. Oni su zaključili da su većina od njih deca ispod 15 godina i da sećanje na prošli život nestaje sa godinama. Oni zaključuju da reinkarnacija nije potvrđena, nego ostaje u domenu religioznog verovanja.

Dakle, ovo je bio jedan pokušaj kritičkog pogleda na teoriju o reinkarnaciji unutar samog sistema ove filozofske misli. Ona ima neke prednosti, izgleda privlačna, ali ima mnoštvo elemenata koji potpuno ne stoje sami za sebe unutar filozofske misli o reinkarnaciji, a takođe je ovo shvatanje suprotno biblijskom shvatanju.

Jedna novinarka, koja je veliki pristalica reinkarnacije, postavila je pitanje: "Zašto onda stotine mladih, hiljade mladih, posežu za ovom filozofijom? Zar ne mogu u biblijskoj religiji, tu u nečemu što je nama, pod ovim nebom, mnogo bliže, pronaći rešenje za svoje probleme?"

Zato ćemo ispričati, za kraj, jedan događaj. Naime, u Australiji za vreme one čuvene groznice za zlatom, ljudi su sa istočne obale Australije išli na zapad u potrazi za zlatom. Mnogi su prodavali sve što su imali i kretali su da bi se obogatili. Jedan od njih se zvao Žak Smit. Žak Smit je, kao i mnogi drugi, prodao sve što je imao i krenuo u potragu za bogatstvom. Došao je u područje za koje je čuo da ima mnogo zlata. Kopao je neko vreme, međutim, posle određenog vremena, ne samo da nije uspeo da sakupi dovoljno zlata da bi preživeo, nego je, malo po malo, shvatio da je potrošio svu onu ušteđevinu koju je sa sobom poneo.

I posle određenog vremena, duboko razočaran, odlučio je da se više nikada ne vrati na istu obalu, nego da ostane tu i da umre na zapadu. Otišao je u jedno malo mestašće koje su nekada napravili kopači zlata. To su bile ostavljene kuće, kopači su otišli i on se nastanio u jednoj od tih kuća u želji da duboko razočaran umre.

Međutim, posle određenog vremena, ove prazne kuće su mu izgledale suviše prazne, plašio se, i odlučio je da ih napusti i da sam sagradi kuću. Otišao je na jedno ogromno polje preko koga je proticala jedna reka, i počeo je da tu, uz pomoć vode, pravi cigle i da ih peče na suncu, dakle od zemlje koja se tu nalazila na ovoj njivi. Tako je Žak Smit sagradio jednu kućicu na sredini polja i tu, u toj kući, umro je od gladi i siromaštva.

Posle nekoliko godina, jedna druga porodica sa istoka je došla na ovo područje. Kupili su ovo polje i želeli su da tu uzgajaju kukuruz. Međutim, mala kućica koja je stajala na sredini polja smetala im je u tome. I onda su odlučili da je sruše. I dok su rušili kuću, zapazili su kako se u ciglama koje je pravio Žak Smit nalaze neke svetlucave tačke, ali nisu se dali brzo prevariti, jer su znali da postoji ono što se zove "lažno zlato". I za svaki slučaj, jedan od sinova ove porodice odlučio je da odnese ovo na ispitivanje. I tada se došlo do velikog otkrića. Zlato koje se nalazilo u ciglama bilo je pravo zlato i uskoro je u blizini kuće u kojoj je umro Žak Smit otkriven rudnik zlata. Žak Smit je u kući od zlata umro od gladi i siromaštva.

Biblijska poruka glasi: Nemojte umreti od duhovne gladi u kući od zlata. Nema potrebe da idete na Himalaje. Zaista je Reč Božja pravo duhovno zlato i veliko bogatstvo. Hristos, koji je Bog, može dati mir, smisao i sreću ljudskom životu. I to je poruka za sve nas u ovom poglavlju.

Deset Božjih zapovesti

U ovom poglavlju imamo vrlo važan predmet o kome ćemo razmišljati. Trećaćemo temu koja je vrlo bitna. Postoje i drugi stari kodeksi, međutim, jedan od verovatno najznačajnijih jeste ovaj o kome ćemo ovde govoriti.

Mi znamo da negde iz 2000. godine pre Hrista datira Hamurabijev zakonik. Međutim, u temelju modernih zakona i pravila života nalazi se i zakon

o kome ćemo mi govoriti. U pitanju je veoma star zakon i mi ćemo ovde govoriti o svakoj zapovesti posebno. Taj zakon se nalazi u 2. Knjizi Mojsijevoj, u 20. poglavlju.

Međutim, pre nego što pročitamo ovaj tekst, jednu zapovest za drugom, reći ćemo nešto o zakonima u Bibliji. Postoje, uglavnom, četiri različite vrste zakona. Prva vrsta zakona je ova o kojoj

ćemo mi ovde govoriti - to je Dekalog ili Deset Božjih Zapovesti, ili, kao što ga neki nazivaju, moralni zakon. Zove se "Dekalog", jer znači "deset". Deset Božjih Zapovesti je prva vrsta zakona koja se odvaja od drugih pravnih principa u Starom Zavetu.

Postoji druga vrsta zakona, to su ceremonijalni zakoni. Ovi zakoni su bili vezani za Svetinju (Hram), za žrtve, za obrede, i za različite ceremonije koje su se odvijale u Svetinji.

Treća vrsta zakona su građanski zakoni, i četvrta vrsta zakona su zdravstveni zakoni.

Znači, još jedanput - postoje četiri vrste zakona u Starom Zavetu: Deset Božjih Zapovesti (moralni zakon ili Dekalog), ceremonijalni zakoni, građanski zakoni i zdravstveni zakoni.

Reći ćemo nekoliko reči o svakom od ovih vrsta zakona. Za Dekalog, o kome ćemo najviše govoriti, smatramo da predstavlja izraz same Božje volje. To je jedini tekst u Bibliji za koji se smatra da ga je Bog svojim prstom napisao. Time se naglašava važnost i vrednost ovog teksta. Sam Bog je odlučio da ljudima kaže određene principe života.

Ceremonijalni zakoni su tipološkog karaktera. Šta to znači? To znači da postoje različite institucije, ličnosti, događaji koji su tip, koji ukazuju na neku realnost koja će doći kasnije. Na primer, u Bibliji izlazak Jevreja iz egipatskog ropstva, koga ćemo takođe spomenuti, jer je o tome reč u prvoj zapovesti, je tip jednog drugog izlaska - izlaska iz greha, sa ove planete Zemlje koja je puna smrti i bola. Izlazak Jevreja iz egipatskog ropstva je simbol ili tip jednog drugog izlaska, oslobođenja ljudi. Kada Hristos bude došao, to je, na primer, jedan događaj.

Ili, na primer, ličnosti. Ličnost cara Davida je tip Mesije (Spasitelja) koji će kasnije doći. Ili, na primer, u ovom slučaju, svetinja, služba koja se odvijala u svetinji gde su ljudi stavljali svoje ruke na glavu jagnjetu i simbolično su gresi prelazili sa grešnika na jagnje. To jagnje je bilo tip Isusa Hrista. Služba koja se odvijala u hramu ukazivala je na Božji plan spasenja čovečanstva. Danas se ta služba ne odvija, pošto je Hram razoren 70. godine naše ere, tako da ceremonijalni zakoni ne mogu da se izvršavaju.

Građanski zakoni su takođe vrlo važna stavka u ljudskom društvu. Građanski zakoni regulišu odnose među ljudima, a ovi zapisani u Bibliji imaju vrlo zanimljive propise. Na primer, ako je neko ubio nekog čoveka nehotično, onda su postojali takozvani "gradovi utočišta", gde je taj čovek mogao da pobjegne dok mu se ne izvrši suđenje, da ga neko ne bi ubio pre toga, i tako dalje. Postojali su različiti građanski zakoni. Danas Božji narod ne živi u jednoj zemlji, na jednom geografskom prostoru, on je rasejan po celom svetu. Ovi zakoni se

danas ne primenjuju jer je većina ljudi na Zemlji prihvatila neke druge zakone, ali biblijski građanski zakoni, u svakom slučaju, predstavljaju zakone koje bi jedna država, koja teži ka idealnom društvenom uređenju, trebala da primenjuje.

Što se tiče zdravstvenih zakona, smatramo da ako je nešto bilo nezdravo, a nešto zdravo, što je to Bog nekada kazao, onda to i danas važi. Zašto je dobro da pogledamo te zdravstvene zakone? Zato jer danas situacija može biti samo gora, a nikako bolja u odnosu na vreme kad je Bog dao ove principe. Zato postoji jedno posebno poglavlje kada ćemo govoriti samo o zdravstvenim zakonima. Ovde ćemo govoriti o Dekalogu ili o Deset Božjih Zapovesti, o moralnom zakonu koji je Bog dao ljudima.

Prva opaska koju bi izneli jeste: kada čitamo ovaj tekst, možemo steći utisak da je on dat jevrejskom narodu, da ima jednu vrednost koja je sužena na jedan određeni narod, na određeni istorijski kontekst i tako dalje. Međutim, većina biblijskih teologa, na ovom svetu danas, slaže se da se u Deset Božjih Zapovesti kriju opšte-ljudski principi koji su vredni za sve ljude svih vremena, iako su prilagođeni jevrejskom narodu za jedan istorijski trenutak.

Hajde da čitamo Prvu Zapovest, to je 2. Knjiga Mojsijeva, 20. poglavlje, 2. stih. Naravno, ovaj prvi stih je naslov, on glasi: "Tada reče Bog sve ove reči govoreći:", i šta je to sad Bog kazao? Drugi stih:

"Ja sam Gospod Bog tvoj, koji sam te izveo iz zemlje Misirske, iz doma ropskoga. Nemoj imati drugih Bogova uza me."

Kao što smo rekli, može se steći utisak da je reč o jevrejskom narodu. Međutim, ovo je jedna od najvažnijih zapovesti, jer se u ovoj zapovesti Bog predstavlja. Ovde se nalaze dve reči za Boga:

"Ja sam Gospod Bog tvoj, koji sam te izveo iz zemlje Misirske, iz doma ropskoga."

Ovde se u jevrejskom ili originalnom tekstu nalaze dva imena za Boga. Prvo ime je "Jahve", a drugo ime je "Elohim". Mi smo govorili o tome koju dimenziju Božje ličnosti izražava ime "Jahve", a koju dimenziju izražava ime "Elohim". Pokušaćemo da rezimiramo. Dakle, od 1. Knjige Mojsijeve, 1. poglavlja, 1. stiha, do 2. poglavlja, 7. stiha, biblijski pisci koriste za Boga samo ime "Elohim". Mi nećemo naći u jevrejskom tekstu ime "Jahve" od 1. poglavlja, 1. stiha, do 2. poglavlja, 7. stiha. Dakle, "Elohim" izražava ideju o Bogu koji je nesхватljiv za čoveka, koji je veliki Stvoritelj, koji je apsolut na svim poljima, koga ljudski um ne može shvatiti svojim racionalnim kategorijama.

Ali, u 2. poglavlju, 7. stihu, kada je Bog udahnuo prvi dah u nos Adama, odjednom biblijski pisci koriste ime "Jahve", što znači: to je Bog koji se meša u ljudsku istoriju, Bog koji je blizak čo-

veku, Bog koji prosto dodiruje čoveka, Bog koji ga vaja svojim rukama. Originalni jevrejski tekst, kada govori o stvaranju čoveka, kaže da ga je Bog prosto oblikovao svojim rukama. To je Bog koji je zajedno sa čovekom.

Znači, u prvoj zapovesti, kada Bog kaže: "Ja sam Gospod Bog tvoj", Bog predstavlja svoje dve najvažnije dimenzije. Prva dimenzija, da je On veliki Stvoritelj, da je On izvor života, da je On onaj koji je stvorio svemir i koji je stvorio čoveka, ali taj isti Bog nije ostao daleko na nebu, On je blizu čoveka, On je "Jahve". Međutim, ne samo to, već i "ja sam tvoj", "ja sam Gospod Bog tvoj". Ovde je reč o jevrejskom narodu, međutim, reč je i o svakom pojedincu koji će živeti na ovoj planeti. I onda sledeća misao jeste:

"Koji sam te izveo iz zemlje Misirske."

Istina je da je Bog izveo jevrejski narod iz zemlje Misirske (Egipta), oni su tamo bili robovi. Međutim, u biblijskoj literaturi Misir postaje simbol ili tip svih vrsta ropstava. Recimo, u Otkrivenju Jovanovom, mi ćemo naći tekst u 11. poglavlju gde se kaže da je Misir tip ljudskih ropstava. Mi možemo govoriti ovde da je čovek rob prolaznosti, rob smrti, rob mržnji, rob sebičnosti. Čovek je rob na ovom svetu mnogo čemu. Bog kaže: "Ja sam Gospod Bog tvoj, ja sam jedini, ja sam veliki Stvoritelj, ja delujem u ljudskoj istoriji, ja sam blizu tebe, ja sam jedini koji te može izvući iz tvog Misira, iz tvojih ropstava, iz tvojih nemira, iz tvoje mržnje, iz tvog ropstva." I zato Bog kaže: "Nemoj imati drugih bogova uza me, jer ti drugi bogovi i nisu bogovi." Zato smatramo da je ovo najlepša zapovest, ili bar jedna od najboljih.

Ne treba praviti gradaciju, ali u svakom slučaju, ovde nam se Bog predstavlja kao Onaj koji je sposoban da spase, da iščupa. Na primer, u 23. psalmu Bog se predstavlja kao pastir. To je stara, dobro poznata slika. Međutim, Bog se tu predstavlja ne kao jedan pasivni pastir - to je pastir koji trči ispred svog stada, to je pastir koji rizikuje svoj život da bi spasio izgubljenu ovcu, to je pastir koji daje sve. "Ja sam Gospod Bog tvoj, jedini koji te može iščupati iz tvog duhovnog Misira, iz tvog ropstva", i zato ako tražimo rešenje za ljudsku dramu, u ovoj zapovesti Bog se predstavlja kao onaj koji može i želi spasiti smetenog čoveka ove planete. To je Prva Zapovest, od 2. do 3. stiha.

Druga Zapovest glasi: "Ne gradi sebi lika rezana, niti kakve slike od onoga što je na nebu ili dole na zemlji ili u vodi ispod zemlje, nemoj im se klanjati, niti im služiti, jer sam ja Gospod Bog tvoj, Bog revnitelj, koji pohodim grehe otačke na sinovima do trećega i do četvrtoga kolena onih koji mrze na mene. A činim milost na tisućama onih koji me ljube i čuvaju zapovesti moje."

Ako prvi put čitamo ovu zapovest, može nas nešto iznenaditi. Da li pronalazimo nešto iznenađujuće ovde? Dakle, tekst kaže: "Ne gradi sebi lika rezana, niti kakve slike od onoga što je gore na nebu ili dole na zemlji, nemoj im se klanjati niti im služiti." Uvek je postojao rizik u istoriji Božjeg naroda da traže posrednike između Boga i čoveka. Ti posrednici mogu biti slike ili ljudi koje su ljudi u toku istorije proglasili posrednicima. Ova zapovest to izričito zabranjuje.

Koji je ključni tekst ili ključna reč? Mi obično u teologiji tražimo takozvane "ključne reči". Ako bismo u Drugoj Zapovesti tražili ključne reči, onda bi to bile reči u 5. stihu: "Nemoj im se klanjati niti im služiti." Mnogi ljudi imaju ikone u svojim kućama, i to je lepo. Međutim, od onog trenutka kada se čovek moli toj ikoni, kada veruje da ona sama u sebi ima određenu religijsku vrednost, onda to postaje prekršaj ove zapovesti. Možda da napravimo jednu razliku: freske i ikone kao umetnost - da, kao predmet molitve i obožavanja - ne.

Znamo da će ovo mnoge iznenaditi, ali čitajte pošteno ovu zapovest, sami uzmite svoju Bibliju, i ako smatrate da ono što smo izneli nije u skladu sa njom, nemojte to poštovati, ali ako je u skladu, onda je na vama da odlučite.

Mi možemo govoriti i o svecima. Poznato je, na primer, da u katoličkoj crkvi postoji toliko svetaca da više nema mesta u godišnjem kalendaru. Čak se za neke od njih zna da su u prošlosti bili ljudi sumnjivog morala. Možda su sveci bili pošteni ljudi, možda su učinili nešto veliko za jedan narod, i treba im dati poštovanje kao ljudima. Međutim, Biblija jasno kaže da postoji samo jedan posrednik između Boga i ljudi. To je Isus Hristos. Možemo to čitati, kada apostol Pavle kaže da je jedan Bog i jedan posrednik između Boga i ljudi, čovek Isus Hristos. To je 1. Poslanica Timotiju, 2. poglavlje, 5. stih:

"Jer je jedan Bog, i jedan posrednik između Boga i ljudi, čovek Isus Hristos."

Zbog toga, lepo je, možda, kao umetnost posmatrati freske, kipove i ikone, međutim klanjati se, što znači moliti se pred jednim takvim predmetom, smatrati da taj neko posreduje između mene i Boga, to nije biblijski stav.

Na primer, u drugim biblijskim tekstovima mi nalazimo da su Izrailjci imali ilustrativan religiozni materijal, da su prikazivali slike i freske kao vrstu umetnosti gde umetnik pokušava da približi neke biblijske scene. Zašto da ne? Umetnost je dar od Boga, ali kada to postane predmet moga obožavanja, onda je Bog protiv toga u ovoj zapovesti.

Za trenutak možemo pročitati 5. Knjigu Mojsijevu, 4. poglavlje, gde se još snažnije govori o tome. Bog jasno govori o istoj zapovesti, u 15. stihu. Pre toga je reč o Deset Zapovesti, u 13. stihu:

"I objavi vam zavet svoj, koji vam zapovedi da držite, deset reči koje napisa na dve kamene ploče."

To je 13. stih, koji čitamo da bi se uočilo da je reč o Deset Božjih Zapovesti, a onda 15. stih kaže:

"Zato čuvajte dobro duše svoje, jer ne videste nikakvoga lika u onaj dan kad vam govori Gospod na Horivu usred ognja."

Drugim rečima: Nemojte Boga predstavljati slikama, "da se ne biste pokvarili i načinili sebi lik rezani ili kakvu god sliku od čoveka ili od žene".

Ili, na primer 19. stih: "I da ne bi podigavši oči svoje k nebu i videvši sunce i mesec i zvezde, svu vojsku nebesku, prevario se i klanjao im se i služio im", i tako dalje.

A 20. stih kaže: "A vas uze Gospod i izvede vas iz peći gvozdene, iz Misira."

Da čitamo 23. stih: "Pazite da ne zaboravite zavjeta Gospoda Boga svojega, koji učini s vama, i da ne gradite sebi lika rezanoga, slike od koje god stvari, kao što je zabranio Gospod Bog tvoj. Jer je Gospod Bog tvoj oganj koji spaljuje i Bog koji revnuje."

Onda 27. stih kaže: "Ili će vas rasejati Gospod među narode, i malo će vas ostati među narodima u koje vas odvede Gospod. I služićete onde bogovima koje su načinile ruke čovečije, od drveta i od kamena, koji ne vide ni čuju, niti jedu ni mirišu."

Kroz celu istoriju čovečanstva ljudi su bili skloni da sebi prave božanstva, kao što ovde piše, od različitih materijala, da im se klanjaju i da im služe. Bog je zbog toga uvek želeo da misli ljudi uputi k sebi, ka živome Bogu. Dakle, nema posrednika, nisu potrebni posrednici, Isus Hristos je jedini posrednik. Bog želi da mu se čovek obraća, i da postoji jedna živa veza između čoveka i Boga.

Idemo dalje. 5. stih kaže: "Nemoj im se klanjati niti im služiti, jer sam ja Gospod Bog tvoj, Bog revnitelj."

Ovde postoji, naizgled, jedan problem u ovoj zapovesti, i mnogi će uočiti taj "problem": "Koji pohodim grehe otačke na sinovima do trećega i do četvrtoga kolena onih koji mrze na mene, a činim milost na tisućama onih koji me ljube i čuvaju zapovesti moje."

Ovde kao da postoji problem: "Ja sam Bog revnitelj, koji pohodim grehe otačke na sinovima do trećega i do četvrtoga kolena." Ovde Bog kaže: "Ja pohodim grehe otačke na sinovima do trećega i do četvrtoga kolena", i postoji mišljenje da ako je, na primer, otac grešio, da će njegov sin i njegov unuk ispaštati zbog greha koji je učinio deda ili otac. To je, možda, prvi utisak kada čitamo ovaj tekst.

Čitaćemo zato jedan drugi tekst, koji se nalazi u Knjizi proroka Jezekilja, 18. poglavlje, 19. stih:

"Ali govorite: zašto da ne nosi sin bezakonja očina? Jer sin koji čini sud i pravdu, sve uredbe moje drži i izvršuje, doista će živeti. Koja duša zgreši ona će umreti, sin neće nositi bezakonja očeva niti će otac nositi bezakonja sinovljeva, na pravedniku će biti pravda njegova, a na bezbožniku će biti bezbožnost njegova."

I to je biblijski stav, i u Novom Zavetu takođe, da svaki čovek pred Bogom stoji za sebe. Ne možete vi pred Bogom zaraditi nešto za mene, niti ja mogu za vas. U pojedinim crkvama vi možete doneti novac i platiti, i onda vam kažu da će zasluge jednog sveca preći na vaš konto račun. Biblijski, to je iluzija i zabluda, jer pred Bogom svako stoji za sebe.

"Neće sin nositi bezakonja očina, niti će otac nositi bezakonja svog sina", kaže biblijski tekst.

Kako onda da shvatimo Drugu Zapovest? Vratimo se nazad gde Bog kaže: "Ja sam Bog revnitelj koji pohodim grehe otačke na sinovima do trećeg i do četvrtog kolena." Pratimo pažljivo tekst, jer postoji jedna interpretacija koju sledi većina teologa danas u svetu, a ona se zove "genetičko objašnjenje teksta". Zapazimo, prvo, da Bog ovde ne kaže: "Ja kažnjavam grehe otačke na sinovima do trećeg i do četvrtoga kolena", nego zapovest kaže: "Ja pohodim grehe otačke". U drugom prevodu se kaže: "Ja ću posetiti grehe očeva." O čemu je reč?

Reč je o tome da je ova opomena svim roditeljima svih vekova, da dobro paze kakav život žive i šta rade u svom životu, jer ako žive životom suprotnim od onog što Bog kaže, Bog će morati vrlo verovatno sa tim gresima da se suoči i kasnije kod njihove dece. Dakle, u pitanju je opomena i poziv roditeljima da dobro paze na vaspitanje svoje dece. Zapovest je postavljena u kontekst idolopoklonstva, u kontekst obožavanja kipova, slika i tako dalje. Drugim rečima, možemo slobodno reći da Bog ovde opominje ljude da ispravno služe Bogu, jer je vrlo verovatno da će se deca, gledajući od roditelja, naučiti da čine te iste grehe i Bog će morati kroz čitave generacije da se suočava sa tim istim gresima. Mi smatramo da je to ispravna interpretacija ovog teksta.

Ono što je zanimljivo u vezi sa ovim tekstom jeste da Bog kaže: "Ja sam Gospod Bog revnitelj koji pohodim grehe otačke na sinovima do trećeg i do četvrtog kolena, a činim milost na tisućama onih koji me ljube." Neko je kazao da je odnos Božje pravde i Božje milosti 4:1000.

Dakle, još jedanput, prema Bibliji, svako stoji za sebe, ali roditelji imaju posebnu odgovornost da svoju decu vaspitavaju na ispravan način, da im govore o pravom Bogu, da im govore o ispravnom načinu života i službe Bogu, jer ovde je reč o službi Bogu, pošto tekst kaže: "Nemoj im se klanjati niti im služiti." Kada se neko klanja, reč je

o bogoslužnju, znači da se moli nekome, a mi znamo da Biblija govori da bismo trebali Bogu da se molimo, Bogu da se obraćamo, od Boga da tražimo pomoć, Boga da slavimo, a ne ljude. Ljudi su možda bili dobri, ali ljudi su samo ljudi. U Bibliji kaže: "Proklet bio ko se uzda u čoveka." Svi smo mi samo ljudi, nijedan čovek nije vredan obožavanja, jedino je Bog vredan obožavanja. To je Druga Zapovest, od 2. do 4. stiha.

Treća Zapovest kaže: "Ne uzimaj uzalud ime naša Gospoda Boga svojega, jer neće pred Gospodom biti prav ko uzme ime njegovo uzalud."

Da li znate šta "ime" predstavlja i znači u Bibliji? Znači karakter. I zaista, u Bibliji roditelji su davali deci smisaona imena, kao što i mi u našem narodu imamo smisaona imena, recimo Slavoljub ili Bogoljub. Tako i u jevrejskom jeziku postoje imena, i većina od njih su smisaona, i roditelji su ta imena davali svoj deci verovatno u želji da deca to budu. Često su menjali imena kada su videli da karakter ne odgovara tom imenu. Međutim, kao što smo govorili i o samom Bogu, On ima različita imena koja izražavaju različite dimenzije te bogate Božje ličnosti.

Jevreji godinama i vekovima, na osnovu ove zapovesti, nisu izgovarali ime Božje. Današnja biblijska teologija smatra da u ovoj zapovesti nije reč o tome. Uzaludno izgovaranje imena Božjeg bile bi, recimo, psovke. Dakle, ako ovde imamo problem, dobro je da pazimo na svoje reči. Koliko li je samo psovki upućeno na račun Boga, a ljudi jednostavno ne znaju i nisu svesni toga.

Međutim, ova zapovest ima i dublju vrednost: "Ne uzimaj uzalud imena Gospoda Boga svojega, jer neće pred Gospodom biti prav ko uzme ime njegovo uzalud."

Mi ćemo sada pokušati da interpretiramo zapovesti u svetlosti onoga što je Hristos kazao u Jevanđeljima. Dakle, Hristos je, kasnije, jednostavno objašnjavao ove zapovesti. U Jevanđelju po Mateju 7. poglavlju, 21. stihu, nalazi se čuvena Hristova propoved na gori. Hristos je kazao ovako: "Neće svaki koji mi govori: 'Gospode! Gospode!' ući u carstvo nebesko, no koji čini po volji oca mogega koji je na nebesima."

Ovo je vrlo važna opomena. Hiljade ljudi danas kažu: "Ja sam religiozan, ja verujem u Boga, šta meni fali, nisam nikog ubio, sve je u redu sa mnom." To nije biblijski moral. Milioni ljudi danas govore: "Gospode! Gospode!", a Isus kaže: "Neće svaki koji mi govori: 'Gospode! Gospode!' ući u carstvo nebesko, nego koji čini volju Oca mogega koji je na nebesima."

Sličan tekst je spomenut u Jevanđelju po Lucu, 6. poglavlju, 46. stihu: "A što me zovete: 'Gospode! Gospode!', a ne izvršujete što vam govorim?"

Zašto me zovete "Gospode, Gospode", a ne činite ono što znate da bi trebalo da činite? Ozbiljan religiozni čovek, koji sebe smatra sledbenikom Gospodnjim, trudiće se da čini ono što je Hristos kazao da treba da čini. Zato, Treća Zapovest kada kaže: "Ne uzimaj uzalud imena Gospoda Boga svojega", mi bi kazali: Nemoj samo nositi ime da si religiozan, to nije dovoljno. Ako si religiozan, trudi se da činiš volju Božju, ono što je Hristos kazao, ne koristi uzalud ime Božje. U svakom slučaju, reči su tu vrlo bitne.

Vratimo se u Jevanđelje po Mateju, u tu poznatu Hristovu propoved na Gori, gde je Hristos kazao ovako, 5. poglavlje, 33. stih: "Još ste čuli kako je kazano starima: 'Ne kuni se krivo, a ispuni što si se Gospodu zakleo'."

Zapazićemo da je Hristova propoved na gori načinjena od 6 antiteza: "Čuli ste kako je kazano starima, a ja vam kažem." Naime, Mojsije je svojih Deset Zapovesti dao na planini Sinajskoj. Sada je tu jedan drugi Mojsije, veći prorok od Mojsija: "Čuli ste kako je kazano, Mojsije vam je to kazao, a ja vam kažem ..." "Mojsije je kazao, ali u tom istorijskom trenutku možda niste mogli sve prihvatiti, čuli ste, ali ja vam kažem ..." I tako Hristos kaže:

"Čuli ste da je kazano: 'Ne kuni se krivo, a ispuni što si se Gospodu zakleo', a ja vam kažem: 'Ne kunite se ničim lažno, ni nebom, jer je presto Božji, ni zemljom, jer je podnožje nogama Njegovim, ni Jerusalimom, jer je grad velikoga cara, ni glavom svojom ne kuni se, jer ne možeš ni dlake jedne bele ili crne učiniti. Dakle neka bude vaša reč: da, da, ili ne, ne.'"

"Ako ste vi religiozni, i kažete meni 'da', to je za mene 'da', i nema potrebe da se kunete", kaže Hristos. Kada neko hoće da nas prevari, onda on priča puno da bi vas ubedio u laž. Isus kaže: "Ako je neko religiozan, onda njegova reč treba da bude: da, da."

Zamislimo u braku, kako je to sjajno, ako su i muž i žena religiozni, i svako zna da je da - da, a ne je ne. Zato Jevanđelje ima spasonosnu vest za svakodnevni život svih ljudi, za porodicu, za društvo, zato je religija tako bitna. Možda sada shvatamo koliko je Hristos bio velika moralna ličnost, koji je ljudima želeo i dao velike principe.

To je, dakle, Treća Zapovest: "Ne uzimaj uzalud imena Gospoda Boga svojega, jer neće pred Gospodom biti prav ..."

Četvrtu Zapovest ćemo pročitati, ali o njoj ćemo govoriti u sledećem poglavlju. Zato se ovde nećemo zadržavati na njoj. Ona kaže ovako, od 8. stiha: "Sećaj se dana od odmora da ga svetkuješ. Šest dana radi, i svršuj sve poslove svoje. A sedmi je dan odmor Gospodu Bogu tvojemu, tada nemoj raditi nijednoga posla, ni ti, ni sin tvoj, ni kći tvoja, ni sluga tvoj, ni sluškinja tvoja, ni ži-

vinče tvoje, ni stranac koji je pred vratima tvojim. Jer je za šest dana stvorio Gospod nebo i zemlju, more i što je god u njima, a u sedmi dan počinu. Zato je blagoslovio Gospod dan od odmora i posvetio ga."

Idemo na Petu Zapovest. Ona glasi ovako: "Poštuj oca svoga i mater svoju, da ti se produže dani na zemlji, koju ti da Gospod Bog tvoj."

Religiozni ljudi bi trebali da budu najbolja deca svojih roditelja. "Poštuj", kaže Biblija, "oca i majku, da ti se produže dani". Ovo je zapovest sa obećanjem. Ako poštuješ, Bog će ti dati dugi život. I zaista, roditelji su veliko blago koje imamo. Čovek ima neku sigurnost dok su roditelji živi.

Postoji jedan tekst koji izgleda, na prvi pogled, malo kontradiktoran ovome. On se nalazi u Jevanđelju po Mateju, u 10. poglavlju, 34. stihu, gde Hristos kaže:

"Ne mislite da sam ja došao da donesem mir na zemlju; nisam došao da donesem mir nego mač. Jer sam došao da rastavim čoveka od oca njegova i kćer od matere njezine i snahu od svekrve njezine, i neprijatelji čoveku postaće domaći njegovi. Koji ljubi oca ili mater više nego mene, nije mene dostojan, i koji ljubi sina ili kćer više nego mene, nije mene dostojan. I koji ne uzme krsta svojega i ne pođe za mnom, nije mene dostojan. Koji čuva dušu svoju, izgubiće je, a koji izgubi dušu svoju mene radi, naći će je."

O čemu ovde Hristos govori? Govori o iskustvu miliona religioznih ljudi. Ako neko želi da Bogu služi na jedan ispravan način, sigurno je da će biti problema, i vrlo često, na žalost, umesto da religija donese mir, bar u početku, nastaje rat u porodici. Na jednoj strani Biblija kaže: "Poštuj oca svojega i mater svoju", a na drugoj strani Isus kaže: "Koji ljubi oca ili mater više nego mene, nije mene dostojan."

O čemu je reč? Možda je dobro da napravimo neke prioritete u životu. Rekli smo da bi religiozni ljudi trebali da budu najbolja deca svojih roditelja. Ali, ako se zahtevi roditelja i zahtevi Božji suprote jedni drugima, kome se čovek treba pokoravati? Na osnovu Biblije, Bogu. Ali, iskustvo pokazuje da kasnije i roditelji to shvate, ili deca shvate. Znači, iako postoji problem, to može biti na blagoslov celoj porodici.

Šesta Zapovest kaže: "Ne ubij."

Da čitamo šta je Hristos kazao. Ponovo 5. poglavlje Jevanđelja po Mateju: "Ne ubij", kaže Hristos. Ovde je reč o aktu ubistva. 21. stih: "Čuli ste kako je kazano starima: 'Ne ubij, jer ko ubije biće kriv sudu.' A ja vam kažem da će svaki koji se gnevi na brata svojega ni za što biti kriv sudu."

Hristos ne samo da ne umanjuje zahteve Zakona, nego ide još dalje. Tu je religija najlepša i najjača. Bog ne želi da samo naša dela, naše akcije budu dobre, da vi vidite da ja činim ono što

je dobro, jer i fariseji su tako činili u Hristovo vreme. Hristos im kaže: "Vi ste kao okrečeni grobovi, spolja je sve lepo, a unutra ste puni kostiju mrtvačkih." Šta to znači? Ja mogu izgledati kao vrlo dobar religiozni čovek pred vama, a da sam u duši sasvim različit. Prava religija se ne zadovoljava da ostane spolja, ona hoće da izmeni unutrašnjost čoveka. Isus kaže:

"Čuli ste kako je kazano starima: 'Ne ubij', a ja vam kažem da svaki koji se gnevi ili mrzi brata svojega već je učinio ubistvo."

Bog želi da očisti unutrašnjost čoveka, a ne samo dela naša, akcije koje činimo, i to je vrlo važno.

Sedma Zapovest kaže: "Ne čini preljubu."

Da vidimo šta je Hristos kazao o ovoj zapovesti. U Jevanđelju po Mateju, 5. poglavlju, 27. stihu, kaže se: "Čuli ste kako je kazano starima: 'Ne čini preljubu.' A ja vam kažem da svaki koji pogleda na ženu sa željom, već je učinio preljubu u srcu svojem."

Možda kada mi sedimo i razmišljamo na jedan čisto intelektualni način o ovim zapovestima, to izgleda malo i preteško, ili možda simpatično. Međutim, hiljade razorenih brakova, hiljade dece ostalo je bez roditelja, uništeno je hiljade mladih bića za celi život, zbog nepoštovanja ove zapovesti. Ponovo ista stvar, Hristos ne želi da očisti samo naše akcije, naša dela, našu spoljašnjost, on želi da izmeni misli čoveka, srce ljudsko, da bračni drugovi budu poštteni jedan prema drugome, ne samo jedan zbog drugog, nego i zbog Boga. Gde god da se bračni drug nalazi, on zna da je u prisutnosti Božjoj.

Obično neki kažu: "To je ipak preteško." Jedan čovek se, svaki put kada je išao ulicom i kada je video lepu ženu, okretao da je ponovo vidi. Govorio je: "Ne mogu, a da se ne okrenem." Međutim, taj čovek je prošao vrlo loše u životu. Kasnije, zvao je mnogo puta telefonom svog prijatelja, noću, jer se rastao sa ženom, i tako dalje. Kaže: "Strašno se osećam, pomoz mi."

Svi smo mi iskušavani, i svi možemo biti iskušavani, jer mi nismo savršeni, ali treba napraviti razliku između "biti iskušavan" i "biti iskušan". Šta to znači? Čoveku može doći misao koja će ga iskušavati, ali on će istog trenutka reći: "Ja sam oženjen", ili "Ja sam udata i ja želim da budem verna svom bračnom drugu". Jedan mislilac je kazao: "Mi ne možemo zabraniti pticama da lete nad našom glavom, ali možemo im zabraniti da naprave gnezdo na našoj glavi."

Zato, za mladiće i devojke, a i za one koji su možda već u braku, ova zapovest je itekako bitna. Isus kaže: "Ne budite kao okrečeni grobovi, očistite unutrašnjost svoju, misli svoje."

Osma Zapovest kaže: "Ne kradi."

Ona je jasna sama po sebi, i mi se nećemo dugo zadržavati na ovoj zapovesti.

Deveta Zapovest kaže: "Ne svedoči lažno na bližnjega svojega."

Drugim rečima: "Govori istinu, uvek govori istinu." Postoji jedno hipotetičko pitanje u etici. Recimo, nalazite se u Holandiji, drugi svetski rat je u toku, krijete Jevrejina u svojoj kući, i prolaze nacisti i pitaju vas: "Da li imate Jevrejina u kući?" Šta biste odgovorili? Ako kažete: "Nemamo", prekršićete Devetu Zapovest, ako kažete: "Imamo", onda učestvujete u ubistvu. U etici imate čitave rasprave u vezi sa tim hipotetičkim situacijama.

Pokušaćemo da odgovorimo na ovaj problem. Biblijski stav je: "Govori uvek istinu." Testirajte sebe, koliko puta izgovorite neistinu samo u toku jednoga dana. Kada su u pitanju ove hipotetičke situacije, odgovor teologa jeste sledeći: mi ne možemo bazirati principe na hipotetičkim situacijama. Zato u molitvi "Oče naš" piše: "Ne navedi nas u iskušenje." Znači, ne postoji mogućnost da na osnovu pretpostavljenih situacija pravimo pravila ponašanja. Biblijsko pravilo je: "Govori uvek istinu", a molimo se u isto vreme Bogu, da kada se nađemo, i ako se nađemo u jednoj takvoj situaciji, On nam pomogne da ostanemo Njemu poslušni i verni.

Dani koje treba svetkovati

Mnogi ljudi govore o ovoj temi sa nekom vrs-
tom nelagodnosti, jer se mnogi iznenađuju kada saznaju šta Biblija kaže po ovom pitanju. Ali, ako verujemo da je Biblija Božja reč, onda bi jednostavno trebali da prihvatimo ono što ona kaže. Dakle, ono što budemo proučavali u ovoj temi neka ne bude reč ljudska, jer mi smo ljudi koji pokušavamo da shvatimo Bibliju. Zato svako od nas bi trebao pošteno da čita biblijski tekst i na osnovu same Biblije da donosi zaključke.

Mi ćemo ovde sistematski čitati Bibliju i pokušati da zaključimo šta Biblija govori o danima od odmora. Poznato je da neki ljudi svetkuju petak, neki subotu, neki nedelju, neki različite dane u godini, itd. Šta Biblija kaže o tome? Da li je uopšte važno koje dane svetkujemo? Da li je uopšte važno neki dan svetkovati? Postoje ljudi koji kažu da uopšte nije važno koje dane svetkujemo i oni koriste jedan biblijski tekst koji kaže: "Svi su dani jednaki", i jednostavno zaključuju da možemo svetkovati bilo koji dan. Zato ćemo krenuti u jedno sistematsko čitanje Biblije.

Na samom početku Biblije, u 1. Knjizi Mojsijevoj, 2. glavi, 2. i 3. stihu, kaže se: "I svrši Bog do sedmog dana dela svoja koja učini, i počinu u

I Deseta Zapovest kaže: "Ne poželi kuće bližnjega svojega, ne poželi žene bližnjega svojega, ni sluge njegova, ni sluškinje njegove, ni vola njegova, ni magarca njegova, niti išta što je bližnjega tvojega."

Možda bi ovu zapovest mogli da prevedemo na sledeći način: "Ne zavidi." Vrlo je malo prijatelja danas na ovoj planeti koji su spremni da se raduju kada mi doživimo uspeh i da plaču sa nama kada doživimo neuspeh. Zapovest kaže, drugim rečima: "Ne zavidi, raduj se sa onim ko se raduje i plači sa onim koji plače."

Evo, to su deset reči ljubavi. Mi ćemo jedan deo ovog proučavanja ostaviti za sledeće poglavlje, tako da ćemo u sledećem poglavlju, kada budemo govorili o danima svetkovanja, govoriti i o novozavetnom shvatanju Božjih Zapovesti, jer postoje ljudi koji kažu: "Stari Zavet je dat za Jevreje, i njima su bile važne Deset Zapovesti, međutim, Hristos je ukinuo Deset Zapovesti." U sledećem poglavlju ćemo čitati tekstove iz Novog Zaveta koji govore o tome da li je Hristos smatrao da treba da držimo baš svih Deset Božjih Zapovesti.

sedmi dan od svih dela svojih koja učini. I blagoslovi Bog sedmi dan, i posveti ga, jer u taj dan počinu od svih dela svojih koja učini."

Ovde postoji nekoliko ključnih reči. Dakle, Bog je stvarao u toku od šest dana, a sedmi dan se, kaže Biblija, odmarao. Mi u ovom trenutku još uvek ne znamo koji je taj sedmi dan, mi samo saznajemo iz ovog teksta da je Bog stvarao svet šest dana i da se sedmi dan odmarao. Da li se Bog umara? Ne. Na drugom mestu u Bibliji se kaže da se Bog ne umara. Zašto se onda Bog odmarao sedmi dan? Sigurno zbog toga da bi nama ljudima dao primer, da bismo i mi trebali da to isto činimo, i o tome ćemo čitati u Bibliji.

Dakle, sam Bog je stao sedmog dana i želeo je da se odmori tog dana da bi dao primer ljudima. Međutim, ne samo to. U ovom tekstu nalazimo i druge reči: "I blagoslovi Bog sedmi dan i posveti ga." Šta to znači da je Bog nešto blagoslovio? Blagoslov je nešto što stoji nasuprot prokletstva. Dakle, postoji dan ili vreme u toku sedmice za koje je Bog kazao da je jedno posebno vreme, i ako ga čovek ispravno koristi, on će primiti posebne blagoslove. I ne samo to, Bog ga je "blagoslovio i posvetio". U Bibliji je ta kategorija sve-

tosti vrlo prisutna. Postoje dve kategorije: sveto i nesveto. One ne mogu stajati jedno pored drugog. Sveto jednostavno čini da nesveto nestane. Bog je sveta ličnost i On je odredio jedan dan u sedmici kao sveto vreme. Tekst kaže da je Bog blagoslovio taj dan i posvetio ga. To je sve što saznajemo iz ovog teksta.

Idemo dalje kroz Bibliju. U 2. Knjizi Mojsijevoj, 16. poglavlje opisana je scena sakupljanja hrane. Jevreji su bili u pustinji, nisu imali dovoljno hrane i Bog im je dao jednu posebnu vrstu hrane. I mi ćemo čitati ovde nešto što je vrlo interesantno. Najpre 4. stih: "A Gospod reče Mojsiju: 'Evo učiniću da vam pada iz neba hleb, a narod neka izlazi i kupi svaki dan koliko mu treba na dan, da ga okušam hoće li hoditi po mom zakonu ili neće.' Po kom zakonu?, možda se pitamo. 21. stih dalje kaže: "Tako skupljahu svakoga jutra, svaki koliko mu trebaše za jelo, a kad sunce ogrijaše tada se rastapaše. A u šesti dan nakupiše hleba dvostruko, po dva gomora na svakoga, i dođoše sve staršine od zbora i javiše Mojsiju."

Znači, šestog dana je trebalo da nakupe duplu količinu ove hrane. U 23. stihu se kaže: "A on im reče: 'Ovako kazao Gospod: 'Sutra je Šabat, odmor svet Gospodu; što ćete peći pecite, što ćete kuvati kuvajte, a što preteče ostavite i čuvajte za sutra.' I ostaviše za sutra, kao što zapovedi Mojsije, i ne usmrde se niti beše crva u njemu. I reče Mojsije: 'Jedite to danas, jer je danas Šabat Gospodnji, danas nećete naći u polju.'" (Neki prevodioci Biblije su prevodili u ovom tekstu reč "Šabat" sa "subota", što nije ispravno, a o razlici između subote i Šabata ćemo malo kasnije nešto više reći.)

Neki ljudi postavljaju pitanje: "Kako mi znamo koji je taj sedmi dan, nigde u Bibliji ne piše, čak ni u zapovestima?" Evo, ovde piše koji je sedmi dan: "Šest dana ćete kupiti, a sedmi je dan Šabat, tada ga neće biti." I onda je zanimljivo da 28. stih kaže: "A Gospod reče Mojsiju: 'Dokle ćete se protiviti zapovestima mojim i zakonima mojim?' Znači, reč je o posebnim zakonima koje je Bog želeo da Njegov narod poštuje.

I onda, u 20. glavi 2. Knjige Mojsijeve imamo Deset Božjih Zapovesti, gde četvrta zapovest kaže: "Sećaj se dana od odmora da ga svetkuješ..." Šta to znači "Sećaj se"? Misli se o određenom vremenu. Mi smo već govorili o konceptu vremena i Pol Tilih je voleo da o vremenu govori na dva načina, kao "kairos" i "kronos". Kao što smo rekli, "kronos" je vreme sata, vreme koje teče - ništa se ne zbiva, ali vreme ide napred. Ali postoji druga kategorija vremena o kojoj govori Tilih. To je "kairos" vreme ili smisaono vreme, kvalitetno vreme, kvalitativno različito od drugih vremena.

Kao da je Bog kazao čoveku ovako: "O, umorni čoveče planete Zemlje, radi vredno šest dana,

ali postoji jedan dan u toku sedmice kada te ja pozivam da staneš. Stani, o umorni čoveče. Šest dana radiš vrlo vredno, umaraš se, tvoje misli su usmerene ka drugim stvarima, ali odvoj jedno vreme u toku sedmice kada ćeš stati, i kada ćeš jednostavno bar za trenutak zaboraviti na ono što te vezuje za ovu Zemlju, kada ćeš razmišljati više o sebi, a iznad svega, kada ćeš razmišljati o Meni." I jedno vreme od 24 sata, u toku jedne sedmice, koje je Bog odredio, kvalitativno je različito vreme od svakog drugog vremena.

"Sećaj se dana od odmora", kaže Bog. Prosto kao da Bog želi da kaže: "Sa čežnjom očekuj te trenutke, kada ćeš ostaviti sve drugo."

Postoji jedan citat od Froma koji kaže: "Šabat je dan velike radosti, jer daje čoveku priliku da u potpunosti bude svoja ličnost. Šabat je dan kada su posed, novac, kao i tuga i žalost - tabu, dan kada je vreme pobeđeno i kada čovek razmišlja o svom postojanju. Moderna nedelja je dan zabave, jela i bekstva od samoga sebe. Trebamo se pitati: Da nije možda došlo vreme za ponovno uspostavljanje dana mira i harmonije?" Zato je ovo vreme, dakle, jedno posebno vreme.

"Sećaj se dana od odmora." Zato bi savet bio da se u tom danu, recimo, ne čitaju novine, ne gleda televizija, itd. Zašto? Svaki dan to mnogi ljudi čine, puni su informacija, svega i svačega. Bog kaže: "Stani, stani za trenutak, razmišljaj o sebi i razmišljaj o meni." To je kvalitativno različito vreme.

"Šest dana radi", kaže Biblija. Ovde ćemo stati za trenutak. Religiozni ljudi trebaju biti vredni ljudi. Bog ne kaže: "Lenstvuj šest dana, a sedmi dan se odmaraj." Ljudi koji ne žele da rade, koji su jednostavno lenji, imaju i druge karakterne mane. Bog je čoveku dao rad. Rad je blagoslov za čoveka i potrebno je da čovek radi. "Šest dana radi", kaže Biblija, "i svršuj sve poslove svoje, a sedmi je dan odmor Gospodu Bogu tvojemu, tada nemoj raditi nijednoga posla, ni ti, ni sin tvoj, ni kći tvoja", i tako dalje.

Zatim Biblija kaže: "Jer je za šest dana stvorio Gospod nebo i zemlju, more i što je god u njima." Šta to znači? Svake sedmice postoji ovo posebno vreme kada mi treba da se setimo ko smo, da imamo Stvoritelja, da je Bog stvorio ovaj svet, jer Biblija kaže: "Jer je za šest dana stvorio Gospod nebo i zemlju." Mi nismo bića koja su bačena u postojanje besmisla. Dakle, postoji Stvoritelj, postoji uzrok svega što postoji. Mi imamo svog Oca, svog Stvoritelja i uprkos besmislu ovoga sveta, mi još uvek možemo videti da Bog vodi ovaj svet.

Zbog svega toga je Šabat vreme iznad svega, kada ćemo čitati Bibliju, kada ćemo se susreti sa rodbinom, kada ćemo posećivati bolesne, kada ćemo deliti svoja religiozna iskustva sa drugima -

jedno izvanredno vreme, vreme koje ćemo posvetiti svojoj porodici na jedan poseban način, vreme kada ćemo uzeti svoju decu za ruku i izvesti ih u polje, u šumu, i reći im: "Evo šta je Bog stvorio", govoriti im o Bogu, dakle, kvalitativno različito vreme kada ćemo za trenutak zaboraviti sve ostalo, ili pokušati bar da zaboravimo. To je vreme i fizičkog i duhovnog odmora. Ako postoji išta što je vredno za današnjeg umornog čoveka, onda je to zaista ovo vreme.

U jevrejskom jeziku, za dan odmora koristi se izraz "Šabat", što na našem jeziku znači "mirovati, ne raditi, ne delati". Samo značenje reči označava ideju mira ili odmora. U originalnom tekstu Biblije piše: "Sećaj se dana Šabata." Postoji i druga reč - "šalom", koja znači "mir". I "šalom" i "Šabat" imaju slično značenje - označavaju sličnu kategoriju.

Kada govorimo o danima od odmora, kako ih opisuje Biblija, potrebno je istaći da razumevanje dana od odmora je blisko povezano sa računanjem vremena, odnosno kalendarom, koji je Bog dao u Bibliji. Taj kalendar se razlikuje od gregorijanskog (ili rimskog) kalendara koji danas koristi većina ljudi u vestu. Naime, prema biblijskom kalendaru, dan traje od zalaska do zalaska sunca, dok prema rimskom kalendaru dan traje od ponoći do ponoći. Dalje, sedmični dani u Bibliji nemaju imena (osim sedmog dana), već su to "prvi dan", "drugi dan", "treći dan", ... , "šesti dan" i "sedmi dan" ili "Šabat".

Reč "Šabat" potiče od jevrejskog glagola "liš-bot", što znači "mirovati, ne raditi, ne delati", tako da bi doslovni prevod reči "Šabat" bio "nedelja". Ali, treba napomenuti da "Šabat", kao "biblijska nedelja", traje od petka od zalaska sunca, do subote do zalaska sunca, prema ovom savremenom rimskom kalendaru.

U rimskom kalendaru svaki dan u sedmici je posvećen jednoj od planeta u sunčevom sistemu za koje se nekad verovalo da predstavljaju bogove. Tako subota predstavlja "dan boga Saturna" ili "Saturday" (na engleskom), nedelja predstavlja "dan boga Sunca" ili "Sunday", ponedeljak predstavlja "dan boga Meseca" ili "Monday", itd.

Takođe, prema biblijskom kalendaru, mesec traje od mladog do mladog meseca, ili kako Biblija kaže "od mladine do mladine". Biblijski meseci obično traju 29 ili 30 dana. Prvi mesec po Bibliji počinje na proleće u vreme kad zri ječam (što je povezano sa prvim godišnjim praznicima), tako da i ime prvog meseca po tome nosi ime "Aviv" ili "Nisan".

Dalje, biblijska godina može imati i 12, ali i 13 meseci, tako da i broj dana u godini može varirati. Sve je ovo vrlo važno da bismo na pravilan način razumeli koje je dane od odmora Bog od-

redio. Mi dane od odmora trebamo razumeti u skladu sa kalendarom koji je Bog dao.

Pored sedmičnog praznika - "Šabata", postoje i godišnji praznici - dani koji ukazuju na važne dane u Božjem planu spasenja čovečanstva. Postoji sedam godišnjih praznika, a zapovesti o njihovom svetkovanju dati su u 3. Knjizi Mojsijevoj, 23. poglavlju. Detaljnije o godišnjim praznicima može se pročitati u knjizi "Božji praznici" koja se nalazi na kraju, i predstavlja deo ove knjige.

Međutim, neki kažu: "Šabat je jevrejski praznik i on je određen samo za Jevreje, isto kao i godišnji praznici." Ali, već u Knjizi proroka Isaije kaže se da Šabat nije određen samo za Jevreje." U 56. poglavlju, 2. stihu se kaže: "Blago **čoveku** koji tako čini i sinu čovečijemu..." Ovde se ne kaže: "Blago Jevrejinu koji tako čini." I tekst dalje kaže: "... i sinu čovečijemu koji se drži toga, čuvajući Šabat da ga ne oskvrni, čuvajući ruku svoju da ne učini zla." Zatim 6. stih govori o svim drugim narodima: "A strance koji pristanu uz Gospoda da mu služe i da ljube ime Gospodnje, da mu budu sluga, koji god drže Šabat da ga ne oskvrne i drže zavet koji, njih ću dovesti na svetu goru moju i razveseliću ih."

Zatim u 58. poglavlju, u 13. stihu, ponovo nalazimo tekst koji kaže: "Ako odvратиš nogu svoju od Šabata da ne činiš što je tebi drago na moj sveti dan, i ako prozoveš Šabat milinom, i budeš ga slavio, tada ćeš se veseliti u Gospodu..."

Teolozi su dugo raspravljali šta to znači: "Da ne činiš što je tebi drago na moj sveti dan". Šmatra se da su Jevreji voleli da trguju, i pošto Šabat traje od petka od zalaska sunca do subote do zalaska sunca, oni su čekali pred svojim prodavnicama, čim zađe sunce da otvore svoje prodavnice.

To, naravno, nije pravi smisao Šabata. Biblija kaže: "Ako odvратиš nogu svoju od Šabata..." Međutim, mnogi Jevreji su bili legalisti, što znači da nisu svetkovali duh Šabata, nego su ga poštovali da ne urade ništa tog dana. Zato je Hristos ustao protiv pogrešnog svetkovanja Šabata. Svetkovanje Šabata ne znači da ja tog dana neću raditi 'to i to'. Svetkovanje Šabata znači provesti kvalitetno vreme sa svojom porodicom i sa svojim Bogom, to posebno i različito vreme od drugog vremena u toku sedmice.

U Knjizi proroka Jezekilja, u 20. polavlju, 12. stihu kaže se: "I Šabate svoje dadoh im da su znak između mene i njih, da bi znali da sam ja Gospod koji ih posvećujem." 20. stih: "I Šabate moje svetkujte da su znak između mene i vas."

Zanimljivo je da se u Bibliji kaže da se narod Božji razlikuje, kao nekom vrstom znaka za raspoznavanje, između ostalog i po tome što svetkuje Šabat. Bog kaže: "I Šabate moje svetkujte, da su znak između mene i vas."

Međutim, to je Stari Zavet. Kada je Hristos došao na ovaj svet, da vidimo šta je radio na Šabat? U Jevanđelju po Luci, 4. poglavlju, 16. stihu kaže se: "I dođe u Nazaret gde beše odrastao, i uđe po običaju svome na Šabat u zbornicu, i ustade da čita." Dakle, evo šta je radio Hristos. On je na Šabat ušao u crkvu, u zbornicu, u sinagogu, i ustao da čita Bibliju.

Zatim, malo kasnije, u 31. stihu se kaže: "I dođe u Kapernaum, grad Galilejski i učaše ih na Šabate." E sada, može biti da je Hristos ovde išao u crkvu, u sinagogu, jer su tada svi ljudi išli. Međutim, Hristos ne izgleda kao neko ko se lako konformiše, ko prihvata laž. Hristos je bio dovoljno snažna ličnost da uvek stane na stranu istine.

Ali, hajde da prihvatimo činjenicu da je moguće da je Hristos išao tamo na Šabat zato što su i drugi ljudi tamo išli. Čitaćemo zato i druge novozavetne tekstove. Na primer, u Jevanđelju po Mateju, u 24. glavi, Isus govori o poslednjem vremenu i o razorenju grada Jerusalima koje se desilo 70. godine naše ere. I tu je Hristos kazao nešto vrlo zanimljivo. 20. stih kaže: "Nego se molite Bogu da ne bude vaša bježan u zimu ni na Šabat." Ovdje je reč o progonstvu Njegovih sledbenika. Hristovi sledbenici su često bili progonjeni u istoriji sveta. Isus kaže da će progonstvo ponovo doći pred kraj istorije ove planete, pred Njegov dolazak, i zato kaže: "Molite se Bogu da bežanj vaša ne bude u zimu, ni na Šabat." Zašto u zimu? Jer je hladno? A zašto na Šabat? Jer je Šabat sveto vreme kada bi čovek trebalo da posveti sebe Bogu. Ovdje je reč o vremenu posle Hrista, a ne o samom Hristovom vremenu.

U Jevanđelju po Mateju, u 12. poglavlju, opisan je jedan primer iskrivljenog svetkovanja Šabata. To je scena koja se zbiva u sinagogi. Zapazimo kako su neki ondašnji Jevreji svetkovali Šabat i protiv čega je Hristos ustao. U 8. stihu se kaže: "Jer je gospodar i od Šabata Sin čovečiji. I otišavši odande dođe u zbornicu njihovu, i gle, čovek beše tu sa rukom suvom. I zapitaše ga govoreći: 'Valja li na Šabat lečiti?', da bi ga okrivili. A On reče im: 'Koji je među vama čovek koji ima ovcu jednu, pa ako ona na Šabat upadne u jamu neće je uzeti i izvaditi? A koliko li je čovek pretežnji od ovce? Dakle, valja na Šabat dobro činiti.'"

Po shvatanjima nekih sveštenika onog vremena, na Šabat nije trebalo činiti dobro. I 13. stih kaže: "Tada reče čoveku: 'Pruži ruku svoju.' I pruži. I postade zdrava kao i druga." Šta je Hristos učinio na Šabat? Izlečio je čoveka, učinio je dobro. A šta čine fariseji? 14. stih: "A fariseji izašavši načiniše vijeće o Njemu kako bi ga pogubili." Smišljati ubistvo na Šabat nije greh za fariseje, ali izlečiti čoveka je greh! To je strahovit apsurd.

Šabat je, dakle, jedno vreme, različito, kada je Hristos želeo da se setimo nas samih, da se setimo svojih bližnjih, svojih ukućana, bolesnih, i da se setimo svoga Stvoritelja.

Zatim, u Jevanđelju po Marku, u 2. poglavlju, 27. i 28. stihu nalazimo zanimljiv tekst: "I govoraše im: 'Šabat je načinjen čoveka radi, a ne čovek Šabata radi. Dakle je gospodar Sin čovečiji i od Šabata.'" U farisejskom shvatanju postojala je terminologija po pitanju "služiti Šabatu", poštovati sve principe koje su oni uveli, kao da čovek služi Šabatu. Isus kaže: "Ne, Šabat nije načinjen da mi njemu služimo, nego da on nama služi, da provedemo jedno posebno vreme kada ćemo se osvežiti, osnažiti duhovno, kada ćemo se spremati za napore u toku sledeće sedmice, kada ćemo se posvetiti malo više deci, kada ćemo ih učiti o Bogu." I Hristos kaže: "Onaj koji zna pravi smisao Šabata, to sam ja, Sin čovečiji. Gospodar od Šabata je Sin čovečiji." Postoji mnoštvo tekstova u Bibliji koji govore o tome.

Može biti, neko će reći, da su posle Hristove smrti, pošto je On vaskrsao u nedelju (po rimskom kalendaru, ili u 1. dan po biblijskom kalendaru), Njegovi učenici počeli da svetkuju nedelju? Hajde da i to vidimo. U Jevanđelju po Luci, u 23. glavi, 54. stihu, kaže se: "I dan beše petak i Šabat osvitaše..." (U originalnom tekstu reč "petak" znači "dan pripreme". Misli se na dan pripreme za Šabat.) Kada je to Šabat osvitao? Kada se to događalo? To se dešavalo u petak pri zalasku sunca, jer je Šabat za Jevreje, na osnovu biblijskog kalendara, osvitao na osnovu zalaska sunca.

Tekst dalje kaže: "A žene koje bijahu došle s Isusom iz Galileje, idošle za Josifom, i videše grob, i kako mu se telu metnu. Vrativši se pripraviše mirise i miro, i na Šabat ostaše na miru po zakonu." Dakle, Hristova majka, Hristovi učenici i ove žene doneli su mirise i miro, i na Šabat ostali na miru po zakonu.

A onda Biblija kaže: "A u prvi dan nedeljni dođoše vrlo rano na grob, i donesoše mirise što pripraviše."

Međutim, možda je apostol Pavle, ili neko od drugih apostola koji su zaista poznavali Hrista, shvatili da zato što je Hristos vaskrsao u 1. dan (u nedelju, po rimskom kalendaru), treba svetkovati nedelju. Zato idemo u knjigu Dela apostolska gde nalazimo izveštaj o tome šta su apostoli činili i koji su dan svetkovali.

(Dela apostolska se nalaze nakon 4 Jevanđelja. Prva tri Jevanđelja, po Mateju, po Marku i po Luci zovu se "sinoptička" Jevanđelja zato što slede istu šemu događaja, opisuju paralelne događaje u Hristovom životu. Četvrto Jevanđelje je više teološki okrenuto prema ličnosti Isusa Hrista.)

U Delima apostolskim, 13. poglavlju, 14. stihu čitamo (radi se o apostolu Pavlu): "A oni otišavši iz Perge dođoše u Antiohiju Pisidijsku, i ušavši u zbornicu na Šabat, sedoše." Zatim 42. stih: "A kad izlažahu iz zbornice jevrejske, moljahu nezabošci", (neznabošci su ljudi koji nisu bili Jevreji), "da im se ove reči i na drugi Šabat govore." 44. stih: "A u drugi Šabat sabra se gotovo sav grad da čuju reči Božje."

Zatim, 16. poglavlje, takođe Dela apostolska, 12. i 13. stih: "A odande u Filibu, koji je prvi grad zemlje Makedonije, naselje rimsko, i u onom gradu ostasmo nekoliko dana. A na Šabat iziđosmo iz grada k vodi gde beše bogomolja, i sedavši govorismo k ženama koje se behu sabrale."

Ima puno ovakvih tekstova, mi iznosimo samo neke. U 17. poglavlju, 2. stihu se kaže: "I Pavle po običaju svome uđe k njima i tri Šabata razgovara se s njima iz Pisma." Zatim, 18. poglavlje, 4. stih: "A prepiraše se u zbornicama svakog Šabata i nadgovaraše Jevreje i Grke." Postoji i mnoštvo drugih tekstova, ali za sada samo ovoliko.

Postoje jedan tekst koji se navodi u prilog činjenice da je Šabat ukinut, uprkos svih ovih izveštaja. On se nalazi u Kološanima poslanici, 16. i 17. stih: "Da vas dakle niko ne osuđuje za jelo, piće, za kakav praznik, ili za mladine, ili za Šabate, koje je sve bilo sjen od onoga što šćaše da dođe i telo je Hristovo." Pavle kaže: "Niko da vas ne osuđuje ako ne svetkujete i ne držite sve to."

Ovde Pavle govori o pristupu koji pobožni ljudi trebaju imati prema onima koji se obraćaju Bogu. Stav mnogih Jevreja bio je da neznabošci trebaju odmah da prihvate sve odredbe iz Mojsijevog zakona, uključujući godišnje praznike (godišnje Šabate), jelo i piće koje se koristilo u obredne svrhe, i sve drugo što ni Avram, otac jevrejske nacije, a ni Jevreji, nisu morali da ispunjavaju u početku svog religijskog života. Svi ti godišnji praznici, kao i obredi, ukazuju na prvi i drugi Hristov dolazak, a to u početku nije bilo otkriveno ni Avramu, ni Jevrejima, i zato Pavle kaže da ne treba odmah insistirati sa tim i drugim započetima u slučaju ljudi koji se prvi put susreću sa Bogom.

U svakom slučaju, mnogi religiozni ljudi su tokom istorije počeli da svetkuju rimski dan od odmora - nedelju, i mi ćemo malo kasnije pokušati da objasnimo kako je do toga došlo, ali pre toga, obratićemo pažnju na rad jednog američkog autora. On je istraživao zašto je došlo do Velike Šizme 1054. godine između pravoslavne i katoličke, ili istočne i zapadne crkve. Glavni uzroci šizme su bili, između ostalog, celibat - katolički sveštenici se ne žene, za razliku od sveštenika u pravoslavnoj crkvi, zatim upotreba životinjske krvi, ko-

rišćenje beskvasnog hleba za pričešt ili euharistiju, i tako dalje.

Ali, jedan od osnovnih uzroka Velike Šizme između zapadne i istočne crkve bio je post na Šabat. Naime, rimska crkva, na čelu sa rimskim biskupom u to vreme, proglasila je Šabat za dan posta. Istočna crkva, na čelu sa patrijarhom u Carigradu, odbila je da Šabat proglasi danom posta.

I šta se dogodilo? Napetost je sve više rasla, i papa Leo IX je poslao jednu delegaciju svojih legata na čelu sa kardinalom Humbertom. Oni su došli u Konstantinopolj i pokušali su da razgovaraju sa tadašnjim patrijarhom Mihailom Kerularijusom, a takođe su imali kontakte i sa grčkim imperatorom u to vreme.

Međutim, razgovori nisu išli nikuda. I posle neuspelih razgovora, jednoga dana kardinal Humbert je sa svojim legatima došao u crkvu Aja Sofija u Konstantinopolju. Tu su ušli vrlo oholo i gordo, i stavili su bulu eskomunikacije za istočnu crkvu, a onda su otresli prah sa svojih nogu i izašli. Ljudi koji su bili u crkvi vrlo brzo su zgazili ovu bulu i pocepali je u komade. Kardinal Humbert je otišao sa svojim legatima u Rim, i posle ovog događaja nastao je veliki rascap između istočne i zapadne crkve.

Kasnije je Mihailo Kerularijus pisao o ovom velikom rascapu svojim saradnicima u Antiohiji i videćemo kako je on opisao ovaj veliki rascap.

Humbert, kada se vratio u Rim, napisao je šta se to dogodilo u Konstantinopolju, zašto je došlo do tog rascepa, i kaže: "Zato u takvom svetkovanju Šabata, gde ni na koji način mi Latini imamo išta zajedničko sa Jevrejima, jer oni su besposleni i svetkuju Šabat, i ne oru." Dakle, Humbert kaže: "Mi hrišćani nemamo ništa zajedničko sa Jevrejima, oni svetkuju Šabat, ne oru i ne žanju, zbog običaja ne rade nego praznuju, imaju posebne obroke, i njihove sluge i sluškinje, stoka i životinje koje nose teret miruju, ali mi Latini ne držimo nijednu od ovih stvari, nego radimo svaku vrstu posla kao na bilo koji od pet prethodnih dana, i mi postimo isto tako kao što to činimo u šesti dan, petak, koji stoji do Šabata."

Zapazimo dalje: "Ipak, vi Grci...", (koji su to "Grci"? To su ljudi iz istočne crkve), "...ako ne judaizirate ("judaizirate" znači "sledite Jevreje"), kažite nam zašto imate nešto zajedničko sa Jevrejima u sličnom svetkovanju Šabata. Oni svako svetkuju Šabat, i vi ga svetkujete, oni poste i uvek prekidaju post na Šabat, u njihovom četrdesetodnevnom periodu oni prekidaju post svakog Šabata, osim jednog."

To je, dakle, bila dilema: postiti na Šabat ili ne. "I vi Grci u vašem četrdesetodnevnom periodu prekidate post svakog Šabata osim jednog. Oni Jevreji imaju dvostruki razlog za svetkovanje Šabata, jasno, zbog zakona Mojsijevih i zbog uče-

nika koji su bili ožalošćeni i teškog srca na Šabat, i zbog smrti Gospodnje, za koga su verovali da neće vaskrsnuti. Zato što vi svetkujete Šabat sa Jevrejima i sa nama dan Gospodnji nedelju, vi izgleda da takvim svetkovanjem imitirate sektu Nazarena, koji na ovaj način prihvataju hrišćanstvo, ali ne mogu ostaviti judaizam. Ali latinska crkva, u svom saosećanju prema Gospodu i Njegovoj patnji i smrti, raduje se Njegovom vaskrsenju u dan Gospodnji nedelju, kada su Jevreji putem novca pokušali da korumpiraju stražu na grobu. Zbog toga, mi Latini do današnjeg dana držimo apostolsku tradiciju u vezi sa Šabatom, i želimo da to održimo do kraja. Mi smo pažljivi u prihvatanju onoga što su naši stari i poštovani oci izjavili i potvrdili, između kojih najblagosloveniji papa Silvestre, duhovni otac imperatora Konstantina Velikog."

Drugim rečima: "Vi Grci, vi istočni svet, svetkujete Šabat i vi ste Jevreji. Ne želite da postite na Šabat, i mi vas ne prihvatamo."

Ovaj tekst je istorijski i potiče iz 1054. godine. Dakle, mi imamo istorijske podatke da je istočna ili pravoslavna crkva svetkovala i Šabat i nedelju.

Pogledajmo sada šta patrijarh istočne crkve Kerularijus kaže kada je pisao svoji saradnicima u Antiohiju: "Jer nam je zapovedeno da svetkujemo Šabat, kao i dan Gospodnji nedelju, a ne da radimo nikakav posao na taj dan."

Na žalost, već pri kraju 11. veka i istočna crkva je zaboravila na Šabat. (Istina je da i danas ima monaha i sveštenika koji svetkuju i Šabat.)

Videli smo da je biblijski dan svetkovanja Šabat. Otkud onda nedelja? Zar svi drugi greše, a samo su Jevreji pametni i oni znaju šta rade?

Mi ćemo ovde pokušati da objasnimo kako je došlo do svetkovanja nedelje. Prvo, ideja je svakako došla onoga dana kada je Hristos vaskrsao u prvi dan (odnosno nedelju po rimskom kalendaru), i neki su smatrali, pošto je to veoma važan događaj, da treba svetkovati taj dan. Svo to vreme, u početku, Hristovi sledbenici su svetkovali Šabat, ali vaskrsenje Isusa Hrista je učinilo da su neki smatrali da bi trebalo svetkovati nedelju i tako dolazi do paralelnog praznovanja. U početku, smatralo se da je Šabat glavni dan za svetkovanje, ali prvi dan je takođe dan koga se treba sećati.

Ono što je zanimljivo jeste da je do potpunog prihvatanja nedelje i odbacivanja Šabata došlo u 4. veku. Tada je hrišćanstvo postalo toliko popularna religija, da su ljudi masovno prilazili hrišćanskoj crkvi. Zašto? Jer je i sam imperator postao hrišćanin. Svi su odjedanput želeli biti hrišćani.

Međutim, ono što beleži crkvena istorija jeste da su u tom periodu ušle i najveće zablude u hrišćansku crkvu. Ko su bili ti ljudi koji su masovno dolazili u hrišćansku crkvu? To su uglavnom bili

neznabošci, stanovnici rimskog carstva. Šta su verovali ti neznabošci pre nego što su postali hrišćani? Oni su bili politeisti ili mnogobošci. Najveći Bog tih politeista bio je bog sunca - Mitra ili Šamaš, ili Ra ili Re, kako god hoćete.

Dakle, stanovnici rimskog carstva bili su obožavaoci boga sunca. Da li znate koji je dan bio posvećen bogu sunca? Bila je nedelja. Mi imamo posledice toga i u savremenim jezicima. Na primer, mi znamo da se i dan danas na nemačkom "nedelja" kaže "zontag", što znači "sunčev dan". Ili, imamo takođe na engleskom jeziku da se "nedelja" kaže "sandej" (Sunday), što znači "sunčev dan". Ovi jezici nas podsećaju na poreklo ovoga dana.

Sa druge strane, postojala je velika želja u zvaničnom hrišćanstvu da se distancira od Jevreja. Ljudi iz jevrejskog naroda bili su optuženi da su razapeli Hrista, tu su bili i drugi politički razlozi, i onda je 7. marta 321. godine car Konstantin izdao svoj čuveni zakon o svetkovanju nedelje. Evo šta on kaže: "U časni dan sunca (u nedelju) neka se svi gradski službenici, zanatlije i stanovnici gradova odmaraju, samo oni koji se bave zemljoradnjom mogu slobodno obavljati svoje poslove, jer se dešava da drugi koji dan nije tako pogodan za sejanje ili obrađivanje vinograda. Ne smemo dopustiti da zbog neiskorišćavanja pogodnog vremena propadnu dragoceni plodovi koje nam nebo šalje."

Dakle, nedelja je bila posvećena bogu sunca, a 25. decembar koji mnogi slave kao dan Božića, je ustvari rođendan boga sunca. Naime, skoro do kraja decembra dan biva sve kraći i kraći, a onda u pri kraju decembra dan postaje duži i neznabošci su pozdravljali tu pojavu kao "uzdizanje sunca", tako da je to bio godišnji dan boga sunca ili njegov rođendan.

Mnoge stvari su u periodu posle 4. veka i kasnije ušle u hrišćanstvo iz neznaboštva, koje su suprotne biblijskoj nauci. Uprkos toga, dobro je spomenuti da su kroz sve vekove postojali religiozni ljudi koji su svetkovali Šabat. Naravno, izbor je na svakome od nas.

Podsetićemo da Bog jasno kaže da je On blagoslovio sedmi dan i posvetio ga. Iskustvo je mnogih da kada su jednom pokušali da svetkuju Šabat, nisu nikada više prestali. Šta to znači? U petak popodne pripremi se možda nešto lepše za hranu, očisti se kuća, pripremi se možda i posebno odelo za Šabat. U petak uveče se okupe svi, cela porodica, i onda se može čitati Biblija, moliti se Bogu, pevati duhovne pesme, itd. I tako uvek iznova. To su posebni trenuci, trenuci duhovnog i fizičkog opuštanja, trenuci velikih Božjih blagoslova. I onda u subotu uveče, kada sunce zađe, mi možemo nastaviti sa svakodnevnim poslovima. Zato oni koji žele da "rizikuju", mogu da se usude

i počnu da svetkuju dan koji je Isus Hristos svetkovao.

Konačno, da li je bitno koje dane svetkujemo? Mi smatramo da je bitno, jer uvek kada čovek skrene sa biblijskih principa onda je u velikoj opasnosti. Uvek u istoriji religije, kada su ljudi birali svoj put, ljudski put umesto Božjeg puta, stvari nisu išle kako treba i posledice su bile strahovito velike. Ljudi su u ime Boga išli u krstaške ratove, ubijali, sve u ime Boga, a to je suprotno biblijskim principima. Zato je dobro da se uvek pridržavamo biblijskih principa.

Budućnost čovečanstva sa biblijske tačke gledišta

U ovom poglavlju ćemo se skoncentrisati uglavnom na jedan biblijski tekst, na jedno poglavlje. U sledećem poglavlju ćemo govoriti direktno o Hristovom drugom dolasku, a onda o milenijumu - sudu Božjem, o kraju istorije čovečanstva. Sve ove tri teme će se ispreplitati, ali ćemo sa različitih aspekata pokušati da pokrijemo ono što se u teologiji naziva "eshatologija".

"Eshatologija" dolazi od grčke reči "eshatos", što znači "kraj" ili "posledak". Znači, to je nauka o poslednjim događajima, jedna posebna grana biblijske teologije.

Mi ćemo ovde čitati jedno poglavlje iz Knjige proroka Danila. U pitanju je 2. poglavlje, i nadamo se da će svakome, posle čitanja ovog poglavlja, postati jasnija istorija čovečanstva.

Vrat ćemo se u godinu 605. pre Hrista i za trenutak razmišljati o događajima koji su se dogodili na Bliskom Istoku, na toj raskršnici civilizacija. Na teritoriji sadašnjeg Iraka nalazio se Vavilon ili moćna vavilonska imperija. Ovo područje se drugačije nazivalo Mesopotamija, što znači "ravnicu između dve reke". To su reke Eufrat i Tigar ili Tigris. Tu na reci Eufrat nalazio se grad Vavilon.

Mi smo govorili o proročanstvu o gradu Vavilonu i zato ovde nećemo govoriti detaljno o Vavilonu. Govorili smo da postoje dva perioda u istoriji Vavilona. Prvi period je negde od 2000. do 1800. godine pre Hrista, za vreme Hamurabija.

Međutim, Vavilon je svu svoju slavu, svu svoju moć doživeo za vreme cara Navuhodonosora, u 7. odnosno 6. veku pre Hrista. Negde 605. godine pre Hrista, najmoćniji car Vavilona, car Navuhodonosor, krenuo je u osvajanje na jug. Tu negde u današnjoj Siriji, severnoj Siriji, u bici kod Karkemiša, ovaj snažni "vavilonski lav" doveo je do potpunog sloma egipatsku vojsku. On je ubio egipatskog faraona Nekaoa i tako doveo do potpunog sloma ovu hiljadugodišnju imperiju.

Dakle, moramo biti poštteni pred Bogom. Uvek kada čovek ostavi po strani ono što je Bog kazao i kada prihvati neke svoje principe, onda je u velikoj opasnosti da bude u domenu ljudskog.

Tada je, u prvom naletu, došlo i do opsade grada Jerusalima. Stanovnici Jerusalima su se tom prilikom predali. Oni su najčešće sklapali saveze sa Egiptom, i Navuhodonosor, koji je osvojio grad Jerusalim, uzeo je robove kao neku vrstu garancije da će Jerusalim prekinuti svoje veze sa Egiptom.

Dakle, deo stanovnika Jerusalima bio je uzet kao roblje. Vavilonjani su često praktikovali tu praksu. Oni su selili jedne narode sa neke teritorije, a druge doseljavali. Zašto? Kada bi se jedan narod našao na sasvim drugoj teritoriji, bilo je mnogo manje šansi za pobunu, za revolt. To nije bila zemlja tog naroda, to je sada bila tuđa zemlja gde su oni bili došljaci i nisu imali motiva da se bore. Tako su Vavilonjani selili narode sa jednog područja na drugo.

Poznato je da kada je Navuhodonosor bio u opsadi grada Jerusalima, on je saznao da je u Vavilonu umro njegov otac Nabupolasar. Znao je takođe za sve moguće političke igre u samom gradu, i zato je odlučio da se što pre vrati u Vavilon. Iako je normalan put vodio severno, preko planina u severnoj Siriji i kasnije dolinom reke Eufrat, smatra se da je Navuhodonosor ostavio svoju vojsku i da je sa manjom grupom telohranitelja krenuo preko vrlo užarene pustinje prečim putem do grada Vavilona. Smatra se da je pešačio ili išao na konjima 80 kilometara dnevno.

On je bio u opsadi grada Jerusalima negde u leto. To se dogodilo negde 15. avgusta, kada je čuo da je u Vavilonu umro Nabupolasar, i on je krenuo na put. Dakle, krenuo je 15. avgusta i već 7. septembra bio je u Vavilonu. Na njegovu veliku radost, njegove sluge su čvale presto za njega i nije došlo do prevrata. Za to vreme su ostala vojska i robovi išli normalnim putem severno, i zatim dolinom reke Eufrat. Dakle, zajedno sa vavilonskom vojskom išli su i jevrejski robovi. To su bili

uglavnom sinovi plemića, mladići iz bogatih poro- dica.

Na putu od grada Jerusalema pa do Vavilona trebalo je prepešačiti oko 1500 kilometara. Smat- ra se da su vavilonski vojnici putovali uglavnom rano ujutru, kako jedan istoričar kaže, "dok su još sandale bile mokre od rose". Negde pre nego što je bilo podne oni su se odmarali i po podne su ponovo putovali. Dok je Navuhodonosor, smatra se, putovao 80 kilometara na dan, jevrejski robo- vi sa ostatkom vavilonske vojske putovali su 20 do 25 kilometara na dan.

U toj grupi jevrejskih robova, 605. godine, nalazio se i prorok Danilo, u to vreme mladić iz bogate porodice koji je bio zarobljen kao plen, kao sigurnost Navuhodonosoru da će jevrejski car prekinuti svoj savez sa Egiptom, i da će se poko- riti i postati deo moćne vavilonske imperije.

Možemo zamisliti šta se događalo u duši tog mladog čoveka koji je bio vezan za svoju porodi- cu, za svoju zemlju. Bio je to kraj jednoga naro- da, kraj njegovih snova. Kao i svi drugi mladi ljudi verovatno je planirao svoj život, kad odjednom rat i odlazak u ropstvo.

Verovatno da su ovi vojnici i robovi putovali nekoliko meseci ovim putem, možda 3 do 5 me- seci. Sigurno je da su uzduž postojali ljudi koji su posmatrali tu tužnu povorku. Danilo je imao do- voljno vremena da razmišlja o budućem životu. Šta će se to sad dogoditi u Vavilonu? Išao je u jedna nepoznati grad. Ali, Danilo je u svom srcu nosio sigurnost i veru u Boga, i to je ono što će ostati u istoriji, što će ostati naraštajima koji su dolazili. U jednom tragičnom trenutku, u trenutku kraja jednog naroda, jedan mladi čovek je ostao veran Bogu i Bog ga je blagoslovio. Mi ćemo vide- ti da je Danilo prolazio kroz različite probleme.

Verovatno je tu, kroz kamenito područje, Da- nilo prvi put video plodnu dolinu reke Euftrat. Ve- rovatno je čekao, željno ili neželjno, da vidi ko- načno i taj Vavilon, i onda je stigao u grad Vavi- lon.

U 1. poglavlju Knjige proroka Danila opisuje se da je Navuhodonosor bio okrutan, ali mudar vladar, da je školovao ove mlade ljude iako nisu bili Vavilonjani, jer je želeo da i oni imaju učešća u budućem carstvu.

Pitamo se: šta je to Danilo učio u Vavilonu? Smatra se da su Vavilonjani bili oni koji su prvi podelili sat na 60 minuta. Takođe se smatra da su oni bili prvi koji su krug podelili na 360 stepeni. Takođe, matematičari smatraju da je doprinos svetskoj nauci, koji su dali Vavilonjani, bio taj što su oni prvi govorili o vrednosti koju cifra zauzima na svom mestu. Dakle, oni su prvi zaključili da broj 75 ne znači $7+5$, nego $7 \times 10 + 5 \times 1$.

Pored toga, kaže se da je Danilo učio jezike. Postojala su tri jezika u Vavilonu koja je Danilo

mogao da uči. Postojao je takozvani akadski je- zik, koji studenti teologije i danas uče jer umno- gome pomaže da se shvati biblijski tekst. Akadski jezik je uglavnom bio narodni jezik Vavilonjana.

Postojao je i drugi jezik koji se takođe koris- tio u Vavilonu. To je bio sumerski jezik, koji je bio jezik religije Vavilonjana.

Postojao je i treći jezik, a to je bio aramejski, i mi smo ga spominjali. Njime je govorio Hristos i Jevreji u vreme Hrista. Aramejski jezik je u ono vreme bio trgovački i diplomatski jezik Vavilona. Verovatno je Danilo morao sve ovo da uči.

Pismo kojim su pisali Vavilonjani jeste klinas- to pismo. Oni su uglavnom pisali na glinenim plo- čicama i to pismo se danas zove klinasto pismo. Neki fakulteti imaju po nekoliko originala klinas- tog pisma i studenti vrlo često sede i po satima dešifruju znake klinastog pisma koji su vrlo za- nimljivi.

Događaj o kome ćemo ovde govoriti jeste scena koja se zbiva na dvoru cara Navuhodono- sora, negde krajem 7. veka pre Hrista. Na jednoj glinenju pločici piše da je prvi pozdrav kojim su se Vavilonjani pozdravljali svakog jutra bio poljubac. Međutim, to jutro, o kome govori 2. poglavlje Knjige proroka Danila, bilo je jedno posebno jutro. Verovatno, da smo tada sreli cara Navuho- donosora, ne bismo dobili poljubac. Dobili bismo nešto sasvim suprotno: gnev, veliki gnev.

Napetost se osećala na dvoru cara Navuho- donosora. Naime, on je usnio jedan neobičan san, opisan u ovom poglavlju, koje ima 213 reči. U tih 213 reči opisana je celokupna istorija sveta.

Mi sa sigurnošću znamo da je tekst nastao krajem 7. ili u 6. veku pre Hrista. Jerusaleim je, možemo tačno reći, po prvi put osvojen 605. godine pre Hrista, kada je Danilo i otišao u ropst- vo. Druga opsada Jerusaleima je bila 586. godine. U svakom slučaju, kraj 7. ili početak 6. veka je vreme pisanja ovog poglavlja, 2. poglavlja Knjige proroka Danila.

Postoji jedna reč koja se ovde spominje i koja je ključna za celu Knjigu proroka Danila. To je reč "kec", što znači "kraj". Knjiga proroka Danila je knjiga o kraju. Knjiga počinje i govori o privreme- nom kraju jednog naroda, ali se završava govo- rom o kraju civilizacije, kraju cele istorije sveta. Ono što je vredno ovde zapaziti, jeste da je poru- ka Knjige proroka Danila sledeća: budućnost je sakrivena u prošlosti. Kako? Videćemo kada bu- demo proučili ovo poglavlje.

Kritičari ateisti, koji ne veruju da Bog poznaje budućnost i da može da otkrije budućnost, kažu: "Nije moguće da je Knjiga proroka Danila napisana u 7. veku pre Hrista. Nemoguće je da je ovaj tekst nastao 603, onosno 602. godine pre Hrista." I onda pokušavaju da datum pisanja smeste u 2. vek pre Hrista, pa ako je moguće i bliže. Među-

tim, jedan naš zemljak, koji je uradio doktorsku disertaciju na osnovu ovog teksta, uzeo je ovaj aramejski tekst iz Knjige proroka Danila i upoređivao ga sa drugim aramejskim tekstovima za koje tačno znamo datum pisanja. On je radio, dakle, filologiju teksta, i njegov zaključak i doprinos svetskoj nauci je taj što je uspeo da dokaže, na osnovu aramejskog teksta kojeg ćemo čitati, da je Knjiga proroka Danila zaista nastala u 7. ili 6. veku pre Hrista.

Dakle, godina je 603, odnosno 602. pre Hrista, kada je car Navuhodonosor usnio jedan neobičan san. Kada su u pitanju snovi, u Bibliji uglavnom postoje dve vrste snova. Postoje snovi koji su rezultat svakodnevnih zbivanja, koji su rezultat onoga što radimo, napetosti ili radosti, rezultat normalnog toka života. Ali, u Bibliji postoje snovi koji nisu rezultat prirodnog toka događaja. U Bibliji se govori da se Bog ljudima često obraćao kroz san, i ovde je reč o jednom takvom snu.

Šta se dogodilo? Navuhodonosor je usnio jedan neobičan san. Međutim, on je zaboravio šta je sanjao i vrlo rano se probudio. Uznemiravale su ga misli i on je jednostavno želeo da se priseti šta je sanjao. Međutim, on to nije mogao. Na dvoru cara Navuhodonosora postojali su takozvani "mudraci". Ovde u našem tekstu piše "vračari, zvezdari, gatar". Istorija nam potvrđuje da su ovi mudraci posmatrali kretanje ptica, zalazak sunca, oblake na nebu, jetru zaklanih životinja (takozvana "hepatoskopija") i tumačili su budućnost na osnovu svega toga. Takođe su imali knjige koje su tumačile hiljade snova i verovalo se da su oni u zajednici sa Bogom i da mogu otkriti najveće tajne. Međutim, videćemo da u ovom poglavlju postoji drama, i to drama koja postaje sve jača.

Prvi stih kaže: "A druge godine carovanja Navuhodonosora usni Navuhodonosor san, i uznemiri mu se duh i san ga prođe." Dakle, on je zaboravio san, ali mu je duh bio jako uznemiren.

"I reče car da dozovu vrače i zvezdare i gatare i Haldeje, da kažu caru san njegov. I dođoše i staše pred carem." Zamislmo tu scenu kako najveći monarh svih vremena poziva ove Haldeje, zvezdare, vračare, dakle one koji su na osnovu raznih stvari proricali budućnost, i oni su sad došli pred cara.

"I reče im car: 'Usnih san, i uznemiri mi se duh kako bih doznao šta sam snio.' A Haldeji rekoše caru sirski: ", (u pitanju je aramejski jezik), "Care, da si živ dovijeka! Pripovedi san slugama svojim, pa ćemo ti kazati šta znači."

Evo šta mudraci kažu: "U redu care, mi imamo različita tumačenja za snove, imamo knjige po kojima ćemo svaki san protumačiti, ali kaži nam šta si sanjao."

"A car odgovori i reče Haldejima: 'Zaboravio sam, i ako mi ne kažete šta sam snio i šta znači,

bićete isečeni i kuće će vaše biti bunjišta.'" Drugim rečima: "Vi tvrdite da ste u vezi sa bogovima, ja vas plaćam", oni su bili veoma dobro plaćen sloj ljudi, "vi godinama živite od toga", vrlo počastvovan sloj društva, "a sada kada sam ja u kritičnom trenutku svoga života, vi ne znate šta sam sanjao".

Pogledajmo dalje ovu diskusiju. Ova pretnja je zaista istinita: "Bićete isečeni i kuće će vaše biti bunjišta." 6. stih: "Ako li mi kažete šta sam snio i šta znači, dobićete od mene dare i poklone i veliku čast, kažite mi dakle šta sam snio i šta znači." Velika patnja u duši ovog monarha, neznabožčkog monarha. On je bio politeista.

"Odgovoriše opet i rekoše: 'Neka car pripovedi san slugama svojim, pa ćemo kazati šta znači.' Car odgovori i reče: 'Doista vidim da hoćete vremena da dobijete' (igrate igru, drugim rečima) 'jer vidite da sam zaboravio. Ali ako mi ne kažete šta sam snio i šta znači, jedan vam je sud', kaže Navuhodonosor, 'jer ste se dogovorili da kažete preda mnom laž i prevaru dok se promeni vreme, zato kažite mi san, pa ću videti da li mi možete kazati šta znači'."

Drugim rečima: "Vi možete reći kakvu god hoćete interpretaciju, ali ako poznajete istinu, kažite mi šta sam sanjao."

"Odgovoriše Haldeji caru i rekoše: 'Nema čoveka na zemlji koji bi mogao kazati caru to što ište, zato nijedan car ni knez ni vlastelin nije nikada iskao tako što od vrača ili zvezdara ili Haldejca.'" Dakle, šta kažu ovi ljudi koji su se bavili magijom i raznim proricanjem? "Nema čoveka." Ovde su oni pokazali potpunu nemoć. "Nema čoveka", i to je tačno, "koji poznaje budućnost". Mi smo govorili o tome da čovek može biti sredstvo preko koga mogu komunicirati dve sile.

Dakle, "nema čoveka koji može reći i nikada niko nije tako nešto tražio".

"I što car ište vrlo je teško, niti ima drugoga koji bi mogao kazati caru osim bogova, koji ne žive među ljudima." To je bilo politeističko društvo gde se verovalo u postojanje mnogih bogova. 12. stih kaže: "Zato se car razljuti i razgnevi vrlo, i zapovedi da se pogube svi mudraci vavilonski. I kad izide zapovest, te ubijahu mudrace, tražahu i Danila i druge njegove da ih ubiju."

Naime, Danilo je imao tri druga, koji su se zvali: Sedrah, Misah i Avdenago. Oni su se izdvojili od ostale grupe Jevreja i odlučili su da budu verni svom Bogu u ropstvu. Tamo, u najtežim uslovima, odlučili su da ostanu i žive po principima Boga kojeg su doneli u srcu sa sobom iz grada Jerusalima.

Zašto su Danila smatrali jednim od mudraca? On nije bio vrač, ali su ga smatrali mudrim čovekom, jer je školovan da kasnije bude, verovat-

no, kao što je i bio, jedan od nameštenika vlade u Vavilonu. I onda su tražili i njega.

14. stih: "Tada Danilo odgovori mudro i razumno Ariohu, vlastelinu carevu: 'Zašto je tako nagla zapovest od cara?' Tada Arioh kaza stvar Danilu." I šta Danilo radi, u trenutku kada mu je život bio u pitanju? Šta je učinio kada su došli da ga povedu na smrt? Molio se Bogu.

16. stih: "A Danilo otide i zamoli cara da mu ostavi vremena, pa će kazati caru šta san znači. Potom otide Danilo kući svojoj, i kaza stvar Ananiji, Misailu i Azariji, drugovima svojim..."

Šta da rade? Da čitaju knjige, prizivaju duhove?

"...da se mole za milost Bogu nebeskome radi te tajne, da ne bi poginuli Danilo i drugovi mu s ostalim mudracima vavilonskim." U kritičnom trenutku života, Danilo je odlučio da jedinu pomoć dobije od Boga, i to je kazao svojim drugovima. Važno je da se često i zajedno molimo Bogu. Kada imamo problem u životu dobro je da se molimo jedni za druge, jer je molitva velika stvar. "Da se mole za milost Bogu nebeskome."

19. stih kaže: "I objavi se tajna Danilu u noćnoj utvari. Tada Danilo blagoslovi Boga nebeskoga. Progovori Danilo i reče: 'Da je blagosloveno ime Gospodnje od vijeka do vijeka, jer je Njegova mudrost i sila.'" Dakle, "to nije moja mudrost". Danilo ovde odaje čast i slavu Bogu.

"Njegova je mudrost i sila, i on menja vremena i čase, smeće careve i postavlja careve, daje mudrost mudrima i razum razumnima." Dakle, ta mudrost koju čovek ima, po Danilu, ne dolazi od njega samoga. On, Bog, daje mudrost mudrima i razum razumnima.

"On otkriva šta je duboko i sakriveno, zna šta je u mraku i svetlost kod njega stanuje." Svuda je mrak, kaže Danilo, ali kod Boga, i u Njemu, svetlost stanuje - Bog je svetlost. Svetlost ovde ima duhovni smisao, nasuprot svakom neznanju, nasuprot zlu, ljudskoj patnji, svim problemima. To je sve mrak, ali kod Boga svetlost stanuje i On poznaje budućnost.

I onda 23. stih: "Tebe, Bože otaca mojih, hvalim i slavim, što si mi dao mudrost i silu, i što si mi objavio zašto te molismo objavivši nam stvar carevu." I šta se dalje zbiva? 24. stih: "Tada otide Danilo k Ariohu kojega car beše odredio da pogubi mudrace vavilonske, i došav ovako mu reče: 'Ne gubi mudraca vavilonskih, izvedi me pred cara da kažem caru šta san znači.'"

I sada možemo da posmatramo ovog carevog službenika kako želi da dobije kredit kod cara, kao da je on rešio problem: "Tada Arioh brže izvede Danila pred cara i ovako mu reče: 'Nadoh čoveka', ja sam našao - kaže on, 'između roblja Judina, koji će kazati caru šta san znači.'"

"A car progovori i reče Danilu koji se zvaše i Valtasar..." Valtasar je vavilonsko ime, jer su vavilonjani davali druga imena robovima, sa ciljem da oni potpuno zaborave odakle su i kako se zovu. I car pita Danila: "Možeš li mi kazati san koji sam snio i šta znači?"

"Odgovori Danilo caru i reče: 'Tajne koje car ište ne mogu kazati caru mudraci ni zvezdari ni gatar, nego ima Bog na nebu koji otkriva tajne i javlja caru Navuhodonosoru šta će biti...' do kada? "Kec" je reč koja se ovde koristi, "... šta će biti do kraja, do posletka."

Ovo su sjajne reči, reči koje se ubadaju u srce ateizmu i svakom neverstvu. "Ima Bog na nebu", kaže Danilo, "postoji Onaj koji je Stvoritelj, koji poznaje budućnost, koji će ti otkriti šta će biti do kraja, do kraja istorije sveta".

Tekst dalje kaže: "San tvoj i što ti je videla glava na postelji tvojoj, ovo je: Tebi care, dođe misli na postelji šta će biti posle, i Onaj koji objavljuje tajne pokaza ti šta će biti. A meni se ova tajna nije objavila mudroču koja bi u mene bila mimo sve žive, nego da se javi caru šta san znači i da doznaš misli srca svojega."

Drugim rečima, Danilo kaže: "Ja se ne razlikujem od drugih ljudi, care, ja sam čovek kao i svi drugi, i meni se nije otkrila tajna mojom mudroču."

I evo drame koja sledi, evo onog što je car Navuhodonosor sanjao: "Ti, care, vide lik veliki..." Dakle, car je video lik, ili našim rečima kip, statu, figuru.

"Velik beše lik i svetlost mu silna, i stajaše prema tebi, i strašan bijaše na očima. Glava tome liku beše od čistoga zlata, prsi i mišice od srebra, trbuh i bedra od bakra, kolena mu od gvožđa, a stopala malo od gvožđa, malo od zemlje." I šta se onda događa? Lik je bio fantastičan, sjajan, ulivao je strah kada ga je čovek gledao, a onda iznenada, 34. stih:

"Ti gledaše dokle se odvali kamen bez ruku, i udari lik u stopala bakarna i zemljana, i satre ih." Šok. Sjajan lik, ulivao je strah u narodu, kad odjednom, jedan mali kamen je udario u lik tamo gde je najslabiji, u stopala, i satre ih je, kaže tekst.

35. stih: "Tada se satre i gvožđe i zemlja i bakar i srebro i zlato", sve je nestalo, svi ovi dragoceni metali, "i posta kao pleva na gumnu u leto".

Lik koji je ulivao strah, od koga su se ljudi bojali, lik koji je izgledao svetao, moćan, odjednom je postao kao pleva na gumnu. To je zanimljivo, "kao pleva na gumnu", i šta tekst dalje kaže? "Te ga odnese vetar i ne nađe mu se mesta." Dakle, potpuno su nestali svi ovi sjajni metali kao pleva na gumnu, "i ne nađe im se mesto".

Šta se dešava sa tim malim kamenom bez ruku koji je došao niotkuda? "A kamen koji udari

lik posta gora velika i ispuni svu zemlju." Znači, zemlju su do tad ispunjavali svi ovi metali, i mali kamen bez ruku je pretvorio sve ovo u plevu, a on sam je ispunio celu zemlju.

Šta to sve znači? 36. stih kaže: "To je san, a sada ćemo kazati caru šta znači." Znači, imamo interpretaciju sna u samom tekstu: "Ti si, care, car nad carevima, jer ti Bog nebeski daje carstvo, silu i krepot i slavu, i gde god žive sinovi ljudski, zveri poljske i ptice nebeske, dao ti je u ruke, i postavio te je gospodarem nad svim tim. Ti si ona glava zlatna."

Drugim rečima, Danilo kaže Navuhodonosoru: "Ti ili tvoje carstvo je predstavljeno zlatom." Nije potrebno da govorimo o vavilonskom carstvu koje je bilo jedno od najmoćnijih. Vavilonjani su vladali svetom od 605. do 538. godine pre Hrista. To je bilo moćno carstvo i vavilonski osvajači su govorili da vladaju celim svetom. To je delimično istina, jer su oni vladali skoro celim delom sveta gde je postojala civilizacija.

Znači, Danilo kaže Navuhodonosoru: "Ti si ona zlatna glava", ali da li ćeš ti večno ostati? 39. stih kaže: "A nakon tebe nastaje drugo carstvo." To Navuhodonosor nije želeo da čuje. On je želeo da čuje da će on večno da vlada i da postoji. Ali, Danilo koji govori sad u ime Boga, kaže: "Ti si glava zlatna, ali nakon tebe nastaje drugo carstvo, manje od tvojega, a potom treće carstvo, bakarno, koje će vladati po svoj zemlji."

Mi znamo, na osnovu istorije, da je posle pada vavilonskog carstva svetom vladala koalicija Midana i Persijanaca. Njihov prvi veliki i moćni car bio je Kir Veliki, zatim Kserks i drugi. Persijsko carstvo je vladalo svetom negde od 538. do 333. ili 331. godine pre Hrista, jer Danilo kaže Navuhodonosoru: "Nastaje drugo manje carstvo, a potom treće carstvo."

Treće carstvo je bilo grčko-makedonsko carstvo. Ono je vladalo negde od 333. ili 331. godine, do 168. godine pre Hrista. Mi znamo da je najveći grčko-makedonski car bio Aleksandar Makedonski koji je svet osvojio vrlo brzo. Danilo kaže: "Postojace tvoje carstvo, nakon tebe nastaje drugo carstvo manje od tvojega, potom će nastati treće carstvo, bakarno."

Tekst dalje kaže: "A četvrto će carstvo biti tvrdo kao gvožđe, jer gvožđe satire i troši sve, i kao gvožđe što sve lomi, tako će sve satrti i polomiti." Koje je bilo četvrto carstvo koje je vladalo posle grčko-makedonskog? To je bilo rimsko carstvo. Rimljani su vladali negde od 168. godine pre Hrista do 476. godine posle Hrista. I zaista, sve je u rimskom carstvu bilo gvozdeno: gvozdena disciplina, gvozdeni ljudi, gvozdena vojska. Znači, "nakon tebe, četvrto carstvo biće tvrdo kao gvožđe".

41. stih dalje kaže: "A što si video stopala i prste malo od kala lončarskoga (zemlje), malo od gvožđa, biće carstvo razdeljeno, ali će biti u njemu tvrde od gvožđa, jer si video gvožđe pomešano s kalom lončarskim. A što prsti u nogu bijahu malo od gvožđa, malo od kala, carstvo će biti nešto jako, a nešto trošno." Znači, posle raspada rimskog carstva razvici se narodi - neke državice će biti jake, a druge slabe.

43. stih: "A što si video gvožđe pomešano sa kalom lončarskim, to će se oni pomešati semenom čovečijim, ali neće prionuti jedan za drugoga kao što se gvožđe ne može pomešati sa kalom." Šta to znači?

Posle raspada rimskog carstva, biće pokušaja, moćnih pokušaja, da se ponovo stvori imperija na teritoriji Evrope (tadašnjeg civilizovanog sveta) ili svetska imperija. Ali, bez uspeha, kaže Biblija. Oni će se "mešati semenom čovečijim", i od vremena rimskog carstva bilo je mnogobrojnih pokušaja da se ponovo stvori imperija, tako da su mnogi evropski moćnici i mnoge bogate porodice su se ženile i udavale međusobno u pokušaju da ponovo stvore carstvo. Počevši od Karla V, preko Napoleona, pa do Hitlera, postojali su pokušaji da se pobije ovo proročanstvo - da se ponovo uspostavi jedno carstvo. Ali, biblijski prorok u 7. veku pre Hrista je kazao: "Kao što se zemlja ne može slepiti sa gvožđem, tako nikada više do kraja sveta neće doći do stvaranja jedinstvenog carstva."

Mi smo ovih godina prisustvovali pokušajima stvaranja carstva, i mi i danas prisustvujemo tome. To je Novi svetski poredak ili stvaranje nove Evrope. U jednom od skorašnjih brojeva magazina "Njusk" (Newsweek) postoji slika koja je vrlo zanimljiva. Na njoj stoji naslov: "Evropski mrak." Na naslovnoj strani je čamac, vrlo uzburkano more, a u čamcu su Nemač, Francuz i predstavnik Evropske zajednice, i svako gleda u suprotnom pravcu.

Evropa ostaje razjedinjena, uvučena u recesiju, prethodi joj masovna emigracija od juga do istoka. U glavama evropskim mislioca i vođa lebdi osećanje mraka, sećanja na duboki evropski pesimizam 80-tih godina, čak i gore, itd.

Biće pokušaja, i verovatno će i dalje evropski moćnici nastojati da stvore jedno političko jedinstvo. Uostalom, "stopalo je zajedno", gvožđe i kal su zajedno, to je jedno stopalo. Međutim, biblijsko proročanstvo kaže: posle raspada rimske imperije pa sve do Hristovog drugog dolaska na ovu Zemlju, nikada na teritoriji Evrope neće doći do ponovnog uspostavljanja jedne jedinstvene političke sile.

Međutim, pokušaji i dalje postoje, ljudi žele da ponovno dođe do stvaranja svetske imperije. Biblijsko proročanstvo kaže: "Oni će se mešati semenom čovečijim", to su dakle ženidbe i udaje,

“ali neće prionuti jedan za drugoga kao što gvožđe ne može biti smešano sa kalom”.

I onda najvažnije za nas u ovom proučavanju: “A u vreme tih careva...”, kojih careva? U vreme tih država koje su nastale raspadom zapadnog rimskog carstva, jer mi znamo da se zapadno rimsko carstvo raspalo na tačno deset država. To su bili Burgundi, Sasi, Alemani, Franci itd. To su bila uglavnom varvarska plemena od kojih su nastali moderni narodi i države na teritoriji Evrope. U vreme tih careva, u vreme pokušaja da se ponovo napravi jedno carstvo, “Bog će nebeski podignuti carstvo koje se do vijeka neće rasuti, i to se carstvo neće ostaviti drugom narodu, ono će satrti i ukinuti sva ta carstva, a samo će stajati do vijeka, kako si video gde se od gore odvali kamen bez ruku i satire gvožđe, bakar, kal, srebro i zlato. Bog veliki javi caru šta će biti posle. San je istinit, tumačenje mu je verno.”

U pitanju je 7. vek pre Hrista, dakle više od 2500 godina je staro ovo poglavlje. Istorija je možda mogla da ide i drugim tokom, ali ona je tekla onako kako je prореčeno.

I dalje se u ovom poglavlju opisuje događaj gde je Navuhodonosor nagradio Danila, i onda kaže: “Doista, vaš je Bog - Bog nad bogovima i gospodar...”, i tako dalje.

Rečenica koja je najvažnija u ovom proučavanju jeste sledeća: budućnost je sakrivena u prošlosti. Šta to znači? Danilo je mogao da zna za ovo drugo carstvo (medo-persijsko), jer je živio u prvom (vavilonskom), jer kad je palo vavilonsko carstvo, on je mogao da zna za medo-persijsko carstvo. Ali, nikako nije mogao znati za grčko, a da ne govorimo za rimsko, i o daljoj budućnosti planete Zemlje.

Ako se do današnjeg dana dogodilo ono što je Bog kazao da će se dogoditi, mi imamo čvrstu sigurnost da će kamen bez ruku, ljudskih ruku, jedna intervencija iz svemira, staviti kraj na ljudsku dramu, i da će ono što je izgledalo tako lepo, tako sjajno, sva ta velika carstva koja su ulivala strah ljudima, nestati jednom zauvek i postati kao pleva na gumnu, a da će mali kamen bez ruku ispuniti svu zemlju i večno postojati. To je carstvo istine, mira i ljubavi, nasuprot zlu i nasilju na kojem su bila oslonjena sva druga carstva.

Zemaljska carstva su uglavnom bila osnovana na sili, okrutnosti, ubijanjima, osvajanjima. Međutim, videćemo u kasnijim proučavanjima kako Bog opisuje ova carstva iz Njegove perspektive. Opisuje ih, u 7. poglavlju Knjige proroka Danila, kao zveri, krvoločne zveri. Međutim, za jednog neznabožackog monarha to je bilo zlato, srebro i tako dalje. Sve će to nestati u prašini istorije, kaže Bog, i postojaće jedno drugo carstvo koje pripada večnosti, koje se ne može meriti aršinima vremena.

Zapazimo činjenicu da u opisu ovih događaja postoji degradacija metala. Imamo najpre najvredniji metal, pa sledi malo manje vredan, i tako dalje. Ovo takođe opisuje degeneraciju ljudskog roda.

Sada ćemo pročitati, na drugim mestima u Bibliji, ko je taj “kamen bez ruku”. Na primer, u 1. Korinćanima Poslanici, u 10. poglavlju, apostol Pavle u prvom veku posle Hrista opisuje i govori o ovom malom kamenu. On govori o izrailjskom narodu, o njihovom prelasku preko Crvenog mora, i onda u 4. stihu kaže: “I svi jedno piće duhovno piše, jer pijahu od duhovne stene koja idaeše za njima, a stena beše Hristos.” Dakle, Hristos je taj kamen - “a stena beše Hristos”.

Ili, možemo čitati drugi tekst, u Jevanđelju po Luci, u 20. poglavlju, 17. i 18. stih: “A on pogledavši na njih reče: ‘Šta znači ono u pismu: Kamen koji odbaciše zidari, onaj posta glava od ugla. Svaki koji padne na taj kamen razbiće se, a na koga on padne satrće ga?’” “Satrće ga”, ovde Hristos aludira na govor iz Knjige proroka Danila.

“Svaki koji padne na taj kamen”, ovde je reč o čoveku, svakom čoveku koji dolazi na ovaj svet, koji je spreman da odbaci zlo i postane sličan Hristu. Drugim rečima, ko razbije to zlo, tu trosku, tu plevu u sebi, on će se pročistiti.

Ali, na koga padne taj kamen, satrće ga, i nestaje jednom zauvek u ljudskoj istoriji. To je sudnji dan, to je dolazak Isusa Hrista na ovaj svet po drugi put.

Hristov drugi dolazak

U ovom poglavlju ćemo pokušati da posmatramo ljudsku istoriju sa tačke gledišta samog Isusa Hrista. Postoje tri poglavlja u Novom Zavetu gde se, uglavnom, nalaze Hristovi eshatološki govori. To su Jevanđelje po Mateju, 24. i 25. poglavlje,

zatim Jevanđelje po Luci 21. poglavlje i Jevanđelje po Marku 13. poglavlje.

Dakle, to su takozvani eshatološki tekstovi ili tekstovi u Bibliji gde je Hristos govorio o poslednjim događajima. Postoje i neki drugi delovi u

Jevanđeljima, kao na primer Luka 17,22-37. Ova tri Jevanđelja, po Mateju, po Marku i po Luci, kao što smo rekli u prošlim poglavljima, zovu se "sinoptička Jevanđelja", zato što opisuju paralelne događaje. I ako želimo da saznamo šta je Hristos želeo da kaže o kraju sveta, onda čitamo ova poglavlja u ovim Jevanđeljima, pošto su ona paralelna i sadrže događaje koji se prepliću. I mi ćemo se u ovom proučavanju uglavnom usredsrediti na Jevanđelje po Mateju, 24. poglavlje.

Na direktno pitanje: Kada će biti sudnji dan? Kada će doći kraj ove planete?, Hristos je odgovorio u 36. stihu istog poglavlja. On je kazao: "A o danu tome i o času niko ne zna, ni anđeli nebeski, do Otac moj sam." Dakle, Bog jedini zna kada će biti taj dan. Zbog toga, svi oni koji pokušavaju da kažu: "Tog i tog dana će doći Isus Hristos na ovaj svet", to nije biblijska nauka. Isus kaže: "Niko ne zna dan i čas do Otač moj sam."

Međutim, Isus je takođe kazao, u 32. stihu: "Od smokve naučite se priči: kad se već njezine grane pomlade i olistaju, znate da je blizu leto. Tako i vi kad vidite sve ovo, znajte da je blizu kod vrata."

To je bio govor koji je Hristos često koristio. Mi posmatramo prirodu, i kad vidimo smokvu kako jednostavno počne da pupi, kažemo: "Leto će brzo."

"Tako i vi", kaže Hristos, "kad vidite sve ovo..." To "sve ovo", videćemo uskoro, jesu znaci Hristovog drugog dolaska koji se spominju u ovom poglavlju. "Tako i vi kad vidite sve ovo..."

I onda Hristos kaže, na primer, u 37 stihu: "Jer kao što je bilo u vreme Nojevo, tako će biti i dolazak Sina čovečijega." Ovo je jedan direktan znak. Isus kaže: "Kao što je bilo u vreme Nojevo, tako će biti i dolazak Sina čovečijega, jer kao što pred Potopom jedahu i pijahu, ženjahu se i udavahu do onoga dana kada Noje uđe u kovčeg, i ne osetiše dok ne dođe Potop i odnese sve, tako će biti i dolazak Sina čovečijega."

Da li Bog ima nešto protiv jela i pića? Nema. Ali kada jelo i piće postanu jedini smisao ljudskog života, onda je to znak Hristovog dolaska. Da li Bog ima nešto protiv ženidbe i udaje? Nema. Ali kad telesne želje postanu jedini smisao života, onda je to tragedija.

Iznećemo jednu klasifikaciju ljudi koju je apostol Pavle dao u svojim poslanicama, koja se odnosi na ovaj prvi znak Hristovog dolaska koji smo čitali, kada On kaže: "Kao što je bilo u vreme Nojevo, tako će biti i dolazak Sina čovečijega." Naime, apostol Pavle, najveći misionar i mislilac, filozof, izvršio je jednu kategorizaciju svih ljudi na ovoj planeti. On to nije učinio na jednom mestu, ali ako pažljivo čitamo njegove poslanice, naći ćemo četiri reči kojima apostol Pavle opisuje ljude.

(Mogli bi da pokušamo da sebe smestimo u neku od ovih kategorija.)

Prva grupa ljudi, o kojoj govori apostol Pavle, nazvani su "pneumatikos". "Pneumatikos" dolazi od reči "pneuma", što znači "duh". "Pneumatikos" je jednina i znači "idealni čovek, čovek kakvog ga je Bog stvorio", čovek koji je izašao iz ruku Božjih, koji se ugodno oseća u svojoj koži, koji je jednostavno savršen, koji ima dimenziju Duha Božjeg.

Mi smo u prethodnim proučavanjima izneli Buberovu teoriju o tome da čovek poseduje dve dimenzije. Jedna je horizontalna, koju je on definisao kao "ja - to", i druga dimenzija je vertikalna, koju je on definisao kao "ja - Ti". Ovaj čovek, o kome govori apostol Pavle, je duhovni čovek, onaj koji ima dimenziju Duha Božjeg. Dakle, čovek koji ima ovu vertikalnu dimenziju "ja - Ti", on je ispunio prazninu u svom biću koju niko i ništa osim Boga ne može ispuniti. To je idealni čovek, čovek koji svoj život živi sa Bogom.

Druga grupa ljudi o kojima govori apostol Pavle jesu "psihikos". "Psihikos" je čovek kojim upravlja njegov razum, ljudski razum. To je čovek koji je izgubio dimenziju Duha Božjeg. To je čovek na raskršnici. On razmišlja, koristi svoje racionalne kategorije, razmišlja o svom postojanju, ali još uvek nema dimenziju Duha Božjeg u sebi. Mi smo govorili o onom grčkom mitu o Narcisu. Biblija kaže da je Bog dao čoveku razum da ga vodi Bogu i uloga razuma jeste da čoveka vodi Bogu. Ako ga razum vodi od Boga, onda, na osnovu Biblije, razum gubi smisao svog postojanja. Psalmista kaže: "Reče bezumnik u srcu svojemu: 'Nema Boga.'" Dakle, Bog je dao čoveku njegove umne sposobnosti da ga vode Bogu, i "psihikos" je čovek na raskršnici, čovek koji se pita, koji luta, koji želi da spozna Boga, ali koji još uvek ne zna.

Treća kategorija ljudi o kojima govori apostol Pavle jeste "sarkinos". Dolazi od reči "sarks" ili "telo". To je čovek kojim više ni njegov razum ne upravlja. To je čovek kojim upravljaju želje njegovog tela. Telo je često u Bibliji simbol strasti ili želja čoveka. To je čovek koji će reći: "Jedimo i pijmo jer ćemo sutra umreti." To je čovek koji se više ne pita ni odakle je, ni ko je, ni zašto je tu na ovoj planeti, ni šta se to zbiva. On se rodio, došao je, i želi da zadovolji svoje strasti i svoje želje. To je onaj o kome Hristos govori "kao što je bilo u vreme Nojevo..." Noje je govorio o sudnjem danu: "Doći će Potop i uništiće sve." Ljudi su kazali: "To je samo priča."

Međutim, apostol Pavle kaže da ovo nije najteža bolest ljudi. Postoji još jedna kategorija. To je "sarkikos". (Razlika je u jednom slovu u odnosu na prethodnu kategoriju ljudi.) "Sarkikos" je životinjski čovek. To je čovek koji je u potpunosti izgubio obeležja čoveka, koji živi po instinktima

kao i životinja. Dakle, veoma ozbiljna kategorizacija ljudi.

Hristos kaže: "Kao što pred Potopom jedahu i pijahu, ženjahu se i udavahu, do onoga dana kad Noje uđe u kovčeg i ne osetiše dok ne dođe Potop i ne odnese sve, tako će biti i dolazak Sina čovečijega." Na osnovu Hristovih reči, pred Njegov dolazak će sve više biti ljudi iz ove poslednje kategorije. Ljudi će sve manje hajati za duhovnim vrednostima i degeneracija čovečanstva će biti sve veća. To je, slobodno možemo reći, jedan od znakova Hristovog drugog dolaska.

Međutim, vratimo se nazad u 4. stih, 24. poglavlja Jevanđelja po Mateju. Posle pitanja koje su učenici postavili: "Kaži nam kad će to biti, i kakav je znak Tvoga dolaska i posletka veka?", prve reči koje je Hristos kazao na Maslinskoj gori svojim učenicima bile su: "I odgovarajući Isus reče im: 'Čuvajte se da vas ko ne prevari.'" To je poruka i za sve nas. Kako ćemo se mi sačuvati od svih prevara? Molitvom i čitanjem, proveravanjem onoga što čujemo. Religiozan čovek mora poznavati Pismo koje mu je Bog uputio. Hristos je znao da će izaći mnogi lažni proroci, oni koji će govoriti u Njegovo ime, ali koji neće govoriti istinu.

Čitajmo dalje šta je Isus kazao: "Jer će mnogi doći u ime moje govoreći: 'Ja sam Hristos', i mnoge će prevariti." U toku celokupne ljudske istorije pojavljivali su se oni koji su govorili: "Ja sam Spasitelj, sledite me."

Zatim, u 6. stihu Hristos kaže: "Čućete ratove i glasove o ratovima. Gledajte da se ne uplašite, jer treba da sve to bude. Ali nije još tada posledak." Zapazimo da ratovi nisu direktni znak Hristovog drugog dolaska, jer Hristos dva puta kaže: "Ali to još nije posledak." Na žalost, ratovi su obeležje ove ljudske istorije. Isus kaže: "Čućete ratove." Ovi ratovi se prvenstveno odnose na događaje od Hristove smrti pa do 70. godine kada je Jerusalim uništen, i o tome ćemo kasnije više reći.

I onda Hristos kaže: "Jer će ustati narod na narod, i biće gladi i pomora, i zemlja će se tresti po svetu." I zaista, od Hristove smrti do 70. godine, kada je Jerusalim porušen, bilo je mnogo ratova. Kada posmatramo progresiju zemljotresa, gladi i ostalog, to je išlo uzlaznom linijom.

Onda Hristos kaže: "Ali je sve to početak stradanja." Dakle, zemljotresi, gladi, ratovi i tako dalje, nisu direktni znak, ali jesu indirektni, jer postoji jedna progresija u svemu tome u ljudskoj istoriji.

9. stih kaže: "Tada će vas predati na muke, i pobiće vas, i svi će narodi omrznuti na vas imena mogega radi. I tada će se mnogi sablazniti, i drug druga izdaće, i omrznuće drug na druga." Ovde svakako možemo naći opomene za današnje vreme.

I ponovo Hristos kaže: "I izići će mnogi lažni proroci i prevariće mnoge. I što će se bezakonje umnožiti, ohladneće ljubav mnogih", i tako dalje.

Zatim ćemo preskočiti 14. stih, jer se on odnosi direktno na Hristov drugi dolazak, i govoriće-mo o 15. stihu: "Kad dakle ugledate mrzost opušćenja, o kojoj govori prorok Danilo, gde stoji na mestu svetome, koji čita da razume..." Ovde vidimo da Hristos citira proroka Danila. "Čitajte Knjigu proroka Danila", kazao je Hristos. O čemu je reč?

Ovde imamo zanimljiv izraz: "Kad dakle ugledate mrzost opušćenja, o kojoj govori prorok Danilo..." Šta se dogodilo sa gradom Jerusalimom? Hristos je ovo kazao negde tridesetih godina naše ere. Već 66. godine postojale su različite pobune na tlu Izraela, jer Jevreji nisu želeli da trpe i podnose rimski jaram. U Izraelu je postojala jedna politička stranka koja se zvala "ziloti" - "ziloti" znači "revnosni", oni koji su revnovali za jevrejsku stvar. Smatra se da je svaki zilot imao nož zašiven u svom kaputu. Ziloti se želeli da oslobode Izrael od Rimljana i 66. godine izbio je veliki revolt, velika buna u Izraelu. Jevreji su odbili da u svom hramu ili svetinji više prinose tamjan za imperatora. Mi znamo da su mnogi rimski imperatori sebe smatrali i proglašavali bogovima. I svi drugi narodi, koji su bili potčinjeni od strane Rimljana, morali su da se mole Bogu za rimske imperatore. Međutim, 66. godine jevrejski sveštenici su kazali: "Ne, više se u hramu nećemo moliti za imperatora, niti ćemo prinositi tamjan." To je bila neka vrsta revolta i pobune.

Iz Sirije, na severu, došao je rimski guverner koji se zvao Cestijus Galus, koji je odlučio da dođe u grad Jerusalim i uguši ovu bunu. Došao je sa odabranim rimskim trupama. Međutim, kada je došao pred grad Jerusalim i načinio opsadu, ziloti su grčevito branili grad. Ne samo to. Ziloti su uspeali da pobiju veliki broj elitnih rimskih vojnika do te mere, da se Cestijus Galus vratio nazad u Antiohiju odakle je i došao, i ziloti su se ponovo osećali sigurnim. U jednoj bici, oni su pobili 515 rimskih elitnih vojnika, a njih je poginulo samo 22. Bili su osnaženi ovom pobedom.

Međutim, Rimljani su spremali drugu ofanzivu. Imperator u Rimu je bio Neron. Neron je znao da u Engleskoj, nekadašnjoj Britaniji, ima veoma dobrog generala koji se zvao Vespazijan. On je pozvao iz Britanije Vespazijana i poslao ga je morskim putem u opsadu grada Jerusalima. Vespazijan je zajedno sa svojim sinom Titusom došao i opseo grad Jerusalim. (I jedan i drugi su kasnije postali imperatori.) U međuvremenu, Vespazijan je morao da se vrati nazad u Rim da postane imperator, a njegov sin Titus je ostao da završi akciju protiv Jerusalima.

Josif Flavije, jevrejski istoričar, opisao je ovu dramu. Naime, ziloti su se grčevito branili. Međutim, mnogi od Jevreja su pokušali da izađu iz grada i da pobegnu. Josif Flavije opisuje da su Rimljani svaki dan razapinjali na krstove nekoliko desetina Jevreja. Ubrzo je svo drveće, koje se nalazilo oko grada, bilo posećeno, i od njih su bili načinjeni krstovi.

Josif Flavije takođe piše da se ubrzo miris raspadajućih tela širio oko grada. Ziloti su bili u gradu i posle jedne duže opsade, Titus je uspeo da uđe u grad. Rimski vojnici, koji su bili razjareni, pobili su hiljade i hiljade Jevreja. Hram je bio potpuno uništen. Iako je Titus želeo da sačuva hram, rimski vojnici su u svom besu bacali baklje koje su nosili, i hram je izgorio.

Zašto je važno da o ovome govorimo? Zato što je Hristos to prerekao. U Hristovim eshatološkim govorima razorenje grada Jerusalima je "tip" kraja sveta. I za vreme opsade grada Jerusalima desilo se nešto veoma važno. Naime, Hristos je u Jevanđelju po Luci, 21. poglavlju, 20. i 21. stihu, kazao svima onima koji su želeli da čuju, sledeće reči: "A kad vidite da Jerusalim opkoli vojska, onda znajte da se približilo vreme da opusti. Tada koji budu u Judeji neka beže u gore, i koji budu u gradu neka izlaze napolje, i koji su napolju neka ne ulaze u njega."

Ljudi koji su poznavali ove reči Isusa Hrista, kada su videli nalet vojske Cestijusa Galusa, izašli su iz grada Jerusalima, prešli su reku Jordan i nastanili se u jednom mestu koje se zove Pela. Svi koji su pažljivo pratili Hristove poruke sačuvali su svoj život u ovoj strašnoj katastrofi grada Jerusalima.

Dakle, u vreme kada se Cestijus Galus povukao i vratio u Siriju, jedna velika grupa religioznih ljudi poslušala je Hristove reči, napustila grad Jerusalim, i izbegla katastrofu. Taj događaj predstavlja "tip" onoga što će se desiti u budućnosti. Svi koji budno prate Hristove poruke, kada je u pitanju ovaj drugi događaj čiji je samo tip razorenje grada Jerusalima, takođe će sačuvati život na osnovu ove analogije. Isus kaže: "Kad vidite da vojska opkoli grad, bežite iz njega, oni koji su u planinama neka se ne vraćaju, oni koji su u gradu neka izlaze iz grada."

Mnogi Jevreji su nakon razorenja grada Jerusalima odvedeni da kopaju Korintski kanal, neki su odvedeni da se bore sa divljim zverima u amfiteatrima, neki su prodani u Egipat kao robovi, iz kojeg su nekada izašli kao robovi Božjom čudesnom rukom. Šta se dogodilo sa narodom Božjim? Zašto je taj narod tako prošao? Pogledajmo zašto.

U 5. knjizi Mojsijevoj, u 28. poglavlju, 15. stihu kaže se: "Ako ne uzaslušaš glasa Gospoda Boga svojega da držiš i tvoriš sve zapovesti Nje-

gove koje ti ja danas zapovedam, doći će na tebe sve ove kletve i stignuće te..." Teška opomena. 52. stih dalje kaže: "I stignuće te po svim mestima tvojim, dokle ne popadaju zidovi tvoji visoki i tvrdi, u koje se uzdaš po svojoj zemlji svojoj, stignuće te po svim mestima tvojim, po svojoj zemlji tvojoj, koju ti da Gospod Bog tvoj. Ti ćeš u teskobi i nevolji kojom će te pritužiti neprijatelji tvoji jesti plod utrobe tvoje." Ovo je strašno.

Josif Flavije govori o tome da su neke majke za vreme opsade, da i ne spominjemo, upravo radile ono što piše u Bibliji. Tekst iz Biblije je zapisan 1500 godina pre Hrista: "... meso od sinova svojih i od kćeri svojih..." I konačno 68. stih: "I vratiće te Gospod u Misir na lađama, putem za koji ti rekoh: 'Nećeš ga više videti.' I onde ćete se prodavati neprijateljima svojim da budete robovi i robinje, a neće biti kupca."

Strašan opis. Bog je 15 vekova unapred prerekao i kazao: "Ako." To je to Božje "Ako". Ako poslušas biće 'to', ako ne poslušas dogodiće ti se 'ovo'. Na žalost, dobar deo Jevreja nije poslušao. Ljudi koji su poslušali Hristove reči sačuvali su svoj život.

U Delima apostolskim, u 2. poglavlju, 41. stihu, spominje se činjenica da su mnogi ljudi prihvatili Hristovu vest: "Koji dakle rado primiše reč Njegovu krstiše se, i pristade u taj dan oko tri hiljade duša." Tri hiljade Jevreja je prihvatilo Hrista posle Hristovog vaskrsenja. Zatim recimo, u 47. stihu se kaže: "Hvaleći Boga, i imajući milost u svijlu ljudi. A Gospod svaki dan umnožavaše društvo onih koji se spasavaju." Kao što vidimo, postojao je veliki broj Jevreja koji su prihvatili Hrista.

Dakle, kada Hristos kaže: "Kad dakle vidite mrzost opušćenja... kad Jerusalim opkoli vojska ... tada bežite...", na šta On misli? "Mrzost opušćenja" inače označava idole, nešto što je mrsko Gospodu, a u ovom slučaju to je neznabožačka rimska vojska koja je opkolila grad Jerusalim. Ako bi rezimirali sve ovo, jedini direktni znak koji se odnosi na razorenje grada Jerusalima dat je u 15. stihu, i odnosi se na vojsku koja će opkoliti grad. Ostali znaci su indirektni.

Kada govorimo o kraju sveta, o Hristovom drugom dolasku, postoje tri, a možda i četiri znaka, o kojima Hristos govori. Jedan od njih je zapisan u 14. stihu: "I propovedaće se ovo jevanđelje o carstvu po svemu svetu za svedočanstvo svim narodima. I tada će doći posledak." Šta to znači? Doći će trenutak u ljudskoj istoriji, na osnovu reči Isusa Hrista, kada će Jevanđelje o Hristu biti propovedano po celom svetu, i tada će doći kraj. To je direktan znak i mi ćemo kasnije o njemu malo više reći. Mi smatramo da se danas ispunjava taj znak.

27. stih dalje kaže: "Jer kao što munja izlazi od istoka i pokazuje se do zapada, takav će biti

dolazak Sina čovečijega." To je takođe direktan znak Hristovog dolaska. Kakav će biti Hristov dolazak? Negde u tajnosti? U pustinji? U sobi, kada neko kaže: "Ja sam Hristos"? Da li će to tako biti? Hristos kaže da će Njegov dolazak biti vidljiv i jasan za sve ljude, "kao munja".

I onda u 29. stihu ponovo direktan znak. Ovde se spominju neke promene na nebeskim telima. Tekst kaže: "I odmah će po nevolji tih dana sunce pomračiti, i mesec svoju svetlost izgubiti, i zvezde s neba spasti, i sile nebeske pokrenuti se." Teolozi pretpostavljaju da se ovaj tekst odnosi na promene koje će se desiti na nebeskim telima prilikom Hristovog dolaska. Dakle, sve će se nekako ustalasati i uzdrmati.

I 30. stih je takođe direktan znak, kada je pitanju Hristov drugi dolazak, a to je sam Njegov dolazak: "I tada će se pokazati znak Sina čovečijega na nebu, i tada će proplakati sva plemena na zemlji, i ugledaće Sina čovečijega gde ide na oblacima nebeskim sa silom i slavom velikom." Evo kako je Hristos opisao svoj dolazak.

Postavlja se pitanje: Da li je realno da će zaista jednog dana doći kraj? Ako bismo izašli na ulicu i kazali čoveku koji ne poznaje Biliju: "Znaš, jednog dana će Hristos doći na ovaj svet i biće kraj", on bi nas verovatno pogledao i kazao: "Prijetelju, s tobom se očito nešto zbiva." Međutim, tako ne misle ozbiljni naučnici i oni koji se bave tim problemima. Mnštvo naučnika, među kojima i Ajnštajn, naveli su pet problema koji prete čovečanstvu, i koji, ako se ne reše u jednom kratkom periodu, mogu izazvati smrt čovečanstva. Ovo su ljudi koji govore bez obzira na biblijske podatke.

Prvi problem o kome naučnici govore jeste eksplozija stanovništva. Smatra se da je na početku naše ere planetu Zemlju nastanjivalo oko 200 do 300 miliona ljudi. 1650. godine bilo je 500 miliona ljudi. Oko 1850. godine, samo dva veka kasnije, bila je jedna milijarda ljudi. Oko 1930. godine, pređena je cifra od dve milijarde ljudi. Samo u toku poslednjih deset godina broj stanovnika je porastao za 500 miliona. Dakle, stanovništvo Zemljine kugle raste za preko 60 miliona godišnje. Problem koji postoji jeste eksplozija stanovništva.

Drugi problem koji preta čovečanstvu, a koji je povezan sa eksplozijom stanovništva, jeste problem gladi. Proizvodnja hrane raste mnogo sporije nego rast stanovništva i mi imamo da 40.000 dece u svetu svakoga dana umire od gladi. Smatra se da danas nema dovoljno hrane za 2/3 čovečanstva. Jedan naučni časopis, koji se bavi problemima zdravlja, kaže: "Čovečanstvo se nalazi u naručju hiper-gladi, koja se ne može porediti ni sa jednim periodom u ljudskoj istoriji. Danas u Africi, Aziji, Latinskoj Americi, milioni ljudskih bića, oko 2/3 ukupne populacije tamo, pati

od nedovoljne ishranjenosti. Svake godine broj ljudi kojima preta glad povećava se za nekoliko miliona. Koji su uzroci ovog problema, najtragičnijeg koji se ikada isprečio pred čovečanstvo? Kako se može izbeći ova svetska katastrofa?"

Zatim, zagađenje, treći problem koji navode naučnici. Voda, vazduh i hrana su zagađeni. Čistog kiseonika, svi znamo, je sve manje u vazduhu. Godišnje se na evropskom i svetskom tržištu pojavi oko hiljadu novih hemijskih preparata koji se koriste za konzervaciju hrane. Tako se stalno povećavaju nitrati u hrani. Veoma je teško pratiti ovaj vid trovanja, jer se posledice ne javljaju odmah, kao i u slučajevima trovanja hranom koja je zagađena mikrobima.

Četvrti problem - novo usavršeno oružje. Jedan autor, Žil Moš, u svojoj knjizi "Ljudska ludost", naglašava progresiju koja postoji u tome. On kaže ovako: "Od 1940. do 1945. na teritoriju Nemačke je bačeno oko milion i trista hiljada klasičnih bombi. Da bi se uništilo stanovništvo Francuske, bilo bi potrebno 200 miliona klasičnih bombi, ili 6000 atomskih bombi, ili samo 15 hidrogenskih bombi." Šta to znači? Da je ovo naše vreme različito od svih drugih perioda u ljudskoj istoriji, jer nikada u prošlosti čovečanstvo nije posedovalo oružje kojim može uništiti ovu planetu za samo nekoliko trenutaka. Zato oni koji bi hteli da kažu: "Mi danas živimo životom kao što se uvek živelo", ne govore istinu.

Na primer, Ajnštajn je još 1950. kazao: "Iza zidina tajni, užurbano se usavršavaju sredstva kolektivnog uništenja. Ako se ovaj cilj dostigne, trovanje atmosfere radioaktivnim česticama, a zatim i uništenje svakog života na Zemlji, ulazi u domen tehničkih mogućnosti. Na kraju tog puta sasvim jasno se nazire spektar generalnog uništenja. Ne možemo prestati da stalno i uvek opominjemo svet. Mi klizimo ka katastrofi bez presedana. Neophodan je jedan novi način mišljenja da bi čovečanstvo preživelo. U ovom odlučnom i teškom trenutku, ja ću svom snagom vikati, jer se bojim ljudske ludosti."

I konačno, poslednji problem koji navode naučnici, jeste umna smrt čoveka. Oni kažu da je ovo najveći i najteži, možda nerešivi problem čovečanstva. U ljudskom umu današnjeg vremena došlo je do te mere do izopačenja, do poremećaja, da čovek nije više u stanju da donosi razumne odluke, da razlikuje prave vrednosti od lažnih. I onda se ovde spominju mnogobrojni filmovi, knjige, koje čoveku oblikuju moral. Zato, najveća potreba, kažu naučnici, današnjeg čoveka, jeste promena duha i misli. Potrebni su ljudi koji bi zastupali pravdu, jednakost, nesebičnost, i koji bi imali ponovo smisao za solidarnost.

Ovo su, dakle, podaci koji se lako mogu naći, i koji su uglavnom poznati - 5 argumenata koje

nauka navodi u prilog činjenice, ako ne budu rešeni, da zaista čovečanstvu preti kolektivna smrt.

Razmišljajmo sada o trenutku u kome se nalazimo. Čini nam se da je jedan od znakova koje je Hristos dao, kada je u pitanju naše vreme, da danas svet sve više nema odgovora na goruća pitanja koja mu se postavljaju. U Jevanđelju po Lucu, 21. poglavlju, takođe u Hristovom eshatološkom govoru, u 25. i 26. stihu se kaže:

"I biće znaci u suncu i u mesecu i u zvezdama, i ljudima na zemlji tuga od smetnje i od huke morske i talasa. Ljudi će umirati od straha i od čekanja onoga što ide na zemlju."

Ova slika se čini neverovatno savremenom. Čini nam se da neka vrsta mučnine dominira savremenim svetom. Nestalo je poverenja u sposobnost nauke i tehnologije da reši ljudske probleme. Izbledeo je san o neophodnom napretku čovečanstva. Verovalo se da će vaspitanje mladih generacija dovesti čovečanstvo u jedno bolje stanje, ali nama se čini da naš svet leži utučen, slomljen i istrošen. Mi smo razorili prirodne resurse, zagađili vodu, zatrovali vazduh ove planete. Ozonske rupe, koje prete svim formama života, stalno se povećavaju. Žak Kusto, na primer, veteran u okeanskim istraživanjima, piše o neverovatnim problemima na okeanskim dubinama i upućuje svetu apokaliptične opomene.

Još jedna zanimljiva stvar, vezana za predsedničke izbore u Americi. Mi znamo da je Džordž Buš u jednom trenutku, posle zalivskog rata, bio najpopularniji predsednik Amerike svih vremena. Takođe znamo da je posle toga izgubio izbore. Šta to znači? Jedan autor kaže, da istraživanja pokazuju široko nezadovoljstvo glasača i predsedničkim kandidatima u Americi, ali nekoga su morali da izaberu. Narod kaže, da izgleda da ništa ne funkcioniše, da niko nema pravih odgovora, da više nema nikog kome se može verovati. "Tuga od smetnje", kaže Biblija. Isus kaže: "Pred Njegov drugi dolazak biće tuga od smetnje, ljudi će umirati od straha i od čekanja onoga što ide na ovaj svet."

Jedan drugi znak koji danas izgleda zanimljiv, jeste da je Biblija prorokla, i o tome ćemo govoriti, da će pred Hristov drugi dolazak doći do sjedinjavanja crkvenih i svetovnih vlasti. Mi ćemo o tome govoriti detaljnije u sledećim poglavljima. Za sada samo ovo: "Tajm" magazin od 24. februara 1992. imao je naslovni tekst: "Sveta alijansa." Članak je napisao Karl Benštajn i on detaljno govori o tajnom planu koji su sklopili predsednik Regan i papa Jovan Pavle II, o pomoći pokretu Solidarnosti u Poljskoj u cilju rušenja komunističke imperije. Ričard Alem, Reganov pravni savetnik za nacionalna pitanja, izjavio je: "Bila je to jedna od najvećih tajnih alijansi svih vremena."

Biblija je u prvom veku prorokla da će pred Hristov drugi dolazak doći do sjedinjavanja svetovnih i duhovnih vlasti, i govori se o Americi i o Vatikanu, ali o tom potom.

Zanimljivo je i to, na primer, o saradnji u vezi sa kontrolom rađanja. I ono što se dogodilo jeste, da je pod pritiskom Vatikana, Reganova administracija izmenila svoj plan o stalnoj pomoći organizacijama koje su se bavile kontrolom rađanja, i evo šta je izjavio Vilijam Vilson, prvi Reganov ambasador u Vatikanu: "Američka politika je bila izmenjena kao rezultat vatikanskog neslaganja sa našom politikom." Za istraživače biblijskih prorokanstava, ovo je veliki događaj. Trenutno, možda se ne vidi, ali kada kasnije budemo ulazili u proučavanje Knjige proroka Danila i Otkrivenja, videćemo o čemu se radi, da je ovo veliki znak poslednjeg vremena.

I još jedan znak koji bi spomenuli, koji izgleda vrlo aktuelan, a to je da je svet danas spreman za Hristov drugi dolazak. Šta to znači? Kada je Hristos prvi put došao na ovaj svet, Biblija kaže: "A kad se navrší vreme, posla Bog Sina svojega."

"Kad se navrší vreme." Mi ne verujemo da je ovde reč samo o hronologiji, odnosno da je došao taj datum i Bog je poslao svoga Sina. Ne samo to. Mi verujemo da su bili sazreli uslovi za Hristov prvi dolazak. Šta se dogodilo? Kada je Hristos prvi put došao, većina sveta je u to vreme govorila jednim jezikom? Koji je to bio jezik? To je bio grčki jezik, iako su Rimljani pobedili Grke. Zato je Novi Zavet pisan na grčkom jeziku. Zašto je to bilo potrebno? Da se vest o dolasku Spasitelja proširi u sve delove sveta. Da li znamo da su Rimljani bili prvi koji su gradili puteve? I ovo je bilo neophodno da Božji misionari krenu u sve delove sveta i da obaveste svet da je Hristos došao, da se rodio.

Ako danas posmatramo šta se zbiva sa razvojem medija, mi ćemo videti jedno jednoličje u svetu. Mi više nismo velika planeta, mi smo jedna mala planeta. Za samo, možda, nekoliko minuta, zna se šta se zbiva na drugom delu sveta. Vest o drugom Hristovom dolasku se može objaviti stanovnicima ove planete za relativno vrlo kratko vreme. Kao što je nekada bio grčki jezik, vi danas na programu možete pratiti vesti na engleskom. Da li je to istina? Većina mladih danas u svim delovima sveta govori engleski, i to je takođe olakšavajuća okolnost da vest o Hristovom drugom dolasku bude proširena svuda.

Čini nam se da su to sve znaci "leta" i da je svet spreman, kao što je nekada Pavle kazao: "Kad se navrší vreme", da se vreme polako navršava. Na primer, danas se često propoveda religija na televiziji u bivšem Sovjetskom Savezu. 250 miliona ljudi, koji nikada ranije nisu čuli o Isusu Hristu, slušaju sada o Hristu svake nedelje na

televiziji. Ko je verovao da će se to dogoditi? Mi ne govorimo ovde o političkom aspektima, jer oni nemaju veze sa religijom, ali govorimo o tome da je došao trenutak da stanovnici ove velike zemlje budu obavješteni o Hristovom drugom dolasku. I verujemo da je ovo što se ovde zbiva takođe u tom cilju. Svet je zaista spreman za susret sa Hristom.

Prođimo sada kroz novozavetne tekstove, da vidimo kako se sve u Novom Zavetu naziva Hristov drugi dolazak i kako su biblijski pisci opisali taj događaj. U Jevandelju po Jovanu, 14. poglavlju, nalaze se Hristove reči. On je kazao ovako svojim učenicima, 3. stih: "I kad odem i pripremim vam mesto, opet ću doći, i uzeću vas k sebi da i vi budete gde sam ja."

Zatim, u knjizi Dela apostolska, gde je apostol Pavle na Areopagu držao govor, nalazi se zanimljiv tekst. Jednoga dana je Pavle došao na Areopag, tu su bili epikurovci i drugi stojički mudraci "koji se prepirahu s njim. Jedni govorahu: 'Šta hoće ovaj besposlica?'" A onda je Pavle stao i kazao ovako, 17. poglavlje, 30. stih: "Ne gledajući dakle Bog na vremena neznanja, sad zapoveda svim ljudima svuda da se pokaju. Jer je postavio dan u koji će suditi vasionome svetu."

Kako će suditi ljudima? Na osnovu čega će im suditi? "Po pravdi preko čoveka koga odredi i dade svima veru vaskrsnuvši ga iz mrtvih."

Tekst dalje kaže: "A kad čuše za vaskrsenje iz mrtvih, onda se jedni rugahu, a jedni rekoše: 'Da te čujemo opet o tom'", i tako dalje.

Ali, 34. stih kaže: "A neki ljudi pristaše uz njega i verovalaše, među kojima beše i Dionisije Areopagitski, i žena po imenu Damara, i drugi s njima." Jedni su se rugali, a oni koji su shvatili i prihvatili verom Isusa Hrista, oni su prihvatili Pavlovu vest.

Zatim, 1. Poslanica Korinćanima, 15. poglavlje, 51. stih kaže ovako: "Evo vam kazujem tajnu", kaže apostol Pavle, "jer svi nećemo pomreti, a svi ćemo se pretvoriti", znači preobraziti. Znači, neki će živiti dočekati Hristov drugi dolazak. "Ujedanput, u trenutku oka, u poslednjoj trubi, jer će zatrubiti i mrtvi će ustati neraspadljivi, i mi ćemo se pretvoriti. Jer ovo raspadljivo treba da se obuče u neraspadljivost, i ovo smrtno da se obuče u besmrtnost. A kad se ovo raspadljivo obuče u neraspadljivost i ovo se smrtno obuče u besmrtnost, onda će se zbiti ona reč što je napisana: 'Pobeda proždre smrt.'"

Koja pobeda? Hristov drugi dolazak. I poslušajmo ove reči, 55. stih: "Gde ti je, smrti, žaoka? Gde ti je, pakle, pobeda?" Nema više. Smrt je pobeđeni neprijatelj u trenutku Hristovog drugog dolaska.

Idemo dalje. Idemo, recimo, u 1. Poslanicu Solunjanima, 4. poglavlje, 16. stih: "Jer će sam

Gospod, za zapovešću, sa glasom arhangelovim, i s trubom Božjom sići s neba, i mrtvi u Hristu vaskrsnuće najpre; a potom mi živi koji smo ostali, zajedno s njima bićemo uzeti u oblake na susret Gospodu na nebo, i tako ćemo svagda s Gospodom biti."

Idemo dalje. Titu poslanica, 2. poglavlje, 13. stih: "Čekajući blažena nada", znači nešto što je toplo oko srca, nešto u šta čovek veruje, "i javljanje slave velikoga Boga i spasa našega Isusa Hrista".

Živeti kao čekaoci. "Čekajte!", kaže Pavle.

Idemo u poslednju knjigu Biblije, Otkrivenje Jovanovo ili Apokalipsa, 1. poglavlje, 7. stih. Ova knjiga počinje sa veću o Hristovom drugom dolasku. Tekst kaže: "Eno, ide s oblacima, i ugledaće ga svako oko, i koji ga probodoše, i zaplakaće za njim sva kolena zemaljska. Da, zaista."

Da li znate kako se završava Biblija? Hajde da čitamo poslednje reči Biblije. Naravno, 21. stih je završetak. Teološki gledano, poslednji stih je 20. stih. Evo kako on glasi: "Govori onaj koji svedoči ovo ..."

Ko je svedočio Jovanu, ko mu je dao otkrivenje? Isus Hristos. "Govori onaj koji svedoči ovo: 'Da, doći ću skoro!'"

I Jovan kaže: "Amin, Da, dođi, Gospode Isuse." To su poslednje reči Biblije.

Nedavno je izašao izveštaj o jednom čoveku, Božjem misionaru, koji je radio ceo život u Africi, i zajedno sa svojom suprugom doživeo je penziju. Bio je iz Amerike. I kada je došao do penzije, naravno, odlučio je da se vrati u Ameriku, i putovao je iz Afrike brodom za Ameriku. Bio je iznenađen jer je na brodu bio i general Makartur, poznati i slavni američki general iz Drugog svetskog rata. On je išao na safari u Afriku. I u toku tih nekoliko sedmica putovanja iz Afrike, sve je na brodu bilo podređeno generalu Makarturu, svi su želeli da sa njim pričaju, svi su želeli da ga nešto pitaju, svi su mu odavali posebne počasti. A tamo u uglu, sedeo je Božji misionar i razmišljao je. Kazao je:

"Gospode, 40 godina sam proveo u srcu Afrike, propovedao Jevandelje o Tebi svim ljudima kako sam znao i umeo, a evo meni niko i ne prilazi, niko i ne primećuje da sam na ovom brodu, pa zar je to pravda?"

Sa puno gorčine, ovaj je čovek nastavio da putuje. Kada su došli u Ameriku, u Njujork, i kada su se iskrcavali iz broda, tu je Makartura čekaog ogroman orkestar. Orkestar je svirao, ljudi sa strane su aplaudirali, a misionar je tiho izašao. Niko ga nije ni dočekao, nijedna reč dobrodošlice, i prepuklo je srce u ovom čoveku. I došao je u svoju kuću, otišao kod kreveta, klekao na svoja kolena, i kazao:

"Gospode, ti si stvarno nepravedan. Ja ovo ne mogu razumeti. 40 godina vredne službe Tebi."

I onda, evo zašto je ostala ova priča da se priča u istoriji religije. Zato što se tvrdi da je tada čuo glas:

"Još nisi stigao kući."

Mi smo večeras govorili o Hristovom drugom dolasku. Mi još nismo stigli kući, ali mi živimo kao čekaoci, kao što je Pavle kazao: "Čekajući blaženu nada i javljanje slave velikoga Boga i spasa našega, Isusa Hrista."

Milenijum

Otvorićemo Bibliju u knjizi Apokalipsa ili Otkrivenje Jovanovo, 20. poglavlje. Govorili smo o 2. poglavlju Knjige proroka Danila, i govorili smo o toj proročkoj panorami koju nalazimo u tom poglavlju. To je fantastična panorama koja proriče budućnost. Zatim smo govorili o Hristovom drugom dolasku iz perspektive novozavetnih biblijskih pisaca i čitali smo reči samoga Isusa Hrista, a večeras imamo jedan malo teži tekst pred nama. Dakle, kao što Pavle kaže: "Potrebno je da upregnemo bedra uma svojega", da pokušamo da uđemo u jedan malo teži tekst, u želji da ga razumemo.

Prvi put ćemo ući u ono što nazivamo "simbolički spisi", dakle tekstovi koji su pisani simboličkim jezikom. Knjiga Otkrivenje je delimično pisana simboličkim jezikom. Postoji mnoštvo simbola koje ćemo u ovom poglavlju pokušati da razumemo i da tumačimo. I zaista, potrebno je vreme koje čovek mora odvojiti da bi ušao u tajne ove knjige. Zanimljivo je da reč "apokalipsis" (to je originalni naslov knjige Otkrivenje) znači "otvoriti". To je otvorena knjiga.

Što se tiče samih simbola koji se nalaze i u knjizi Otkrivenje i u Knjizi proroka Danila, još jednom ćemo ponoviti: simbole ne možemo tumačiti proizvoljno. Njihovo tumačenje mora proizaći iz samog teksta, iz konteksta. Simboli su vrlo često objašnjeni na drugim mestima, naročito oni ključni. Neki put je potrebna logika, koju moramo upotrebiti da bismo razumeli simbole koji se tu nalaze.

U stvari, tekst koji čini jednu celinu, koju ćemo ovde proučavati, (mi ćemo jednostavno čitati i tumačiti ga), nalazi se od 19. poglavlja 11. stiha, do 21. poglavlja 8. stiha. Dakle, to je jedna celina.

Potrebno je, takođe, da kažemo da poglavlja i stihovi, kako je naša Biblija podeljena, nisu postojali u originalnom tekstu. Ovi stihovi i poglavlja, ova podela koju mi nalazimo u našem tekstu, datira iz mnogo kasnijih vekova. Ova podela je načinjena da bismo mogli bolje da se snađemo u biblijskom tekstu. Međutim, misaona celina za naše proučavanje, dakle, nalazi se u Otkrivenju

Jovanovom od 19. poglavlja 11. stiha, do 21. poglavlja 8. stiha.

Pre nego što čitamo ovaj tekst, pokušajmo da rezimiramo ovaj tekst i da otprilike kažemo šta on u sebi sadrži, a onda ćemo to kontrolisati kada budemo čitali tekst.

Tema za ovo poglavlje jeste "Milenijum". Izraz "milenijum" ne postoji u Otkrivenju kao takav. Međutim, postoji period koji se naziva "hiljadu godina". U teologiji postoje različita tumačenja ovog milenijuma. Postoji pravac koji se naziva "premilienisti" ili "amilienisti", kao i "postmilienisti". Šta to znači? Neki smatraju da je ovaj period od hiljadu godina, hiljadugodišnje carstvo, već otpočelo krštenjem Konstantina Velikog. Na primer, to je učio Augustin. Druga grupa smatra da će Hristos doći pre ovog perioda od hiljadu godina, i zato se zovu premilenisti. Treća grupa ljudi smatra da će Hristos doći posle hiljadugodišnjeg carstva. Neki drugi prihvataju neke druge teorije.

Teza koju ćemo mi ovde zastupati jeste "pre". Smatramo, dakle, da će Hristos doći pre početka milenijuma. Zašto? Videćemo kasnije iz samog teksta.

Kada Hristos bude došao, postojaće na ovoj Zemlji dve grupe ljudi među živima. Postojaće, na osnovu Biblije, pravednici i grešnici. Ne samo to, kada Hristos dođe, među mrtvima koji čekaju u svojim grobovima dan Hristovog dolaska, takođe će biti dve grupe ljudi. Biće pravedni, koji su umrli u nadi i čekanju Isusa Hrista, i biće takođe grešnici. Šta će se dogoditi kad Hristos bude došao, kakav će biti redosled događaja? Mi ćemo sada dati tumačenje biblijskog teksta, a kasnije ćemo čitati biblijski tekst i pokušati da opravdamo ovo tumačenje.

Kada Hristos dođe, Biblija kaže da će prvo mrtvi pravednici vaskrsnuti. To kaže apostol Pavle u 1. Solunjanima Poslanici, 4. poglavlju. "Mrtvi u Hristu", da koristimo biblijsku terminologiju - to znači "oni koji su umrli sa verom u Isusa Hrista", na osnovu Biblije, "će vaskrsnuti". Takođe, Biblija kaže da će se u tom trenutku živati pravednici "preobraziti", to je izraz koji Biblija koristi, ili "pretvoriti", kaže Vuk Karadžić kada prevodi reči apostola Pavla. To znači, Pavle kaže, čitali smo u proš-

lom poglavlju: "Ovo smrtno će se obući u besmrtno i ovo raspadljivo u neraspadljivo", i zajedno će, na osnovu Biblije, mrtvi pravedni i živi pravedni poći sa Hristom na neku drugu planetu. I tamo će biti, na osnovu Biblije, hiljadu godina.

Dalje, u samom trenutku Hristovog dolaska, živi grešnici će biti ubijeni, kaže Biblija, slalom Hristovog dolaska, i oni će se pridružiti svojim istomišljenicima - mrtvim grešnicima. I oni će zajedno hiljadu godina biti u grobovima, na osnovu Biblije.

Mi iznosimo ono što piše u Bibliji. Svako može ovo prihvatiti ili imati neki svoj sopstveni stav. Ovo je, dakle, redosled događaja. U isto vreme, ova planeta će biti u jednom totalno porušenom stanju. U prošlom poglavlju smo čitali, da kada Hristos bude došao, dogodiće se jedna opšta katakliзма, doći će do velikih poremećaja svuda. Na ovoj planeti, na osnovu Biblije, postojaće od živih bića samo Sotona i demoni, koji neće više imati koga da varaju. U periodu od 1000 godina biće sami na ovoj porušenoj planeti i imaće priliku da razmišljaju o svemu što se dogodilo u proteklih 6000 godina.

Nakon hiljadu godina, Hristos ponovo dolazi i tada će se dogoditi drugo vaskrsenje. U Bibliji postoje opisana dva vaskrsenja. Ko vaskrsava u prvom vaskrsenju? Pravednici. Ko vaskrsava u drugom vaskrsenju? Grešnici. Postoje takođe dve smrti u Bibliji. Postoji prva smrt, koja je smrt svih nas. Svi umiremo. Međutim, postoji druga smrt koja je večna smrt. Čitaćemo i to u ovom poglavlju. Hristos kaže da postoji vaskrsenje pravednih i postoji vaskrsenje grešnih. Dakle, u prvom vaskrsenju će vaskrsnuti svi pravedni, a u drugom vaskrsenju će vaskrsnuti svi grešnici. Zašto? Koja je logika? Da li je potrebno to drugo vaskrsenje ako su već mrtvi? Odgovor je: "Potrebno je", jer oni nikada nisu bili na sudu Božjem. Dakle, nakon hiljadu godina svi će oni vaskrsnuti i imaće priliku da izađu pred Boga i da im Bog objasni zašto će jednom zauvek nestati iz postojanja. To je sud Božji. Mnogi ljudi su umrli u prethodnim vekovima, a da nikada nisu izašli na sud Božji.

Tada, posle hiljadu godina, zlo će jednom zauvek biti uništeno, i naša planeta, na osnovu Biblije, biće obnovljena. Ne samo naša planeta, nego celi Sunčev sistem. I tada će, dakle, Bog stvoriti jedan novi svet, bez zla, i bez bolesti, i bez smrti, kao što je to bilo u početku. Čitaćemo i taj tekst.

Zašto je potrebno ovih hiljadu godina? Jedan od razloga jeste sledeći: kod mnogih pravednih koji će živi dočekati Hrista ili mrtvi vaskrsnuti, neće svi njihovi mili i dragi biti tamo na nebu. Podsetićemo se ovde na jedan događaj. Kada je Bog želeo da uništi gradove Sodom i Gomor, da li je On odmah uništio Sodom i Gomor, ili je pre toga satima razgovarao sa nekim? Sa kim je razgo-

varao? Sa Avramom. Zašto je bilo potrebno da razgovara sa Avramom? Da bi Avram razumeo. Bog je došao tom vernom čoveku Avramu i kazao mu: "Slušaj, moram da uništim ovaj grad." A Avram kaže: "Zašto?" I postoji neka vrsta razgovora gde Bog objašnjava Avramu. I sutradan, kad je Avram došao i pogledao ove gradove koji su bili uništeni, on je razumeo, teška srca, ali je razumeo.

Mnogi ljudi će krenuti sa Hristom na neku drugu planetu, na nebo, kao što kaže Biblija, ali oni će poći sa tugom u srcu, biće potreban ovaj period da shvate pravdu Božju. U isto vreme, Bogu predstoji najteži zadatak u istoriji, a to je da uništi deo svojih stvorenja. Bog želi da spašeni ljudi budu živi svedoci celom svemiru, da svako ko je hteo, mogao je da se spase. Zato apostol Pavle kaže da ćemo mi suditi svetlu. Pravednici će suditi. Čitaćemo taj tekst u Korinćanima poslanici, da ćemo mi učestvovati u sudu drugim ljudima. To je suština tog hiljadugodišnjeg carstva.

Ovo je bilo tumačenje. Hajde da idemo kroz biblijski tekst. Dakle, pratićemo postepeno biblijski tekst. U knjizi Otkrivenje se koristi simbolični jezik, ali ta simbolika je veoma smisaona. Tekst kaže:

"I videh nebo otvoreno, i gle, konj beo, i koji sedi na njemu zove se Veran i Istinit, i sudi po pravdi i vojuje."

Dakle, prorok Jovan vidi otvoreno nebo. Zašto je otvoreno? Zato što neko dolazi sa tog neba. Vrata su otvorena, i taj neko se nalazi na belom konju. Ovo je simbol vrlo poznat jevrejskoj kulturi, on uvek podseća na vojskovođe koji su išli u rat. Obično u kulturama koje su se nalazile oko jevrejskoga naroda, vojskovođe su jahale na belom konju. I zato, verovatno, Jovan koristi ovaj simbol.

Nebo je otvoreno, neko dolazi sa tog neba. U isto vreme, bela boja u Bibliji uvek predstavlja čistotu, pravdu, neko ko je pravedan dolazi sada na ovaj svet. Kakav je taj koji dolazi na belom konju? Pogledajmo ove attribute. Kako se zove? "Veran i Istinit, i sudi po pravdi." I šta on radi u ovom trenutku? "Vojuje." To je sada ratnik koji dolazi, to nije više mala beba u Vitlejemu koja se rodila pre dve hiljade godina. Prvi put kada je Hristos došao na ovaj svet, došao je kao mala beba. Međutim, sada On dolazi da sudi svetlu, On dolazi kao veran i istinit.

Videćemo kasnije da postoji bezbroj poziva u Bibliji koji su upućeni Bogu. Recimo, u Otkrivenju je opisano da je narod Božji proganjan, hiljade ljudi je izgubilo svoje živote zbog vere u Isusa Hrista. I postoje stalni uzvici: "Zašto, o Bože? Zašto ne sudiš, zašto ne učiniš kraj ovom zlu?!" Jovan ovde odgovara i kaže: "Doći će dan kada će nebo biti otvoreno, i kada će taj koji je veran i

istinit, koji ne ostavlja svoj narod, i koji sudi, doći da vojuje na ovaj svet. I vojevaće po pravdi." I pogledajmo dalje opis, 12. stih:

"A oči su mu kao plamen ognjeni."

Na šta nas ovo podseća? Znači, On sve poznaje, On poznaje ljudsku dušu, dubinu ljudske psihe i duše, On je u isto vreme kao vatra koja spaljuje trosku i ostaje samo ono što je čisto zlatno.

"I na glavi njegovoj krune mnoge."

Ovo je zanimljivo. Šta kruna predstavlja u Bibliji? Kruna predstavlja vlast. Ko je danas gospodar ove planete, na osnovu Biblije? Hristos je kazao da je gospodar i knez ove planete Sotona. Sada kada je nebo otvoreno, kada On dolazi da vojuje po pravdi i istini, On ima krunu. Šta to znači? To znači da On dolazi da preuzme vlast, On je sada gospodar. Došao je kraj jednoj vlasti.

"I imaše ime napisano, kojega niko ne zna do on sam."

Postoje različite interpretacije po pitanju toga šta znači ovo: "niko ne zna ime do on sam". Čini se da je ispravno tumačenje to da On sad po prvi put dolazi u ulozi sudije na ovu planetu. On dolazi da sudi, ali i da spase svoj narod. Nikada ranije to nije radio. I zatim, 13. stih kaže:

"I beše obučen u haljinu crvenu od krvi, i ime se njegovo zove Reč Božja."

Mi ćemo ovde čitati tekstove koji sadrže neke od najstrašnijih opisa koji postoje u Bibliji, i iz tih scena ćemo saznati da je zlo toliko strašno, da će doći dan kada će ono morati da bude iskorenjeno. Mi smatramo da se Bog koristio ovim scenama da bi opisao ljudima strahotu ljudskoga zla i realnost toga da će doći dan kada će zlo morati da bude uništeno jednom zauvek.

Da bismo prethodni tekst bolje razumeli, otićemo za trenutak u Knjigu proroka Isaije, u 63. poglavlje. Otkud sada haljine, ove haljine crvene od krvi? Mi pokušavamo da nađemo paralele u Bibliji. Biblija je jedna jedinstvena celina, fantastična celina. U njoj jedna vrsta tekstova objašnjava drugu. Knjiga proroka Isaije, 63. poglavlje, 2. stih:

"Zašto ti je crveno odelo i haljine, kao u onoga koji gazi u kaci? Gazih sam u kaci, i niko između naroda ne beše sa mnom, ali ih izgazih u gnevu svom i potlačih u ljutini svojoj, i krv njihova poprska mi haljine i iskaljah sve odelo svoje."

Slika je strašna. Ova slika je uzeta iz jevrejskog običaja: kada se pravilo vino, ljudi su gazili u kacama, i verovatno je njihovo odelo bilo puno tog groždanog soka.

Ovde je slika i reč o sudu Božjem, o poslednjem sudu Božjem. Hristos sebe upoređuje sa onim koji gazi u kaci, ali tu nije više grožđe, tu je sada krv. Jer tekst kaže: "I beše obučen u haljinu crvenu od krvi, ime se njegovo zove Reč Božja."

Zašto se njegovo ime zove "Reč Božja"? Zato što će merilo po kome će suditi ljudima biti Reč Božja. Zato je važno čitati Bibliju, jer se tu nalaze merila i aršini. 14. stih:

"I vojske nebeske idahu za njim na konjima belim, obučene u svilu belu i čistu."

"Vojske nebeske." Većina biblijskih komentatora smatra da su to anđeli koji su kao neka vrsta pratnje Isusa Hrista. I oni su obučeni u "svilu belu i čistu". Čista i bela svila su u Bibliji simbol čistote, pravde, istine, ljubavi, mira. 15. stih:

"I iz usta njegovih izide mač oštar", evo sada onoga koji gazi u kaci, "da njime pobije nezna-bošce, i on će ih pasti palicom gvozdenom, i on gazi kacu vina srdnje i gneva Boga Svedržioca".

Često većina ljudi na ovoj planeti zamišlja Boga kao nekog dobrog starog čoveka koji sedi u nekom kraju svemira i koji prašta sve ljudske grehe. Istina je da On prašta grehe. Bog je milostivi Bog. Osnovna osobina Boga jeste ljubav. Ali koliko god je to istina, istina je i to da je Bog pravedni Bog i da će On suditi po pravdi. Postoji sudnji dan, kada će Bog suditi stanovnicima ove planete. To je takođe biblijska istina i ne bi trebalo da je zaboravimo. Bilo bi nepošteno prema Bibliji da sada mi kažemo:

"Dragi prijatelji, sve će biti u redu, nemojte se brinuti, ostanite kakvi ste, sve će Bog oprostiti."

To nije biblijski stav. Biblijski stav glasi: postoji Bog ljubavi, ali Bog koji će suditi po pravdi i istini, Bog koji daje život, ali i Bog koji želi da odstrani zlo iz svemira, i svi oni koji su se stopili sa zlom, svi oni koji su se sjedinili sa zlom, svi oni koji su izgradili Sotonski karakter u svom biću, oni će jednom zauvek nestati. 16. stih kaže:

"I ima na haljini, na stegnu svome, ime napisano: Car nad carevima i gospodar nad gospodarima."

To je sada onaj koji ima krunu, On je sada car, ne postoji više neko drugi ko je knez ovoga sveta, ime koje On nosi jeste "Car nad carevima i gospodar nad gospodarima".

Pogledajmo imena koja Hristos nosi u ovom tekstu. Pođimo od 11. stiha i zapazimo koji se atributi pripisuju Hristu. Prvi je "veran", pa "istinit", zatim "pravedan", "vojuje po pravdi", zatim On je "Reč Božja", i naravno "Car nad carevima i gospodar nad gospodarima". 17. stih:

"I videh jednoga anđela gde stoji na suncu i povika glasom velikim govoreći svim pticama koje lete ispod neba..."

Pre nego što čitamo šta je taj anđeo kazao, iznesimo da biblijski komentatori smatraju da je to neko kao u starim narodima, gde je postojao vojskovođa, a pored njega je stajao njegov glavni general. To je ovde jedan anđeo koji stoji pored Hrista, "stoji na suncu". Originalni grčki tekst kaže da on izgleda kao da je obasjan suncem, a ne da

stoji na suncu. Drugi prevodi idu u tom smeru, a pored toga on je i pored Hrista. Sigurno je da je Hristos svetlost, jer tekst kaže: "Oči su mu kao plamen ognjeni."

I šta kaže taj moćni anđeo koji stoji pored Hrista? Ovo je sada strašan opis. On svim pticama ispod neba kaže:

"Dodite i skupite se na veliku večeru Božiju, da jedete mesa od careva, i mesa od vojvoda, i mesa od junaka, i mesa od konja i od onih koji sede na njima, i mesa od svih slobodnjaka i robova, i od malih i od velikih. I videh zver i careve zemaljske i vojnike njihove skupljene da se pobiju sa Onim što sedi na konju i s vojskama njegovim. I bi uhvaćena zver, i s njom lažni prorok koji učini pred njom znake kojima prevari one koji primije žig zverin i koji se poklanjaju ikoni njezinoj. Živi biše bačeni oboje u jezero ognjeno, koje gori sumporom. A ostali biše pobijeni mačem onoga koji sedi na konju, koji iziđe iz usta njegovih, i sve se ptice nasitiše od mesa njihova."

Strašan opis. To je jedan od najstravičnijih opisa, čini nam se, u celom Otkrivenju Jovanovom.

Recimo nekoliko reči o svemu ovome. Dakle, to je sud Božji. Scena je puna nasilja, puna krvi, puna strahote. 18. stih je jasan i mi ga nećemo tumačiti. Ali recimo nešto o 19. stihu:

"I videh zver i careve zemaljske."

U Otkrivenju Jovanovom i u Danilu, zver, videćemo kasnije iz različitih tumačenja, predstavlja otpalu crkvu, crkvu koja više nije sledila reč Božju, crkvu koja ratuje i vojuje po svojim vlastitim nahođenjima, crkvu koja bi trebala da ljudima objavljuje Hrista i reč Njegovu, ali koja se bavila drugim stvarima u istoriji. Tekst kaže:

"Zver i careve zemaljske i vojnike."

U prošlom poglavlju smo kazali da postoje čvrsta biblijska proročanstva koja tvrde da će pred Hristov drugi dolazak doći do koalicije između svetovne i duhovne vlasti, i da će pravi religiozni ljudi biti progonjeni. Ali Biblija kaže: "Doći će dan kada će svi oni, koji budu ubijali i proganjali, biti uništeni." Zatim u 20. stihu:

"I bi uhvaćena zver i sa njom lažni prorok."

O tom simbolu ćemo kasnije govoriti. I tekst dalje kaže: "I živi biše bačeni oboje u jezero ognjeno koje gori sumporom."

Međutim, 21. stih kaže: "A ostali biše pobijeni mačem."

"A ostali", to jest, niko nije zaboravljen, niko ne ostaje. I onda sledi 20. poglavlje, koje je samo nastavak.

"I videh anđela gde silazi s neba, koji imaše ključ."

Mi sada vidimo osobu, Hrista, koji ima krunu na glavi, koji je nazvan "Car nad carevima", koji sada ima još jedan element koji pokazuje da je

On gospodar ove planete, a to je simbol ključa. Sada Hristos ima ključ od bezdana. "Bezdan" je ovde jedna stara reč koja opisuje ovu planetu Zemlju. Zanimljivo je da kada čitamo 1. Knjigu Mojsijevu, 1. poglavlje, 2. stih, tamo piše:

"U početku stvori Bog nebo i zemlju, i zemlja beše ...", kakva? "Bez oblička i pusta, i beše tama nad bezdanom."

Ovaj izraz "bez oblička i pusta" vrlo je sličan reči koju ovde nalazimo, u originalnom tekstu - "bezdan". To je, znači, stanje u kojem je bila zemlja 1. dana stvaranja, pre nego što ju je Bog uređio tokom narednih 5 dana. Posle šest hiljada godina greh je ovu planetu pretvorio ponovo u stanje "bez oblička i pusta", "i beše tama nad bezdanom".

Pre nego što je Bog oblikovao ovu Zemlju, ona je bila "tohu vabohu" (na jevrejskom) ili "bez oblička i pusta". Bog je stvorio jednu divnu planetu. Ona je postojala šest hiljada godina u tom stanju, i posle šest hiljada godina, kada je prorok pogledao, ona više nije ličila na onu divnu planetu koja je izašla iz Božjih ruku, ona je ponovo bila bezdan, bez oblička i pusta, "tohu vabohu".

"I verige velike u ruci svojoj..."

Znači, taj anđeo koji silazi ima ključ i "verige velike". U drugim prevodima stoji "lanac". I šta će uraditi taj anđeo?

"I uhvati aždahu, staru zmiju, koja je Đavo i Sotona, i sveza je na hiljadu godina."

Ovde se prvi put susrećemo sa "milenijumom", odnosno periodom od hiljadu godina.

"I u bezdan baci je, i zatvori je, i zapečati nad njom."

Znači, Sotona je bačen u bezdan. Smatra se da je to ova planeta, kao i u prvim stihovima Biblije.

"I zatvori je." Sada, kada Isus Hristos bude došao na ovu planetu, tekst kaže da će Sotona biti sam na ovoj planeti u toku od hiljadu godina. To je ono što smo pročitali.

Idemo dalje: "U bezdan baci je, i zatvori je, i zapečati nad njom." "Zapečati" - se misli kao kad je Hristos bio u grobu. Grobovi su tada obično bili zapečaćeni. Znači, ovde se radi o ograničenoj slobodi tog bića. Zašto da se "zapečati"?

"Da više ne prelašćuje narode."

Šta znači ovo "prelašćuje narode"? Da više ne vara. Do tada je varao, ali doći će dan kada će Car nad carevima, onaj koji je prav i istinit, koji vojuje po pravdi, koji ima ključ i krunu na glavi svojoj, zaustaviti varanje i laž na ovoj planeti,

"Dok se ne navrši hiljadu godina."

Znači postojaće period od hiljadu godina kada Sotona više neće moći da vara narode.

"I potom valja da bude odrešen na malo vremena."

Kada će to biti? Kada će Sotona biti određen na malo vremena? Posle hiljadu godina, kada Hristos, videćemo kasnije, bude došao sa svim spašenim ljudima na ovu planetu, kada bude bilo drugo vaskrsenje. Onda će on ponovo imati, bar za trenutak, nekog koga će varati. Jedan autor smatra da će velike vojskovođe, koji su bili žedni krvi, kao što je Napoleon, kao što je Hitler, kao što su drugi, biti njegovi najbliži saradnici.

I onda, četvrti stih nam pokazuje jednu drugu scenu. Tekst kaže: "I videh prestole."

Čega je simbol presto ili tron? Moći.

"I sedahu na njima, i dade im se sud."

Ko su oni? To su svi oni koji su progonjeni u toku vekova. Došao je dan kada će sud Božji biti opravdan. "Dade im se sud." Mala deca će prestati da budu ubijana i nevini će prestati da stradaju. "Dade im se sud." Ko su ti?

"I dade im se sud, i duše isečenih za svedočanstvo Isusovo i za reč Božiju."

Zašto su poginuli ovi ljudi? Na osnovu čega su oni izgubili svoje živote? Ovo bi trebalo da zapazimo. Prva reč je "za svedočanstvo Isusovo". Šta je to "svedočanstvo Isusovo"? To je sve ono što je Isus posvedočio. Znači, živeli su ljudi u toku vekova, ovde se kaže "duše" (videćemo kasnije koje su te duše), i oni su bili isečeni, ne zbog neke svoje ljudske pameti i mudrosti, nego za ono što je Hristos posvedočio. I šta još? "I za reč Božju." Zapamtimo ove dve reči: "svedočanstvo Isusovo" i "reč Božja", ono što je Hristos posvedočio, ono što je dao ljudima, i reč Božja koju je Bog dao. To je kriterijum koji će biti primenjen kada Hristos po drugi put dođe. I onda dalje tekst kaže:

"Koји se ne pokloniše zveri."

Ko je zver? Otpali religiozni sistemi ovoga sveta, koji više ne mere svoja verovanja po reči Božjoj i po svedočanstvu Isusovom. (O tome ćemo više govoriti u sledećem poglavlju.)

"I koji se ne pokloniše zveri ni ikoni njezinoj."

Šta je ikona zverina? O tome ćemo nešto više reći kasnije, ali u svakom slučaju, to je nešto što upućuje na tu zver.

"I ne primiše žiga na čelima svojim i na ruci svojoj."

Vrlo često ćemo u Otkrivenju videti da Bog kaže da postoje ljudi koji su primili žig na čelo svoje ili na ruku svoju. Naime, kada bi rob pobe-gao, u rimskom društvu, on bi kao kaznu, kada bi ga uhvatili, dobio užarenim gvožđem tzv. "stigma", da mu se to više nikada ne dogodi. Jovan koristi ovu sliku i govori da će postojati dve grupe ljudi na ovoj planeti. Jedna grupa ljudi će primiti žig zveri na svoje čelo i na ruku svoju. Druga grupa ljudi će primiti pečat Božji na čelo svoje i na ruku svoju. Šta to znači?

Ovde nije reč o bukvalnom žigu, već je reč o tome šta će jedna grupa ljudi misliti i raditi. Glava

i čelo su simbol misli, a ruka je simbol akcije, što znači da će raditi kao što rade oni koji ne slede Hrista.

Sa druge strane, oni koji imaju pečat Božji, za njih će merilo biti reč Božja i svedočanstvo Isusovo. I šta će se sa njima dogoditi, sa dušama isečenim za svedočanstvo Isusovo? Poslednji red četvrtog stiha:

"I oživeše i carovaše s Hristom hiljadu godina."

Neki smatraju da su to duše koje su negde na nebu. Međutim, ovaj poslednji stih nam objašnjava koji su to ljudi. To su mrtvi pravedni: "I oživeše i carovaše s Hristom hiljadu godina." A šta kaže 5. stih?

"A ostali mrtvaci ne oživeše dokle se ne svrši hiljadu godina. Ovo je prvo vaskrsenje."

Znači postoji prvo i drugo vaskrsenje. Šta Biblija dalje kaže?

"Blažen je i svet", dakle, "blago onom", kaže Biblija, "koji ima deo u prvom vaskrsenju, nad njime druga smrt nema oblasti."

Šta to znači "nema oblasti"? Nema vlasti. Koja je druga smrt? To je smrt za večnost.

"Nad njima druga smrt nema oblasti, nego će biti sveštenici Bogu i Hristu, i carovaće s njim hiljadu godina."

Sada bi trebalo da bude jasnije ono tumačenje koje smo dali na početku. 7. stih: "I kad se svrši hiljadu godina, pustiće se Sotona iz tamnice svoje."

To je ono: "Biće određen na malo vremena."

"I izići će da vara narode po sva četiri kraja zemlje."

Kao da će Sotona još jedanput pokazati svoje lice. Mnogi ljudi su razmišljali i diskutovali, kakva je ta psihologija Sotone? Kako objasniti psihologiju tog bića? Zašto za njega nema pokajanja? U Americi često posećuju različite ljude koji su ubice, koji su osuđeni na električnu stolicu, koji su ubili možda dvadeset, trideset ljudi, i više. Kada se prate intervjui sa tim ljudima, utisak koji se stiče jeste da zaista postoje bića na ovoj planeti koja u potpunosti nose lik Sotone. On ide na električnu stolicu, ali vi ne vidite nijednu trunku pokajanja za ono što je učinio.

Kako to objasniti? Zlo se ne može objasniti racionalnim kategorijama. Mi to ne možemo u potpunosti objasniti. Ali, očigledno je da postoje ljudi koji u potpunosti, i dan danas, odsjaju lik samoga Sotone. I tada se može bolje razumeti ovaj tekst. Kaže se da će posle hiljadu godina Sotona izići da vara narode, i ponovo će ih pozvati u boj. Koga to?

"Goga i Magoga, da ih skupi na boj, kojih je broj ..."

Koliko će biti grešnika kada Hristos dođe?

"Kao pesak morski."

Ovde imamo dva misteriozna imena: "Gog" i "Magog". Biblija kaže da će Sotona "izaći posle hiljadu godina da vara narode po sva četiri kraja zemlje, Goga i Magoga". Dakle, narode koji predstavljaju neprijatelje Božje, "da ih skupi na boj, kojih je broj kao pesak morski". I šta će se dogoditi?

"I iziđoše na širinu zemlje, i opkoliše oko svetih..."

Šta je to "oko"? To je grad.

"... i grad ljubazni, i side oganj od Boga s neba, i pojede ih."

Ovo je svršeno vreme. To je važno da zapazimo, jer kasnije može biti problem. Ovde jasno kaže: "I side oganj s neba i pojede ih." Ovo je svršena radnja. To je završna faza takozvane "armagedonske bitke". Mnogi su razmišljali o tome šta je "Armagedon". Armagedon ima nekoliko faza, ali ovo je završna bitka Armagedona. "Ar megido" znači "dolina Megido". Međutim, nigde ne postoji ova dolina Megido, i zato mnogi smatraju da je ovo takođe misaona konstrukcija jevrejskih pisaca kojom su opisali poslednji sukob između dobra i zla.

Mnogi se pitaju da li će to biti fizički sukob. Neki ljudi su pre par godina, kada je bio zalivski rat, pisali: "Evo Armagedon je tu, oko nafte će biti rat, a severni car iz Biblije je Rusija", i različite druge špekulacije. Biblijski stav glasi: Armagedon je poslednji sukob između Boga, koji je simbol dobra, i svih drugih snaga. Kako čovek može ratovati protiv Boga? Ne može ratovati. Sve što može jeste da iskaže svoj revolt protiv Boga. Dakle, ta poslednja bitka će biti uništenje zla. I evo šta se dogodilo, 10. stih:

"I Đavo koji ih varaše bi bačen u jezero ognjeno i sumporno, gde su zver i lažni prorok."

I onda u nastavku postoji problem za neke:

"I biće mučeni dan i noć va vijek vijeka."

Pre toga piše: "Pade oganj s neba i pojede ih", a ovde piše: "I biće mučeni dan i noć va vijek vijeka." Mi smo već govorili o ovom tekstu. Uvek kada je Vuk Karadžić prevodio: "biće mučeni va vijek vijeka", u grčkom tekstu stoji "u večnost" ili "za večnost", "biće izmučeni jednom za celu večnost".

Ponovo ovde podvlačimo činjenicu, da ako prihvatimo interpretaciju da će postojati večni pakao, onda moramo prihvatiti dualizam, da postoje dva večna principa, da će kroz celi svemir, kroz celu istoriju svemira postojati zlo, i da će postojati dobro. Onda je persijsko tumačenje sasvim logično. Ali, to nije biblijski koncept. Jer, ako na jednom delu svemira verni uživaju u raju, a na drugom delu postoji pakao, onda je to neshvatljivo. Pored toga, ako se za grehe, koje je čovek učinio u konačnom vremenu, muči večno, i to je neshvatljivo. Dakle, smatramo da je sasvim prih-

vatljivo, a i na osnovu celog konteksta Biblije, da prihvatimo činjenicu da "eis ton aionon" znači "jednom za celu večnost". U protivnom, kao što smo kazali, postoje dva večna principa, što nije biblijski stav. Cela Biblija govori da zlo ima svoj kraj, i da mora imati svoj kraj. Šta dalje Biblija kaže?

"I videh veliki beli presto", to je simbol pobe-
de, "i onoga što seđaše na njemu".

Ko je sedeo na tom belom prestolu? Isus Hristos.

"I onoga što seđaše na njemu, od čijeg lica bežaše nebo i zemlja, i mesta im se ne nađe. I videh mrtvace male i velike gde stoje pred Bogom, i knjige se otvoriše, i druga se knjiga otvori, koja je knjiga života, i sud primiše mrtvaci, kao što je napisano u knjigama, po delima svojim."

Znači, neće Bog napamet suditi svetu. Ovde se koristi simbol knjige. Ovo je ljudski jezik koji nam jasno govori da Bog ima podatke o svakome od nas, i da će suditi po pravdi. I pogledajmo 13. stih:

"I more dade svoje mrtvace..."

Znači, ako je neko poginuo na moru... Za njih često kažu: "Šta će biti s njima?" Biblija kaže:

"I more dade svoje mrtvace, i smrt i pakao" (setimo se uvek da ovde stoji "ad" - mesto mrtvih) "dadoše svoje mrtvace, i sud primiše po delima svojim".

Pogledajmo 14. stih kako je divan:

"I smrt i pakao bačeni biše u jezero ognjeno. I ovo je druga smrt. I ko se ne nađe napisan u knjizi života, bačen bi u jezero ognjeno."

I onda, eksplozija života odjedanput. Završeno je sa zlom, i grob, i pakao, sve je to bilo bačeno i sve je izgorelo. I šta Jovan vidi posle toga?

"I videh nebo novo i zemlju novu, jer prvo nebo i prva zemlja prodoše, i mora više nema."

Šta to znači: "mora više nema"? Mi znamo da more danas zauzima veliki deo ove planete, možda i previše. Verovatno more u budućnosti neće postojati u sadašnjoj formi. Možda je mnogo lepše da postoje mala jezera. Postoji, takođe, i drugo objašnjenje za ovaj izraz: Jovan, kada je pisao ovaj tekst, bio je izgnan na ostrvo Patmos, blizu današnje Turske, nedaleko od grada Efesa. Jovan je bio sam na ovom kamenitom ostrvu. Postoji i film koji je snimljen o Jovanu na ostrvu Patmosu. On je bio izgnan tu na ostrvo Patmos, a njegovi prijatelji su bili u Efesu. U tom trenutku, more je za njega predstavljalo problem, prepreku da dođe do svojih milih i dragih. I Jovan kaže: "Na toj novoj Zemlji ni mora neće biti više." 2. stih kaže:

"I ja Jovan videh grad sveti, Jerusalim nov, gde silazi od Boga s neba, pripravljen kao nevesta ukrašena mužu svojemu. I čuh glas veliki s neba gde govori: 'Evo svetinje Božje među ljudi-

ma, i živeće s njima, i oni će biti narod njegov, i sam Bog biće s njima Bog njihov.”

Ovo je jedan od najboljih tekstova. Konačno je Stvoritelj sa svojim narodom. I poslušajmo ovaj 4. stih, možda jedan od najlepših u celoj Bibliji:

“I Bog će otrti svaku suzu od očiju njihovih, i smrti neće biti više, ni plača, ni vike, ni bolesti neće biti više, jer prvo prođe. I reče onaj što se-
đaše na prestolu: ‘Evo sve novo tvorim.’ I reče mi: ‘Napiši, jer su ove reči istinite i verne.’ I reče mi: ‘Svrši se. Ja sam alfa i omega, početak i svršetak.’”

Bog kaže: “Ja imam poslednju reč. Iako je hiljade nevinih ljudi stradalo, ja imam poslednju reč. Ja ću žednome dati iz izvora vode žive zabadava.”

U Bibliji je to čest termin, gde se kaže: “žedan za Bogom”, “žedan za Božjom prisutnošću”. Hristos kaže u Jevandeljima:

“Blago gladnima i žednima pravde.”

A ko je apsolutna pravda? Bog. Biti žedan Boga, to znači osećati se nelagodno bez Njega, težiti Njemu, i zato Hristos kaže: “Kada Bog bude stvorio novo nebo i novu Zemlju, ja ću žednome dati iz izvora vode žive zabadava.” 7. stih:

“Koji pobedi, dobiće sve, i biću mu Bog, i on će biti moj sin. A strašljivima i nevernima, i poganim i krvnicima, i kurvarima, i vračarima, i idolo-poklonicima, i svima lažama, njima je deo u jezeru koji gori ognjem i sumporom, koja je smrt druga.”

Evo tog biblijskog teksta. Dakle, postoji nada, i Biblija jasno kaže da će Bog stvoriti novo nebo i novu Zemlju. Možda bi ovaj poslednji stih mogli da naučimo napamet:

“Koji pobedi dobiće sve, i biću mu Bog, i on će biti moj sin”, ili moja kći.

“Koji pobedi dobiće sve.”

Proročanstvo o 1260 godina

U ovom poglavlju ćemo proučavati Knjigu proroka Danila, 7. poglavlje. Mi smo već proučavali Knjigu proroka Danila, 2. poglavlje. Inače, Knjiga proroka Danila je tako pisana da u njoj postoje takozvani “paralelni događaji”. Mi smo čitali drugo poglavlje, a u ovom poglavlju ćemo čitati sedmo poglavlje.

Kako je istorija sveta predstavljena u drugom poglavlju? Predstavljena je onim velikim likom. U sedmom poglavlju, koje ćemo ovde čitati, nalaze se paralelni događaji, opisana je potpuna istorija sveta. U drugom poglavlju, to je istorija sveta viđena očima jednog neznabožackog monarha, jednog cara, jednog neznabošca. On je na istoriju sveta gledao kao na jedan sjajan lik koji je odsjavavao slavom, od koga su se ljudi plašili i bojali. Međutim, u 7. poglavlju, mi ćemo gledati istoriju sveta, tu istu istoriju sveta, očima Božjim, i videti kako Bog gleda na tu istu istoriju.

Ono što je za jednog neznabožackog monarha izgledalo kao jedan sjajan lik, za Boga će, ovde u 7. poglavlju, ta ista istorija biti u vidu zveri, krvoločnih zveri, koje grabe svoj plen. Ovde u 7. poglavlju ćemo imati dodatne elemente u odnosu na 2. poglavlje. U 2. poglavlju, istorija sveta se završila sa onim malim kamenom koji je niotkuda došao “bez ruku”. To je Hristov drugi dolazak. Ovde ćemo imati dodatne elemente koji su vrlo zanimljivi, i verujemo da će istorija sveta postati još jasnija i da će slika biti kompletirana.

Postoji i 8. poglavlje u Knjizi proroka Danila koje takođe sadrži paralelne događaje. Dakle, Da-

nilo je sa različitih aspekata pokušao da opiše ovu istu realnost, to jest Bog preko Danila. Zato ćemo čitati 7. poglavlje i pokušaćemo da ga analiziramo.

Takođe ćemo pokušati da budemo objektivni. Danas je popularno govoriti protiv nekih crkava. Mi ne smemo dozvoliti toj euforiji da nas ponese, ali u isto vreme, svako ko pošteno čita Bibliju mora imati dovoljno moralne snage da kaže istinu. Zato, kad budemo čitali večeras ovo poglavlje, onda je dobro da pokušamo da shvatimo biblijski tekst na jedan ispravan način.

Isak Njuten je, takođe, napisao svoj komentar o Knjizi proroka Danila. To je jedan zanimljiv komentar. Isak Njuten je bio veliki naučnik. On je proveo mnogo godina analizirajući ovu sjajnu knjigu, i pokušavao je da pronikne u njene simbole.

Knjiga proroka Danila se deli na dva dela: prvi deo, koji je istorijski, i drugi deo, koji je proročki. 7. poglavlje je prvo poglavlje koje u sebi sadrži proročke elemente.

Hajde da čitamo 7. poglavlje: “Prve godine Valtasara cara Vavilonskoga usni Danilo san.”

Dakle, ponovo je tu prorok Danilo. Tu više nije Navuhodonosor koji je bio car u Vavilonu, tu je sada jedan drugi car koji se zove Valtasar, koji je u stvari bio poslednji car Vavilonske imperije. Danilo je usnio san i video je jednu utvaru ili viziju koju mu je Bog dao. I onda je napisao san i evo šta je on video:

"I pripovedi ukrajatko. Danilo progovori i reče: 'Videh u utvari svojoj noću, a to četiri vetra nebeska udariše se na velikom moru.'"

Dakle, Danilo vidi uzburkano more. Kako ćemo znati šta je more? Da li ćemo mi svojom vlastitom pameću reći "more u Bibliji predstavlja 'to i to'?" Ne možemo to svojom pameću. Mi smo govorili o hermeneutici, koja je nauka tumačenja Biblije. Mi moramo u samoj Bibliji pronaći odgovor na pitanje, šta je to more. U Otkrivenju u 17. poglavlju, u 15. stihu, u poslednjoj knjizi Biblije koja često kompletira Knjigu proroka Danila, piše sledeće:

"I reče mi: 'Vode što si video, gde sedi kurva, ono su ljudi i narodi, i plemena i jezici.'"

Dakle, šta voda predstavlja u Bibliji? Narode, plemena i jezike. Znači, sad se možemo vratiti nazad, u Danila 7. poglavlje. Danilo vidi veliko more. Bog mu pokazuje jedno ogromno more, more koje predstavlja narode.

Šta predstavljaju vetrovi koji duvaju na tom moru? Ponovo nam Biblija na to pitanje odgovara: to su kretanja tih naroda, politička zbivanja, ratovi. Dakle, more je uznemireno, ustalasano, narodi su u pokretu. To je ljudska istorija koja je puna ratova i mnogih drugih zbivanja. Ako želimo da vidimo tekst o tome šta predstavljaju vetrovi, on se nalazi u Jeremiji 49,26 i tako dalje. Treći stih:

"I četiri velike zveri iziđoše iz mora, svaka drugačija."

Dakle, Danilo vidi veliko more, vidi kako vetrovi duvaju, more je ustalasano, i sada vidi kako iz tog mora izlaze četiri zveri. Šta predstavlja more? Narode. Koga predstavljaju zveri? U istom poglavlju ćemo naći odgovor, u 17. stihu:

"Ove četiri velike zveri jesu četiri cara, koji će nastati na zemlji."

Četiri cara, ili možemo reći četiri carstva, jer ćemo videti kasnije iz teksta da je reč o carstvima. Recimo, mi znamo da je Napoleon još kazao: "Država, to sam ja." Ili Luj XIV je kazao isto to. Znači, u ovom slučaju carevi su simbol carstva, i to ćemo videti kasnije kada budemo čitali tekst.

Dakle, ono što smo saznali odmah na početku jeste da je Danilo video veliko more, koje predstavlja narode, plemena i jezike, i video je kako iz tog mora izlaze četiri zveri. Koga predstavljaju zveri? Predstavljaju carstva koja će biti na Zemlji. Hajde da čitamo kakvo će biti prvo carstvo ili prva zver:

"Prva bijaše kao lav, i imашe krila orlova."

Kako je u 2. poglavlju bilo predstavljeno vavilonsko carstvo? Zlatnom glavom. Kao što je zlato najvredniji metal, tako je lav car životinja. Vavilonsko carstvo je predstavljeno lavom. Međutim, nije bilo dovoljno da bude predstavljeno lavom, nego "lav koji ima krila". Šta krila predstavljaju u

Bibliji? Krila predstavljaju brzinu osvajanja. Nije dovoljno što je lav, nego još ima krila koja mu pomažu da leti. Tako je predstavljeno vavilonsko carstvo, koje je vladalo od 605. do 538. godine pre Hrista.

"Gledah dokle joj se krila poskuboše..."

Ovo je stari izraz. Šta to znači "krila se poskuboše"? Znači da nisu više bila u stanju da lete.

"I podiže se sa zemlje i stade na noge kao čovek, i srce ljudsko dade joj se."

Ovaj drugi deo stiha govori o iskustvu cara Navuhodonosora koji je bio moćan car, ali koji je doživeo nešto strašno. On je dobio jednu bolest, psihičku bolest, gde je mislio da je životinja. To je opisano detaljnije u Knjizi proroka Danila u 4. poglavlju. Dakle, smatra se da je ta njegova bolest "poskubljenje krila", ali kasnije je ozdravio i postao ponovo kao čovek.

"I srce ljudsko dade joj se", on je ponovo dobio svoj presto.

Znači, prva zver je bila kao lav i ona predstavlja vavilonsko carstvo. Imala je krila koja predstavljaju brzinu osvajanja. 5. stih:

"Potom, gle, druga zver beše kao medved, i stade s jedne strane, i imашe tri rebra u ustima među zubima svojim, i govoraše joj se: 'Ustani, jedi mnogo mesa!'"

Kao što je u 2. poglavlju drugo carstvo bilo predstavljeno srebrom, tako u životinjskom carstvu posle lava dolazi medved. Međutim, postoje detalji, i u tome je fascinancija Biblije. "Medved koji stoji s jedne strane." Medved predstavlja, svakako, sledeće carstvo - medo-persijsko. Međutim, u toj koaliciji između Miđana i Persijanaca, Persijanci su u početku bili slabiji, ali kasnije jači partner, i većina komentatora smatra da "medved koji stoji s jedne strane" predstavlja koaliciju u kojoj su Persijanci bili jači partner.

"Tri rebra u ustima svojim." Biblijski teolozi smatraju da su to prve tri države koje su Miđani i Persijanci osvojili pre nego što su postali svetska imperija. To su: 1. carstvo koje je vladalo pre njih, dakle Vavilon, zatim 2. jedna druga država koja se zvala Lidija, i 3. Egipat na jugu. Znači, "tri rebra u ustima", na osnovu većine biblijskih teologa, jesu tri osvojene države, i to: Vavilon, Egipat i Lidija.

"Ustani i jedi mnogo mesa". Smatra se da je ovo aluzija na svirepost Persijanaca i Miđana koja je bila nadaleko poznata. To je, dakle, druga zver, medo-persijsko carstvo, od 538. do 333. odnosno 331. godine. 6. stih:

"Potom videh, i gle, druga, kao ris, imашe na leđima četiri krila kao ptica, i četiri glave imашe zver, i dade joj se vlast."

Po čemu se leopard (kako kažu neki prevodi) ili ris razlikuje od lava? Ljut je, brz je, pa čak možda malo brži od lava. Međutim, da bi se naglasila

brzina osvajanja, koliko je lav imao krila? Imao je dva. Koliko ris ima krila? Četiri. Dakle, da bi se naglasila brzina osvajanja tog carstva, onda se kaže "ris", pa još ima četiri krila. Da li znamo da nikada niko, takoreći u istoriji, nije osvojio celi onaj ondašnji poznati svet kao što je to učinio Aleksandar Makedonski? Četiri krila predstavljaju tu brzinu osvajanja. I onda sledeći tekst kaže:

"I četiri glave imаше zver, i dade joj se vlast."

"Četiri glave", smatraju biblijski komentatori, u stvari predstavljaju četiri generala. Kada je Aleksandar Makedonski umro u Vavilonu, vrlo mlad, njegova četiri generala: Kasander, Lizimah, Ptolomej i Seleuk, preuzeli su njegovo carstvo. Ptolomejci su ostali u Egiptu i Izraelu, Seleuci su ostali u Siriji, takođe i delu Izraela, a Kasander i Lizamah su podelili Makedoniju i Aziju. To je treća zver.

Sve dosadašnje zveri možemo objasniti zoološkim kategorijama. Međutim, ova četvrta o kojoj ćemo čitati je vrlo čudna, i zato umetnici kad su je slikali nisu znali kako da je opišu i naslikaju. Pogledajmo kako je opisana ova četvrta zver:

"Potom videh u utvarama noćnim, i gle, četvrta zver, koje se trebaše bojati ..."

Koga predstavlja ova četvrta zver? Možemo da pretpostavimo da je u pitanju Rimsko carstvo.

"... koje se trebaše bojati, strašna i vrlo jaka, i imаше velike zube gvozdene, jeđaše i satiraše, i gažaše nogama ostatak."

Da li ovo podseća na gvozdene noge u liku iz 2. poglavlja?

"I razlikovaše se od svih zveri predašnjih, i imаше deset rogova."

Kao što je rimsko carstvo predstavljeno gvožđem u onom liku, tako je ovde ta zver čudna, strašna, jaka, "imaše jake zube gvozdene, jeđaše, satiraše, i gažaše nogama ostatak, i imаше deset rogova". Kada se raspalo Zapadno rimsko carstvo, na teritoriji Zapadnog rimskog carstva, zanimljivo je, zato je ovaj detalj vredan pažnje, stvoreno je, ni manje ni više, deset država. Dakle, na toj teritoriji, kada je propalo Zapadno rimsko carstvo, 476. godine naše ere, nastalo je deset država. Ovde se kaže da su to deset rogova. Rog u Bibliji predstavlja vlast, moć. Dakle, koje su to države? To su bili: Alemani, Franci, Burgundi, Istočni Goti, Zapadni Goti, Anglosaksoni, Svedi, Heruli, Vandali i Lombardi. Dakle, današnja Nemačka (Alemani), Francuska (Franci) i druge države. Dakle, to su tih deset rogova. Biblija kaže (ovo je pisano u 6. veku pre Hrista) "imaše deset rogova." Međutim, šta se zbiva? Osmi stih:

"Gledah rogove, i gle, drugi mali rog izraste među onim, a tri prva roga iščupaše se pred njim, i gle, oči kao oči čovečije behu na tom rogu, i usta koja govorahu velike stvari."

Ovo je već zanimljivo. Dakle, pojavljuje se jedan mali rog. Tri prva roga su se iščupala pred njim. Vreme njegove pojave jeste u vreme kada je već postojalo deset rogova. Tri prva roga se iščupaše pred njim, iako izgledaše mali. Međutim, ne samo to.

"Gle, oči kao oči čovečije bijahu na tom rogu, i usta koja govorahu velike stvari."

Mi za sada ne znamo ko je ta sila, ali čitaćemo dalje tekst, i onda ćemo polako objašnjavati. Pre nego što idemo dalje, zapazimo da u ovom sedmom poglavlju postoje pokreti. Od drugog do osmog stiha scena se zbiva na Zemlji. Zatim deveti i deseti stih, scena se zbiva na nebu. Tu je sud. Zatim 11. i 12. stih, ponovo se scena zbiva na Zemlji. Zatim dalje, 13. i 14. stih, ponovo na nebu. Dakle, vidimo da je ovo dobro strukturirano poglavlje koje ima svoje pokrete.

Hajde da dalje tekst postepeno čitamo, i da vidimo tumačenje koje daje sam Danilo. Ono što znamo za sada jeste da je postojalo prvo carstvo - vavilonsko, drugo carstvo - medo-persijsko, treće carstvo - grčko-makedonsko, četvrto carstvo - rimsko carstvo. Znamo da je posle raspada rimskog carstva nastalo deset država, ali kada su one nastale pojavio se jedan mali rog, koji "imaše oči kao oči čovečije, i usta koja govorahu velike stvari", i pred njim su se iščupala tri roga. Koja je ta sila ili moć koja se pojavila na ovoj teritoriji Evrope posle raspada paganskog Rima? 9. stih, scena se zbiva na nebu, i o ovom sudu ćemo govoriti i kasnije:

"Gledah dokle se postaviše prestoli, i starac sede" (starac ovde predstavlja Boga) "na kom beše odelo belo kao sneg, i kosa na glavi kao čista vuna" (ovo su antropomorfizmi, pokušaj da se opiše Božja ličnost), "presto mu beše kao plamen ognjeni, točkovi mu kao oganj razgoreo. Reka ognjena izlažаше i tecaše ispred njega, tisuću tisuća služaše mu, i deset tisuća po deset tisuća stajahu pred njim; sud sede i knjige se otvoriše."

Dakle, ovde je opisan Bog koji je sudija sveta. O kom delu suda je reč, o tome treba posebno govoriti. Videćemo kasnije da sud ima nekoliko delova. Kad Hristos bude došao na ovu Zemlju znaće se tačno ko će biti spašen, a ko neće biti spašen. Zato se u Bibliji govori o takozvanom "pre-sudu", koji prethodi Hristovom dolasku, koji je već otpočeo na nebu, na osnovu biblijskih proročanstava. O tome ćemo govoriti kada budemo tumačili proročanstvo o 2300 godina. Ovaj deo teksta, smatramo, odnosi se na taj sud koji prethodi Hristovom drugom dolasku. Međutim, 11. stih kaže:

"Tada gledah radi glasa velikih reči koje govoraše onaj rog, i gledah dokle ne bi ubijena ona zver i telo joj se raščini i dade se da izgori ognjem."

Ovde je sada rog poistovećen sa zveri. Velike reči je govorio taj rog. I onda 12. stih kaže:

"I ostalim zverima uze se vlast, jer dužina životu beše im određena do vremena i do roka."

I onda je kraj istorije sveta u 13. stihu:

"Videh u utvarama noćnim, i gle, kao sin čovečiji ..."

Ko je sin čovečiji u Bibliji? Isus Hristos. 40 puta je Isus Hristos na sebe primenio ovaj izraz - "sin čovečiji".

"Sin čovečiji iđaše na oblacima nebeskim, i dođe do starca" (starac ovde predstavlja Boga Oca), "i stade pred njim. I dade mu se vlast i slava i carstvo da mu služe svi narodi i plemena i jezici, vlast je njegova vlast večna, koja neće proći, i carstvo se njegovo neće rasuti".

Ovde je opisano sve, kao što vidimo. Opisana je prva zver, druga zver, treća zver, četvrta zver, deset rogova, mali rog, sud Božji, kraj istorije, Hristos prima vlast. Cela istorija je ovde opisana. Međutim, mi u ovom trenutku još ne razumemo tačnu interpretaciju teksta. U 15. stihu kaže ovako:

"Meni Danilu prenemože duh moj u telu mom, i utvare glave moje uznemirise me."

Dakle, ova vizija ga je uznemirila. "Pristupih k jednome od onih koji stajahu onde" (verovatno nebeskom biću, anđelu) "i zamolih ga za istinu od svega toga. I progovori mi i kaza mi šta to znači."

Evo sada tumačenja, u samoj Bibliji, vrlo jasno i jednostavno, fascinantno. Evo šta anđeo kaže Danilu:

"Ove četiri velike zveri jesu četiri cara" (ili kazali smo carstva) "koji će nastati na zemlji. Ali će sveci višnjega ..." (ko su sveci Višnjega? To je narod Božji, oni koji će biti spašeni) "... preuzeti carstvo, i držaće carstvo vavijek i do vijeka".

Ovde je rezimirano sve ono što je rečeno. Ali 19. stih kaže:

"Tada zaželeh znati istinu o četvrtoj zveri, koja se razlikovaše od svih i beše vrlo strašna, i imашe zube gvozdene i nokte bakarne, i jeđaše i satiraše, a ostatak nogama gažашe. I o deset rogova što joj behu na glavi, i o drugom koji izraste i tri otpadoše pred njim, o rogu koji imашe oči i usta koja govorahu velike stvari i bijaše po viđenju veći od drugih."

U početku smo shvatili da je to mali rog, i u teologiji je on poznat kao mali rog. Međutim, sada iznenada biblijski pisac kaže da je on veći od svih drugih. Na prvi pogled on je mali, ali u suštini, on je veći od svih drugih. Šta je radio taj mali rog?

"Gledah, i taj rog vojevaše sa svecima i nadvlađivaše ih."

Ko su ti sveci, šta smo kazali? To je narod Božji, to su verni ljudi. Ovde u tekstu kaže: "Gledah i taj rog vojevaše..." Šta znači "vojevaše"?

Ratovao je. "I nadvlađivaše ih." Dakle, reč je o bukvalnom ubistvu, ratnoj pobedi. A 22. stih kaže:

"Dokle dođe starac, i dade se sud svecima Višnjega, i prispe vreme da sveci preuzmu carstvo."

Znači, biće jedan period u istoriji čovečanstva kada će mali rog ubijati svece Višnjega, ali će postojati sud Božji, kada će Bog suditi i tom malom rogu. 23. stih kaže, i tu je objašnjenje:

"Ovako reče: Četvrta zver biće četvrto carstvo na zemlji, koje će se razlikovati od svih carstava, i izješe svu zemlju i pogaziti i satrti. I deset rogova jesu deset careva, koji će nastati iz toga carstva, a posle njih nastaće drugi, i on će se razlikovati od predašnjih, i pokoriće tri cara."

I sada, 25. stih je vrlo bitan:

"I govoriće reči na Višnjega" (znači protiv samoga Boga će govoriti reči) "i potiraće svece Višnjega, i pomišljаće da promeni vremena i zakone, i daće mu se u ruke za vreme i za vremena" (ovde je u jevrejskom upotrebljen dual koji označava dva vremena) "i za po vremena".

Koliko je to ukupno vremena? Tri i po vremena. Znači Bog će mu dati, tom malom rogu, da jednostavno govori protiv Boga, da ubija svece Višnjega, da pokuša da promeni vremena i zakone, i tako dalje. I sve će to on moći da radi u periodu od tri i po vremena. 26. stih kaže:

"Potom će sesti sud, i uzeće mu se vlast, te će se istrebiti i zatrti sasvim."

Istorijski gledano, koja je to sila, moćna sila, koja je nastala posle 476. godine na teritoriji bivšeg rimskog carstva, koja će kontrolisati događaje Evrope dugo, dugo vremena? Da li je postojala neka sila, neko carstvo, neka moć različita od drugih carstava?

Hajde da još jedanput pokušamo da identifikujemo ko je mali rog, da budemo sigurni. Postoji osam oznaka na osnovu kojih možemo identifikovati ko je mali rog. Prvo: izašao je iz, ili posle četvrte zveri, znači posle rimskog carstva. Pojavio se, takođe, posle drugih deset rogova. To piše u 24. stihu. Bio je mali kada se prvi put pojavio, ali sa vremenom postao je veći od drugih rogova. Trebalo je da pokori tri cara, tako da, kada se pojavio, tri druga su bila išćupana pred njim. To je četvrti kriterijum. Peto: imao je oči kao oči čovečije i usta koja govore velike stvari, i govorio je reči protiv Višnjega, potirao je svece Višnjega (ubijao je), pomišljao je da promeni vremena i zakone, i sve to daće mu se u ruke za vreme, za dva vremena, i za pola vremena.

Jedna jedina realnost koja može zadovoljiti identitet ove zveri, jeste crkva koja se uzdigla do religiozno-političke vlasti posle pada rimskog carstva, i koja je uživala jedan posebni uticaj na umove ljudi između 6. i 18. veka. U početku, hrišć

ćanska crkva, kao crkva u celini, nosila je naziv "katolička crkva". Izraz "katolička crkva" nije negativan u svom terminu. Reč "katolička", znači "univerzalna" crkva. Zato Ignacije Antiohijski, prvi u svojim spisima koristi izraz "katolička", jer "katolička" znači "sveopšta" crkva Božja, univerzalna crkva. Međutim, ono čemu mi možemo dati negativan prizvuk to je rimsko-katolička crkva.

Kad izrazu "katolička" dodate "rimsko", to je onda nešto sasvim drugo. To je prva misao. Pored toga, o malom rogu postoje interpretacije teologa koji su proistekli iz same katoličke crkve. Na primer, jedan od njih je Manuel La Kunca, jezuita iz Čilea, koji je napisao jednu knjigu, i koji je prvi kazao: "Rimski biskup je mali rog."

Međutim, ne treba uzeti jednu ličnost i reći: "Jedan papa je mali rog." Treba govoriti uopšte o sistemu papstva kao takvom. Zašto? Mi ćemo polako pokušati da to objasnimo. Ako razumemo šta se zbiva iza političkih poteza sveta, onda ćemo bolje razumeti ova biblijska proročanstva i današnje događaje.

Pre nego što dođemo na tu negativnu stranu, treba biti i sledeće: katolički univerziteti u tom periodu reči su baklja znanja iz prava, medicine i teologije. Većina katoličkih samostana su imali bolnice, i u to vreme to su bile jedine bolnice koje su vodile brigu o bolesnima, o siročadi i o starijim osobama. Jezik katoličke crkve bio je latinski, to je bila "lingva franka" za diplomatiju i trgovinu. Katolički misionari su širili religiju u raznim područjima zapadne Evrope. Dakle, sam izraz nije nešto negativno. Međutim, vrlo brzo se katolička crkva pretvorila u policajca Evrope. Rimski biskup je delio i skidao krune. Ne samo to, svako ko se nije slagao sa zvaničnim stavom katoličke crkve morao je poginuti. To je takozvani "tamni srednji vek" koji je počeo negde 538. godine.

Znamo da je Konstantin bio poslednji car koji je vladao u Rimu. Šta se događalo? U Rim su nadirala različita varvarska plemena sa severa. Konstantin je smatrao da će osigurati sigurnost rimskoga carstva ako prestonicu preseli u Konstantinopolj, u Carigrad. Kada je jednostavno Konstantin prešao u Carigrad, u Rimu nije bilo nikog od vladara. Ko je bio jedina ličnost koja je trebalo da štiti taj narod? Rimski biskup. Postepeno, on počinje da uzima vlast u ruke. Kada je Atila došao da zapali Rim, da li znate ko je izašao da ga susretne? Rimski papa, koji mu je dao dosta novaca i ovaj se vratio. To je istina, to je istorijska istina. Dakle, postepeno, rimski biskup počinje da uzima vlast u svoje ruke.

538. godine, zvanično, istorijski, on je proglašen ne samo religioznim vođom sveta, nego i političkim, svetovnim vođom. Da li znate da je delio krune carevima Evrope? Postoji mnoštvo primera koji pokazuju želju maloga roga da domini-

ra svetskom politikom. Na primer, 1076. godine papa Grgur VII informisao je podanike Henrija IV, u to vreme imperatora Nemačke, da ako se Henri ne pokaje za svoje grehe, oni nisu dužni da ga slušaju. I Henri IV, koji je u to vreme bio najveći i najmoćniji monarh Evrope, morao je krenuti u hodočašće u Kanosu, jedan grad u Alpima, gde se nalazio papa. Tri dana je najmoćniji monarh Evrope sa bosim nogama u snegu čekao da ga papa primi i da mu oprosti.

Sledeći primer Grgura VII, papa Pije V je 1570. godine napisao spis "Onaj koji vlada na nebesima", u kojem je izjavio da je kraljica Engleske Elizabeta I jeretik i da ona nema pravo da vlada, i da svim njenim podanicima zabranjuje poslušnost. Na Petom lateralskom koncilu, negde 1512. godine, Hristofer Marcelus je kazao papi, koji ga nije zato ukorio, sledeće reči (zapazimo ove reči, u pitanju je zvanični rimsko-katolički sastanak):

"Ti si pastir, ti si lekar, ti si vladar, i konačno ti si drugi Bog na Zemlji!"

Kada je u pitanju inkvizicija o kojoj je ovde reč: "Taj rog vojevaše protiv svetaca Višnjega i nadvladivaše ih", možemo uzeti podatke iz Nove katoličke enciklopedije. Inkvizicija je naročito bila razvijena u Španiji u srednjem veku i predstavlja najtamniji period istorije hrišćanske crkve. Ubijeno je, na primer, dve hiljade ljudi za pedeset godina u Holandiji, četiri hiljade ljudi u Francuskoj, u Parizu, za vreme Vartolomejske noći. U religioznom konfliktu, tzv. "tridesetogodišnjem ratu", inkvizicija, ili svi oni koji su ratovali na strani inkvizicije, ubili su negde oko osam miliona ljudi. Postoje podaci da su bili ubijeni svi oni koji se nisu slagali sa zvaničnim stavom crkve.

Na primer, izvesni Džon Braun. Oni su pržili njegove noge pre nego što su ga spalili na lomači. Zatim, zabeležen je jedan drugi slučaj, sa Helen Štark. Stavili su je u džak zajedno sa malom bebom i bacili u vodu, gde je potonula. Zatim slučaj Vilija Fetija, zato što je saosećao sa svojim ocem koga su ubili, oni su ga držali svezanog za jednu ruku i jednu nogu nedelju dana. Mučenja su upotrebljavana u periodu tog srednjeg veka pod uticajem nemačkih običaja i shvatanja. Kasnije je papa Inoćentije IV dozvolio upotrebu mučenja jeretika od strane civilnih vlasti, svih onih koji se nisu slagali sa zvaničnim stavom crkve. Možemo nabrojati još mnoštvo ovakvih primera.

O ovome je dosta mučno govoriti. U krilu katoličke crkve danas ima mnoštvo iskrenih ljudi koji služe Bogu na najbolji mogući način. Ali, kada govorimo o ovom problemu sa aspekta biblijskih proročanstava, onda moramo reći istinu, da je sistem papstva, takav kakav je bio, trebao da govori ljudima o Bogu, o Hristu, o potrebi da se ljudi pripreme za carstvo Božje. Umesto toga, crkva se bavila mnogo više politikom, oružjem, ubijanjem.

Kada su jednom prilikom inkvizitori ubijali, oni su kazali: "Pa tu ima i nevinih ljudi", a ljudi iz crkve su im kazali: "Ubijajte sve, Bog će poznati svoje."

Kada o ovome govorimo, mi govorimo o svima nama. Mi ne želimo da kažemo: "Oni su samo loši." Potrebno je da se svi mi naučimo iz istorije, da su u ime Boga učinjena strašna zverstva, i kada pogledate racionalizam i ateizam koji se pojavio u 18. i 19. veku, negiranje Boga, odbacivanje Biblije, to je bila jedna prirodna reakcija protiv mračnjaštva i religije koja više nije ni izbliza bila religija koja je opravdavala ono što je trebala da učini.

Ako danas pogledamo događaje, mnogo ćemo bolje razumeti situaciju, gde se crkva takođe, bilo koja, ali prvenstveno sada mislimo na rimokatoličku crkvu, mnogo više bavi politikom nego objavljivanjem carstva Božjeg. Oni žele carstvo Božje da stvore na ovoj Zemlji.

Postoji knjiga koju je napisao Malahija Martin, katolički profesor sa jezuitskog univerziteta u Rimu, koji je jasno izložio planove katoličke crkve, pre nego što se govorilo o novom svetskom poretku: "Rimska furija ima za cilj da vlada svetom." Ali, to nije cilj Hristove crkve. Ko god bi od nas radio to isto, on pripada istom mentalitetu. Lako je bacati ljagu na nekog drugog, ali znajmo da svako od nas koji se, umesto da propoveda Hrista, umesto da govori o planu Božjem za spasenje ljudi, bavi stvarima koje nisu njegov posao, i svaka crkva čiji zadatak nije prvenstveno da ljude vodi Hristu i Bogu, nego se bavi drugim stvarima pod plaštom neke pobožnosti, pripada istom mentalitetu maloga roga, individualno i kolektivno.

Tekst kaže: "I govoriće reči na Višnjega." Mi znamo da postoje oprostajnice. U Bibliji piše da je Bog jedini onaj koji može oprostiti greh. Da li to stoji u katoličkoj crkvi? Ne. "Ako imate dosta novca, donesite, i ja ću vam oprostiti šta god hoćete. Plaćete misu i gresi će biti oprošteni." Moramo biti vrlo pažljivi. "Govoriće reči na Višnjega." Drugim rečima, jednostavno on ima moć da oprašta grehe, on ima moć da spase. Postoji ona trostruka tijara, ona koju papa često nosi, koja znači da je on gospodar neba, Zemlje i podzemlja čak, znači smrti.

Drugi deo 25. stiha kaže: "I potiraće svece Višnjega", i treća reč: "i pomišljaće da promeni vremena i zakone."

Prekršaj ili tvrdnja jedne crkve da ima moć da menja Bibliju vodi u inkviziciju. Zato je bitno da se striktno pridržavamo onoga što ja zapisano u Bibliji. Od onog trenutka kada neko smatra da ima moć da se udalji od biblijskog teksta i da ide svojim putem, to će vrlo brzo dovesti do stravičnih posledica. Zato, u prošlom poglavlju smo čili-

tali, oni koji su umrli i koji će biti spašeni, zašto su umrli, da li se sećamo? "Za reč Božju i za sve-dočanstvo Isusa Hrista." Znači, za ono što je Isus posvedočio, ono što je On kazao, jer sve drugo vodi u rat, u mač.

"Pomišljaće da promeni vremena i zakone." Ovde je reč pre svega o promeni kalendara ("da promeni vremena") i o promeni moralnog zakona.

"I daće mu se", sve to će on moći da radi i da vlada, "u toku tri i po vremena". Hajdemo, za trenutak, u knjigu Otkrivenje, koju smo u prošlom poglavlju čitali, u 12. poglavlje. Ovde je simbolika drugačija, ali je smisao vrlo sličan. Da kažemo samo, da žena u Bibliji, žena poštena, čista, predstavlja pravu Hristovu crkvu. Sa druge strane, bludnica predstavlja otpalu crkvu (vidi: Efescima 5,25-32, Otkrivenje 19,6-9). Dakle, u Bibliji postoje jasno: prava Hristova crkva, i postoji otpala crkva. I ovde je reč o progonoj. Mi ćemo govoriti kasnije o ovom celom poglavlju. Uglavnom, 12. poglavlje, 6. stih kaže:

"A žena uteče u pustinju", reč je o pravoj crkvi koja je bila progonjena od inkvizicije, i koja je pobegla u neka tajna mesta, "gde imaše mesto pripremljeno od Boga, da se onamo hrani hiljadu i dvesta i šezdeset dana".

To je jedan tekst. Zatim, 14. stih: "I ženi dana biše dva krila orla velikoga da leti u pustinju na svoje mesto, gde će se hraniti vreme i vremena i po vremena, sakrivena od lica zmijina."

Dakle, u Otkrivenju nalazimo takođe isti ovaj period. Žena uteče u pustinju i tamo će se hraniti tri i po vremena. Pogledajmo sada dalje, ovde je reč o toj zveri. 13. poglavlje zaslužuje detaljno proučavanje, jer u 13. glavi reč je o saradnji katoličke crkve i Sjedinjenih Američkih Država. To su teolozi propovedali sto pedeset godina unazad, kada niko u to nije verovao. Mi danas živimo u tom vremenu. Amerika je protestantska zemlja, i niko to nije očekivao. Danas, na žalost, Amerika je produžena ruka i u uskoj je saradnji sa Vatikanom. Pogledajmo drugi stih:

"I zver koju videh beše kao ris, i noge joj kao u medveda i usta njezina kao usta lavova, i dade joj zmija", to je Sotona, "silu svoju, i presto svoj".

Sad je odjednom ovaj mali rog ovde opisan kao da ima karakteristike svih onih carstava: medved, ris, i tako dalje, sve ono najgore što je bilo. Pogledajmo treći stih:

"I videh jednu od glava njezinih kao ranjenu na smrt, i rana smrti njezine izleći se. I čudi se sva zemlja iza zveri, i pokloniše se zmiji koja dade oblast zveri. I pokloniše se zveri govoreći: 'Ko je kao zver, i ko može ratovati s njom?'"

Posle drugog svetskog rata, kada su Staljinovi generali govorili Staljinu da dobro obrati pažnju na odnose sa Vatikanom, on je oholo kazao: "Kazite mi, koliko Vatikan ima divizija?" A general mu

je odgovorio: "Nijednu, ali mu ne treba nijedna, jer je celi svet pod kontrolom Vatikana."

"Ko je kao zver?" Mi sad vidimo neke konce koje povlači, "i ko može ratovati s njom?" 5. stih:

"I dana joj biše usta koja govore velike stvari i huljenja, i dana joj bi oblast da čini četrdeset i dva meseca."

Princip tumačenja biblijskih proročanstava jeste da je jedan dan jednak jednoj godini. To je princip tumačenja na osnovu 4. Mojsijeve 14,34 i Jezekilja 4,6. Mi ovde imamo 1260 dana. Ako uzmemo da mesec ima 30 dana, 42 meseca imaju 1260 dana, odnosno 1260 godina (na osnovu izveštaja o Potopu iz 7. poglavlja 1. Knjige Mojsijeve, mnogi teolozi smatraju da je mesec pre Potopa trajao 30 dana, a da je godina imala 12 meseci). Ako izračunamo koliko iznose tri i po vremena, tako što uzmemo da je jedno vreme - jedna godina (na osnovu Danila 4,16), to je tri i po godine, a tri i po godine ponovo imaju 1260 dana (ako godina ima 12 meseci, a mesec 30 dana). Zato se ovo proročanstvo zove "proročanstvo o 1260 godina dominacije malog roga".

Kazali smo da je 538. godine rimski biskup dobio ne samo religioznu vlast nego i svetovnu vlast. Hajde da dodamo na tu godinu ovaj period od 1260 godina. Mi onda stižemo u 1798. godinu. Tada će, kaže Biblija, ovaj mali rog ili ova zver doživeti ranu smrtnu. Šta se tada dogodilo? Tada je Napoleon ratovao sa rimskim papom, i Napoleonov general Bertije je došao u Rim dok je papa služio misu, i odveo ga je u čuveno Avinjonsko ropstvo. Tada se širom Evrope mislilo da se papstvo više nikada neće oporaviti. I dugo vremena su postojali dvojica papa, jedan u Avinjonu, drugi u Rimu. Jedan je drugog nazivao "antihrist" i "mali rog". Međutim, Džon Viklif, koji je bio u Engleskoj, poznati teolog, kazao je: "I jedan i drugi su mali rog." Dakle, to je taj period papske dominacije.

Kada je bio zarobljen rimski biskup, svi su mislili: "Gotovo je sa papstvom." Međutim, Biblija to nije kazala. Šta je kazala Biblija?

"Zadobiće smrtnu ranu, i rana smrti njezine izleći se, i čudi se sva zemlja iza zveri, i pokloniše se zmiji", tu je reč o Sotoni, "koja dade oblast zveri".

Doći će do izlečenja. I zaista, 1929. godine, Musolini je potpisao Konkordat sa papom Gasparijem, i tako je papstvo zvanično dobilo natrag privilegije koje su mu nekad oduzete.

Zatim, 10. stih 13. poglavlja Otkrivenja kaže: "Ko u ropstvo vodi, biće u ropstvo odveden" (govori se o zadobijanju smrtno rane zveri, odnosno odvođenju pape u ropstvo), a već sledeći, 11. stih kaže: "I videh drugu zver gde izlazi iz zemlje, i imaše dva roga kao u jagnjeta i govoraše kao aždaha."

Dakle, u periodu odvođenja pape u ropstvo, pojavice se jedna druga sila (zver). Zašto većina biblijskih naučnika smatra da se ovde radi o Sje-dinjenim Američkim Državama?

Prvo, Biblija kaže da će pojava druge zveri biti u vreme odvođenja prve zveri u ropstvo (zadobijanja smrtno rane). Mi znamo da je papa odveden u ropstvo 1798. godine, a prvi ustav SAD je donet 1789. godine.

Drugo, kaže se da ova druga zver izlazi "iz zemlje", dok je prva zver izašla "iz mora". Ako "more" predstavlja "ljude, narode, plemena i jezike" (Otkrivenje 17,15), dakle gusto naseljenu teritoriju, logično je da "zemlja" predstavlja retko nastanjenu teritoriju. Znamo iz istorije da je tlo Amerike, u skoroj prošlosti, zaista bilo retko nastanjeno. Pored toga, Otkrivenje 12,16 kaže da je "zemlja" pomogla "ženi" (crkvi). Znamo da su mnogi religiozni ljudi srednjeg veka bežali od papskog progona u Ameriku.

Treće, kaže se da ova druga zver "izgleda kao jagnje" (dakle, u pitanju je mlada sila, kao što je Amerika zaista mlada država), a "govori kao aždaja". Ovde komentar očigledno nije potreban.

Pored toga, 12. stih dalje kaže da Amerika "svu vlast prve zveri (papstva) činjaše pred njom". Mi vidimo da se to već danas dešava. I kaže se, dalje, da će učiniti da joj se svi, koji žive na zemlji, poklone.

I konačno, ako čitamo dalje tekst videćemo, doći će dan kada nećete moći ni kupiti ni prodati ako se ne poklonite zveri. Evo, to piše, možemo čitati, u Otkrivenju, u 13. poglavlju, 17. stihu:

"Da niko ne može ni kupiti ni prodati, osim ko ima žig, ili ime zveri, ili broj imena njezina. Ovde je mudrost. Ko ima um neka izračuna broj zveri: jer je broj čovekov i broj njezin šest stotina i šezdeset i šest."

Šta znači broj 666? Papa je krunisam različitim titulama. Jedna od njih je "VICARIUS FILII DEI", što znači "Zamenik Sina Božjeg". Pošto latinska slova predstavljaju brojeve, dobijamo: V=5, I=1, C=100, A,R=0, I=1, U=V=5, S=F=0, I=1, L=50, I=1, D=500, E=0, I=1. Dakle: 5 + 1 + 100 + 1 + 5 + 1 + 50 + 1 + 1 + 500 + 1 = 666.

Papa takođe nosi titulu: "LATINVS REX SACERDOS", što znači "Latinski car i sveštenik", koja takođe u sebi nosi broj 666. Tu je, takođe, i titula "DVX CLERIS" ili "Prvosveštenik", koju papa poseduje, iako u Bibliji piše da je Hristos naš prvosveštenik (Jevrejima 8,1). I ova titula u sebi nosi broj 666.

Zato je vrlo važno, kakvi smo mi ljudi. Zato je vrlo važno da ostanemo na temeljima Božje reči iznad svega. Svako skretanje od Hristovog učenja je tragično za religiju. Hristos je kazao: "Vi ste so zemlji." Šta to znači? Svuda gde živi religiozni

čovjek, on bi trebalo da dâ ukus. Beznade je svuda oko nas. Religiozan čovek je onaj koji ima nadu u svojim grudima, koji zna u šta veruje, koji bolje razume istoriju ovoga sveta.

Ili, na drugom mestu Isus je kazao: "Vi ste svetlost svetu." Zato je vrlo važno da se i mi pokušamo. Mi smo govorili o biblijskom proročanstvu o 1260 godina.

Zašto krštenje?

Pokušaćemo postepeno i polako da uđemo u problem biblijskih obreda. Tema nije ni malo jednostavna, jer su razlike u tumačenjima zaista velike.

Usput da kažemo i to, jer neki pitaju: "Biblije su različite, kako ćemo znati koja je prava istina?", i tako dalje. Zato bi još jedanput podsetili i naglasili: Biblija je jedna. Postoji utvrđen biblijski tekst, a razlike koje postoje su toliko minimalne, da su takoreći beznačajne kada su u pitanju centralne biblijske istine. Zato smatramo da je velika zablude baviti se problemom "da li mi posedujemo istinsku Bibliju". Postoji jedna Biblija i jedna biblijska istina, i svako ko želi može utvrditi tu istinu. Niko ne može imati izgovora da nije mogao utvrditi tu istinu.

Naravno, ko hoće da *ne* pronađe biblijsku istinu, on to takođe može. Onda će onda namerno izbeći da pronađe istinu.

U ovom poglavlju ćemo govoriti o nekim biblijskim obredima. Mi ćemo ovde spomenuti dva obreda koja postoje. Prvi ćemo ukratko spomenuti, a na krštenju ćemo se zadržati duže. Obredi o kojima ćemo govoriti jesu: 1. Obred Večere Gospodnje ili pričesti, ili euharistije, i 2. Obred krštenja.

Zato prvo nekoliko reči o obredu pričesti. Otvorićemo Bibliju u Prvoj Poslanici Korinćanima, 11. poglavlje. Čitaćemo od 23. stiha:

"Jer ja primih od Gospoda što vam i predadoh, da Gospod Isus onu noć u koju bijaše predan uze hleb. I zahvalivši prelomi i reče: 'Uzmite, jedite, ovo je telo moje, koje se za vas lomi, ovo činite meni za spomen.... Jer kad god jedete ovaj hleb i čašu ovu pijete, smrt Gospodnju obznanjujete, dokle ne dođe. Tako koji nedostojno jede ovaj hleb ili pije čašu Gospodnju, kriv je telu i krvi Gospodnjoj. Ali čovek da ispituje sebe, pa onda od hleba da jede i od čaše da pije."

O čemu je reč? Možda bi bilo dobro da se ponovo preselimo u tu malu prostoriju, u tu sobu, u kojoj se Hristos nalazio te poslednje sedmice pre nego što je bio razapet. On je sedeo zajedno sa svojim učenicima oko stola. U stvari, On nije se-

Međutim, iznad svega je važno za nas koji živimo, mi smatramo pri kraju istorije sveta, da budemo so zemlji. Ako ljudi i danas nose plašt religioznosti, a u stvari ne slede Hrista, mi treba da budemo drugačiji, uz Božju pomoć, naravno, skromno i ponizno.

deo. Ljudi tog doba su obično obedovali tako što su bili naslonjeni na lakat, na ruku, imali su male jastuke koje su stavljali ispod lakta, bili su u poluležećem položaju, a tu je bio mali sto na kom je bila hrana. Hristos je iskoristio simbole, to jest hleb i neprevreli groždani sok (koji se tada zvao "vino"), koji su se nalazili na tom stolu, i želeo je da nam ukaže na nešto, da nas podseti na Praznik Pashe, praznik koji podseća na izlazak iz egipatskog ropstva, kao i na izlazak iz duhovnog ropstva kojeg će On uskoro omogućiti svojom žrtvom.

Naime, On je uzeo hleb koji je bio na tom stolu, i hleb je uporedio sa svojim telom. Takođe je uzeo je sok, groždani sok ili vino, širu, i kazao je: "Ovo je krv moja." "Ovo je telo moje, ovo je krv moja." Zašto je Hristos o tome govorio? Mi smo već govorili o Hristovoj smrti na krstu Golgote. Sa biblijske tačke gledišta, Hristova smrt na krstu Golgote, i tri dana kasnije vaskrsenje, jesu najveći događaji u istoriji čovečanstva. Zato je Hristos želeo da se sećamo tog dana. Kako? Na taj način što ćemo obeležavati Praznik Pashe i što ćemo s vremena na vreme koristiti ove simbole i sećati se Hristove smrti i vaskrsenja.

Ovde su razlike ogromne, kada je u pitanju tumačenje. Mi smo čitali iz Korinćanima Poslanice izveštaj o toj večeri. "Poslednja večera" je slika koju je naslikao Leonardo Da Vinči. On je naslikao tu večeru gde Hristos sedi, mada mi verujemo da je to drugačije bilo. Hristos je uzeo te elemente koji su bili na stolu, i želeo je da svojim učenicima da jednu duboku i važnu pouku za njihov duhovni život. U Jevanđeljima takođe postoje slični izveštaji gde se spominju simboli koji su bili na stolu, hleb i vino. Hristos je svojom smrću obezbedio spasenje svima koji to žele.

Pavle je kazao: "Ja primih od Gospoda što vam i predadoh, da Gospod Isus onu noć u koju biše predan, uze hleb i reče: 'Ovo je telo moje'", i tako dalje. Međutim, 25. stih kaže:

"Ovo vi činite."

Ne samo da su Hristovi učenici činili, nego svi drugi učenici, na osnovu apostola Pavla, dobili su

zadatak da to isto čine. Kao što smo kazali, razlike u tumačenjima su ogromne, kada su u pitanju hleb i vino. Najpre, u nekim crkvama postoji teorija koja se zove "transupstancijacija". Ona dolazi od dve reči: "trans" i "supstanca", što znači "promena supstance". O čemu je reč? Reč je o tome da se veruje, da kada se hleb i vino nađu na stolu, da u tom trenutku kada sveštenik blagoslovi taj hleb i to vino, da se hleb i vino pretvaraju u stvarno Hristovo telo i stvarnu Hristovu krv. To je učenje o transupstancijaciji. Problem koji naravno stoji iza ovoga jeste, da je Hristos kazao: "Ovo je telo moje", i zato je velika grupa teologa došla do zaključka, da u trenutku kada sveštenik blagoslovi hleb ili vino, da se taj hleb pretvara u stvarno Hristovo telo, a vino u stvarnu Hristovu krv. Uostalom, da li znate šta znači "misa"? "Misa" znači "žrtva". Tako većina teologa u katoličkoj crkvi smatra da Hristova žrtva na krstu Golgote nekako nije bila dovoljna, nego da se Hristos uvek iznova na neki misteriozni način žrtvuje.

Mnogi teolozi tokom istorije nisu se mogli složiti sa učenjem o transupstancijaciji. Zašto? Jer su postojale mnoge zloupotrebe u katoličkoj crkvi zbog ovakvog verovanja. Naime, sveštenik je na neki način bio iznad Hrista. Kada sveštenik poželi, dakle, Hristos se žrtvuje.

Postojao je jedan teolog, koji nikada nije mislio da se odvoji od katoličke crkve, ali je to postepeno morao, zbog ovakvog učenja crkve. On nije mogao da se složi sa učenjem o transupstancijaciji, tako da je on učio nešto što se zove kon-supstancijacija. Šta to znači? To znači, kako on kaže: "Nemoguće je da se hleb i vino, u trenutku kada ih sveštenik blagoslovi, stvarno pretvaraju u Hristovo telo i Hristovu krv. Ali Hristos je kazao: 'Ovo je telo moje.' Zato je Hristos prisutan u hlebu i u vinu, na izvestan način, ja ne znam na koji, ali On je tu." Zato se to zove kon-supstancijacija. On se ovim opisom nije puno udaljio od koncepta transupstancijacije.

Drugi teolozi ipak su došli do shvatanja koje mi danas nazivamo "simbolično shvatanje", tj. vera da se hleb i vino ne pretvaraju u stvarno Hristovo telo i stvarnu Hristovu krv, nego da su ovi elementi samo simboli koji nas podsećaju na veliki događaj na krstu Golgote.

Još jedanput ćemo ponoviti ovaj zadnji stav, a to je stav za koji mi smatramo da je biblijski stav. Dakle, hleb i vino koje imamo prilikom Praznika Pashe ili prilikom obreda Večere Gospodnje, u tom trenutku predstavljaju simbole koji nas podsećaju na ono što se dogodilo 31. godine naše ere - na smrt Isusa Hrista na krstu Golgote. Smatramo da nije potrebno da se Hristos uvek iznova žrtvuje, i da je Hristova smrt na krstu Golgote bila jednom zauvek sasvim dovoljna. Duboko smo ubeđeni da pričeš ili večera Gospodnja

imaju dvostruko značenje, da uvek kada čovek uzima hleb i vino on se vraća u prošlost, on se jednostavno seća tog najvećeg događaja, on zna da je Isus Hristos umro za njegove grehe.

Ali, u isto vreme čovek ide i u budućnost, jer spasenje koje je Isus Hristos izvojevao na krstu Golgote nije još uvek doživelo svoju istorijsku realizaciju, i čovek se nada i živi u nadi da će spasenje koje je ovde Hristos osigurao doživeti svoje ispunjenje kada On bude po drugi put došao. Otud ova tenzija, ova napetost između onoga što je bilo i onoga što će biti, jer Pavle kaže:

"Jer kad god jedete ovaj hleb i čašu ovu pijete, smrt Gospodnju obznanjujete ..." Šta to znači, "smrt Gospodnju obznanjujete"? Podsećate se. Dokle? "Dokle ne dođe." Ovde imamo dva elementa: prošlost - smrt na krstu Golgote i izlazak iz ropstva, i budućnost - Hristov drugi dolazak.

Ono što smatramo da je vrlo važno jeste da je Bog na jedan poseban način prisutan prilikom večere Gospodnje. Kad god se čovek pripremi za večeru Gospodnju, Bog je Duhom svojim tom prilikom prisutan na jedan poseban način u srcima ljudi, i On tada na poseban način deluje. Nešto se zbiva u tom trenutku. Zbiva se to da je Bog spreman da menja ljudsko srce. To je dan, takođe, kada čovek u svetlosti krsta ispituje samoga sebe. To je dan velike promene. Zato reći da je večera Gospodnja ili pričeš samo jedan obični obred, ni to nije istina. Pokušajmo da se pripremimo za taj obred kao što to piše u Bibliji i doživimo jedno posebno iskustvo.

Kada slaviti večeru Gospodnju ili pričeš (osim na sam dan Pashe)? U različitim crkvama postoje razlike u tome. Zašto postoje razlike? Verovatno zato što se za apostole kaže, u Delima apostolskim, recimo, u 2. poglavlju, u 46. stihu:

"I svaki dan bijahu jednako jednodušno u crkvi, i lomljahu hleb po kućama, i primahu hranu s radošću i u prostoti srca."

Očigledno je da su se apostoli posle Hrista vrlo često sastajali, ovde kaže "svaki dan", i sećali se smrti Isusa Hrista na krstu Golgote. Smatramo da to ne treba da bude suviše često, jer bi to onda izgubilo svoj važni smisao, ali nije dobro ni da prođe suviše dug period između dve Večere Gospodnje. Ako je crkva u pitanju, dobro je da se odrede određeni termini kada će crkva učestvovati u Večeri Gospodnjoj, kada će se sećati Hristove smrti na krstu Golgote, Njegovog tela koje se lomilo i Njegove krvi koja je bila prolivena, i kada će u isto vreme uputiti pogled u budućnost, i znati da će Isus doći i dati spasenje koje je ponudio svojom smrću na krstu Golgote.

Postoji ono što se u teologiji naziva "već" i "ne još". Ti su termini vrlo bitni u teologiji. "Već" - nešto što se već dogodilo, ali to "već" je takođe povezano sa onim "ne još". "Već" je ono što je

Isus učinio na krstu Golgote, a "ne još" je istorijska realizacija ili ispunjenje onoga što je Hristos učinio na krstu Golgote. Dakle, postoji u Bibliji česta napetost između "već" i "ne još". O Večeri Gospodnjoj su napisane knjige i knjige, i rasprave u istoriji religije. Ovo je jedan rezime, ne može biti manji.

Takođe se mogu naći diskusije u vezi hleba i vina prilikom Večere Gospodnje. Smatramo da je biblijski stav da treba koristiti beskvasni hleb i bezalkoholno vino. Zašto beskvasni hleb? Zašto je Bog zapovedio da se tada koristi beskvasni hleb. Zato što kvasac često u Bibliji predstavlja greh. Kao što se kvasac širi, da kažemo "lančanom reakcijom", tako se i greh vrlo često širi. Zato smatramo da bi trebalo koristiti beskvasni hleb i groždani sok, a ne alkohol. Zašto? Zamislimo da religiozni čovek dolazi pred sto u crkvi gde su postavljani hleb i vino. On dolazi ovdje sa dubokim ubeđenjem da će tu naći život. Isus je kazao: "Ja sam život. Ja sam hleb života", i čovek veruje da će tu pronaći život, na tom malom stolu. Međutim, on tu pronalazi alkohol. Zatim izađe iz te prostorije i kaže: "U redu, ako sam na tom stolu našao alkohol, zašto ne bih pio alkohol?"

Mi ćemo u sledećem poglavlju o tome govoriti. Alkohol je uništio milione i milione ljudi, porodica, brakova i dece na ovoj planeti. Umesto da nađete život na stolu života, vi nalazite smrt i opravdanje za alkohol. Duboko smo ubeđeni da alkohol i religiozni um nemaju ništa zajedničko.

Postoji nešto što je Hristos učinio, a što bismo mogli da spomenemo pre nego što analiziramo obred krštenja. Hajde da čitamo o tome. Jevanđelje po Jovanu, 13. poglavlje. Ovdje imamo da Hristos pere noge svojim učenicima. Ovaj obred se praktikuje u nekim crkvama, dok se u drugim crkvama ne praktikuje. Istina je da rimski papa jedanput godišnje opere nekolicinu rimskih siromaha noge da bi ispunio ovaj obred. Međutim, poslušajmo šta je Hristos kazao svojim učenicima. Jevanđelje po Jovanu 13. poglavlje, 1. stih:

"A pred praznik, znajući Isus da mu dođe čas da pređe iz ovoga sveta k Ocu, kako je ljubio svoje koji bijahu na svetu, do kraja ih ljubi. I po večeri, kad već Đavo beše metnuo u srce Judi Simonovu Iskariotskome da ga izda, znajući Isus da mu sve otac dade u ruke, i da od Boga iziđe, i k Bogu ide, ustade od večere, i skide svoje haljine, i uze ubrus te se zapreže. Potom usu vodu u umivaonicu i počeo prati noge učenicima i otirati ubrusom kojim beše zapregnut."

Sada nailazimo na reakciju Simona Petra. Zašto je on reagovao? Evo o čemu je reč. U zemljama gde se ovo događalo putevi su bili prašnjavi, i ako biste vi došli kod mene u goste, moj prvi zadatak bi trebao da bude da moj sluga vama opere noge. Dakle, dužnost sluge je bila da

opere noge. To je bila praktična potreba jer su noge bile prašnjave, i mnogo se lakše spavalo posle toga. To je bio jedan običaj pažnje prema gostu koji je u vašoj kući. Dakle, sluga je to radio.

Međutim, šta se dogodilo ovom prilikom? Hristos je skandalizovao svoje učenike. Zanimljivo je, da pred Hristovu smrt, oni su se još uvek raspravljali ko je najveći među njima, ko će biti u budućoj vladi koju će On osnovati, ko će biti jedan od prvih ministara. Da bi odstranio, na neki način, tu ljudsku pustu želju za vladavinom nad drugima i oholost, Hristos je učinio nešto što je uznemirilo sve njih. On sam je skinuo onu rimsku togu, uzeo je peškir i počeo da pere noge učenicima. On je postao sluga, On, učitelj, rabin. Ali, šta Petar kaže? 6. stih:

"Onda dođe k Simonu Petru, i on mu reče: 'Gospode! Zar ti noge moje da operesh?' Isus odgovori i reče mu: 'Što ja činim ti sad ne znaš, ali ćeš posle doznati.' Reče mu Petar: 'Nikad ti nećeš oprati moje noge.' Isus mu odgovori: 'Ako te ne operem, nemaš dela sa mnom.' Reče mu Simon Petar: 'Gospode! Ne samo noge moje, nego i ruke i glavu!'"

Petar, kada je video da su stvari ozbiljne, kaže: "Ne samo noge, Gospode, operi me celog."

"Isus mu reče: 'Opranome ...', ko je taj oprani? To je onaj koji je već kršten, "... ne treba do samo noge oprati, jer je sav čist; i vi ste čisti, ali ne svi.' Jer znaše izdajnika svojega, zato reče: 'Niste svi čisti.' A kad im oprao noge, uze haljine svoje, i sedavši opet za trpezu reče im: 'Znate li šta ja učinih vama? Vi zovete mene učiteljem i Gospodom, i pravo velite, jer jesam. Kad dakle ja oprah vama noge, Gospod i učitelj, i vi ste dužni jedan drugome prati noge. Jer ja vam dadoh ugled da i vi tako činite što ja vama učinih. Zaista, zaista vam kažem: nije sluga veći od gospodara svoga, niti je poslanik veći od onoga koji ga je poslao. Kad ovo znate, blago vama ako izvršujete!'"

Smatramo da je ovo jedan od najlepših simbola službe bližnjima. U srcu prvobitnog greha čoveka, onog prvog koji je učinjen još u Edenskom vrtu, bila je želja za dominacijom nad drugima, želja da se čovek izdigne, čak iznad Boga. I dan danas postoji želja da vladamo našim bližnjima. Biti sluga svom bližnjem, to znači ovo što je Isus učinio, poniziti se do te mere, da je čovek spreman da opere noge svom bližnjem, da bude sluga. Naravno, ovo je simbol koji u sebi sadrži duboku poruku koja bi bila jedan izvanredan katalizator za ljudsko društvo. Služiti svom bližnjem, ljubiti ga do te mere, voleti ga, da smo spremni da mu služimo. Isus kaže: "Kad ja, učitelj i Gospod, oprah vama noge, i vi ste dužni jedan drugome prati noge. Kad ovo znate, blago vama ako izvršujete."

Dakle, prvi obred o kome smo govorili jeste obred večere Gospodnje, gde verujemo da su hleb i vino simboli Hristovog tela, a sada ćemo govoriti o obredu krštenja.

Danas je to vrlo popularno, i mnogi traže krštenje. Kakvo je biblijsko krštenje? Zato ćemo, na početku, krenuti stazama crkvene ikonografije. To znači, pokušaćemo da pratimo stare ikone koje govore o obredu krštenja u crkvama. Pre toga, recimo da je krštenje veoma stari obred koji nije prva počela da praktikuje hrišćanska crkva. Skoro svako zna, da je Jovan Krstitelj, preteča Isusa Hrista, krštavao svoje učenike na reci Jordanu. To je takođe bio način na koji su Jevreji primali prozelite ili druge koji nisu bili Jevreji, a koji su želeli da prihvate religiju živog Boga. Neki istorijski podaci potvrđuju da je jevrejska sekta Eseni, koji su živeli u Kumranu, takođe praktikovala obred krštenja u vodi.

Mogu se videti u mnogim crkvama, na prozoru ili među drugim motivima, umetničke slike, neki put dosta naivne, a neki put mnogo lepše i stručnije, na kojima se vidi Jovan Krstitelj koji stoji u vodi do pojasa i sipa vodu na Hristovu glavu. Neki put Jovan Krstitelj drži u svojoj ruci ljušturu školjke, odakle pada jedan tanki mlaz vode na Hristovu glavu, koji u vodi stoji do pojasa. Na nekim starijim kompozicijama od ovih, može se videti jedan providan, prozračan val vode koji pokriva Hrista sve do ramena.

Zašto ovo iznosimo? Imate ikone koje su skrorijeg datuma. Ikone koje su novije prikazuju Jovana kako sipa vodu na Hristovu glavu. Ikone starijeg datuma pokazuju Hrista kako stoji u vodi, u potpunosti uronjen ili zaronjen. Ovo nam može nešto posvedočiti.

Međutim, idemo dalje u razvoju ovog obreda. Bilo bi dobro da spomenemo da postoje ostaci starih krstionica. One su obično u starim crkvama, i obično se mogu videti pored oltara gde se nalaze poklopci od oksidisanog metala i na kojima je obično izgraviran krst, ili su neke od njih ukrašene mozaikom ili nekim drugim motivom. Na primer, postoji jedna heksagonalna krstionica, koja potiče iz 11. veka, u kojoj se krštenje obavljalo uronjavanjem u vodu.

Mi namerno spominjemo ovu crkvu iz 11. veka, jer u njoj postoje tri krstionice. Jedna od njih bila je tako načinjena da je religiozni čovek ili neofit mogao da uđe u vodu stepenicama koje su bile načinjene, i tamo je mogao biti kršten uronjavanjem u vodu. Međutim, iznad ove heksagonalne krstionice nalazi se jedan manji bazen koji je služio za krštenje dece uronjavanjem. Dakle, u najstarijim krstionicama koje postoje, krštavali su se samo odrasli ljudi, i to uronjavanjem. Ova druga krstionica služila je za krštavanje dece uronjavanjem.

Prvi put je krštenje dece počelo da se obavlja u 4. veku naše ere. Što se tiče krštenja škropljenjem (ili prskanjem), ono je prvi put obavljeno tek u srednjem veku. Međutim, u ovoj crkvi koju smo spomenuli, nalazio se: prvi bazen - krštenje odraslih uronjavanjem, drugi bazen koji je načinjen iznad ovog - krštenje dece uronjavanjem, i konačno treći bazen, sasvim mali, takođe heksagonalan, ukrašen slikama svetaca, služio je za krštenje dece i odraslih škropljenjem. Ovo je izvanredan primer onoga što se događalo. Tri krstionice. Prva velika, sa stepenicama, služila za krštavanje odraslih uronjavanjem. Drugi, mnogo manji bazen, služio je za krštenje dece uronjavanjem. Konačno, jedan mali bazen, služio je za krštavanje odraslih i dece škropljenjem.

I hrišćanske ikone, kao i krstionice po crkvama, govore o razvoju ovog obreda. Ono što je Hristos ostavio svojoj crkvi bilo je krštenje uronjavanjem u vodu. Kasnije, sve više dodatka ulazi u crkvu. U početku deca nikada nisu bila krštavana, a kasnije je počelo krštenje dece, i to u 4. veku. Kasnije, u srednjem veku počelo je krštenje škropljenjem i dece i odraslih.

To je istorijski deo, a sada pođimo u biblijski tekst, da vidimo kako se Hristos krstio i kada se Hristos krstio. Jevandjelje po Mateju, 3. poglavlje, 13. stih:

"Tada dođe Isus iz Galileje na Jordan k Jovanu da se krsti. A Jovan branjaše mu govoreći: 'Ti treba mene da krstiš, a ti li dolaziš k meni?' A Isus odgovori i reče mu: 'Ostavi sad, jer tako nam treba ispuniti svaku pravdu.' Tada Jovan ostavi ga. I krstivši se Isus iziđe odmah iz vode, i gle, otvoriše mu se nebesa, i vide Duha Božjega gde silazi kao golub i dođe na njega. I gle, glas s neba koji govori: 'Ovo je Sin moj ljubazni, koji je po mojoj volji'."

Ovaj poslednji opis pokazuje da biblijski obredi nisu samo obredi, da se tom prilikom zbiva nešto posebno. Nešto posebno se zbilo i sa Isusom Hristom. Prilikom krštenja Bog je prisutan na jedan poseban način.

Koliko je godina imao Hristos kada je bio kršten? Imao je trideset godina (Luka 3,23). Zašto se Hristos krstio sa trideset godina? Zašto ga nisu krstili dok je bio mala beba? Trideseta godina je tada predstavljala vreme punoletstva. I zato recimo da je biblijski stav, a videćemo malo kasnije kada budemo čitali biblijske tekstove, da je krštenje jedan svesni akt, svesni, razumni, i akt vere, gde čovek svesno, pred svedocima i pred nekom pokazuje svoju želju da želi celim srcem da služi Bogu. Krštenje je svesni akt. U Hristovo vreme i u vreme apostola nikada nije bilo praktikovano krštenje male dece.

Kada je Hristos bio beba, šta su uradili Njegovi roditelji? Posvetili su ga, odneli su ga u hram i

tamo ga je dočekaio sveštenik Simeon. Tada su se molili Bogu za Njega, i to je dobro da se uradi sa malom decom. Možemo to nazvati posvećenje dece ili blagoslov nad detetom. Međutim, tek kad dete postane svesno, i svesno odluči da služi Hristu, i veruje u Hrista, i poznaje Hristovu nauku, tek tada to dete može biti kršteno, ili taj neko može biti kršten.

Hajde da vidimo neke druge tekstove koji govore o krštenju. Recimo, u Jevanđelju po Jovanu 3. poglavlje, 23. stih kaže:

"A Jovan kršćavaše u Enonu blizu Salima ..."

Zašto je tamo krštavao? Dakle, ovde se kaže da je Jovan krštavao na jednom posebnom mestu na reci Jordanu, nije krštavao bilo gde. Zašto nije krštavao bilo gde?

"Jer onde beše mnogo vode".

Zašto je Jovanu bilo potrebno mnogo vode da bi tamo krštavao? Jer je krštavao uronjavanjem. Sama grčka reč za krštenje jeste "baptizo" znači "uroniti, zaroniti, potopiti". Ako tražimo filologiju reči "baptizo", videćemo da se reč "baptizo" koristila kod Grka, na primer, za bojenje, za farbanje tkanine. Dakle, Grci su primenjivali reč "baptizo" kod bojenja. Recimo, kada čovek stavlja tkaninu u boju, on "baptizo", on uronjava tu tkaninu, on je namače, potapa, zaronjava u vodu. Tkanina nije tako kvalitetna, ali kada izađe iz vode ona je lepša, ona je nova, ona je kvalitetnija, ona ima jednu drugu boju. Religiozan čovek ulazi ispod horizontalne linije vode da bi tamo ispod, u tom vodenom grobu, ostavio sve ono što je ružno, što je loše (u simboličkom smislu), i da bi iz te vode izašao jedan novi čovek. Smrt i vaskrsenje, to je krštenje.

"Stari čovek umire", kaže Pavle. Dakle, "stari" čovek je trebalo da umre u vodenom grobu, a jedan novi da vaskrsne, koji će sada živeti sa Hristom. Takođe, ova reč "baptizo" se koristi, recimo, za kaljenje gvožđa kod starih Grka. Gvožđe je slabo, krhko, ono je usijano, ali ga kovač stavlja u hladnu vodu. On "baptizo", i kada ono izađe iz vode, kakvo je gvožđe? Prekaljeno, čvrsto, jako, spremno sada za posao za koji je namenjeno.

Kada su se hrišćanski neofiti u prvim vekovima krštavali u rimskim katakombama, kada su bili progonjeni od strane rimskih imperatora, oni su se krštavali, obećavali Bogu da će biti spremni da izađu pred divlje zveri i da daju svoj život. Za te ljude, pod tim tamnim svodovima, krštenje je bilo sve. Ako nekada budete posetili Rim, pogledajte katacombe gde su se hrišćanski neofiti krštavali i bili spremni život svoj dati za Hrista. Danas je lako krstiti se, ali u ono vreme to je značilo mnogo, zaista mnogo.

Za Jovana se kaže da je krštavao blizu Salima, "jer tamo beše mnogo vode". U religiji se mnogo raspravlja o formi i o suštini, pa neki kažu: "For-

ma apsolutno nije bitna. Nije bitno kojom formom ću se ja krstiti, važno je da ja u srcu verujem." Mi moramo da negiramo taj stav. Forma mora odgovarati suštini, i suština bi trebalo da odgovara formi. I to je u Bibliji čest slučaj. Smisao krštenja je potpuna smrt starog čoveka i vaskrsenje jednog novog čoveka.

Hajdemo dalje. U Delima apostolskim, u 8. poglavlju čitamo jedan drugi tekst. Reč je o jednom od Hristovih učenika, koji se zvao Filip. On je krenuo da propoveda Jevanđelje o carstvu Božjem, i sreo je jednog ministra Kandakije, carice arapske, koji je čitao jedan stari manuskript (prepis Biblije). 27. stih:

"I gle, čovek Arapin, uškopljenik, vlastelin Kandakije carice Arapske, što beše nad svima njezinim riznicama, koji beše došao u Jerusalim da se moli Bogu ..." (Očito da je prihvatio jevrejsku religiju.) "Pa se vraćao, i sedeći na kolima svojim čitaše proroka Isaiju. A Duh reče Filipu: 'Pristupi i prilepi se tim kolima.' A Filip pritrčavši, ču ga gde čita proroka Isaiju, i reče: 'A razumeš li šta čitaš?' A on reče: 'Kako bih mogao ako me ko ne uputi?' I umoli Filipa te se pope i sede zajedno s njim."

Pokušajmo da zamislimo ovu scenu. Čovek putuje na kočijama, Filip prilazi i kaže: "Da li razumeš? to što čitaš?" "Ne," kaže, "kako bih mogao?" Filip seda do njega i zajedno putuju kočijom. 32. stih:

"A mesto iz pisma koje čitaše beše ovo: 'Kao ovca na zaklanje odvede se, i nem kao jagnje pred onim koji ga striže, tako ne otvori usta svoja.'"

Odakle je ovaj tekst, iz kog poglavlja? U pitanju je 53. poglavlje Knjige proroka Isaije. I tako dalje. 34. stih:

"Onda uškopljenik ...", ustvari to su bili evnusi. Uškopljenici su bili ljudi, evnusi, koji su obično čuvali hareme bogataša.

"Molim te", kaže uškopljenik, "za koga ovo govori prorok? Ili za sebe ili za koga drugoga?" A Filip otvorivši usta svoja, i počevši od pisma ovoga pripovedi mu jevanđelje Isusovo. Kako idahu putem dodoše na nekakvu vodu, i reče uškopljenik: 'Evo vode, šta brani meni da se krstim?' A Filip mu reče: 'Ako veruješ od svega srca svojega, možeš.' A on odgovarajući reče: 'Verujem da je Isus Hristos sin Božji.' I zapovedi da stanu kola, i sidoše oba na vodu, i Filip i uškopljenik, i krsti ga. A kad izidoše iz vode, Duh sveti pade na uškopljenika, i tako dalje, "i otide putem svojim radujući se". Ozbiljan čovek nikada nije tako srećan u životu kao kada učini ovaj zavet, ovaj ugovor sa Bogom. To je izvanredan dan, dan koji se nikad ne zaboravlja.

Da li je važno da se čovek krsti? Postoje pitanja: "Konačno, da li je krštenje važno za spase-

nje?" Čitaćemo Jevanđelje po Mateju, 28. poglavlje, 19. i 20. stih:

"Idite i naučite sve narode krsteći ih u ime Oca i Sina i Svetoga Duha, učeći ih da sve drže što sam vam zapovedio, i evo ja sam s vama u sve dane do svršetka veka. Amin."

Ovde imamo vrlo važne reči. Isus je dao poslednji savet svojim učenicima: "Idite." I šta prvo treba da učine sa budućim učenicima? "Naučite." Niko ko nije naučen ne treba da bude kršten. Onaj ko se krštava treba da zna u šta veruje, on mora biti naučen. Kada je neko naučen, onda on može biti kršten. Nije dovoljno da samo bude naučen, nego treba da ima veru u Isusa Hrista. Postoje drugi tekstovi koji o tome govore. Dakle, naučen - kršten. Ne u ovom tekstu, ali u drugim tekstovima, kaže se da čovek tada prima na jedan poseban način Duha Svetoga. Šta to znači? Šta to znači "prima Duha Svetoga"? On je posebno, tog dana, osvedočen da je Isus Hristos njegov lični Spasitelj, i zato je to najradosniji dan. Kada posmatrate ljude koji se krste, vidite da se oni raduju neverovatnom radošću.

Dakle, naučen, kršten, prima Duha svetoga, i četvrto, Biblija kaže, on prorokuje. "Prorokuje" ne znači da on postaje prorok. Prorokovati u Bibliji ne znači uvek proricati budućnost, nego znači govoriti u ime nekog. Nemoguće je da takav čovek više ne govori o tome.

Dakle, čovek treba biti prvo naučen. Zatim treba biti kršten. On tada prima posebno osvedočenje da je Hristos njegov Spasitelj, i on onda želi da i drugome iskaže tu svoju radost. To iskustvo može svako doživeti, naravno, ako hoće. Isus kaže: "Idite dakle i naučite sve narode krsteći ih u ime Oca i Sina i Svetoga Duha", i ponovo ih učeći. Kad se neko krsti potrebno je da i dalje, naravno, razmišlja o tome.

Jevanđelje po Marku 16. poglavlje, 16. stih. Ovde nam je još jasnije objašnjeno zašto je krštenje bitno. Tekst kaže: "Koji uzveruje i pokrsti se, spašće se, a ko ne veruje osudiće se."

Tekst kaže: "Ko veruje i krsti se" - znači ovde je vera kao uslov, ne samo da bude naučen, nego i da veruje - "spašće se". "Ko veruje i krsti se, spašće se. Ko ne veruje osudiće se", kaže Hristos. Ovde je krštenje jasno istaknuto kao uslov za spasenje.

Jedne noći je jedan jevrejski učitelj, koji se zvao Nikodim, tajno došao Hristu, jer se stideo da dođe danju. Zašto se stideo? Jer Hristos nije bio zvanična religiozna ličnost onog vremena. Komši je bi mu se smejale, jer on, član jevrejskog Sinedriona, danas bismo kazali Kneseta, ide da konsultuje tog neobičnog učitelja. I zato se Nikodim stideo da dođe danju kod Hrista i došao je noću. I te noći, Isus mu je kazao nešto zanimljivo. To je 3. poglavlje Jevanđelja po Jovanu, 5. stih:

"Zaista, zaista ti kažem: ako se ko ne rodi vodom i Duhom, ne može ući u carstvo Božije."

Ako se ko ne rodi vodom, to znači krštenjem, i Duhom, to jest ako ne doživi promenu svog bića, ne može ući u carstvo nebesko. Ovo je najjasnija izjava Isusa Hrista u Jevanđeljima, da je krštenje neophodno, da je veoma važno u životu čoveka.

Čitaćemo još jedan tekst za koji smatramo da je vrlo važan. Rimljanima poslanica, 6. poglavlje, rezimira ono što smo već kazali. Tu nalazimo smisao krštenja. 3. stih:

"Ili ne znate da svi koji se krstismo u Isusa Hrista, u smrt njegovu krstismo se? Tako se s njim pogrebosmo krštenjem u smrt da kao što usta Hristos iz mrtvih slavom očinom, tako i mi u novom životu da hodimo. Jer kad smo jednaki s njim jednakom smrću, bićemo i vaskrsenjem. Znajući ovo da se stari naš čovek razapne s njime, da bi se telo grešno pokvarilo, da više ne bismo služili grehu."

Evo onog o čemu smo već govorili: krštenje znači smrt i vaskrsenje. Smrt svega onoga što predstavlja laž, nemoral, oholost, nepravdu, neistinu, sve to ostaje ispod horizontalne linije vode, a iz groba vaskrsava ili ustaje novi čovek. To je duboki smisao krštenja. Apostol Pavle u 2. Poslanici Korinćanima kaže:

"Ako je ko u Hristu, on je nova tvar, novo stvorenje. Gle, staro prođe i sve novo postade".

Postoji jedna lepa slika Mikelandela koja ukrašava okrugli plafon Sikstinske crkve. Predstavljen likom snažnog starca sa belom bradom i energičnim licem, Stvoritelj Bog dodiruje svojim prstom ruku jednog mladog čoveka u punoj snazi, čiji svetli pogled nestaje u pogledu oca. Adam je upravo došao u život, oživljen duhom Večnoga, a jedan snažni uragan se nalazi oko Boga. A Adam sa svom svojom mladalačkom snagom izgleda kao da kaže Bogu: "Da, ja to želim, stvori me!" I Bog prepoznaje svoje lice u licu koje je upravo stvorio. Mi smatramo da krštenjem imamo slobodu da slobodno Bogu kažemo: "Da, Gospode, ja želim, stvori u meni Tvoj lik."

Zašto krštenje? Da bi čovek živio jednim drugačijim, kvalitetnijim, boljim, novim životom. Biblija smatra krštenje neophodnim uslovom za spasenje, jednim važnim uslovom.

Da bi neko bio kršten, treba najpre da bude naučen i da veruje u Isusa Hrista. Krštenje nije jednostavan obred, Bog je tom prilikom na poseban način prisutan u životu čoveka i On menja ljudsko srce. Biblijsko krštenje je krštenje uronjavanjem. To je krštenje odrasle osobe koja je svesna šta čini. Čovek treba da zna zašto čini taj obred. To je svesni akt gde on javno priznaje pred ljudima i pred Bogom da želi da prihvati spasenje i život, koji mu se nude.

Biblijski principi ishrane

U ovom poglavlju ćemo, u prvom delu, govoriti o principima zdravlja sa biblijske tačke gledišta, a onda ćemo govoriti o principima zdravlja sa medicinske strane.

Za početak, čitaćemo tekst iz Jevanđelja po Marku, 2. poglavlja: "I uđe opet u Kapernaum posle nekoliko dana, i ču se da je u kući. I odmah skupiše se mnogi tako da ne mogahu ni pred vratima da se sprate, i kazivaše im reč. I dođoše k njemu s uzetim koga nošase četvoro. I ne mogući približiti se k njemu od naroda, otkriše kuću gde on bijaše, i prokopavši spustiše odar na kome uzeti ležaše. A Isus videvši veru njihovu reče uzetome: 'Sinko! Opraštaju ti se gresi tvoji.' A onde sedjahu neki od književnika i pomišljahu u srcima svojim: 'Šta ovaj tako huli na Boga?' I odmah razumevši Isus duhom svojim da oni tako pomišljaju u sebi, reče im: 'Što tako pomišljate u srcima svojim? I šta je lakše? Reći uzetome: Opraštaju ti se gresi, ili reći: Ustani i uzmi odar svoj, i hodi? No da znate da vlast ima Sin čovečij na zemlji opraštati grehe.' Reče uzetome: 'Tebi govorim: ustani i uzmi odar svoj, i idi doma.' I usta odmah, i uzevši odar iziđe pred svima tako da se svi divljahu i hvaljahu Boga govoreći: 'Nigda toga videli nismo.'"

Dakle, scena se zbiva u jednom malom mestu koje se zove Kapernaum. Hristos se nalazio u kući jednog od svojih prijatelja, i odjednom svi su čuli da je On tu. Tekst kaže da se toliko naroda sakupilo da nisu mogli na vrata svi da stanu, verovatno su se izdizali i savijali glave pokušavajući da vide šta se zbiva. Hristos je sedeo u kući, verovatno je bilo toplo, vrućina, sparno, zagušljivo, pretpostavljamo da su se unutra mešali različiti mirisi, u toj maloj sobici. To je naročito smetalo farisejima, jer tekst kaže da su i "književnici" bili tu u toj sobici i slušali Hrista.

Kad odjednom, dok su oni sedeli u sobici, a ono s plafona počinje da pada prašina. I ne samo prašina, nego i delovi blata, pa ona trska, i sve to pada na njih. Svi su se sklanjali polako, i odjednom, tu pred svima njima, fariseji skandalizovani, pred sve njih, tu u sredinu sobe, ljudi su spustili jednog paralizovanog čoveka. Zašto su oni doneli ovoga čoveka? Da ga Hristos izleči, naravno. Međutim, koje su prve reči koje je Hristos uputio ovom čoveku? To je 5. stih: "A Isus videvši veru njihovu reče uzetome: 'Sinko! Opraštaju ti se gresi tvoji.'"

Pa zar je ovaj čovek došao da mu Hristos oprosti grehe? Zar nije došao da ga Hristos izleči?

Ovo je vrlo važan tekst koji pokazuje jednu veliku istinu, da Hristos povezuje duhovno i fizičko zdravlje čoveka. Postoje mnogi problemi koje čovek nosi u sebi, koji su posledica duhovne bolesti. Postoji uska veza između duhovne dimenzije čoveka i fizičkog zdravlja. Zato je Hristos prvo hteo da zadovolji duhovnu potrebu. On je najbolje poznavao šta se zbivalo sa ovim mladim čovekom. I prve reči koje je uputio ovom mladiću bile su: "Opraštaju ti se gresi." A kasnije, ljudi su kazali: "Ko si ti da praštaš grehe, jer to samo može Bog?" A On je kazao: "Šta je lakše, reći uzetome: 'Ustani i hodaј', ili 'Opraštaju ti se gresi?'"

Šta je bilo lakše reći? Lakše je bilo reći "Opraštaju ti se gresi." Međutim, Hristos je ovde zadovoljio dve potrebe ovog čoveka. Najpre duhovnu potrebu, tu duboku potrebu, a kada je ta potreba bila zadovoljena, onda Hristos kaže: "Ustani i hodi." I ljudi kažu: "Nikada tako nešto nismo videli."

Dakle, Jevanđelje je upućeno ljudima i ono govori o dve potrebe: fizičkim potrebama i duhovnim potrebama čoveka. Ove dve potrebe su usko povezane. Svi mi znamo: zdrav duh u zdravom telu. Zamislimo čoveka koji ima uništeno telo i koji želi da služi Bogu. Postoji jedna uska veza između ljudskoga duha i ljudskoga tela.

Idemo sada u jedan pregled Biblije, da vidimo kakvu hranu je Bog dao ljudima da jedu, šta im je On to dao. 1. Knjiga Mojsijeva, 1. poglavlje, 29. stih:

"I još reče Bog: 'Evo, dao sam vam sve bilje što nosi seme po svoj zemlji, i sva drvetna rodna koja nose seme, to će vam biti za hranu.'"

Ovo je Edemski vrt. To je ona idealna situacija kada su naši praroditelji bili u Edemskom vrtu. Koja je to hrana koju je Bog dao Adamu i Evi na samom početku? "Bilje što nosi seme", šta je to? Uglavnom žitarice. I šta je drugo? "I sva drvetna rodna koja nose seme." Uglavnom voće. Prvobitna hrana koju je Bog dao našim roditeljima bilo je uglavnom voće i žitarice. Posle pada u greh, u 3. poglavlju čitamo sledeći tekst, 18. stih:

"Trnje i korov će ti rađati, a ti ćeš jesti zelje poljsko."

Jevrejski izraz koji stoji ovde odnosi se na povrće. Idealna hrana: voće, žitarice. Posle pada u greh Bog daje i dodatnu hranu, a to je povrće. Idemo dalje kroz biblijski tekst. Posle Potopa, to je 1. Knjiga Mojsijeva, 9. poglavlje, postoji novi momenat. Potop je uništio sve na zemlji. Sve je bilo uništeno: povrće, voće, nije bilo zelenila, i

Bog se odlučio na jedan korak. Mi smatramo da to nije bila idealna Božja volja, i Bog je to često činio u toku ljudske istorije. 1. Mojsijeva, 9. poglavlje, 3. stih:

"Što god se miče i živi, neka vam bude za jelo, sve vam to dadoh kao što sam vam dao svu zelenu travu."

Ovo se odnosi prvenstveno na životinje, jer kaže: "Ali ne jedite mesa s dušom njegovom, a to mu je krv", o tome možemo kasnije govoriti.

Na osnovu ovog teksta mnogi zaključuju da je Bog dao da se jede meso svih životinja, bez obzira na vrstu životinja. To nije istina. Zašto? Jer malo kasnije, taj isti Bog preko Mojsija je dao tačne principe koje meso od kojih životinja bi trebalo da jedemo, a koje ne bismo trebali.

3. Knjiga Mojsijeva, 11. poglavlje. Sličan tekst se nalazi zapisan i u 5. Knjizi Mojsijevoj, u 14. poglavlju. Na kom mestu, po svom prioritetu, se nalazi meso kao predmet ljudske ishrane? Na trećem. To nije idealna hrana koju je dao Bog ljudima da jedu, i Bog kaže koje se meso može jesti. 3. Knjiga Mojsijeva, 11. poglavlje, 2. stih:

"Kažite sinovima Izrailjevim i recite: 'Ovo su životinje koje ćete jesti između svih životinja na zemlji.'"

Sada Bog klasifikuje. Tamo kaže: "Jedite", međutim, i sam Noje je pravio razliku među životinjama. Postojale su takozvane "čiste" i "nečiste" životinje u smislu upotrebe, kada je hrana bila u pitanju, i kada su žrtve bile u pitanju. Mi smo govorili da postoje četiri vrste zakona u Starom Zavetu. Jedan od njih je zdravstveni zakon. Šta smo kazali za njega? Da li on vredi danas? Mi smatramo da vredi.

Evo prvog principa koji Bog daje, to je zapisano u 3. stihu: "Što god ima papke i papci su mu razdvojeni i preživa između životinja, to jedite."

Zašto? Bog zna zašto, a i lekari znaju, videćemo kasnije. "Što god ima papke i papci su razdvojeni, to jedite." Znači, možemo jesti meso od onih životinja koje zadovoljavaju ova dva uslova: da ima papke, i da su papci razdvojeni. I onda Biblija kaže, 4. stih:

"Ali onih što samo preživaju ili što samo imaju papke razdvojene, ne jedite, kao što je kamila, jer preživa ali nema papaka razdvojenih, da vam je nečista. I pitomi zec, jer preživa ali nema papaka razdvojenih, nečist da vam je."

Ovde je bilo problema, jer pitomi zec je preživar, ali nema papaka razdvojenih. Međutim, neko kaže da zec ne preživa. Postoje čitave studije koje su radili naučnici i oni su došli do zaključka da ipak zec uzima svoj izmet i ponovo jede, i to je neka vrsta preživljanja, što znači da je autor Biblije veoma dobro poznao ove stvari. Zatim 6. stih:

"I zec divlji, jer preživa ali nema papaka razdvojenih, nečist da vam je. I svinja, jer ima papke

razdvojene ali ne preživa, nečista da vam je. Mesa od njih ne jedite niti se strva njihova dodijevajte." To je prvi princip za životinje: razdvojeni papci i da životinja preživa. 9. stih nam daje princip za ribe, on glasi ovako: "A između svega što je u vodi ovo jedite: što god ima pera i ljusku u vodi, po moru i po rekama, jedite."

Princip za ribe jeste: Čiste su one ribe koje imaju kriljušti i peraja. Mi sami lako možemo da odredimo koje su to ribe.

Evo, to su vrlo zanimljivi principi koje imamo u Božjoj reči. Da li je ovo opravdano sa medicinske tačke gledišta? Videćemo uskoro.

U 3. Knjizi Mojsijevoj, 3. poglavlju, 17. stihu, postoji jedan zanimljiv princip koji ćemo pročitati. Evo šta je Bog kazao pre 3500 godina:

"Večan zakon neka vam bude od kolena do kolena u svim stanovima vašim da ne jedete sala ni krvi."

Zašto da se ne jede salo, kad je salo u to vreme smatrano vrlo ukusnom hranom? Bog je dobro znao zašto, i zato je to kazao. Jevreji su jedan od najzdravijih naroda. Oni su, dakle, znali i pazili da ne koriste masti, a videćemo kasnije šta medicina o tome kaže.

Kada je u pitanju alkohol, na primer, otidimo u Priču Solomonove, 20. poglavlje. Najmudriji čovek ove Zemlje je kazao: "Vino je podsmevač, i silovito piće nemirnik, i ko god za njim luta neće biti mudar."

Pogledajmo dalje šta taj isti pisac kaže, u 23. poglavlju, 29. stihu:

"Kome 'jao'? Kome 'kuku'? Kome svađa? Kome vika? Kome rane ni za što? Kome crven u očima? Koji sede kod vina, koji idu te traže rastvorena vina. Ne gledaj na vino kad se rumeni, kad u čaši pokazuje lice svoje i upravo iskače. Na posljedak će kao zmija ujesti i kao aspida upeći."

Mi smo već spomenuli, i podvlačimo to i ovde, da je alkohol uništio milione i milione porodica. Ima i drugih tekstova. 31. poglavlje Priča Solomonovih, 4. stih: "Nije za careve, Lemuilo, nije za careve da piju vino, ni za knezove da piju silovito piće, da ne bi pijuci zaboravio uredbu, i izmenio pravicu kojemu nevoljniku."

Ako nije za careve alkohol, zašto bi onda bio za ostali narod? Još jedan tekst govori o ovome. 1. Korinćanima Poslanica, 3. poglavlje, 16. i 17. stih: "Ne znate li da ste vi crkva Božija, i Duh Božji živi u vama? Ako pokvari ko crkvu Božiju, pokvariće njega Bog: jer je crkva Božija sveta, a to ste vi."

Još jedan tekst - 6. poglavlje iste poslanice, 19. stih: "Ili ne znate da su telesa vaša crkva svetoga Duha koji živi u vama, kojega imate od Boga, i niste svoji? Jer ste kupljeni skupo. Proslavite dakle Boga u telesima svojim i u dušama svojim, što je Božije."

Dakle, u pitanju je novozavetni biblijski princip. Recimo, u Novom Zavetu nigde ne piše: "Nemojte pušiti." Piše da pijanice neće naslediti carstvo Božje. Ali jasno piše šta je ljudsko telo, i da čovek svom telu ne može pridodati "ni jedan milimetar". Biblija kaže: "Vi niste svoji, vaše telo koje posedujete Bog vam je dao." Ovdje se koristi izraz "naos". "Naos" je najsvetiji deo jevrejske svetinje. Biblija kaže: "Vaša tela su 'naos'", Bog duhom svojim želi da živi u vama. Ako čovek na bilo koji način pokvari svoj "naos", pokvariće njega Bog. Vrlo teška opomena. Znači, ako čovek na bilo koji način uništava svoje telo, on je odgovoran za to pred Bogom.

Mi ne govorimo ovde samo o cigaretama, ili o alkoholu, ili o jedenju masne hrane, mi govorimo o stresu, recimo. Mi smo dužni da pred Bogom pazimo na svoje telo, jer ako imamo zdravije telo moći ćemo na lakši i potpuniji način da komuniciramo sa Bogom. To je biblijska poruka. A sada ćemo videti šta kaže medicina.

Kao što znamo, vreme provedeno u razgovoru o zdravlju je korisno vreme. Bernard Šo je jednom prilikom rekao: "Nema iskrenije ljubavi od ljubavi prema hrani." Većina ljudi bi rekla: "Hrana je najvažnija stvar u životu." Ovdje ćemo govoriti o hrani, i o toj prvostepenoj hrani, sa medicinske strane. Videli smo koja je to hrana.

Koja je to drugostepena hrana? Hajde da napravimo malu digresiju, i da počnemo od drugog stepena. Zašto Biblija kaže da je nešto drugostepeno? Dugo je bilo dileme da li je Biblija u pravu. I umesto da novi naučni podaci dokažu da Biblija nije u pravu, jer je pisana pre tri i po hiljade godina, novi naučni podaci potvrđuju biblijske principe. Koja je drugostepena hrana? Povrće.

Većina povrća spada u grupu nitrofilnih biljaka. Znači, bilje koje upija nitrite i nitrate. I šta se onda događa u organizmu? Ako koristimo takvo bilje, koje sadrži nitrite i nitrate, bilje već nosi u sebi nešto što nije dobro. Prvostepeno bilje, prvostepena hrana, nema ničega lošeg. Bog ju je stvorio toliko dobro da mi ne nalazimo ništa loše. Međutim, u drugostepenoj hrani imate komponente dobroga i komponente lošega.

Na primer, kupili ste nešto od nitrofilnih biljaka, spanać, ubrali ste koprivu ili salatu. Zeleni listovi salate imaju puno vitamina, ali koren salate nije toliko kvalitetan, kao ni belo lišće, jer je prepun nitrata, i sad, šta se događa? Uneli ste u organizam nitrate. Kada su došli u organizam, spajaju se, normalno, u metabolizmu u ishrani, u crevima, u jetri i tako dalje, sa NH_2 -grupom, i kad se spoje sa NH_2 -grupom stvara se jedno loše jedinjenje koje se zove nitrozoamin. E sad, ovi nitrozoamini mogu da budu vrlo diskutabilni jer mogu da izazovu tumore i tako dalje.

Ako mi još dosta solimo hranu, znači neučmereni smo, šta se onda dešava? Recimo, znate onu pojavu, šta rade ljudi: sedne čovek da ruča, sipao je supu, i onda uzme i so i biber i sipa. Kažu mu: "Pa niste ni probali", a on kaže: "Ne smeta, nikada ne smeta ako je malo više bibera ili soli." Dnevna potreba za solju je 2 grama, a mi pojedemo oko 14 grama. Ako ste uzeli dosta soli u hrani, so će izmeniti sluzokožu želuca i olakšaće ulaz ovih nitrozoamina, što nije dobro.

Ako ste napravili treću grešku u hrani, da ste hranu, na primer salatu, začiniili sirćetom, situacija se višestruko komplikuje. Ako ste napravili dobar potez u ishrani, da niste puno solili hranu, i da ste umesto štetnog sirćeta u hranu stavili isceden limunov sok, onda limunska kiselina u tom soku sprečava spajanje nitrata sa NH_2 -grupom, i neće doći do stvaranja štetnih nitrozoamina, plus limunska kiselina ima u sebi samo ono što je dobro, i mi tako koristimo ono što je najbolje. Znači, gore smo naveli prvu grešku koju možemo da napravimo, vezano za so i sirće.

Hajde da se vratimo prvostepenoj hrani. Šta smo rekli, šta je prvostepena hrana? Žitarice. Razgovaraćemo zato o žitaricama.

Šta reći o žitaricama? Koji ćemo hleb kupiti kad nam dođu gosti? Crni (integralni) ili beli? Smatra se da je beli hleb domaćinski hleb. Međutim, nije tako. Pred Drugi svetski rat, u Americi je došlo do prave epidemije tumora debelog creva, srčanih udara, povećanog pritiska i šećerne bolesti. I ljudi kažu: "Normalno, to su posledice stresa." Da vidimo kako je to teklo.

Svest ljudi dvadesetog veka jeste - dinamika, zarade i tako dalje, i znači, kako je rastao stres, desilo se da se povećavao procenat obolelih od ovih bolesti - srce, šlogovi, moždani udari i slično. I onda se dogodilo nešto. Došao je Drugi svetski rat. Bilo je to 1941. godine, stresa mnogo više nego ranije, i očekivalo se da će i tumora biti mnogo više nego ranije. Ali, onda se dogodilo nešto drugo. Najednom se broj obolelih od tumora, šećerne bolesti, srčanih udara, moždanih udara, smanjivao. I onda su ljudi rekli: "Očigledno, preцениli smo stres."

Da malo zastanemo. Čega u vreme rata nije bilo? Da li je bilo puno belog brašna? Nema belog brašna, uglavnom crno. Da li je bilo obilja životinjskih masnoća? Ne. Da li je bilo puno šećera? Restrikcija. Da li je bilo puno čokolade? Još manje. I ovako je bilo stanje, znači, za vreme trajanja rata: stresa puno, tumora i bolesti manje. A onda je došao prestanak rata 1945. godine. Stres je počeo da se smanjuje, a tumori su počeli da rastu. I onda ljudi kažu: "Očigledno smo negde pogrešili." O čemu se radi?

Kod stanovnika Bangladeša ne zna se za tumore debelog creva i drugih regija tela. Uglav-

nom, nema bolesti tipa srčanog udara, moždanog udara i slično. I onda su ljudi analizirali šta taj stanovnik Bangladeša jede. Stanovnik Bangladeša dnevno pojede, u proseku, 80 grama vlakana. Stanovnik Amerike pojede dnevno 2-4 grama vlakana. Stanovnik Jugoslavije pojede dnevno 4-8 grama vlakana. Šta su vlakna? Vlakna su nesvarljivi deo hrane. Koja hrana ima najviše vlakana? Najviše vlakana ima krastavac, celer (negde skoro 13%), zatim dolazi orah, lešnik, badem (prvostepena hrana), žitarice imaju u sebi od 5,11 do 5,17 grama vlakana.

Šta rade vlakna u našem telu? Imaju nevezovatno dobru i korisnu funkciju. Prva uloga: kad su vlakna došla u creva čoveka, ona neće preći u krvotok. Kad dospeju u creva, ona nabubre i naprave specijalni gelfiltracioni sistem koji je višestruko koristan za nas - za stanovnika koji je znao da se hrani prvostepenom hranom koju je Bog dao ljudima u Edemskom vrtu, i svima nama ostalima kasnije. Kad su vlakna došla u organizam, ona nabubre i onda gelfiltracioni sistem ima pomoćnu ulogu u telu. Prva uloga: upiće otrove u sebe. Znači, ako se u hrani nalaze vlakna, neće doći do upijanja otrova pri prelasku hrane u krvotok, nego će ostati u crevima i biće izbačeni van organizma. Druga uloga: vlakna svojom povećanom konzistencijom, tako nabubrela, stimulišu creva na redovno pražnjenje, na pojačanu peristaltiku.

Da zastanemo ovde. Veliki procenat žena danas nema svakodnevno pražnjenje creva. Vlakna nisu neki čajevi i ostalo što se uzima, postoje prirodne metode šta treba uraditi. Treća korist od vlakana: vlakna ometaju razvoj patogenih, štetnih, loših bakterija u crevima. Ceo naučni svet je oduševljen sa vlaknima, trideset pet vekova posle pisanja Biblije.

Četvrta korist: Kod ljudi koji su skloni šećernoj bolesti, vlakna su izuzetno korisna kada se dodaju hrani. Evo zašto. Ako ste uzeli obične šećere, proste šećere, jedna od njihovih velikih mana je što strahovito brzo pređu u krvotok. Recimo, dogodi se ovo: uzeli ste šećer i on naglo pređe u krvotok, napravio je šok u krvotoku, i onda se pankreas strahovito muči. Svaka bombona uzeta između obroka, svaki sok, svaka hrana sem vode, mora da prođe proces varenja. I šta se događa? Šećeri su naglo otišli u krvotok i sad pankreas mora još brže da izluči insulin da to neutrališe, i to je strahovito mučenje za njega. Svaka bombona, čokolada, neprirodni šećer, izaziva skok, a delovanje pankreasa to snizi. I ako se tako postavljamo neprijateljski prema telu, ako sam sklon šećernoj bolesti, jednog dana počecu da pijem puno vode, pa ću doći kod lekara, i on će mi reći: "Znate, vi imate šećernu bolest." Prednost vlakana je što vežu ove šećere i ne dozvoljavaju

da naglo probijaju blokadu organizmu, nego ih postepeno otpuštaju, tako da olakšaju pankreasu da se snađe i da luči insulin.

Možemo dugo da nabrajamo prednost vlakana. Vlakna su izuzetno korisna u hrani jer upijaju višak žučnih soli. Iz čega se stvaraju žučne soli? Stvaraju se iz štetnog viška holesterola. Mnogo ljudi ima povećan holesterol, i postoji odlična metoda da se taj holesterol brzo obori. Postoji endogeni, unutrašnji holesterol, i uneti holesterol, tj. životinjske masnoće. Znači, vlakna će da upijaju žučne soli. Kad su upile žučne soli moraju se stvoriti nove, a da bi se nove stvorile sagorevaće se višak štetnog holesterola. I tako bi mogli dugo da pričamo.

Evo nas kod zrna žita. Naizgled, nema šta da se vidi. Kad ga pogledamo pod mikroskopom, onda vidimo finu strukturu. Zrno žita delimo na tri dela. Gornji deo je ovojnica i sadrži bogatstvo u sebi. Srednji deo je beli deo - poznato belo brašno. I najkvalitetniji deo koji postoji u žitaricama, i uopšte u prirodi, to je klica. U klici i mekinjama nalazi se nešto izuzetno dragoceno. U belom brašnu ništa od ovoga nema. U crnom brašnu, recimo, postoji čudesna materija koja se zove "holin". Da li znate šta taj holin radi u vašem telu?

Ponavljamo, ako jedete crni hleb imate materiju holin, ako jedete beli hleb nema ništa, imate kalorije od kojih se debljate.

Holin kad dođe u naše telo, čisti jetru od masnoća i od otrova. To je sastojak prvostepene biblijske hrane. Lekari nemaju lek da pomognu jetri da izbaci višak masnoća. Ako redovno jedemo crni hleb, ili ako umesto skupih torti kuvamo žito sa dosta voća, onda ćemo se zdravo hraniti, a biće zadovoljeno da bude slatko.

U crnom hlebu postoji materija "lecitin", a u belom hlebu je nema. Lecitin ima čudesnu ulogu. Šta je to lecitin? Kad je svet saznao šta je to lecitin, a ima ga u lešniku, bademu, žitu, onda je svet pokušao da ga odatle izvuče i da kaže: "Evo, prodajemo kapi lecitina." Lecitin je čudesna materija, koja kad se unese u hrani, one masne naslage u krvnom sudu, arterosklerotične, rastvara, i tako čisti krvne sudove. Lekari nemaju lek da to urade, a dobra hrana to radi. Međutim, kad taj lecitin prođe kroz jetru, on se izmetaboliše i pretvara se u fosfolipid-acetilholin. A taj acetilholin, opušta ljude pod stresom i čini ih manje nervoznim, i to je deo antistres terapije.

U crnom hlebu se nalazi i taj čuveni vitamin B₁. Taj B₁ nas čini na jedan drugi način vedrim, ljubaznim i raspoloženim. Ne trebaju nam neka druga sredstva za neko raspoloženje ako se dobro hranimo.

I da se podsetimo, postoje četiri vitamina koja štite od raka. Prvi vitamin je C, znači voće. Drugi vitamin koji moćno može da utiče da ne dođe

do pojave raka je A vitamin koji se nalazi u šargarepi, breskvi, kajsiji, pomorandži, i malo u limunu i u zelenom perju luka. Treći vitamin koji moćno štiti od raka je B vitamin. Evo ga u hlebu. Četvrti vitamin koji moćno štiti od raka je čuveni antioksidans, E vitamin. Od četiri vitamina koja moćno štite od raka dva se već nalaze u žitaricama. B vitamin pomaže detetu da dobro zapamti, da bude ljubazno, da bude opušteno. I tu postoji mnoštvo vitamina.

Sve ćemo da preskočimo i da se podsetimo vitamina E. Rekli smo da ima čudesnu ulogu, štiti od raka. Ali, mi ne volimo da pijemo ove preparate koji postoje sintetički. Sintetika je jedno, priroda je nešto sasvim drugo. Kad ste u prilici uzimajte ono što je prirodno. Vitamin E ima ulogu da pomaže majci da rodi normalno dete. E vitamin ima još jednu čudesnu ulogu - da podmlađuje krvne sudove. Mi nemamo lek koji to može da uradi - da ih podmladi. A nemojte zaboraviti da je čovek star toliko koliko su mu stari krvni sudovi.

I onda čovek pravi strahovitu grešku. Od onoga što je Bog stvorio, zdravo i lepo, odstranjuje klicu i mekinje, i dobija se belo brašno. I klice nema više, i mekinja nema više, sve što je bilo najvrednije potpuno je izbačeno i ostalo je samo ono od čega se debljamo. Sa druge strane, kad se stanovništvo sveta pre 150 godine hranilo normalnim crnim hlebom (hlebom koje je napravljeno od zrna žita koje je samo zdrobljeno, ništa nije vađeno), unosio je svakoga dana dve hiljade mikrograma vitamina B₁. Tog vitamina B₁ ima jako malo u prirodi, i lekari ga smatraju kao zlato vrednim.

Ali šta se dogodilo? Dok je čovek jeo normalni crni hleb unosio je optimalnu dozu da bude normalan, da ne bude nervozan, da bude uravnotežen, opušten i vedar. Tehnika je napredovala, mlevenje žita je postalo normalno, razdvajanje belog brašna smatralo se nekakvim načinom standarda. Klice i mekinje odbacivane su i davane stoci, a crno brašno je bilo nešto tužno - sirotinjska hrana. Jedući beli hleb, stanovništvo sada unosi deset puta manje od minimuma, i onda su svi nervozni i napeti. Kada se iz zrna žita izvade klica i mekinje, od moguće doze vitamina koji za nas vredi kao zlato, gubi se 93%. Degradacija je time maksimalna.

Čovek je promenio ono što je Bog stvorio. Tip hleba koji preporučujemo je tip "graham" - kompletno zdrobljeno zrno žita. Vitamina B₁ imate u dve kriške belog hleba tek koliko u jednoj kriški crnog. Ako nemate u hrani vitamina B₆ imaćete lošu krvnu sliku, bićete skloni obolevanjima nerava, išijas može da vas ukoči, tresenje ruku. Kriška crnog hleba, ovog značajnog vitamina, ima tek koliko u tri kriške belog hleba. Isto toliki je odnos i za magnezijum. Ako nemate u hrani bakra, ima-

ćete lošu funkciju jetre, probleme sa crvenom krvnom slikom, i niz drugih stvari, čak i sa vidom. Kriška crnog hleba ima bakra tek koliko u četiri kriške belog. Ako pijete koka-kolu remetite funkciju fosfora u telu, i to žestoko. Ako nemate fosfora, vaš mozak ne može dugo da pamti, kosti gube čvrstinu, zubi nemaju belinu i dovoljnu čvrstinu. Kriška crnog hleba ima tog dragocenog fosfora tek koliko u pet kriški belog.

Ako nemate holina, imaćete loš ten, nokti pucaju pre vremena, kosa hoće da rascvetava. Čak ako je deficit toliko velik, može doći do problema sa rožnjačom. Kriška crnog hleba ima u sebi holina tek koliko deset kriški belog.

I sad da se zamislimo malo. Doza holina koja je minimalno potrebna, jeste ako pojedemo dnevno u kompletnom obroku pet **kriški** crnoga hleba. Ako ne jedemo crni hleb, nego beli hleb, treba da pojedemo pet **veknj** hleba dnevno, da bi dobio holin. Ako pojedem pet vekni belog hleba dnevno, pući će mi stomak. Ako ne pojedem pet vekni, nemam holina, odoše mi nokti, ten, kosa i sve ostalo. Ne pada nam na pamet da nekome kažemo da jede 5 vekni hleba dnevno. Ovim samo karikiramo i hoćemo da pokažemo koliko je ishrana belim hlebom degradirana, uništena i nevažna.

U slatkišima ima previše energije koja ničemu ne služi. Kilogram masnog tkiva u višku, primorava srce da stvori nova četiri kilometra mreže krvnih sudova. Znači, dodatno opterećenje za srce. Deset kilograma u višku - srce svakog minuta mora da ishrani novih 40 kilometara. A možemo zamisliti, to jedno srce je stešnjeno, jer svuda oko njega se nalazi žuto salo, i ono jedva kuca. Šta je sa zglobovima kod debelih ljudi? Zglobovi stradaju, kičma se krivi, spuštaju se svodovi stopala i nastaju bolovi u listovima.

I kod takvih ljudi koji su debeli, čak su i ćelije poremećene, jer su deformisane i prepune masti. Česta je pojava da majke daju deci da piju sladak sok, i tada majke pravi velike probleme detetu. U tim godinama kod deteta (da ne govorimo o njegovom pankreasu, da ne govorimo o njegovoj jetri šta se dešava), u njegovim ćelijama se stvaraju budući depoi. I taj će mališan, koji je kao beba stalno pio nešto slatko, i nije postojalo vreme kada je uzimao hranu i vreme kada mu se želudac odmarao, taj će mališan kasnije, celog života, imati probleme sa viškom kilograma. To su oni ljudi koji kažu: "Pa ja se gojim valjda zato što pijem vodu. Smanjiću vodu da se ne bi ugojio." Zašto? Organizam je stvorio vakuole i ima tendenciju stalnog popunjavanja vakuola. U ćelijama tih debelih ljudi dominiraju te masne organele.

Hajde da se setimo šta ima u ćeliji. Jedro, jedarce, citoplazma, vakuole i tako dalje. Kod debelih ljudi, šta ima? Skoro da nema ništa. Masnoće

su tu sve popunile, a taj živi deo koji smo pomenuli gurnut je na periferiju. Degradacija. I zato su debeli ljudi skloni raznim infekcijama, bolestima, recimo dijabetesu, itd.

Treba uživati u životu, ali razumno. Kod ljudi koji piju kafu, puše, uzimaju puno masnoća, puno šećera, ne kreću se, došlo je do pojave aterosklerotičnih nakupina u krvnim sudovima. Ove nakupine nalazimo danas već kod šestogodišnje dece, jer piju koka-kolu, sede pored televizora, stalno nešto žvaću, itd.

Šta je dobra poruka? Ako uzimamo prvostepenu hranu, crni hleb, onda će vlakna da upiju višak masnoća, vitamin E iz crnog hleba radi svoj posao, podmladiće krvne sudove, onda stupa na scenu holin da očisti jetru od masnoća, i onda stupa na završnu scenu lecitin koji počinje da skida masne naslage. I ako se pojačano krećemo, onda te masne naslage počinju da se troše, i mi se sve bolje osećamo, sve nam je bolje, tako da život dobija novi kvalitet.

Preventiva je važna, odnosno vratimo se Bibliji i živimo po Bibliji. I onda Biblija kaže: "I zdravlje će tvoje brzo procvetati." Treba se radovati životu i čuvati prirodu.

Teško je razumeti pušače. Dvadeset miliona cigareta dnevno potroši samo Beograd. Svakoga dana Beograd za cigarete daje između 800 hiljada i milion evra. Po broju pušača, nalazimo se na petom mestu u svetu, a na trećem mestu u Evropi. Prvi su Grci, drugi Turci, pa mi. Po broju pušača, naše žene se nalaze na drugom mestu u Evropi. Prve su Šveđanke, druge su naše, ali je trend pušenja među našim ženama takav da će najverovatnije uskoro zauzeti prvo mesto.

Bilo bi dobro da novac, umesto za alkohol, kafu, cigarete i druge štetne stvari, koristimo za nešto dobro.

Na kraju, da rezimiramo ono što smo kazali. Čovek treba, ako želi da komunicira sa Bogom, da jednostavno pazi na duhovnu higijenu. Ima jedan tekst u Rimljanima Poslanici, u 12. poglavlju, 1. i 2. stih: "Molim vas dakle, braćo, milosti Božije radi, da date telesa svoja u žrtvu živu, svetu, ugodnu Bogu, da to bude vaše duhovno bogomoljstvo. I ne vladajte se prema ovome veku, nego se promenite obnovljenjem uma svojega, da biste mogli kušati koja je dobra i ugodna i savršena volja Božja."

Ne vladajte se prema ovome veku nego ispitujte koja je ugodna volja Božija. Hristos se molio za svoje sledbenike. Molitva koju je On uputio zapisana je u Jevanđelju po Jovanu, u 17. poglavlju, 15. i 16. stih: "Ne molim te da ih uzmeš sa sveta, nego da ih sačuvaš od zla."

Dakle, religiozni ljudi bi trebalo da budu svetlost svetu ili so zemlji. Da bi to mogli, oni moraju takođe da vode računa o svom zdravlju. Naime, biblijski stil života treba da bude takav da osposobi ljude da dostignu svoj potencijal stvorenja Božjih. Mi smo čitali da je čovek stvoren po obličju Božjem. Naravno, mnogima je teško da žive jednim savršenim životom. Ali koliko mi možemo, u granicama mogućnosti, smatramo da je to neophodno. Zato, potrebno je zaštititi centralni deo našeg tela, a to je naš um.

Umerenost je vrlo važna reč. Umerenost u poslu, umerenost u svim aktivnostima. Mi ćemo još jedanput ponoviti, i završiti ovo poglavlje sa onim što je Pavle kazao: "Vaša tela su 'naos'." Bog želi da bude prisutan u našem biću. Ako neko, na bilo koji način uništi telo svoje, on je odgovoran Bogu za to.

Adamov greh i greh danas

Na početku ovog poglavlja čitaćemo tekst koji smo već čitali, i na koji ćemo se ponovo podsetiti. On je zapisan u 1. Knjizi Mojsijevoj, u 3. poglavlju, 1. stih:

"Ali zmija beše lukava mimo sve zveri poljske, koje stvori Gospod Bog, pa reče ženi: 'Je li istina da je Bog kazao da ne jedete sa svakoga drveta u vrtu?' A žena reče zmiji: 'Mi jedemo roda sa svakoga drveta u vrtu. Samo roda s onoga drveta usred vrta, kazao je Bog, ne jedite i ne dirajte u nj, da ne umrete.' A zmija reče ženi: 'Nećete vi umreti, nego zna Bog da će vam se u onaj dan kad okusite s njega otvoriti oči, pa ćete postati kao bogovi i znati što je dobro što li zlo.' I žena

videći da je rod na drvetu dobar za jelo i da ga je milina gledati i da je drvo vrlo drago radi znanja, uzabra roda s njega i okusi, pa dade i mužu svojem, te i on okusi. Tada im se otvoriše oči i videše da su goli, pa spletoše lišća smokova i načiniše sebi pregače. I začuše glas Gospoda Boga, koji idашe po vrtu kad zahladi, i sakri se Adam i žena mu ispred Gospoda Boga među drvetu u vrtu. A Gospod Bog viknu Adama i reče mu: 'Gde si?' A on reče: 'Čuh glas tvoj u vrtu pa se poplaših, jer sam go, te se sakrih.'"

Evo teksta koji stoji pred nama u ovom proćavanju. Naslov teme glasi: "Adamov greh i greh danas." Solženjicin je 1972. godine u Parizu ka-

zao: "Zlo nije otpočelo sa nama, mi ga nećemo ni zaustaviti." A Kjerkegor je takođe dao jednu zanimljivu definiciju kada je kazao (to je jedna od kapitalnih definicija u religiji): "Suprotno od greha nije vrlina, nego vera." I u okviru ovih filozofskih definicija, mi ćemo pokušati da ovde govorimo.

Govoriti danas o grehu može izgledati anahrono, iluzorno, možda zastarelo. Pojam greha ili zla (sa biblijskog aspekta) sukobljava se sa dva shvatanja koja danas postoje. Jedno je već na izdisaju, međutim, drugo postoji. Dva učenja, dve filozofije, dva shvatanja. To su, u prvom redu, psihoanaliza Zigmunda Frojda, kao i dijalektički materijalizam. U početku su ova dva stava bila dosta različita, čak i suprotna. Međutim, kasnije, i psihoanaliza Frojda, kao i dijalektički materijalizam, postepeno se ujedinjuju i počinju polako da upotrebljavaju zajednički jezik u cilju objašnjenja tog velikog fenomena koji mi nazivamo zlo ili greh, sa kojim se suočavamo na ovoj zemlji. Kako objasniti te čudne fenomene ljudske psihe i kako objasniti problem zla? Ili možda, po nekima, greh stvarno ne postoji?

Prihvatimo ovu tvrdnju za trenutak, i sledimo logiku pokušaja psihoanalitičara, kao i drugih grana filozofije i sociologije, da objasne fenomen ljudskoga zla, jer zlo uistinu postoji i to je zajedničko mišljenje svih. Za većinu škola psihoanalize, o kojima ćemo nešto da kažemo ovde, zajedničko je da slede Frojda. Međutim, postoje nijanse, postoje razlike u shvatanjima. Zlo se manifestuje kroz zebnju, koja zatim stvara druga zla, druge nevolje. I kada danas psihoanalitičari govore o grehu ili o zlu koje je u čoveku, oni ga mešaju, ili ga prosto stapaju, ili zamenjuju sa nekom vrstom bolesti ljudske psihe, ljudskoga bića. I mi znamo da se sve više danas govori u stručnoj literaturi, o bolesti ljudi 20. veka, koju oni nazivaju neuravnoteženost ili neuroza.

Da rezimiramo: ako pogledamo škole psihoanalitičara koje danas postoje, one uglavnom idu ka tumačenju da zlo ili greh ne postoje kao takvi, nego da je to u stvari neuroza ili neuravnoteženost ili zebnja ljudskog bića. Neurotičan čovek izražava svoju bolest kroz svoje ponašanje, koje zatim stvara druge neuroze, jer čovek ne živi sam, nije izolovan. Ta njegova zebnja, koja postoji u čoveku danas, kažu psihoanalitičari, sprečava ga da ostvari samoga sebe, da dostigne stanje sreće, da jednostavno ostvari one bitne potrebe svoga bića, i rezultat toga jeste jedno antisocijalno ponašanje. Dakle, čovek koji ima neurozu u sebi, čovek koji ima tu zebnju (teološki izraz je greh) izražava svoje antisocijalno ponašanje prema svojoj okolini, prema svojim roditeljima, prema svojim kolegama na poslu, prema deci, prema

suprugu, prema supruzi. Sve dok zebnja postoji u njemu, on je antisocijalno nastrojen.

Ili pak, kažu oni, ne samo da on ima tu vrstu ponašanja prema svojoj okolini, prema roditeljima, deci i tako dalje, nego ta zebnja negativno utiče i na njega samoga, jer on ne poznaje njen uzrok, kažu psihoanalitičari, on savršeno poznaje proces svog ponašanja, on zna da postoji nešto što ga prosto nagoni da se ponaša na takav način, ali on ne poznaje uzrok takvog ponašanja i on pati zbog toga. Dakle, neuroza ne samo da ima za posledicu antisocijalno ponašanje prema okolini, nego uništava i samu ličnost, kažu psihoanalitičari koji se bave ovim problemom. Tako da bi takav čovek koji ima problem neuroze, želeo da promeni svoju kožu, svoje zanimanje, svoju ženu, svoje prijatelje. Jednom rečju, on želi izlečenje, on želi mogućnost života u harmoniji, sklad sa svojom okolinom, sa svojom suprugom, sa svojom decom.

Odakle dolazi takvo ponašanje čiji uzrok čovek nije uvek u stanju da definiše, da pronađe, ne samo u sebi, nego i u drugome? Čovek koji ima probleme sa neurozom svestan je da nisu uvek drugi krivi za njegovo takvo ponašanje. Na ovo pitanje, psihoanaliza Frojda odgovara na sledeći način: neuroza je u stvari jedno ponašanje gde čovek nosi u sebi, u svojim grudima, zebnju, i dolazi od napetosti koja se stvara od dva dela ljudske ličnosti, koju je još Frojd nazvao "ja" i "nad-ja", ili "ego" i "super ego". Naime, "ja" ima svoje težnje, "ego" ima svoje sklonosti, koje bi želeo skoro instinktivno da zadovolji, da zadovolji svoj libido, svoje strasti, svoje požude, ali tim težnjama se suprostavljaju različite zabrane, pritisci, zahtevi, i tada ljudsko "nad-ja" ili "super ego" izlazi iz spoljašnje, naturene savesti biću, i prihvata ove zahteve, natura ih delu bića koje mi nazivamo "ja", i tako nastaje rat u čoveku, nastaje neuravnoteženost, zebnja, nastaje nelagodnost. Dakle, takav čovek bi želeo da promeni svoju kožu, da promeni prijatelje, da pronađe izlečenje. Takav čovek se ne oseća ugodno sam u sebi, u svom biću, on se povlači u sebe i jednostavno ponaša se na jedan antisocijalni način.

Ne samo to, kažu psihoanalitičari, nego tako nastaje osećanje krivice i to je veliki problem. Dakle, usled rata u čoveku, između ega i super ega, dolazi do osećanja krivice, možda podsvesno, u kome se odvija neka vrsta mitske borbe, kaže Frojd, izvan vremena i prostora. Ta borba u čoveku stvara poremećaje, utvare, podseća, kaže Frojd, na ostatke neke daleke prošlosti kada je dete u isto vreme mrzelo i volelo svoga oca, želelo da ga ubije da bi zauzelo njegovo mesto i na taj način postalo odraslo, dok je za ocem osećalo potrebu više nego ikada ranije.

Još uvek smo na području psihoanalize Frojda. Znači, ovo što iznosimo jeste psihoanalitički pokušaj da se reši problem zla i shvatanje zla. Da bi se zlo rešilo i da bi iz čoveka nestala ta mitska borba koja se ne može objasniti racionalnim kategorijama, psihoanalitičari koriste neku vrstu arheološkog rituala. Naime, oni žele povratu u vlastitu prošlost, reaktualizaciju te prošlosti, kopanje po prošlosti, i na taj način se smatra da se može pronaći uzrok te zebnje koju čovek nosi u sebi, ili osećanja krivice koja je sakrivena negde u prošlosti. Psihoanalitičar će na taj način, smatra se, osloboditi individuu od tog osećanja.

Dakle, reč je, po psihoanalitičarima, o radikalnom nestanku krivice. U svakom slučaju, Frojd smatra da treba reaktualizirati prošlost, treba kopati po prošlosti, treba otkriti uzrok neuroze, zebnje u čoveku. Kada čovek sazna svoj uzrok, nestaje krivica, nestaje zebnja, nestaje nelagodno ponašanje u čoveku, jer će čovek razumeti sopstveno ponašanje.

Istina je, smatramo, da postoje određene neuravnoteženosti ili neuroze čije uzroke treba tražiti u prošlosti, u detinjstvu. Istina je da psihoanalitičari često leče i izleče bolesnike koji imaju problem neuroze. Ali je isto tako istina da postoji veliki broj ljudi kojima psihoanalitičari nisu u stanju da pomognu. I tu je psihoanaliza potpuno nemoćna. Zbog toga smatramo za potrebno da u ovom poglavlju napravimo jasnu razliku između dve stvari: između zakonitog osećanja krivice sa jedne strane, dakle zdravih ljudi, i s druge strane onih ljudi koji su bolesni i koji imaju, istina, lažni osećaj krivice.

Još jedanput ćemo ovo ponoviti. Dakle, postoje dve grupe ljudi. Jedna grupa ljudi je zaista imala probleme u svom detinjstvu u prošlosti, i takvi ljudi su zaista bolesni ljudi, i oni imaju lažni osećaj krivice. Zašto lažni? Zato što, u stvari, ništa loše nisu učinili, ali nose u sebi zebnju i neurozu, i zaista, psihoanalitičar, kopajući po prošlosti, otkrivajući uzrok toga, može pomoći takvoj osobi. I zaista, psihoanalitičari su pomogli mnogim osobama. Ako je u pitanju stvarna bolest, ako je reč o bolesnom čoveku, onda tu psihoanaliza može pomoći.

Međutim, postoji drugi deo ljudi koji u sebi nose zakoniti osećaj krivice. Šta to znači "zakoniti"? To znači da oni nisu bolesni, to znači da im psihoanaliza ne može ni na koji način pomoći jer su zaista prekršili određene norme pravila života. Mi smo govorili da čovek ima bitnu prirodu, ili ima neku vrstu duhovnog skeleta, ima određenu vrstu duhovne infrastrukture. Čovek je prekršio te zahteve svoje bitne prirode i na taj način zaista je grešio, i on ima zakoniti osećaj krivice. Može primeniti kakvu god hoće psihoanalizu, ali osećanje krivice ne može nestati iz ljudskoga bića. Dakle,

treba napraviti jasnu razliku između zakonitog osećanja krivice i lažnog osećanja krivice kod zaista bolesnih ljudi.

Zašto je ova tvrdnja važna? Jer, ako ne postoji zakoniti osećaj krivice, onda treba negirati svaku razliku između dobra i zla. Dakle, ako su bolesni svi ljudi koji imaju osećanje krivice, koji osećaju neurozu, zebnju, nelagodnost, to znači da jednostavno ne postoji zakoniti osećaj krivice, pravi osećaj krivice, koji znači: prekršili ste nešto, krivi ste. U tom slučaju sve je dozvoljeno. Smatramo da uloga psihoanalitičara, u tom slučaju, ne bi bila drugačija. Ona bi se sastojala u tome da svog pacijenta oslobodi svakog morala, svih zakona, svih kočnica, svih religioznih okvira, svih političkih i moralnih zakona. Znači, "zakoni ne postoje", trebalo bi reći takvima, "činite šta god hoćete, slobodno je", i na taj način ne postoji zakonita krivica. Smatramo da bi se u tom slučaju zlo uvećalo. Neuroza u čoveku, zebnja u ljudskom biću, ne samo da se ne bi umanjila, nego bi postala još mnogo veća, jer je sasvim jasno da jedan takav stav potpunog laksizma vodi u zakon džungle. Vladanje najjačeg bi bilo sasvim opravdano. Najjači bi naturao svoj libido, svoje požude, svoje zahteve, prema svima drugima osim prema samome sebi i u tom slučaju zlo bi se pojavilo u mnogo većem obimu, i svakog bi pogađalo osim onog najjačeg. Dakle, smatramo da mi ne možemo ukinuti sve moralne norme i voditi ljude u područje laksizma, jer bi to vodilo zakonu džungle.

Dakle, postoji zakoniti osećaj krivice, jer on realno postoji. U tom slučaju, psihoanaliza može biti primenjivana, ali samo nad bolesnima, jer zadatak psihoanalize je da oslobodi čoveka od lažnog osećaja krivice, njihovih neuroza stvorenih lažnim zabranama. Kao i svaka medicina, ona bi lečila bolesne. Međutim, postoje ljudi čija krivica realno postoji. To su zdravi ljudi. Ta krivica koju nose u sebi posledica je stvarno prekršenih pravila i normi, tako da je osećanje krivice posledica zla, a ne njegov uzrok.

Kako izlečiti zlo? Koju prevenciju pronaći za njega? Neki drugi savremeni psihoanalitičari pokušali su da poboljšaju svoj prilaz ovom problemu i nisu spremni da tako jasno suprotstavljaju dve zone u ljudskom biću - dakle ego i super ego koji ulaze u konflikt, tako da oni naglašavaju postojanje jedne moralne savesti u čoveku, kod svake individue. Oni kažu ovako: ova moralna savest se hrani i izgrađuje polazeći od sredine u kojoj se nalazi, ali se ne poistovećuje sa tom sredinom u potpunosti. Ona nije socijalni konformitet, jer se može suprotstaviti toj sredini, suditi joj, uspostaviti nove vrednosti po vlastitim nahođenjima. Iz tog odnosa, kaže ova druga grupa psihoanalitičara, između odnosa individue i društva, čovek pose-

duje neku vrstu moralne savesti. Ako postoji harmonija između individue i društva, mir će biti u ljudskoj duši. Ako postoji rat ili nesklad, nastaje rat u ljudskoj duši. Drugim rečima, treba zadovoljiti socijalne potrebe čoveka da bi nestala neuroza i zebnja iz ljudskog bića. Individua će osećati mir ako je zadovoljna svojim delovanjem, svojim radnim mestom, a rat ako to nije slučaj.

Sociolozi, sa treće strane, često tretiraju društvo kao individue. Oni razmišljaju o takozvanim bolestima društva u celini i o njihovom izlečenju. Tako na primer, materijalisti smatraju da zlo nije ništa drugo nego otuđenje čoveka koje se realizuje putem eksploatacije, tj. oduzimanja svake vrednosti i dostojanstva čoveku. Nestankom eksploatacije nestaje zlo. Mir će zavladati ljudskim bićem. Mi se sa ovim ne slažemo, jer čovek ima i duhovne potrebe, on ima jedan deo svoga bića koji niko i ništa osim duhovnih vrednosti ne može zameniti. Mnogo ljudi je dolazilo i kazalo: "Zaista je postojala praznina. Tek sada osećam." I to je dokazalo iskustvo, to nije ništa novo. Svi mi imamo potrebu i žed koju niko osim Boga ne može zadovoljiti, niko i ništa. Mi možemo imati dvorce, mi možemo imati automobile, mi možemo raditi šta god hoćemo, ali kada smo sami sa sobom, kada se pogledamo u ogledalu, mi ćemo morati, pre ili posle, da se suočimo sa činjenicom da postoji praznina u duši koju samo Onaj koji je stvorio čoveka može zadovoljiti.

Dakle, činjenica da ako na ekonomskom planu sve funkcioniše, mir će zavladati u srcu, zlo će nestati, neuroza će nestati - ne stoji, jednostavno ne može savladati ispit iskustva. Svi ovi načini, dakle i Frojd striktno, i sociolozi koji smatraju da sve od odnosa čoveka i društva zavisi, i oni koji smatraju da je čovek ekonomsko biće, svi govore o čoveku u odnosu na društvo ili o čoveku u odnosu na njega samog. Ali nijedan od ovih prilaza ne govori o odnosu čoveka i Boga. Zato smatramo, posle svih pokušaja da se reši ljudsko zlo ljudskim rukama, da se sagradi realnost ljudskim rukama, ljudska realnost gde bi čovek eliminisao zebnju iz svog bića, neuravnoteženost, nelagodnost u vlastitoj koži, smatramo da je pošteno pogledati i odnos između čoveka i Boga, čoveka pred Bogom. Jer, kao što smo kazali, ne verujemo da se problem zla ili greha ili zebnje ili neuroze, kako god hoćete, može rešiti, osim ako se razmišlja, takođe, o čoveku pred Bogom.

Jer zaista, zlo je ljudsko beznađe. Zlo ostaje da postoji, dok predložena rešenja ne mogu zadovoljiti čoveka. I kao što smo kazali, zlo često vodi u beznađe. Kao što je to i Kjerkegor kazao na jednom drugom mestu, da zebnja u čoveku rađa jednu ludu želju, beznađe, da čovek bude nešto drugo od onoga što jeste. To je prvobitni greh, i mi ćemo o tome malo kasnije govoriti. To

je želja čoveka da bude nešto drugo nego što je on u stvari, da ne bude više stvorenje, nego da on bude Bog, da on kreira vrednosti svemira.

Jedna grupa ljudi odbija da prihvati krivicu i pripisuje je nekome drugome, ili je potiskuje u svoju podsvest. Tako se zatvara u svoju slabost, u svoju usamljenost koja rađa druga zla. Znamo da postoje dve vrste osoba. Postoje introvertne i ekstrovertne osobe. I jedna grupa ljudi vam kaže: "Krivi ste", a vi: "Ne, nisam", uvek je neko drugi kriv. Druga grupa ljudi nikada ne kaže: "Drugi je kriv" (to su introvertne osobe), nego trpe, u sebi to preživljavaju, i konačno, nemir se nastani u duši. Ako pak, čovek želi da bude samo on, prihvatajući svoje odgovornosti i svoje vlastite pogreške i zablude, svoje propuste, i želi da živi sa njima, smatra se da takav čovek završava polaganom smrću uništen vlastitim teretom, iako mu u međuvremenu neki psihoanalitičar skine deo tereta koji nosi u sebi. To je drama, to je beznađe čoveka, to je ono o čemu su egzistencijalisti Sartr, Kami, Hajdeger, Kjerkegor govorili, o velikom problemu smisla ljudskog postojanja, jer mnogi smatraju da je ljudski život zaista jedna mučnina, da život nije vreden da ga čovek živi, da je život kontradiktornost i tako dalje, upravo kao posledica ljudskog beznađa.

Zlo postoji, ono nas pritiska, mi ga činimo, mi se sa njim susrećemo, mi patimo zbog njega, činimo ga drugima, činimo ga i sebi samima. Zato smatramo da bi bilo dobro, posle razmišljanja o čoveku u odnosu na društvo, ili u odnosu čoveka na njega samog, da razmišljamo i o odnosu čoveka pred Bogom. U tom slučaju, čovek zasluhuje da jednostavno shvati da oslobođenje od zla ne može doći od njega samoga. Oslobođenje od krivice, od prave, zakonite krivice može dati samo neko drugi, i mi smatramo da je to Bog.

Čini nam se da mi zlo ili greh ne možemo objasniti racionalnim kategorijama. Jer kad bismo mogli greh objasniti racionalnim kategorijama, mi bismo ga i opravdali. Rekli smo da je zlo realnost "sui dženeris", jedina takva realnost u svemiru. I zato, pokušaćemo ovde samo da posmatramo kako se zlo manifestuje. Konačno, istorija Adama i Eve ne daje objašnjenje zla. Ova istorija samo objašnjava kako su oni postali grešnici, jer greh nema dimenziju po sebi. Greh nema ontološku realnost, to nije zrno prašine, ili planeta. Zlo je jedna posebna realnost. Ako bi pokušali da ga definišemo, rekli bi da je greh, biblijski gledano, odbijanje.

Još jedanput ćemo ponoviti. Greh, po Bibliji, je odbijanje. Kakvo odbijanje? To je odbijanje da budem ono što Bog želi da budem, odbijanje da priznam ono što sam ja ustvari. To je bekstvo u realnost sagrađenu vlastitim rukama. Mi stalno želimo, to je u srcu tog prvobitnog greha - auto-

nomiju, lažnu autonomiju, želimo da sagradimo realnost svojim vlastitim rukama, iluzornu realnost, odbijamo stanje stvorenja koje nam je Bog dao.

Drugim rečima, to je odbijanje Boga kao Boga, i čoveka kao čoveka, to je odbijanje jednog reda i sklada koji postoje u svemiru. Zato smatramo da se ne može praviti razlika između prvobitnog greha, kao što je to nekada radila katolička crkva.

Znamo da je jedno od objašnjenja, zašto se krštavaju mala deca u katoličkoj crkvi, u tome da postoji takozvana krivica koju deca donose rađanjem. To je taj prvobitni ili praroditeljski greh, i smatra se da se dete krštava da bi se očistilo od te krivice. Međutim, biblijski gledano, greh se ne prenosi genetskim putem. Jer šta je greh? Greh je prekršaj zakona. Da li je to malo dete prekršilo neki zakon? Nije prekršilo. Mi ne možemo, dakle, govoriti da se greh prenosi genetskim putem. Šta se prenosi genetskim putem? Prenose se sklonosti, prenose se posledice greha.

To znači, kada se jedna mala beba rodi, ona je automatski sklona da čini greh, i ona oseća posledice tog greha. Ali čovek postaje grešnik tek onog trenutka kada sam učini greh. Znači, mi ne možemo govoriti da se Adamov greh prenosi genetskim putem. Prenose se posledice toga greha. Onda kada čovek svojevolejno odluči da krši određene principe, on postajemo grešnik. Zato smatramo da je prvobitni greh bio onaj greh koji je učinjen u početku od strane dve ličnosti koje su odabrale da ne prihvate vlastito stanje stvorenja pred Bogom. To je prvobitni greh koji je ostao do danas, ne zato što se prenosi putem hromozoma, nego zato što se osećaju njegove posledice.

Zanimljivo je da se prvobitni greh Adama i Eve ponavlja sve do danas, jer greh Adama i Eve je i naš greh. To je greh svih ljudi u njihovoj večnoj pobuni protiv Boga i protiv njih samih. Uvek u životu kad bežimo u realnost sagrađenu vlastitim rukama, kada smatramo da se mi možemo iščupati od zla i greha, kada mi postanemo aršin za merenje onoga što je dobro i što je zlo, kada odbijamo Božje principe, kada odbijamo plan koji Bog ima za ljudsku rasu, mi činimo prvobitni greh, mi želimo autonomiju koja je lažna, jer ne postoji autonomija u odnosu na Boga. Čovek je stvoren da živi sa Bogom, on je stvoren za Boga, kako kaže jedan autor: "On je stvoren da uživa u prisutnosti Božjoj i da Bog uživa u prisutnosti ljudskoj." Bog je stvorio čoveka da mu se raduje. Svako drugo stanje čoveka osim u toj zajednici sa Bogom je stanje otuđenja, stanje zebnje, stanje straha, stanje neizvesnosti, stanje beznađa. To je biblijski stav.

Mi imamo slobodnu volju i mi možemo odlučiti da idemo svojim putem, ali svako kršenje

svemirskih principa harmonije vodi čoveka u stanje zebnje i neuravnoteženosti. Moji gresi, moje akcije, moje grešne misli, moji aktivni gresi, moji prekršaji, nisu u svojoj suštini ništa drugo do konkretna realizacija raspoloživosti celog mog bića da se pobuni protiv Boga. Mi smo nasledili sklonost pobune protiv Boga. Mi bismo želeli da pobegnemo. Raspoloživost je celog bića da ustanemo protiv Boga i protiv principa mira, ljubavi, istine, pravde. Tako greh u svojoj biti nije samo jedan nedostatak, prekršaj, mana, to je stanje odbijanja, stanje revolta čoveka.

Kao što smo kazali, prvobitni greh o kome se mnogo govori, jeste greh svih ljudi, to je greh od početka, neprenosiv ali obnavljan uvek iznova, tim više što prekid veze sa Bogom povlači za sobom posledice koje umanjuju umne sposobnosti čoveka, slabe njegovu psihi i jačaju njegovu želju za pobunom. To znači, od onog dana, od Adama pa nadalje, moje mentalne sposobnosti su oslabljene, snage za pobunom protiv Boga su veće, tako da pri kraju istorije čovečanstva, mentalne moći čoveka će biti najslabije, a želja za pobunom protiv istine, pravde, mira i ljubavi će biti najveće u odnosu na bilo koji period u prošlosti. To je biblijski stav.

Greh će se umnožavati, na osnovu Biblije, jer zlo rađa zlo i hrani se njim. Stvorenje nije imalo izbor, po Bibliji, između jednog boga dobra i jednog boga zla, kao što bi neki to hteli. Ono je moglo prihvatiti između prihvatanja svog stanja stvorenja pred Bogom i odbijanja tog stanja. Dakle, u Bibliji nema dualizma. Zlo nije nešto ili neko, a takođe nije ni ništa. Neuroza, zlo, je osećanje krivice kao posledice greha koji je čovek učinio.

Evo načina kako naš tekst, koji smo na početku čitali, podvlači ovu činjenicu. Na primer, jasno je da su Adam i Eva pre učinjenog greha bili goli, i nisu osećali stid. Pogledajmo tekst u 1. Knjizi Mojsijevoj, 2. poglavlju, 25. stih. Biblijski pisac na jedan moderan i savremeni način podvlači problem ljudskoga mira i nelagodnosti u svojoj vlastitoj koži:

"A behu oboje goli, Adam i žena mu, i ne beše ih sramota."

Možemo da kažemo da su u ovom stanju, Adam i Eva bili nevini. Nevini, ne u seksualnom smislu, polnom smislu. Ovde nije reč o polnoj čistoti. U ovom stanju svoga postojanja, oni nisu imali razloga da se stide jer su bili na svom mestu, u svojoj koži, u zajednici sa Bogom, sve je bilo u redu. Međutim, posle učinjenog greha, koji takođe nema ništa zajedničkog sa seksom, oni se osećaju goli i osećaju potrebu da se nekako pokriju, da zaštite to svoje biće, osećaju se nelagodno u svojoj koži. Pogledajmo 3. poglavlje, 7. stih:

"Tada im se otvoriše oči, i videše da su goli."

Pa zar nisu videli pre toga da su bili goli? Jesu, ali sada počinju da se nelagodno osećaju. I šta su učinili?

"Pa spletoše lišća smokova", da pokriju tu svoju golotinju.

To je želja čoveka da sam sebe spase, da sam sebe pokrije i zaštiti, da sam reši sve probleme čovečanstva. "Lišće smokovo", od Edemskoga vrta pa do današnjih dana - želja i pokušaj ljudskih bića da reše svoj problem bez Boga. Međutim, tekst kaže:

"I začuše glas Gospoda Boga, koji iđase po vrtu kad zahlti."

I šta radi čovek koji se do tog dana radovao svom Bogu i svom Tvorcu? Ja verujem da je postojala velika radost do tada, kao kada se dete sretne sa svojim ocem, velika radost. Ali, onoga dana kada je čovek prekršio određene norme, on je imao zakoniti osećaj krivice. I šta rade Adam i Eva? Kriju se iza drveta u vrtu. Dakle, posle učinjenog greha oni se osećaju golim i imaju potrebu da se pokriju. To je zakoniti osećaj krivice koji ljudi imaju, koji niko i nikakva psihoanaliza ne može da reši.

Tamo gde bi se neki psihoanalitičar potrudio da izbriše osećaj krivice, Bog daje jedno drugo rešenje. On ih poziva i pokriva. Tako pokazuje da oni mogu verom u isto vreme biti grešnici, ali pri tome grešnici kojima je oprošteno, grešnici koji su pokriveni u svojim vlastitim očima. Tekst podvlači činjenicu bezvrednosti ludog bekstva od realnosti.

Pogledajte šta se događalo. Prvo bekstvo je bekstvo u agresivnost, kada je Bog kazao Adamu, 11.stih: "Ko ti каза da si go? Da nisi jeo s onoga drveta što sam ti zabranio da jedeš s njega?"

Šta kaže Adam? 12. stih: "Žena koju si udružio sa mnom, ona mi dade s drveta, te jedoh."

To je vrlo savremen tekst. Zebnja, strah, osećanje krivice. "Nisam ja kriv," A šta radi žena?

"A Gospod Bog reče ženi: 'Što si to učinila?' A žena odgovori: 'Zmija me prevari, te jedoh.'"

"Nisam ja kriva."

Druga važna vrednost ovog teksta jeste da tekst podvlači bezvrednost čoveka pred svojom savešću. Adam i Eva pokušavaju da se sakriju pred Božjim pogledom. "Sakriše se daleko od lica Gospoda Boga", kaže tekst. Odbijanje Adama i Eve da sebe prihvate takvim kakvim su, jeste odbijanje grešnika koje vodi u stanje zebnje. Ako postoji u nama krivica, ako postoji nelagodnost, ako postoji zebnja, postoji samo jedan put, a to je prihvatiti to stanje, i prihvatiti oproštaj Božji, milost Božju, prihvatiti da nas On pokrije, da nas On proglasi drugačijima. Oni koji su iskusili Božji oproštaj, znaju o čemu se radi.

Postoje ljudi koji su celi svoj život nosili krivicu kao teško breme sve dok nisu sami sa Bogom,

u tajnosti svoje sobe, shvatili da im Bog može oprostiti kada su se iskreno pokajali. Što se tiče Adama i Eve, oni su pokušavali da sami sebe sakriju, da sami sebe obuku, da sami sebe opravdaju. Nasuprot tome, Bog ih poziva da prihvate sami sebe takvima kakvi su, da priznaju svoj greh, da se ne maskiraju i ne negiraju, nego da verom prihvate Boga koji ih spasava, da prihvate Njegovu pravdu i Njegovu milost, Njegov oproštaj, Njegov plan za njihov život. Biblijska vera je od svojih začeta, u biblijskom tekstu, bila ona koja je donosila rešenje za problem zla.

Iznesimo sada biblijski stav kada je u pitanju plan spasenja. Zamislimo da sam ja bio ateista sve do svoje 25. godine. Negirao sam Božje postojanje, pokušavao sam da se sam opravdam, da se sam pokrijem, da sam sebe izlečim od osećanja krivice. Ali u 25. godini, na primer, sreo sam se sa Hristom, sa Bogom, shvatio sam da je On jedini koji može da me oslobodi moje krivice, jedini koji može da mi donese mir, jedini koji može da me obuča da ne vidim tu golotinju svoga bića. I odlučio sam da živim jednim novim životom. Međutim, 25 godina ja sam grešio, a Biblija kaže: "Plata za greh je smrt." Ako sam grešio, šta vredi što ću sada prihvatiti Hrista? I tu Bog pronalazi rešenje. Mi često u teologiji ovde govorimo o takozvanoj "uračunatoj pravdi". Ona glasi ovako, apostol Pavle u Delima apostolskim 17,30 kaže:

"Ne gledajući Boga na vreme neznanja, sada zapoveda svim ljudima da se pokaju."

Tu se govori o ovoj uračunatoj pravdi. Šta znači "uračunata pravda"? To znači: zato što u ovom trenutku mog života ja prihvatom Hrista kao svoga Spasitelja, i krstio sam se, Bog moje grehe koje sam činio u ovom periodu - uračunava Hristu, govoreći čisto pravnim jezikom, a Hristov pravedni život uračunava meni. Hristos je za te grehe umro na krstu Golgote i on je zadovoljio maksimu svemira: "Plata za greh je smrt", a Bog meni uračunava Hristov pravedni život. Zato, kada Bog mene pogleda, on me gleda kroz Hrista, i tako Bog opravdava ovaj moj prošli život. Hristos je moj Spasitelj. To je ono što se u teologiji kaže: Hristos je moj Otkupitelj. Od čega me je On otkupio? Isus Hristos je Otkupitelj sveta. On me je otkupio od mojih greha. Biblija kaže: "Plata za greh je smrt", ali Bog moje grehe uračunava Hristu, i On je umro na krstu Golgote za grehe svih onih koji su želeli da prihvate Njegovu milost, a Njegov pravedni život meni uračunava.

Međutim, ako sam se ja tog i tog datuma krstio, prihvatio Hrista kao svoga Spasitelja, šta će biti nadalje? Vraćam se Bogu. Da li ću moći da ne grešim više? Ovde se govori o takozvanoj "datoj pravdi". Šta to znači? Hajde da čitamo Filibljanima Poslanicu, 2. poglavlje, 13. stih, ovo je vrlo važan tekst:

"Jer je Bog što čini u vama da hoćete i učinite što mu je ugodno."

Onoga dana kada sam ja odlučio da prihvatim Hrista kao svoga Spasitelja, Biblija kaže da će mi Bog dati snagu, ako ja to želim: "Jer je Bog što čini u vama." Šta čini? Slušajmo pažljivo Pavlove reči koji je imao istančano uvo za duhovne procese u čoveku:

"Jer je Bog što čini u vama...", šta prvo? "Da hoćete i da učinite što je njemu ugodno." Šta to znači? Kada čovek živi religioznim životom, on ne živi sa nekom mukom principe pravde, istine, ljubavi, mira, po principu: "Bog to kaže i ja to moram da učinim." Religiozan čovek to čini jer želi, on shvata da je dobro što čini, on se raduje tome, on će hteti da to čini, Bog će prosvetliti njegov um i videće da je zlo - zlo, i da je ružno, i da je odvratno, i da je blato, i pobeći će od njega daleko, a shvatiće svu lepotu mira, istine, pravde, ljubavi: "Jer je Bog što čini u vama da hoćete i da učinite što je Njemu ugodno." Znači, ovde se govori o tome da će Bog dati snagu čoveku da živi ispravno.

Međutim, biće trenutaka padova. Mi ne možemo kazati da život religioznog čoveka ide samo uspravno, to nije realno. Tendencija je uspravna, sa malim padovima. U stvari, on napreduje dalje. Savršenstvo u Bibliji nije tačka, plafon, koji čovek dostigne. Kao biljka koja počne da raste, ona je divna i kada je mala i kada je velika, ona je u svakom svom stadijumu savršena. Biti savršen znači biti u svakoj tački postojanja onakav kakvog me Bog želi. To znači napredovati u svojoj vezi sa Bogom, u svojoj zajednici sa Bogom. Ima loših trenutaka, kada čovek ponovo silazi, ali diže se i napreduje. Jovan kaže:

"Dečice, ovo vam pišem da ne grešite, ali ako neko sagraši imamo zastupnika kod oca, Isusa Hrista pravednika."

Vrlo važan tekst. Ovako Bog opravdava čoveka. On pokriva njegov prošli život i daje mu snagu da živi jednim novim životom. Dakle, biblijska religija ne negira zlo.

Biblijsko rešenje za zlo se zove vera ili poverenje. Vera je u Bibliji sinonim za poverenje. Šta to znači? To se mora doživeti, to se ne može objasniti racionalnim kategorijama. Poverenje u Boga se stiče iskustvom da mi Bog prašta, da Bog može da me spase od stanja zebnje, da mi prašta moje prošle grehe, da je Isus Hristos umro za njih i da ja želim sada da živim jednim novim životom. Zato je Kjerkegor kazao, i to je jedna od kapitalnih definicija u religiji, da suprotno grehu nije vrlina, nego vera. Kada je on ovo kazao, onda je mislio na sledeće. Postoje neka shvatanja kod ljudi da hodočašća, veliki novci koje ćete dati u crkvu, dobra dela, sve nas to može spasiti. U Bib-

liji ne postoji spasenje dobrim delima, ali dobra dela su bitna u religiji.

U Bibliji se govori o sledećem: dobra dela moraju biti posledica ljubavi. Mi znamo da je skoro sve na ovom našem svetu bazirano na principu interesa. To znači (analizirajte sebe), da je čovek toliko sebično biće, da je toliko prožet grehom, da ne može, a da ne razmišlja o kategorijama interesa. To dalje znači, ako bi ja mom drugu učinio nešto dobro, sigurno je da će mojim umom, bar negde tamo, prostrujati misao: "Trebaće mi on jednoga dana. Ko zna. Ne znam čime se bavi. Ako je lekar, trebaće mi." Zato se jedan teolog, koji je shvatio dubinu ljudskog zla, molio Bogu da mu oprosti ne samo za loša dela, nego i za dobra dela, jer je shvatio kolika je sebičnost u čoveku, kako su ljudski motivi nečisti.

I brak se često sklapa iz nekih drugih motiva, a ne iz ljubavi. Znači, ako je moje dobro delo, koje sam učinio nekome, posledica ljubavi, onda je to ono što je vredno. Koliko god je istina u Bibliji da se nećemo spasiti pomoću dela i kroz naša dobra dela, toliko je i istina da se nećemo spasiti i bez njih. Jer Biblija kaže da će nam Bog suditi na osnovu naših dela, ali u Bibliji je jasno dato do znanja da ta dela moraju biti posledica ljubavi, a ne: "Evo novca, ali dopusti da ja radim šta god hoću, i da mislim šta god hoću."

Čovek grešnik ima, dakle, samo jedno rešenje: da pred Bogom prizna ono što jeste, i ništa više, ali ništa ni manje - da prizna da je grešnik. To znači: ne bežati od samoga sebe, ne bežati od Boga ili tražiti lažne uzroke svoje zebnje.

Biblijska religija radikalno rešava taj zamršeni krug psihoanalitičara, krug zebnje. Greh vodi čoveka u zebnju, zebnja rađa neurozu koja parališe, odvodi od dobra, povećava sklonost ka lošim delima i lošim mislima. Ali sada, Bog ovaj začarani krug kida svojom milošću. On pokriva grešnika koji ostaje grešnik dok Hristos ne dođe, ali koji postaje oprošten, opravdani grešnik. On više nema potrebe da živi u beznađu jer ga Bog prihvata takvim kakav je, tako da on može i sam sebe da prihvati. Bog ga voli iako je grešnik. Tako da ako shvati da ga Bog voli, on može voleti sam sebe, a samim tim voleti i druge ljude. Jer čovek ne može voleti bližnje ako mrzi samoga sebe. Vera ili poverenje u Boga izvodi čoveka iz njegovog sopstvenog lavirinta. On postaje slobodan na svom nivou, istina ograničen, ali vera mu pomaže da ne živi u beznađu i da više ne pokušava da beži u apsolutizaciju ili želju da on sam postane Bog.

Postoji jedan tekst koji se duhovnim sazrevanjem sve bolje razume. 1. Mojsijeva, 3. poglavlje, 15. stih, u trenutku najveće drame, u trenutku kada je beznađe izgledalo potpuno, kada više nije bilo rešenja za Adama i Evu, ovde pos-

toji prvo obećanje u Bibliji da će doći Mesija koji će osloboditi čoveka od problema u kome se nalazi. Tekst kaže:

"I još mećem neprijateljstvo između tebe i žene, i između semena tvogega i semena njezina; ono će ti na glavu stajati, a ti ćeš ga u petu ujedati."

Pokušaćemo jednostavnim rečima da objasnimo ovaj tekst. Bog kaže: "Mećem neprijateljstvo između tebe i žene", ovde je reč o samom Sotoni ili zmiji koja predstavlja Sotonu. Dakle, postojaće rat između Sotone i, u ovom slučaju, žene, koja može predstavljati i crkvu. Međutim, to nije najveći naglasak. Naglasak je: "između semena tvogega", to jest svih potomaka Sotone i njega samog, "i semena njezina". Ovde su teolozi oduvek videli aluziju na Mesiju koji će biti rođen od žene, na Isusa Hrista. I onda tekst kaže: "Ono će ti na glavu stajati, a ti ćeš ga u petu ujedati."

Smatra se da je Sotona smrtnom ranom ujeo Hrista kada je bio na krstu Golgote, ali da će na kraju istorije čovečanstva Hristos stati zmiji na glavu. "Ono će ti na glavu stajati", to ženino seme, "a ti ćeš ga u petu ujedati". Čim se čovek osećao golim, čim se osećao da je u stanju neuroze, Bog daje obećanje: "Doći će neko ko će ipak na kraju istorije stati zmiji na glavu."

Proročanstvo o 2300 godina

Pre nego što počnemo sa objašnjenjem proročanstva o 2300 godina, reći ćemo nekoliko reči vezano za jevrejsku svetinju (hram). Postoji nekoliko perioda u istoriji jevrejske svetinje. Prva svetinja koju su Jevreji imali bio je šator ili neka vrsta jedne male građevine. Međutim, jevrejska svetinja nikada nije menjala svoju suštinsku strukturu. Ona je menjala, naravno, građevinu. Tako je postao kasnije jerusalimski hram.

Međutim, na samom početku, kada je Bog dao svetinju Jevrejima, On je kazao da daje svetinju svom narodu da bi na jedan poseban način počivao u sredini svoga naroda. To je vrlo važna misao, dakle, da Bog stanuje na jedan poseban način u svom narodu. Ono što ćemo u ovom poglavlju reći vrlo je bitno, jer doktrina o svetinji predstavlja kao neku vrstu skeleta koji stoji iza cele Biblije. Dakle, kada se govori o jedinstvu Biblije, učenje o svetinji je neka vrsta kičme koja povezuje sve biblijske tekstove.

Znači, prva stvar: Bog je dao svetinju svom narodu da bi prebivao na jedan poseban način u sredini svog naroda, da oprašta grehe narodu.

Jevrejska svetinja se delila na dva dela. Prvi deo se zvao "Svetinja" (A), i tu je bio ulaz (a) (vidi

Zlo će biti jednom zauvek uništeno. To je spasenje koje je dato ljudima kroz Isusa Hrista besplatno. Potrebno je da verom, poverenjem, prihvatimo to spasenje, bez nervoze, bez bekstva, bez fanatizma. Ponovo podvlačimo: religija koja u sebi sadrži fanatizam nije biblijska religija. Religiozan čovek treba da živi normalnim životom, ali životom koji u sebi ima veru u Boga.

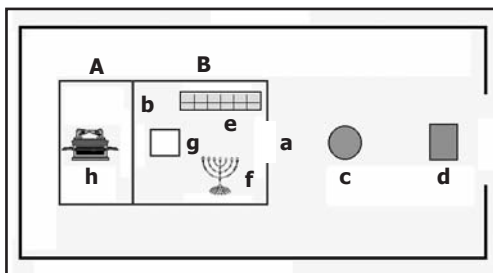
I poziv koji odzvanja kroz vekove je ono što bi bilo dobro da zapamtimo za kraj, a nalazi se u 9. stihu 3. poglavlja 1. Knjige Mojsijeve:

"A gospod Bog viknu Adama i reče mu: 'Gde si?'"

Da li je Bog znao gde se Adam nalazi? Šta znači ovo pitanje: "Gde si?"

Gde si, o, čoveče? Gde se kriješ? Kakva to sve drveta postoje između tebe i mene? Gde si, o, čoveče?

sliku). Drugi deo se zvao "Svetinja nad Svetinjama" (B). Između Svetinje i Svetinje nad Svetinjama nalazila se jedna zavesa (b).

Koje stvari su se nalazile u Svetinji? Već u predvorju Svetinje nalazio se jedan umivaonik (c) gde su sveštenici prali ruke, i takođe jedan oltar koji je bio sazidan od kamenja (d), a na vrhu tog oltara bile su prinošene žrtve. Taj prvi oltar, koji se nalazio u predvorju svetinje, zvao se "žrtvenik" ili "žrtveni oltar". Sveštenik bi prinosio žrtve, onda bi oprao ruke, i ulazio u svetinju.

U prvom delu ili u Svetinji, sa desne strane, nalazio se sto na kome je bilo 12 hlebova (e). Ovi hlebovi su svaki dan, svako jutro, postavljani

ovde. Sa leve strane nalazila se čuvena "menora" ili sedmokraki svećnjak (f). A tu do zavese nalazio se jedan drugi oltar koji se zvao "kadioni oltar" (g). On je imao kao neke vrste rogova.

U "Svetinji nad Svetinjama" nalazio se Kovčeg (h) koji je bio načinjen od skupocenog drveta, obložen zlatom, i u kome su se nalazile dve ploče zakona koje je Bog dao Mojsiju - Deset Božjih Zapovesti. Ove ploče zakona pokrivao je jedan čuveni poklopac koji su Jevreji zvali "kaporet". Grci su ga zvali "hilasterion". Imao je posebno značenje, kao što ćemo videti. Ovaj kovčeg su pokrivali anđeli svojim krilima (dva anđela simbolično), koji su bili načinjeni od nekog lepog materijala. Na taj način, simbolično, Bog je sam štitio ove ploče zakona.

Još jedanput da ponovimo. U predvorju hrama se nalazio žrtveni oltar ili žrtvenik, i nalazila se jedna posuda gde su sveštenici prali ruke. U prvom delu ili Svetinji nalazio se, sa desne strane, sto sa 12 hlebova. Svaki hleb je predstavljao jedno pleme sinova Izrailjevih, jer je bilo 12 plemena. Sa leve strane se nalazio sedmokraki svećnjak ili menora. Onda je postojao jedan drugi oltar, kadioni oltar, zatim je tu bila zavesa, čuvena zavesa koja je delila Svetinju od Svetinje nad Svetinjama. I zatim se nalazio kovčeg, Zavetni kovčeg, u kome su se nalazile dve kamene ploče na kojima je bilo ispisano Deset Božjih Zapovesti.

Ova Svetinja je toliko puna dubokog smisla. Čitav plan Božjeg spasenja nalazi se ovde opisan. Kada je Hristos u Jevanđeljima kasnije kazao: "Ja sam hleb života", on je očito aludirao na ono što se nalazilo u svetinji. Ili kada je kazao: "Ja sam svetlost svetu", takođe je aludirao na svećnjak ili menoru koja se nalazila u prvom delu ili u Svetinji.

Kako se odvijala služba? To je veoma važno. Postojale su dve službe, dve vrste službi koje su se odvijale: takozvana "svakodnevna služba" i "godišnja služba". Šta se događalo svakoga dana u svetinji? Svakoga dana sveštenik je uzimao jedno jagnje, nad glavom toga jagnjeta ispovedao je grehe. Stavljao bi ruke na glavu, i simbolično, gresi su sa njega prelazili na to jagnje. To jagnje je bilo zaklano, ono je bilo prineto na žrtveni oltar, a sveštenik bi sa malo krvi tog jagnjeta svaki dan ulazio u Svetinju i poprskao bi ovu zavesu.

Još jedanput ćemo ponoviti. Jedan Izrailjac je mogao da živi sto kilometara daleko od Svetinje, ali on je znao da se u Svetinji prinosi žrtva, svako jutro i veče. Postoji takozvano vreme jutarnje i vreme večernje žrtve. Sveštenik bi prineo zaklanu žrtvu, i simbolički, gresi su sa njega prelazili na jagnje. Sveštenik je predstavljao narod. Koga je predstavljalo jagnje? Isusa Hrista. Jagnje je bilo prineto na žrtvu, a sa malo krvi tog jagnjeta sveštenik je ulazio samo u prvi deo Svetinje i poprskao

kao bi ispred ove zavese. Na taj način, zapazimo, gresi su simbolički beleženi, ostajali su tu ispred zavese. Gresi su se sakupljali, prljali su Svetinju.

Da bi Bog poučio svoj narod kako je greh strašan, ljudi su činili ovo. Ovo je bila žrtva za celi narod. Znači, Izrailjac se nalazio sto kilometara daleko, učinio je greh, nije mogao da dođe u Svetinju, ali on je znao da se svakog jutra i večeri prinosi žrtva za njega i on se molio Bogu, i on je znao da je ova žrtva bila prinošena i za njega. Dakle, ujutru i uveče - jutarnja i večernja žrtva. Simbolično, Svetinja je prljana, jer su gresi unošeni u Svetinju svakog dana. To je svakodnevna služba. Naravno da je i pojedinac koji je sgrešio takođe mogao da dođe u Svetinju, ispovedi svoje grehe i da svešteniku životinju da prinese žrtvu.

Postoji i takozvana godišnja služba, jedanput godišnje, na takozvani "Jom kipur" ili "dan očišćenja". "Jom" na jevrejskom znači "dan", "kipur" znači "očišćenje". Znači, bio je postavljen jedan dan u godini za tu službu. Danas je "Jom kipur" jedan od najvećih praznika Jevreja. "Jom kipur" je bio dan kada su svi gresi koji su se skupljali u svetinji, koji su prljali svetinju, bili očišćeni.

Kako se to odvijalo? Jedanput godišnje, službu više nije vršio sveštenik, nego prvosveštenik, znači po rangu najviši. On je vršio službu tog dana. Ovom prilikom bila su dovedena dva jarca, a ne jagnje. Onda je bacana kocka i rečeno je da će jedan od tih jarčeva biti za Gospoda, a drugi za Azazela. Azazel predstavlja u Bibliji Sotonu.

I šta se događalo? Prvosveštenik bi nad glavom jarca za Gospoda ispovedio grehe naroda. Simbolično, gresi su prelazili sa njega na jarca. Jarac je bio zaklan, prineta na žrtvu, a sa delom te krvi prvosveštenik, ovom prilikom, nije ulazio samo u Svetinju, nego je ulazio u Svetinju nad Svetinjama. Dakle, jedanput godišnje, ne obični sveštenik nego prvosveštenik, je sa krvlju jarca za Gospoda ulazio iza zavese. I šta se događalo? On više bi ne poprskao sa krvlju ispred ove zavese, nego je poprskao krvlju ispred kaporeta ili poklopca ili hilasteriona.

Kakva je bila simbolika toga? U kovčegu su se nalazile dve kamene ploče. Na njima su bile Deset Božjih Zapovesti. Božje zapovesti kažu: "Ko sgreši taj mora da umre, plata za greh je smrt." To kažu zapovesti. Ali, sada je tu krv. Dakle, neko je umro. Zahtevi zakona su ispunjeni, gresi naroda su očišćeni krvlju životinje koja je predstavljala Isusa Hrista. Onda bi prvosveštenik izlazio iz Svetinje nad Svetinjama, vraćao se nazad, i te iste grehe bi ispovedio nad glavom jarca za Sotonu ili Azazela. Taj jarac je onda vođen u pustinju gde su ga obično rastrgle divlje zveri, ili je bacan sa neke visoke stene dole u more gde je uginuo.

Kakva je bila simbolika? Simbolika je duboka. Čitav plan spasenja je ovde. Isus Hristos će um-

reti za grehe naroda, on će zadovoljiti zahteve zakona, ljudi će moći da budu spaseni, ali na kraju istorije čovečanstva svi gresi će ipak biti svaljeni na glavu Sotone, i on će biti uništen jednom zauvek. Na taj način, jedanput godišnje, svetinja je čišćena. Zato se ovaj dan zvao "Jom kipur" ili "Dan očišćenja", dan kada je svetinja bila očišćena od svih onih greha koji su se u toku godine gomilali u svetinji.

Dakle, da ponovimo još jedanput. Dve vrste službi: svakodnevna i godišnja. Svaki dan gresi su unošeni, i prijali su svetinju. Jedanput godišnje, posebnom službom koju je vršio prvosveštenik, Svetinja je bila očišćena od greha naroda. Sve ovo je zapisano je u Mojsijevim knjigama. Čitava poglavlja su posvećena Svetinji. I ako je to Bog uradio, znači da je smatrao da je to jako važno.

Pošto ovo znamo, idemo u Knjigu proroka Danila, 8. poglavlje, čitaćemo 13. i 14. stih. Tekst kaže: "Tada čuh jednoga sveca gde govoraše, i jedan svetac reče nekome koji govoraše: 'Dokle će trajati ta utvara za svagdašnju žrtvu i za otpad pustošni da se gazi svetinja i vojska?'"

Ovo je, za sada, sve čudno i strano. Za sada, zapazimo samo pitanje koje jedno nebesko biće postavlja: "Dokle će trajati ta utvara za svagdašnju žrtvu", znači za svakodnevnu žrtvu, "i za otpad pustošni, da se gazi svetinja i vojska?"

I onda stoje misteriozne reči koje su predmet našeg proučavanja u ovom poglavlju: "I reče mi: 'Do dve tisuće i tri stotine dana i noći, onda će se Svetinja očistiti.'"

To je poznato proročanstvo, najduže proročanstvo u Bibliji. Ono glasi ovako: od vremena Danila, nakon 2300 dana i noći (u originalu piše "jutara i večeri"), Svetinja će se očistiti. Ne znamo u ovom trenutku ni kada počinje ovo proročanstvo, ni kada se završava, ni šta se događa između. Za sada samo znamo da je neko nebesko biće kazalo Danilu: "Do 2300 dana i noći", a znamo da jedan dan u Bibliji predstavlja jednu godinu - znači nakon 2300 godina, "i onda će se Svetinja očistiti".

O čemu je reč? Da čitamo dalje: "A kad videh ja Danilo ovu utvaru, i zaiskah da razumem, gle, stade preda me kao čovek. I čuh glas čovečiji nasred Ulaja, koji povika i reče: 'Gavrilo,'" (to je jedan anđeo), "kaži ovome utvaru." I dođe gde ja stajah, i kad dođe uplaših se, i padoh na lice svoje, a on mi reče: "Pazi sine čovečiji, jer je ova utvara za poslednje vreme."

Pazi sine čovečiji, jer je ova utvara, ovo proročanstvo, ova vizija o 2300 dana i noći, posle čega će se Svetinja očistiti, za poslednje vreme.

"A dok mi on govoraše, ja bijah izvan sebe ležeći ničice na zemlji, a on me se dotače i ispravi me, te stadoh. I reče: 'Evo ja ću ti kazati šta će biti na kraju gneva', vidimo da je u pitanju pos-

lednje vreme, "na kraju gneva", to je ta reč "kec", "jer će u određeno vreme biti kraj".

Kraj će biti u određeno vreme, kaže Gavrilo Danilu. Prvi deo 8. poglavlja Knjige proroka Danila je nama poznat, mi smo o tome govorili u prošlim poglavljima. Ono što nas interesuje, to je 26. stih:

"A rečena utvara o danu i noći..."

Kom danu i noći? O 2300 dana i noći.

"A rečena utvara o danu i noći istina je, zato ti zapečati utvaru jer je za mnogo vremena. Tada ja Danilo zanemoćah, i bolovah neko vreme, posle ustah i vrših poslove carave, i čudih se utvari, ali niko ne dozna."

Danilo se razboleo. Zašto se razboleo? Evo zašto. Postojalo je jedno drugo proročanstvo proroka Jeremije koje je glasilo ovako: da će Jevreji otići u ropstvo, i da će u ropstvu ostati 70 godina. To je bila nacionalna tragedija za jevrejski narod, dakle, raspad jednoga naroda i jednoga grada. Međutim, tri proroka su delovala za vreme vavilonskog ropstva. To su bili: Danilo, Jeremija i Jezekilj. Jeremija je ostao u Izraelu, Danilo je bio u ropstvu, kao i Jezekilj. Pre Danila, Jeremija je kazao da će Jevreji ostati u ropstvu 70 godina. Danilo je otišao kao mladić u ropstvo, i nadao se da će se nakon 70 godina Jevreji vratiti iz ropstva, jer je to kazao Jeremija. Međutim, sad mu Bog kaže: "Do 2300 godina, onda će se svetinja očistiti."

Za Danila, svetinja je bio Jerusolim, tamo se nalazila svetinja, i ona je bila obesčašćena. Tu su došli neznabošci i zauzeli su grad. Svaki Jevrejin je očekivao dan kada će se vratiti nazad u Jerusolim da ponovo očisti tu Svetinju, a sada dolazi proročanstvo: do 2300 godina i tek onda će se Svetinja očistiti. I Danilo se razboleo. I pogledajmo šta je uradio u tom trenutku, 9. poglavlje:

"Prve godine Darija sina Asvirova od plemena Midskoga, koji se zacari nad carstvom Haldejskim, prve godine njegova carovanja ja Danilo razumeh iz knjiga broj godina, koje beše rekao Gospod Jeremiji proroku ..."

Ponovo je Danilo uzeo Bibliju u ruke, koju je imao u svom posedu, uzeo je Knjigu proroka Jeremije i kazao je: "Ja želim da vidim da li sam ja u pravu, u vezi onog što je Bog kazao preko Jeremije":

"... 70 godina i onda će se navršiti razvalinama jerusalimskim."

Šta to znači? Jerusolim će ponovo biti sazidan, obnovljen, Svetinja će biti očišćena. I razumeo je da je to 70 godina. I šta je onda Danilo zaključio? Verovatno zbog greha naših, zbog greha naroda, Bog je produžio 70 godina na 2300 godina. I Danilo se moli. Ovde nalazimo jednu od divnih molitava zapisanih u Bibliji. Danilo kaže:

"I okretih lice ka Gospodu Bogu tražeći ga molitvom i molbama s postom i s kostrijeti i pelom..." (to je bila posebna vrsta odeli).

"I pomolih se Gospodu Bogu svojemu i ispo-vedajući se rekoh: 'O Gospode, Bože veliki i strašni, koji držiš zavet!'"

Drugim rečima: "Gospode, ti si obećao 70 godina, ti držiš zavet, nemoj menjati svoje mišljenje." Danilo je očito mislio da je Bog produžio vreme ropstva sa 70 godina na 2300 godina. I Danilo se moli Bogu za oprostaj greha naroda, a onda 21. stih:

"Dok ja govorih moleći se, onaj čovek Gavrilo, kojega videh pre u utvari, dolete brzo i dotače me se o večernjoj žrtvi."

Vidimo da su vreme merili na osnovu jutarnje i večernje žrtve.

"I nauči me i govori sa mnom i reče: 'Danilo, sada izidoh da te razumim'", da ti objasnim viziju koju ranije nisi razumeo. 23. stih kaže:

"U početku molitve tvoje izide reč, i ja dođoh da ti kažem, jer si mio..."

Danilo je često u Bibliji nazivan "mili čovek". Bog njega naziva: "Danilo, mili čoveče." Kako je to lepo kad Bog nekog nazove "mili čoveče".

"Zato slušaj reč i razumi utvaru." Sada počinje objašnjenje utvare koju je Danilo video u 8. poglavlju, 14. stihu. Tamo je pisalo: "Do 2300 dana i noći, i onda će se svetinja očistiti." Mi u ovom trenutku ne znamo početak ovoga proročanstva, ne znamo ni šta se događalo između, ne znamo ni kraj.

Dakle, mi imamo jedan ogroman period vremena. Taj period se naziva period od 2300 godina. Podsećamo da je u 8. poglavlju rečeno da je ova vizija za poslednje vreme: "Pazi, sine čovečiji, jer je ova vizija za poslednje vreme." Sada je ovde Danilu obećano da će mu ta vizija biti objašnjena. U 24. stihu počinje objašnjenje. Tekst glasi ovako:

"Sedamdeset je sedmica određeno tvome narodu i tvome gradu svetom da se svrši prestup i da nestane greha i da se očisti bezakonje i da se dovede večna pravda, i da se zapečati utvara i proroštvo, da se pomaže sveti nad svetima."

Puno detanja. Za sada znamo: "70 je sedmica određeno tvome narodu." Koji je to bio Danilov narod? Jevrejski narod. U originalu piše: 70 sedmica je "čatak", što znači "odsečeno". 70 sedmica je odsečeno. Od čega je odsečeno? Znači, imamo prvi detalj ovoga proročanstva. Mi još uvek ne znamo početak, ali u proročanstvu piše: 70 sedmica je odsečeno, dato tvom narodu. 70 sedmica - koliko je to dana? 490 dana, odnosno godina. Znači, za sada samo znamo da je od ovog velikog proročkog lanca odsečeno 70 sedmica, odnosno 490 godina, i taj period vremena je dat Danilo-

vom narodu. Zašto je dat Danilovom narodu? Da se svrši prestup i da nestane greha.

Mi smo govorili o tome da je Bog izabrao jevrejski narod za jednu posebnu misiju, za jednu posebnu službu, da bude svetlo celom svetu, da taj narod bude tvrđava istine. Preko tog naroda Bog je želeo da objavi sebe svim drugim narodima. Međutim, na žalost, taj narod u celini nije uvek želeo da sledi Božja uputstva. I zato je ovde neka vrsta milosti Božje kada Bog kaže Danilu: "Tvom narodu dajem još 490 godina." To je neko vreme koje je vreme za pokajanje, ne bi li se oni pokajali. Jer tekst kaže: "70 sedmica je određeno tvom narodu i tvom gradu da se svrši prestup i da nestane greha i da se očisti bezakonje."

Dakle, postoji 70 sedmica ili 490 godina milosti Božje koje je Bog dao jevrejskom narodu kao vreme milosti, za pokajanje tom narodu. Mi ćemo o tome i kasnije govoriti - o istoriji jevrejskog naroda koja je vrlo zanimljiva. Za sada znamo da je ovaj period - period milosti za jevrejski narod.

Šta će se još dogoditi u tom periodu? "Da se očisti bezakonje i da se dovede večna pravda." Ko je večna pravda u Bibliji? Ko je onaj ko je apsolutna pravda? Isus Hristos. Znači u tom periodu od 490 godina, mi još uvek ne znamo kada, znamo da će doći večna pravda, da će Isus Hristos biti rođen.

I onda kaže: "Da se zapečati utvara i proroštvo." Šta to znači? Preko 270 proročanstava iz Starog Zaveta upućivalo je na ličnost Isusa Hrista. Kada bude došla "večna pravda", sva proročanstva će naći svoje ispunjenje, zapečatiće se.

I onda dalje tekst kaže: "... i da se pomaže sveti nad svetima." Pomazanje u Starom Zavetu odgovara krštenju u Novom Zavetu. Hristos je ovde "sveti nad svetima", znači On je savršeno svet.

Mi saznajemo, dakle, da će u ovom periodu doći Mesija, da će doći Isus Hristos, da će biti zapečaćene utvare i proroštva koje su ukazivale na Njega, jer će se On pojaviti na ovom svetlu, i saznajemo da će se On krstiti. 25. stih kaže:

"Zato znaj i razumi: otkad izide reč da se Jerusalim opet sazida",

Ovo je važno. "Otkad", znači imamo početak. "Otkad izide reč da se Jerusalim ponovo sazida", o čemu je reč? Uvek se moramo setiti istorijskog trenutka jer bez toga ne možemo ovde ništa razumeti. Jevreji su bili u ropstvu, to je bilo medopersijsko carstvo, oni se nisu vraćali iz tog ropstva u koje su otišli za vreme Vavilonjana. "Otkad izide reč da se Jerusalim opet sazida..." Bilo je nekoliko dekreta kojim su persijski carevi davali mogućnost Jevrejima da ponovo sazidaju grad Jerusalim. Ali šta se dogodilo? Vavilonjani, i Asirci pre njih, imali su praksu da sele narode - preselili bi jedan narod na drugu teritoriju. Kada bi se narod našao na nekoj drugoj teritoriji onda nije

postojala želja da budu ratoborni i tako dalje. Kada su Jevreji bili odseljeni u Vavilon, Vavilonjani su doselili druge narode na teritoriju Izraela. Tu, na teritoriji Izraela, ostali su samo starci i deca, oni koji nisu mogli pešačiti 1500 kilometara do Vavilona. Mešavinom tih preostalih Jevreja i nezabožaca koji su došli, stvorio se jedan narod. Taj narod se zove Samarjani. Za jednog Jevrejina nije postojalo ništa strašnije nego to što se dogodilo. Naravno, Samarjani su zauzeli njihove kuće, vinograde, polja, maslinjake.

I onda je došao dekret. Bilo je više dekreta, ali ključ je izdat 457. godine pre Hrista. Persijski car je dao dekret Jevrejima da se mogu vratiti u svoju zemlju. Kada je došao ovaj dekret, jedan deo Jevreja vratio se u Izrael. Međutim, kada su se vratili u Izrael nisu imali gde da se vrate. Jednostavno, Samarjani su bili protiv toga. Ne samo to, Jevreji su pokušali da ponovo zidaju grad Jerusalim. Međutim, ono što bi oni danju sazidali, noću su Samarjani porušili. Bilo je veliko neprijateljstvo između Samarjana i Jevreja.

Postojalo je nekoliko dekreta. Međutim, 457. godine pre Hrista, jedan Jevrejin, činovnik persijskog dvora, koji se zvao Nemija, isposlovao je posebnu dozvolu. I on je sa posebnom dozvolom došao iz Vavilona u Izrael. Tada su Jevreji dobili administrativnu samostalnost i dozvolu da grade svoj grad. Zbog toga, mi u istoriji uzimamo 457. godinu, to jest treći dekret, kao početni datum velikog proročanstva o 2300 dana i noći. Zašto? Tekst kaže: "Otkad iziđe reč da se Jerusalim opet sazida", dakle, to je početak.

I sada imamo detalje koji glase ovako:

"Do pomazanika vojvode..."

Ko je pomazanik vojvoda? To je Isus, to je Mesija.

"... biće 7 sedmica i 62 sedmice."

Znači, otkad iziđe reč, dekret, da se Jerusalim opet sazida, do dolaska pomazanika, Isusa Hrista, biće 7 sedmica i 62 sedmice. Koliko je to ukupno sedmica? 69 sedmica. Koliko je to godina? 483 godine. Koliko nam je ovde ostalo sedmica od ukupno 70? Ostala nam je jedna sedmica, jer smo "potrošili" 62 i 7, to je 69 sedmica. Dakle, ostala nam je jedna sedmica.

Biblijsko proročanstvo je kazalo: "Otkad iziđe reč da se Jerusalim opet sazida, do pomazanika, do pomazanja, krštenja, biće 69 sedmica."

Kada od 457. godine pre Hrista oduzmete 483 godine, vi znate da su godine išle unazad, dolazimo tačno u 27. godinu naše ere, kada se Hristos krstio ("nulta godina" ne postoji).

Ovo je prvi frapantni detalj koji je za svakog pažljivog čitaoca Biblije i poznavao proročanstva neverovatno. Pogledajmo 26. stih:

"A posle te 62 sedmice..."

Znači imamo 7 sedmica, pa 62 sedmice, a posle te 62 sedmice šta će biti?

"Biće pogubljen pomazanik."

Smrt Hristova je prореčena 7 vekova pre Hrista. Još ne znamo kada.

"I ništa mu neće ostati."

E sada, ovde naš prevod nije jasan, zato bi želeli da skrenemo pažnju. Ovde piše:

"Narod će vojvodin doći."

Imamo utisak da je ovde reč o nekom Hristovom narodu. Međutim, u originalu piše "car naroda će doći", i Septuaginta, koja predstavlja grčki prevod originala, takođe to naglašava. Ovde je očita aluzija na Rimljane, one koji su vladali svetom dok je Isus Hristos bio na Zemlji. I šta će uraditi?

"Razoriće grad i svetinju i kraj će mu biti s potopom."

Šta je sve proročeno ovim proročanstvom? Proročeno je da će Isus Hristos biti kršten, i za sada znamo tačno godinu. Ne znamo kada, ali je rečeno da će umreti, da će biti pogubljen. Znamo da će posle tog pogubljenja doći Rimljani i razoriće taj grad koji Jevreji sada zidaju, jer su se oni vratili da zidaju. Bog kaže: "Vi ga zidate, ali doći će dan kada će doći jedan narod i razoriti taj grad i svetinju." "I kraj će mu biti s potopom, i određeno će pustošenje biti do svršetka rata."

Najlepši detalj celog proročanstva se sada ovde nalazi, u 27. stihu. Tekst kaže:

"I utvrdiće zavet s mnogima za sedmicu dana..."

Kojih sedmicu dana? Šta to znači "utvrdiće zavet"? Očito da je ovo aluzija na Hrista i na Njegovе učenike. Hristos je propovedao ljudima, sklopio je zavet sa svojim učenicima, sa mnogim učenicima. Pogledajmo najlepší detalj, on glasi ovako:

"A u polovinu sedmice ukinuće žrtvu i prinos."

To je najlepší detalj proročanstva. "U polovinu sedmice." Isus se krstio u 27 godini naše ere. Koliko je aktivno radio na ovoj zemlji? Tri i po godine. Tačno u "polovinu sedmice" (pola od sedam dana je tri i po dana, ili tri i po godina) Isus Hristos je svojom smrću na krstu Golgote ispunio jedan deo starozavetnih žrtvi koje su ukazivale na Njegov prvi dolazak.

"U polovinu sedmice ukinuće žrtvu i prinos." Dakle, jedan detalj, drugi detalj, tačno godina, u polovinu sedmice ukinuće žrtvu i prinos. Ovo je rečeno šest vekova pre Hrista. Koja je to godina? 31. godina.

I onda, šta se dalje događa? U koju godinu ovde stižemo, ako dodamo još tri i po godine? U 34. godinu. Zašto je onda važna 34. godina?

Dakle, da ponovimo celo proročanstvo. Proročanstvo glasi: "Otkad iziđe reč da se Jerusalim opet sazida", ta reč ili dekret istorijski postoji, iza-

šao je 457. godine, "do pomazanika vojvode biće 7 sedmica i 62 sedmice". Kada od 457. godine pre Hrista oduzmemo 483 godine i dodemo u našu eru, dolazimo tačno u godinu Hristovog krštenja. Zatim se kaže: "A posle toga će biti pogubljen pomazanik, i u polovinu sedmice ukinuće žrtvu i prinos." Tačno tri i po godine posle toga, mi dolazimo u godinu 34. Pre toga je rečeno: "70 je sedmica odsečeno tvome narodu."

Biblijski komentatori smatraju da ova godina označava konačno prestanak vremena milosti za tu generaciju izrailjskog naroda. Tada je grupa Izrailjaca kamenovala jednog od najvernijih ljudi, Hristovog sledbenika koji se zvao Stefan.

Jedna velika grupa Izrailjaca je zauvek odbacila Hrista. Druga grupa Izrailjaca je krenula za Hristom. Prva Hristova crkva bila je jevrejska crkva. Zato biblijski komentatori smatraju da je vreme milosti za tu generaciju izrailjskog naroda isteklo 34. godine naše ere. Od tada svaki Izrailjac iz te generacije može se spasiti, naravno, ali kao pojedinac, ne kao narod. Isus je kazao: "Zato će vam se uzeti vinograd i daće se drugom narodu."

Znači, mi smo u 34. godini naše ere. Međutim, imamo ogromno proročanstvo od 2300 godina. Da oduzmemo sada 490 godina od tog dugog perioda i vidimo koliko nam ovde još ostaje, jer proročanstvo glasi: "Do 2300 dana i noći i onda će se svetinja očistiti."

Dakle, ako krenemo od 457. godine pre Hrista, nakon 2300 dana i noći, odnosno godina, Svetinja će se očistiti. Mi tako dolazimo u 1844. godinu.

Podsetićemo se ovde na jednu istorijsku činjenicu. Ona glasi ovako: Ako se vratimo onim prvim idejama o proročanstvu, Bog je kazao: "Zapečati ovu utvaru jer je za mnogo vremena, jer je za poslednje vreme, jer će u određeno vreme biti kraj", kaže Bog. Ako pogledamo prvi vek naše ere, oralo se plugom, stoka je vukla plug. Koje oružje su koristili ljudi u Hristovo vreme za ratovanje? Mač, koplje i tako dalje. Ako pogledamo ogromni vremenski period, recimo od prvog veka pa sve negde do 18. veka, kako su Napoleonovi vojnici ratovali? Imali su već neke puške, ali koje im je bilo osnovno oružje. Ako čitamo "Rat i mir" od Tolstoja, sa čime su ljudi ratovali? Takođe sa mačem. Već su postojale neke primitivne puške, ali uglavnom je to bio mač. Kako se oralo u vreme Napoleona? Još uvek se oralo plugom i stokom koja je vukla.

Zašto o tome govorimo? Kao da je punih 18 vekova čovečanstvo spalvalo. A onda, iznenada, od sredine 19. veka, eksplozija. Mi danas imamo automobile, telefone, otišli smo na Mesec. Mi zaboravljamo da su to sve produkti poslednjih sto godina. Treba biti realan. Bilo je napretka tu i tamo, postojala je zvanična inkvizicija koja je spre-

čavala napredak, i to su drugi faktori. Međutim, činjenica je da je punih 18 ili 19 vekova čovečanstvo tapkalo u mestu. Bilo je napredaka, ali uglavnom je čovečanstvo tapkalo u mestu.

Odjednom, za nepunih sto godina, mi ćemo izmisliti voz, automobil, avion, rakete, čuda, i uništit ćemo ovu planetu. U 6. veku pre Hrista, Bog je kazao da će sredinom 19. veka otpočeti vreme koje Biblija naziva "vreme kraja", vreme posletka istorije ovoga sveta. To je zanimljivo.

Podsetićemo da se tada pojavljuju različiti pokreti. Recimo, 1848. godine izašao je "Komunistički manifest", 1859. godine Darvin je izdao svoju knjigu "Poreklo vrsta". Veliki ateistički pokreti se tada javljaju, a sa druge strane i veliki naučni poduhvati. Odjednom sve počinje da buja. Neverovatna vera u čoveka. Odjednom su svi verovali da će nauka doneti rešenje čoveku.

"Bog je izmišljena želja ljudi."

"One najfinije težnje čoveka", kazao je Fojerbah, "to je ustvari Bog".

"Čovek je čoveku Bog. Sve je u rukama čoveka. Čovek će naukom, tehnologijom i vaspitanjem rešiti sve probleme sveta."

"Čovek konačno može vladati ovom planetom."

Međutim, Biblija je kazala i nešto drugo. Biblija je kazala da je to početak vremena kraja za ovu planetu. Ne samo to, setimo se proročanstva: "Do 2300 dana i noći, i onda će Svetinja očistiti." O čemu je reč? Biblija kaže, da ne samo da postoji svetinja na ovoj Zemlji, nego da je ova Svetinja na Zemlji minijatura jedne Svetinje koja postoji na nebu. Na nebu ne postoje žrtve, međutim, postoje realnosti koje odgovaraju simbolima na ovoj Zemlji.

Biblijski teolozi smatraju da od Hristovog vaskrsenja, kada se Hristos vazneo na nebo 31. godine naše ere, da je od tada pa do 1844. godine On obavljao onaj deo službe koji je sveštenik vršio u ovezemaljskoj Svetinji svaki dan, jer Biblija kaže da je Hristos naš prvosveštenik, da je On naš zastupnik, da je On posrednik između Boga i ljudi, da je On vršio taj deo službe. Šta se događalo svaki dan u Svetinji? Gresi su unošeni u Svetinju, Svetinja je prljana svaki dan, ujutru i uveče. Hristos je, dakle, bio naš posrednik i zastupnik, ali na osnovu ovog biblijskog proročanstva biblijski teolozi smatraju da je 1844. godine otpočeo drugi deo Hristove službe, a to je čišćenje nebeske Svetinje.

Zašto? To je prva faza nebeskog suda, to je vreme kraja, vreme posletka. Biblija govori o knjigama. Mi ne verujemo da na nebu postoje knjige, i sigurno je da Bog ima mnogo savršenije stvari na raspolaganju. Ali kada Hristos bude došao na ovaj svet, da li će se već znati ko će biti spašen, a ko neće? Znaće se.

Zamislite, recimo, ime Jovan Jovanović u nebeskim knjigama. I sada imate izveštaj (uzmimo ljudski jezik). Recimo, u nebeskim knjigama piše: "Loše je učinio, ponovo loše, ali ovde ima i nešto dobro." U Bibliji kaže da je Bog Otac sudija, tu će biti stanovnici i drugih planeta, i reći će se recimo: "On je sgrešio, dakle, on mora da umre." Ali Isus Hristos koji je naš zastupnik, koji je umro za nas, on će reći: "Da, on je sgrešio, ali on je prihvatio mene kao svoga spasitelja, ja sam umro za te njegove grehe i ja sam zadovoljio zahteve svemira kada su u pitanju ti gresi." I šta će biti učinjeno sa ovim gresima? Šta će ostati u nebeskim knjigama? Gresi će biti izbrisani. Ovo su antropomorfizmi, ovo je naš jezik, kako mi možemo shvatiti ono što se ustvari zbiva na nebu kao realnost.

Kako to Bog obavlja mi ne znamo, ali ono što znamo jeste da je problem greha veliki problem celog svemira.

Kad Isus dođe na ovaj svet, kako će On gledati mene ako ga prihvatim za svog Spasitelja? Gledaće me kao pravednika, ostaće samo ono dobro. Tako, dakle, mi smatramo, na osnovu ovog biblijskog proročanstva, da je na nebu od sredine 19. veka otpočelo poslednje vreme za ovu planetu. Ali tada je otpočela i prva faza suda na nebu gde Bog želi da objasni celom svemiru kako On može da spasi grešnika i da ostane pravedan.

Kako vi možete nekoga opravdati ako je on grešan? Kako? To je najveći problem Boga i o tome Biblija govori. Kako opravdati nekog ko je kriv? Na taj način što je Isus Hristos ispunio zahteve zakona. Zato je On naš zamenik, "lutron", otkup za grehe naše.

Zakhej

U ovom poglavlju analiziraćemo događaj koji je opisan u Jevanđelju po Luci, 19. poglavlju, od 1. do 10. stiha. U pitanju je vrlo zanimljiv događaj. Tekst kaže:

"I kad uđe u Jerihon i prolazao je kroz nj, i gle, čovek po imenu Zakhej, koji beše starešina carinički, i beše bogat, iskaše da vidi Isusa da ga pozna, i ne mogaše od naroda, jer beše maloga rasta. I potrčavši napred, pope se na dud da ga vidi, jer mu je onuda trebalo proći. I kad dođe Isus na ono mesto, pogledavši gore vide ga, i reče mu: 'Zakheju! Sidi brzo, jer mi valja danas biti u tvojoj kući.' I sidi brzo, i primi ga radujući se. I svi kad videše, vikahu na njega govoreći da grešnome čoveku dođe u kuću. A Zakhej stade i reče Gospodu: 'Gospode! Evo pola imanja svojega dachu siromasima, i ako sam koga zanio, vratiću onoliko četvoro.' Isus mu reče: 'Danas dođe spasenje kući ovoj, jer je i ovo sin Avramov. Jer je sin čovečiji došao da nađe i spase što je izgubljeno.'"

Pokušajmo, bar za trenutak, da se vratimo u vreme kada je Isus bio na ovoj Zemlji, i da nekako prisustvujuemo tom događaju koji se zbilo u malom mestu koje se zvalo Jerihon. Jedna mala varošica, male uske ulice, jedno silno mnoštvo ljudi, žena i dece, tiskalo se tim uskim ulicama. Bio je to neobičan dan za stanovnike Jerihona. Zašto? Jer su saznali i čuli da će taj dan kroz njihovo mesto proći jedan neobični posetilac. Svi su o Njemu slušali, svi su želeli da Ga vide, različite protivrečne i kontraverzne priče su dolazile do njih. Ali u svakom slučaju, On je u tom trenutku bio najpopularnija ličnost u zemlji. I silno mnoš-

tvo se tiska, ljudi, žene, deca, a u tom mnoštvu, stopljena sa njim, stoji jedna neobična ličnost. Njegovo ime je Zakhej. I ono što nas iznenađuje jeste da Biblija kaže da je taj Zakhej želeo da vidi Isusa. I on se tiska, gura, i odjednom, verovatno neko je kazao: "Eno ga dolazi!", i sve glave su ujednom bile usmerene ka kapiji, u stvari ka ulazu u grad.

I ono što nas okupira na prvi pogled jeste: očigledno je da Zakhej izgleda kao jedna antiteza čoveku koji ulazi u grad. Jer tekst kaže da je Zakhej bio starešina carinički. Ko su bili carinici? Carinici su bili najomraženija klasa u jevrejskom društvu. Oni su bili kvislinzi, izdajice svoga naroda, oni koji su dušu svoju prodali Rimljanima da bi zarađivali novac. Ne samo da se za Zakheja kaže da je bio carinik, nego tekst kaže da je bio starešina carinički.

Koji je bio zadatak carinika? Naime, Rimljani su određivali za svako područje jednu određenu sumu poreza, koju su carinici trebali da sakupe. Dakle, za jednu teritoriju znalo se da je od naroda, koji tu živi, trebalo sakupiti tu i tu sumu novca. Međutim, nije potrebno spominjati da su carinici uz pomoć rimskih legionara množili tu sumu dva, tri ili pet puta. Nije takođe potrebno spominjati da su razliku između sume koju su Rimljani tražili i koju su carinici tražili od naroda, carinici stavljali u svoje džepove. Ne samo da je on bio carinik, nego tekst kaže da je bio starešina carinički. On je sa grupom rimskih vojnika išao od kuće do kuće i sakupljao novac.

Istoričari tvrde da su posle svakog sakupljanja novca čitave porodice, zanatske i zemljoradničke, ostajale potpuno opustošene, jer su carinici nosili sve sa sobom. I Zakhej, kradljivac, izdajica svoga naroda, tiska se u ovom mnoštvu i želi da vidi Isusa. A Isus je predstavljen u Jevanđelju kao onaj koji je uvek bio na strani siromašnih, ugnjetavanih i onih koji su bili izrabljivani. Šta on, Zakhej, traži tu u ovom mnoštvu? I mi smo skloni da vrlo brzo prilepimo etiketu ljudima i da kažemo: Zakhej je kradljivac, njemu Isus Hristos ne treba.

Postoji jedna zanimljiva priča koju je napisao jedan autor kao uvod u svoju knjigu, i ona priča o jednom psu. Pas koji se zvao Bavk bio je naj-srećniji pas u gradu Jerusalimu. Bio je vrlo lep i provodio je dane tako što je išao od kuće do kuće. Svuda gde bi došao ljudi su ga mazili, davali su mu hranu, svi su mu se radovali, deca su se igrala sa njim, i nije bilo srećnijeg psa od psa Bavka. Sve do jednoga dana, dok neki zlonamerni moleri nisu uhvatili psa Bavka i na njegovim leđima napisali: "Besan pas." Od tog trenutka, život za psa Bavka se radikalno izmenio. Svi su ga tukli, svi su ga gađali kamenjem, svi su bežali od njega, i svi su znali zašto to rade, osim psa Bavka.

Etiketa. Mi obično klasifikujemo ljude i kažemo: "Tom čoveku ne treba Bog. On je takav, takav i takav." Niko ne bi očekivao da se Zakhej, starešina carinički, gura u ovom mnoštvu. I tekst kaže: "I iskaše da vidi Isusa i da ga pozna." Naime, dozvolite da na osnovu ovog teksta ustvrdimo da svaki čovek koji se rađa i dolazi na ovaj svet, duboko u svom biću želi da vidi i spozna Isusa. Postoji ta iskonska težnja čoveka ka Bogu. Naravno, neki ljudi su nesvesni te težnje. Ali su zato nesrećni, nezadovoljni. Međutim, tekst kaže: "I ne mogaše od naroda, jer beše maloga rasta." Umetnici obično slikaju Zakheja kao malog, debelog, okruglog čoveka sa velikom kesom zlatnika. I on se gura. Ali tekst kaže: "I ne mogaše da vidi Isusa od naroda, jer beše maloga rasta."

Okrugli, debeli čovek. Nešto se dešava u njegovoj duši. Ali narod sprečava Zakheja, postoje drugi ljudi koji su viši od njega i on ne može da vidi Isusa. Mnoštvo sprečava Zakheja da vidi Hrista. Šta je to mnoštvo? Mnoštvo je u Bibliji opisano skoro uvek kao ono koje stoji nasuprot Bogu. Glas mnoštva je glas koji je protiv Boga. Mnoštvo u podnožju Isusovog krsta viče: "Raspi ga, raspi ga, krv njegova na nas i na decu našu", tako da u biblijskoj literaturi vrlo često glas mnoštva je glas protiv Boga.

I Zakhej želi da vidi Isusa, ali ne može od mnoštva. Larus kaže: "Mnoštvo, to su drugi, gledani 'an blok', u celini. Koliko puta ljudi ove planete Zemlje žele da dođu Bogu, ali se pitaju: "Šta će reći mnoštvo, šta će reći drugi, šta će reći uku-

ćani, šta će reći rođaci?" Glas mnoštva je vrlo često presudan u odluci čoveka da li da dođe i da vidi Isusa, da Ga spozna, da Ga ugleda, jer čovek oseća da će tu, u Hristovoj prisutnosti, naći nešto što će ga spasiti, što će izlečiti njegovu ličnost. Ali mnoštvo sprečava ljude da vide Hrista. "Šta će reći drugi?"

U Viktor Igoovom delu "Jadnici" govori se o Žan Valžanu. On je bio bivši robijaš. I onda je nosio jedno drugo ime, novo ime. On je sahranio svoju prošlost, i postao je veoma uspešni gradonačelnik u jednom malom gradu. Ali onda je saznao da je u jednom susednom selu jedan stari čovek bio uhapšen zato što je krao jabuke, i bio je identifikovan kao dugo traženi robijaš Žan Valžan. Ova vest je prouzrokovala krizu u duši pravog Žan Valžana. Da li da čuti, kaže Viktor Igo, i da ne otkrije svoj identitet, ili da bude poslan na vešala? I onda kaže Igo: "Da li da ostane u raju i postane demon, ili da ode u pakao i postane anđeo?"

Njegova prva reakcija je bila da ništa ne uradi. Iz tajnog ormara u zidu izvukao je plavu lanenu košulju, stare pantalone, stari ruksak i veliki drveni štap presvučen gvožđem na krajevima. Ovo su bile poslednje veze koje su Žan Valžana spajale sa prošlošću. Bacio ih je u kamin, a zatim je uzeo svećnjak i zapalio. Ali glas je kazao: "Žan Valžan, biće mnogo glasova koji će te blagosiljati, ali samo jedan koji će te prokleti. Svi ovi neće stići do neba."

Onda je Žan Valžan izvadio svećnjak iz kamina. Celu noć je vodio svoju gorku bitku odluke, sve dok mu ujutro njegov sluga nije kazao da ga napolju čekaju kočije koje je on naručio da ga voze u sudnicu, jer se sudilo starom čoveku. I u trenutku kada je sudija trebalo da starcu izrekne presudu, pravi krivac je ušao u sudnicu i kazao: "Ja sam Žan Valžan." Neki su mislili da je poludeo, drugi su ga sažaljevali zbog žrtve koju je učinio, a on je kazao: "Dovoljno je da Bog koji je na nebu pogleda na ono što činim u ovom trenutku. To je dovoljno."

Mnoštvo sprečava Zakheja da vidi Hrista. Ali Zakhej razmišlja u tom trenutku: "Dovoljno je da Bog vidi moju iskrenu želju, bez obzira šta mnoštvo misli o meni." Konačno, Zakhej nije hajao za ono što je mnoštvo mislilo. Tekst kaže:

"I potrčavši napred, pope se na dud da ga vidi."

Zakhej je bio viđena ličnost u Jerihonu. Svi su ga verovatno poznavali. Bio je važan politički faktor. Zamislite jednu od viđenijih ličnosti vašeg grada da se popne na neko drvo. Da su novine postojale u ono vreme, verovatno bi sutra svi novinski izveštaji bili ispunjeni izveštajem: "Jedna od važnijih ličnosti na dudu, na drvetu." Jedan

autor kaže za Zakheja: "Kao majmun, popeo se da vidi Hrista."

Ali, Zakhej ne haje za to. Za njega je u ovom trenutku bitno da Bog vidi ono što on radi, jer on sada dominira mnoštvom, mnoštvo ga više ne sprečava da vidi Hrista. On sada dominira mnoštvom, on gleda ovo mnoštvo iz jedne druge perspektive, on vidi mnoštvo koje se jednostavno komeša, izgubljeno je.

Tekst kaže, takođe, da je Zakhej bio vrlo bogat. Zakhejevo bogatstvo je takođe moglo da predstavlja prepreku da želi da vidi Hrista. Međutim, biti bogat ne znači samo imati veliki konto račun u banci. Čovek može biti bogat svojim idejama, svojim znanjem, svojom ličnošću. Sve ono što u čoveku gasi želju da vidi i da spozna Isusa je lažno bogatstvo. Zakhej je takođe, kao važna politička ličnost, mogao sa grupom vojnika da jednostavno dođe kod Hrista, da ono mnoštvo nekako rasturi, i da kaže: "Dopustite da ja, kao važna ličnost, dođem ka Hristu." Međutim, Zakhej je dobro znao da se Isus ne prodaje i ne predaje. Zato se Zakhej popeo na drvo i on sada dominira mnoštvom, i on sada vidi Hrista kako dolazi polako i ulazi u grad. Postoji nešto u ovom čoveku, neka duboka želja da se susretne sa Hristom, i tekst kaže:

"I kad dođe Isus na ono mesto, pogledavši gore vide ga i reče: 'Zakheju, siđi brzo, jer mi danas valja biti u tvojoj kući!'"

Verovatno je Zakhej bio šokiran. Verovatno ni on sam nije očekivao da će se ovo dogoditi. Ali u isto vreme zapažamo činjenicu da Isus u toj masi, u tom mnoštvu, misli o jednom jedinom čoveku koji se popeo na jedno posebno mesto da bi se susreo sa Isusom. I Isus kaže: "Zakheju, siđi." I čovek koji je naučio da zapoveda, verovatno je skočio sa duda, poslušno kaže: "U redu, Isuse, idem." Tekst kaže: "Jer mi danas valja biti u tvojoj kući."

Zapazimo da se dva puta u ovom tekstu spominje reč "danas". U 9. stihu: "A Isus mu reče: 'Danas dođe spasenje kući ovoj!'"

Mi smo ovu ideju već spomenuli, i dobro je da ponovo spomenemo tu važnu ideju. To je dinamična reč u Jevanđeljima, puna duboke pouke: "Danas, danas, danas." Isus je svoju propoved u Nazaretu otpočeo rečju: "Danas se ispuni ovo pismo u ušima vašim." Razbojniku na krstu je kazao: "Danas ćeš biti sa mnom." "Zaista ti kažem danas, bićeš sa mnom u raju." U Jevrejima poslanici dominira u celom tekstu reč "danas". "Danas ako glas Njegov čujete, ne budite drvenastih srca." Božje "danas".

Postoji, kod starijih ljudi obično, pojava da je život, taj duhovni život, preživljen u prošlosti. Kad ih pitate: "Kako teče vaš duhovni život?", oni kažu: "Znate, kad sam bio mlad, ja sam se molio

Bogu i išao sam u crkvu", i tako dalje. I mnogi ljudi žive od svoje prošlosti. Mlađi ljudi, sa druge strane, kažu: "Ima vremena, budućnost je moja." I tako postoji taj stravični plan Sotone da čoveka odvoji od njegovog prezenta, od "sada". A Bog uvek iznova kaže: "Danas, danas, sada, danas ti kažem, danas mi valja biti u tvojoj kući."

Mi smatramo da je ovo poziv svakome od nas. Isus prolazi večeras kroz naš grad i kaže svima nama: "Večeras, danas želim biti u tvom srcu." Često se Hristos u Bibliji naziva "prosjak ljubavi", jer postoji tekst u Otkrivenju koji kaže:

"Evo stojim na vratima i kucam. Ako ko čuje glas moj i otvori vrata, ući ću k njemu i večeraću s njim, i on sa mnom."

"Danas dođe spasenje kući tvojoj." "I siđe brzo", kaže tekst, "i primi ga radujući se".

Ovo je iskustvo svakog čoveka, žene, mladića ili devojke na ovoj planeti koji se susreo i upoznao sa Hristom. Posle tog susreta, postoji jedna radost koja ispunjava ljudsko biće i jedan mir, nešto što nikada ranije čovek nije doživeo. Isus kaže: "Siđi, Zakheju, danas mi valja biti u tvojoj kući." Skočio je Zakhej i primio Ga radujući se. Verovatno je brzo otišao i pogledao šta ima za jelo i tako dalje. "Primi ga radujući se." Radost koju čovek doživljava kada primi Isusa Hrista u svoje srce je najveća radost koju čovek može iskusiti na ovoj Zemlji. Pokušajte, pa ćete videti. I ovde je jevanđelist Luka to opisao na jedan lep način.

"I siđe brzo i primi ga radujući se." A šta kaže mnoštvo? "I svi kad videše, vikahu na njega govoreći da grešnome čoveku dođe u kuću."

"Šta će Hristos kod tog grešnika tamo? Zar On ne zna da je on kvisling, da je on izdajica, da je on lopov?" Ali mnoštvo ne čuje otkucanje Zakhejevog srca, jer tekst kaže:

"A Zakhej stade i reče Gospodu: 'Gospode, evo pola imanja svojega daću siromasima, i ako sam koga zaneo vratiću onoliko četvoro!'"

To je pravo pokajanje. Promena. Kada se čovek susretne sa Hristom, on doživljava promenu. "Gospode, evo pola imanja svojega daću, i ako sam koga zaneo", to je stari arhaični izraz: ako sam koga zakinuo, prevario, "vratiću onoliko četvoro". Više za Zakheja bogatstvo nije bitno, on ima radost i mir u srcu. Sigurno je da je nemir ispunjavao njegovu dušu duže vreme, sigurno je da nije imao radost ko zna koliko dugo, jer se bavio poslovima koji ga nisu ispunjavali mirom. Ali sada, kada je osetio mir i radost, on kaže: "Gospode, ništa ne vredi bogatstvo prema miru i radosti koju osećam u svom srcu."

A onda Isus kaže: "Danas dođe spasenje kući ovoj, jer je i ovo sin Avramov." I onda stoje one poznate reči u 10. stihu gde Hristos kaže:

“Jer je Sin čovečiji došao da nađe i spase što je izgubljeno.”

To su jedne od najlepših reči u Jevanđelju. Sin čovečiji je došao da nađe i spase ono što je izgubljeno.

Postoji jedan događaj koji se desio u Americi, i koji je opisan u knjizi koja nosi naslov “Mala Debi”. Ako odete u bilo koju trgovinu u Americi videćete da postoje domaći kolači koji se zovu “Mala Debi”. To sada više nije mala Debi, to je odrasla žena, u svojim pedesetim godinama, i ona je odlučila da napiše svoju životnu priču. I ona piše, u toj svojoj knjizi, o tome da je ona bila peto dete u svojoj porodici. Pre nje, njeni roditelji su imali četiri ćerke, i odlučili su da imaju peto dete samo zato da bi dobili dečaka. Međutim, kada se rodilo peto dete, to je ponovo bila devojčica. I Mala Debi priča u svojoj knjizi da nije bilo nesretnijeg čoveka od njenog oca, do te mere da nikada nije želeo da uđe u prostoriju dok je Mala Debi bila mala beba. Uvek je to izbegavao.

Kad je Mala Debi malo porasla, ona je shvatila dramu koja postoji, i onda ona piše da je od najranijih dana činila sve da zadobije ljubav svoga oca, da nekako oseti da je njen otac prihvata takvu kakva je, da je voli njen otac, da će je prihvatiti iako je devojčica. I ona u toj svojoj knjizi opisuje da celi njen život nije bio ništa drugo do traganje za tom ljubavlju, za razumevanjem svoga oca. I ona piše, dok je još bila mala devojčica, da se često oblačila u odeću dečaka da bi izgledala kao dečak, ne bi li na taj način zadobila ljubav, osetila taj dodir ljubavi svoga oca. Na žalost, to se nije dogodilo.

Kada je imala negde 19, 20 godina, odlučila je da krene u svet biznisa. Ponovo, ona smatra, u želji da dokaže svome ocu da ona, iako je devojčica, može uraditi nešto što samo dečaci mogu. Odlučila je da krene u vrlo kompleksno tržište Amerike, i odlučila je da počne da pravi domaće kolače. I onda je počela da ih prodaje po različitim državama i uskoro je postala bogata, nadajući se da će bar na taj način zadobiti ljubav svoga oca. Međutim, ništa se nije dogodilo.

Godine su prolazile, Mala Debi, sada odrasla žena, došla je već u zrelo doba, a otac je ostareo. Ležao je na bolesničkoj postelji. I Mala Debi kaže da je često posećivala oca u želji ne bi li bar tu osetila ljubav svoga oca, da je on prihvata, da je on voli. Na žalost, knjiga se završava tako što je otac umro, a da Mala Debi nikada nije osetila dodir ljubavi svoga oca.

Ali, posle nekoliko dana su preturali po stvari, sklanjali su stvari gde je ležao njen otac. I pored drugih stvari pronašli su jedan novčanik. U tom novčaniku su pronašli tri slike. Na jednoj slici su bili otac i majka sami. Na drugoj slici su bili otac, majka i svo petoro dece. Da li znate ko je bio na trećoj slici? Bila je Mala Debi. Ona kaže u svojoj knjizi, zato je odlučila da napiše knjigu, da je to saznanje izmenilo u potpunosti njen život. Ona je ipak shvatila da je njen otac voli.

Poslednja poruka, bar u ovoj knjizi, jeste: Nema mira i radosti u životu bilo kog ljudskog bića sve do onog trenutka dok čovek ne oseti dodir ljubavi svog Oca, nebeskog Oca, Stvoritelja svih ljudi. Mi smo stvoreni za Boga, i u Bogu je naš mir.

ŽIVOT POSLE SMRTI

Odakle potičemo? Ko smo? Šta je smisao našeg života? Kakva nas budućnost čeka? To su pitanja koja nam se uvek iznova nameću. Na ova pitanja postoje samo dva tumačenja: ili je čovek slučajna skupina atoma, koju je oblikovala beskrajna igra slučajja tokom miliona godina, ili je on, zajedno sa živom i neživom prirodom, delo Stvoritelja, neizmernog u mudrosti, sili i ljubavi.

Biblija, koja je istinski religioznom čoveku temelj vere i života, upoznaje nas sa Stvoriteljem, otkriva nam kako je postao čovek i govori nam o njegovoj večnoj sudbini.

Prvi biblijski izveštaj upoznaje nas sa činjenicom da su nebo i Zemlja sa svojim stanovnicima akt Božje stvaralačke moći: "U početku stvori Bog nebo i zemlju." (1. Mojsijeva 1,1)

"Reču Gospodnjom nebesa se stворише, i duhom usta njegovih sva vojska njihova... Jer on reče, i postade; on zapovedi, i pokaza se." (Psalam 33,6,9)

U prvom poglavlju 1. Knjige Mojsijeve pošto je opisano oblikovanje Zemlje i stvaranje biljnog i životinjskog sveta, opisuje se i stvaranje prvog čoveka:

"Potom reče Bog: da načinimo čoveka po svojem obličju, kao što smo mi, koji će biti gospodar od riba morskih i od ptica nebeskih i od stoke i od cele zemlje i od svih životinja što se miču po zemlji. I stvori Bog čoveka po obličju svojem, po obličju Božjemu stvori ga; muško i žensko stvori ih." (1. Mojsijeva 1,26,27)

U drugom poglavlju iste knjige zapisana je ponovljena istorija o stvaranju, obogaćena ulaganjem u određene i veoma značajne pojedinosti. Tu je opisano postanje čoveka, ali i njegova struktura:

"A stvori Gospod Bog čoveka od praha zemaljskoga, i dunu mu u nos duh životni; i posta čovek duša živa." Isti tekst u prevodu koji je izdala "Stvarnost" glasi: "Jahve, Bog, načini čovjeka od praha zemaljskoga i u nosnice mu udahnu dah života. Tako postane čovjek živa duša." (Postanak 2,7)

Ovaj kratki izveštaj ističe ne samo vezu koja postoji između Boga i čoveka već ističe sve što je moguće utvrditi o postanku čoveka i njegove strukture:

1. Čovek je sastavljen od dva elementa - prah zemaljski i dah života (ili duh životni).
2. On je spoj ovih dvaju elemenata.
3. Čovekovo osnovno obeležje označeno je činjenicom da je on "duša živa", tj. živo biće.

U izveštaju o stvaranju čoveka ističu se tri grupe reči na kojima je potrebno da se zadržimo, a to su: "dah života", "duša živa" i "po obličju Božjemu".

Ni u jednoj od ove tri grupe reči ne spominje se izraz besmrtnost ili besmrtna duša. Međutim, ipak postoji veoma rasprostranjeno mišljenje da je Bog stvorio čoveka sa besmrtnom dušom. Pristalice tog mišljenja smatraju da je Bog stvorio čoveka besmrtnim, jer ga je stvorio "po obličju svojem", a Bog je besmrtnan.

Nadahnuti izveštaj četiri puta spominje da je Bog stvorio čoveka na svoju sliku ili po svom obličju (1. Mojsijeva 1,26,27; 5,1; 9,6). U 1. Mojsijevoj ili knjizi Postanka nemamo određenu izjavu koja bi nam bliže objasnila u čemu je Bog stvorio čoveka prema svojoj slici - obličju. Apostol Pavle daje u tom pogledu objašnjenje kad kaže: "I obučete u novog čoveka, koji je sazdan po Bogu u pravdi i u svetinji istine." (Efescima 4,24) Čovek je stvoren kao čisto pravedno i sveto biće. U moralnom pogledu čovek je bio Božja slika.

Učiti i verovati da je čovek stvoren kao besmrtno biće zato što je stvoren prema slici besmrtnog Boga, nema nikakve logične osnove. Ako bismo verovali da je čovek besmrtnan zato što je ovako stvoren, onda bismo takođe morali verovati da je čovek svemoguć, sveznajuć i svuda prisutan, jer je Bog svemoguć, sveznajuć i svuda prisutan. Svakome je jasno da je to apsurd. U Svetom pismu ili Bibliji se čoveku nigde ne pridaje atribut besmrtnan. Taj atribut daje se jedino Bogu koji je "car nad carevima i gospodar nad gospodarima, koji sam ima besmrtnost". (1. Timotiju 6,15,16)

Razmotrimo sada drugu grupu reči - "dah života".

Bog je načinio čoveku telo od "praha zemaljskoga", udahnuo mu u nos "dah života", i tako je čovek postao "živa duša". Izveštaj ne kaže da je Bog udahnuo čoveku besmrtnu dušu. Uдахnuo mu je "dah života".

Izrazi "dah života", "dah Božji", "duh Božji" ili "duh" označavaju, kad je reč o sastavu ili postanku čoveka, jedno isto načelo, isti princip života - besvesnu oživljujuću silu, koja je Božji dar: "Kad bi On dah svoj u se povukao, kad bi čitav svoj duh k sebi vratio, sva bića bi odjednom izdahnuła, i u prah bi se pretvorio čovjek." (Knjiga o Jobu 34,14,15 - Stvarnost)

"Duh Božji stvorio me je, i dah svemogućega dao mi je život." (Knjiga o Jovu 33,4)

"Dah" i "duh" znače životni princip, i ovde se upotrebljavaju kao reči slične po značenju. Karakteristika jevrejske poezije, kojoj pripada i Knjiga o Jovu, jesu takozvani paralelizmi: u drugom stihu samo drugim izrazima ponavljaju se misli iskazane u prvom stihu. To se vidi iz dvaju navedenih citata. Izrazi "dah Božji" i "duh" imaju isto značenje.

U času smrti, koja je obrnuti proces od procesa stvaranja, Bog uzima čoveku "dah", ili "duh", i čovek se opet vraća u prah od koga je načinjen:

"I vrati se prah u zemlju kao što je bio, a duh se vrati Bogu koji ga je dao." (Propovednik 12,7)

Živi čovek u kome je "dah života" ili "duh", ne poseduje time besmrtnost, jer je taj "dah života" u njemu samo za izvesno vreme, a ne za večnost. U času smrti dah mu se oduzima, i čovek odlazi u grob, vraća se u prah:

"Iziđe iz njega duh, i vrati se u zemlju svoju: taj dan propadnu sve pomisli njegove." (Psalam 146,4)

"Duša živa". - Šta znači izraz "duša živa"? Znači li ovaj izraz isto što i "besmrtna duša"? Ni-pošto! "Živa duša" nije neko odvojeno biće koje bi se uselilo u beživotno telo. Kako je čovek stvoren? Bog je u beživotno telo udahnuo dah života, životnu silu, i tako je čovek postao živa duša, individualno biće. "Dah" ili "duh" u Bibliji se nikada ne izjednačuje sa "dušom". "Duša" je sam čovek, a "dah" je sastavni deo čoveka.

Da izraz "živa duša" ne znači i "besmrtna duša" proizlazi i iz činjenice da se tim izrazom označavaju i stvorenja niža od čoveka. Četiri puta jevrejski izraz "nefeš" (duša) odnosi se na niža stvorenja - životinje, pre nego što je primenjen i na čoveka:

"Potom reče Bog: neka vrve po vodi žive duše... I stvori Bog kitove velike i sve žive duše što se miču... Potom reče Bog: neka zemlja pusti iz sebe duše žive po vrstama njihovim. A svemu zverinju zemaljskom... i svemu što se miče na zemlji i u čemu ima duša živa, dao sam svu travu da jedu." (1. Mojsijeva 1,20.21.24.30)

Udahnjivanjem životnog daha čovek je postao živa duša ili biće. Srce je počelo da mu kuca, krv teče, mozak misli, a životni procesi da se odvijaju.

Prilikom smrti dešava se obrnut proces - Bog uzima od čoveka životni dah, srce prestaje da kuca, tok krvi se zaustavlja, um prestaje da deluje i životni procesi se gase. Čovek se vraća u prah, u isto beživotno stanje odakle je došao.

Napominjemo da čovek nije stvoren za to da umre, već da večno živi. Međutim, on nije stvoren besmrtn. Stvoren je s mogućnošću da to postane, a da bi to mogao postati, prema svom Stvoritelju trebalo je da pokaže potpuno poverenje i poslušnost. Na žalost, prvi čovek nije izdržao

probu vernosti i poslušnosti. Prestupio je izričitu Božju zapovest, odvojio se od Boga, izvora života, i postao rob greha koji donosi tragične posledice: "Jer je plata za greh smrt ..." (Rimljanima 6,23)

Za palog čoveka ipak postoji nada. Bog se u svojoj neizmornoj ljubavi pobrinuo za čovekovo spasenje. "Jer Bogu tako omilje svet da je i sina svojega jednorodnoga dao, da nijedan koji ga veruje ne pogine, nego da ima život večni." (Jovan 3,16)

Čovek umire prvom prirodnom smrću zbog Adamovog greha: "... kao što kroz jednog čoveka dođe na svet greh, i kroz greh smrt, i tako smrt uđe u sve ljude, jer svi sagraše." (Rimljanima 5,12) Iako po Adamu svi umiremo prvom ili prirodnom smrću, ne moramo umreti drugom ili večnom smrću. Po Hristu možemo biti naslednici besmrtnosti ili večnog života. To ćemo postati ako u ovom životu izaberemo Božji put, život u skladu s Božjom voljom; ako dopustimo da Hristos svojom rečju i svojim Duhom obnovi u nama Božju sliku, Božji moralni karakter, i ako u stalnoj zajednici s Hristom istrajemo u dobrim delima i svetom življenju do kraja (Rimljanima 2,6-8).

"NEĆETE VI UMRETI" - PRVA SOTONINA LAŽ

Među hrišćanima, kao i među pripadnicima drugih religija, veoma je rašireno verovanje u urođenu besmrtnost ljudske duše. Odakle potiče ovo verovanje i kako je ono postalo deo verskog nasleđa velikog broja naših savremenika?

Verovanje u urođenu besmrtnost je u vezi sa pojavom prvog greha na Zemlji. Greh se nije prvi put pojavio na našoj Zemlji; on se najpre pojavio u samom Nebu. Ovde ćemo govoriti o ovim dve-ma pojavama greha, i s tim u vezi o prvoj Sotoninoj laži.

Bog je stvorio savršen svemir, kao i ovaj svet i planetu Zemlju. Stvorio je savršene stanovnike drugih svetova, a isto tako i prvi bračni par na ovoj Zemlji.

Nema razloga da ne verujemo da ima razumnih bića i na drugim planetama u beskrajnom svemiru. Mnogi naučnici to veruju. Psalmista poziva sve stanovnike Neba i Zemlje da hvali i obožavaju svoga Stvoritelja: "Hvalite Gospoda na nebesima, hvalite ga na visini. Hvalite ga svi anđeli njegovi, hvalite ga sve vojske njegove!" (Psalam 148,1.2) "Blagosiljajte Gospoda anđeli njegovi, koji ste silni krepošću, izvršujte reč njegovu slušajući glas reči njegove!" (Psalam 103,20)

Činjenica s kojom nas Biblija upoznaje govori da svi anđeli nisu ostali lojalni svom Stvoritelju. U srcu jednog anđela pojavio se greh, a preko tog anđela zaraza greha zahvatila je trećinu drugih anđela. Kako se to dogodilo?

Bog je stvorio anđele kao razumna bića sa slobodnom voljom, sa slobodom izbora. Međutim, jedan od anđela je zloupotrebio tu slobodu. U njegovom srcu začeo se greh.

“Ti beše na svetoy gori Božijoj” (stih 14)

“Savršen beše na putevima svojim od dana kad se rodi dokle se ne nađe bezakonje na tebi.” (stih 15)

Da bismo donekle pronikli u tajnu prve pojave greha na Nebu, pomažu nam naročito dva biblijska teksta: Jezekilj 28,12-18. i Isaija 14,12-18.

Prorok Jezekilj, slikom ili simbolom cara tiskog, opisuje zapravo anđela, prvog po rang, u čijem se srcu pojavio prvi greh. Taj anđeo naziva se u Bibliji Lucifer ili Svetlonoša.

Evo tog opisa iz Knjige proroka Jezekilja: “Sine čovečji, nariči za carem Tirskim, i reci mu: ovako veli Gospod: ti si pečat savršenstva, pun si mudrosti, i sasvim si lep. Bio si u Edenu vrtu Božjem; pokrivalo te je svako drago kamenje: sarad, topaz, dijamant, hrisolit, onih, jaspid, safir, karbunkul, smaragad i zlato; onaj dan kad si se rodio načinjeni ti biše bubnji tvoji i svirale. Ti si bio heruvim, pomazan da zaklanjaš; i ja te postavih; ti beše na svetoy gori Božijoj, hođaše posred kamenja ognjenoga. Savršen beše na putovima svojim od dana kad se rodi dokle se ne nađe bezakonje na tebi ... zato ću te baciti kao nečistotu s gore Božje, i zatruću te između kamenja ognjenoga, heruvime zaklanjaču...” (Jezekilj 28,12-16)

Izgleda da je prorok Jezekilj u viziji posmatrao karakter i aktivnosti doslovnog tiskog cara, Božji Duh podigao je zavesu između vidljivog i nevidljivog i proroku je bilo omogućeno da vidi moćnog nevidljivog palog anđela kome je služio tiski car.

Da se opis bića prikazanog proroku u viziji ne može odnositi na doslovnog ili istorijskog tiskog cara, proizlazi iz detalja samog opisa, koji se ne mogu odnositi ni na jednog zemaljskog vladara: “Bio si u Edenu, vrtu Božjem” (stih 13). “Ti si bio heruvim, pomazan da zaklanjaš” (stih 14).

“Srce se tvoje ponese lepotom tvojom” (stih 17).

“Zato ću izvesti oganj ispred tebe, koji će te proždreti” (stih 18).

Iz ovih detalja jasno proizlazi da se oni ne mogu odnositi ni na jednog zemaljskog vladara. Oni se odnose na nebesko biće u čijem se srcu začeo prvi greh. To biće bio je heruvim zaklanjač, koji se nalazio u neposrednoj Božjoj blizini. Obdaren je bio mudrošću, lepotom i slavom. Bio je pečat savršenstva. Ime mu je bilo Lucifer ili Svetlonoša. Reč Božja kaže da se njegovo srce uzoholilo zbog njegove lepote i mudrosti (stih 17).

Oholosti se pridružila zavist. Lucifer je bio stvoreno biće. Kao takav bio je niži od Božjeg Sina u kome je izvoran, nepozajmljen i ni od koga

proizveden život. Hristos je jednak Ocu u prirodi, karakteru i delima. On s Ocem u svemu odlučuje. Lucifer je počeo da zavidi Božjem Sinu na položaju, časti i prednosti da s Ocem sudeluje u svakom savetu.

Oholost i zavist podstakli su Lucifera na akciju, na pobunu. Tu pobunu opisuje prorok Isaija:

“Kako pade s neba, zvezdo danice, kćeri zorina? Kako se obori na zemlju koji si gazio narode? A govorio si u srcu svom: izaći ću na nebo, više zvezda Božijih podignuću presto svoj, i sešću na gori zornoj na strani severnoj; Izaći ću u visine nad oblake, izjednačiću se s višnjim.” (Isaija 14, 12-14)

Ovde je slikom vavilonskog cara prikazana pobuna i pad Luciferov. Već su crkveni učitelji Tertulijan i Jeronim primenili ovaj opis na Lucifera.

Lucifer je želeo da se izjednači sa Hristom po položaju, vlasti i slavi, ali ne i u karakteru.

Iako je sva njegova slava bila od Boga, ovaj moćni anđeo počeo je da gleda na nju kao na nešto što je njegovo. Nezadovoljan svojim položajem, iako sa čašću iznad sve vojske nebeske, težio je za čašću koja pripada jedino Stvoritelju. Umesto da uzdiže Boga usmeravajući prema Njemu ljubav i vernost svih stvorenih bića, nastojao je da za sebe pridobije njihovu službu i lojalnost.

Podstican zavišću i častoljubljem, Lucifer je počeo da priprema pobunu na Nebu. Sam nezadovoljan svojom čašću i položajem, počeo je da širi nezadovoljstvo među anđelima. Počeo je da kritikuje Božju vlast, samog Boga i Njegov zakon ljubavi.

Počeo je da seje sumnju prema zakonima koji su vladali nebeskim bićima namećući misao da iako su zakoni možda potrebni stanovnicima svetova, takva ograničenja nisu potrebna anđelima, bićima koja su uzvišenija, jer im je njihova mudrost siguran vodič.

Savršena harmonija Neba sada je bila narušena, a Lucifer, uzvišeni Svetlonoša, ponižen grehom u Đavola, to jest opadača, zbačen je s Neba. S njim su zbačeni i anđeli koji su mu se pridružili u pobuni (Otkrivenje 12,7-9).

Izgleda neverovatno da su Lucifer i njegove pristalice mogli biti tako zaslepljeni grehom da nisu mogli da shvate strašne posledice svojih dela. Greh zaslepljuje čoveka, tako da u času u kome greši ne uviđa užas greha ni njegove strašne posledice.

Prvi greh naših praroditelja. - Zbačen s Neba, Sotona je potražio nove pristalice i njegovo delovanje imalo je uspeha. Naši praroditelji postali su njegove nove žrtve. Kako se to dogodilo?

Adam i Eva bili su stvoreni kao savršena bića po obličju svoga Stvoritelja (1. Mojsijeva 1,26-

28), sa vlašću nad Zemljom i nad svim što je na njoj. Kao Božji upravitelji, bili su odgovorni samo Bogu.

Bog je stvorio naše praroditelje kao slobodna moralna bića s mogućnošću da odluče hoće li poslušati svoga Stvoritelja ili ne, hoće li Ga ljubiti ili ne. Time što je stvorio čoveka kao slobodno biće s mogućnošću izbora između dobra i zla, Bog je, zapravo, omogućio čoveku i dragovoljnu poslušnost svome Stvoritelju i pružio mu mogućnost da razvija svoj karakter.

U tom daru slobodne volje krila se za čoveka i opasnost da je zloupotrebi. Bog je to znao; znao je unapred strašne posledice koje će doneti pogrešan izbor, ali smatrao je da je bolje prihvatiti tu opasnost negoli izjednačiti čoveka sa nižim bićima.

Iako stvoreni sa savršenom prirodom i sa sklonošću prema dobru, a ne zlu, Adam i Eva ne bi mogli da dokažu svoju ljubav i vernost i da ih razvijaju, lišeni mogućnosti i prilike da biraju između dobra i zla.

Bog im je pružio sve prednosti prepuštajući im Eden u kome im je dopustio da jednu rod svakog drveta, osim s jednog koji Biblija naziva "drvetom poznanja dobra i zla". Gospod je zapovedio čoveku: "Jedi slobodno sa svakoga drveta u vrtu; Ali s drveta od znanja dobra i zla, s njega ne jedi; jer u koji dan okusiš s njega, umrećeš." (1. Mojsijeva 2,16.17) Dar besmrtnosti kojim je Bog želeo da daruje naše praroditelje zavisio je od njihove ljubavi i vernosti Bogu.

Na žalost, iako upozoreni da će kušač nastojati da ih navede na neposlušnost prema Bogu, Eva se približila zabranjenom drvetu i prva podlegla nagovoru lukavog kušača koji je podsticao njenu "želju tela, želju očiju i ponos života" (1. Mojsijeva 3,6; 1. Jovanova 2,16). Adam je shvatio da je Eva prestupila Božju zapovest i prezrela zabranu koju je Bog postavio kao probu njihove ljubavi i vernosti. Ali iz ljubavi prema njoj i on je prestupio Božju zapovest. Odlučio je da podeli njenu sudbinu; ako ona mora da umre, on je spreman da umre sa njom.

Dok je Bog kazao Adamu: "Ali s drveta od znanja dobra i zla, s njega ne jedi; jer u koji dan okusiš s njega, umrećeš", Sotona preko zmije kao medija, rekao je Evi: "Nećete vi umreti! Nego zna Bog da će vam se u onaj dan kad okusite s njega otvoriti oči, pa ćete postati kao bogovi..." (1. Mojsijeva 3,4.5)

U stvari, Sotona je ovom prilikom izgovorio dve laži: prva - nećete umreti, i druga — posaćete kao bogovi. Obe se odnose na čovekovu prirodu i sudbinu. Dok je Bog našim praroditeljima obećao besmrtnost pod uslovom poslušnosti, Sotona im je obećao besmrtnost bez ikakvog uslova. Naši praroditelji poverovali su Sotoninoj pr-

voj laži izgovorenoj na našoj Zemlji. Zato je Isus s pravom nazvao Sotonu lažom i ocem laži (Jovan 8,54), dok ga u Otkrivenju naziva "starom zmijom" (Otkrivenje 12,9).

Sotonina laž: "Nećete vi umreti" je zapravo tvrdnja da čovek poseduje urođenu besmrtnost. To je početak učenja da čovek ima besmrtnu dušu; da u njemu postoji neko svesno biće koje nadživljuje smrt tela. Ovo je u očiglednoj suprotnosti sa naukom Božje reči koja izričito naglašava da jedino Bog poseduje besmrtnost (1. Timotiju 6,16; 1,17)

Besmrtnost je "dragulj" u kruni Božanstva. Taj dragulj čovek je mogao dobiti da je ostao veran i poslušan Bogu. Ali, pošto je prestupio Božju zapovest osuđen je na smrt (Rimljanima 6,23). Zahvaljujući Isusu Hristu, Božjem Sinu, koji je iz ljubavi prema ljudskom rodu došao na ovaj svet, uzeo na sebe čovekovu krivicu i kaznu, i umro za čoveka i umesto čoveka, mi, pali Adamovi potomci možemo opet dobiti ono što smo grehom prvog čoveka i svojim grehom izgubili - dar besmrtnosti i to samo pod uslovom da postanemo poslušni Bogu.

RADOSNA VEST - OTPOR SMRTI

Greh naših praroditelja doneo je žalost celom Nebu, a našoj Zemlji i njenim stanovnicima prokletstvo greha, bedu i smrt. Izgledalo je kao da nema izlaza za one koji su prestupili Božji zakon.

Ali, božanska ljubav stvorila je plan po kome će čovek moći da bude spasan. Taj plan načinjen je u savetu Svetog Trojstva pre postanja sveta. U tom savetu večni Bog Otac i večni Bog Sin pripremili su spasenje čoveka u slučaju da čovek prestupi. Prestupljeni zakon traži smrt prestupnika. Božji Sin je dragovoljno odlučio da bude čovekova zamena i garancija. Budući da je Zakon svet kao sam Bog, jedino je biće ravno Bogu moglo zadovoljiti zakonsku pravdu i omogućiti pomirenje - uspostaviti sklad između Boga i čoveka i vratiti čoveku što je padom u greh izgubio.

Hristos je bio Jagnje zaklano od postanja sveta (Otkrivenje 13,8). Večni Bog Otac nije bez borbe pristao da prepusti svoga Sina smrti za grešni ljudski rod - za svakog Adamovog potomka (Jevrejima 2,9). "Jer Bogu tako omilje svet da je i sina svojega jednorodnoga dao, da nijedan koji ga veruje ne pogine, nego da ima život večni." (Jovan 3,16)

Prvi nagoveštaj o otkupljenju saopšten je našim praroditeljima u obliku presude izgovorene nad zmijom - Sotonom - u Edenskom vrtu. Gospod je izjavio: "I još mećem neprijateljstvo između tebe i žene i između semena tvojea i semena njezina; ono će ti na glavu stajati, a ti ćeš ga u petu ujedati." (1. Mojsijeva 3,15) Ova presuda

izgovorena nad zmijom - Sotonom, u prisutnosti naših praroditelja, bila je za njih obećanje. Iako je ono proricalo rat između čoveka i Sotone, čoveku je ostavljeno obećanje da će sila velikog protivnika biti konačno slomljena. Ovo obećanje o dolasku Otkupitelja koji će slomiti moć velikog neprijatelja i osloboditi čoveka iz njegovog ropstva - ropstva greha i smrti, svetlelo je od sada našim praroditeljima kao zvezda nade kroz pustinju ovog života. To je za naše praroditelje bilo Jevanđelje, Radosna vest. To je i za nas Radosna vest.

Kako su naši praroditelji postupili kada su prestupili Božji zakon i dopustili da greh uđe u njihov život i zavlada ovom Zemljom? Prva reakcija sastojala se u pokušaju da se sakriju od Boga. Greh je prouzrokovao strah i stid. Dok su u stanju svoje nevinosti bili okruženi svetlošću kao plaštem, ta svetlost ih je sada napustila, tako da su postali svesni svoje golotinje. Biblijski izveštaj kaže: "Tada im se otvoriše oči, i videše da su goli; pa spletoše lišća smokova i načiniše sebi pregače." (1. Mojsijeva 3,7). Grubim pokrivačem od lišća nastojali su da sakriju svoju nedoličnost.

Prirodna je sklonost čovekove grešne prirode, još od prvog pokušaja, da sam otkloni nedostatak, da se sam opravdava, da svojim delima stekne pohvalu. "Isti princip temelj je svake lažne religije, svakog lažnog jevanđelja. Bilo da mnogo-božac prinosi hranu nekom idolu, bilo da se pustinja odvaja od društva i odriče svojih telesnih potreba, ili svetovan čovek našeg stoleća oseća da je sam sebi dovoljan i da mu Bog nije potreban - čovekov prirodni impuls je da traži spasenje na svoj način, svojim naporom, svojim delima.

Od straha i stida čovek se sakrio pred Bogom, ali Božja ljubav pošla je u potragu za čovekom. Iako su prestupili Božju zapovest naši praroditelji nisu bili spremni da svoju krivicu priznaju Bogu. Pokušali su da se opravdaju pred Bogom: žena je bacila krivicu na zmiyu, a Adam na ženu (1. Mojsijeva 3,12.13). I danas je tako - čovek teško priznaje svoj greh. To je jedna od najizrazitijih osobina čovekove pale prirode.

Pošto je postao zarobljenik greha, čoveku je zabranjen pristup drvetu života koje se nalazilo u raju. Bog nije želeo da čovek večno živi kao grešnik. Odvojen od Izvora života, čovek je postao smrtna. Samo preko obećanog "ženinog potomka" čoveku će biti povraćena svetost i mogućnost da večno živi.

Da bi poučio naše praroditelje o jedinom pravom putu spasenja, Bog je za naše praroditelje, pre nego što ih je udaljio iz Edema, nešto učinio. "I načini Gospod Bog Adamu i ženi njegovoj haljine od kože, i obuče ih u njih." (1. Mojsijeva 3,21) Bog ih je još uvek voleo i ljubio uprkos njihovom prestupu. U ljubavi im je pomagao da uvide svoj greh i priznaju svoju bespomoćnost.

Tada je pripremio haljinu od životinjske kože kojom je pokrio njihovu golotinju. Pouka je jasna: čovek ne može sam da pokrije ili okaje svoje grehe; samo Bog može pokriti naše grehe. Jagnje je moralo da umre da bi naši praroditelji mogli ostati u životu i da bi njihova krivica bila pokrivena. Adam je sam svojom rukom morao da zakolje jagnje. Možemo zamisliti kako je to na njega delovalo. Ranije ga je gledao kako radosno skače, a sada kako leži u krvi, nepokretno, hladno. Sigurno je preživljavao užasnu grižu savesti što je oduzeo život nevinoj životinji.

Kakvu je pouku Bog želeo da da Adamu kad mu je naredio da svojom rukom zakolje nevino jagnje?

Adam je odmah shvatio da greh pred Bogom ne može opstati. Greh sa sobom povlači smrt. "Plata za greh je smrt." (Rimljanima 6,23) Drugo što je Adam razumeo sastojalo se u činjenici da je on trebalo da umre zbog svog greha, ali Bog je našao zamenu - umesto njega umrlo je nevino jagnje. Od kože zaklane žrtve Bog je načinio odeću Adamu i Evi. Ova poklonjena odeća zamenila je pregače od smokovog lišća koje je čovek načinio.

Simbolika je potpuno jasna:

1. Greh je u Božjim očima nešto užasno. On traži smrt prestupnika; grešnika lično ili njegove zamene.

2. Da bi čovek bio spasen, Bog je za njega pripremio zamenu; to je smrt Božjeg Sina, predstavljena smrću nevinog jagnjeta (Jovan 1,29; 3,16).

3. Pravednost i večni život mogući su jedino ako ih verom primimo kao dar. To je pokazano simbolom odeće koju je Bog načinio od kože žrtvovane životinje i poklonio čoveku. U Bibliji se na više mesta spominje odeća kao simbol Hristove pravednosti. "Jer me obuče u haljine spasenja i plaštem pravde ogrte me." (Isaija 61,10)

Vratimo se još jednom prvoj radosnoj vesti, prvom obećanju koje je Bog dao našim praroditeljima posle pada u greh. Objavio im je neprijateljstvo, između zmiye i žene. Obećani ženin potomak je Hristos, koji će svojom smrću na krstu izvojevati pobedu nad vekovnim neprijateljem čovekovog spasenja, nad starom zmijom - Sotonom. Razapeti Hristos je protivotrov smrtnom "zmijinom ujedu", protivotrov smrti. On je "drugo drvo života", zasađeno na Golgoti. "Koji grehe naše sam iznese na telu svojem na drvo, da za grehe umremo, i za pravdu živimo, kojega se ranom isceliste." (1. Petrova 2,24)

U početku je dato neodređeno obećanje o dolasku obećanog Otkupitelja. Otkupitelj će doći kao ženin potomak. Kasnije je obećanje ponovljeno Avramu, koji je otac izrailjskog naroda. Gospod mu je kazao: "I blagosloviće se u semenu

tvojem svi narodi na zemlji, kad si poslušao glas moj." (1. Mojsijeva 22, 18) Osvrćući se na ovo obećanje, apostol Pavle piše: "A Avramu i semenu njegovu rečena biše obećanja. A ne veli: i semenima, kao za mnoga, nego kao za jedno; i semenu tvojemu, koje je Hristos" (Galatima 3,16) Obećanje je ovde suženo na jedan narod i osobu.

Obećano je da će taj potomak doći iz Judinog plemena, jednog od dvanaest plemena Izrailjevih (1. Mojsijeva 49,10) Obećanje je suženo na jedno pleme. Preko proroka Natana Gospod je obećao Davidu da će iz njegove porodice doći onaj koji će Gospodu podići duhovni hram i čije carstvo neće nikada prestati (2. Samuilova 7,12-14).

U proročkoj reči opisuju se i pojedinosti iz biografije budućeg Mesije. Unapred su precizno dati mnogi detalji: rodiće ga devojka (Isaija 7,14), rodiće se u Vitlejemu Judinom (Mihej 5,2), biće pun Duha Gospodnjeg, mudrosti i sile (Isaija 11,1-5), rodiće se kao dete, ali to će biti Bog u telu (Isaija 9,6), delovaće kao Veliki Učitelj i kao Dobri Pastir, pun ljubavi i saučešća (Isaija 42,1-4; 40,9,11), Njegov javni rad trajaće tri i po godine (Danilo 9,26,27), umreće na krstu razapet između zločinaca, ali ne zbog sebe, već umesto nas i za naše spasenje (Isaija 53,4-9), vaskrsnuće slavno iz groba kao pobednik nad smrću i grobom (Psalam 16,10,11). To su samo neki značajniji detalji iz unapred opisane Hristove biografije. Svi su se oni u Hristovom životu tačno ispunili.

Most našeg spasenja počiva na sedam stubova: Hristovo utelovljenje, Njegov bezgrešni život, Njegovo stradalje i smrt, Njegovo slavno vaskrsenje, Njegovo posredovanje za nas u nebeskoj Svetinji i Njegov slavni povratak.

UROĐENA BESMRTNOST NIJE ČOVEKOVA OSOBINA

Uobičajeno verovanje da se u čoveku nalazi besmrtna duša kao posebno i svesno biće, koje napušta čoveka u času smrti, nije u skladu s biblijskim učenjem o čovekovom poreklu i njegovoj prirodi. Čovek nije obdaren urođenom besmrtnošću. Do ovog zaključka dolazimo kad pažljivo razmatramo izraze koje biblijski pisci upotrebljavaju kad govore o strukturi čoveka i o samom čoveku. O tome smo već govorili u ranijem poglavlju, a ovde ćemo se još malo pozabaviti semantikom, tj. značenjem i upotrebom jevrejskih reči nefeš (duša), neamah (dah) i ruah (duh).

Upotreba i značenje reči nefeš (duša). - Izveštaj o stvaranju čoveka glasi: "I stvori Bog čoveka od praha zemaljskog, i dunu mu u nos duh životni, i posta čovek duša živa." (1. Mojsijeva 2,7) Čovek je spoj praha zemaljskog i životnog duha. On nema "dušu" kao svoj sastavni element, već je on duša ili živo biće.

Reč nefeš (duša) sreće se u jevrejskom Starom zavetu 754 puta. U našem jeziku prevodi se najčešće rečju duša, stvorovi, živa bića ili odgovarajućom ličnom zamenicom.

Najčešća značenja reči nefeš (duša) jesu:

1. Čovek, živo biće, individualizovani život (1. Mojsijeva 2,7).

Kad kažemo da u nekom mestu ima toliko i toliko duša, uvek pod tim izrazom podrazumevamo osobe, ljude. To je prvo značenje reči duša.

2. U dva teksta, u 1. Mojsijevoj 35,18 i u 1. Carevima 17,21, reč nefeš (duša) prema duhu originala ima značenje "dah" ili "život".

Pristalice nauke o urođenoj besmrtnosti ljudske duše pozivaju se najčešće na ove stihove kao na dokaz da duša u času smrti, kao svesno biće, napušta telo. U prvi mah može se dobiti takav utisak. Zato ćemo razmotriti oba teksta i u drugim prevodima.

"A kad se rastavljaše s dušom te umiraše, nazva ga Venonija." (1. Mojsijeva 35,18)

Navodimo isti tekst u dva engleska prevoda:

Moffatt: "As her life went from her, for she died..."

Prevod: "Kad se rastavljaše od života, jer umiraše..."

New International Version: "As she breathed her last - she was dying..."

Prevod: "Kad se rastavljala od poslednjeg daha, umirala je..."

U ova dva engleska prevoda reč duša zamenjena je rečima život i dah, što odgovara smislu originala.

Drugi tekst glasi:

"Gospode Bože moj, neka se povрати u dete duša njegova. I Gospod usliši glas Ilijin, te se povрати u dete duša njegova, i ožive." (1. Carevima 17,21,22)

I ovde navodimo dva engleska prevoda:

Moffatt: "...the child's life came back and he revived."

Prevod: "... u dete se povratio život, i ono je oživelo."

New International Version: "O Lord my God, let this boy's life return to him! The Lord heard Elijah's cry, and the boy's life returned to him, and he lived." (1. Carevima 17,21,22)

Prevod: "O Gospode moj Bože, povрати ovom detetu život! Bog je čuo Ilijin povik, i povрати se detetu život, i ono ožive."

Vidimo da u ovom tekstu nema mesta za reč duša. Jedini ispravan izraz je "život" ili "dah". Zašto je prevodilac upotrebio izraz "duša"? Verovatno je to učinio pod uticajem svoje teologije, tj. verovanja da u času smrti duša kao svesno biće, napušta telo.

3. Izraz "nefeš" (duša) označava i čovekovu unutrašnjost - srce, misli, osećanja i volju.

Zaključujući ovo razmatranje možemo kazati sledeće:

1. Nefeš (duša) nije nezavisno biće, nešto što bi bilo odvojeno od samog čoveka kao ličnosti; nešto što bi se useljavalo u čoveka prilikom rođenja i napuštalo ga u času smrti, i što bi nastavilo život nezavisno od tela posle njegove smrti. Ne postoje dve ličnosti u čoveku. Čovek je jedinstvena celina, jedna osoba.

2. Nefeš (duša) je naziv kako za niža stvorenja tako i za čoveka.

3. Nefeš (duša) ne označava nešto što bi u čoveku bilo besmrtno ili neuništivo. Nefeš označava samog čoveka, individualizovanu ličnost.

Upotreba i značenje reči "neamah" (dah). - Jevrejska reč "neamah" spominje se u jevrejskom Starom zavetu 24 puta. Ova reč u našoj Bibliji prevodi se rečju "dah", "duh", "izdisaj".

Najčešće se reči dah i duh upotrebljavaju kao sinonimi, naročito u izražajnoj figuri paralelizmu:

"Sve dok duha (ruah) bude još u meni, dok mi dah (neamah) Božji u nosnicama bude..." (Knjiga o Jovu 27,3 - Stvarnost)

"Duh Božji stvorio me je i dah svemogućega dao mi je život." (Knjiga o Jovu 33,4)

"Kad bi on dah svoj u sebe povukao, kad bi čitav svoj duh k sebi vratio, sva bića bi odjednom izdahnula..." (Jov 34,14.15 - Stvarnost)

Reč dah i duh upotrebljene u ovom smislu, odnose se na životno načelo ili životni princip koji Bog daje svakom novom stvorenju na Zemlji. Isti životni princip je dat i životinjama. Najavljujući Potop, Bog je ovako rekao Noju:

"Hoću da istrebim sa zemlje ljude koje sam stvorio, od čoveka do stoke i sitne životinje..." "Izgiboše sva bića što se po zemlji kreću: ptice, stoka, zvijeri, svi gmizavci i svi ljudi. Sve što u svojim nosnicama imaše dah života." (Knjiga Postanka 6,7; 7,21.22 - Stvarnost)

"Dah" nije odlučujući činilac prema kome se stvorenja međusobno razlikuju. Bog je stvorio svako stvorenje i svakome dao različitu prirodu i osobine, a čoveka je načinio prema svojoj slici, uzvišenijim od svake životinje.

Upotreba i značenje reči "ruah" (duh). - Reč "ruah" (duh) spominje se u jevrejskom Starom zavetu 380 puta. U srpskom ili hrvatskom prevodu reč "ruah" prevodi se rečima "duh", "dah" i "vetar".

Ova reč u Bibliji ima više značenja: životni princip u čoveku i drugim stvorenjima, čovekov um, prirodu, moralni karakter. Reč "ruah" primenjuje se i na Boga Oca, Svetoga Duha, kao i na dobre i zle anđele.

Budući da ovde govorimo o čoveku i njegovoj prirodi, izostavićemo reč "ruah" uvek kada se svojim značenjem odnosi na Boga i anđele. Ova reč

zanimljiva je jedino kada se odnosi na "dah" kao princip života.

Već smo spomenuli i ovde želimo da ponovimo da se u jevrejskoj biblijskoj poeziji pojavljuje paralelizam kao figura, tj. misao izražena u prvom stihu, ponavlja se i u drugom stihu, ali uobličena nešto drukčijim izrazom (vidi: Jov 33,4; 27,3; 34,14.15).

Evo jednog takvog teksta: "Duh Božji stvorio me je, i dah svemogućega dao mi je život." (Jov 33,4) Vidimo da izrazi "duh" i "dah" imaju u ovom tekstu isto značenje - označavaju životno načelo.

Reč "ruah" (dah) ne označava neko odvojeno svesno postojanje. Duh ili dah dat je čoveku u trenutku kad postaje živo biće, a napušta ga kad umire. To je dar od Boga koji se vraća Bogu kad čovek umre ili izdahne.

"I vrati se prah u zemlju, kako je bio, a duh se vrati k Bogu, koji ga je dao." (Propovednik 12,7)

U prevodu Biblije u izdanju kuće "Stvarnost", u Petoknjižju (Grubišićev prevod), nalaze se dva teksta koji nas mogu zbuniti, jer kao da sugerišu da se u čoveku nalazi duh kao neko posebno svesno biće.

"Neka Jahve, Bog duhova u svakom telu, postavi čovjeka nad ovom zajednicom." (Brojevi 27,16)

"Bože, Gospodaru životnog duha u svakom telu!" (Brojevi 16,22)

U prvom tekstu smisao sintagme "Bog duhova u svakom telu" nije jasan, ali u drugom tekstu smisao rečenice "Bože, gospodaru životnog duha u svakom telu!" je jasan. Ovde se ističe "duh" ili "dah" kao princip života. To isto značenje ima i gornji stih (Brojevi 27,16).

Odnos "duha" ili "daha" prema životu i smrti. - "Duh" ili "dah" je princip života; on je uzrok života. Život je njegova posledica. Zato "duh" ili "dah" ne treba poistovećivati sa životom.

"Duh Božji stvorio me je, i dah svemogućega dao mi je život." (O Jovu 33,4)

Navedeni tekst jasno ističe uzrok "dah", i posledicu "život".

Kad Bog oduzme čoveku dah života, život se gasi:

"Kad bi on dah svoj u sebe povukao, kad bi čitav duh k sebi vratio, sva bića bi odjednom izdahnula." (Jov 34,14.15 - Stvarnost)

Smrcu se čovekov život gasi, nestaje, ali "duh" ili "dah života" ne nestaju. On se vraća Bogu koji ga je dao:

"Vrati se prah u zemlju, kako je bio, a duh se vrati k Bogu, koji ga je dao." (Propovednik 12,7)

Smrt je prema tome odvajanje "daha života" od tela. Čovekov sadašnji fizički život, kao i život svakog bića, zavisi od daha. Kad dah nestane, čovek i svako živo stvorenje umire. U tom pogledu

čovjek nema prednosti (Propovednik 3,19). Kad ih napusti dah života svi jednako umiru.

U čemu je ipak prednost čovjeka nad životinjom? U Božjim očima postoji velika razlika između prirode karaktera i vrednosti čovjeka i životinje. Čovjek je stvoren po Božjoj moralnoj slici.

Svako niže biće se hrani, kreće, ima nagon za samoodržanjem, oseća bol kad je bolesno ili ranjeno; kod nekih životinja govorimo i o inteligenciji; čovjek ima sve ovo, ali još i svest o svome postojanju, dar razuma koji obuhvata i moć slobodnog izbora, moralno osećanje ili savest, pamćenje, maštu, osećanja, moć govora i sposobnost za službu Bogu i obožavanje Boga. Čovjek ima sposobnost da stalno duhovno napreduje i jača svoju zajednicu s Bogom. Svega toga nema u životu neme životinje.

Pored toga postoji i osnovna razlika između čovjeka i životinje kada su u pitanju Bogom utvrđeni odnosi između čovjeka i životinje, kao i između sudbine čovjeka i životinje.

Bog je stvorio čovjeka da vlada nižim stvorenjima, da bude "gospodar od riba morskih, i od ptica nebeskih, i od stoke i od cele zemlje i od svih životinja što se miču po zemlji". (1. Mojsijeva 1,26)

Što se tiče sudbine, čovjek počiva u grobu do časa vaskrsenja. Čovjek ne prima platu, nagradu ili kaznu, odmah u času smrti. Verni Božji ljudi primiče nagradu, besmrtnost, u dan Hristovog drugog dolaska (1. Solunjanima 4,14-17) Tada će se zbiti vaskrsenje vernih. I nepokajani grešnici vaskrsnuće hiljadu godina kasnije, ali za sud. Tu veliku istinu o budućoj sudbini svakog čovjeka istakao je Isus ovim rečima:

"Jer ide čas u koji će svi koji su u grobovima čuti glas sina Božijega, i izaći će koji su činili dobro u vaskrsenje života, a koji su činili zlo u vaskrsenje suda." (Jovan 5,28.29)

"A ostali mrtvaci ne oživeće, dokle se ne svrši hiljadu godina. Ovo je prvo vaskrsenje. Blažen je i svet onaj koji ima deo u prvom vaskrsenju; nad njima druga smrt nema oblasti." (Otkrivenje 20,5.6)

U ovom životu i na ovoj Zemlji opredeljujemo se ili za večni život, ili za drugu, večnu smrt. U dan suda Bog će dati svakome pravednu platu: "Onima koji su trpljenjem dela dobrog tražili slavu i čast i neraspadljivost, život večni: A onima koji se uz prkos suprote istini, a pokoravaju se nepravdi, nemilost i gnev." (Rimljanima 2,7.8)

DVE SMRTI - PRIVREMENA (PRVA) I VEČNA (DRUGA) SMRT

Kad je Bog prepustio čoveku Edenski vrt, dao mu je ovu zapovest: "Jedi slobodno sa svakog drveta u vrtu; ali s drveta od znanja dobra i zla, s

njega ne jedi; jer u koji dan okusiš s njega, umrećeš." (1. Mojsijeva 2,16.17)

Bog je čoveku jasno rekao da će ga za neposlušnost stići kazna - smrt. Naši praroditelji su to dobro shvatili. To se vidi iz razgovora koji je Eva vodila sa kušačem i kad je kazala da im je Bog zabranio da jedu rod s drveta poznanja dobra i zla (1. Mojsijeva 3,2.3).

Ipak, smrt nije zadesila naše praroditelje istoga dana kada su sagrašili. Da li je to značilo da je Bog porekao svoju prvobitnu odluku da će neposlušnost kazniti smrću? Nipošto! Bog je samo privremeno odložio izvršenje presude. Sa zakonskog gledišta, oni su već toga dana bili mrtvi; postali su smrtni, počeo je proces umiranja.

Pošto je prestupio Božju volju, čovjek je udaljen iz Edena čime mu je uskraćen pristup drvetu života (1. Mojsijeva 3,22.23). Bog nije želeo da "čovjek večno živi kao grešnik".

Čovjek je bio stvoren s mogućnošću da bude besmrtn, a sada je Bog tu moguću besmrtnost povukao. Bog je tom prilikom ponovio smrtnu presudu rečima: "Prah si, i u prah ćeš se vratiti!"

Čoveku je produžen život, ali pod osudom. Izvršenje osude je za neko vreme odloženo. Ta milost data čoveku sigurno je posledica činjenice da je već tada, unapred, Hristos kao nevino Jagnje uzeo na sebe krivicu naših praroditelja. U tom smislu Hristos je "jagnje", "koje je zaklano od postanja sveta" (Otkrivenje 13,8).

Po Hristu daje se svim ljudima jedno razdoblje milosti kao vreme probe, kao što je to bilo dato i našim praroditeljima. Svima se pruža mogućnost za oslobođenje od greha, i svako može primiti ili odbaciti spasenje.

Po Adamovom grehu mi smo već osuđeni na smrt. "Kao što kroz jednog čovjeka dođe na svet greh, i kroz greh smrt, i tako smrt uđe u sve ljude, jer svi sagraše." (Rimljanima 5,12)

Ipak, Adam nije zauvek izgubio mogućnost da dobije besmrtnost. Da bi dobio večni život, trebalo je da dođe Otkupitelj koji će čoveku dati pomilovanje, a čovek da to pomilovanje prihvati.

Čovek je zbog greha bio osuđen na smrt. Da se Bog nije umešao, da nije obećao da će doći Potomak ženin "da smrću satre onoga koji ima državu smrti, to jest Davola, i da izbavi one koji god od straha smrti u svemu životu biše robovi" (Jevrejima 2,14.15), čovek bi bio osuđen da se vrati u ništavilo, u nepostojanje, odakle ga je Bog pozvao u život. Ali Hristos je došao i okusio smrt za sve ljude. (Jevrejima 2,9). "Ali Bog pokazuje svoju ljubav k nama što Hristos još kad bijasmo grešnici umre za nas" (Rimljanima 5,8) Svojom smrću i svojim vaskrsenjem omogućio je čoveku da povrati izgubljeni život, večni život. On je na sebe uzeo naš greh i našu kaznu, podneo je udarac pravde

Zahvaljujući Hristovoj pobjedi koju je na krstu izvojevao za nas i Njegovom vaskrsenju, smrt koja nas pogađa na kraju našeg ovozemaljskog života nije definitivna ili večna smrt, već privremena; vraćanje u prah ili grob iz koga će svi vaskrsnuti. Sam Isus je rekao: "Ne divite se ovome, jer ide čas u koji će svi koji su u grobovima čuti glas sina Božijega. I izaći će koji su činili dobro u vaskrsenje života, a koji su činili zlo u vaskrsenje suda." (Jovan 5,28.29)

Bog je stavio pečat na radosnu vest o vaskrsenju, vaskrsnuvši Hrista iz mrtvih. Njegovo vaskrsenje je zalag ili garancija našeg vaskrsenja. Apostol Pavle ovako svedoči: "Ali Hristos usta iz mrtvih, i bi prvenac onima koji umreše. Jer budući da kroz čoveka bi smrt, kroz čoveka i vaskrsenje mrtvih. Jer kako po Adamu svi umiru, tako će i po Hristu svi oživeti. Ali svaki u svom redu: najpre Hristos; a potom oni koji verovaše Hristu o njegovu dolasku." (1. Korinćanima 15,20-23) Ovo je vaskrsenje pravednih, prvo vaskrsenje; nepokajani grešnici vaskrsnuće hiljadu godina kasnije. To vaskrsenje naziva se drugo vaskrsenje, iza koga sledi sud i kazna nad nepokajanim - a to će biti druga smrt. "Ostali mrtvaci ne oživeše dok se ne svrši hiljadu godina. Ovo je prvo vaskrsenje. Blažen je i svet onaj koji ima deo u prvom vaskrsenju; nad njim druga smrt nema oblasti..." (Otkrivenje 20,5.6) Druga smrt koja će zadesiti nepokajane grešnike, biće smrt duše i tela (Matej 10,28). To će biti konačno, neopozivo uništenje.

Priroda prve i druge smrti

Prva smrt ili prirodna smrt nije kazna za lične grehe, već posledica Adamovog prestupa. Ona ne označava kraj svega, jer posle nje dolazi buđenje ili vaskrsenje. Kazna za lične grehe, nepriznate i nepokajane, biće druga smrt. Ona će značiti konačno i potpuno uništenje Sotone, greha i grešnika.

Šta je Bog mislio kada je kazao "u koji dan okusiš s njega, umrećeš", i "jer si prah, i u prah ćeš se vratiti"? Šta je mislio kada je upotrebio reč "umreti"? Osnovna pravda zahteva da kazna za neki prekršaj bude izričito utvrđena, tako da je može potpuno shvatiti svako koga se ona tiče. I u ovoj rečenici, kad je reč o smrti kao kazni, izraz "umreti" znači gubitak života, prestanak postojanja, a ne, kao što su to neki kasnije počeli da tvrde - život u beskrajnoj besmrtnosti. Da Hristos nije došao i da nam nije omogućio spasenje, smrt koja je pogodila Adama, značila bi potpuno uništenje, potpuni kraj.

Prirodna smrt ili prva smrt ne znači potpuni kraj, jer posle nje sledi vaskrsenje. Pojam "smrt" ne dopušta da shvatimo ili smatramo da to znači večno živeti u bedi i večnim mukama u paklu ili u

radostima raja. Ova nauka se najpre pojavila u neznaboštvu, a kasnije je ušla u jevrejstvo i neke delove hrišćanstva.

Božja odluka "u koji dan okusiš s njega, umrećeš", bila je jasna i sveobuhvatna (1. Mojsijeva 2,17). To je značilo gubitak života, prestanak postojanja. U Božjoj presudi nema nikakvog nagoveštaja o razlikama između tela i duše u primeni presude koju je Adam doživeo. Ceo čovek je sgrešio i presuda datom izveštaju odnosi se na celog čoveka.

Kao što smo već spomenuli, da Bog nije intervenisao ponudivši čoveku spasenje u Isusu Hristu, Adamova smrt značila bi potpuni prestanak života. Zahvaljujući Hristu, prva ili prirodna smrt ne znači večni prestanak života, jer iza nje sledi buđenje ili vaskrsenje. Prva ili prirodna smrt je privremeni prestanak života, a stanje između smrti i vaskrsenja Biblija naziva snom. Međutim, druga smrt, kao kazna za nepokajane grehe, značiće potpuno i definitivno uništenje.

San - eufemizam za prirodnu smrt

Prva smrt ili prirodna smrt u Bibliji se stalno naziva snom ili počinom. "Tako čovek kad legne, ne ustaje više; dokle je nebesa neće se probuditi, niti će se prenuti od sna svojega." (Knjiga o Jovu 14,12) Psalmista izjavljuje: "Pogledaj, usliši me, Gospode, Bože moj! Prosvetli oči moje da ne zaspim na smrt." (Psalam 13,3) A prorok Danilo piše: "I mnogo onih koji spavaju u prahu zemaljskom probudiće se, jedni na život večni, a drugi na sramotu i prekora večni." (Danilo 12,2)

Ovo je nepobitno svedočanstvo Staroga zaveta, a Novi zavet ni najmanje ne odstupa od toga. Isus naziva smrt snom. U vezi s Jairovom kćeri, koju je vaskrsao, čitamo: "A on reče: ne plaćite, nije umrla nego spava. I potsmevahu mu se znajući da je umrla. A on izagnavši sve uze je za ruku, i zovnu govoreći: Devojko! ustani! I povрати se duh njezin, i ustade odmah." (Luka 8,52-55)

Nagoveštavajući učenicima smrt svoga prijatelja Lazara, Isus je rekao: "Naš prijatelj Lazar zaspao, ali idem da ga probudim." (Jovan 11,11) "Onda mu rekoše učenici njegovi: Gospode, ako je zaspao, ustaće! A Isus im reče za smrt njegovu, a oni mišljahu da govori za spavanje." (Jovan 11,11-13)

Kad govori o mučeničkoj smrti prvog hrišćanskog mučenika Stefana, jevanđelista Luka upotrebljava izraz san: "I zasipahu kamenjem Stefana koji je prizivao Boga i govorio: Gospode Isuse, primi moj duh. Onda pade na kolena i povika veoma glasno: Gospode, ne zapiši im ovaj greh. Kad to reče, usnu." (Dela 7,59.60 - Čarnić)

U grčkom tekstu Novog zaveta sedamdeset puta pojavljuje se izraz "san" kao sinonim za smrt (Matej 9,24; 27,52; Marko 5,39; Luka 8,52; Jovan

11,11-13; Dela 7,60; 19,36; 1. Korinćanima 7,39; 11,30; 15,6.18.20; 1. Solunjanima 4,13.14.15; 2. Petrova 3,4).

U Starom zavetu glagol "zaspati" ili "počinuti" kao sinonim za umreti pojavljuje se 49 puta. Jedan od takvih prvih tekstova je izveštaj o Mojsijevoj smrti: "I reče Gospod Mojsiju: Evo, ti ćeš počinuti (zaspati) s ocima svojim..." (5. Mojsijeva 31,16)

San je stanje neaktivnosti i nesvesnog poživavanja. Zato se za mrtve kaže da poživavaju (Jov 3,17.18; 17,16; Danilo 12,2; Otkrivenje 14,13). Stanje između smrti i vaskrsenja je stanje neaktivnosti, mirovanja i tišine. "Iziđe iz njega duh, i vrati se u zemlju svoju; taj dan propadnu sve pomisli njegove." "Neće te mrtvi hvaliti, Gospode, niti oni koji siđu onamo gde se muči." "Jer mrtvi ne spominju tebe; u grobu ko će te slaviti?" (Psalam 146,4; 115,17; 6,5)

Besvesni i duboki san briše vreme i prostor. Tako i smrt, koja se upoređuje s besvesnim i dubokim snom, briše svako sećanje. To čini da je Hristov drugi dolazak podjednako blizu svakoj generaciji i svakom pojedincu bez obzira koliko je vremena proveo u grobu. Prvi svesni trenutak koji će se dogoditi pošto je čovek zaspao ili umro, biće dan vaskrsenja: spasenje za pravedne, a dan suda i uništenja za nepokajane grešnike (Otkrivenje 20,5.6.14.15; 21,8)

Druga smrt je kazna za neoprostene i neokajane grehe. Ta smrt se ne sme zameniti s prvom ili prirodnom smrću, koja pogađa sve ljude zbog Adamovog prestupa. Posle prve smrti sledi vaskrsenje, a nakon druge smrti, koja je kazna za lične nepokajane i nepriznate grehe pred Bogom, nema nikakvog svesnog nastavljanja života. To je prestanak života, vraćanje u ništavilo.

Zato treba praviti razliku između prve i druge smrti. Mnogi to gube iz vida, jer nedovoljno poznaju nauku Svetoga pisma.

Druga smrt znači potpuno uništenje cele čovekove ličnosti: "A bezakonika će nestati sasvim; natražje će se bezbožničko zatrti." (Psalam 37,38)

"A odmetnici i grešnici svi će se satrti, i koji ostavljaju Gospoda, izginuće." (Isaija 1,28) Biblija jasno govori o dve smrti i dva vaskrsenja. Prva smrt ili prirodna smrt pogađa sve ljude, dobre i zle, kao posledica Adamovog prestupa. Posle prve smrti sledi vaskrsenje, i to za dobre i zle, s tom razlikom što će oni koji su "umrli u Hristu" (pokajali se za svoje grehe i živeli moralno) ustati u dan Hristovog drugog dolaska i primiti nagradu - večni život; a oni koji su "umrli u svojim gresima" (nisu se pokajali i promenili svoj beskoristan život), ustaće u drugom vaskrsenju, hiljadu godina kasnije, da prime kaznu - večnu pogibao, večnu smrt.

Pred nama se nalaze dva puta: put vere u Hrista i poslušnosti Božjem zakonu, koji vodi u život, i put neverstva i neposlušnosti, koji vodi u smrt. Bog nas poziva da izaberemo život.

Izabrati život znači pokajati se Bogu za grehe i promeniti život na dobro, pa tako postati novi čovek. Isus je kazao Nikodimu, članu jevrejskog Velikog veća: "Zaista, zaista, ti kažem: ako se ko nanovo ne rodi, ne može videti carstva Božjega." (Jovan 3,3) Onaj koji je rođen samo od telesnih roditelja, umreće dvaputa, a ko je dvaput rođen, od telesnih roditelja i odozgo, od Svetog Duha, umreće jedanput - zaspao u Hristu, posle čega sledi buđenje ili vaskrsenje u večni život Velika je prednost živeti. Zato izaberimo život!

VEČNO UNIŠTENJE - DRUGA SMRT NEPOKAJANIH GREŠNIKA

Biblija jasno uči da će zli biti konačno i potpuno uništeni. Gospod će uništiti "koren" zla i njegove grane - Sotonu i njegove anđele, zajedno s nepokajanim grešnicima koji su odbili ponuđeni dar spasenja.

"Jer, gle, ide dan koji gori kao peć; i svi će ponositi i svi koji rade bezbožno biti kao strnjika, i upaliće ih dan koji ide, veli Gospod nad vojskama, i neće im ostaviti ni korena ni grane (Malahija 4,1)

Kad govori o konačnoj sudbini grešnika, Biblija obično upotrebljava niz glagola i slikovitih izraza koji znače potpuno uništenje. Najčešće se u tom smislu pojavljuju glagoli: spaliti, uništiti, istrebiti, razbiti, iščupati, proždreti, ugasiti, itd; ili izrazi: "razbićeš ih kao sud lončarski" (Psalam 2,9); grešnici "bivaju kao pleva na vetru" (Jov 21, 18); nestaće "kao dim što se razgoni" (Psalam 68,2); biće "kao vosak što se topi od ognja" (Psalam 68,2); izgoreće "kao kućina" (Isaija 1,31).

Tipičan primer za ovo je Psalam 37. u kome se nalazi veći broj takvih glagola i slikovitih izraza. Tu se kaže da će bezbožni i opaki nestati, da će se poput dima rasplinuti, da će biti zauvek zatrti, da će biti iskorenjeni i istrebljeni (Psalam 37,2.9.10.20.28.34.36-38).

Na konačno uništenje nepokajanih grešnika naročito se odnose oni biblijski tekstovi u kojima se opisuje smrt ognjem ili spaljivanjem kao način konačne kazne. To potvrđuje Isus sledećim rečima: "Kako što se dakle kukolj sabira, i ognjem sažiže, tako će biti na posletku ovoga veka. Poslaće sin čovečiji anđele svoje, i sabraće iz carstva njegova sve sablazni i koji čine bezakonje. I baciće ih u peć ognjenu: onde će biti plač i škrgut zuba." (Matej 13,40-42; vidi: Matej 25,41.46)

Rezultat ove kazne biće druga smrt:

"A strašljivima i nevernima i poganima i krvnicima, i kurvarima, i vračarima, i idolopoklonici-

ma, i svima lažama, njima je deo u jezeru što gori ognjem i sumporom; koji je smrt druga." (Otkrivenje 21,8; vidi: Matej 10,28; Otkrivenje 20,14)

Večno mučenje u ognju pakla nije biblijska nauka. Ta je nauka neznabožackog porekla. Ona je posledica Platonovog učenja o urođenoj besmrtnosti ljudske duše. Ova nauka je oko 150. godine pre Hrista prešla od Platona u jevrejstvo, a oko 200. godine posle Hrista u neke delove hrišćanstva.

Ova nauka je u neposrednoj suprotnosti s naukom Svetoga pisma. Sveto pismo uči da je večni život Božji dar pravednicima, a da je plata za greh smrt (Rimljanima 6,23). "Život" i "smrt" su dva ključna izraza koji nam pomažu da pravilno shvatimo biblijsku nauku o čovekovoj večnoj sudbini. To su dva potpuno suprotna pojma. Umreti znači prestati živeti ili postojati, a ne večno trpeti.

Iako Bog obećava večni život samo pravednicima, pristalice teorije o besmrtnosti duše tvrde da je večni život određen svima, pravednicima i zlima, samo će jedni taj život provoditi u blaženstvu, a drugi u večnim mukama. Na čemu pristalice večnih muka zlih temelje svoje učenje? Najčešće to učenje temelje na pogrešnom shvatanju jevrejskih sta-rozavetnih izraza "šeol" i "Ge-Hinom" (gehena).

Značenje reči "šeol"

Jevrejska reč "šeol" spominje se u jevrejskom tekstu Staroga zaveta šezdeset i pet puta. U prevodu Biblije u izdanju kuće "Stvarnost", Zagreb 1968, reč "šeol" ostavlja se neprevedena, ili se prevodi rečima: grob, podzemlje, carstvo smrti i jama (1. Mojsijeva 37,35; Psalam 30,4; Priče 1,12).

U prevodu Staroga zaveta Đure Daničića reč "šeol" prevedena je rečju "grob" ili rečju "pakao" (1. Mojsijeva 37,35; 42,38; Psalam 16,10; 30,3; 31,17),

Reč "šeol" je najispravnije prevedena rečju grob ili podzemlje. To je mesto besvesnog počivanja mrtvih do časa vaskrsenja.

Daničićev prevod reči "šeol" sa rečju "pakao" je neprikladan. Neprikladan je stoga što popularno shvaćena reč "pakao" označava mesto ili ognjeno stanje u kome zli već sada trpe beskrajne muke. Ovo shvatanje je pogrešno. Ono je preuzeto iz grčkog verovanja o "hadesu" kao podzemnom boravištu "seni pokojnika" i o "tartaru" u kome te sene već podnose teška mučenja.

Kao primer neprikladnosti prevodenja reči "šeol" rečju "pakao" navodimo Daničićev tekst iz Psalma 16,10: "Jer nećeš ostaviti duše moje u paklu, niti ćeš dati da svetac tvoj vidi truljenje."

Apostol Petar u svojoj propovedi ističe da se ovo proročanstvo odnosi na Hristovo vaskrsenje,

koje je u Njemu našlo svoje ispunjenje: "Predviđevši govori za vaskrsenje Hristovo da se ne ostavi duša njegova u paklu, niti telo njegovo vide truljenje." (Dela 2,31) Ovaj tekst Vukovog prevoda sadrži čak dva neprikladna i neispravna izraza — "pakao" i "duša". Izraz "duša" je nepogodan jer široko rasprostranjeno mišljenje, koje potiče od Platona, a ne iz Biblije, smatra - da u čoveku postoji jedan svestan elemenat - duša, koji u bestelesnom obliku nadživljuje telo. To je pogrešno mišljenje. Po nauci Biblije čovek je jedinstveno, celovito biće, i pojam "duša" odnosi se na celog čoveka. Hristos je na krstu predao svoj duh Ocu, priklonio glavu i umro ili izdahnuo. Položen je mrtav u grob, ali Ga je Otac u treći dan vaskrsnuo.

Zabuna koju je u citirani tekst uneo Daničićev i Vukov prevod upotrebom reči "pakao" i "duša", otklonjena je ispravnim prevodom izvornog teksta: "Jer me nećeš ostaviti u grobu ni dati da svetac tvoj ugleda trulež." (Psalam 16,10 - New International Version)

David je u proročkom predviđanju ovako rekao o Mesijinom vaskrsenju: "Da me nećeš ostaviti u boravištu mrtvih niti dopustiti da tvoj svetac istrune." (Djela 2,27)

To se doslovno ispunilo: "Niti je on ostavljen u boravištu mrtvih, niti mu je tijelo istrulilo." (Djela 2,31 - Rupčić)

Šeol, grob, ili podzemlje, nije mesto svesnog prebivanja mrtvih, koji su navodno živi u obliku bestelesnih duhova, već zaista mesto prebivanja mrtvih.

Pristalice teorije o urođenoj besmrtnosti duše često navode tekst iz Isaije 14,4-11. da bi dokazali da smrt ne znači prestanak života i da se mrtvi u šeolu sećaju prizora iz zemaljskog života. Spomenuti tekst glasi:

"Tada ćeš izvoditi ovu priču o caru Vavilonskom i reći ćeš: kako nesta nastojnika, nesta dan-ka? Slomi Gospod štap bezbožnicima, palicu vladacima, koja je ljuto bila narode bez prestanka, i gnjevno vladala nad narodima, i gonila nemilice. Sva zemlja počiva i mirna je; pevaju iza glasa. Vesele se s tebe i jele i kedri Livanski govoreći: ot-kako si pao, ne dolazi niko da nas seče. Pakao do-le uskoleba se tebe radi da te sreće kad dođeš, probudi ti mrtvace i sve knezove zemaljske, diže s prestola njihovih sve careve narodne. Svi će progovoriti i reći tebi: i ti li si iznemogao kao mi? Izjednačio se s nama? Spusti se u pakao ponos tvoj, zveka psaltira tvojih; prostrti su poda te moljci, a crvi su ti pokrivač."

Prorok Isaija kao pesnik u ovoj odi - poruzi unapred opisuje propast oholog vavilonskog vladara koji silazi u šeol, gde ga dočekuju vladari koje je on ranije pokorio i pobio. Pesnik oživljava mrtve vladare da bi preko njih izrekao Božji sud nad surovim vavilonskim carem:

"Spusti se u pakao ponos tvoj, zveka psaltira tvojih; prostrti su poda te moljci, a crvi su ti pokrivač."

Isaija nikada nije želio da ovom impresivnom porugom opisuje stanje mrtvih. Njegov je cilj bio da unapred prikaže slikovitim pesničkim jezikom, personifikacijom, budući Božji sud nad oholim tlačiteljem Izrailja i pokaže da put okrutne slave vodi u propast.

Značenje reči Ge-Hinom - gehena

Kao što se često pogrešno tumači reč šeol, tako se često pogrešno shvata i značenje reči Ge-Hinom ili gehena. Sam Isus spominje ovu reč jedanaest puta (Matej 5,22.29.30; 10,28; 18,9; 23,15.33; Marko 9,43.45.47; Luka 12,5). Pristalice nauke o urođenoj besmrtnosti duše smatraju gehenu mestom sadašnjeg i budućeg večnog mučenja nepokajanih grešnika.

Da bismo pravilno shvatili značenje ove reči, moramo ukratko proučiti njen istorijat, njenu pozadinu.

Reč "gehena" potiče od jevrejske reči "Ge-Hinom", a ova opet od reči "Ge-ben-Hinom", što znači Dolina sinova Enomovih (Isus Navin 15,8). Nekada je to bila uska dolina koja se prostirala jugozapadno od Jerusalima, natapana potokom Kedronom. Na jugoistočnom rubu doline nalazio se nekada čuveni Solomonov vrt sa svojim Tofetom, to jest s carskim muzičkim gajem i njegovim sviračima.

Rđav judejski car Ahaz u doba proroka Isaije uveo je u gaju Tofet u dolini Enom okrutan nezabožacki običaj spaljivanja dece u čast bogu Molohu. Nadahnuti iskaz kaže o tom caru: "I sam kadaše u dolini sina Enomova, i sažizaše sinove svoje ognjem po gadnijem delima onih naroda koje odagna Gospod ispred sinova Izrailjevičkih." (2. Dnevnika 28,3) Ista bezakonja vršio je Ahazov unuk car Manasija:

"Jer opet pogradi visine, koje beše raskopao Jezekija otac njegov, i podiže oltare Valima, i načini lugove, i klanjaše se svoj vojsci nebeskoj i služaše joj. I provodi sinove svoje kroz oganj u dolini sina Enomova." (2. Dnevnika 33,3.6) Za otpalim carem poveo se čitav narod (Jeremija 32,35).

Pobožni car Josija je u sedmom veku pre Hrista sproveo u Judinom carstvu versku reformu. Između ostaloga "oskvrni i Tofet u dolini sinova Enomovih, da ne bi niko više vodio sina svoga ili kćeri kroz oganj Molohu" (2. Carevima 23,10). Josija je posekao idolopoklonički gaj i uništio idolopoklonička svetišta. Da bi dolina zauvek ostala nečista, rasuo je po njoj mrtvačke kosti. Tako je ta dolina postala smetlište na koje su dovozili gradski otpad i bacali leševe uginulih životinja i

mrtva tela razbojnika koji su bili tako zli da nisu bili dostojni da budu sahranjeni. Ovde su se crvi hranili mesom telesa u raspadanju i tu je goreo večni oganj da bi spalio nečistoću i trulež. Tako je Ge-Hinom ili gehena u kojoj je večna vatra spaljivala trulež i u kojoj su se crvi hranili mesom u raspadanju postala simbol ognja kojim će biti spaljeni nepokajani grešnici u poslednji dan suda i kazne nad zlima.

Bog je unapred upozorio svoj narod da će dolina Enom postati "dolina krvna", gde će se bacati tela mrtvih kao hrana pticama nebeskim i zverima zemaljskim (Jeremija 7,32.33; 19,6).

U svetlosti pravog značenja reči "gehena" koje smo upravo izneli, valja shvatiti i proročke reči proroka Isaije: "I izlaziće i gledaće mrtva tela onih ljudi koji se odmetnuše od mene; jer crv njihov neće umreti i oganj njihov neće se ugasiti, i biće gad svakom telu." (Isaija 66,24) Neki ovaj tekst navode kao dokaz u prilog tvrdnji da će se zli večno mučiti u neugasivom ognju pakla. Oni koji ovaj tekst primenjuju na kaznu dušama u večnom ognju trebalo bi da zapaze da je u tekstu reč o "mrtvim telesima", a ne o bestelesnim svesnim dušama u mukama pakla. Mrtva tela zlih leže u dolini usred jerusalimskog otpada i tu ih proždiru "crvi koji ne umiru i oganj koji se ne gasi". Crvi proždiru mrtvo telo, što isključuje ideju o sposobnosti tela da opaža i isključuje beskrajne muke. Delovanje ognja i crva ukazuje na potpuno uništenje bića koje je prestalo da živi.

Neugasiv ili večni oganj je oganj koji niko i ništa ne može ugasiti. Međutim, kad proždere materiju kojom se hrani, oganj se sam po sebi gasi. Oganj je večan ne po svom trajanju već po učiniku.

Nekadašnji oganj gehene nije bio oganj u koji bi se bacali živi da bi se u njemu mučili, već oganj u koji su bila bacana mrtva tela da bi bila spaljena. To nije bio oganj koji bi se hranio živim bićima već oganj koji se hranio leševima životinja i mrtvim telima zločinaca, odatle se stalno spominju zajedno oganj i crvi. Ako neki deo mrtvog tela nije uništio oganj, požderali bi ga crvi. Čak ako bi neko bio živ bačen u oganj (kao što će zli biti bačeni u buduću gehenu), njegov bi se život ubrzo ugasio, i njegovi bi životni ostaci bili začas uništeni vatrom i crvima.

Pristalice teorije o besmrtnosti duše često navode Isusove reči iz Jevanđelja po Marku 9,43-48, u kojima citira poslednje dve rečenice iz Isaije 66,24, kao dokaz u prilog svojoj tvrdnji da će zli biti večno mučeni u ognju pakla.

Evo Isusovih reči: "I ako te ruka tvoja sablažnjava, otseci je: bolje ti je bez ruke u život ući, negoli s obe ruke ući u pakao, u oganj večni. Gde crv njihov ne umire, i oganj se ne gasi. I ako te noga tvoja sablažnjava, otseci je: bolje ti je ući u

život hrom, negoli s dve noge da te bace u pakao, u oganj večni, gde crv njihov ne umire, i oganj se ne gasi. Ako te i oko tvoje sablažnjava, iskopaj ga: bolje ti je s jednim okom ući u carstvo Božje, negoli s dva oka da te bace u pakao ognjeni, gde crv njihov ne umire, i oganj se ne gasi." (Marko 9,43-48)

Ovde Isus ništa ne govori o večnom mučenju. On upozorava učenike da je bolje ući u život s jednim okom, sakat ili hrom negoli da s oba oka, s obe ruke i s obe noge budu bačeni u neugasiv oganj gehene - jer je bolje da jedan ud propadne negoli da celo telo bude bačeno u gehenu, gde "crv njihov ne umire, i oganj se ne gasi" (Marko 9,47).

Proučavanjem značenja reči "šeol" mogli smo se osvedočiti da je šeol ili grob mesto besvesnog počivanja mrtvih do dana vaskrsenja, a proučavanjem reči "Ge-Hinom" ili "gehena", koju naši prevodioci prevode rečju "pakao", mogli smo se osvedočiti da "gehena" ili "pakao" ne označava ni sadašnje ni buduće trajno mesto mučenja zlih. Gehena je simbol buduće kazne nepokajanim grešnicima u ognjenom jezeru, koje će značiti drugu smrt ili potpuno uništenje (Otkrivenje 21, 8).

Od našeg sadašnjeg izbora zavisi naš budući život - večni život ili buduća smrt, druga ili večna smrt. Svakome od nas upućene su reči:

"Svedočim vam danas neбом i zemljom, da sam stavio pred vas život i smrt, blagoslov i prokletstvo; zato izberi život, da budeš živ ti i seme tvoje, ljubeći Gospoda Boga svojega, slušajući glas njegov i držeći se njega..." (5. Mojsijeva 30,19,20)

"I ovo je svedočanstvo da nam je Bog dao život večni; i ovaj život večni u sinu je njegovom. Ko ima sina Božjega ima život; ko nema sina Božjega nema života." (1. Jovanova 5,11.12)

HRISTOVO UČENJE O SUDBINI ZLIH

Hristos koji je kao Bog stvorio čoveka, poznaje njegovu građu, zna i čovekovu sudbinu. Njegov svedočanstvo o čovekovoj prirodi i sudbini je potpuno pouzdano. Šta je Hristos učio o sudbini zlih?

Na ovo pitanje nalazimo odgovor u mnogim Hristovim pričama i izjavama. Te priče, uzete iz prirode i života, prikazuju konačnu sudbinu grešnika, a to je - njihovo konačno uništenje.

Evo neke od tih priča - poređenja: "Kao što se dakle kukolj sabira, i ognjem sažiže, tako će biti na posletku ovoga veka. Poslaće sin čovečij anđele svoje, i sabraće iz carstva njegova sve sablazni i koji čine bezakone. I baciće ih u peć ognjenu: onde će biti plač i škrgut zuba." (Matej 13,40-42)

"Već i sekira kod korena drveta stoji; svako dakle drvo koje ne rađa dobra roda, seče se i u oganj se baca." (Matej 3,10)

"Ko u meni ne ostane, izbaciće se napolje kao loza i osušiće se; i skupiće je, i u oganj baciti i spaliti." (Jovan 15,6)

Ova tri primera jasno prikazuju šta je Isus učio o sudbini nepokajanih grešnika. Kao što se kukolj sabira i spaljuje, kao što se drvo koje ne daje dobrog roda seče, baca u oganj i spaljuje, kao što se nerodna loza odseca i spaljuje, tako će jednoga dana nepokajani grešnici biti potpuno uništeni.

Spomenimo još nekoliko primera koje je Isus uzeo iz života. Šta je gospodar vinograda odlučio da učini s vinogradarima koji su ubili njegovog sina kada je došao da od njih primi plodove?

"Zločince će zlom smrti pomoriti; a vinograd daće drugim vinogradarima, koji će mu davati rodove u svoje vreme." (Matej 21,41)

Drugom prilikom Isus je kazao da nepokajane ljude Izraela čeka ista sudbina koja je zadesila neke Galilejce čiju je krv Pilat pomešao s njihovim žrtvama; čeka ih uništenje kao što je siloamska kula pod svojim ruševinama uništila osamnaest svojih žrtava (Luka 13,1-5).

Upoređujući prilike u vreme svog drugog dolaska s prilikama u vreme kada je živio Lot, Isus kaže: "Tako kao što bi u dane Lotove: jeđahu, pijahu, kupovahu, prodavahu, sađahu, zidahu; A u dan kad iziđe Lot iz Sodoma, udari oganj i sumpor iz neba i pogubi sve. Tako će biti i u onaj dan kad će se javiti sin čovečij." (Luka 17,28-30)

Uništenje neumerenih i nemoralnih Lotovih savremenika ognjem i sumporom slika je uništenja nepokajanih grešnika u dan Hristovog drugog dolaska. Oni će biti kažnjeni večnom propašću (2. Solunjanima 1,9).

Kad Hristos govori o osudi i kazni nad nepokajanim grešnicima, On uvek ističe da će to biti iznenadna, brza i nasilna smrt - druga smrt, a ne život u večnim mukama.

Objašnjenje pojma "večni oganj"

Postoji rasprostranjeno verovanje da će zli morati da trpe večne muke u večnom ognju. Ovo verovanje je prirodna posledica prihvatanja Platonovog učenja o urođenoj besmrtnosti ljudske duše. Ono je takođe posledica neshvatanja prave biblijske nauke o čovekovoj prirodi i njegovoj večnoj sudbini.

Hristos često govori o osudi nad zlima kao i o osudi koja obuhvata i nosi nešto "večno": "A koji pohuli na Duha Svetoga, nema oproštenja vavek, nego je kriv večnom sudu." (Marko 3,29)

"Tada će reći onima što mu stoje s leve strane: idite od mene prokleti u oganj večni pripravljen Đavolu i anđelima njegovim." (Matej 25,41)

"Ovi će otići u muku večnu, a pravednici u život večni." (Matej 25,46)

Napominjem da egleski prevod New International Version (Novi internacionalni prevod) upotrebljava ovde umesto izraza "muku večnu" izraz "kaznu večnu". Pravi biblijski smisao je večna kazna, a ne večna muka.

U ovim primerima se ne ističe večno trajanje mučenja ili kažnjavanja, već večno trajanje posledice. Osuda je večna po svojoj posledici. Ne treba poistovetiti pojam "večna kazna" s pojmom "večno kažnjavanje", niti pojam "večna osuda" s pojmom "večno suđenje". Kazna je večna po svom učinku ili posledici, dok je trpljenje privremeno: ono prestaje s potpunim prestankom ili uništenjem grešnikovog života.

Kad govorimo o značenju grčkog pojma "večni", moramo uvek imati na umu sledeće:

Grčki pridev "večan" (aionios) može imati dva različita značenja, zavisno od imenice koju određuje. Samo uz imenicu Bog i božanske vrednosti grčki pridev "večan" izražava večno trajanje, a uz oznaku ljudskog i zemaljskog taj pridev određuje trajanje dok traje sadašnji vek tih osoba ili stvari.

Tako na primer, apostol Pavle moli hrišćanina Filimona da primi svog bivšeg roba Onisima koji mu se sada dragovoljno vraća kao hrišćanin da mu "večno služi", tj. dok bude živ. "Jer može biti", piše Pavle Filimonu, "da se zato rastade s tobom na neko vreme da ga dobijesh večno." (Poslanica Filimonu 15) Uz imenicu "čovjek" pridev "večan" znači dok god ta osoba živi.

Bog je večan i njegova je ljubav večna, ali Božje aktivnosti mogu imati svoj početak i kraj. Večno spasenje ne znači večno spasavanje; večna kazna ne znači večno kažnjavanje; večni sud ne znači večno suđenje. Izraz "večno spasenje" označava potpuno i dovršeno delo milosti; večna kazna označava svršen čin s njenom posledicom koja je uništenje ili smrt.

Ključ za razumevanje pojma "večan" nalazimo u biblijskom primeru kazne koja je stigla Sodom i Gomor: "Kao što i Sodom i Gomor, i okolni njihovi gradovi, koji su se prokurvali onako kao i oni, i hodili za drugim mesom, postaviše se za ugled i muče se u večnom ognju." (Judina poslanica 7)

Oganj koji je uništio Sodom i Gomor naziva se "večnim ognjem". Ovaj oganj, iako se naziva "večan", davno se ugasio, ali njegov učinak je večan. Na mestu na kome su nekada stajali ti gradovi, sada je Mrtvo more. Oganj nije večan u svom procesu već u svojim rezultatima. "Večan" oganj se ne može ničim ugasiti dok postoji mate-

rija kojom se hrani. Kad je ona uništena, tada se i oganj gasi.

Značenje reči gehena - pakao

Isus izgovara teške reči kad govori o kazni koja će stići zle. Ipak, te reči su u skladu s Njegovim karakterom ljubavi. On je rekao da je Bog tako ljubio svet da je dao svoga jedinoga Sina da ni jedan koji Ga veruje ne pogine nego da ima večni život (Jovan 3,16). Nagrada onima koji veruju u Hrista, koji su u vezi sa Izvorom života - je večni život; a one koji su odvojeni od Izvora života čeka pogibao - večna smrt.

Na sedam mesta u Novom zavetu Isus upotrebljava izraz "gehena" ili "ognjeni pakao" kad govori o mestu buduće, konačne kazne zlih (Matej 5,22.29.30; 10,28; Luka 12,5; Matej 18,8.9; Marko 9,43.45.47; Matej 23,15.33). Jedino drugo mesto na kome se spominje reč pakao nalazi se u Jakovljevoj poslanici 3,6.

Gehena, Ge-Hinom ili Dolina Enom, bila je dolina južno od Jerusalima. Prema tradiciji to je bilo mesto na koje se dovozio gradski otpad da bi tu bio spaljen ognjem koji je stalno goreo. Oganj i crvi koji su se hranili mrtvim telima bili su sredstvo za uništenje otpada i svake druge nečistoće. Tu sliku Isus je upotrebio da bi opisao buduće uništenje svega nečistoga na ovome svetu i u svemiru. Gehena ili ognjeni pakao je slika ognjenog jezera koje se spominje u Otkrivenju kao mesto konačnog uništenja Sotone i njegovih sledbenika (Otkrivenje 20,14.15).

Evo šta Isus kaže o ognjenom paklu u Jevanđelju po Mateju 5,22: "A ja vam kažem da će svaki koji se gnjevi na brata svojega ni za što, biti kriv sudu; a ako li ko reče bratu svojem: raka! biće kriv skupštini; a ko reče: budalo! biće kriv paklu ognjenom."

Ovde se ističu tri stupnja krivice. Za prvi stupanj krivice odgovara se pred sudom starešina sinagoge, za drugi stupanj pred skupštinom koja može izreći smrtnu kaznu. Zatim sledi konačna kazna - gehena ili ognjeni pakao, u koji su bačena mrtva tela zločinaca da bi ih prožderali crvi ili oganj pretvorio u pepeo. Obična smrtna kazna izvršena mačem ili kamenovanjem mogla je biti pooštrena bacanjem u gehenu. To je bio treći stupanj kazne nad teškim zločincima koji nisu bili dostojni normalne sahrane.

Dalje je Isus kazao: "A ako te oko tvoje desno sablažnjava, iskopaj ga i baci od sebe: jer ti je bolje da pogine jedan od udova tvojih negoli sve telo tvoje da bude bačeno u pakao. I ako te desna ruka tvoja sablažnjava, otseci je i baci od sebe: jer ti je bolje da pogine jedan od udova tvojih negoli sve telo tvoje da bude bačeno u pakao." (stih 29.30)

Tu je naglašeno da je bolje da propadne jedan ud, makar nam bio skupocen i potreban, negoli da celo telo bude bačeno u gehenu - u ognjeni pakao.

U Jevanđelju po Mateju 10,28. čitamo: "Ne bojte se onih koji ubijaju telo, a duše ne mogu ubiti; nego se bojte onoga koji može i dušu i telo pogubiti u paklu."

Oni koji ubijaju telo su progonitelji Božjeg naroda. Ovi progonitelji se spominju u stihovima 18-25.36. Oni nam ne mogu oduzeti spasenje.

Pogubiti dušu i telo znači uništiti celog čoveka. To može učiniti jedino Bog, i to će On učiniti nad nepokajanim grešnicima. Nigde u Svetom iismu, na ni na ovom mestu, ne spominje se duša kao neko svesno biće koje bi postojalo odvojeno od tela i nadživelo telo. Kazna za nepokajane grehe biće uništenje celog čoveka - duše i tela, u budućoj geheni ognjenom jezeru (Otkrivenje 21, 8).

Značenje reči "hades" i "tartaros"

Reč "hades" (had) spominje se u Novom zavetu jedanaest puta; od toga tri puta je upotrebljava Isus, i to u svojoj osudi Kapernauma (Matej 11,23; Luka 10,15); u svom odgovoru Petru na njegovo priznanje vere (Matej 16,18); i u priči o bogatašu i siromašnom Lazaru (Luka 16,23). U svim ovim tekstovima, kao i na drugim mestima gde se u originalu upotrebljava izraz "hades", Vuk Karadžić, ponesen popularnim i raširenim pogrešnim shvatanjem, kao i nemačkim tekstom sa koga je prevodio, prevodi tu reč neodgovarajućom rečju "pakao".

Šta zapravo znači reč "hades"? U grčkoj mitologiji hades označava podzemno mesto u kome duše kao senke nastavljaju svoj život posle smrti tela. Po toj mitologiji na zapadnom delu tog podzemnog mesta prostiru se Jelisejska polja na kojima pravedne duše uživaju u blaženstvu, a negde u dubini nalazi se Tartar, najmračniji deo tog mračnog carstva u kome grešnici izdržavaju većne kazne.

Ovo neznabožačko verovanje uticalo je na mnoge prevodioce, tako da su oni reč "hades" preveli rečju "pakao". Prema popularnom verovanju, preuzetom iz grčke mitologije, pakao je mesto u kome grešnici već sada trpe kaznu.

Pogrešno je reč "hades" prevoditi rečju "pakao" koja u sebi nosi neznabožačku ili mitološku obojenost. Reč "hades" je grčki ekvivalent jevrejske reči "šeol", koja se 65 puta spominje u Starom zavetu, a znači grob ili podzemlje.

Hades, grob ili podzemlje, prema nauci Svetog pisma, nije mesto u koje bi ulazili bestelezni duhovi ili duše pokojnika da tu nastave život blaženstva ili muke. Hades je mesto tišine u kome

sada u besvesnom stanju počivaju ili spavaju mrtvi, dobri i zli, do časa ponovnog buđenja ili vaskrsenja.

Prema nauci Svetoga pisma, reči "gehena" i "hades" nisu sinonimi. Međutim, neki prevodioci obe reči prevode rečju pakao, dajući im tako istoветno značenje. Takvi prevodioci zbunjuju čitaoce.

Reč "gehena" prevedena rečju pakao predstavlja buduće mesto kazne za nepokajane grešnike. A reč "hades", koju ne bi trebalo prevesti rečju "pakao", već rečju "grob" - označava sadašnje stanje mrtvih, njihovo počivanje u grobu do časa vaskrsenja.

Razmotrimo upotrebu reči "hades" u vezi sa polaganjem Hristovog tela u grob. Već je nadahnuti pesnik u Starom zavetu prorokao da Bog neće ostaviti Mesiju u šeolu (grobu) niti dopustiti da istrune. Apostol Petar potvrđuje ispunjenje ovog proročanstva rečima: "Niti je bio ostavljen u carstvu mrtvih, niti mu je telo istrulilo." (Dela 2,31 - Čarnić)

U našem prevodu koji se nalazi u svakodnevnoj upotrebi pogrešno je prevedena jevrejska reč "šeol" i grčka reč "hades" rečju "pakao". U ovom prevodu pogrešno je upotrebljen izraz "duša". Ni reč "duša" ni reč "pakao" ne spominju se u grčkom originalu, zato ih dr Čarnić u svom prevodu ne spominje.

Hristova smrt bila je identična sa smrću svakog čoveka. Biblijski prikaz Hristove smrti kaže da je Isus viknuo jakim glasom i izdahnuo (Marko 15,39). U čemu je razlika između Hristove smrti i smrti njegovih sledbenika? Razlika je u tome što je Njegova smrt bila tako kratka da Njegovo telo nije istrulilo. I upravo je ta razlika proročena u Psalmu 16,10. On je bio položen u hades (grob), i tu je ostao do vaskrsenja.

I verni Hristovi sledbenici, koji su umrli pre Hristovog drugog dolaska, ostaće u svojim grobovima do Hristovog dolaska: "Jer kako po Adamu svi umiru, tako će i po Hristu svi oživeti. Ali svaki u svom redu: prvenac Hristos, a potom oni koji verovaše Hristu o njegovu dolasku." (1. Korinćanima 15,22.23)

"Jer kad smo jednaki s njim jednakom smrću, bićemo i vaskrsenjem." (Rimljanima 6,5)

Iz ovoga zaključujemo da će u času vaskrsenja Hristovi sledbenici izaći iz hadesa (groba), kao što je Hristos izašao iz hadesa (groba) u času svoga vaskrsenja. Verni će vaskrsnuti za život večni. Smrt i grob biće zauvek pobedeni. "Tada će se zbiti reč koja je napisana: pobjeda proždre smrt. Gde ti je, smrti, žalac? Gde ti je, pakle, pobjeda?" (1. Korinćanima 15,55) Smrt i grob biće zauvek uništeni (Osija 13,14).

Zanimljivo je primetiti da se u Otkrivenju tri puta spominju zajedno smrt i grob (hades) (Otkrivenje 6,8; 20,13.14).

"I more dade svoje mrtvace, i smrt i pakao dadoše svoje mrtvace; i sud primiše po delima svojim. I smrt i pakao bačeni biše u jezero ognjeno. I ovo je druga smrt." (Otkrivenje 20,13.14) To je svedočanstvo Božje reči o konačnoj kazni koju su zaslužili nepokajani grešnici.

Ostaje nam da kažemo još nešto o značenju reči "tartar". Reč "tartar" spominje se samo jedanput u Novome zavetu, i to u 2. Petrovoj 2,4.

Prema grčkoj mitologiji, kao što smo to već spomenuli, tartar je najdublji i najmračniji deo hadesa u kome veliki grešnici trpe kaznu. Petar ne upotrebljava reč tartar u ovom paganskom smislu, u smislu grčke mitologije, gde bi zli i pali anđeli već sada trpeli kaznu. Tartar je u tekstu apostola Petra mesto zadžavanja zlih duhova ili zlih anđela do suda kada će im biti određena kazna (2. Petrova 2,4.9). Upravo za Đavola i njegove anđele pripremljeno je ognjeno jezero (Matej 25,41). Doći će dan kada će njihovo mesto zadržavanja biti na našoj zemlji i u njenoj sferi.

Na kraju želimo da ponovimo: izrazi "šeol" ili "hades" označavaju grob, u kome mrtvi počivaju do vaskrsenja; gehena je simbol ognjenog jezera - buduće kazne za zle (Otkrivenje 21,8), a tartar je mesto zadržavanja palih anđela dok im ne bude izrečen sud (1. Korinćanima 6,2.3). Svoju teologiju ne smemo pozajmljivati iz grčke mitologije. Na žalost to se u velikom delu hrišćanstva dogodilo.

Bog će jednog dana učiniti kraj grehu i svakom zlu. Hristos se ne miri s borbom večnog dualizma. Kad budu stvorena nova nebesa i nova Zemlja, tada će Bog sa svog prestola objaviti:

"I smrti neće biti više, ni plača, ni vike, ni bolesti neće biti više, jer prvo prođe." (Otkrivenje 21,4)

"A poslednji će se neprijatelj ukinuti smrt." (1. Korinćanima 15,26) Smrt zajedno s hadesom ili grobom koji je prati biće bačeni u ognjeno jezero što označava njihov potpuni kraj. Ni ognjeno jezero neće beskrajno goreti s Đavolom i njegovim anđelima koji bi se u njemu večno živi mučili. Đavo kao koren i njegovi sledbenici kao grane biće uništeni večnim ognjem (Malahija 4,1). To je jasno svedočanstvo Božje reči.

ZNAČENJE REČI "DUŠA" I "DUH" U NOVOM ZAVETU

U Hristovo vreme i u vreme apostola u grčkim školama mnogo se raspravljalo o besmrtnosti duše. Uticaj grčkog filozofa Platona, najvećeg zastupnika ideje o urođenoj besmrtnosti ljudske duše, počeo se širiti i među Jevrejima, naročito me-

đu onima u Aleksandriji, među kojima je delovao čuveni jevrejski filozof Filon, poznati pristalica Platona.

Neznabožačko učenje o urođenoj besmrtnosti ljudske duše, koje se u Hristovo vreme sve više širilo, u suprotnosti je s Hristovom naukom i naukom apostola. Platonovo učenje o duši, hrišćani su poricali. Izrazi "duša" i "duh" imaju kod Platona značenje nekog svesnog bića u čoveku, koje ne umire sa smrću tela, već nastavlja dalje da živi. Pisci Novog zaveta, pišući grčkim jezikom, upotrebljavaju iste grčke izraze "psyche" (duša) i "pneuma" (duh), ali im daju drukčiji smisao, onaj koji te reči imaju u jevrejskim izrazima Staroga zaveta "nefeš" (duša) i "ruah" (duh).

Kada raspravljamo o značenju spomenutih grčkih reči u Novom zavetu, moramo imati na umu da Hristos i Njegovi učenici nisu obično razgovarali na grčkom jeliku za vreme događaja o kojima nas izveštavaju jevanđelja, već na aramejskom. Njihovo celo kulturno i versko nasleđe bilo je jevrejsko, i njihovi teološki koncepti temeljili su se na Starom zavetu. Istina je da su živeli u helenističkom svetu, u svetu u kome je preovladavala helenistička kultura i civilizacija, ali kad su upotrebljavali grčke reči, ekvivalente jevrejskom, oni su tim rečima davali ista značenja koja su navikli da im daju u svom maternjem, jevrejskom ili aramejskom jeziku.

Kad je neki hrišćanin prve apostolske crkve upotrebio reč "duša" (nefeš) ili ju je pročitao u Novom zavetu, on je uvek toj reči davao značenje koje ona ima u jevrejskom jeziku Starog zaveta. Međutim, Jevreji koji su u to vreme pali pod uticaj grčke filozofije, kao što se to dogodilo s nekim hrišćanskim piscima krajem drugog i početkom trećeg veka, prihvatili su nauku o besmrtnosti ljudske duše, pa su pojmu "duša" pridavali značenje koje su primili prihvatanjem grčke filozofije. Platonovo mišljenje o duši kao o nekom biću koje svesno živi u čoveku, kao nešto odvojeno od tela, i napušta čoveka u času smrti, i danas je prisutan u verovanju mnogih hrišćana. Značajno je da se u Bibliji nigde ne nalazi izraz "besmrtna duša" (Timotiju 6,16).

Razmotrimo sada upotrebu i značenje reči "psyche" (duša) u Novom zavetu.

U Novom zavetu reč "psyche" ima četiri glavna značenja:

1. Živi organizam, kako niže stvorenje (Otkrivenje 16,3), tako i čovek (1. Korinćanima 15,45). Prvi čovek se naziva "duša živa".

2. Osoba, ličnost, ljudi. Često se reč duša u ovim slučajevima zamenjuje ličnom zamenicom (Dela 2,43; 3,23).

Kao potvrdu ovome, navodimo ove stihove paralelno, prema Vukovom i Rupčićevom prevodu:

"I uđe strah u svaku dušu..." (Dela 2,43 Kara-džićevo prevođenje)

"Strah spopade svakoga..." (Rupčićovo prevođenje)

"I biće da će se svaka duša koja ne poslušatoga proroka istrebiti iz naroda." (Dela 3,23; Kara-džićevo prevođenje)

"Tko god ne bude slušao toga proroka, istrebit će se iz naroda." (Rupčićovo prevođenje)

Iz upoređenja jasno se vidi da reč "duša" ima značenje "osoba".

To se vidi i iz sledećeg primera:

"Jer nećeš ostaviti duše moje u paklu, niti ćeš dati da svetac tvoj vidi trulost." (Dela 2,27; Kara-džićevo prevođenje)

"Da me nećeš ostaviti u boravištu mrtvih, niti dopustiti da tvoj svetac istrune." (Dela 2,27; Rupčićovo prevođenje).

Vukov prevod je doslovan, ali ga treba pravilno shvatiti. Međutim, Rupčićovo prevođenje je ovde veran smislu koji reči "duša" i "šeoł" imaju u jevrejskom jeziku, a ne u grčkoj filozofiji.

Rupčić je umesto izraza "duša", upotrebio ličnu zamenicu "mene", a umesto reči "pakao", "boravište mrtvih" ili grob. To je uistinu pravi smisao tog teksta.

3. Čovekov fizički život (Luka 12,16-20).

Navodimo kao primer Hristovu priču o lakomom i nerazumnom bogatašu koji unapred za mnoge godine pravi planove kao da je gospodar svoga života.

Ovde ćemo uporedo navesti Rupčićovo prevođenje ove priče i engleski prevod iz biblije New International Version (u našem prevođenju):

"Bijaše neki bogataš čije polje obilno urodi. I počeo razmišljati u sebi: što da učinim? Nemam više u što skupiti ljetine. Ovako ću - reče - učiniti: razvaliću svoje žitnice te sagraditi veće, pa ću u njih skupiti svoju pšenicu i svoja dobra. Tada ću reći svojoj duši: 'Dušo, imaš mnogo dobra u zalihama za brojne godine, počivaj, jedi, pij, uživaj!' 'Ludače, reče mu Bog, još noćas zatražit će ti se natrag duša. Komu će pripasti ono što si skupio.'" (Luka 12,16-20; Rupčićovo prevođenje)

U ovom tekstu tri puta se spominje izraz "duša", međutim pravi smisao reči "duša" u ovom tekstu je "život", kako taj izraz prevodi New International Version:

"Ja ću reći sebi: Imaš mnogo dobra ... Ali Bog mu je rekao: još noćas zatražit će ti se natrag život."

U ovom prevođenju reč "duša" dvaput je zamenjena ličnom zamenicom i jedanput rečju "život". To je pravi smisao ovog teksta. Zašto Rupčić nije u ovom tekstu zamenio izraz "duša" odgovarajućim ekvivalentima, ličnom zamenicom i rečju "život", da bi reči "duša" dao pravi smisao, kao što je to učinio u Delima 2,27? Verovatno je u prevođenju ove Isusove priče bio pod uticajem svog teo-

loškog uverenja. Onaj koji veruje da pojedinac poseduje besmrtnu dušu prevodiće reč "psyche" izrazom "duša" na mnogim mestima na kojima bi potpuna objektivnost zahtevala drugu reč.

4. Reč duša ima i značenje "unutrašnji čovek". To metafizičko značenje reči duša imamo u tekstovima 1. Petrova 1,22 i Marko 14,34.

Donosimo uporedo ove tekstove prema Rupčićevom prevođenju i prema savremenom engleskom prevođenju:

"Pošto ste pokoravanjem istini očistili svoje duše..." (1. Petrova 1,22 - Rupčić)

"Pošto ste pokoravanjem istini očistili sebe..." (1. Petrova 1,22 - New International Version u našem prevođenju)

Izraz "duša" u ovom tekstu znači "unutrašnje ja", tj. misli, volju i želje.

U času svoje samrtne borbe, Isus je rekao svojim učenicima: "Žalosna je duša moja do smrti!" (Matej 26,38; Rupčićovo prevođenje) "Žalost u mom srcu je tolika da me gotovo slomila!" (Matej 26,38 - Good News Bible)

Često grčka reč "psyche" označava "unutrašnjeg čoveka", srce kao sedište osećanja, i um kao sedište misli i volje.

Postoji jedan tekst koji podvlači razliku između duše i tela u odnosu na smrt i čovekovu večnu sudbinu: "Ne bojte se onih koji ubijaju telo, a duše ne mogu ubiti; nego se bojte onoga koji može i dušu i telo pogubiti u paklu." (Matej 10,28)

Neki pokušavaju da upotrebe ovaj tekst kao dokaz da čovek ima besmrtnu dušu, koja nadživljava telo. Ovaj tekst dokazuje upravo suprotno, jer ističe da i "duša" i "telo" mogu biti uništeni u ognju gehene, tj. u ognjenom jezeru.

Isus je takođe rekao: "Kakva je korist čoveku ako sav svet dobije, a duši svojoj naudi? Ili kakav će otkup dati čovek za svoju dušu?" (Matej 16,26)

"Što koristi čoveku ako dobije sav svijet, a izgubi svoj život? Što li može dati čovek kao otkupninu za svoj život?" (Rupčićovo prevođenje)

Rupčić je ovde ispravno zamenio izraz "duša" izrazom "život". Isus naglašava važnost spasenja koje moramo ceniti više od svega blaga, pa i od samog ovozemaljskog života.

Kao što smo ovde pokazali, grčka reč "psyche" (duša) može imati različita značenja, i zato se u Novom zavetu prevodi različitim izrazima. Može označavati živi organizam, osobu ili ljude, život; može se odnositi na unutrašnjeg čoveka, tj. na čovekove prirodne želje (Otkrivenje 18,14), na čovekova osećanja (Marko 14,34) na um i na srce (Dela 14,2; Efescima 6,6).

Na osnovu značenja i upotrebe reči "duša" u Bibliji, vidimo da Biblija ne govori o duši kao o nekom svesnom biću u čoveku, koje nadživljuje telo.

Upotreba i značenje reči "pneuma" u Novome zavetu. U grčkom prevodu Biblije, u Septuaginti, jevrejska reč "ruah" (prevedena je rečju "pneuma", i ima isto značenje kao njen jevrejski ekvivalent. U grčkom tekstu Novog zaveta reč "pneuma" javlja se 385 puta, a u našem jeziku prevedena je rečima duh, Duh, život i vetar. Pisana velikim slovima odnosi se na Boga, Svetog Duha. Može da označava i anđele - dobre i zle.

Kad se primenjuje na čoveka, reč duh je upotrebljena kao sinegdoha, to jest kao deo koji označava celinu:

"Obradova se duh moj..." (Luka 1,47) Ovo ima isto značenje kao i: "Ja kličem od radosti."

Reč "pneuma" označava život ili dah, kao npr. u tekstu Luka 8,55: "I povrati se duh njezin, i ustade odmah..." (Luka 8,55)

"I povrati se njen život, i ustade odmah." (Good News Bible)

Reč "duh" označava i karakter, kao nešto nevidljivo, što se pokazuje samo delima: "Jer nam Bog ne daje duha straha, nego sile i ljubavi i čistote." (2. Timotiju 1,7)

U Bibliji New International Version ovaj tekst u prevodu glasi: "Jer Bog nam nije dao duha plašljivosti; naprotiv, duha sile, ljubavi i samokontrola."

Reč "pneuma" (duh) označava i druge nevidljive karakteristike kao što je htenje, osećanja i želje. "Duh je srčan, ali je telo slabo." (Matej 26,41)

Reč "pneuma" označava takođe novu prirodu Božjih ljudi, koji su rođeni odozgo, tj. od Svetoga Duha: "Što je rođeno od tela, telo je; a što je rođeno od Duha, duh je." (Jovan 3,6)

"Čovek se rađa fizički od ljudskih roditelja, a duhovno se rađa od Duha." (Jovan 3,6, prema Good News Bible)

"Onaj koji je rođen od Duha je nanovo rođen čovek". To je smisao reči "duh" u gornjem tekstu. Rečju "duh" označava se i vaskrslo telo vernih (1. Korinćanima 15,45).

"Pneuma" (duh) je oživljujući princip života, koji nam se daje od Boga prilikom rođenja, i koji se vraća Bogu u času smrti. To je dah ili disanje kao obeležje živog bića.

Opisujući akt umiranja, novozavetni pisci upotrebljavaju različite izraze, kao npr: "A Isus opet povika iza glasa, i ispusti dušu." (Matej 27, 50)

"A Isus opet povika jakim glasom, i ispusti duh." (Matej 27,50, New International Version)

"A Isus opet povika jakim glasom, i ispusti svoj poslednji dah." (Matej 27,50, Good News Bible)

Naš prevodilac je ovde zamenio reč "duh" (dah) rečju duša, jer je bio pod uticajem svoje teologije.

Ni u jednom drugom tekstu u kome se govori o Isusovom umiranju (Marko 15,37.38; Luka 23, 46; Jovan 19,30), naš prevodilac ne upotrebljava izraz "duša", već kaže da je Isus predao duh ili izdahnuo, na primer: "A Isus povika iza glasa, i izdahnu." (Marko 15,37)

Isti grčki izraz "exepsuxen" (izdahnu) nalazi se u opisu umiranja Ananije, Safire i Iroda (Dela 5,5; 5,10; 12,23).

Različiti načini kojima je opisan čin umiranja pokazuju šta se dešava u času smrti. Tada telo ne napušta neka duša ili duh kao bestelesno biće, već čovek fizički umire, tj. napušta ga životni dah - prestaje disati.

Kad je Isus podigao iz mrtvih Jairovu kćer, izveštaj kaže: "I povrati se duh njezin." (Luka 8,55) Izraz "duh" ovde je upotrebljen u značenju "dah".

U času svoje smrti Isus je rekao: "Oče, u ruke tvoje predajem duh svoj." (Luka 23,46) Iste reči u času svoje mučeničke smrti izgovorio je đakon Stefan (Dela 7,59). On nije rekao: "Gospode Isuse, primi mene!" već "primi duh (pneuma) moj". "Kad to reče, usnu." (Dela 7,59.60) Usnuo je ili umro u čvrstoj nadi da će mu prilikom vaskrsenja opet biti vraćen dah. Tako i u toj nadi umiru svi verni Hristovi sledbenici (1. Solunjanima 4,14-17).

Prema tome iz navedenih primera možemo se osvedočiti da izrazi "duh" i "duša" označavaju katkada jedan isti ili sličan pojam, a katkada dva potpuno različita pojma. Ovo poslednje naročito važi kada govorimo o sastavnim delovima čoveka: prah zemaljski plus "ruah" (dah) daju "nefeš", tj. živu dušu.

Slično značenje imaju reči "duh" i "duša" kad se upotrebljavaju kao oznaka čovekove ličnosti.

Isus je rekao: "Ljubi Gospoda Boga svojega svim srcem svojim, svom dušom svojom, svom snagom svojom i svom misli svojom." (Luka 10, 27)

"Izraz "snaga" označava čovekov telesni život, izraz "misao" ili "um" označava čovekov duhovni život, a "duša" i "srce" čovekov osećajni i psihički život.

Govoreći o odlikama svetog pobožnog života, apostol Pavle piše Solunjanima: "I ceo vaš duh i duša i telo da se sačuva bez krivice za dolazak Gospoda našega Isusa Hrista." (1. Solunjanima 5, 23)

Bog traži od nas posvećenje celog bića. To je lepo istakao psalmista David: "Svagda vidim pred sobom Gospoda: on mi je s desne strane da ne posrnem. Toga radi raduje se srce moje, i veseli se jezik moj, još će se i telo moje smiriti u uzdanju." (Psalam 16,8.9)

Na kraju ponavljamo da izrazi "duh" i "duša" imaju različito značenje kad je reč o sastavu ili strukturi čoveka (1. Mojsijeva 2,7), a slično kad je

reč o čoveku kao celini. Takođe smo se mogli osvedočiti da Biblija nigde ne govori o duši kao bestelesnom biću koje bi u času smrti napustilo telo. Biblija govori o duhu ili dahu koji se vraća Bogu u času smrti, da bi nam opet bio vraćen u dan vaskrsenja.

Obećanje Božje reči Hristovim sledbenicima glasi: "A ako li živi u vama Duh onoga koji je vaskrsao Isusa iz mrtvih, onaj koji je podigao Hrista iz mrtvih oživeće i vaša smrtna telesa Duhom svojim koji živi u vama." (Rimljanima 8,11)

BESMRTNOST SAMO PO HRISTU (1. deo)

Duboko u ljudskoj duši usađena je težnja za večnim ili besmrtnim životom. Tu težnju sam Bog stavio je u ljudsko srce. Propovednik kaže da je Bog stavio u nas "misao o večnosti" (Propovednik 3,11 - Bakotić).

Težiti za besmrtnošću i posedovati već sad besmrtnost nije isto. Neki ipak tvrde, verovatno iz želje za večnošću, da već poseduju u sebi jedan besmrtni element - besmrtnu dušu. U Svetom pismu nigde se ne spominje izraz "besmrtna duša", ali se izričito spominje da je jedino Bog besmrtn. Kao potvrdu ovome navodimo reči apostola Pavla. On naziva Boga "Car nad carevima i gospodar nad gospodarima, koji sam ima besmrtnost i živi u svetlosti kojoj se ne može pristupiti..." (1. Timotiju 1,15.16).

Prvi čovek bio je stvoren s mogućnošću da postane besmrtn pod uslovom da ostane poslušan Bogu. Ali pošto je prestupio Božju izričitu zapovest, izgubio je prednost da jede rod s "drveća života" i bio je udaljen iz Edenskog vrta (1. Mojsijeva 3,22-24). Prekinuvši nepoverenjem i neposlušnošću vezu sa Bogom, Izvorom života, čovek je postao smrtn. "Zato kao što kroz jednoga čoveka dođe na svet greh, i kroz greh smrt, i tako smrt uđe u sve ljude, jer svi sagrašeše." (Rimljanima 5,12)

U svojoj neizmernoj ljubavi prema čoveku Bog je od večnih vremena načinio plan za spasenje čoveka i ponovno vraćanje svih prednosti čoveku koje je grehom izgubio.

Realizator tog plana dragovoljno je postao Hristos, Božji Sin, koji je uzeo na sebe ljudsku prirodu, postao naša Zamena, uzeo na sebe naše grehe, da bi svi koji Ga verom prihvate kao svoga Spasitelja imali u Njemu oproštenje greha, duhovno obnovljenje i dar večnog života.

Prema izveštaju Božje reči, svrha Hristovog dolaska na ovaj svet bila je mnogostruka:

1. Da svetu otkrije Boga (Jovan 1,14.18; 17, 6.26; 1. Timotiju 3.16).

2. Da otkupi čoveka, uzimajući na sebe njegove grehe (Jovan 1,29; Jevrejima 9,28; 1. Petrova 2,24).

3. Da sjedini Boga i čoveka (Matej 1,23; Jovan 1,51; 1. Petrova 3,18).

4. Da opeh vrati večni život smrtnom čoveku (Jovan 3,15.16; 4,14; 5,24; 10,28; 11,25.26; 14,19; 17,3)

5. Da uništi Đavola i razori njegova dela (Jovan 12,31; 16,33; Jevrejima 2,14; 1. Jovanova 3, 8; Rimljanima 8,1-3)

Ovde ćemo se naročito zadržati na četvrtoj svrsi Hristovog dolaska na ovaj svet: On je došao da opet vrati večni život smrtnom čoveku.

Sam Isus svedoči o sebi kao Darodavcu večnog života. Za nas je vrlo važno da čujemo šta sam Hristos kao Bogočovek svedoči o sebi. On je vrhovni autoritet i Njegovo je svedočanstvo nepogrešivo.

Ljubljeni Isusov učenik Jovan nam je u svom Jevanđelju verno sačuvao Hristova svedočanstva o samome sebi.

Zanimljivo je da apostol Jovan u svom Jevanđelju često upotrebljava u vezi s Isusom tri ključne reči: život, ljubav i svetlost. Reč "život" (zoe) pojavljuje se u Jovanovim spisima 36 puta; glagol "ljubiti" (agapao) 37 puta, a imenica "svetlost" (phos) 23 puta.

Isusovo svedočanstvo Nikodimu o sebi kao izvoru večnog života. U svom noćnom razgovoru sa jevrejskim učiteljem Nikodimom Isus je otkrio dve naročito važne istine koje se tiču našeg večnog spasenja: potrebu lične vere u podignutog ili razapetog Hrista zbog naših greha i potrebu ličnog iskustva novorođenja. Isus je rekao Nikodimu:

"I kao što Mojsije podiže zmiju u pustinji, tako treba sin čovečiji da se podigne, da ni jedan koji ga veruje ne pogine nego da ima život večni." (Jovan 3,14.15)

Isus je podsetio Nikodima na jedan događaj iz istorije Izraelja, koji mu je bio dobro poznat. Kad su Jevreji na svom putovanju kroz pustinju iz Egipta u Obećanu zemlju počeli da gundaju na Mojsija i izražavaju neverstvo i neposlušnost prema Bogu, Gospod je povukao od njik svoju zaštitu. Tada su se u velikom broju pojavile otrovne zmije od čijeg su ujeda mnogi pomrli. Kad je narod u svojoj velikoj nevolji zavapio Bogu za pomoć, priznajući svoje grehe, i kad se i Mojsije usrdnom molitvom obratio Bogu, Gospod mu je rekao:

"Načini zmiju vatrenu i metni je na motku, i koga ujede zmija, neka pogleda u nju pa će ozdraviti. I načini Mojsije zmiju od mjedi i metnu je na motku, i koga god ujede zmija, on pogleda u zmiju od mjedi, i ozdravi." (4. Mojsijeva 21,8.9) Narod je znao da zmija nema u sebi moć da im pomogne. To je bio samo simbol koji je ukazivao na Hrista koji je došao u "obličju tela grešnog" i

koga je Bog "nas radi učinio grehom da mi postanemo Božjom pravednošću u njemu" (2. Korinćanima 5,21).

Pogled vere u Onoga koga je simbol predstavljao donosio je ljudima ozdravljenje. Kad je kasnije video Isusa razapetog na podignutom krstu, Nikodim se setio Isusovih reči da će biti "podignut" kao što je Mojsije nekada podigao bakarnu zmiju u pustinji. To je Nikodima uverilo u božanstvo Božjeg Sina, i on Ga je prihvatio verom kao svog Spasitelja. Pogled vere u Onoga koji je bio "ranjen da bismo se mi njegovim ranama iscelili" (Isaija 53,5) donosi nam duhovno ozdravljenje i život večni.

Isusovo svedočanstvo Samarjanki o sebi kao izvoru večnog života. Na putu u Galileju Isus je seo kod Jakovljevog izvora da se odmori i tu je zatražio uslugu od žene Samarjanke koja je došla da zahvati vodu. Stupio je u razgovor s njom da bi joj posvedočio o sebi kao izvoru večnog života.

"Daj mi da pijem", rekao joj je Isus. Ona mu je odgovorila: "Kako ti, Jevrejin budući, možeš iskati od mene žene Samarjanke da piješ...?"

Isus joj je odgovorio: "Da ti znaš dar Božji, i ko je taj koji ti govori: daj mi da pijem, ti bi iskala u njega i dao bi ti vodu živu... Svaki koji pije od ove vode (iz Jakovljevog izvora) opet će ožedneti; a koji pije od vode koju ću mu ja dati, neće ožedneti do veka, nego voda što ću mu ja dati postaću u njemu izvor vode koja teče u život večni." (Jovan 4,7-14)

"Dar Božji" je sam Isus Hristos i večni život koji On daje svima koji Ga verom prihvataju kao svog Spasitelja. Žena Samarjanka nije bila u početku spremna da prihvati "Božji dar", tu ponudenu "vodu života", niti je pravilno shvatila o čemu Isus govori. Tek u toku daljeg razgovora, kad joj je otkrio tajne njenog života i otvoreno kazao ko je On, priznala je da je On obećani Mesija. Uvidela je da je velika grešnica i donela odluku da uz Božju pomoć napusti stari grešni način života.

Da bismo primili "živu vodu", prvo mora da bude otklonjena "ustajala voda greha". Stari život greha treba da umre, da bi otpočeo novi život.

U raspravi sa Jevrejima Isus svedoči o sebi kao Izvoru života i o budućem vaskrsenju. Prilikom prisustvovanja jednom prazniku u Jerusalmu u proleće 29. godine Isus je izlečio uzetoga u banji Vitezdi. Posle toga raspravljao je s Jevrejima koji su Ga optuživali da je bolesnoga izlečio na Šabat. Jevreji su smatrali da se samo akutnom bolesniku može pomoći na Šabat, a ne i hroničnom.

Tom prilikom Isus je izgovorio sledeće veoma značajne reči: "Jer kao što Otac podiže mrtve, i

oživljuje, tako i sin koje hoće oživljuje." (Jovan 5, 21)

"Zaista, zaista vam kažem: ko moju reč sluša i veruje onome koji me posla, ima život večni. On ne dolazi na sud već je prešao iz smrti u život." (Jovan 5,24)

"Jer kao što Otac ima život u sebi, tako daje i Sinu da ima život u sebi." (Jovan 5,26)

Isus ima vlast da oživljuje ili vaskrsava kako u duhovni život, tako i u besmrtni život u dan svog drugog dolaska.

Uslov za primanje večnog života je slušanje i izvršavanje Božjih reči. Reč Božja verom primljena u srce predstavlja u nama početak večnog života. Ona našem životu daje novi kvalitet.

Isus ima u sebi život, izvoran život, nepozajmljen, ni od koga proizašao. To su bile Isusove smeće tvrdnje pred Jevrejima. Ali Jevreji su u to vreme već bili prožeti grčkom filozofijom i više su verovali grčkoj filozofiji negoli Hristu. Dar večnog života o kome im je Isus govorio nisu mogli shvatiti, jer im je um bio obuzet Platonovom naukom o urođenoj besmrtnosti duše. Jevreji su bili uvređeni Isusovom tvrdnjom da se u Njemu nalazi život i da On može oživeti ili vaskrsnuti koga hoće.

Isus je nastavio: "Ne divite se ovome, jer ide čas u koji će svi koji su u grobovima čuti glas sina Božijega. I izići će koji su činili dobro u vaskrsenje života, a koji su činili zlo u vaskrsenje suda." (Jovan 5,28.29)

Isus ovde otvoreno govori o vaskrsenju. Svi će vaskrsnuti: dobri i zli. Jedni na život večni, a drugi na pogibao ili propast večnu. Apostol Pavle kaže da će pravedni vaskrsnuti u dan Hristovog drugog dolaska (1. Korinćanima 15,23). To je prvo vaskrsenje. Nepokajani grešnici vaskrsnuće hiljadu godina kasnije. To je drugo vaskrsenje. Božja reč kaže:

"Ostali mrtvaci ne oživeće dok se ne svrši hiljadu godina. Ovo je prvo vaskrsenje. Blažen je i svet onaj koji ima deo u prvom vaskrsenju; nad njima druga smrt nema oblasti, nego će biti sveštenici Bogu i Hristu i carovaće s njime hiljadu godina." (Otkrivenje 20,5.6)

Neki nekadašnji i sadašnji teolozi veruju da će to carovanje s Hristom biti na onoj Zemlji, ali Božja reč to ne uči. Ona uči da će to carevanje biti na Nebu, a tek posle hiljadu godina Božji presto biće uspostavljen na obnovljenoj Zemlji (Otkrivenje 21,1-8).

Za nas je važno da shvatimo ko će imati udela u prvom vaskrsenju, vaskrsenju u život večni. U njemu će imati udela samo oni koji su verom prihvatili Boga i Njegov Plan Spasenja, i koji su izabrali da se duhovno promene i, teološki govoreći, "nanovo rode". Novorođenje je napuštanje greha uz Božju pomoć i stalno potčinjavanje ličnog života vođstvu Svetog Duha. "A ako li živi

u vama Duh onoga koji je vaskrsao Isusa iz mrtvih, onaj koji je podigao Hrista iz mrtvih oživeće i vaša smrtna telesa Duhom svojim koji živi u vama." (Rimljanima 8,11)

Isusovo svedočanstvo u Kapernaumu o sebi kao hlebu sa Neba koji daje večni život. U proleće tridesete godine Isus se nalazio u Galileji gde je s pet hlebova i dve ribe nahranio pet hiljada ljudi. Posle tog velikog čuda narod je stalno tražio Isusa očekujući od Njega da zadovolji njihove potrebe za telesnom hranom.

Kad se Isus ponovno sreo s tim ljudima u Kapernaumu, rekao im je: "Zaista, zaista vam kažem: ne tražite me što čudesa videste, nego što jedoste hleba i nasitiste se. Starajte se ne za jelo koje prolazi, nego za jelo koje ostaje za večni život, koje će vam dati sin čovečiji, jer ovoga potvrdi otac Bog." (Jovan 6,26.27)

Dalje u razgovoru Isus im je otvoreno kazao: "Ja sam hleb života: koji meni dolazi, neće ogladneti, i koji mene veruje neće nikada ožedneti." (Jovan 6,35)

"A ovo je volja onoga koji me posla da svaki koji vidi sina i veruje ga ima život večni; i ja ću ga vaskrsnuti u poslednji dan." (stih 40)

"Zaista, zaista vam kažem: koji veruje mene ima život večni. Ja sam hleb života. Ocevi vaši jedoše manu u pustinji, i pomreše. Ovo je hleb koji silazi s neba: da koji od njega jede ne umre. Ja sam hleb koji živi koji siđe s neba; koji jede od ovoga hleba živeće vavek; i hleb koji ću ja dati telo je moje, koje ću dati za život sveta." (stihovi 47-51)

Isus je ovim naglasio da običan hleb privremeno zadovoljava našu potrebu za hranom, a obična voda privremeno gasi našu telesnu žeđ, ali On je "hleb" koji je sišao s Neba i "voda života" koji zadovoljava glad i žeđ duše za večnim životom.

Da bismo imali život večni, moramo se "hraniti" Hristom: "Zaista, zaista, vam kažem, ako ne jedete tela sina čovečjega i ne pijete krvi njegove, nećete imati života u sebi. Koji jede telo moje i pije moju krv ima život večni, i ja ću ga vaskrsnuti u poslednji dan." (st. 53.54)

"Kao što me posla živi otac, i ja živim oca radi; i koji jede mene i on će živeti mene radi. Ovo je hleb koji siđe s neba: ne kao što vaši ocevi jedoše manu, i pomreše; koji jede hleb ovaj živeće vavek." (stihovi 57.58)

"Duh je ono što oživljava; telo ne pomaže ništa. Reči koje vam ja rekoh duh su i život su." (stih 63)

"Hraniti" se Hristom, "jesti" Njegovo telo i "piti" Njegovu krv, znači verom prisvojiti Njegov život. To znači primiti Njega kao svog Spasitelja, verujući da nam On oprašta grehe i da po Njemu naš život dobija nov kvalitet. Zato što je Isus dao

svoj život za nas, možemo imati udela u Njegovom životu.

Hraniti se Hristom znači verom stalno prisvajati istine Božje reči kao pravilo svoga života. Reč Božja primljena verom u naša srca početak je večnog života u nama. Isus je rekao: "Telo ne pomaže ništa, reči koje vam ja rekoh duh su i život su." (Jovan 6,63)

Mnogi su slušajući Isusove reči o Njemu kao hlebu, koji je sišao s Neba i kojim treba da se hrane da bi imali život večni, doživeli sablazan i zauvek Ga napustili. Oni su teško shvatili i teško primali Hristove reči, jer im je um bio zaslepljen lažnom naukom o urođenoj besmrtnosti duše.

Ovde ćemo iz Jovanovog jevanđelja navesti još nekoliko značajnih Hristovih izjava o sebi kao izvoru i putu večnog života.

Evo Hristovog svedočanstva izgovorenog prilikom praznika Senica: "A u poslednji veliki dan praznika stajaše Isus i vikaše govoreći: Ko je žedan neka dođe k meni i pije. Koji me veruje, kao što pismo reče, iz njegova tela poteći će reke žive vode. A ovo reče za Duha kojega posle primiše oni koji veruju u ime njegovo." (Jovan 7,37-39)

Isus je izvor vode koja donosi novi život onima koji piju, i čini da takvi postanu izvor osveženja za druge.

Istom prilikom u predvorju hrama Isus je izgovorio sledeće reči: "Ja sam videlo svetu; ko ide za mnom neće hoditi po tami, nego će imati videlo života." (Jovan 8,12)

Isus upoređuje sebe služeći se slikom vrata i pastira: "Ja sam vrata; ko uđe kroza me, spašće se." (Jovan 10,9)

"Ja sam pastir dobri; pastir dobri dušu svoju polaže za ovce." (Jovan 10,11)

Suočen sa smrću svog prijatelja Lazara, Isus je ovako težio Lazarevu sestru Martu: "Ja sam vaskrsenje i život: koji veruje mene ako i umre živeće." (Jovan 11,25)

Isus je dokazao istinitost ovih reči pozivajući Lazara u život: "I ovo rekavši zovnu iza glasa: Lazare! izidi napolje. I izide mrtvac obaviv platnom po rukama i po nogama." (Jovan 11,43.44)

Isus je pozvao Lazara iz groba, a nije kazao: "Dušo Lazareva, siđi iz raja ili čistilišta gde se nalaziš i vrati se u telo!" Vaskrsnuvši iz mrtvih Lazar nije imao šta da priča o zagrobnom životu jer je smrt samo besvestan san.

Isus je dalje kazao o sebi: "Ja sam put i istina i život; niko neće doći k Ocu do kroza me." (Jovan 14,6)

Uoči svoga stradanja Isus je u svojoj prvo-sveštiničkoj molitvi izgovorio sledeće značajne reči: "A ovo je život večni da poznaju tebe, jedinoga istinoga Boga, i koga si poslao Isusa Hrista." (Jovan 17,3)

Ovde je u prvom redu reč o iskustvenom poznavanju Boga koje proističe iz stalnog druženja s Bogom i nastojanja da svoj život i karakter sve više dovodimo u sklad s Božjom voljom.

"Koji govori: poznajem ga, a zapovesti njegovih ne drži, laže je, i u njemu istine nema." (1. Jovanova 2,4)

Apostol Jovan, omiljeni Hristov učenik ovako svedoči u skladu sa svojim ličnim poznavanjem Boga Oca i Isusa Hrista: "I ovo je svedočanstvo da nam je Bog dao život večni; i ovaj život večni u sinu je njegovom. Ko ima sina Božjega ima život; ko nema sina Božjega nema života." (1. Jovanova 5,11.12)

Isus je kazao Nikodimu: "Ako se ko nanovo ne rodi, ne može videti carstva Božjega."

"Zaista, zaista ti kažem: ako se ko ne rodi vodom i Duhom ne može ući u carstvo Božje. Što je rođeno od tela, telo je; a što je rođeno od Duha, duh je." (Jovan 3,5.6)

Novorođenje možemo doživeti jedino ako dopustimo da Božja reč i Sveti Duh promene naš život.

BESMRTNOST SAMO PO HRISTU (2. deo)

U predašnjem poglavlju govorili smo o Hristu koji se otkrio svojim slušaocima kao Onaj u kome se nalazi život, večni život. On je sebe nazvao "vodom života", "hlebom života", "vratima" koja vode u život i Putem Života. On je došao na ovaj svet da "ovce njegove imaju život i da ga imaju u izobilju" (Jovan 10,10). Došao je da "uništi smrt i obznani život i besmrtnost radosnom vesti" (2. Timotiju 1,10).

Sušтина poruke Isusovih učenika koju su proneli celom svetu bila je da u Hristu imamo spasenje i večni život zahvaljujući Njegovom životu, Njegovoj žrtvi, vaskrsenju, posredničkoj službi na Nebu i Njegovom drugom dolasku.

Vest o Hristu kao jedinom Putu Života apostoli su najpre propovedali Jevrejima (Dela 5,20), a zatim su se obratili svojim propovedima neznabošcima.

Mnogima je apostolska poruka da se spasenje i dar večnog života nalaze jedino u Hristu bila neshvatljiva i zato su odbili da prihvate. Zašto su je odbili? Pavle daje objašnjenje:

"A telesni čovek ne razume što je od Duha Božjega; jer mu se čini ludost i ne može da razume, jer treba duhovno da se razgleda. Duhovni pak sve razgleda, a njega sama niko ne razgleda." (1. Korinćanima 2,14.15)

Šta je bilo to o šta su se u apostolskom propovedanju spoticali mnogi Jevreji i neznabošci? Spoticali su se o evanđeosku poruku da naše spasenje i večni život zavise od Hristove smrti i vaskrsenja. Spoticali su se o tvrdnju apostola da

čovek sam po sebi nema privilegije besmrtnosti, da sam nema neki besmrtni element, besmrtnu dušu, već da večni život može jedino da primi kao dar u Hristu, verom u Hrista kao svog Spasitelja i novorođenjem od Duha Svetoga.

Nasuprot široko prihvaćenog verovanja da čovek ima besmrtnu dušu - što je Platonovo učenje - apostoli su isticali da jedino Bog ima besmrtnost. Ovo je jedna od temeljnih istina Svetoga pisma.

Ovu istinu da je Bog jedini besmrtnan treba posebno naglasiti, jer je i danas veoma rašireno Platonovo učenje o besmrtnosti duše.

Napominjemo da se grčka reč "psyche" (duša) spominje u Novom zavetu 105 puta, a reč "pneuma" (duh) 385 puta. Obe reči zajedno spominju se dakle 490 puta. Međutim, nijedanput se uz ove reči ne nalazi atribut "besmrtnan".

U Starom zavetu jevrejska reč "nefeš" (duša) spominje se 754 puta, a reč "ruah" (duh) 380 puta - svega 1134 puta! Nigde uz te reči ne stoji izraz "besmrtnan". Taj atribut stoji samo uz jedno Biće - Boga.

Besmrtnost je dar koji će verni primiti od Hrista na dan Njegovog slavnog dolaska. To je bila lično uverenje apostola Pavla koji je pred kraj svoga života ovako pisao mladom saradniku Timotiju:

"Dobar rat ratovah, trku svrših, veru održah. Dalje, dakle, meni je pripravljen venac pravde, koji će mi dati Gospod u dan onaj, pravedni sudija, ali ne samo meni, nego i svima koji se raduju njegovu dolasku." (2. Timotiju 4,8)

Naša nada u budućnost

Postoji smrt, ali i nada u večni život, u besmrtnost. Vrata u taj život je za umrle verne - vaskrsenje, a za žive pravedne - preobraženje na dan Hristovog drugog dolaska. Kad Sveto pismo govori o vaskrsenju, ono ne govori o "vaskrsenju tela", već o "vaskrsenju mrtvih". Božji glas budi mrtve, i oni Mu se odazivaju. Isus je nada naše budućnosti. On je rekao: "A ovo je volja oca koji me posla da od onoga što mi dade ništa ne izgubim, nego da ga vaskrsnem u poslednji dan. A ovo je volja onoga koji me posla da svaki koji vidi sina i veruje ga ima život večni; i ja ću ga vaskrsnuti u poslednji dan. Niko ne može doći k meni ako ga ne dovuče otac koji me posla; i ja ću ga vaskrsnuti u poslednji dan. Koji jede moje telo i pije moju krv ima život večni, i ja ću ga vaskrsnuti u poslednji dan." (Jovan 6,39.40.44.54)

Isus je zalag naše slavne budućnosti. On vaskrsava one koji veruju Njega i s Njime se sve više ujedinjuju, hraneći se Njegovom rečju (Jovan 6,63).

Apostol Pavle čitavo petnaesto poglavlje svoje Prve poslanice Korinćanima posvetio je pitanju vaskrsenja. O vaskrsenju vernih piše i u 1. Solunjanima 4,13-18. On ističe sledeće činjenice:

1. Ako nema vaskrsenja, uzalud je naša vera i naše propovedanje.

"I ako nema vaskrsenja mrtvih, to ni Hristos ne usta. A ako Hristos ne usta, uzalud dakle propovedanje naše; a uzalud i vera vaša. Jer ako mrtvi ne ustaju, ni Hristos ne usta. A ako Hristos ne usta, uzalud vera vaša: još ste u gresima svojim. I ako se samo u ovom životu uzdamo u Hrista, najnesrećniji smo od svih ljudi." (1. Korinćanima 15,13-19)

2. Hristovo vaskrsenje je garancija našeg vaskrsenja:

"Ali Hristos usta iz mrtvih, i bi prvenac od onih koji umreše. Jer budući da kroz čoveka bi smrt, kroz čoveka i vaskrsenje mrtvih." (1. Korinćanima 15,20.21)

3. Vaskrsenje pravednih i preobraženje živih pravednih dogodiće se u "poslednji dan", u dan Hristovog drugog dolaska:

"Jer će sam Gospod sa zapovešću, s glasom arandelovim, i s trubom Božjom sići s neba; i mrtvi u Hristu vaskrsnuće najpre; a potom mi živi koji smo ostali, zajedno s njima bićemo uzeti u oblake na susret Gospodu na nebo, i tako ćemo svagda s Gospodom biti." (1. Solunjanima 4,16. 17)

"Jer kako po Adamu svi umiru, tako će i po Hristu svi oživeti. Ali svaki u svom redu: novina Hristos; a po tom oni koji verovaše Hristu o njegovu dolasku." (1. Korinćanima 15,22.23)

"Evo vam kazujem tajnu: jer svi nećemo pomreti, a svi ćemo se pretvoriti. U jedan put, u trenutku oka u poslednjoj trubi; jer će zatrubiti i mrtvi će ustati neraspadljivi, i mi ćemo se pretvoriti. Jer ovo raspadljivo treba da se obuče u neraspadljivost, i ovo smrtno da se obuče u besmrtnost. A kad se ovo raspadljivo obuče u neraspadljivost, i ovo se smrtno obuče u besmrtnost, onda će se zbiti ona reč što je napisano: pobeda proždre smrt." (1. Korinćanima 15,51-54)

Svi ljudi su podložni smrti zbog Adamovog greha i zbog svojih vlastitih greha, ali samo oni koji su umrli "u Hristu", tj. koji su živeli u zajednici sa Hristom, imaće uдела u vaskrsenju pravednih prilikom Hristovog drugog dolaska. Verni koje će Hristos zateći prilikom svog dolaska biće u tren oka preobraženi

Šta će se dogoditi sa zlima koje Hristov drugi dolazak bude zatekao žive? Njih će obuzeti strah i trepet. Neće moći podneti svetlost i sjaj Njegovog dolaska. Govoriće gorama i pećinama:

"I govoraše gorama i kamenju: padnite na nas, i sakrijte nas od lica onoga što sedi na prestolu, i od gnjeva jagnjetova." (Otkrivenje 6,16)

"Koји će primiti muku, pogibao večnu od lica Gospodnjega i od slave njegove." (2. Solunjanima 1,9)

I mrtvi zli će vaskrsnuti, ali ne u isto vreme kada i mrtvi pravedni. Isus govori o dve grupe vaskrsnuli. On je rekao: "Ne divite se ovome, jer ide čas u koji će svi koji su u grobovima čuti glas sina Božjega, i izići će koji su činili dobro u vaskrsenje života, a koji su činili zlo u vaskrsenje suđa." (Jovan 5,28.29)

I apostol Pavle ističe da će vaskrsnuti pravedni i nepravedni (Dela 24,15). Dok će pravedni vaskrsnuti prilikom Hristovog drugog dolaska, nepravedni će vaskrsnuti u drugom vaskrsenju posle hiljadu godina. O tome piše apostol Jovan: "A ostali mrtvaci ne oživeše dok se ne navrší hiljadu godina. Ovo je prvo vaskrsenje. Blažen je i svet onaj koji ima deo u prvom vaskrsenju; nad njime druga smrt nema oblasti." (Otkrivenje 20,5.6) Nepokajane grešnike čeka osuda i druga smrt (Otkrivenje 20,12-15). "Jer je plata za greh smrt, a dar Božji je život večni u Hristu Isusu." (Rimljanima 6,23)

U kakvom će telu - mrtvi vaskrsnuti?

Biblija uči da će pravedni vaskrsnuti u preobraženom, duhovnom, neraspadljivom, besmrtnom telu. Govoreći o vaskrsenju pravednih, apostol Pavle piše:

"Ali će reći ko: Kako će ustati mrtvi? I u kakvom će telu doći? Bezumniče! Ti što seješ neće oživeti ako ne umre. I što seješ ne seješ telo koje će biti, nego golo zrno, bilo pšenično ili drugo kako. A Bog mu daje telo kako hoće, i svakom semenu svoje telo.

Nije svako telo jedno telo, nego je drugo telo čovečje, a drugo životinjsko, a drugo riblje a drugo ptičje. I imaju telesa nebeska i telesa zemaljska: ali je druga slava nebeskima, a druga zemaljskima. Druga je slava suncu, a druga slava mesecu, i druga slava zvezdama: jer se zvezda od zvezde razlikuje u slavi. Tako i vaskrsenje mrtvih: seje se za raspadljivost, a ustaje za neraspadljivost; seje se u sramoti, a ustaje u slavi; seje se u slabosti, a ustaje u sili; seje se telo telesno, a ustaje telo duhovno. Ima telo telesno, i ima telo duhovno." (1. Korinćanima 15,35-44)

Pavle primenjuje paralelizam da bi istakao razliku između tela u kome pravedni umiru i onoga u kome vaskrsavaju: raspadljivost - neraspadljivost; sramota - slava; telo zemaljsko - telo duhovno.

U istom poglavlju apostol Pavle dodaje: "A ovo govorim, braćo, da telo i krv ne mogu naslediti carstva Božjega, niti raspadljivost neraspadljivosti nasleđuje." (1. Korinćanima 15,50)

Da li izraz "neraspadljivo" znači da vaskrslu pravedni neće imati tela i krvi? Nipošto! Izraz "telo i krv" znači telo u sadašnjem obliku, sklonu grehu i raspadljivosti. Izraz "telo i krv" pojavljuje se u Novom zavetu kao pesnička figura u značenju "telesan čovek", čovek sklon grehu.

Biblija ističe da će tela vaskrslu pravednika biti slična Hristovom slavnom telu posle vaskrsenja. Hristos će "preobraziti naše poniženo telo da bude jednako telu slave njegove". (Filipljanima 3, 21)

Hristovo slavno telo nije bilo besteslesno. Kad se javio posle vaskrsenja učenicima, rekao im je: "I reče im: Šta se plašite? I za što takve misli ulaze u srca vaša? Vidite ruke moje i noge moje: ja sam glavom; opipajte me i vidite; jer duh tela i kostiju nema kao što vidite da ja imam." (Luka 24,38,39)

Duhovno telo pravednih neće biti neko besteslesno, nevidljivo, astralno ili eterično telo. To će biti pravo telo, telo od mesa, krvi i kostiju, ali od uzvišenije materije od ove koje je danas sagrađeno naše telo.

Bog će u svoje vreme pozvati mrtve, daće im opet dah životni i oživeće mrtve kosti. Ustaće u istom telesnom obliku, ali oslobođeni od bolesti i svakog nedostatka. Imaće iste lične crte, tako da će prijatelj prepoznati prijatelja. Bog će mrtvim pravednicima dati telo koje bude hteo. Ono će biti sastavljeno od mnogo finije materije, jer je to novo stvaranje, novo rađanje. Seje se telo telesno, a ustaće telo duhovno.

Vaskrslu neće biti nevidljivi duhovi koji bi lebdelel svirajući na nevidljivim harfama. Oni će i posle vaskrsenja biti ljudska bića, a njihov život biće nalik na Adamov život pre pada u greh (Mihej 4, 8).

Duh ili karakter vaskrsnulih

Prilikom smrti telo se vraća u prah, a duh se vraća Bogu koji ga je dao (Propovednik 12,7). Ovde reč "duh" znači više nego dah života, princip života, životna energija. Ovde reč "duh" ima i značenje karakter. Svakoj osobi prilikom rođenja na ovoj Zemlji Bog u početku daje dah životni, životnu energiju. Ali ta osoba se razvija, razvija svoju ličnost i karakter po čemu se razlikuje od drugih osoba. Upravo karakter je ono što čini identitet jedne osobe. Da li se pri kraju života naš život sastoji samo od tela i daha životnog? Ne, mi smo razvili i sopstveni karakter, svoj identitet. Zato kad se prilikom smrti naš duh vrati Bogu, taj duh je više nego životna energija ili dah života. To je naš karakter i naša dela koji su kao magnetofonska ispisana traka pohranjeni na nebu.

Naš lični identitet biće prilikom vaskrsenja sačuvan, ali ne i iste materijalne čestice, koje su

bile položene u grob. Neobična Božja dela tajna su za čoveka. Duh, čovekov karakter, vraća se Bogu, da tu bude sačuvan. Prilikom vaskrsenja svakom čoveku biće vraćen njegov karakter.

Ove misli treba da nas podstaknu da više pažnje u ovom životu posvetimo izgradnji karaktera po uzoru na Hrista. Večni život obećan je onima koji "su trpljenjem dela dobroga tražili slavu i čast i neraspadljivost" (Rimljanima 2,7). Preobraženje karaktera u ovom životu uslov je da doživimo "preobraženje našeg poniženog tela" u dan Hristovog slavnog dolaska. "Ako li živi u vama Duh onoga koji je vaskrsao Isusa iz mrtvih, onaj koji je podigao Hrista iz mrtvih, oživeće i vaša smrtna telesa Duhom svojim koji živi u vama." (Rimljanima 8,11)

BOGATAŠ I SIROMAŠNI LAZAR - PRIČA O IZGUBLJENOJ PRILICI

Poznata Isusova priča o bogatašu i siromašnom Lazaru često se navodi kao dokaz u prilog učenju da čovek posle smrti odmah odlazi u raj ili pakao gde počinje da uživa u blaženstvu ili trpi u mukama za dobro ili zlo učinjeno u ovom životu. Ovakvo učenje u suprotnosti je sa jasnim biblijskim učenjem da je smrt samo san i da će mrtvi tek posle vaskrsenja primiti svoju platu.

Kako treba shvatiti Isusovu priču o bogatašu i siromašnom Lazaru? Da li je u njoj data slika stvarnosti, kako to tvrde neki teolozi, ili se Isus samo poslužio narodnim verovanjem svoga vremena da bi izneo jednu važnu pouku?

Priča glasi: "Čovek neki pak beše bogat, koji se oblačao u skerlet i u svilu, i življao svaki dan gospodski i veseljaše se. A beše jedan siromah, po imenu Lazar, koji ležao pred njegovim vratima gnojav, i željaše da se nasiti mrvama koje padahu s trpeze bogatoga; još i psi dolazahu i lizahu gnoj njegov. A kad umre siromah, odnesoše ga anđeli u naručje Avramovo; a umre i bogati, i zakopaše ga. I u paklu kad beše u mukama podiže oči svoje i ugleda iz daleka Avraama i Lazara u naručju njegovu. I povikavši reče: Oče Avrame! Smiluj se na mene i pošalji mi Lazara neka umoči u vodu vrh od prsta svojega, i da mi rashladi jezik; jer se mučim u ovome plamenu. A Avram reče: Sinko! Opomeni se da si ti primio dobra svoja u životu svome, i Lazar opet zla; a sad se on teši, a ti se mučiš. I preko svega toga postavljena je među nama i vama velika propast, da oni koji bi hteli odovud k vama preći, ne mogu, niti oni otuda k nama da prelaze. Tada reče: Molim te dakle, oče, da ga pošalješ kući oca mojega, jer imam pet braće: neka im posvedoči da ne bi i oni došli na ovo mesto mučenja. Reče mu Avram: Oni imaju Mojsija i proroke, neka njih slušaju. A on reče: Ne, oče Avrame! Nego ako im dođe ko iz

mrtvih pokajaće se. A Avram mu reče: Ako ne slušaju Mojsija i proroke, da ko i iz mrtvih ustane neće verovati." (Luka 16,19-31)

Ova se priča sastoji iz dva suprotna prizora: jedan koji se odigrava na ovoj Zemlji (stihovi 19-22), i drugi koji se odigrava s one strane groba, u nevidljivoj svetu (stihovi 23-31).

Bogataš se odevao u skerlet i skupoceno platno. Njegov ogrtač bio je od skupocenog skerleta, a donje ruho od finog platna. Osim bogatog odeća, bogataš je imao i materijalno bogatstvo. S vremena na vreme priređivao je gozbe za svoje prijatelje. Na tim gozbama zvanice su uživale u najboljim istočnjačkim jelima.

Pred vratima tog bogataša sedeo je jedan prosjak u odelu koje je bilo sve u ritama, čekajući na mrvicu sa bogataševa stola. Taj prosjak zvao se Lazar, što znači "Bog pomaže".

Lazarevu bedu povećavala je i njegova strašna bolest. Njegovo telo bilo je prekriveno čirevima, koji su se mogli videti naročito na kolenima i otkrivenim nogama. Psi su dolazili i lizali ih. Da li su oni to činili iz saučešća prema jadniku? Verovatno ne! Stalno su dolazili k njemu, ali on nije imao snage da ih otera. Toliko su se osmelili da su mu čak rane lizali, što mu je još više povećavalo bol.

Ovim prizorom završava se prvi deo priče.

Drugi deo odigrava se u "hadu" ili državi mrtvih, u kojoj su se ove dve ličnosti našle posle smrti. "A kad umre siromah, odnesoše ga anđeli u naručje Avramovo; a umre i bogati, i zakopaše ga. I u paklu kad beše u mukama podiže oči svoje i ugleda iz daleka Avrama i Lazara u naručju njegovu." (stih 22-23)

Sad su njihovi položaji postali potpuno suprotni - bogataš se nalazi u velikim mukama, a siromah uživa neiskazano blaženstvo. Bogataš nije osuđen zato što je bio bogat, već zato što je bio sebičan i što je poverena sredstva trošio samo za sebe. Isto tako ni Lazar nije nagrađen samo zato što je bio siromašan. Naša večna sudbina ne zavisi od onoga što posedujemo, već od naše vere u Boga, od našeg karaktera i naše poslušnosti Božjim zapovestima.

Priča kaže da su "anđeli odneli Lazara u krilo Avraamovo", a bogataš sahranjen i u "podzemlju" ili "hadu" počeo je da trpi strašne muke u ognju.

Kad je usred strašnih muka, podigao oči i izdaleka spazio Avrama i u njegovom krilu Lazara, povikao je: "Oče Avraame, smiluj se na me i pošlji mi Lazara neka umoči u vodu vrh od prsta svoga i da mi rashladi jezik, jer se mučim u ovome plamenu." (stihovi 23.24)

Bogataš zamišlja Avrama kao domaćina, koji dočekuje verne u raju, isto kao što neki hrišćani tu ulogu pripisuju svetom Petru. On, koji je ceo svoj život proveo u svesti o ličnoj društvenoj nad-

moći, poneo je i u had pojam o socijalnoj nejednakosti. On smatra Avrama, a ne Boga, Gospodarem nad vernima. Uzda se u Avrama, a ne u Boga, kao u Onoga koji ga može spasiti. Upućuje molbu Avramu, ali njegova molba nije uslišena.

Avram mu odgovara učtivo, ali odlučno, i taj odgovor je negativan: "A Avram reče: Sinko! Opomeni se da si ti primio dobra svoja u životu svome, i Lazar opet zla; a sad se on teši, a ti se mučiš. I preko svega toga postavljena je među nama i vama velika propast, da oni koji bi hteli odovud k vama preći, ne mogu, niti oni otuda k nama da prelaze." (stihovi 25.26)

Bogataš je tvrdio da je sin Avramov, ali je bio odvojen od Avrama nepremostivim ponorom - pogrešno razvijenim karakterom i neposlušnošću prema Božjim zapovestima.

Sledeća bogataševa molba je bila: "Molim te dakle, oče, da ga pošalješ kući oca mojega, jer imam pet braće; neka im posvedoči da ne bi i oni došli na ovo mesto mučenja." (stihovi 27.28)

Kao što na ovoj Zemlji u bogataševom srcu nisu bila ugušena sva plemenita osećanja, tako, prema narodnom verovanju, bogataš je i u hadu sačuvao nešto od tih pozitivnih ljudskih osećanja - hteo je da od svoje braće udalji nesreću koja im je pretila.

Avram mu je odgovorio: "Imaju Mojsija i proroke, neka njih slušaju!"

Izraz "Mojsije i proroci" označava Sveto pismo Staroga zaveta. Isus je uvek upućivao svoje slušaoce na spise Staroga zaveta kao na pravilo vere i života, i preporučivao ih kao siguran i pouzdan putokaz spasenja (Matej 5,17-19; Luka 24, 25-27; Jovan 5,39.45-47).

Bogataš je ponovo molio: "Ne, oče Avrame, nego ako im ko iz mrtvih dođe, pokajaće se." (stih 30)

Avram odgovara poslednji put, i njegov glas zvuči kao poslednji udarac posmrtnog zvona: "Ako ne slušaju Mojsija i proroke da ko i iz mrtvih ustane neće verovati." (stih 31)

Šta je pravi smisao ove Isusove priče upućene najpre farisejima? S kojom namerom ju je Isus ispričao? Pre svega moramo naglasiti da se ovde ne radi o autentičnoj biografskoj priči, već o izmišljenom događaju, uzetom iz narodnog folklora, iz narodnog verovanja. Isus se približio svojim slušaocima prelazeći na njihov teren, služeći se njihovim verovanjem kao i ilustracijom da bi izneo osnovno i najvažnije načelo, a to je: da se naša večna sudbina određuje u ovome životu; da nam se posle smrti ne pruža druga prilika da izmenimo svoju budućnost.

Pristalice verovanja u urođenu besmrtnost ljudske duše i u večnu nagradu ili večnu kaznu koja sledi odmah posle čovekove smrti pozivaju se na ovu Isusovu priču da bi dokazali oprav-

danost svoga verovanja. Napominjemo da je ova priča samo ilustracija za pouku koju je Isus želeo da iznese. Priča nije izneta sa ciljem da bi nam iznela istinu o čovekovom stanju posle smrti, već da nas upozori na mogućnost da ne izgubimo prednost prilike koja nam se pruža u ovom životu. Istinu o čovekovom stanju posle smrti Isus je izneo jasno i otvoreno u drugim prilikama, i ono što je o tome kazao u suprotnosti je s doslovnim tumačenjem ove priče s tumačenjem da duše umrlih odmah posle smrti primaju nagradu ili kaznu.

Pozadina priče o bogatašu i Lazaru je grčki, mitološki pojam o hadu, a ne biblijski pojam o hadu. Za pravilno tumačenje i razumevanje priče o Bogatašu i siromašnom Lazaru potrebno je da znamo šta grčka mitologija uči o hadu.

Jevrejski istoričar Josif Flavije (umro oko 100. god. n.e.) u svom delu "Rasprava s Grcima o hadu" govori o grčkom shvatanju pojma had. Evo nekoliko pogleda iz tog dela.

Josif Flavije objašnjava da je had podzemni predeo, u kome se jednako čuvaju duše dobrih i zlih. To je mesto tame; tu duše počinju da trpe vremensku kaznu. U jednom delu hada nalazi se "jezero neugasivog ognja". U taj oganj još niko nije bačen, ističe Josif Flavije. Taj oganj je unapred određen za dan kada Bog bude izrekao pravednu osudu svima. Tada će nepravedni i neposlušni biti bačeni u to ognjeno jezero, a pravedni će naslediti nepropadljivo carstvo. Sada se obe grupe, dobri i zli, nalaze u hadu, ali u posebnim predelima.

To je grčki pojam o hadu. Grčki pojam o hadu prihvatili su velikim delom i Jevreji u toku dva stoleća pre Hrista, i to u nešto izmenjenom obliku.

O tom jevrejskom izmenjenom pojmu hada Josif Flavije ovako piše: "Postoji ulaz u ovaj podzemni predeo na čijim vratima stoji jedan arhanđeo s četom anđela. Sve koji ovuda prolaze vode anđeli određeni nad dušama. Pravedni su odvojeni na desnu ruku, gde je svetao predeo s izgledom na dobro koje će doći. Ovde oni čekaju na večni život na nebu. Ovo mesto mi nazivamo "krilo Avramovo". Nepravedne anđeli vuku za levu ruku. Ti anđeli im prete i guraju ih sve dublje. Zapravo, anđeli ih vuku u blizinu samog pakla (gehene), gde slušaju njegovu buku i osećaju njegovu vruću paru. Ovde oni posmatraju taj užasan prizor i već strahuju od budućeg suda, tako na neki način već unapred trpe kaznu.

Oni takođe gledaju mesto na kome se nalaze očevi i pravedni, što je takođe za njih kazna. Između njih i pravednih nalazi se dubok ponor, tako da niko ne može preći na drugu stranu." (Josephus Flavius, *The Complete Works of Flavius Josephus*. Philadelphia, John C. Winston, p. 901)

Josif Flavije kaže da je to had u koji su smeštene duše do određenog časa koji je Bog unapred odredio. Tada će On vaskrsnuti sve ljude; podići će opet ista tela koja Grci pogrešno smatraju zauvek raspalim.

Josif Flavije još dodaje da Platon uči da je samo duša besmrtna, ali je Bog u stanju da učini i telo besmrtnim. Zatim kaže da Jevreji veruju da će "tela opet vaskrsnuti", i, iako su se raspala, nisu uništena. Svakome telu biće vraćena njegova duša.

Na osnovu ovoga što je Josif Flavije izneo o verovanju Grka u had i priče o bogatašu i siromašnom Lazaru, koja izražava verovanje mnogih Jevreja Hristovog vremena, zaključujemo da među njima postoji veliki stepen podudaranja: i jedni i drugi veruju u besmrtnost duša i njihovo zadržavanje, do konačnog suda, u hadu, gde već uživaju delimično blaženstvo ili trpe privremenu kaznu. Razlika je jedina u tome što su mnogi Jevreji verovali i u vaskrsenje tela, dok Grci to odbacuju.

Iz rasprave Josifa Flavije o hadu jasno je da su Jevreji svoj koncept o hadu uzeli od Grka. Biblijsku nauku o uslovnoj besmrtnosti zamenili su Platonovim učenjem o besmrtnosti duše i o seljenju duše nakon smrti tela u had u kome nastavljaju život u blaženstvu ili bedi. Ova promena nastala je u toku dva stoleća pre Hrista. Platonizam je ušao u Jevrejske apokrifne i pseudoepigrafske spise koji su nastali u to vreme, a preko njih u narodno verovanje. U tim apokrifnim spisima pojavljuje se učenje o hadu sa dva odeljenja - za pravedne i nepravedne (1. Enohova 22,9-13). Tu se takođe spominje da Avram, Isak i Jakov pozdravljaju dobrodošlicom pravedne (4. Makabejcima 13,17). I, konačno, ističe se da pravedni imaju prednost da sede u krilu Avramovom.

Ovo je pozadina priče o bogatašu i siromašnom Lazaru. Isus se približio Jevrejima uzimajući ilustraciju iz njihovog verovanja ne zato da bi podupro to verovanje, već da bi izneo određenu moralnu pouku - treba paziti da ne izgubimo prednost koje nam se pružaju dok smo živi. U ovom životu određuje se naša večna budućnost. Nema druge prilike.

Pristalice urođene besmrtnosti ljudske duše i večnih muka zlih u ognjenom paklu pozivaju se na ovu priču, koju doslovno tumače i shvataju, kao na dokaz u prilog svom verovanju. Besmislenost takvog doslovnog tumačenja jasno proizlazi iz sledećih pojedinosti same priče:

1. Priča kaže da je Lazar umro i da su ga anđeli odneli u krilo Avramovo. Koliko veliko krilo bi morao imati Avram da bi svi pravedni mogli sedeti u njegovom krilu?! Ako treba izraz "krilo Avramovo" shvatiti figurativno, zašto bi se ime Avram shvatalo u doslovnom smislu?! Što se tiče Avrama, Sveto pismo kaže da je on umro i da su ga

njegovi sinovi sahranili (1. Mojsijeva 25,8.9). U Bibliji nema izveštaja da je on vaskrsnuo, kao što je to slučaj sa Mojsijem kojeg je Bog vaskrsao (5. Mojsijeva 34,5.6; Judina poslanica 9; Matej 17,3). Prema poslanici Jevrejima 11,8-19, Avram, kao i svi patrijarsi, nije primio obećanje, već očekuje ono "bolje vaskrsenje" prilikom drugog Hristovog dolaska (Jevrejima 11,35.39.40)

2. Pristalice učenja o besmrtnosti ljudske duše veruju da duše kao bestelesni duhovi primaju nagradu ili kaznu odmah posle smrti i zato se pozivaju na ovu priču kao na dokaz u prilog svom verovanju. Umesno je postaviti pitanje: kako bestelesne duše mogu imati telesne organe: prst, jezik, oči, koji se u priči spominju?! Bogataš iz pakla moli: "Oče Avrame, pošalji mi Lazara neka umoču u vodu vrh prsta svojega i da mi rashladi jezik!"

3. U priči se spominje ponor koji deli pravedne od nepravednih. Može li za bestelesne duše postojati i nešto neprekoračivo? Smatra se da bestelesne duše mogu svuda prodrati.

4. Pravedne od nepravednih deli samo jedna provalija, tako da oni mogu jedni druge gledati i međusobno razgovarati. Zamislimo da se među pravednima nalazi jedna majka, a preko provalije u paklu njen sin, i ona mu ne može pomoći. Kako bi bilo "blaženstvo" te majke i drugih pravednika kad bi stalno morali da gledaju muke svojih rođaka ili svojih poznanika koji se nalaze u paklu?! Sve ovo je besmislenost, pa ipak neki uzimaju ovu priču doslovno i na njoj temelje svoju nauku o besmrtnosti duše.

Takav had kakav je opisan u ovoj priči Biblija ne poznaje. U biblijskom hadu, koji je zapravo grob, nema ni govora, ni gledanja, ni muka. To je mesto počivanja ili besvesnog sna do buđenja ili vaskrsenja, i to pravednih u život večni, a nepravednih za propast ili smrt večnu (Jovan 5,28.29).

Isus nije imao nameru da ovom pričom potvrdi grčko ili jevrejsko verovanje o hadu, jer bi to bilo u suprotnosti sa celim Svetim pismom i s izričitim njegovim izjavama o stanju mrtvih.

Priča o bogatašu i siromašnom Lazaru je samo priča - poređenje, a ne realnost. To je isto tako poređenje kao i ono u Starom zavetu o drvetima koja sebi biraju cara (Sudije 9,8-16; 2. Carevima 14,9), ili priča o silasku vavilonskog cara u šeol, gde ga očekuju knezovi i carevi koje je on pogubio i koji ustaju sa svojih prestolja i pozdravljaju ga podrugljivim rečima: "I ti li si iznemogao kao mi, izjednačio si se s nama?!" (Isaija 14,4-11)

Isusov cilj, dakle, nije bio da nas ovom pričom pouči o stanju mrtvih posle smrti, već da nam preko nje da važne moralne pouke, i to:

1. Da bogatstvo nije pravo i trajno dobro, jer se završava grobom, i da su bogati odgovorni za to kako upotrebljavaju svoje bogatstvo;

2. Da Bog ne pripisuje nikakvu važnost telesnom poreklu. Bogataš se smatrao sinom Avramovim, ali mu to nije ništa pomoglo, jer nije imao veru i dela Avramova;

3. Da je sadašnji život jedina prilika koja nam je data da se pripremimo za budućnost;

4. Da nam je Bog dao svoju reč, Bibliju, kao najbolje merilo vere i života. Ona nam otkriva put u večni život.

Postavimo sebi pitanje: kako koristim prednost koju mi pruža ovaj život da se pripremim za večni život? Dopuštam li da Bog obnovi u meni Svoje obličje. Nastojim li da pomoću Božje reči i Božje milosti izgrađujem sve uzvišeniji karakter prema Hristovom uzoru?

"BIĆEŠ SA MNOM U RAJU"

U ovom poglavlju bavićemo se tekstom iz Jevandolja po Luki 23,43 na koji se zagovornici verovanja u urođenu besmrtnost duše najčešće pozivaju kao na pozitivni dokaz u prilog nauci o besmrtnosti duše.

Isus se nalazio na krstu u samrtnoj agoniji. S Njim su bila razapeta i dva razbojnika, jedan s leve, a drugi sa desne strane. Jedan razbojnik rugao se Hristu rečima: "Ako si Hristos, pomози sebi i nama." Drugi razapeti razbojnik ukoravao ga je rečima: "Zar se ti ne bojiš Boga, kad si i sam osuđen tako? Mi smo još pravedno osuđeni jer primamo po svojim delima kao što smo zaslužili; ali on nikakva zla nije učinio." Zatim je, okrenuvši se Hristu u pokajanju, dodao: "Opomeni me se Gospode kad dođeš u carstvo svoje!"

Isus mu je odgovorio:

"Zaista ti kažem, danas ćeš biti sa mnom u raju!" (Luka 23,43) Većina prevodilaca tako prevodi ovaj biblijski stih.

Navedeni tekst, po nekima, sadrži u sebi problem, pa postavljaju pitanje da li je Isus kazao: "Zaista ti kažem, danas ćeš biti sa mnom u raju!" Ili: "Zaista ti kažem danas, bićeš sa mnom u raju!" Od mesta na kome se nalazi zarez u ovoj rečenici, da li ispred ili iza priloga danas, može da zavisi njen smisao. Drugi bi smisao mogao da bude ako je Isus rekao: "Danas ćeš biti sa mnom u raju!", a opet drukčiji ako je kazao: "Kažem ti danas, bićeš sa mnom u raju!"

Napominjemo da u grčkom izvornom tekstu nije bilo nikakve interpunkcije. Interpunkciju su kasnije unosili prepisivači i prevodioci i oni su je stavljali prema svom shvatanju teksta.

Prema grčkoj upotrebi reči, a to vredi i za našu sintaksu, prilog "danas" u citiranom tekstu može bliže određivati glagol "kazati", a može takođe bliže označavati i glagol "biti". U sintaksičkom smislu podjednako je ispravno staviti zarez ispred ili iza priloga danas. Ali tada smisao rečenice nije

isti, već se menja. Drugi je smisao rečenice: "Zaista ti kažem: danas ćeš biti sa mnom u raju!", a opet sasvim drugi: "Zaista ti kažem danas: bićeš sa mnom u raju!"

Pitanje je: Šta je zapravo Isus rekao? Koji od dva moguća teksta izražava Njegove misli?

Jedini način da saznamo šta je Isus mislio je da otkrijemo šta Biblija uči o pitanjima koja su u vezi sa navednim tekstom:

1. Šta je raj?

2. Da li je Isus otišao u raj na dan svoga raspeća?

3. Šta je Isus učio o vremenu u kome će verni primiti svoju nagradu u raju? ;

Šta je raj? Reč "raj" spominje se u Bibliji samo triput, i to u Luka 23,43; u 2. Korinćanima 12, 2-4 i u Otkrivenju 2,7.

U 2. Korinćanima 12,2-4 se kaže da je Pavle u viziji bio prenet na treće nebo, a to je raj. Prema ovom tekstu raj se nalazi na trećem nebu.

Šta je treće nebo? Na osnovu Biblije možemo da zaključimo da je prvo nebo naša atmosfera; drugo nebo je zvezdano nebo, a treće nebo je mesto Božjeg prebivanja i prebivanja nebeskih bića.

Tekst iz Otkrivenja 2,7. sadrži Hristovo obećanje pobedniku: "Pobedniku ću dati da jede od drveta života, koje je nasred raja Božjega."

Ovaj tekst kaže da je raj tamo gde je i drvo života. U početku, raj je bio Eden, jer se u njemu nalazilo drvo života (1. Mojsijeva 2,9), sa koga su naši praroditelji mogli jesti rod, dok se nisu pobunili protiv Boga. Posle pada u greh bili su udaljeni iz raja da ne bi jeli plod sa drveta života i živeli kao večni grešnici. Pre Potopa edenski raj iščezao je sa naše zemlje, uzet je na nebo. Ali kada Bog bude obnovio ovu Zemlju, na njoj će opet biti raj s drvetom života. Apostol Jovan gleda u viziji taj raj i opisuje ga rečima:

"I pokaza mi čistu reku vode života, bistru kao kristal, koja izlazaše od prestola Božjega i Jagnjetova. Nasred ulica njegovih i s obe strane reke drvo života dajući svakoga meseca svoj rod; i lišće od drveta beše za isceljivanje narodima. I više neće biti nikakve prokletinje; i presto Božji i Jagnjetov biće u njemu; i slugе njegove posluživače ga. I gledaće lice njegovo, i ime njegovo biće na čelima njihovim." (Otkrivenje 22,1-4)

I apostol Petar govori o novom nebu i novoj Zemlji kao budućem raju. On kaže da su prva nebesa i Zemlja koje je Bog u početku stvorio nestali Potopom (2. Petrova 3,5,6), a "sadašnja nebesa i zemlju ista Božja reč čuva za dan Suda i propasti bezbožnika". (2. Petrova 3,7,8) Dalje dodaje: "Ali čekamo po obećanju njegovu, novo nebo i novu zemlju, gde pravda živi." (2. Petrova 3, 13)

Zanimljivo je da Petar spomine tri neba: prvo nebo i zemlju sa rajem na njoj, sadašnja nebesa i zemlju bez raja na njoj, i buduće ili treće nebo i zemlju - novo nebo i novu zemlju, gde će opet biti rajski uslovi s drvetom života.

Danas se raj nalazi na nebu, gde i Božji presto, a u budućnosti, kada Bog bude stvorio novo nebo i novu Zemlju, taj raj će biti na obnovljenoj Zemlji. Raj se ne nalazi u hadu, niti u nekom delu hada, kako su to verovali Grci i Jevreji Hristovog vremena, i kako to i danas veruju pojedini hrišćani.

Da li je Isus otišao u raj na dan raspeća?

Čak tri dana kasnije, nakon vaskrsenja Isus je rekao Mariji: "Ne dohvataj se do mene, jer se još ne vratih k Ocu svojemu." (Jovan 20,17) Očigledno je, dakle, da Isus nije na dan svoga raspeća bio u raju. Prema tome ni razbojnik nije mogao biti s Njim u raju.

Sveto pismo izričito spominje da je Isus posle smrti na krstu bio položen u grob i da je u grobu ostao do časa vaskrsenja. Božji Duh preko Davida pretekao je o Mesiji da ga Bog neće ostaviti u šeolu (grob), niti će dopustiti da istrune (Psalam 16,10). Govoreći o ispunjenju toga proročanstva, apostol Petar kaže: "Ovoga Isusa vaskrse Bog, čega smo mi svi svedoci." (Dela 2,32)

Biblija izričito uči da se mrtvi do časa vaskrsenja nalaze u grobu u kome "nema rada ni mišljenja, ni znanja, ni mudrosti". (Propovednik 9,10) U času smrti propadaju sve čovekove misli (Psalam 146,4). Šeol, had, podzemlje ili grob je mesto tišine, mraka i neaktivnosti, a ne mesto života, aktivnosti, radosti ili trpljenja kako je to zamišljala grčka mitologija. Prema tome, biblijski šeol ili had (grob, podzemlje) nije mogao biti raj u kome bi se razbojnik radovao sa svojim Spasiteljem.

Jasno je da Božji raj, sa svojim drvetom života, nije u grobu (hadu), već na nebu, i da se u taj raj može ući jedino vaskrsenjem.

Pristalice nauke o besmrtnosti duše zamenjuju biblijski had (grob) s mitološkim hadom. Prema grčkoj mitologiji, had je podzemni predeo sa dva zasebna odeljenja, sa jednim svetlim, nazvanim Jelisejska polja, u kome borave bestelesni duhovi ili duše pravednih, i jednim mračnim delom u kome borave duše zlih. Jevreji su svetliji deo tog hada nazivali "krilo Avramovo" ili "raj". Ovo grčko verovanje o hadu je u suprotnosti s biblijskim učenjem o hadu (grob). Grčki ili mitološki had je mesto gde se živi, radi, raduje ili pati, a biblijski had je mesto mrtvih, u kome nema života, u kome vlada tišina, mrak i neaktivnost.

Isus posle raspeća nije otišao u nebeski raj, kao što je i pretekao o sebi: "Jer kao što je Jona bio u trbuhu kitovom tri dana i tri noći, tako će biti i sin čovečiji u srcu zemlje tri dana i tri noći." (Matej 12,40)

Tek četrdeset dana posle vaskrsenja Isus je otišao na Nebo, u nebeski raj (Dela 1,1-3). Iz ovoga zaključujemo da ni Isus niti razbojnik, koji se na krstu pokajao, nisu bili na dan Hristovog raspeća u raju. Oni su bili mrtvi, u grobu.

Kada će verni biti u raju?

Nagrada vernima nije vezana za čas njihove smrti, već za čas njihovog vaskrsenja, a ono će se zbiti na dan Hristovog drugog dolaska.

Uoči svog odlaska na nebo, Isus je svojim učenicima dao svečano obećanje: "Da se ne plaši srce vaše, verujte Boga, i mene verujte. Mnogi su stanovi u kući oca mogega. A da nije tako, kazao bih vam: idem da vam pripravim mesto. I kad otidem i pripravim vam mesto, opet ću doći, i uzeću vas k sebi da i vi budete gde sam ja." (Jovan 14,1-3) Kad Isus bude po drugi put došao, tada će verni vaskrsnuti i primiti večnu nagradu.

Hristovo vaskrsenje je garancija našeg vaskrsenja: "Jer kako po Adamu svi umiru, tako će i po Hristu svi oživeti. Ali svaki u svom redu: prvenac Hristos, a po tom oni koji verovaše Hristu o njegovu dolasku." (1. Korinćanima 15,22.23)

Da će verni primiti nagradu tek u času vaskrsenja, pokazuju i sledeće Isusove reči: "Kad daješ obed ili večeru, ne zovi ni prijatelje svoje, ni braću svoju, ni rođake svoje, ni susede bogatih, da ne bi i oni tebe kad pozvali i vratili ti. Nego kad činiš gozbu zovi siromahe kljaste, hrome, slepe! I blago će ti biti što ti oni ne mogu vratiti, nego će ti se vratiti o vaskrsenju pravednih." (Luka 14,12-14)

Pomilovani grešnici ući će u blaženstvo, u raj, tek u dan Hristovog drugog dolaska, u dan vaskrsenja vernih. Iz ovoga zaključujemo da ni razbojnik koji se pokajao na krstu nije ušao u raj u času svoje smrti, već da će s ostalim vernima ući u život blaženstva ili raj tek u času Hristovog drugog dolaska, u času vaskrsenja vernih.

Interpunkcija - jedan od činilaca u određivanju značenja teksta u Luki 23,43

Već smo spomenuli da u izvornom grčkom tekstu Novog zaveta nije bilo nikakve interpunkcije (tačke, zarezi i sl). Interpunkcija je delo novijeg vremena. Ona nije plod nadahnuća. Nju su počeli postepeno unositi prepisivači i prevodioci počevši od devetog veka. Oni su to činili prema svom shvatanju i iskustvu, ali su katkada u tome poslu bili pod uticajem svog teološkog shvatanja, što ih je zavodilo pa su zarez često stavljali na pogrešnom mestu i tako delimično iskrivljavali značenje teksta, značenje originala. Upravo to se dogodilo sa zapisanim rečima koje je Isus izgovorio razbojniku koji se pokajao na krstu. Na osnovu svega što smo ranije izložili i pokazali, nema sumnje da je Isusovo obećanje glasilo:

"Zaista ti kažem danas: bićeš sa mnom u raju."

Hristos nije obećao razbojniku da će toga dana biti s Njim u raju, jer ni On tada još nije otišao u raj, već tek četrdeset i tri dana kasnije. Ali obećanje je dato u času raspeća, u času prividnog poraza i tame, kad se gomila rugala Isusu i kad su ga čak i učenici ostavili. Taj dan, taj čas prividnog poraza bio je zapravo dan pobede nad silama tame, kada je Isus izvojevao spasenje za sve koji se kaju za svoje grehe i priznaju ga za svoga Spasitelja, kako je to u poslednji čas učinio ovaj razbojnik.

Ovaj razbojnik verovatno je još ranije slušao o Hristu i Njegovoj nauci; možda je bio i prijateljski naklonjen Hristu, ali zaveden rđavim društvom pošao je stranputicom, i sada je snosio posledice svojih nedela. Dok se nalazio na krstu, sećao se svega što je čuo o Hristu, naročito kako On prašta grehe i isceljuje bolesti. Sveti Duh rasvetlio je njegov razum i malo-pomalo dokazi su se spojili. U Isusu, ranjenom, ismevanom i razapetom video je onoga koji može da mu pomogne. U njegovom glasu bila je pomešana nada sa bolom kada se ova bespomoćia, umiruća duša predala Spasitelju koji je umirao. "Opomeni me se", povikao je, "Gospode! kad dođeš u carstvo svoje."

Odgovor je došao odmah. To je bio odgovor pun ljubavi, saučešća i sile: "Zaista ti kažem danas: bićeš sa mnom u raju!"

Mnogi su bili spremni da Ga nazovu Gospodom dok je činio čuda i pošto je ustao iz groba, ali niko, osim razbojnika koji se pokajao i bio spašen u jedanaesti čas, nije Ga priznavao dok je visio i umirao na krstu.

Šta je bilo važno za ovog razbojnika koji je poverovao i koji se pokajao u poslednji čas? Za njega nije bilo toliko važno kada će biti u raju; već: hoće li biti u raju?

U razmatranom tekstu Luka 23,43. prilog "danas" treba da bude povezan sa "kažem ti", da bi naglasio svečanost prilike, a ne sa "bićeš". Na taj način Isus obećava razbojniku ne samo da će ga se setiti kada bude došao u raj, već mu obećava, zajamčuje prisutnost i sudelovanje s Njim samim u raju. Zaista, Hristova smrt koja se približavala - čas otkupljenja, bio je taj "danas", koji je osigurao razbojnikovu nadu i koji omogućuje i ostvarenje naše nade.

Za upotrebu priloga "danas" u tekstu Luka 23,43 možemo kazati da se slaže sa mnogim tekstovima u Starom zavetu.

Tako, na primer, preko Mojsija je Gospod kazao: "Jer ti zapovedam danas da ljubiš Gospoda Boga svojega ..."

"Javljam vam danas da ćete zaista propasti..." (5. Mojsijeva 30,16.18)

Mojsije nije mislio da će oni poginuti toga dana, već da će sigurno poginuti ako se odvrate od Gospoda.

Rešenje značenja razmatranog teksta je, kao što smo dokazali, u stavljanju zareza ili dveju tačaka na pravo mesto, koje je iza priloga "danas". Pravi smisao Isusovih reči je: "Zaista ti kažem danas: bićeš sa mnom u raju!"

Oni koji odbijaju ovo rešenje, prihvataju sotoninu prvu laž. Još u raju Sotona je rekao našim praroditeljima: "Nećete vi umreti!" (1. Mojsijeva 3,4). Sotona je taj koji tvrdi da smrt nije smrt, već neka vrsta drugog života u hadu.

U obraćenom zločincu na krstu, koji je na neki način simbol mnogih, koji će uzverovati u poslednji čas ljudske istorije (Matej 20, 6-16), Isus je video "trud svoje duše" (Isaija 53,11). Bio je utešen verom zločinca koji se pokajao i uzverovao u Njega. Isus je tom pačeniku s Golgote obećao da će biti s Njime u obnovljenom raju, i to zauvek. To obećanje vredi i za nas i ono će se i ostvariti na nama ako danas ne odbijemo Božji poziv:

"Zato, kao što govori Duh Sveti: danas ako glas njegov čujete, ne budite drvenastih srca ... !" (Jevrejima 3,7)

"PREOBUČENI" U NEBESKOM DOMU - NAJVEĆA ČEŽNJA VERNIH

Apostol Petar kaže da u Pavlovim poslanicama ima nekih "teško razumljivih mesta, koja neki i nepostojani izvrću, kao i ostala Pisma, na svoju propast". (2. Petrova 3,16) Jedno od takvih težih mesta je Pavlov iskaz u 2. Korinćanima 5,1-9. Na ovaj tekst pozivaju se zagovornici verovanja u urođenu besmrtnost ljudske duše kao na neosporni dokaz da verni odmah u času smrti primaju svoju nagradu - odlaze u raj. Naročito se pozivaju na sledeće Pavlove reči: "Ipak smo puni pouzdanja, i više volimo otići iz ovoga tela i vratiti se (u domovinu) ka Gospodu. Zato mu se uporno nastojimo svideti, bilo da ostajemo (u telu), bilo da odlazimo (iz njega)." (2. Korinćanima 5,8.9; prevod dr Ljudevita Rupčića)

Rupčićev prevod je dosta slobodan. Sigurno je prevodilac bio pod uticajem svoje teologije. Izrazi "otići iz tela" i "vratiti se ka Gospodu" navode neupućenog čitaoca na misao da duša, kao bestelesni duh, odmah u času smrti napušta telo i vraća se Bogu.

U Novom internacionalnom prevodu Biblije, na engleskom jeziku, umesto upravo navedenih izraza stoje izrazi "odsutni od tela" i "prisutni s Gospodom". Malo kasnije vratimo se na ove ključne izreze i pokušati da objasnimo njihovo značenje.

Rekli smo da se pristalice verovanja u besmrtnost duše najčešće pozivaju upravo na ovaj tekst

kao na dokaz u prilog svojoj tvrdnji da verni već u času smrti primaju svoju nagradu. Prema njihovom učenju, smrt je samo prelaz iz vidljivog sveta u nevidljivi u kome duša nastavlja život.

Može li se ovo učenje opravdati Biblijom? Napominjemo da je nelogično graditi neku dogmu ili verovanje na temelju jednog izdvojenog biblijskog stiha ne vodeći računa o celokupnom učenju Biblije o nekoj istini. I u ovom slučaju moramo postaviti pitanje: Šta uči Biblija o čovekovoj večnoj sudbini? Šta uči Biblija o času u kome verni primaju ili će primiti svoju nagradu? Da li je to zaista čas smrti kako tvrde pristalice verovanja u besmrtnost duše?

Navešćemo dva teksta iz kojih će se jasno videti šta o tom pitanju uči apostol Pavle. On piše vernima u Solunu:

"Jer vam ovo kazujemo rečju Gospodnjom da mi koji živimo i ostanemo za dolazak Gospodnji, ne ćemo preteći onih koji su pomrli. Jer će sam Gospod sa zapovešću, s glasom arhangelovim, i s trubom Božjom sići s neba; i mrtvi u Hristu vaskrsnuće najpre; a potom mi živi koji smo ostali, zajedno s njima bićemo uzeti u oblake na susret Gospodu na nebo, i tako ćemo svagda s Gospodom biti." (1. Solunjanima 4,15-17)

Korintskoj crkvi pisao je sledeće:

"Ali Hristos usta iz mrtvih, i bi prvenac onima koji umreše. Jer budući da kroz čoveka bi smrt, kroz čoveka i vaskrsenje mrtvih. Jer kako po Adamu svi umiru, tako će i po Hristu svi oživeti. Ali svaki u svom redu: prvina Hristos; a po tom oni koji verovaše Hristu o njegovom dolasku. Evo vam kazujem tajnu: jer svi nećemo pomreti, a svi ćemo se pretvoriti, Ujedanput, u trenutku oka u poslednjoj trubi; jer će zatrubiti i mrtvi će ustati neraspadljivi, i mi ćemo se pretvoriti. Jer ovo neraspadljivo treba da se obuče u neraspadljivost, i ovo smrtno da se obuče u besmrtnost. A kad se ovo neraspadljivo obuče u neraspadljivost, i ovo se smrtno obuče u besmrtnost, onda će se zbiti ona reč što je napisana; pobjeda proždre smrt." (1. Korinćanima 15,20-23.51-54)

U oba teksta ističe se činjenica da će verni primiti svoju nagradu - besmrtnost, u času Hristovog drugog dolaska, i to kolektivno: mrtvi neće preteći žive, ni živi umrle, nego će svi primiti nagradu u istom času. U času Hristovog drugog dolaska, na glas Božje trube, mrtvi verni ustaće neraspadljivi, a živi verni u tren oka biće preobraženi, pa će zajedno biti uzeti na nebo.

Tu misao da verni ne primaju svoju nagradu odmah u času smrti nego da će je primiti tek u času Hristovog drugog dolaska ističe apostol Pavle i u poslanici Jevrejima gde spominje heroje vere za koje kaže da još nisu primili ostvarenje obećanja večnog života jer "Bog nešto bolje za nas

odredi da ne prime bez nas savršenstva". (Jevrejima 11,39.40)

Biblija spominje samo tri osobe koje su pojedinačno već primile nagradu večnog života: Enoh i Ilija, koji su bili živi uzeti na nebo i Mojsije, koga je Bog vaskrsnuo (1. Mojsijeva 5,24; Matej 17,3)

Čas smrti nije istovetan sa časom primanja večnog života. Između časa smrti i časa primanja besmrtnosti kao nagrade vernima, postoji jedan vremenski razmak. To razdoblje umrli provode u grobu u besvesnom stanju, koje Biblija upoređuje sa snom (Jovan 11,11-15.25). Biblija nigde ne spominje da u času smrti duša kao bestelesni duh odlazi na nebo. Biblija ističe da će u dan Hristovog drugog dolaska Bog podići mrtve (ne samo njihova tela) iz grobova.

Učenje da verni odmah u času smrti odlaze u raj nije biblijska nauka. To je Platonovo učenje. To učenje prvi hrišćanski pisci, apostolski oci i apologete Justin Martir i Irenej smatrali su krivo-verjem. Tu nauku je malo kasnije, ipak, prihvatila Rimska crkva i proglasila dogmom.

Kada govorimo o času primanja nagrade namenjene vernima, moramo uvek imati na umu tri čovekova stanja: čas smrti, stanje provedeno u grobu i čas vaskrsenja. Tek u času vaskrsenja verni umrli primaju dar večnog života. O tim trima stanjima upravo govori apostol Pavle u 2. Korinćanima 5,1-9. Evo tog teksta u celini:

"Jer znamo da kad se zemaljska naša kuća tela raskopa, imamo zgradu od Boga, kuću nerukotvorenu, večnu na nebesima. Jer za tim uzdišemo, želeći obući se u svoj nebeski stan. I da se obučeni, ne goli nađemo! Jer budući u ovome telu, uzdišemo otežali; jer nećemo da se svučemo, nego da se preobučemo, da život proždere smrtno. A onaj koji nas za ovo isto stvori, Bog je, koji nam i daje залог Duha. Dobre smo dakle volje jednako, jer znamo da putujemo u telu, daleko od Gospoda, jer po veri živimo a ne po gledanju. Ali se ne bojimo, i mnogo volimo otići od tela, i ići ka Gospodu. Zato se i staramo, ili ulazili ili odlazili, da budemo njemu ugodni." (2. Korinćanima 5,19)

Da bismo pravilno shvatali ovaj Pavlov iskaz, moramo se najpre zadržati na semantici, tj. na značenju pojedinih ključnih reči i izraza koji se nalaze u ovom tekstu. Poći ćemo redom po stihovima; spomenućemo te ključne reči i njihovo značenje:

1. stih: - "naša kuća" i "šator": zemaljsko telo; privremeni boravak u telu.

- "raskopa": vraća u prah; raspada.

- "zgrada": trajna kuća; novo proslavljeno telo;

- "večna kuća": proslavljeno, besmrtno telo.

2. stih: - "uzdisati": vruće želeti.

- "obući se": obući besmrtno telo.

- "nebeski stan": vaskrslo telo.

3. stih: - "obučeni": život u telu ili besmrtni život u telu.

- "goli": stanje za vreme smrti.

4. stih: - "svući": umreti

- "preobučiti": obući se u besmrtno telo.

5. stih: - "zalog": kapara, jamstvo primanja punog nasledstva.

6. stih: - "u telu": daleko od Gospoda; ne još u Njegovoj prisutnosti.

8. stih: - "otići od tela" ili "odsutni od tela": počivati u grobu oslobođeni od bolesti i stradanja.

- "ići ka Gospodu" ili "prisutni s Bogom": biti sjedinjeni s Hristom vaskrsenjem ili preobraženjem.

9. stih: - "biti u telu": sadašnje življenje u telu

- "odlaziti" ili "daleko od tela": buduće življenje na nebu s Gospodom.

Razmotrimo sada analitički smisao navedenog problemskog teksta.

Pavle govori o našoj zemaljskoj "šator-kući". Šator i naše zemaljsko telo imaju u više pogleda sličnosti: oboje su sagrađeni od zemaljskog trošnog materijala i oboje označavaju mesto privremenog stanovanja. I apostol Petar govori o našem telu kao šatoru (2. Petrova 1,13).

Naša "kuća se ruši", naše telo je raspadljivo. Nakon razdoblja besvesnog sna, verne čeka vaskrsenje. Tada će dobiti "zgradu od Boga", to jest primiće od Boga duhovno, besmrtno telo.

Pavle baca pogled preko mračnog razdoblja koje se proteže od časa smrti do vaskrsenja i upoređuje ga sa čežnjom na večno stanje, stanje besmrtnosti. Njegova vera preskače ponor groba i unapred gleda nevidljivo, ali večno stanje blaženstva kome se nada (2. Korinćanima 4,18).

Dok živimo na zemlji "obučeni smo" našim smrtnim telom. U času smrti postajemo "neobučeni" ili "goli". Pavle ne bi želeo da ga zatekne to stanje. On bi više želeo da živ dočeka Hristov drugi dolazak, tako da doživi preobraženje, a ne vaskrsenje. Ta želja Pavlu se nije ispunila. Većina vernih vaskrsenjem će naslediti besmrtnost. Manji broj vernih dočekaće živi Hrista. Ali utešno je to da ćemo se svi "preobučiti" bilo vaskrsenjem ili preobraženjem i to u slavni dan Hristovog drugog dolaska. Tada ćemo dobiti besmrtna tela. Tela vaskrslih vernih biće slična Hristovom vaskrselom telu (Filiplijanima 3,21).

"Biti go" ili biti "neobučeni" označava stanje smrti, stanje u grobu. Pavle gleda iza groba; on čežne za stanjem besmrtnosti. Na taj način Pavle isključuje mogućnost da "duše kao bestelesni duhovi" već u času smrti primaju nagradu blaženstva. Kad bi u času smrti verni primali nagradu onda bi Pavle pozdravljao čas smrti i ne bi sa čežnjom gledao preko groba na dan Hristovog dolaska.

Stanje za vreme smrti je stanje besvesnog sna. Ako taj san ne bi bio prekinut pozivom Darodavca života, to bi onda bio večni san - večna smrt. Sam Isus kaže da će se jednog dana probuditi svi koji spavaju u grobovima - jedni na život večni, a jedni na osudu i propast večnu (Jovan 5, 28.29).

Pavle kaže da nam je Bog dao "zalag" Duha. Duh Božji u našem srcu je zalag ili jamstvo da će nam Bog dati dar večnog života za kojim težimo. "A ako li živi u vama Duh onoga koji je vaskrsao Isusa iz mrtvih, onaj koji je podigao Hrista iz mrtvih oživeće i vama smrtna telesa Duhom svojim koji živi u vama." (Rimljanima 8,11)

Pavle dalje kaže da sada dok smo u smrtnom telu živimo verom, tj. nadamo se budućem vaskrsenju. U budućem životu gledaćemo Hrista onakvog kakav jeste, jer ćemo i mi biti slični Njemu (1. Jovanova 3,2.3).

Izraz "otići od tela" ili "biti odsutan od tela" ne znači neku sreću u bestelesnom stanju, već period odmora ili počivanja u grobu do časa vaskrsenja.

"Ići ka Gospodu" ili "biti prisutan s Gospodom" znači biti vaskrsenjem sjedinjen s Hristom. To sjedinjenje s Gospodom nije u času smrti, već posle razdoblja počivanja u grobu, posle "odsutnosti od tela". Očekujući taj dan apostol Pavle, kao Hristov saradnik, teži da u svemu bude ugodan Bogu, da odsjajuje Hristov lik.

Na osnovu svestranog razmatranja Pavlovog iskaza u 2. Korinćanima 5,1-9. proizlazi zaključak: Pavle ne govori o primanju nagrade odmah u času smrti, kako to neki žele da dokažu na osnovu tih stihova. Biblija ističe da će svi verni zajedno primiti besmrtnost u dan Hristovog dolaska.

U spomenutom tekstu Pavle ističe tri čovekova stanja: 1. sadašnje smrtno stanje; 2. međustanje ili srednje stanje od smrti do vaskrsenja, i 3. buduće besmrtno stanje otkupljenih.

Dok smo u prvom stanju, čeznemo za nebeskom "kućom". Drugo stanje prikazano je izrazima "svučeni", "goli", "odsutni od tela". Pavle bi želeo da izbegne to stanje, jer smrt nije nikome mila. Treće stanje je alternativa prvom stanju. Ono je predstavljeno izrazom "preobučeni" ili "prisutni s Gospodom".

Biti s Gospodom, "preobučeni" u nebeskom domu - to je naš ideal. Da bismo taj ideal postigli, naš se "unutrašnji čovek" pod uticajem Božjeg Duha i Božje reči mora obnavljati svaki dan i naš pogled moramo više usmeravati nebeskoj stvarnosti, "na ono što je gore, ne na ono što je na zemlji; na ono što je nevidljivo, a ne na ono što se vidi" (Kološanima 3,2; 2. Korinćanima 4,16-18). "Mi pak svi koji otkrivenim licem gledamo slavu Gospodnju, preobražavamo se u to isto ob-

ličje iz slave u slavu, kao od Gospodnjega Duha." (2. Korinćanima 3,18)

PROPOVEDANJE "DUHOVIMA U TAMNICI"

Među teže razumljiva mesta spadaju i sledeći tekstovi: 1. Petrova 3,18-20; 4,6 i 2. Petrova 2,4. Ovi tekstovi biće predmet našeg proučavanja u ovom poglavlju. Prvi tekst kaže:

"Jer i Hristos jedanput za grehe naše postrada, pravednik za nepravednike, da nas privede k Bogu, ubijen, istina, bivši telom, no oživljevši Duhom; kojim je sišavši propovedao i duhovima koji su bili u tamnici, koji nekad ne hteše da slušaju kad ih očekivaše Božje trpljenje u vreme Nojevo, kad se građaše kovčeg, u kome malo, to jest osam duša, ostade od vode." (1. Petrova 3,18-20; Vukov prevod) Isti tekst u drugom prevodu glasi: "Jer i Krist je jedanput umro zbog grijeha, pravedan za nepravedne, da nas privede k Bogu; on koji je bio ubijen u tijelu, ali oživje duhom. U duhu je otišao propovijedati duhovima koji su se nalazili u tamnici, onima koji su nekoć bili nepokorni kad ih je Božja strpljivost uporno čekala, u vrijeme Noe, kad se gradila lađa u koju se skloni mali broj - svega osam duša, i bi spašen vodom." (1. Petrova 3,18-20; prevod dr Ljudevita Rupčića)

Pristalice nauke o urođenoj besmrtnosti pozivaju se na ovaj tekst kao dokaz u prilog svojoj tvrdnji da je čovek obdaren prirodnom ili urođenom besmrtnom dušom. Oni veruju da je Hristos kao svestan duh u intervalu između svoje smrti na krstu i vaskrsenja sišao u had, figurativni predeo mrtvih, gde je propovedao bestelesnim duhovima koji su tu čamili. Ovim duhovima je na taj način bila data nova prilika da se obrate i izbegnu čistilište ili pakao.

Da bismo ispravno shvatili neki biblijski tekst, kao što je ovaj, moramo ga uvek razmatrati u vezi s drugim biblijskim tekstovima koji govore o istom predmetu, a nikad izdvojeno. U ovom slučaju dobro je da u vezi sa navedenim tekstom postavimo neka pitanja i da na njih potražimo jasan biblijski odgovor.

Postavljamo sledeća pitanja: Kuda je Hristos otišao posle smrti na krstu? Da li je Hristos umro samo telom, a duhom ostao živ? Ko je propovedao "duhovima u tamnici" i kada? Ko su bili ti duhovi "u tamnici"?

Kuda je Hristos otišao posle raspeća?

Posle raspeća na krstu Hristos nije nikuda otišao; bio je mrtav i kao takav položen u grob (grčki izraz "had"). U času umiranja svoj duh predao je Ocu: "Oče, u ruke tvoje predajem duh svoj, i rekavši ovo izdahnu." (Luka 23,46)

O Hristovom boravku u grobu i o Njegovom vaskrsenju iz groba prorokovao je psalmista David:

"Jer nećeš ostaviti duše moje u paklu, niti ćeš dati da svetac tvoj vidi truljenje." (Psalam 16,10)

Reč "duša" označava celu osobu. "Nećeš mene ostaviti u grobu."

U svom govoru na dan Duhova apostol Petar posvedočio je ispunjenje ovog proročanstva navodeći spomenuti psalam: "Da me nećeš ostaviti u boravištu mrtvih niti dopustiti da tvoj Svetac istrune." (Dela 2,27)

U ovom tekstu prevodilac je umesto izraza "duša" upotrebio ličnu zamenicu "me", koja znači isto što i izraz "tvoj Svetac" - to jest Hristos.

Iz ovoga sledi da je ceo Isus, a ne samo jedan Njegov deo, počivao u grobu. Za vreme svoga boravka u hadu ili grobu nikome nije propovedao, jer je bio mrtav, a mrtvi su u besvesnom stanju. Grob je mesto tišine, mraka i neaktivnosti (Psalam 146, 4; Propovednik 12,7; 9,10).

Da li je Hristos umro samo telom, a duhom, ostao živ?

Tekst kaže da je "bio ubijen u telu", a "ožive Duhom". Ubijen je "u telu", to jest kao sin čovečiji. Isus je upravo zato postao čovek da bi mogao da umre za pas, kao naša Zamena, i da bismo, zahvaljujući Njegovoj smrti, imali otkupljenje, oporčenje, pomirenje i večno spasenje (Matej 20, 28; 26,28; Rimljanima 3,25; 5,10; Jevrejima 2,14. 15) U času umiranja svoj "duh" predao je Ocu, a nije s njime sišao u grob ili had (Luka 23,46).

Pošto je bio mrtav, a ne živ, treći dan je "Duhom oživeo". Većina prevodilaca piše reč "duh" u spomenutom tekstu velikim slovom, što znači da reč Duh označava Božjeg Duha.

Božji Duh ili Sveti Duh je Hrista oživeo ili vaskrsnuo: "A ako li živi u vama Duh onoga koji je vaskrsao Isusa iz mrtvih, onaj koji je podigao Hrista iz mrtvih oživeće i vaša smrtna telesa duhom svojim koji živi u vama." (Rimljanima 8,11)

Hristova smrt i vaskrsenje su stožer našeg spasenja (Rimljanima 5,8-11).

Ko je propovedao "duhovima u tamnici" i kada?

Tekst kaže da je Hristos oživevši Duhom, kojim je sišao i propovedao "duhovima u tamnici". (1. Petrova 2,19)

"Kojim" se odnosi na Duha. Duh Božji ili Hristov Duh je propovedao "duhovima u tamnici". Reč "tamnica" se često u Bibliji upotrebljava u prenesenom smislu i označava duhovno stanje grešnih ljudi, Sotoninih robova (Isaija 42,7; 61,1; Luka 4,18). Hristov Duh je preko Noja, propovednika pravde, propovedao prepotopnom naraštaju. Kako su čvrsto bili čuvani u tamnici greha stanovnici prepotopnog sveta očito je iz činjenice da se samo osam duša spasilo od Potopa (1. Mojsijeva 6,5-13; 1. Petrova 3,20).

Besmisleno je i nelogično verovati da je Hristov Duh nakon raspeća sišao u tobožnji had, gde su čuvani kao u tamnici "bestelesni duhovi" prepotopnog sveta, pa im propovedao ponovno Radosnu vest. To bi značilo da je Hristos prema tome prepotopnom svetu pokazao poseban obzir, i da mu je pružio još jednu priliku za spasenje. Mogli bismo s tim u vezi postaviti pitanje: zar Hristos ne bi bio pristrasan ako bi prema prepotopnom svetu pokazao takav obzir, dok bi prema drugim naraštajima bio ravnodušan?

Biblija uči da Bog nije pristrasan; ona takođe uči da je ovaj naš zemaljski život vreme u kome treba da se pokajemo i verom primimo od Hrista dar večnog života, a sa smrću se završava naše vreme probe (Matej 16,27; Luka 16,26-31; Rimljanima 2,6; Jezekilj 18,24). Biblija takođe uči da se mrtvi nalaze u besvesnom stanju. Oni ne mogu ni čuti ni pokajati se (Propovednik 9, 5.6). Prema tome, u suprotnosti je sa celom naukom Svetog Pisma smatrati duhove koje spominje navedeni tekst kao "bestelesna, svesna bića", koja slušaju i prihvataju Jevanđelje. Reč "duhovima", kao i reč "tamnica", upotrebljena je u prenesenom ili figurativnom smislu i označava ljude.

Grešnici Nojevog vremena imali su dovoljno vremena da na osnovu Nojevog propovedanja donesu razumnu odluku, i nije im bila data nikakva druga prilika. Zapravo, bili su toliko grešni da ih Bog nije mogao duže trpeti (1. Mojsijeva 6,5-13). Ipak, Božja strpljivost je čekala 120 godina da se pokaju, ali su propustili tu jedinu priliku.

Bog je i sa nama strpljiv, ali nemojmo propustiti da dok traje naše vreme milosti, osiguramo svoje večno spasenje, predanjem i poslušnoću Hristu: "Zato, kao što govori Duh Sveti: 'Danas ako glas njegov čujete, ne budite drvenastih srca!'" (Jevrejima 3,7).

Drugi "problematičan" Petrov tekst je sledeći: "Zato se i mrtvima propoveda jevanđelje, da prime sud po čoveku telom, a po Bogu da žive duhom."

Drugi prevod ovoga teksta glasi: "Ta zato je i mrtvima propovijedana Radosna vijest da budu osuđeni kao ljudi s obzirom na tijelo, a da žive kao Bog s obzirom na duh." (1. Petrova 4,6; prevod R. Ljudevita Rupčića)

Više jasnoće unosi u ovaj tekst engleska Biblija "Novi internacionalni prevod" (New International Version) koji u našem prevodu glasi: "Zato se jevanđelje propovedalo onima koji su sada mrtvi, da budu suđeni kao ljudi s obzirom na telo, a da žive kao Bog s obzirom na duh."

Propovedanje o kome je ovde reč ostvarilo se pre nego što je Petar ovo napisao. Propovedalo se živima koji su sada mrtvi, jer će se svakome suditi pa temelju njegovog ličnog odziva istini ko-

ja je doprla do njega. Onima koji su umrli sudiće se na temelju onoga kako su živeli u ovom životu. Sudiće im se kao i živima.

Izraz "po čoveku telom", "s obzirom na tijelo" znači kao živa ljudska bića. A "po Bogu da žive duhom", "da žive kao Bog s obzirom na duh" znači da žive kao Bog besmrtnim životom u duhovnom telu.

Očigledno je da Petar ovde misli na hrišćane koji su zaspali u Hristu s nadom u vaskrsenje kada Isus bude došao i kada smrtnost bude zamenjena besmrtnošću.

Sledeći "problematičan" tekst odnosi se na pale anđele čuvane u tartaru. Tekst glasi: "Jer kad Bog ne poštede anđele koji sagraše, nego ih metnu u okove mraka paklenoga, i predate da se čuvaju za sud."

Tekst drugog prevoda ovako glasi: "Ako, naime, Bog nije poštedio anđele koji su sagriješili, već ih strmoglavio u pakao i predao mračnim bezdanima, gdje ih čuva za Sud." (2. Petrova 2,4)

Moramo napomenuti da se reč "pakao" ne nalazi u izvornom grčkom tekstu. U grčkom tekstu upotrebljena je reč "tartar". Reč "pakao" navodi na misao o kazni koja čeka zle u ognjenom jezeru.

Reč "tartar" uzeta je iz grčke mitologije. Prema grčkoj mitologiji tartar je najdublje odeljenje hada ili podzemlja u koje je Zevs bacio titane koji su se pobunili protiv njega.

"Tartar" u Petrovoj poslanici nije identičan s grčkim mitološkim tartarom. "Tartar", kako ga Petar upotrebljava, predstavlja mesto zadržavanja ili čuvanja demona (zlih anđela) za sud, kada će biti osuđeni ili uništeni.

Posebno naglašavamo da izraz "tartar" ne smemo poistovetiti s mestom u kome se sada nalaze umrli zli, a to je "had" ili grob; niti s mestom u kome će zli biti uništeni ognjem, a to je "gehena" ili ognjeno jezero (pakao).

Moramo sa žaljenjem ustanoviti da prevodioci često prevode rečju "pakao" tri izraza koji nemaju isto značenje: šeol ili had, gehena i tartar. Šeol ili had je grob u kome mrtvi počivaju do vaskrsenja; gehena je mesto u kome će grešnici i demoni biti kažnjeni nakon suda. To je jezero ognjeno ili pakao. A tartar je mesto privremenog zadržavanja demona do dana suda, kada će biti uništeni u ognjenom jezeru. Tartar nije mesto mučenja, već mesto zadržavanja. Biblijski tartar nema ništa zajedničko s grčkim mitološkim tartarom. Tvrditi da su pali anđeli i grešnici već sada bačeni u pakao ili gehenu znači optužiti Boga da je nepravedan, jer kažnjava pre suda. Biblija nas uči da će sud nad zlima i demonima, i potom kazna tek doći (1. Korinćanima 6,2.3; Danilo 7,26.27; Otkrivenje 20,10-14).

PUTEM VIZIJE "NA TREĆEM NEBU"

Jedan od tekstova apostola Pavla koji pristanice teorije o urođenoj besmrtnosti duše često citiraju u prilog svojoj tvrdnji da je duša besmrtna ili neumrla je tekst u 2. Korinćanima 12,1-4, koji glasi:

"Ali mi se ne pomaže hvaliti, jer ću doći na viđenja i otkrivenja Gospodnja. Znam čoveka u Hristu koji pre četrnaest godina (ili u telu, ne znam; ili osim tela, ne znam: Bog zna) bi odnesen do trećeg neba. I znam za takvog čoveka (ili u telu, ili osim tela, ne znam: Bog zna) da bi odnesen u raj, i ču neiskazane reči kojih čoveku nije slobodno govoriti."

Pristalice verovanja u urođenu besmrtnost tvrde da Pavle ovde govori o nekom čoveku čija je "duša" ili "duh" kao svesno biće napustila telo i bila prenesena u raj gde je čula neizrecive reči i zatim se opet vratila u svoj stan u telu.

Da bismo shvatili ovaj tekst, moramo ga razmotriti u vezi s njegovim kontekstom, s onim što je izneto u prethodnom poglavlju. U prethodnom poglavlju apostol Pavle govori o sebi, iznoseći dokaze u prilog svom apostolstvu - svoj život, svoje vladanje i svoja stradanja za Hrista (2. Korinćanima 11,24-32). Sada, u početku dvanaestog poglavlja navodi novi dokaz svog apostolstva - svoju neposrednu i ličnu vezu s vaskrslim Gospodom putem vizije. O tom dokazu svog apostolstva on sam kaže: "Ali mi se ne pomaže hvaliti, jer ću doći na vizije i otkrivenja Gospodnja."

O kojim vizijama je ovde reč? Reč je o vizijama i objavama koje su mu bile date, a jedna od njih je upravo ova o kojoj je ovde reč. Apostol je kazao: "Ali sada ću govoriti o vizijama i objavama koje su mi date od Gospoda." (2. Korinćanima 12,1; prema prevodu Biblije - New International Version). Prema tome, u citiranom tekstu nije reč o nekom nepoznatom čoveku, već o samom apostolu Pavlu; takođe nije reč o napuštanju tela od strane duše i o njenom ponovnom vraćanju u telo posle posete nebu, već je reč o jednoj Pavlovoj viziji.

Ono što neke zbunjuje je Pavlov govor u trećem licu: "Znam čoveka u Hristu." I drugi biblijski iisici, kao npr. apostol Jovan, upotrebljavaju katkada treće lice iz skromnosti i poniznosti ne želeći da budu poznati (Jovan 13,23; 19,26; 21,20). Pavle izbegava upotrebu prvog lica da ne bi izgledalo kao da želi da se hvali.

Da se ovde govori upravo o Pavlu, a ne o nekom nepoznatom čoveku, zaključujemo iz dva sledeća razloga: 1) što se ovde spominju vizije i objave u vezi s Pavlovim drugim dokazima u prilog njegovom apostolstvu i 2) što se u sedmom stihu neposredno spominju objave date Pavlu.

Dakle, u tekstu koji je predmet našeg proučavanja govori se o Pavlovoj viziji, a ne o nekoj

“duši” koja bi nezavisno od tela odlazila u raj i opet se vraćala u telo kao svoj stan.

Vizije su deo proročke uloge. Putem vizije Bog je najčešće otkrivao prorocima svoju volju. Gospod je kazao Mojsiju: “Prorok kad je među vama, ja ću mu se Gospod javljati u viziji i govoriću s njim u snu.” (4. Mojsijeva 12,6)

Prorok prima viziju pod delovanjem Svetog Duha. Za vreme vizije je u budnom stanju ili u snu. On prima poruke koje mu Gospod daje, da bi ih kasnije, usmeno ili pismeno, preneo svojim savremenici.

Pavle je za vreme svoje službe primio od Gospoda veći broj vizija i objava (Dela 9,4-6; 16,9; 18,9; 22,17.28; 23,11; 27,23.24; Galatima 2,2) Njegove vizije možemo uporediti s vizijama nekih starozavetnih i novozavetnih proroka.

Tako, na primer, imamo izveštaj o proroku Jezekilju: “I pruži kao ruku, i uhvati me za kosu na glavi, i podiže me duh među nebo i zemlju i odnese me u viziji Božjoj u Jerusolim...” (Jezekilj 8, 3)

“A mene duh podiže i odnese u viziji duhom Božjim u zemlju Haldejsku k roblju.” (Jezekilj 11, 24)

Ovde nam se odmah nameće pitanje: nije li na isti način Duh Božji preneo u viziji Pavla u treće nebo?

Takođe o apostolu Jovanu čitamo: “I uvede me duh u pusto mesto i videh ženu gde sedi na zveri crvenoj...” (Otkrivenje 17,3)

Ova iskustva imali su ovi proroci za vreme dok su bili živi i aktivni, u budnom stanju, a njihov je um za to vreme bio pod kontrolom Svetog Duha.

Za vreme vizija njihova “duša” ili “bestelesni duh” nije napuštao telo, kako to veruju pristalice nauke o urođenoj besmrtnosti, jer bi u tom slučaju takvi ljudi bili mrtvi dok se ne bi duša opet vratila u telo.

Pristalice teorije o urođenoj besmrtnosti duše teško shvataju pravi smisao Pavlovog izraza “u telu ili izvan tela”.

Pavlov izraz “u telu ili izvan tela” može se zaista zameniti izrazom “stvarno ili u viziji”.

Šta dakle znači izraz “u telu ili izvan tela”? Ovaj izraz jednostavno znači da je Pavle pod uticajem Svetog Duha posmatrao nebesku stvarnost i da mu je ono što je gledao bilo tako stvarno da mu se činilo kao da je lično prisutan i da gleda stvarne prizore i sluša jasno izgovorene reči.

Ponavljamo: navedeni Pavlov tekst tiče se “vizija i objava” koje je on primio od Gospoda. Ova vizija o kojoj je ovde reč bila je izuzetno značajna, jer je Pavlu bilo omogućeno da vidi raj u “trećem nebu”. Ova vizija bila je tako živa, tako stvarna da Pavle nije mogao reći da li je on bio stvarno, telesno, prenet u raj, ili je to bila samo vizija, koju je Sveti Duh otkrio njegovom umu.

Kao što je proroku Isaiji bio pokazan Gospod kako sedi na prestolu visokom i uzvišenom (Isaija 6,1); kao što je Danilo posmatrao Svevišnjega na nebeskom prestolu i prizor budućeg suda (Danilo 7,9.10.13.14); kao što je apostol Jovan na Patmosu gledao u viziji novi Jerusolim, novo Nebo, novu Zemlju, reku života i drvo života u Božjem raju, tako je i Pavle bio u viziji prenet u nebeski raj, gde je video i čuo ono što se ne može ni opisati ni iskazati.

U tekstu se spominje “treće nebo”. U jednom opštem smislu smatramo da prvo nebo označava našu atmosferu; drugo naše zvezdano nebo, a treće stan Božji i nebeskih bića.

“Treće nebo” i raj ovde znače isto. Raj je tamo gde je drvo života (Otkrivenje 2,7; 22,1.2). Pavle je bio prenet u viziji u raj, kao što je bio kasnije prenet i apostol Jovan. Vizije proroka o nebeskoj stvarnosti omogućuju i nama da svojim pogledom vere pogledamo svoje buduće slavno nasleđstvo za koje apostol Pavle kaže:

“Što oko ne vide, i uho ne ču, i u srce čoveku ne dođe, ono ugotovi Bog onima, koji ga ljube.” (1. Korinćanima 2,9)

Pripremajući se za to nepropadljivo nasleđstvo, Božja reč nas poziva da “svraćamo svoj pogled na ono što je gore” i da se ne vezujemo za ovo zemaljsko, jer je “vidljivo prolazno, a nevidljivo je večno”. (Kološanima 3,2; 2. Korinćanima 4, 18)

PREVARENI SAUL

Biblijska epizoda o caru Saulu i vračari u Endoru često se navodi kao dokaz o pojavljivanju i materijalizaciji besmrtno duše proroka Samuila. Ta epizoda navodi se kao primer u prilog verovanju u besmrtnost duše.

Saul je bio prvi izrailjski vladar. U početku je sarađivao sa prorokom Samuilom koji ga je pomazao za cara, ali kasnije se uzoholio, odbacio prorokove savete, prognao iz ljubomore i zavisti Davida, Božjeg izabranika, i pogubio sveštenike Gospodnje. Kad su Filisteji ponovo objavili rat Izrailju, Saul se veoma uplašio i osetio je potrebu za savetom. Tražio je izbavljanje od neprijatelja, ali nije tražio i oproštenje greha. Zato mu Bog nije odgovarao “ni u snu, ni po Urimu, ni preko proroka”. (1. Samuilova 28,6)

Tada je odlučio da se obrati nekoj vračari. Evo izveštaja o tome: “I Saul reče slugama svojim: tražite mi ženu s duhom vračarskim, da otidem k njoj i upitam je. A sluge mu rekoše: evo u Endoru ima žena u kojoj je duh vračarski. Tada se Saul preruši obukav druge haljine, i otide sa dva čoveka, i dođe k onoj ženi noću; i on joj reče: hajde vračaj mi duhom vračarskim, i dozovi mi onoga koga ti kažem. Ali mu žena reče: ta ti znaš šta je

učinio Saul i kako je istrebio iz zemlje gatare i vračare; zašto dakle mećeš zamku duši mojoj da me ubiješ? A Saul joj se zakle Gospodom govoreći: Tako živ bio Gospod, neće ti biti ništa za to." (1. Samuilova 28,7-10)

Vračara je posumnjala u gosta koji ju je posetio u pratnji dvojice momaka pa mu je napomenula Saulov stav prema onima koji prizivaju duhove i prema vračevima: "Ta ti znaš šta je učinio Saul i kako je istrebio iz zemlje gatare i vračare."

Saul je zaista, dok je još sarađivao s prorokom Samuilom, izdao naredbu protiv ljudi koji se bave takvim poslom. Sigurno je to učinio pod uticajem Samuila koji je dobro poznao Božji stav prema onima koji prizivaju duhove (demone) i prema vračarima. Božji stav u tom pogledu je jasan i određen. Bog najstrožije zabranjuje vršenje okultnih radnji kojima se bave ovakvi ljudi.

"Ne obraćajte se k vračarima i gatarima, niti ih pitajte, da se ne skrvnite o njih. Ja sam Gospod Bog vaš." (3. Mojsijeva 19,31)

"A ko se obrati k vračarima i gatarima da čini preljubu sa njima, okrenuću lice svoje na suprot njemu, i istrebiću ga iz naroda njegov." (3. Mojsijeva 20,6)

"A čovek ili žena, u kojima bi bio duh vračarski ili gatarski, da se pogube, kamenjem da se zaspnu, krv njihova na njih." (3. Mojsijeva 20,27)

"Neka se ne nađe u tebe koji bi vodio sina svojega ili kćer svoju kroz oganj, ni vračar, ni koji gata po zvezdama, ni koji gata po pticama, ni uročnik, ni bajač, ni koji se dogovara sa zlim duhovima, ni opsenar, ni koji pita mrtve." (5. Mojsijeva 18,10.11)

"I ako vam kažu: pitajte vrače i gatare, koji šapću i mrmljaju; recite: ne treba li narod da pita Boga svojega? ili će pitati mrtve umesto živih?" (Isaija 8,19)

Nekadašnje vračarstvo i prizivanje duhova koje Biblija tako strogo zabranjuje isto je što i današnji spiritizam.

Ko su duhovi koji se javljaju na poziv vračara i pozivača duhova? To su ili obične prevare ili zli anđeli (demoni) koji su uzeli izgled nekog pokonika i tako obmanjuju ljude. U pustinji kušanja Sotona je prišao Hristu u obliku svetlog anđela. Sam Sotona se katkada pretvara u anđela svetlosti, i zato nije ništa neobično ako se pretvorio i u oblik nekog čoveka. (2. Korićanima 11,14).

Oni koji se bave vračarstvom, prizivanjem duhova pokojnika i traženjem saveta od mrtvih stavljaju se u službu demonskih sila koje stoje iza okultnih obreda. Oni postaju Sotonini robovi.

Vratimo se vračari u Endoru i njenom posetio-cu Saulu i pratimo njihov razgovor: "Tada žena zapita: Koga da ti dozovem?" A on reče: Samuila mi dozovi!"

"A kad žena vide Samuila, povika iza glasa, i reče žena Saulu govoreći: zašto si me prevario? ta ti si Saul. A car joj reče: ne boj se; nego šta si vi-dela? A žena reče Saulu: bogove sam videla gde izlaze iz zemlje. On joj opet reče: kakav je? Ona mu reče: star čovek izlazi ogrnut plaštem. Tada razume Saul da je Samuilo, i savi se licem do zemlje i pokloni se." (1. Samuilova 28,11-14)

Zatim sledi razgovor između "Samuila" i Saula: "A Samuilo reče Saulu: zašto si me uznemirio i izazvao? Odgovori Saul: u nevolji sam velikoj, jer Filisteji zavojštiše na me, a Bog je odstupio od mene, i ne odgovara mi više ni preko proroka ni u snu, zato pozvah tebe da mi kažeš šta ću činiti. A Samuilo reče: pa što mene pitaš, kad je Gospod odstupio od tebe i postao ti neprijatelj? Gospod je učinio kako je kazao preko mene; jer je Gospod istrkao carstvo iz tvoje ruke i dao ga bližnjemu tvojemu Davidu; jer nisi poslušao glasa Gospodnjega, niti si izvršio žestokoga gnjeva njegova na Amaliku; zato ti je danas Gospod to učinio. I Gospod će predati i Izrailja s tobom u ruke Filistejima; te ćeš sutra ti i sinovi tvoji biti kod mene; i tabor Izrailjski predaće Gospod u ruke Filistejima." (1. Samuilova 28,15-19)

Ko je zapravo, "Samuilo" koji se javlja na poziv vračare? Da li je to zaista duša pokojnog Samuila, kako to tvrde pristalice verovanja u urođenju besmrtnost duše i u svesni nastavak života duše posle smrti tela? Šta možemo zaključiti iz podrobnije analize samog teksta?

Kada se nakon vraćanja ženi prikazao materijalizovani duh koji joj se predstavio kao Samuilo, ona se veoma uplašila jer je postala svesna ko je njen preruseni gost. Duh joj je otkrio prerusenog gosta upozorivši je na taj način da bude oprezna. Duh pokazuje dobru volju saradnje. Zar bi pravi Samuilo to učinio i zatim nastavio da joj pomaže u njenom nesvetom poslu? Zar bi Samuilo, koji je kao Božji prorok za života bio protiv vračara, sada kao duh sarađivao s vračarom? Sigurno da ne bi.

Umirivši prestrašenu ženu, Saul ju je zapitao: "Šta vidiš?" Ona mu je odgovorila: "Bogove sam videla gde izlaze iz zemlje."

"Kakav je?", upitao je Saul.

"Star čovek izlazi ogrnut plaštem", odvrća žena.

Tekst dalje kaže: "Tada razume Saul da je Samuilo."

Zatim tobožnji "Samuilo" pita Saula: "Zašto si me uznemirio i izazvao?"

Prvo što zaključujemo iz ovog teksta je da žena nije videla Samuila. Ona je samo pretpostavljala da vidi Samuila. Duh joj se nije predstavio. Na Saulovo pitanje šta vidi, ona je odgovorila: "Bogove sam videla gde izlaze iz zemlje."

Ni Saul nije video Samuila. Na osnovu ženinog opisa da vidi starca gde izlazi ogrnut plaštem,

Saul je pretpostavljao da je to Samuilo. Tekst kaže: "Tada razume Saul (tj. u sebi je zaključio) da je to Samuilo." Činjenica koja proizlazi iz analize samog teksta potvrđuje da ni žena ni Saul nisu videli Samuila. Oboje su samo pretpostavljali da je duh koji se javio Samuilo.

Obratimo pažnju i na pitanje koje tobožnji "Samuilo" postavlja Saulu: "Zašto si me uznemirio i izazvao?"

Pravi Samuilo je bio Božji prorok. Ako bi on imao besmrtnu dušu, kako to veruju pristalice urođene besmrtnosti, sigurno bi se nalazio u raju. Onda bi morao sići dole, a ne izaći iz zemlje gore. Napustiti raj ili nebo mogao bi samo uz Božje dopuštenje. Zar bi Bog, koji je izdao tako stroge zabrane protiv vraćanja, uslišio vračarin zahtev i dopustio Samuilu da se pojavi na zemlji kao odziv na vraćanje? Izvesno je da ne bi!

Gde se nalazi prorok Samuilo posle svoje smrti? On se ne nalazi ni kao neumrla duša u raju ni kao neki svesni duh ili senka u hadu, tj. u nekom podzemnom odeljenju, kako su to verovali stari Grci i drugi narodi, pa i neki Jevreji. Samuilo se nalazi u grobu, a grob je mesto tišine, mraka i neaktivnosti. "Živi znaju da će umreti, a mrtvi ne znaju ništa", kaže Božja reč (Propovednik 9,5). U grobu nema ni rada ni mišljenja (Psalam 146,4; 6,5). Mrtvi počinjavaju u besvesnom snu. Između smrti i vaskrsenja nema svesnog života. Prema tome, duh koji se javio na poziv vračare nije bio pravi Samuilo već materijalizovani duh nekog demona koji je preuzeo lik starog Samuila.

Šta je tobožnji "Samuilo" kazao Saulu na njegovu molbu da ga pouči šta da čini u ovom času duboke krize. "Samuilo" mu je odgovorio: "Zašto mene pitaš kad je Gospod odstupio od tebe i postao ti neprijatelj?... Gospod će predati Izrailj s tobom u ruke Filistejima, te ćeš sutra ti i sinovi tvoji biti kod mene, i tabor izrailjski predaće Gospod u ruke Filistejima." (1. Samuilova 28,16-19)

Sotona ili neki demon u obliku starog Samuila, prikazuje Saulu Boga ne kao Boga ljubavi koji je spreman da oprostí grešniku koji se kaje i da ga primi kao svog sina, već kao nemilosrdnog osvetnika koji uživa u kažnjavanju. Zatim proríče Saulu da će sutra poginuti. Ove Sotonine reči upućene Saulu preko vračare bacile su ga u očajanje. Nije imao snage da ohrabri vojsku i sutradan kad se zametnula borba između njegove vojske i Filisteja, Izrailj je doživeo težak poraz, a sam Saul bacio se na svoj mač i tako izvršio samoubistvo. Izveštaj o Saulovoj pogibiji kaže:

"I tako pogibe Saul za bezakone svoje, koje učini Gospodu što ne sluša reči Gospodnje i što traži da pita duh vračarski." (1. Dnevnika 10,13)

Proríčući Saulovu propast preko vračare u Endoru, Sotona je to i postigao svojom porukom

koja nije bila poziv na pokajanje i reformu već podsticanje na razočaranje i propast.

Sotona podstíče ljude da traže savet od onih koji pozivaju duhove. Otkrivanjem nekih pojedinosti iz njihove prošlosti nadahnjuje ih poverenjem u njegovu moć da može otkriti i budućnost.

Iskustvom stečenim u toku dugih stoleća Sotona može zaključivati od uzroka do posledice i često proréći, sa izvesnim stepenom sigurnosti, neke događaje u čovekovom budućem životu. Tako može prevariti jadne duše i učiniti ih svojim robovima.

Epizoda o Saulu i vračari iz Endora je velika Sotonina prevara. Sotona je prevario Saula uzevši obličje Samuila i igrajući njegovu ulogu.

Moderni spiritizam, počivajući na istim temeljima, nije drugo nego oživljavanje u novom obliku nekadašnjeg vračarstva i kulta demona. U Svetom pismu je proréčeno "da će u poslednje vreme odstupiti neki od vere slušajući lažne duhove i nauke đavolske". (1. Timotiju 4,1) A apostol Pavle kaže da će pre Hristovog drugog dolaska Sotona naročito otkrivati svoju moć "sa svakom silom, i znacima i lažnim čudesima, i sa svakom prevarom nepravde među onima koji ginu: jer ljubavi istine ne primiše, da bi se spasili". (2. Solunjanima 2,9,10)

Neprijatelj naših duša je uvek budan i uvek nastoji da nas uhvati u svoju zamku da bi nas uništio. Zato reči Gospodnje upućene nekadašnjem Izraelu, upućene su i nama danas: "Ne obraćajte s k vračarima i gatarima, niti ih pitajte, da se ne skvrnite o njih. Ja sam Gospod Bog vaš." (3. Mojsijeva 19,31)

"IMAM ŽELJU OTIĆI I BITI S HRISTOM"

Apostol Pavle, koji je propovedao neznabožcima, pisao je iz Rima uoči svog suđenja vernima u Filibi: "Kao što čekam i nadam se da se ni u čemu neću postideti, nego da će se i sad kao svagda sa svakom slobodom Hristos veličati u telu mom, bilo životom ili smrću. Jer je meni život Hristos, a smrt dobitak. A kad mi življenje u telu plod donosi, to ne znam šta ću izabrati. A oboje mi je milo, imajući želju otići i s Hristom biti, koje bi mnogo bolje bilo, ali ostati u telu potrebnije je vas radi." (Filibljanima 1,20-24)

Pristalice verovanja u urođenu besmrtnost duše smatraju ovaj tekst najjačim dokazom u prilog urođene ili prirodne besmrtnosti. Naročito se pozivaju na rečenicu: "Imam želju umreti i biti s Hristom." (Filibljanima 1,23). Napominjemo da mnogi drugi prevodioci ne upotrebljavaju na ovom mestu glagol "umreti", već - što je bliže originalnom tekstu - "otići" ili "otputovati". Glagoli "umreti", i "otići" ili "otputovati" nemaju u ovoj

Pavlovoj izjavi, kao što ćemo to malo kasnije videti, isto značenje.

Pristalice verovanja u urođenu besmrtnost duše tvrde da duša živi u svesnom stanju, odvojeno od tela, posle smrti fizičkog organizma, i da je Pavle očekivao da neposredno posle smrti, kao besmrtna duša ili bestelesni duh, ode u Božju prisutnost.

Nigde Pavle ne kaže da će njegova "duša" ili "duh" otići u času smrti pred Boga. Reč "duša" ili "duh" u tekstu se ne spominju. Njegov odlazak na nebo odnosi se na celu osobu.

Mogli bismo dopustiti da se izraz "umreti i biti s Hristom" ili "otići i biti s Hristom" - kad bi stajao sam - shvati kao da verni već u času smrti odlaze pred Božje lice. Ali ovaj izraz ne stoji sam. Ne smemo graditi neku dogmu na jednom izolovanom iskazu u Bibliji, već uvek moramo razmotriti šta cela Biblija uči o nekom predmetu vere. U ovom slučaju moramo razmotriti šta apostol Pavle i drugi biblijski pisci uče o smrti i o času sastanka s Hristom.

Pre nego što pređemo na detaljniju analizu spornog teksta, moramo nešto reći o samoj pozadini teksta.

Prošlo je deset godina otkako je Pavle propovedao Jevanđelje u Filibi. Na kraju svog trećeg misionarskog putovanja bio je u Jerusalimu napadnut od nekih farisejskih sledbenika koji su hteli da ga ubiju, ali ga je spasio rimski zapovednik sa svojom četom. Kad su mu ovi ljudi i dalje pretili smrću, zapovednik ga je prebacio u zatvor u Cezareju, gde je ostao dve godine. Odavde ga je namesnik Fist, nakon suđenja, na njegov zahtev, pošao u Rim na viši sud. U Rimu je Pavle bio čuvan u zatvoru odakle je napisao poslanice Efescima, Filibljanima i Kološanima. Što se čas suđenja više približavao, stroži su postajali uslovi u zatvoru. Ali Pavle nije klonuo duhom. Upravo iz zatvora pisao je Filibljanima: "Radujte se svagda u Gospodu, i opet velim: radujte se!" Ta radost prožima poslanicu Filibljanima. Iz ovog prvog zatočeništva u Rimu Pavle je bio oslobođen.

Pređimo sada na analizu teksta.

Apostol Pavle kaže da će se Hristos proslaviti u njegovom telu bilo da živi, bilo da umre. (Filibljanima 1,20). Život i smrt su ovde, po Pavlu, vezani uz njegovo telo, a ne prvenstveno uz dušu ili duh. U celom tekstu Pavle nigde ne spominje "odvojenju dušu" ili "bestelesni duh". Ako bi Pavle mislio da je njegovo pravo "unutrašnje ja" neka svesna besmrtna duša, koja prilikom smrti ostavlja telo i odlazi Bogu, on bi to kazao negde u svojim mnogobrojnim poslanicama. Međutim, on izričito kaže da nije "izostavio da pokaže volju Božju" (Dela 20,27). Međutim, činjenica je da on nije nigde spomenuo da čovek ima "besmrtnu dušu" ili "bestelesni duh".

Pavle kaže da je za njega "život Hristos, a smrt dobitak". U prethodnom stihu on je kazao da će se Hristos proslaviti u njegovom telu bilo da živi ili umre. Ako bude živeo, Hristos će biti proslavljen, a Crkva će od toga imati koristi. Ako bude umro, Hristos će opet biti proslavljen, i to će biti dobitak za Hrista i za njega. U kom smislu smrt će biti dobitak za Pavla? Poznato je koliko je stradanja Pavle podneo kao Hristov svedok. U 2. Korinćanima 11,23-27 on sam piše o tome:

"Jesu li sluge Hristove? (ne govorim po mudrosti) ja sam još više. Više sam se trudio, više sam boja podneo, više puta sam bio u tamnici, mnogo puta sam dolazio do straha smrtnoga; od Jevreja primio sam pet puta četrdeset manje jedan udarac; tripot samo bio šiban, jednom su kamenje bacali na me, tri puta se lađa sa mnom razbijala, noć i dan proveo sam u dubini morskoj. Mnogo puta sam putovao, bio sam u strahu na vodama, u strahu od hajduka, u strahu od rodbine, u strahu od neznabožaca, u strahu u gradovima, u strahu u pustinji, u strahu na moru, u strahu među lažnom braćom; u trudu i poslu, u mnogom nespavanju, u gladovanju i žeđi, u mnogom pošćenju, u zimi i golotinji."

Smrću bi se završila njegova teška životna borba. Smrt bi za njega bila dobitak, jer bi tada imao svoj počinak. Za Pavla smrt je značila prednost ili dobitak - oslobođenje od životne borbe i sastanak sa Hristom posle kratkog besvesnog sna ili počivanja u grobu. Za onoga koji počiva u grobu u besvesnom stanju, razdoblje između časa smrti i časa vaskrsenja nije ništa drugo do tren oka. Za mrtvoga taj vremenski interval, ma kako dug bio, ne znači ništa. Istog časa kada bude čuo poziv Darodavca života, biće u Hristovoj prisutnosti. Tako, u stvari, on ne čeka svesno nijedan trenutak, jer oni koji su umrli, koji spavaju smrtnim snom, nisu svesni proticanja vremena. U tom smislu smrt je za Pavla značila dobitak.

Smrt nije trenutak u kome bi se "duša" pokojnikova ili njegov "bestelesni duh" sjedinjavao s Hristom, kako to uče pristalice verovanja u besmrtnost duše. Smrt je besvesni san posle koga će, prilikom Hristovog drugog dolaska, verni vaskrsnuti, a živi pravednici će se u trenutku oka preobraziti. Tada će verni biti zauvek s Hristom. O tome apostol Pavle piše sledeće: "Jer će sam Gospod sa zapovešću, s glasom arhangelovim, i s trubom Božjom sići s neba; i mrtvi u Hristu vaskrsnuće najpre; a po tom mi živi koji smo ostali, zajedno s njima bićemo uzeti u oblake na susret Gospodu na nebo, i tako ćemo svagda s Gospodom biti." (1. Solunjanima 4,16.17)

"Jer kako po Adamu svi umiru, tako će i po Hristu svi oživeti. Ali svaki u svom redu: prvina Hristos; a po tom oni koji verovali su Hristu o njegovu dolasku; evo vam kazujem tajnu: jer svi ne-

ćemo pomreći, a svi ćemo se pretvoriti, ujedanput u trenutku oka u posljednjoj trubi; jer će zatrubiti i mrtvi će ustati neraspadljivi, i mi ćemo se pretvoriti. Jer ovo raspadljivo treba da se obuče u neraspadljivost, i ovo se smrtno obuče u besmrtnost. A kad se ovo raspadljivo obuče u neraspadljivost, i ovo se smrtno obuče u besmrtnost, onda će se zbiti ona reč što je napisana: pobjeda proždre smrt." (1. Korinćanima 15,22.23.51-54)

Jedini put i način kako možemo doći pred Hristovo lice i zauvek biti s njime je vaskrsenjem ili preobraženjem.

Učenje da se sjedinjujemo s Hristom u času umiranja putem besmrtno duše u suprotnosti je s jasnim učenjem Božje reči da se zauvek sjedinjujemo s Hristom jedino vaskrsenjem ili preobraženjem.

Kad bi verni odmah u času smrti išli u nebo, to bi značilo negaciju jedne od osnovnih biblijskih istina, a to je istina o besvesnom stanju ili snu umrlih u grobu, koji je mesto tišine, mraka i neaktivnosti (Propovednik 9,5.6.10; Jovan 11, 11). Ako bi umrli već bili s Hristom u slavi, kako bi onda trebalo shvatiti reči apostola Jovana:

"Ljubazni! Sad smo deca Božja, i još se ne pokazala šta ćemo biti; nego znamo da kad se pokaže, bićemo kao i on, jer ćemo ga videti kao što jeste." (1. Jovanova 3,2) Tek kad Isus bude došao u slavi, bićemo kao on, a ne ranije.

To je bila i Pavlova lična nada: "Dalje dakle meni je pripravljen venac pravde, koji će mi dati Gospod u dan onaj, pravedni sudija; ali ne samo meni, nego i svima koji se raduju njegovu dolasku." (2. Timotiju 4,8)

Svi verni očekivali su i očekuju ispunjenje svoje nade u dan Hristovog drugog dolaska. Izuzetak su Enoh i Ilija, koji su živi, preobraženjem, uzeti na nebo, i Mojsije, koga je Gospod već vaskrsnuo (Jevrejima 11,5; Matej 17,3). Za sve druge umrle jedina nada je vaskrsenje. To naglašava i apostol Pavle rečima: "Jer ako mrtvi ne ustaju, ni Hristos ne usta. A ako Hristos ne usta, uzalud vera vaša: još ste u gresima svojim." (1. Korinćanima 15, 16.17) Svedočanstvo Biblije je da je sam Hristos bio u grobu, da je treći dan vaskrsnuo i da se posle četrdeset dana uzneo na nebo, gde sada posreduje za nas u Očevjoj prisutnosti (Jevrejima 7, 23-27). Hristovo vaskrsenje je garancija našeg vaskrsenja. Do časa vaskrsenja, koje će se zbiti u dan Hristovog drugog dolaska, verni počivaju u svojim grobovima.

Pavlov treći izbor - preobraženje

Pavle je bio u dilemi što se tiče izbora: živeti ili umreti. On piše: "Za mene je, uistinu, život Hristos, a smrt dobitak. Ali ako mi je dalje živeti u telu, to za mene znači plod, rad. Ne znam šta bih izabrao. Pritisnut sam, i to s dve strane." Pavle

je bio pritisnut kao da se nalazi u tesnacu sa zidovima s obe strane, bez mogućnosti skretanja u desno ili u levo. Sada se pred njim otvara treća mogućnost: on bi želeo "otići", ne umreti, i biti s Hristom. On bi želeo živ dočekati Hrista; želeo bi da bude polignut sa Zemlje u susret Hristu na oblacima; želeo bi putem preobraženja, a ne putem vaskrsenja da primi besmrtnost.

To bi bilo najbolje. Upravo to izražavaju njegove reči: "Želim otići i s Hristom biti, što bi mnogo bolje bilo..." (Filipljanima 1,23; Bakotičev prevod)

Pavle je dobro znao da verni mogu biti s Hristom samo na dva načina - vaskrsenjem ili preobraženjem. Njegova želja je bila da ne umre, već da živ dočeka Hrista i da putem preobraženja primi besmrtnost.

U navedenom tekstu upotrebljen je grčki glagol "analuo", što znači "odrešiti", "odvezati", kao što se odvezuje brod da bi otputovao iz luke. Pavlova želja nije bila da postane bestelesni duh, kako su neki shvatili ovaj tekst, već da živ bude odnesen na oblacima u susret Hristu (1. Solunjanima 4,17). On nije živ dočeka ispunjenje ove nade, jer je stradao mučeničkom smrću. Ali on je umro u veri, očekujući venac pravde, koji će mu dati Gospod, pravedni sudija, u onaj dan, i ne samo njemu, već svima koji očekuju Hristov dolazak (2. Timotiju 4,8).

Za sve verne koji su umrli kao i za apostola Pavla, ispunjenje njihove nade zbiće se vaskrsenjem u dan Hristovog dolaska. Oni se sada odmaraju u grobu od svog truda i životne borbe, bez svesti o proticanju vremena. Jutro vaskrsenja njima će se činiti kao da se zbilo neposredno iza njihove smrti. Umreti i biti s Hristom činiće im se kao jedan trenutak, jer vreme provedeno u grobu za njih neće značiti ništa.

Na osnovu svega što smo izneli zaključujemo da je apostolu Pavlu bila strana nauka da se čovekova duša ili bestelesni duh u času smrti sjedinjuje s Hristom. Biblija odbacuje to učenje. Vaskrsenje ili preobraženje jedini su način sjedinjenja s Hristom, i to sjedinjenje zbiće se u dan Hristovog drugog dolaska. Vreme koje mrtvi moraju provesti u grobu može se potpuno zanemariti. Ono za njih ne postoji, tako da se može reći da je za verne mrtve smrt samo kratak san iza kojega dolazi jutro vaskrsenja.

Pavlove reči: "Uistinu, meni je život Hristos, a smrt dobitak!" otkrivaju nam karakter velikog Hristovog apostola. Njegovi planovi, njegove nade i sve njegove težnje bili su usredsređeni Hristu. On je za sebe mogao da kaže: "S Hristom se razapeh, a ja više ne živim, nego u meni živi Hristos." (Galatima 2,20)

Koliko je velika razlika između njega i ostalih ljudi koji se sebično grabe za bogatstvom ovoga sveta i telesnim uživanjima - i boje smrti!

IZRAZI "VEK" I "VEČAN" U VEZI S ČOVEKOVOM VEČNOM SUDBINOM

Izrazi "vek" i "večan", kao i "doveka", "zauvek", "u vek vekova" često se pojavljuju u Svetome pismu. Potrebno je da damo objašnjenje ovih izraza, jer u Bibliji oni nemaju uvek isto značenje.

Izraz "vek" (grčki "aion") može se definisati kao "životni vek", a katkada može značiti neograničeni period ili beskraju večnost. Katkada, međutim, može značiti period određene dužine, kao naš izraz "vek".

Pridev "večan" (grčki "aionios"), što pripada veku ne znači uvek trajati kroz večnost. Izraz "večan" u Bibliji ne znači isto što i "beskonačan".

Pravilo razlikovanja

Da bismo pravilno razumeli značenje prideva "večan", moramo ga uvek posmatrati u vezi s imenicom kojoj je dodat. Njegovo značenje zavisi od imenice koju bliže označuje.

U kojim slučajevima pridev "večan" označava beskonačno trajanje ili beskonačno stanje, a u kojim privremeno trajanje?

Kad pridev večan stoji uz imenicu koja znači božansko Biće, kad označava novi život vernih primljen novorođenjem od Svetoga Duha, kad se odnosi na domovinu spasenih i na sam spaseni Božji narod - u tim slučajevima pridev večan označava večno ili beskonačno trajanje.

Bog je večan i jedini besmrtni: "Koji sam ima besmrtnost, i živi u svetlosti kojoj se ne može pristupiti, kojega niko od ljudi nije video, niti može videti, kojemu je čast i država večna. (1. Timotiju 6,16)

Isus obećava svojim vernim sledbenicima večni život: "Zaista, zaista, kažem vam ko moju reč sluša i veruje onome koji me je poslao, ima život večni, i ne dolazi na sud, nego je prešao iz smrti u život." (Jovan 5,24)

"Ko jede telo moje i pije krv moju, ima život večni. I ja ću ga vaskrsnuti u poslednji dan." (Jovan 6,54)

"Duh je ono što oživljava; telo ne pomaže ništa. Reči koje vam ja rekoh duh su i život su." (Jovan 6,63)

Večni život primamo već sada verom u Hrista kao svog Spasitelja i novorođenjem od Svetoga Duha, a besmrtnost ili neraspadljivost primićemo u času vaskrsenja prilikom Hristovog drugog dolaska (1. Korinćanima 15,51-55).

Večni život nije urođeno svojstvo prirodnog čoveka. Po našem prauču Adamu svi smo nasledili grešnu i smrtnu prirodu. Samo onima koji su

rođeni nanovo od nebeskog Roditelja, od Svetoga Duha, obećan je večni život (Jovan 3,3.5; Rimljanima 8,11).

Bog daje čoveku život. Taj život zavisi od Boga koji je izvor života. On ne može biti nezavisan. Večni život, koji je Bog obećao svima koji su sjedinjeni s Njime, je večan samo zato što su takva bića u stalnoj zajednici s Njime. Takav život nije apsolutan, već uslovan. Otkupljeni će biti besmrtni, jer će ih Bog stalno držati u životu.

Biblija dalje ističe da je Božje carstvo večno (2. Petrova 1,11) i da je zavet Božji večan (Jevrejima 13,20).

Pridev "večan" nalazi se i uz neke Božje radnje i aktivnosti. Tako Biblija spominje večni Božji sud, večnu kaznu, večno uništenje, večno spasenje. U ovim primerima pridev "večan" mora se shvatiti u smislu rezultata ili posledice, a ne kao večni proces.

Večni sud, koji se spominje u Jevrejima 6,2, nije večan po trajanju, već po presudi koja je trajna i nepromenljiva.

Večna kazna, koja se spominje u Mateju 25, 46, je večna po presudi koju je Bog doneo za nepokajane grešnike, a to je smrt (Rimljanima 6, 23), a ne večno kažnjavanje.

Večnom propašću biće pogođeni nepokajani grešnici u dan Hristovog dolaska (2. Solunjanima 1,9). Ni tu nije reč o procesu kažnjavanja, već o posledici - a to je propast ili uništenje koje je večno.

Večno spasenje biće nasledstvo vernih (Jevrejima 9,12). I tu mislimo na posledicu, tj. na dar večnog života i besmrtnosti koju će jednom zauvek primiti oni koji su u ovom životu prihvatili Boga, doživeli novorođenje i ostali verni Bogu do kraja svoga života. Večno spasenje nije večni proces, već večni rezultat Hristove otkupiteljske žrtve prinete za čoveka.

Sada ćemo navesti nekoliko primera u kojima pridev večan ima vremensko ili privremeno značenje.

Aronu je Bog dodelio večno sveštenstvo (1. Dnevnika 23,13). "Večno" ovde znači dok bude trajala Aronova loza.

Ako je u staro vreme neki rob dragovoljno odlučio da ostane u kući svoga gospodara, iako je mogao da ga napusti, on je time izrazio ljubav prema svom gospodaru i ostao "večni rob". (2. Mojsijeva 21,6). "Večni rob" ili "rob doveka" znači dok bude živ.

Na Jelisijevog slugu Gijeziya prešla je doveka Nemanova guba, zato što se polakomio za darovima vojvode Nemana i slagao proroka (2. Carevima 5,27).

"Zauvek" ili "doveka" ovde znači da će bolest guba trajati tako dugo dok bude postojao Gijezi-je.

Isus je prokleo nerodnu smokvu rekavši da na njoj ne bude roda doveka (Matej 21, 19). "Doveka" znači u ostatku njenog postojanja, a ne za svu večnost.

Pokvarene gradove Sodom i Gomor Bog je kaznio večnim ognjem (Judina poslanica, stih 7) Večni oganj je takav oganj, koji ništa ne može ugasiti dok ne proguta materiju kojom se hrani. Tada se oganj gasi. Tamo gde su pekada postojali gradovi Sodom i Gomor danas js Mrtvo more, a večni oganj je davno prestao da gori.

Iz navedenih primera zaključujemo da značenje prideva večan ne treba tražiti u samom pridevu "večan" (anionios), već u imenici kojoj je pridev dodat. Ako imenica označava nešto što je po suštini večno, onda i pridev večan uz takvu imenicu znači neprekidno trajanje - večnost. Ali ako je pridev večan upotrebljen uz nešto što je vremensko, što ima svoj kraj, tada pridev večan znači trajanje u okviru prirodnih, značenjskih granica imenice, privremeno trajanje.

Nepokajane grešnike čeka druga smrt

Božja reč jasno uči da je "plata za greh smrt, a dar Božji je život večni u Hristu Isusu, Gospodu našem". (Rimljanima 6,23) To je biblijska istina.

Uz život (zoe), koji je rezultat zajednice s Bogom, uvek se nalazi pridev večan. Vernim Hristovim sledbenicima obećan je večni život.

Nasuprot nagradi vernima, koja je večni život, Biblija spominje i platu zlima, a to je smrt. Tradicionalno verovanje uči da zle čeka večno mučenje u paklu. Koliko je biblijska istina o smrti kao kazni koja čeka zle logičnija i humanija!

Odakle potiče učenje o večnim mukama zlih u paklu? Šta je temelj tom učenju? Poreklo i temelj tome učenju je Platonova nauka o besmrtnosti duše.

Važno je napomenuti da se reč "duša" spominje u Starom zavetu 754 puta, a u Novom zavetu 105 puta, ali se nikada uz tu reč ne nalazi pridev "večan". Pojam "besmrtna duša" nije biblijski pojam. Njega je stvorila grčka mitologija. Da čovekova duša nije besmrtna, jasno pokazuje Hristova izjava: "Ne bojte se onih koji ubijaju telo, a duše ne mogu ubiti; nego se bojte onoga koji može i dušu i telo pogubiti u paklu." (Matej 10,28)

Uzrok veoma proširenom verovanju da duše zlih ispaštaju za svoje grehe u večnim mukama pakla velikim delom potiče iz pogrešnog tumačenja pojedinih biblijskih tekstova koji govore o kazni namenjenoj zlima. Ovde ćemo se osvrnuti na nekoliko takvih tekstova.

Govoreći o delima dobročinstva koja su neki učinili Njemu, u ličnosti siromaha, a drugi propustili da to učine, i zatim o nagradi i kazni koja

će takve stići, Isus je izjavio: "Ovi će otići u muku večnu, a pravednici u život večni." (Matej 25,46)

Prevodilac je upotrebio izraz "muku večnu", međutim, izvorni grčki tekst upotrebljava izraz "kolasin aionion", što u prevodu znači "kaznu večnu". Prevodilac je zamenio izraz kazna s izrazom muka pod uticajem svoje teologije. Kazna i kažnjavanje nije isto: jedno je svršena radnja, a drugo trajna.

"Kazna" u navedenom tekstu je suprotna nagradi, koja je život, samo onda ako je ta kazna smrt. Biblija zaista izričito kaže da je "plata za greh smrt" (Rimljanima 6,23). Većni rezultat je isti u oba slučaja: za pravedne - život; a za nepravedne - smrt.

I sam Isus suprotstavlja nagradu vernima kazni koja čeka zle: "Ne čudite se tome! Dolazi, naime, čas kada će svi koji počinjavaju u grobovima čuti njegov glas, te iziđi iz njih: koji su činili dobro, na uskrsnuće - na život; a koji su činili zlo, na uskrsnuće - na propast." (Jovan 5,28,29; prevod u izdanju kuće "Stvarnost")

Dok verne čeka večni život, nepokajane grešnike čeka smrt ili propast. To je Isusovo učenje. Biblija ne govori o večnom kažnjavanju ili o večnoj mucu, već o večnoj kazni, koja je smrt ili uništenje.

Uzmimo sada u razmatranje dva naizgled malo teža teksta iz Otkrivenja 20,10. i 14,9.

Prvi tekst glasi: "I Đavo koji ih varaše bi bačen u jezero ognjeno i sumporno, gde je zver i lažni prorok; i biće mučeni dan i noć va vek veka." (Otkrivenje 20,10)

Prvo što zapažamo jeste da se ovaj tekst ne odnosi na sve zle, već govori o Đavolu, o simboličkoj zveri i lažnom proroku. I Isus je kazao da je večni oganj pripremljen prvenstveno Đavolu i njegovim anđelima (Matej 25,41). "Oganj večni" ili "ognjeno jezero" spominje se u Otkrivenju 20, 14:

"I smrt i pakao (podzemni svet - hades) bačeni biše u jezero ognjeno. I ovo je druga smrt."

Tekst kaže "da su smrt i podzemni svet (hades - grob)" bačeni u "jezero ognjeno", simbol potpunog i konačnog uništenja, nakon čega sledi izjava: "I smrti neće biti više." (Otkrivenje 21,4) Ko god bude bačen u "jezero ognjeno", biće uništen - neće više postojati. Druga smrt je kazna određena nepokajanim grešnicima. "Blažen je i svet onaj koji ima deo u prvom vaskrsenju", kaže Božja reč, "nad njim druga smrt nema oblasti." (Otkrivenje 20,6)

Izraz "i biće mučeni dan i noć u vek vekova" spominje se i u tekstu iz Otkrivenja 14,9-11. pa ćemo ga u vezi s tim tekstom objasniti.

Ovaj tekst glasi: "Ko se god pokloni zveri i ikoni njezinoj, i primi žig na čelo svoje ili na ruku svoju, i on će piti od vina gnjeva Božjega, koje je

nepomešano utočeno u čašu gnjeva njegova, i biće mučen ognjem i sumporom pred anđelima svetim i pred jagnjetom. I dim mučenja njihova izlaziće va vek veka; i neće imati mira dan i noć koji se poklanjaju zveri i ikoni njezinoj, i koji primaju žig imena njezina." (Otkrivenje 14,9-11)

Simboli "zver", "ikona zverina" i "žig zverin" takođe ukazuju na činjenicu da se ovde radi o naročitoj grupi Božjih neprijatelja, koje čeka najstrašnija kazna.

Zadržimo se na izrazu "i dim mučenja njihova izlaziće vavek veka". Da li ovaj tekst zaista govori o večnim mukama u paklu kako to tvrde pristalice nauke o urođenoj besmrtnosti duše? Razmotrimo поближе ovaj izraz.

Izraz "dim mučenja" je pesnička figura koja se spominje i u Isaiji 34,10. Tu prorok Isaija proriče sudbinu Edoma, neprijatelja Božjeg naroda, i kaže: "Neće se gasiti ni noću ni danju, do veka će se dizati dim njezin, od kolena do kolena ostaće pusta, niko neće prelaziti preko nje do veka. Nego će je naslediti gem i ćuk, sova i gavran naseliće se u njoj, i Gospod će rastegnuti preko nje uže pogibli i merila pustoši." (Isaija 34,10.11)

Prorok nije pretekao beskrajni oganj i večni dim. To se vidi iz činjenice što posle požara o kome se kaže da će se njegov dim dizati do veka, zemlja je ostala pusta, ali ipak nastanjena nekim životinjama i pticama. Izraz "dim će se dizati do veka" je pesnička figura - hiperbola.

O onima koji će biti kažnjeni smrću u "jezeru ognjenom" kaže se da neće imati mira "ni dan ni noć". Značenje ovoga izraza je da za vreme podnošenja kazne, koja će trajati dok ne nastupi smrt, neće biti odmora od kazne. I ovaj izraz označava ograničeni period koji će imati svoj kraj.

Nelogično je na simboličkim i pesničkim izrazima kao što su "dim mučenja njihova izlaziće vavek veka" i "neće imati mira ni dan ni noć" graditi nauku koja je suprotna jasnom učenju Božje reči o kazni koja će stići Sotonu i njegove sledbenike. Kazna će biti primerena počiniljima zla. Prorok Malahija kaže da će u dan Božjeg suda večna kazna ognjem stići "koren" i "grane" - začetnika zla, Đavola, predstavljenog "korenom", i njegove sledbenike - predstavljenje "granama". "Koren" će duže goreti od "grana". Kad oganj bude progutao "koren" i "grane", sam će se ugasiti. Večni oganj je takav oganj koji ništa ne može ugasiti dok ne proguta materiju kojom se hrani.

Život ili smrt je izbor o kome svako od nas mora doneti odluku. Bog nam pruža mogućnost izbora jer nas je stvorio kao slobodna moralna bića, pokazuje nam u svojoj Reči put kojim treba da idemo i obećava nam svoju pomoć koja je kadra da nas osposobi da činimo Božju volju. Na nama je da se opredelimo:

"Duh i nevesta govore: dođi, i koji čuje, neka govori: dođi. I ko je žedan, neka dođe, i ko hoće, neka uzme vodu života zabadava." (Otkrivenje 22, 17)

"DUŠE POD OLTAROM"

U viziji apostola Jovana o sedam pečata pojavljuje se izraz "duše pod oltarom":

"I kad otvori peti pečat, videh pod oltarom duše pobijenih za reč Božju i za svedočanstvo koje imahu." (Otkrivenje 6,9)

Često se ovaj tekst navodi kao dokaz u prilog tvrdnji da se na Nebu pod žrtvenikom nalaze duše onih koji su ubijeni zbog Božje reči.

Šta znači izraz "duše pod oltarom - žrtvenikom"? Kako treba shvatiti ovu sintagmu? Da bismo pravilno razumeli ovaj izraz, dobro je da ga razmotrimo u njegovom kontekstu, to jest u vezi s onim što je rečeno u prethodnim pečatima.

Jezik u ovim apokaliptičkim vizijama je slikovit i simboličan. U prve četiri vizije (pečata) pojavljuju se četiri jahača. Svaki jahač jaše konja drukčije boje i predstavlja opis dramatičnih događaja koji će uslediti pred Hristov drugi dolazak.

A onda, u petom pečatu se kaže:

"I kad otvori peti pečat, videh pod oltarom duše pobijenih za reč Božju i za svedočanstvo koje imahu. I povikaše glasom velikim govoreći: dokle, gospodaru sveti i istiniti! ne sudiš i ne ka- ješ krvi naše na onima što žive na zemlji? I dane biše svakome od njih haljine bele, i rečeno im bi da počnu još malo vremena, dokle se navrše i drugari njihovi i braća njihova, koji valja da budu pobijeni kao i oni." (Otkrivenje 6,9-11)

U prethodnom pečatu spominju se ubice, a ovde je reč o ubijenima, o žrtvama, o mučenicima.

Kako treba shvatiti izraz "duše pod oltarom - žrtvenikom"? Isus, Jagnje Božje, prineo je sebe na žrtvu na ovoj Zemlji. Tu su poubijani ili žrtvovani mnogi verni Hristovi sledbenici. Zemlja je primila krv mučenika (duša tela je u krvi: 3. Mojsijeva 17,11). I krv mučenika vapi Bogu za pravednom kaznom, kao što "glas krvi Aveljeve viče sa zemlje k Bogu". (1. Mojsijeva 4,10; Bakotičev prevod).

Simboli petog pečata dati su u prvom redu zato da ohrabre one koji će biti suočeni sa mučeničkom smrću. Oni treba da budu sigurni, i pored prividne trenutne pobede Božjih neprijatelja, u konačnu pobedu svoga Gospoda za koga su spremni da daju svoje živote.

Mučenici su često pre spaljivanja na lomači bili lišeni svoje odeće i ogrnuti plaštem na kome su bili naslikani demoni, dok im je na glavu bila stavljana visoka kapa sa naslikanim demonima. Ove haljine pogrde i sramote Hristos zamenjuje

haljinama dostojanstva i časti. "I biše dane svakome od njih haljine bele, i rečeno im bi da počinu još malo vremena, dokle se navrše i drugari njihovi i braća njihova, koji valja da budu pobijeni kao i oni." (Otkrivenje 6,11)

Ovim rečima najavljeno je da se progonstva ne završavaju sa apostolima i njihovim učenicima. Vreme nevolje i progonstva za Božji narod i dalje će potrajati, ali za kratko. Bog će uskoro "odbraniti izabrane svoje koji ga mole dan i noć". (Luka 18,7)

ŠTA UČI OTKRIVENJE O KONAČNOJ SUDBINI PRAVEDNIH I ZLIH?

Otkrivenje je knjiga o životu i smrti. U njoj je opisana nagrada za verne - večni život, i kazna za zle - večna ili druga smrt.

Kazna koja će stići nepokajane grešnike u dan Gospodnji ili u "dan Božjeg gneva" biće večna ili druga smrt. Već je u Starom zavetu preko proroka Jeremije, Gospod objavio da će doći dan kada će zli primiti svoju zasluženu platu — "zaspaće večnim snom i neće se probuditi". (Jeremija 51, 57) O toj kazni govori i Hristos u Jevanđeljima i naročito u Otkrivenju preko apostola Jovana.

Dan kazne nad zlima naziva se u Božjoj reči "danom Gospodnjim" i "danom Božjeg gneva".

Evo kako je u Otkrivenju Jovanovom opisan taj dan:

"I videh kad otvori šesti pečat, i gle, zatrese se zemlja vrlo, i sunce posta crno kao vreća od kostreti, i mesec posta kao krv; i zvezde nebeske padoše na zemlju kao što smokva odbacuje pupke svoje kad je veliki vetar zaljulja. I nebo se izmače kao knjiga kad se savije, i svaka gora i ostrvo s mesta svojih pokrenuše se. I carevi zemaljski, i boljari, i bogati, i vojvode, i silni, i svaki rob, i svaki slobodnjak, sakriše se po pećinama i po kamenjacima gorskim; i govoraše gorama i kamenju: padnite na nas, i sakrijte nas od lica onoga što sedi na prestolu, i od gneva jagnjetova. Jer dođe veliki dan gneva njegova, i ko može ostati?" (Otkrivenje 6,12-17)

Prilike na Zemlji uoči "dana Gospodnjeg" i sam "dan Božjeg gneva" opisuje i sledeći tekst:

"I narodi se prognjeviše, i dođe gnjev tvoj i vreme mrtvima da se sudi, i da se da plata slugama tvojim, prorocima i svetima, i onima koji se boje imena tvojega, malima i velikima, i da se unište oni koji zemlju kvare!" (Otkrivenje 11,18-Bakotić)

Ovde je očigledno reč o Hristovom drugom dolasku. U dan Hristovog drugog dolaska mrtvi verni vaskrsnuće u neraspadljivom ili besmrtnom telu, živi verni u tren oka biće preobraženi u besmrtno telo, i zajedno s vaskrsnulima biće uzeti na nebo.

"Jer kako po Adamu svi umiru, tako će i po Hristu svi oživeti. Ali svaki u svom redu: prvina Hristos; a po tom oni koji verovali su Hristu o njegovu dolasku." (1. Korinćanima 15,22.23)

"Evo vam kazujem tajnu: jer svi nećemo pomreti, a svi ćemo se pretvoriti, u jedanput, u trenutku oka u poslednjoj trubi; jer će zatrubiti i mrtvi će ustati neraspadljivi, i mi ćemo se pretvoriti. Jer ovo raspadljivo treba da se obuče u neraspadljivost, i ovo smrtno da se obuče u besmrtnost. A kad se ovo raspadljivo obuče u neraspadljivost, i ovo se smrtno obuče u besmrtnost, onda će se zbiti ona reč što je napisana: pobjeda proždre smrt." (Korinćanima 15,51-54)

Šta će biti sa živim zlima kada Hristos bude došao?

Izveštaj iz Božje reči kaže da će tada nepokajani grešnici biti uništeni slavom Hristovog drugog dolaska.

Kazna koju će živi zli primiti u dan Hristovog drugog dolaska nije njihova konačna kazna. Konačnu kaznu primiće hiljadu godina kasnije posle oslobođenja Sotone iz hiljadugodišnjih okova, kao i vaskrsenjem zlih koji će pod Sotoninim vođstvom pokušati da zauzmu novi Jerusalim, koji će, u međuvremenu biti spušten s neba na Zemlju.

Nadahnuti iskaz o tome kaže sledeće: "I videh anđela gde silazi s neba, koji imaše ključ od bezdana i verige velike u ruci svojoj. I uhvati aždahu, staru zmiju, koja je Đavo i Sotona, i sveza je na hiljadu godina, i u bezdan baci je, i zatvori je, i zapečati nad njom, da više ne vara narode, dok se ne navrših hiljada godina; i potom valja da bude odrešena na malo vremena. I videh prestole, i sedahu na njima, i dade im se sud, i duše isečenih za svedočanstvo Isusovo i za reč Božju, koji se ne pokloniše zveri ni ikoni njezinoj, i ne primiše žiga na čelima svojim i na ruci svojoj; i oživlješe i carovaše s Hristom hiljadu godina. A ostali mrtvaci ne oživlješe, dokle se ne svrši hiljada godina. Ovo je prvo vaskrsenje. Blažen je i svet onaj koji ima deo u prvom vaskrsenju; nad njima druga smrt nema oblasti, nego će biti sveštenici Boga i Hristu, i carovaće s Njim hiljadu godina. I kad se svrši hiljadu godina, pustiće se Sotona iz tamnice svoje, i iziće da vara narode po sva četiri kraja zemlje, Goga i Magoga, da ih skupi na boj, kojih je broj kao pesak morsk. I iziđe na širinu zemlje, i opkoliše tabor svetih, i grad ljubazni; i siđe oganj od Boga s neba, i pojede ih. I Đavo koji ih varaše bi bačen u jezero ognjeno i sumporito, gde je zver i lažni prorok; i biće mučeni dan i noć va vek veka." (Otkrivenje 20,1-10)

Postoje dva "dana gneva" Gospodnjeg u odnosu na zle. Prvi je kad Hristos bude došao po drugi put kao Sudija svetu (Otkrivenje 19,17-21), a drugi će biti hiljadu godina kasnije, kad vaskr-

snu svi zli; a Sotona oslobođen na kratko i kada će konačno biti uništen sa svojim sledbenicima i zlim anđelima (Otkrivenje 20,9,10).

Ognjeno jezero takođe se spominje dvaput. Prvi put u vezi s drugim Hristovim dolaskom:

"I videh zver i careve zemaljske i vojnike njihove skupljene da se pobiju s onim što sedi na konju i s vojskama njegovim. I bi uhvaćena zver, i s njom lažni prorok koji učini pred njom znake kojima prevari one koji primiše žig zverin i koji se poklanjaju ikoni njezinoj: živi biše bačeni oboje u jezero ognjeno, koje gori sumporom. A ostali pobijeni biše mačem onoga što sedi na konju, koji iziđe iz usta njegovih; i sve se ptice nasitiše od mesa njihova." (Otkrivenje 19,19-21)

Drugi put ognjeno jezero spominje se u vezi s događajima koji se zbivaju hiljadu godina kasnije:

"I kad se svrši hiljada godina, pustiće se Sotona iz tamnice svoje, i izići će da vara narode po sva četiri kraja zemlje, Goga i Magoga, da ih skupi na boj, kojih je broj kao pesak morski. I iziđu na širinu zemlje, i opkoliše oko svetih, i grad ljubazni; i siđe oganj od Boga s neba, i pojede ih. I Đavo koji ih varaše bi bačen u jezero ognjeno i sumporito, gde je zver i lažni prorok; i biće mučeni dan i noć va vek veka." (Otkrivenje 20,7-10)

Ovde tekst kao da ističe razliku u kazni. O kazni grešnika stoji napisano: "I siđe oganj od Boga s neba i pojede ih." A o Đavolu se kaže: "I bi bačen u jezero ognjeno i sumporno, gde je zver i lažni prorok; i biće mučeni dan i noć, u vek vekova." (Otkrivenje 20,9. 10) Sam Isus je rekao da je oganj večni pripravljen "Đavolu i anđelima njegovim". (Matej 25,41)

O izrazima "va vek vekova" i "večni oganj"

Pristalice teorije o večnim mukama zlih u paklu pozivaju se najčešće na tekst iz Otkrivenja 14,9-11. kao na dokaz u prilog istinitosti svoga stanovišta. Taj tekst glasi:

"I treći anđeo za njim ide govoreći glasom velikim: ko se god pokloni zveri i ikoni njezinoj, i primi žig na čelo svoje ili na ruku svoju, i on će piti od vina gneva Božjega, koje je nepomešano utočeno u čašu gneva njegova, i dim mučenja njihova izlaziće va vek veka; i neće imati mira dan i noć koji se poklanjaju zveri i ikoni njezinoj, i koji primaju žig imena njezina." (Otkrivenje 14,9-11)

O kome govori ovaj tekst i o kakvoj je kazni ovde reč? Šta treba imati na umu da bismo pravilno shvatili ovu strašnu pretnju?

Prvo što moramo imati na umu sastoji se u činjenici da se ovde radi o posebnoj grupi prestupnika - o onima "koji su se poklonili zveri i ikoni njezinoj i koji primaju žig na čelo svoje ili na ruku svoju". Drugo, period trajanja kazne ne spominje

se nigde gde se spominje jezero ognjeno (Otkrivenje 14, 10; 20,15; 21,8). Treće, izraz "dim mučenja njihova" ima svakako simboličko značenje. "Dim" je bezobličan ostatak nečega što je izgorelo. Opisujući sudbinu bezbožnika, psalmista David kaže:

"A bezbožnici ginu, i neprijatelji Gospodnji kao lepota šumska prolaze, kao dim prolaze." (Psalam 37,20)

U Isaijinom opisu sudbine Edoma dolazi najbolje do izražaja simboličko značenje izraza "dim". O sudbini Edoma prorok kaže:

"Jer će biti dan osвете Gospodnje, godina plaćanja, da bi se osvetio Sion. I potoci će se njezini pretvoriti u smolu, i prah njezin u sumpor, i zemlja će njihova postati smola razgorela. Neće se gasiti ni noću ni danju, do veka će se dizati dim njezin, od kolena do kolena ostaće pusta, niko neće prelaziti preko nje do veka." (Isaija 34,8-10)

Jasno je iz gornjeg teksta da je "dim" simbol opustošenja, večnog uništenja, večne smrti.

"Večni oganj" je oganj koji ništa ne može ugasi, dok ima materije kojom se hrani. Kad oganj proždere materiju, onda se sam od sebe gasi. Oganj kojim je Bog kaznio gradove Sodom i Gomor naziva se u Bibliji "večnim ognjem". Taj oganj davno je prestao da gori jer je izvršio svoju namenu. (Judina poslanica, stih 7).

Kad bi se zli u ognjenom jezeru morali večno mučiti, Bog bi im posle vaskrsenja morao stvoriti naročito telo koje bi moglo da podnosi večno stradanje u ognju. To Bog ne čini.

Biblija odbacuje učenje o večnim mukama zlih u ognjenom paklu iz sledećih razloga:

1. Večni život ili besmrtnost je Božji dar vernima. Nepokajani grešnici ne poseduju taj dar (Rimljanima 6,23).

2. Večno mučenje ovekovelo bi greh, stradanje i žalost, a Božja reč jasno uči da svega toga na novoj zemlji više neće biti (Otkrivenje 21,4).

3. Večni pakao predstavljao bi u svemiru jednu mrlju tokom cele večnosti, pa bi izgledalo kao da je samome Bogu nemoguće da otkloni tu mrlju. Dualizmu će jednom doći kraj. Bog će zauvek otkloniti iz svemira zlo i uzročnika zla.

4. Ideja o večnom paklu nepomirljiva je s Božjom ljubavi. Ta ideja prikazuje Boga kao večnog osvetnika čiji se gnev ne može stišati. Biblija ne poznaje takvog Boga. Ona prikazuje Boga kao Boga ljubavi, milosti, istine i pravde. Ljudska krivica nije beskonačna; zašto bi onda kažnjavanje bilo beskonačno.

Nagrada pravednima — nova Zemlja i večni život

Nova zemlja s novim nebeskim Jerusalimom kao prestonicom, i dar večnog života biće nagra-

da vernima. Kao što su sadašnja nebesa i Zemlja stvarni, tako će i nova Zemlja i nova nebesa koja će Bog stvoriti posle perioda "dana Gospodnjeg" s njegovim hiljadugodišnjim događajima biti stvarnost. Tada će se ostvariti davno objavljeno proročanstvo:

"Jer, gle, ja ću stvoriti nova nebesa i novu zemlju, i što je pre bilo neće se pominjati niti će na um dolaziti." (Isaija 65,17)

"Jer kao što će nova nebesa i nova zemlja, što ću ja načiniti stajati predomnom, veli Gospod, tako će stajati seme vaše i ime vaše." (Isaija 66,22)

Nova Zemlja biće, zapravo, obnovljeni raj. Slika o novoj Zemlji i povom Jerusolimu, koju nam prikazuje Otkrivenje, nije mašta već realnost. Evo kako apostol Jovan opisuje tu realnost:

"I videh nebo novo i zemlju novu; jer prvo nebo i prva zemlja prodoše, i mora više nema. I ja Jovan videh grad sveti, Jerusalim nov, gde silazi od Boga s neba, pripravljen kao nevesta ukrašena mužu svojemu. I čuh glas veliki s neba gde govori: evo kuće Božije među ljudima, i živće s njima, i oni će biti narod njegov i sam Bog biće s njima Bog njihov. I Bog će otrti svaku suzu od očiju njihovih, i smrti neće biti više, ni plača, ni vike, ni bolesti neće biti više; jer prvo prođe. I reče onaj što seđaše na prestolu: evo sve novo tvorim. I reče mi: napiši, jer su ove reči istinite i verne. I reče mi: svrši se. Ja sam alfa i omega, početak i svršetak. Ja ću žednome dati iz izvora vode žive zabada. Koji pobedi, dobiće sve, i biću mu Bog, i on će biti moj sin." (Otkrivenje 21,1-7)

"I pokaza mi čistu reku vode života, bistru kao kristal, koja izlažaše iz prestola Božjega i Jagnjetova. Nasred ulica njegovih i s obe strane reke drvo života, koje rađa dvanaest rodova dajući svakoga meseca svoj rod; i lišće od drveta beše za isceljivanje narodima. I više neće biti nikakve prokletinje; i predo Božji i Jagnjetov biće u njemu, i sluge njegove posluživaće ga. I gledaće lice njegovo, i ime njegovo biće na čelima njihovim." (Otkrivenje 22,1-4)

Božja prvobitna namera u pogledu Edena biće sada ostvarena. Cela Zemlja biće raj nastanjen svetim i srećnim bićima.

Apostol Jovan i viziji gledao je veliko mnoštvo "gde stoji pred prestolom i pred Jagnjetom, obučeni u bele haljine, s palmama u rukama, i vikahu jakim glasom: 'Spasenje je delo našega Boga, koji sedi na prestolu, i Jagnjeta!'" (Otkrivenje 7,9,10)

"Više neće ogladnети ni ožednети, i neće na njih pasti sunce, niti kakva vrućina. Jer jagnje, koje je nasred prestola, pašće ih, i uputiće ih na izvore žive vode; i Bog će otrti svaku suzu od očiju njihovih." (Otkrivenje 7,16,17)

Dar Božji vernima na obnovljenoj Zemlji biće večni život.

Zanimljivo je napomenuti da se život, kao Božji dar vernima, spominje petnaest puta u Otkrivenju. Verni će na obnovljenoj Zemlji biti ovenčani neuvelim "vencem života" (Otkrivenje 2,10); ješće rod od "drveta života" (Otkrivenje 2,7); piće vodu iz izvora "vode života" (Otkrivenje 21,6).

Beskonačni, večni, besmrtni život poklanja Bog svojoj deci darovima večnosti - drvetom života, vodom života i vencem života. Božja večna namera sa čovekom, epizodom greha za neko vreme odložena, uskoro će biti ostvarena. Greha i smrti više neće biti. Verni će večno živeti u Božjoj prisutnosti.

Božja reč nas poziva da se za to nepropadljivo nasledstvo revno pripremamo: "Zato, ljubazni, čekajući ovo starajte se da vas On nađe čiste i prave u miru." (2. Petrova 3,14)

"I svaki koji ovu nadu ima na njega, čisti se, kao i on što je čist." (1. Jovanova 3,3)

POREKLO VEROVANJA U BESMRTNOST DUŠE

Ideja o urođenoj besmrtnosti duše starija je od Platona. Mogli bismo reći da je ona stara koliko je star i naš svet.

Biblija uči da Bog nije stvorio čoveka ni smrtnim ni besmrtnim, već s mogućnošću da postane jedno ili drugo. Besmrtnost kao Božji dar bila je prvom čoveku obećana pod uslovom poslušnosti. S druge strane, Bog je čoveku otvoreno rekao da ga čeka smrt ako prestupi određenu zapovest. Božja zapovest je glasila: "Ali s drveta od znanja dobra i zla, s njega ne jedi; jer u koji dan okusiš s njega, umrećeš." (1. Mojsijeva 2,17)

Ova zabrana bila je proba čovekovog poverenja, ljubavi i poslušnosti Bogu. Na žalost, naši praroditelji prestupili su ovu izričitu Božju zapovest. Poverovali su kušaču, Đavolu, koji im je preko zmije kao svog medijuma rekao: "Nećete vi umreti; nego zna Bog da će vam se u onaj dan kad okusite s njega otvoriti oči, pa ćete postati kao bogovi i znati što je dobro, što li zlo." (1. Mojsijeva 3,4,5)

Ova Sotonina laž - nećete vi umreti - postala je već od toga časa lažna nada svih onih koji su prekinuli zajednicu s Bogom, živeli odvojeno od Njega i bez neposrednih Božjih Otkrivenja. Vera u urođenu besmrtnost duše temelji se, možemo reći, na rečima velikog varalice, a ne na Božjem obećanju.

Ideja o besmrtnosti duše je obeležje stare egipatske religije. Prema svedočanstvu grčkog istoričara Herodota, vera u besmrtnost duše je iz Egipta prenetu u Grčku.

Homer, veliki grčki pesnik, u svojim epovima Ilijadi i Odiseji priča o podzemlju ili hadu kao mestu u kome se skupljaju duše pokojnika kao neke sene, ali zanimljivo je istaći, on nikada ne upotrebljava izraz "besmrtna duša".

Glavni nosioci ideje o besmrtnosti ljudske duše pre grčkog filozofa Platona bili su sveštenici i vernici tajnih grčkih religioznih kultova, takozvanih misterija - Dionisovih i orfičkih; filozof Pitagora i njegovi sledbenici.

U pozadini verovanja u besmrtnost duše je persijski zoroastrizam, čije je glavno obeležje dualizam, to jest borba dvaju suprotnih principa - dobra i zla, svetlosti i tame. Po tom učenju, svemir je pozornica kosmičke drame od koje zavisi i čovekova sudbina. Ova drama nastala je u sukobu koji se vodi između Ormuzda, principa dobra i svetlosti, i Ahrimana, principa zla i tame. Ormuzd je smatran bogom stvoriteljem: nebeski svet je njegovo carstvo. Ahriman je smatran zlim duhom, koji razara i uništava. Njegovo prebivalište je svet ispod Meseca, podvrgnut propadanju.

Ljudska tragedija je navodno u tome što se čovek nalazi u procesu između ovih dvaju svetova. Po svojoj duši, koja je iskra istrgnuta iz nebeske vatre, on pripada gornjem svetu, a po svom telu pripada nižem svetu tame. Spasenje se navodno sastoji u tome da se čovekova duša oslobodi veza vidljivog sveta, da napusti svoj telesni zatvor i obredima očišćenja, spoznajom, askezom i ekstrasom osigura sebi povratak u nebesku domovinu. To je persijski dualizam sjedinjen s verom u besmrtnost duše kao svojom posledicom.

Dualizam i vera u besmrtnost duše nalazi se i u mitu o Dionisu-Zagreju (rastrganom), iz koga vode svoje poreklo i spomenute misterije - Dionisove i orfičke.

O Dionisu - Zagreju postoji više mitova, ali se najpoznatiji svodi na dualizam dvaju principa, što je sastavni deo persijske mitologije. Titani, nosioci zla, napadnu Dionisa i ubiju ga. Pošto su rastrgli njegovo božansko telo, pojedu ga. Zevs, otac bogova, da bi osvetio svoga sina Dionisa, spali Titane ognjem munje. Njihov pepeo je rasejan po Zemlji, i iz njega su se rodili ljudi. Ovaj mit objašnjava mešavinu iz koje se sastoji čovek - u njemu je nešto od Dionisa, a nešto od Titana. On treba da se oslobodi titanskih elemenata i da se čist vrati k bogu od koga se jedan deo nalazi u njemu.

Dionisov kult je kod Grka prvi posejao seme verovanja u besmrtnost duše. Dionisov kult veselja i orgijanja, tračkog porekla, nastojao je da izazove kod onih koji su u njemu učestvovali natprirodno uzbuđenje, neku vrstu transa ili ekstaze. Ova ekstaza imala je religiozni karakter - dovodila ih je u vezu "s bićima višeg sveta". Ovim neobičnim orgijama duša je imala utisak da se oslo-

bađa tela kako bi se sjedinila s božanstvom. Oni koji su na ovaj način bili obuzeti "ovim svetim ludilom" osećali su se kraj boga i u bogu. Iako još u svom ograničenom telu, njihove duše su uživale puninu jednog beskrajnog života. Upravo u ovoj težnji da se sjedine s bogom, da se stope s božanstvom, nalazi se klica verovanja u besmrtnost duše. Tu će grčka filozofija crpiti potrebne ideje da bi sagradila metafizičku nauku o božanskoj duši koja je obdarena večnim životom.

U orfičkom kultu, izvedenom iz Dionisovog, nalazimo prvi razvijeniji oblik verovanja u besmrtnost duše. Orfici su prinosisi žrtve ispaštanja, vršili obredna pranja da bi se očistili od telesne nečistote kako bi se duša mogla osloboditi svih telesnih prepreka i živeti božanskim životom. Ovaj kult smatrao je preprekom i kaznom za dušu to što je sjedinjena sa telom i učestvuje u njegovim instinktima. Pristalice ovog kulta bili su prvi koji su telo nazivali "zatvorom duše".

Pod uticajem orfičkog kulta i Pitagora prihvata učenje o duši kao pravoj besmrtnoj supstanci u čoveku. Pitagorejci kao etičari u traganju za savršenstvom prihvatili su u svoje poglede orfički uticaj, da je ono pravo u čoveku samo duša, koja je okovana u telu, pa odatle treba da se što pre oslobodi. Ona će dugim seljenjem kroz razna tela ljudi i životinja to ostvariti i biće ponovo na svojoj prvobitnoj visini.

Prema Hipolitu, Pitagora je učio da su duše mrtve dok su u telu, zatvorene u njemu kao u grobu, ali vaskrsavaju i postaju besmrtnne kad se čovek oslobodi tela.

Pitagora uči o zvezdama kao božanstvima i o srodnosti duša i zvezda. Dok je monistička koncepcija sveta vodila prve grčke filozofe da poriču da su zvezde božanstva i da je duša besmrtna, dualistička teorija, naprotiv, vodila je pitagorejce da na osnovu verovanja u božanstvo zvezda izvedu i verovanje u besmrtnost duše dokazujući srodstvo duše sa zvezdama sličnošću njihovog kretanja. Racionalna duša u nama, tvrde pitagorejci, jeste "božanski duh", jer je ona oživljena istim pokretima kao i večne zvezde, i zato je besmrtna.

Pitagorino učenje o besmrtnosti duše, o srodstvu duše sa zvezdama, kao i o seljenju duše naći će svog vatrenog pobornika u Platonu, u njegovim filozofskim razmišljanjima i postulatima.

PLATON - GLAVNI POBORNİK IDEJE O BESMRTNOSTI DUŠE

Platon (427-347 p.n.e) smatra se jednim od najvećih antičkih mislilaca. U mladim godinama oduševljavao se poezijom i zanimao za državničke poslove, ali pod uticajem svoga učitelja Sokrata, naročito pod utiskom njegove tragične smrti, po-

svetio se isključivo filozofiji sa ciljem da svoja razmišljanja u pisanom obliku ostavi kao baštinu budućim pokolenjima.

Platon je napisao dvadeset i četiri dela. Veći deo njegovih spisa napisan je u obliku dijaloga (35 dijaloga i 13 pisama), što je tada u Atini bio uobičajeni način raspravljanja. Naučnici nisu ni danas sasvim sigurni koliko ti dijalozi odražavaju Sokratovo verovanje i verovanje njegovih sagovornika, a koliko su uistinu izraz Platonovog verovanja. Većina smatra da ovi dijalozi predstavljaju Platonove lične poglede.

O besmrtnosti duše, o njenoj preegzistenciji, o sećanju duše, o jedinstvu duše i tela i o njihovom međusobnom uticaju, kao i o delovima duše Platon najviše govori u dijalozima svog zrelog i kasnog životnog doba, u koje se ubrajaju Fedon, Država, Fedar i Timej.

Platonov učitelj Sokrat nije verovao u besmrtnost duše. Čak i Platon u početku svoga rada dok je posmatrao svet sa Sokratovog gledišta ne govori nigde o besmrtnosti duše. Besmrtnost duše bila je za Sokrata, pa i za Platona, pre lepa nada negoli dokazana istina.

Sokratov savet "spoznaj samoga sebe" pokrenuo je Platona na razmišljanje o svojoj unutrašnjoj aktivnosti i da na osnovu tog razmišljanja ustanovi prirodu duše i njena svojstva. Unutrašnje posmatranje, posmatranje samoga sebe je polazna tačka Platonove misli. Ta misao mu otkriva da u njemu postoji jedna duša koja je znanjem i ljubavlju povezana s večnom stvarnošću.

Sada Platon preuzima antičku teoriju orfika i pitagorejaca i odlučno izjavljuje da je duša besmrtna i da ona treba da se oslobodi telesnih veza. Ovo verovanje nameće se Platonu s tolikom očevidnošću da od njega čini kamen temeljac čitave svoje filozofije, osnovu svoje antropološke koncepcije i s time u vezi određuje pravila po kojima se duša mora vladati da bi se oslobodila svoga zatvora i vratila Bogu.

Platon svoju veru u besmrtnost duše temelji na veri teologa i mistika iz ranijih epoha. Od njih preuzima tu veru kao svoj kredo, svoj postulat.

U Platonovom dijalogu Fedon pojavljuje se prvi put izraz "besmrtna duša". Pored izraza "besmrtnan", koji se u ovom kratkom spisu spominje sedamnaest puta, spominje se i više oblika tog pojma kao "nepropadljiv", "nerazoriv", "nepromenljiv" i "božanski".

Platon veruje u preegzistenciju duše i u njenu sposobnost da se seća onoga što je gledala u svom ranijem postojanju, u onom višem, božanskom svetu. Platonova koncepcija o čovekovoj duši i o njenom sećanju temelji se ne njegovoj teoriji o Idejama, koja povlači radikalnu razliku između vidljivog, čulnog sveta, i nevidljivog, razumskog sveta. Prema toj teoriji, pravu realnost i

objektivnost predstavljaju Ideje, a materijalni svet je sekundaran, izveden tek iz tih Ideja. Na tom razlikovanju temelji se i razlikovanje koje postoji u samom čoveku, koji se takođe sastoji od dva dela potpuno suprotnih: iz duše i tela. Isti razlozi koji su navodili Platona da veruje u dualitet sveta, vodili su ga, takođe, da veruje u dualitet čoveka. Dva principa svemira su i dva principa koji sačinjavaju ljudsko biće.

Tako, iako nije Ideja, ljudska duša je slična besmrtnim Idejama, dok je telo slično smrtnim stvarima. Budući da je duša od večnosti kao Ideja, ona je starija od tela s kojim se sjedinjuje. Dok je telo sastavljeno od delova, i zato podvrgnuto raspadanju, duša je neraspadljiva jer je jednostavna, ne-složena, kao što su Ideje jednostavne. Ukratko, dok je telo u svemu slično čulnim stvarima, koje se rađaju i umiru, duša je slična svetlu ideja, odakle potiče i kuda teži da se vrati. Zato čovek po prirodi svoje duše teži višem svetu, svetlu večnih realnosti, dok je po svom telu neprekidno vučen ovom čulnom svetu.

Znanje je sećanje duše na ono što je videla i doživela u drugim telima - "znanje pre našeg rođenja". To sećanje je dokaz njene besmrtnosti i preegzistencije.

Platon razmišlja i o postanku ljudske duše. Šta on o tome kaže?

Demijurg (vrhovni razum) stvorio je dušu, i to najpre "svetsku dušu", a ljudske duše nisu ništa drugo nego delovi te "svetske duše". Glavno obeležje duše je da se kreće i živi, i ona je slika večnih bogova. Duša je početak i prvi princip života. U svom spisu "Država" Platon kaže da se duša sastoji iz jednog božanskog dela; to je razum, i dva "smrtna dela", a to su apetit i hrabrost. U dijalogu "Timej" opisuje kako je besmrtni deo duše - razum - načinio sam Demijurg, i to od istih elemenata od kojih je načinio i "svetsku dušu", a stvorenim bogovima, kao svojim oruđima, Demijurg je poverio zadatak da stvore smrtnne delove duše, želju i hrabrost, i telo, u kome ti delovi prebivaju. Sedište božanskog dela duše je u glavi, a smrtnih delova u grudima i trbuhu.

Da bi ovo trihotomno tumačenje duše učinio jasnijim, Platon je u svojoj "Državi" uporedio podelu duše sa podelom države, koja je, kaže on, povećana slika čoveka. Tako, kao što u državi postoje tri klase: upravljači, vojnici, radnici i zanatlije, tako i u duši postoje tri dela: razum, koji vlada; hrabrost i snaga koji izvršavaju naredbe razuma, i želje. Ove poslednje, protivčeći se stalno razumu, dokazuju da u duši postoje dva suprotna principa. Ali zahvaljujući hrabrosti, čija je uloga da se poštuju naredbe razuma, želje mogu biti pobeđene.

U dijalogu "Fedar" Platon upoređuje dušu sa zapregom dvaju konja kojima upravlja kočijaš.

Kočijaš je razum. Dva konja su dva dela niže duše - hrabrost i želja. Hrabrost dopušta da njome upravlja razum, ali želja mu se stalno protivi. Jedan "konj" vuče napred, a drugi natrag, zato je "kočijašu" teško njima upravljati. To je Platonov čovek (Homo Platonicus).

Šta govori Platon o sudbini duše? U dijalogu "Fedon" opisuju se sudbina duše. Posle smrti tela, sve duše idu na sud. Čiste duše dobiće kao nagradu nebo, a zle tartar. Nepopravljivi grešnici bačeni su u tartar - večni zatvor, a i ostali grešnici su bačeni u tartar, ali za ograničeno vreme. Kad se pokaju i okaju svoje grehe, bivaju oslobođeni iz muka koje postoje u tartaru.

Platon govori i o drugoj inkarnaciji ljudske duše. Duša može ući u život životinje. Prema Platonu, neke životinje su degradirane ljudske duše. Duše filozofa imaju prednost da se vinu na nebo, jer se filozof odvajao od zemaljskih interesa i približava božanskome.

Platon kaže da broj duša odgovara broju zvezda; svaka duša pripada jednoj zvezdi. Ona duša koja čestito živi za vreme svoje prve inkarnacije, vratiće se posle smrti tela svojoj rođenoj zvezdi. Ali, ako nije čestito živela, moraće se opet inkarnirati, i to čak u životinju koja joj je bila nalik u rđavoj prirodi. Proces uzastopnog inkarniranja trajaće dok se duša ne očisti i vrati u oblik prvog i boljeg stanja.

To je u glavnim crtama Platonova nauka o čoveku, njegovoj prirodi i sudbini. Niko nije, zaista, više doprineo, i trajnije od Platona, pobedi dualističke antropologije u savremenoj filozofiji. On je u srce filozofije usadio teološku ideju o ličnoj besmrtnosti duše. On, pošto je s njome upoznao filozofe, oživeo je i opet predao teolozima kojima se ona do danas nameće.

Platonovi spisi izvršili su ogroman uticaj ne samo na Aristotela, Cicerona, Filona i neoplatoniste, već i na rane crkvene oce, posebno na Origena. Oni su takođe izvršili dubok uticaj na Avgustina i preko njega na skolastičare srednjeg veka, naročito na one iz prvog perioda skolastike. Platonov postulat - besmrtnost duše - Katolička crkva proglasila je dogmom 1513. godine.

ARISTOTELOVO UČENJE O DUŠI I "AKTIVNOM UMU"

Aristotel (384-322. p.n.e) spada među one umove kojima se najviše ponosi antička Grčka. Proveo je dvadeset godina u Platonovoj Akademiji u Atini. Posle Platonove smrti dobio je poziv od Filipa Makedonskog da odgaja njegovog sina Aleksandra. Kad je Aleksandar krenuo na osvajачki pohod u Aziju, Aristotel se vratio u Atinu i osnovao svoju filozofsku školu.

Svoja glavna dela napisao je u poslednjem periodu svoga života od osnivanja svoje Peripatetske škole 335. godine do svoje smrti 322. godine.

On je osnivač mnogih naučnih disciplina: logike, fizike, prirodnih nauka, psihologije, poetike, retorike, i dr. U početku svoga rada Aristotel je bio Platonov prijatelj i sledbenik. Kasnije postaje njegov kritičar, jer se držao načela da iznad svega treba stajati uz istinu. Čuvena je njegova izreka: "Platon mi je prijatelj, ali veći prijatelj mi je istina."

Aristotel je odbacio Platonovu nauku o Idejama, tvrdeći da Ideje nisu realnosti već mentalne apstrakcije. Ideja postoji u stvari, a ne odvojeno od nje.

Svoj filozofski sistem Aristotel izgrađuje na osnovu problema odnosa materija i forme. Nasuprot Platonovoj ontologiji objektivnog idealizma, on zastupa jedinstvo forme i materije. Dakle, suština stvari - ne može biti izvan pojedinačnog predmeta, nego je ona uvek data u vezi s njim. Pojedinačni predmet kao supstancija uvek je jedinstvo materije i forme, jer materija bez ikakve forme uopšte ne postoji.

Ovo učenje moramo imati u vidu kada govorimo o Aristotelovom sjedinjenju duše i tela. Aristotelova psihologija je u vezi s njegovim sistemom materije i forme, pa je duša forma tela, a telo materija koju duša kreće i oblikuje. Kao što forma ne egzistira bez materije, tako ni duša bez tela, iako duša nije telo, nego samo određenje tela.

Aristotel definiše dušu kao prvu entelehiju (životnu snagu) života tela, tj. duša je aktivni princip tela, koje je kao materija samo pasivnost.

Ovo shvatanje o duši kao oživljavajućoj energiji tela, kao i principu koji daje oblik, pokret i razvitak telu prožimajući ga kao princip života - u suprotnosti je s Platonovom teorijom o besmrtnosti duše, o njenoj preegzistenciji i o seljenju duše.

Telo nije ništa samo po sebi ako nije posrednik preko koga se duša realizuje. Duša se ne može zamisliti bez tela, a ni telo bez duše. Ali treba istaći da Aristotel deli dušu na tri dela: deo koji se hrani, deo koji oseća i deo koji misli (nous). Što je Bog u svemiru, to je "nous" u duši.

U svojoj knjizi "O duši" (De anima) Aristotel izlaže učenje svojih prethodnika o duši, njenom sastavu i delovanju, ali nijedno rešenje ga potpuno ne zadovoljava. Budući da je duša delotvorna sila, ona mora imati i svoje stepene razvoja, prema tome u kom živom biću se nalazi, da li npr. u životinji ili pak u čoveku. Taj proces prelaženja lakše je pratiti od nižeg stepena prema višem, zbog čega redosled ispitivanja ide od biljaka pre-

ma životinji do čovjeka, a sposobnosti nižeg stepena uvek su sadržane u višem.

Aristotel kaže da se život manifestuje hranjenjem, rastom (kretanjem), percipiranjem i mišljenjem. Dosledno tome i biljke žive, i moć njihove duše je samo u hranjenju; one provode samo vegetativni život. Duša životinja ima pored sposobnosti hranjenja i život osećanja, a čovečija duša pored vegetativnog i života osećanja ima i razumnu moć, i razum je ono čime duša razmišlja i shvaća (de An. III, 7).

Prema Aristotelu postoje dva uma: pasivni i aktivni um. Pasivni um uvek je u vezi s materijalnim. On je prazna ploča (tabula rasa) na koju osećanja upisuju ono što primaju i duša bez nje ga uopšte ne može misliti. On je prolazan kao i individuum, a u sebi sadrži sve samo kao potencijalno. Za razliku od njega aktivni um je božanskog porekla. On ulazi u čoveka spolja, odvojen je od svega materijalnog, nepromenljiv je i po svojoj suštini je čista aktualnost (de An, III, 5).

Taj aktivni um sređuje i misaono oblikuje ono što se na pasivnom umu ispisuje, a kad telo umre, on izlazi iz njega jer je besmrtn. On je zajednički svim ljudima, i kao što je ruka oruđe svih oruđa, tj. ruka može napraviti razna oruđa, tako je i taj aktivni um forma svih formi, jer nije nastao i večan je. Ovde Aristotel napušta tlo empiričara i vraća se ponovo Platonu.

Aristotel mnogo ne govori o odnosu ta dva uma, pa je teže odrediti šta je on mogao o tome da misli.

Ipak Aristotel ističe da pasivni um nastaje i propada zajedno sa telom, pa se uopšte ne može govoriti o individualnoj besmrtnosti kod Aristotela, jer je aktivni um opšti i svima ljudima zajednički, a nije pojedinačna, individualna oznaka duše. Duša je pak samo forma tela, i prestaje postojati kad telo nestane.

Prema Aristotelu, posle smrti ne postoji nikakva individualna besmrtnost. Evo kako J. Delinger objašnjava Aristotelov stav: "Samo božanski um je besmrtn, ali kako pamćenje pripada senzitivnoj duši, i individualno mišljenje zavisi samo od pasivnog uma, sva lična svest mora prestati sa smrću."

Ervin Rohde takođe ističe da je Aristotelov stav da posle smrti ne postoji nikakva individualna duša. "Kad živo biće umre, materija od koje je ono sastavljeno gubi adaptacije svojstvene živom organizmu, i te adaptacije su bile život tela. Bez toga ne može biti nezavisne supstance. Njegov oblik, funkcionalna energija ranije živog organizma, njegova duša, nema više nikakvog nezavisnog postojanja.

Duša se ne može posmatrati odvojeno od tela, niti može postojati odvojeno od tela, kao što vid ili gledalje ne postoji odvojeno od oka.

Eduard Zeler daje sličnu analizu Aristotelovog stava: "U svojim ranijim spisima Aristotel podržava Platonove teorije o preegzistenciji duše, o telu kao zatvoru duše i o njenom vraćanju posle smrti u neko više postojanje. Smatrao je da posle smrti postoji svest o daljem individualnom postojanju. Ali pošto je razvio svoj vlastiti sistem, Aristotel je počeo da sumnja u spomenute teorije. Smatrao je ljudsku dušu kao "entelehiiju" tela, u čijoj službi je celo telo. Aristotel izričito odbacuje besmrtnost duše. On je jedino učio da je aktivni um besmrtn, ali mu je poricao atribut ličnosti."

Po učenju da je aktivni um božanskog porekla, da ima svoju preegzistenciju, da rađanjem ulazi u čoveka, a smrću da izlazi iz njega kao neka božanska sila, Aristotel je u izvesnoj meri ostao pristalica Platonove nauke.

Aristotelova nauka o aktivnom umu, koji je nematerijalan i božanski, koji se pridružuje ljudskoj duši "spolja", a da se s njome ne stapa, nije rezultat Aristotelove logike. To je verovatno mitološki ostatak ili adaptivna verzija Platonove dogmatike.

OD BIBLIJSKE NAUKE O USLOVNOJ BESMRTNOSTI KA IDEJI O UROĐENOJ BESMRTNOSTI

Razmak između poslednje knjige Staroga zaveta i prve knjige Novoga zaveta često se pogrešno shvata kao period tišine u kome nije bilo nikakve literalne delatnosti. To mišljenje daleko je od istine. Naprotiv, u periodu nastalom posle završetka kanona Staroga zaveta oko 420. godine pre Hrista, javljaju se apokrifne jevrejske knjige, mnoštvo apokaliptičkih i pseudoepigrafskih spisa. pisci ovih spisa, da bi u svoje vreme pojačali uticaj svojih poruka, služe se proročkim jezikom i stilom, a svoje reči stavljaju u usta nekog biblijskog heroja. Tako su nastali spisi pod nazivom "Enohova knjiga", "Enohove tajne", "Testament dvanest patrijaraha", "Mojsijevo uzačaće", "Baruhova apokalipsa", itd. Ovi spisi nisu se sačuvali na svom originalnom jeziku koji je u najviše slučajeva bio jevrejski ili aramejski, već su sačuvani u grčkom ili etiopskom prevodu.

Zašto je potrebno obratiti pažnju na ove apokrifne i pseudoepigrafske spise? To činimo zato što nam ova dela pružaju uvid u jedan period u kome nastaju promene u jevrejskom načinu mišljenja, u period kada se formiraju novi koncepti. Ove koncepte mlada hrišćanska crkva delimično je prihvatila, a delimično odbacila, i ti koncepti sve do danas obuzimaju misli teologa.

Jedan od najvatrenije razmatranih problema bila je eshatologija, to jest pitanje stanja mrtvih, vaskrsenje, večna sudbina pravednih i nepravednih, ili, ukratko, nauka o poslednjim stvarima.

Biblija jasno uči da je Bog stvorio čoveka od praha zemaljskog i da mu je udahnuo dah života (ili duh životni) i tako je čovek postao živo biće ili živa duša (1. Mojsijeva 2,7). Prilikom smrti "duh životni" se vraća Bogu koji ga je dao, a telo se vraća u prah od kojega je načinjeno (Propovednik 12,7). Za vreme smrti do vaskrsenja svi ljudi, dobri i zli, nalaze se u besvesnom stanju. Grob je mesto tišine, mraka i neaktivnosti (Psalam 146,5; Propovednik 9,5.6). Čoveka ne nadživljuje neka bestelesna duša ili duh; vrata u budući život predstavljena su vaskrsenjem. Bog će vaskrsnuti sve ljude, pravedni će primiti nagradu - večni život ili besmrtnost, a zli kaznu, a to će biti večno uništenje ili druga smrt (Jovan 5,25-29). Besmrtnost je Božji dar vernima. To je biblijska nauka o uslovnoj besmrtnosti.

Nasuprot ovoj nauci, pod stranim uticajem, naročito pod uticajem grčke filozofije, kojoj su Jevreji bili izloženi za vreme Aleksandra Velikog i njegovih naslednika, u jevrejstvo počinje da prodiere nauka o urođenoj besmrtnosti duše i iskrivljena nauka o večnoj čovekovoju sudbini, koja se ne temelji na Božjem otkrivenju, već na ljudskim spekulacijama. Ta, Bibliji strana nauka, koja potiče od Platona, prešla je u jevrejstvo preko jevrejske apokrifne i pseudoepigrafske literature, nastale nakon formiranja kanona Staroga zaveta, a preko ove literature prešla je kasnije i u veliki deo hrišćanske crkve.

Pre nego što ćemo govoriti o novom konceptu koji se odnosi na čovekovu prirodu i sudbinu, koji se javlja u tim spisima, potrebno je da kažemo nešto o tim spisima.

Apokrifni spisi (arocrypha, od grčke reči "sakriven") su spisi nastali počevši od godine 190. pre Hrista, koje jevrejska crkva nije priznavala kanonskim, to jest pravilom vere. Ti spisi prvi put se pojavljuju u prevodu Biblije Starog zaveta na grčki jezik sredinom drugog veka pre Hrista. To je takozvani prevod "Septuaginta" ili "prevod Sedamdesetorice". Apokrifi su, dakle, bili dodati priznatom kanonu Staroga zaveta iako je bio završen oko 420. godine pre Hrista. Veliki crkveni učitelj Jeronim preveo je Septuagintu na latinski jezik. Njegov prevod poznat je pod imenom "Vulgata". Prema tome, i u Vulgati se nalaze apokrifi koji su ušli u Septuagintu, ali Jeronim im ne pridaje kanonsku vrednost, i zato ih naziva deuterokanonskim spisima za razliku od pravih kanonskih. Katolička crkva na saboru u Trentu 1546. proglasila je Vulgatu svojom verodostojnom Biblijom priznavši i apokrifima kanonsku vrednost. Zašto je ona to učinila? To je učinila zato jer jedino pomoću tih apokrifnih spisa može odbraniti novotarije koje su se uvukle u hrišćansku crkvu iz neznaboštva. Napominjemo da Hristos i apostoli ne priznaju kanonsku vrednost tim spisima, što

zaključujemo na osnovu činjenice što oni te spise nikada ne navode.

Apokrifne spise možemo podeliti na dva dela: na starije, u kojima je još zastupljena nauka o uslovnoj besmrtnosti, i na mlađe, u koje su ušle ideje iz grčke filozofije. U starije apokrifne spadaju "Tobija" i "Sirahova knjiga", nastale oko 190-180. godine pre Hrista. U mlađe apokrifne ubrajamo "Knjige o Makabejcima", "Knjigu o Juditi", "Knjigu Jubileja" i "Solomonovu mudrost".

Koji su to starozavetni apokrifi i drugi pseudoepigrafski spisi u kojima nalazimo elemente strane učenju kanonskih knjiga?

Tu su najpre četiri Knjige o Makabejcima, od kojih su prve dve uključene u kanon Rimske crkve. Knjige o Makabejcima nazvane su prema jevrejskom heroju Judi Makabejcu (umro 161. godine pre Hrista). Prva knjiga o Makabejcima opisuje istoriju Jevreja od dolaska na vlast Antioha Epifana IV, velikog neprijatelja Jevreja, do smrti Simona Makabejca (135. godine pre Hrista). Druga knjiga o Makabejcima opisuje isto razdoblje. Ona opisuje strahote makabejskih ratova od smrti sirskeg kralja Seleuka IV (176. godine pre Hrista) do pobede Makabejaca nad Nikanorom (umro 161. godine pre Hrista).

U Drugoj knjizi o Makabejcima nalazimo učenje o vrednosti molitava i žrtava za umrle, zatim učenje o posredovanju umrlih svetih. Pisac Druge knjige o Makabejcima smatra da Bog ne zapečaćava sudbinu ljudi odmah u času njihove smrti, već se na Njega može uticati u prilog mrtvima molitvama i žrtvama nadživelih pokojnikovih prijatelja. U toj Knjizi čitamo o sledećem postupku: "Tu su pod odećom svakog mrtvaca našli predmete posvećene jamnijskim idolima, što Zakon Jevrejima zabranjuje. Tako je svima postalo jasno da je to uzrok njihove smrti. Zato su svi stali blagosiljati Gospoda, pravednog sudiju koji otkriva ono što je sakriveno. Zatim se pomoliše da bi se učinjeni grijeh svima oprostio. Plemeniti Juda opomenu vojnike da se čuvaju čisti od greha, jer sad vide šta je zadesilo zbog greha one koji su pali. Na to je sabrao oko dve tisuće srebrnih drahmi i poslao u Jerusalim da se prinese žrtva pokajnica za greh. Učinio je to vrlo lepo i plemenito delo, jer je mislio na uskrnuće. Jer da nije mislio da će pali vojnici uskrsnuti, bilo bi suvišno i ludo moliti za mrtve. K tome je imao pred ovima najlepšu nagradu koja čeka one koji usnu pobožno. Svakako, sveta i pobožna misao. Zato je za pokojnike prineo žrtvu naknadnicu, da im se oproste gresi" (2. Makabejcima 12,40-45; Biblija u izdanju kuće "Stvarnost")

Katolička crkva oslanja se na ovaj tekst kao na dokaz smatrajući da se molitvama i žrtvom mise može pomoći dušama u čistilištu.

Pisac 2. knjige Makabejcima govori i o posredovanju svetaca: "Pošto je tako svakoga od njih (Juda) naoružao manje pouzdanjem u štitove i koplja, a više smelošću i pobudnim rečima, ispriča im verodostojan san, viziju, a oni mu se svi obradovaše. Evo što je video: bivši veliki sveštenik Onija, čovek dobar i čestit, skroman u ophođenju, blage čudi, otmen u govoru, od detinjstva vičan svakoj krepости, podigao ruke i molio za svu jevrejsku zajednicu. Zatim se Judi prikazao i čovek vremešan i častan, čudesna i veličanstvena dostojanstva. Tada Onija progovori: 'Ovo je ljubitelj svoje braće, koji se mnogo moli za narod i za sav Sveti grad - Božji prorok Jeremija.' Na to Jeremija pruži desnicu i Judi preda zlatan mač. Predajući mu ga, reče: 'Prihvati ovaj sveti mač. Božji je dar, njime ćeš slomiti neprijatelje!' (2. Makabejcima 15,11-16)

Ovde je reč o posredovanju umrlog velikog sveštenika Onije i proroka Jeremije za Izrailj.

I ovo je tekst kojim Rimska crkva brani svoju nauku o posredovanju svetaca koja je u suprotnosti s jasnim učenjem Biblije u kome se naglašava da postoji samo jedan posrednik između Boga i ljudi - Hristos Isus (1. Timotiju 2,5).

U Knjizi o Juditi, nastaloj između 153-105. godine pre Hrista, nalazi se ideja o večnom mučenju zlih. Pisac kaže: "Jao narodima koji ustanu na narod moj! Bog Sveladar kazniće ih na dan Suda: poslaće oganj i crve u meso njihovo, a oni će u boli jaukati zauvek." (Judita 16,17)

U 4. knjizi Makabejcima pisac izjavljuje da pravedni posle smrti odmah dolaze na nebo gde uživaju blaženstva, a grešnike čekaju večne muke. "Posle smrti", kaže on, "Avram, Isak i Jakov će nas primiti, i svi naši praoci će nas hvaliti." (4. Makabejcima 13,17) Prema ovom piscu, sedam sinova mučenika pobožne Salomone se već nalaze pred Božjim prestolom (4. Makabejcima 17,18).

Zli trpe mučenje bez kraja. Okrutnom krvniku upućene su sledeće reči: "Ali ti ćeš trpeti zbog naše okrutne smrti od ruku božanske pravde dovoljno mučenje ognjem zauvek." (4. Makabejcima 9,9)

Apokrif "Knjiga Mudrosti" sadrži mešavinu istina i zabluda. Tu se naglašava da pravedni odmah posle smrti primaju nagradu, a zli će zauvek biti uništeni.

"Jer je Bog stvorio čoveka za neraspadljivost, i učinio ga na sliku svoje besmrtnosti. A Đavolovom je zavišću došla smrt u svet, i nju će iskusiti oni koji njemu pripadaju. A duše su pravednika u ruci Božjoj, i njih se ne dotiče muka nikakva. Očima se bezbožničkim čini da oni umiru, i njihov odlazak s ovog sveta kao nesreća; i to što nas napuštaju kao propast, ali oni su u miru. Ako su, u očima ljudskim, bili kažnjeni, nada im je puna be-

smrtnost." (Knjiga Mudrosti 2,23 - 3,1-4; Biblija u izdanju kuće "Stvarnost")

Zle čeka potpuno uništenje: "Ubrzo će oni biti trupla prezrena i ruglo među mrtvima dovekа, jer će ih Gospod strmoglaviti bez glasa, otrgnuće ih od temelja njihova, sasvim ih opustošiti; na mukama će oni biti i spomen će im propasti." (Knjiga Mudrosti 4,19)

Neobično je učenje "Knjige Mudrosti" o preegzistenciji ljudske duše. Pisac ove knjige piše: "Ja bijah mladić sretne naravi, i imao sam dobru dušu, ili bolje: jer bijah dobar, ušao sam u telo bez ljage." (Knjiga Mudrosti 8,19.20) Duša se useljava u telo kao u svoj privremeni stan. To je Platonovo učenje, koje je ušlo u ovaj spis.

Osvrnimo se ukratko i na dve apokaliptičke Enohove knjige. To su pseudoepigrafski spisi. Pisac se služi imenom nekadašnjeg heroja vere da bi privukao pažnju čitalaca.

Prva Enohova knjiga, nazvana još Etiopski Enoh, nastala je oko 150-60. godine pre Hrista. U njoj se može razabrati više slojeva, nastalih u različitim vremenskim razdobljima.

O pitanju smrti, vaskrsenja i stanja između smrti i vaskrsenja postoje katkada protivrečni iskazi. To nas ne čudi jer je u sastavljanju knjige sudelovalo više autora, i ona je pisana u toku dužeg perioda. U svom starijem delu je više u skladu s naukom Staroga zaveta o čovekovoj prirodi i sudbini. Tu se izričito iznosi nauka o vaskrsenju, o nagradi pravednih i o potpunom uništenju zlih. Tu se opisuje i opšti Sud. "Večni Sud će biti održan, i hulnici će biti svuda uništeni." (Enohova knjiga 92,16)

Ali, u ovoj Enohovoj knjizi ima i čudnih novotarija. U ove spada opis muka prokletih u podzemlju ili šeolu. Za ovaj opis mogli bismo reći da je preteča Danteove Božanstvene komedije, njegovog opisa pakla.

Andeo vodi "Enoha" po Nebu i Podzemlju. Tu vidi zatvor anđela i mesto muka palih anđela (Enohova knjiga 21,7-10).

Za vreme putovanja dolazi u šeol ili podzemlje. Tu vidi rupe, duboke, mračne i široke, za "duhove duša mrtvih", za "duše sinova ljudskih", koje se tu skupljaju. Čuje ih kako vape Bogu, nebeskom sudiji. Šeol u ovom slučaju nije mesto gde su mrtvi u besvesnom stanju. Pisac ih prikazuje kao svesne, koji viču i traže milost. Ovde nepravedni trpe veliku muku, i bivaju šibani svi koji su zauvek prokleti (Enohova knjiga 22,9-12).

Ova nova i pogrešna shvatanja bez sumnje su položila temelj za odstupanja od biblijskog učenja koja su se kasnije počela uvlačiti u Crkvu i na kraju postala službeno učenje Rimske crkve.

"Druga knjiga Enohova" ili "Enohove tajne" je pseudoepigraf nešto različit od "Prve Enohove knjige", iako obe raspravljaju o istom predmetu.

Ovde je "Enoh" vođen kroz deset Neba (poglavlje 2-22). Bog prebiva u desetom Nebu. Raj se nalazi u trećem Nebu, "između propadljivosti i nepropadljivosti". Usred raja je drvo života. Tu su i dva izvora iz kojih teče mleko i med, i ulje i vino (Enohove tajne 8,3-6). Tu je večno nasledstvo pravednih (9,1).

Zle čekaju strašne muke. Na severnom kraju trećeg Neba je pakao, mesto užasne tame, kroz koju probija samo tanak zračak ognja (10,1-6). Svuda je oganj i svuda je mrak. U najnižem paklu zli zatvorenici trpe muke, očekujući bezgraničnu osudu (40,12.13). Strašne muke su večno nasledstvo zlih. Za ove nema izbavljenja ni pokajanja. Okrutni anđeli primenjuju užasna mučenja nad ovim osuđenima zbog njihovih greha protiv Boga i ljudi. Čuvari pakla su živo opisani. "Video sam čuvere ključeva pakla gdje stoje pred vratima pakla kao velike zmije. Njihova su lica bila kao ugašene svetiljke, oči kao mračni plamenovi, a njihovi zubi ogoljeli do prsiju." (42,1)

U 2. Enohovoj knjizi izneta je prvi put i teorija o trajanju sveta šest hiljada godina, i to na osnovu pretpostavke da svaki dan stvaranja predstavlja hiljadu godina ljudske istorije, sa sedmom hiljadom kao hiljadu godina odmora. Ova teorija igraće ulogu u prihvatanju nauke o hilijazmu (hiljadugodišnjem carstvu mira) u ranoj hrišćanskoj crkvi (Irenej) i u nekim novijim verskim zajednicama.

Ovo je kratak prikaz iskrivljenog učenja ove jevrejske apokrifne i pseudoepigrafske literature nadomak pojavljivanja hrišćanske ere i hrišćanske crkve. Nauka o svesnom stanju mrtvih između smrti i vaskrsenja, kao i nauka o večnom mučenju zlih je sada prihvaćena i preko ove literature preneti u učenje hrišćanske crkve od početka trećeg stoleća. Toj promeni mnogo je doprineo i jak uticaj istoričara Josipa Flavija i filozofa Filona, koji su takođe prihvatili to učenje.

USLOVNA BESMRTNOST U SPISIMA APOSTOLSKIH OTACA

Apostolskim ocima nazivaju se istaknute crkvene ličnosti sa početka drugog stoleća od kojih su neki neposredno poznavali apostole. Među ove ubrajamo Klementa Rimskog, Ignacija Antiohijskog, Polikarpa iz Smirne, Papija iz Hijerapolis, anonimnog pisca spisa "Didahe", "Varnavine poslanice", "Herminog Pastira" i "Poslanice Diogene-tu".

Klement Rimski je napisao dve Poslanice Korinćanima. U Prvoj poslanici Korinćanima, napisanoj za vreme cara Domicija, oko 95. godine, nastojao je da pomogne korintskoj crkvi da sredi svoje unutrašnje prilike.

Druga Klementova poslanica Korinćanima je, u stvari, jedna homilija, koju je trebalo čitati u Korintu. Autor te poslanice je nepoznat. Harnak pripisuje tu poslanicu rimskom biskupu Soteru, oko 170. godine posle Hrista.

Klement nigde ne govori o besmrtnosti duše niti o večnom kažnjavanju. On nije verovao da zli po prirodi poseduju besmrtnost niti da će je ikada dobiti. Klement kaže da je čovek "smrtno stvorenje, koje se sastoji samo od praha i pepela, a njegov je život samo život od jednog dana".

I kad Klement raspravlja o smrti, što je konačna sudbina zlih, on jasno ističe da će zli biti lišeni svakog postojanja.

Klement smatra da će samo otkupljeni naslediti besmrtnost. Sve druge nakon vaskrsenja čeka sud i osuda - druga smrt, prestanak postojanja zauvek. Klement je verovao da je besmrtnost uslovna. Ona će biti dana samo pravednima.

Ignacije Antiohijski, poznat po nadimku Teofor, umro je mučeničkom smrću u Rimu za vreme cara Trajana, 107. godine posle Hrista. Ignacije je napisao sedam poslanica: Poslanicu Efescima, Magnežanima, Tralijanima, Rimljanima, Filadelfijanima, Smirnjanima i biskupu Polikarpu.

Ignacije piše da je Hristos umro za nas da bismo verom u Njega mogli izbeći smrt.

U Poslanici Rimljanima govori o mučeničkoj smrti koja ga čeka u Rimu; kaže da će biti sam-leven zubima divljih zveri, koje će postati njegov grob i da će tada usnuti (smrću).

U svojim poslanicama Ignacije nigde ne spominje pojam besmrtna duša ili nešto slično. On govori o daru večnog života ili besmrtnosti za spasene u Hristu i o prestanku postojanja ili propasti onih koji su bez Hrista.

Polikarp, biskup iz Smirne, napisao je kratku poslanicu Filibljanima, u kojoj ima mnogo citata iz Novog zaveta. Umro je mučeničkom smrću oko 155. godine posle Hrista.

Prema Polikarpovom mišljenju vaskrsenje je stožer čovekove budućnosti. U drugom poglavlju Poslanice Filibljanima, pošto podstiče veru u Gospoda Isusa koji je sam vaskrsnuo iz mrtvih, bio proslavljen i na nebu krunisan, Polikarp govori o Hristovom drugom dolasku i o našem vaskrsenju u vezi s njime. "On dolazi kao sudija živima i mrtvima. Njegovu krv Bog će tražiti od onih koji ne veruju u Njega. Ali Onaj koji je Njega vaskrsnuo od mrtvih podići će i nas ako budemo činili Njegovu volju, hodili putem Njegovih zapovesti i ljubili ono što je On ljubio.

Polikarp ističe da će samo pravedni vaskrsnuti u času Hristovog dolaska, primiti neraspadljivost i imati uдела u "budućem svetu". "Ako smo Bogu ugodni u ovom svetu, primićemo budući svet kako je obećao da će nas podići iz mrtvih; i

ako živimo dostojno Njega, carovaćemo s Njime." (2. Timotiju 2,12)

Polikarp nigde ne govori o večnim mukama zlih u paklu. Na saslušanju pred rimskim konzulom, Polikarp je rekao: "Ti mi pretiš ognjem koji gori samo začas, i posle se gasi, a nisi svestan ognja budućeg suda i večne kazne, koja čeka bezbožne. Čemu oklevaš? Sprovedi što si naučio!"

"Didahe" (znači "Uputstva" ili "Nauka") sastoji se iz tri dela. Prvi deo se sastoji iz pouka koje treba da prime katekumeni. Tu se govori o dva puta: o putu života i o putu smrti. Drugi deo govori o hrišćanskim obredima, a u trećem se raspravlja o disciplini u crkvi.

U suštini, "put života" vodi spremnosti za drugi Hristov dolazak, vaskrsenju pravednih i večnom carstvu. Nasuprot tome, "put smrti" vodi konačnom uništenju nepokajanih grešnika. Oni koji idu putem života pokazivače ljubav Božju prema bližnjima, sudelovaće u obredu krštenja i Gospodnje večere, koja ukazuje na večni život; biće zakupljeni molitvom i razmišljanjem očekujući Gospodnji povratak.

Didahe se završava nagoveštavanjem skorog Hristovog dolaska. Spis održava učenje apostola - život samo u Hristu za pravedne, a večna smrt za zle.

Varnavinu poslanicu nije napisao apostol Varnava, saradnik Pavlov, već po svoj prilici jedan jevrejski hrišćanin, koji je bio duboko prožet alegorijskim Filonovim shvatanjem Biblije. Poslanica je verovatno napisana u Aleksandriji, oko 130. godine.

Prvi deo poslanice uperen je protiv judaizma. U drugom delu svog spisa i Varnava govori o dva puta - o putu tame i o putu svetlosti.

Objašnjavajući put života, put svetlosti (19. poglavlje), Varnava opominje: "Ne pristaj uz one koji hode putem smrti ili tame." A u 20. poglavlju (Put tame) izjavljuje da je put tame "put večne smrti". On doslovno kaže: "Put tame je krivudav i pun huljenja, jer je to put večne smrti s kaznom; na tom putu su stvari koje uništavaju dušu."

Varnavin izraz "večna smrt" pojavljuje se prvi put u 20. poglavlju kao sinonim druge ili definitivne smrti. To je "večna smrt s kaznom". Ovdje se pravi razlika između kazne lišavanjem života i kazne bolom koji osećaju čula. "Večna smrt s kaznom" očigledno obuhvata bol ili stradanje koje prethodi smrti, prestanku postojanja bića. Dalje, u 21. poglavlju Varnava kaže: "Dobro je stoga da onaj koji je upoznao sudove Gospodnje koji su nam objavljeni, hodi u njima. Jer ko ih drži biće proslavljen u Božjem carstvu; ali ko izabere suprotno (ono što se u prethodnom poglavlju osuđuje), biće uništen zajedno sa svojim delima. Jedne čeka vaskrsenje, a druge kazna."

Poginuti sa svojim delima znači više ne postojati. Varnava kaže da dolazi dan kada će biti uništeni Sotona i grešnici zajedno sa svojim delima.

"Hermin Pastir" je zbirka vizija, zapovesti i poređenja napisanih u Rimu oko sredine drugog stoleća. Prvi put se spominje u Muratorijevom kanonu oko 170. godine.

U Herminom Pastiru takođe je opisan "put života" i "put smrti" nizom vizija, zapovesti i poređenja. U vizijama se naglašava nagrada vernima - večni život, nasuprot kazne zlima - uništenju. "Blago onima koji čine pravo; oni neće biti nikada uništeni."

Pravedni imaju život; zli nemaju života. Herma savetuje svima da imaju veru u Boga i da drže Njegove zapovesti. Ako budemo imali veru u Njega i držali Njegove zapovesti, dobićemo život. Nasuprot tome, kaže Herma, ko čini zlo, priprema sebi smrt. "Samo oni koji se boje Boga i drže Njegove zapovesti, imaju život u zajednici s Bogom, a oni koji ne drže Njegove zapovesti, nemaju života u sebi."

Kazna zlima biće primerena njihovim gresima. Uporne grešnike čeka večna propast, večna smrt. "Oni koji su poznali Boga i videli Njegova moćna dela, a ipak dalje greše, biće dvostruko kažnjeni, i umreće zauvek."

U čitavoj literaturi apostolskih otaca nigde se ne spominje da bi duša odmah posle smrti išla u nebo ili pakao. Mrtvi do časa vaskrsenja spavaju smrtnim snom. Nigde se ne spominje besmrtna duša ili besmrtn duh koji bi nadživeo smrt tela. Apostolski oci veruju da je čovek smrtan, da mrtvi do vaskrsenja spavaju, da je besmrtnost Božji dar vernima, a da nepokajane grešnike čeka potpuno, konačno i neopozivo uništenje.

IRENEJ - ISTAKNUTI POBORNIK USLOVNE BESMRTNOSTI I VELIKI NEPRIJATELJ KRIVOVERJA

Pri kraju drugog stoleća i u prvoj polovini trećeg, u hrišćanskoj Crkvi koja se sve više širi, počinju se primećivati sve značajnije promene u njenom karakteru i položaju.

Crkvi prete velike opasnosti spolja i iznutra. Spolja su to progonovala od strane rimskih careva, a iznutra različita krivoverja. Pored toga, u Crkvi se počinje uvlačiti, preko ateističkih filozofa koji su postali hrišćani, Platonovo učenje o urođenoj besmrtnosti duše, nasuprot biblijskom učenju o uslovnoj besmrtnosti.

U to vreme pojavljuje se Irenej, istaknuti zastupnik biblijske nauke o uslovnoj besmrtnosti i doživotni neprijatelj svih krivoverja, od kojih je najopasniji bio gnosticizam.

Irenej (130-202) rođen je u Maloj Aziji. Bio je učenik Polikarpa iz Smirne, a kasnije biskup lion-

ski i čitave Galije. On spada u red najobrazovanijih i najuticajnijih pre-nikejskih otaca. Irenej je napisao na grčkom jeziku svoje čuveno delo u pet knjiga pod naslovom "Protiv krivoverja" (Adversus Haereses). U prve dve knjige dat je detaljni opis kobnog učenja krivovernih sekta sa pobijanjem njihovih apsurdnosti. U ostale tri knjige izneti je prava hrišćanska nauka kao pravilo vere i života, ali još uvek sa osvrtnom na suprotna učenja gnosticizma.

Irenej se borio protiv gnosticizma kao što se lekar bori protiv bolesti. Pokazao je da su i Stari i Novi zavet protiv gnosticizma. Takođe je pokazao razliku između apokrifnih i kanonskih spisa. Budući da se u to vreme gnosticizam širio kao kuga po crkvama, Irenej se trudio da omogući svakome da uvidi razliku između pravog hrišćanstva i gnosticizma, koji je on ne samo raskrinkao već mu je zadao i smrtonosan udarac.

Irenej je svojim učenjem podigao bedem protiv nauke o urođenoj besmrtnosti duše. Odbacivši na osnovu Svetoga pisma paganski postulat o besmrtnosti duše, što je u stvari Platonovo učenje, koje u ovo vreme počinje da se uvlači u Crkvu preko Atenagore, Tertulijana i Origena. Irenej je naglašavao da je besmrtnost dar Božje milosti, a ne nešto što bi nam bilo urođeno. Bog je onaj koji poslušnim i vernim daje dar besmrtnosti ili večni život.

Kao rezultat prihvatanja Platonovog učenja o besmrtnosti duše, u Crkvu se počinju uvlačiti dva potpuno suprotna gledišta o sudbini nepokajanih grešnika. Prema Tertulijanovom učenju, o kojem ćemo kasnije više govoriti, zle ćeka večno mučenje u ognjenom paklu; a prema Origenovom učenju, "tajanstveni oganj" će i zle očistiti, tako da će na kraju i oni doći u Nebo.

Nasuprot ovim gledištima, Irenej iznosi biblijsko učenje: nepokajane grešnike čeka druga smrt ili večno uništenje.

Irenej upotrebljava različite sinonime da bi što bolje istakao sudbinu zlih kao onih koji neće dobiti besmrtnost. Zlima je određena večna kazna (ne večno kažnjavanje) koja se, prema Ireneju, završava potpunim prestankom postojanja, a time će u svemiru prestati sve zlo. Kazna zlih biće večna po efektu ili posledici. Irenejevi argumenti su sledeći: biti lišen blagodati postojanja je najveća kazna, a biti lišen te blagodati zauvek znači pretrpeti "večnu kaznu".

Irenej je odbacio princip koji je zajednički platonizmu i gnosticizmu koji veliča dušu, a potcenjuje tela. Irenej ističe čoveka kao jedinstveno biće, kao jednu celinu, i naglašava vaskrsenje tela i spasenje celog čoveka. On je protiv nauke gnostika i Platona da će se samo duša spasiti, i da se ona spasava oslobađajući se od tela i seleći se na putu čišćenja u druga tela.

Sušтина Irenejevog učenja može se sažeti u sledećem: Isus je drugi Adam. Prvi Adam je išao putem neposlušnosti i postao smrtan. Isus, kao drugi Adam, pobedio je putem poslušnosti da bi nam dao besmrtnost. Sa tog stanovišta Irenej napada gnostike. Gnostici kažu da je telo delo Demijurga (nižeg boga), i zato na njega ne treba obraćati pažnju, i da je čovek po svojoj prirodi smrtan. Irenej, nasuprot tome, ističe da je telo delo istinskog Boga i vitalni čovekov deo i zato i ono mora biti otkupljeno. Stoga je Hristos došao u pravom telu da bi u telu putem poslušnosti povratio ono što je Adam u telu izgubio putem neposlušnosti.

Irenej u prvoj knjizi svog dela "Protiv krivoverja" iznosi svoje lično "vjeruju", koje je tada bilo i "vjeruju" cele Crkve. U tom "vjeruju" ističe Irenej veru u Trojstvo, u Hristovo utelovljenje, u Njegov prvi i drugi dolazak. Svojim drugim dolaskom Hristos će izvršiti sud nad svima. Zlim i palim anđelima biće dosuđena kazna "večni oganj", a pravednima i svetima biće dodeljena besmrtnost. Njih čeka "večna slava".

Ovo je bilo verovanje većine Crkve u vreme kada će se tok reke hrišćanstva početi račvati u dva kraka: jedan krak će predstavljati Atenagora i Tertulijan s naukom o urođenoj besmrtnosti ljudske duše i večnim mukama zlih u ognjenom paklu, a drugi, Origen, s naukom o opštoj obnovi svega i spasenju svih, pa i Sotone. Tako će se reka hrišćanstva početi udaljavati od svog glavnog korita izvornog toka i teći u sasvim novim tokovima.

Irenej je bio istaknuti pristalica uslovne besmrtnosti, kao što su to bili pre njega svi apostolski oci, i apologete - Justin Martir, Tacijan, Teofil Antiohijski, Mileto Sardski i Polikrat Efeski. Irenej je verovao da je besmrtnost dar Božje milosti. Besmrtnost će Bog dati vernima prilikom vaskrsenja u dan slavnog Hristovog drugog dolaska. Irenej ne veruje u večno mučenje zlih u ognju pakla, već u njihovo konačno uništenje, koje Biblija naziva drugom smrću. O ovom njegovom verovanju nalazimo mnogo nedvosmislenih izjava u njegovom spomenutom delu.

Irenej je smatrao da je čovek u Edenu, dok još nije sagrašio, mogao postići nešto što u početku nije posedovao. Ali kad je sagrašio, ako odbije da primi Hrista kao svoga Spasitelja i oslobodioca od greha, lišava sebe dara besmrtnosti. Irenej tvrdi da je čovek svojom neposlušnošću izgubio besmrtnost, i da besmrtnost ne može biti unutrašnje posedovanje neposlušnih. Neposlušnošću je čovek prekinuo kontakt sa Izvorom života, i tako se lišio besmrtnosti. Pali čovek je izgubio pristup drvetu života i zato je postao smrtan (1. Mojsijeva 1,22,23).

Čovek može ponovo dobiti besmrtnost kao dar od Boga jedino u vezi sa Hristom. "Ko ima Sina, ima život; ko nema Sina Božjega, nema života." (1. Jovanova 5,12) Jedinstvo s Hristom je jedino sredstvo kojim nam se daje besmrtnost. Besmrtnost možemo dobiti jedino ako smo sjedinjeni s neraspadljivim i besmrtnim Hristom.

Besmrtnost se vernima daje prilikom vaskrsenja u dan Hristovog drugog dolaska. Verni će ustati u neraspadljivom ili besmrtnom telu, a ne-vernici u raspadljivom ili smrtnom. Prve čeka nagrada, večni život. A druge sud i večna kazna, a to je uništenje ili druga smrt.

Što se tiče nauke o sudbini nepokajanih grešnika, Irenejovo učenje je biblijsko učenje. To učenje je potpuno suprotno Tertulijanovom i Avgustinovom, koje će postati služben stav Rimske crkve. Tertulijan i Avgustin, budući da veruju da čovek ima urođenu besmrtnost, i da i grešnici vaskrsavaju u besmrtnom telu, dosuđuju im večno mučenje u paklu, dok Irenej, nasuprot tome, ističe da samo pravedni ustaju besmrtni, dok grešnici čeka druga smrt.

Šta Irenej misli kad upotrebljava izraz "druga smrt"? On taj izraz poistovećuje s izrazom "pakao", "jezero ognjeno", "večni oganj".

Izraz "večni (aionion) oganj", "jezero ognjeno" ili "pakao" znače isto, i ova su mesta pripremljena za sve otpale - za demone i nepokajane grešnike. "I smrt i pakao bačeni biše u jezero ognjeno. I ovo je druga smrt." (Otkrivenje 20,14)

Neki su tvrdili da Irenej kad spominje izraz "večni (aionion) oganj" misli na večno mučenje, a ne na uništenje. Irenej sistematski podvlači, što mnogi ne uviđaju ili ne žele da shvate, da večna kazna ne znači isto što i večno kažnjavanje. Prva smrt, posledica Adamovog prestupa, lišila je čoveka života za izvesno vreme, jer svi moramo umreti. Međutim, druga smrt lišava grešnika večnog života, i zato je to večna smrt. Grešnici će jednom zajedno sa svojim gresima biti uništeni, neće više postojati. Svemir će opet biti čist. Neće postojati dualizam - dobro i zlo.

Irenejevo učenje je suprotno i Origenovom učenju. Origen je pretvorio pakao u "veliko čistište" u kome će se sve duše očistiti i zatim doći u Nebo. Irenej ne smatra oganj pakla sredstvom očišćenja već sredstvom kazne, sa večnom posledicom, a to je smrt, propast, uništenje, prestanak postojanja. Irenej smatra da će večni oganj spaliti grešnike kao što su nekada bili spaljeni Nadvaj i Avijud, Aronovi sinovi.

Na osnovu iznetoga zaključujemo da je Irenej bio najodlučniji pobornik nauke o uslovnoj besmrtnosti. On se dosledno držao biblijskog učenja o čoveku, o njegovom poreklu, prirodi i sudbini. Smatrao je da je večni život Hristov dar vernima, jer su oni u stalnoj vezi s Njime, koji je izvor ži-

vota. Verni će primiti besmrtnost u dan vaskrsenja.

Što se tiče večne sudbine nepokajanih, Irenej ne veruje i ne uči da će se oni večno mučiti u ognju pakla, niti da će se u ognju pakla očistiti i na kraju spasiti. On uči da nepokajane grešnike čeka večna kazna, a to je druga smrt.

ATENAGORA - PRVI ZASTUPNIK UČENJA O BESMRTNOSTI DUŠE MEĐU HRIŠĆANSKIM APOLOGETIMA

Počevši s Atenagorom (127-190 n.e.) pojavljuje se među hrišćanskim apologetima novi pogled na čovekovu prirodu i sudbinu - učenje o urođenoj besmrtnosti duše. To učenje naročito će razviti Tertulijan iz Kartage (umro oko 240), koji će ga povezati s naukom o beskrajnom mučenju zlih u ognjenom paklu.

Među predstavnicima hrišćanske misli iz početka trećeg stoleća možemo razabrati tri različita pogleda na čovekovu prirodu i sudbinu. Tu su na prvom mestu, kao najstariji pravac, zastupnici nauke o uslovnoj besmrtnosti. Ovde spadaju apostolski oci, apologeti Justin Martir, Tacijan, Teofil Antiohijski, Melito Sardski, Polikrat Efeski i Irenej i hrišćanski pisci Novacijan i Arnob.

Zastupnici drugog pravca ili druge škole su Atenagora i Tertulijan. Oni uče da čovek poseduje neumrlu dušu, i da će se grešnici zbog svojih greha mučiti u večnom paklu. Ovaj pogled odraz je Platonovog učenja i on će postati dominantni stav Crkve, potiskujući sve više biblijsku nauku o uslovnoj besmrtnosti.

U treći pravac ili u treću školu spadaju oni koji zastupaju nauku o univerzalnoj restauraciji ili obnovi. Oni uče da će se na kraju, nakon što budu očišćeni "tajanstvenim ognjem", svi spasiti, pa i sam Đavo. Začetnik ovog učenja je Origen, a njegovi sledbenici su Euzebij Cezarejski, Bazil Cezarejski, Grgur iz Nise, i dr.

U ovom i u sledećem poglavlju pozabavićemo se glavnim predstavnicima drugog teološkog pravca, a zatim ćemo govoriti o Origenu kao glavnom predstavniku učenja o sveopštoj restauraciji ili sveopštem spasenju.

Atenagora se rodio u Atini. Dobro je poznao grčku nauku, a naročito Platonovu filozofiju. Prihvativši hrišćansku veru, postao je učitelj vere, katiheta u Aleksandriji.

Atenagora je napisao dva dela: "Apologiju" ili "Odbranu" (oko 177) i traktat "O vaskrsenju" (oko 187). U svojoj "Apologiji", upućenoj caru Marku Aureliju i njegovom sinu Komodu, odbacuje tri lažne optužbe neznabožaca protiv hrišćana: da su hrišćani kanibali (da na svojim sastancima jedu decu i piju njihovu krv), da su ateisti i nemoralni. Atenagora je ne samo pobijao ove optužbe već je

nastojao da pokaže da su hrišćanstvo i platonizam u osnovi saglasni i da je hrišćanstvo već prihvatilo najvažnije elemente Platonove filozofije.

Atenagora sebe smatra hrišćaninom i filozofom. U svojoj "Apologiji" (Odbrani) još otvoreno ne zastupa koncept o urođenoj besmrtnosti. No u trideset i prvom poglavlju njegove "Odrane" nalazi se njegova prva izjava o životu posle smrti onih koji teže Bogu i koji nastoje da budu bez mane i besprekorni. Pošto je izjavio da je Bogu sve poznato, dodaje: "Uvereni smo da kada budemo oslobođeni sadašnjeg života, da ćemo živeti boljim životom, boljim od sadašnjeg života, nebeskim, a ne zemaljskim, budući da ćemo biti blizu Boga, s Bogom, oslobođeni svih promena ili stradanja u duši."

Govoreći o sudbini grešnika, Atenagora kaže da grešnike čeka oganj. Zatim dodaje: "Jer nas Bog nije načinio kao ovce ili stoku, kao neki nusprodukt, da bismo morali poginuti ili biti uništeni." Sudbina grešnika je gora od uništenja.

U trideset i šestom poglavlju svoje "Odrane" izjavljuje da će naša tela prilikom vaskrsenja biti opet rekonstruisana. Nasuprot onima koji tvrde da sa raspadanjem tela propada i duša, i da nema vaskrsenja, Atenagora veruje u vaskrsenje tela i izjavljuje da će telo biti kažnjeno zajedno s dušom.

Pitanje čovekove prirode i sudbine, dotaknuto u "Odbrani", Atenagora je opširnije izneo u svom spisu "Vaskrsenje mrtvih".

Njegova je teza da je Bog stvorio čoveka da živi. Božji cilj je bio, tvrdi Atenagora, da čovek živi, a Božja vrhovna namera se ne može osujetiti. Nemoгуće je, uporno tvrdi Atenagora, da čovek ne živi. Zato svi ljudi moraju živeti večno, dobri i zli, srećni i bedni.

Atenagorina tvrdnja da će svi ljudi večno živeti počiva na pretpostavki da je Bog stvorio čoveka besmrtnim. Za tu tvrdnju ne navodi nikakav biblijski dokaz, čak ne spominje ni Hristovo vaskrsenje kao jamstvo našeg vaskrsenja.

Čovek se, prema Atenagorinom učenju sastoji od duše i tela. Oboje moraju biti sjedinjeni da bi čovek živeo. Prilikom smrti telo se raspada. Stanje između smrti i vaskrsenja slično je besvesnom stanju čoveka za vreme spavanja. Tek se vaskrsenjem nastavlja život.

O vaskrsenju ovako piše: "Ista sila može ponovo ujediniti ono što je razjedinjeno, podići ono što je oboreno, obnoviti i pozvati mrtve u život, a raspadljivo preobraziti u neraspadljivo."

Atenagora upoređuje stanje mrtvih sa snom, nazivajući besvestan san "bratom smrti".

"Oni koji su mrtvi i koji spavaju podvrgnuti su sličnom stanju, barem što se tiče tišine i odsut-

nosti svesti o prošlom i sadašnjem, ili o samom postojanju i svom životu."

Vaskrsenje je potrebno da bi čovek primio nagradu ili kaznu za život koji je vodio u zemaljskom životu. Ako bi se sa smrću sve ugasilo, logični rezultat takvog učenja vodio bi ateizmu; i ako bi samo duša bila besmrtna, tada sud ne bi bio pravedan.

Atenagora pripisuje besmrtnost i dobrima i zlima, i jedni i drugi će se vaskrsenjem odenuti neraspadljivošću, što je u suprotnosti s učenjem apostola Pavla koji kaže da će samo mrtvi pravedni ustati u novom, neraspadljivom telu (1. Korinćanima 15,42-44; Rimljanima 2,6-8).

Platon smatra telo zaprekom, zatvorom i prokletstvom za dušu. On odbacuje telo kad duša umre. Ali Atenagora kao hrišćanin u svom razmišljanju dodaje nešto novo. Za njega je telo zaista važan čovekov deo. Telo, prvobitno stvoreno da bude besmrtno, postalo je Adamovim grehom smrtno. Ali Atenagora smatra da će prilikom vaskrsenja sva tela - zlih i pravednih - primiti svoju prvobitnu besmrtnost. Pavlov opis vaskrsenja pravednih, slavnja promena i besmrtnost koja se daje pravednicima da bi ih osposobila za večni život, primenjuje se sada, po Atenagori, da opiše i vaskrsenje nepravednih.

"Smrtno telo", piše Atenagora, "mora se odenuti besmrtnošću i neraspadljivošću da bi moglo podneti večni bol."

Atenagora ne govori o večnim mukama zlih u ognjenom paklu. O tome će učiti Tertulijan i kasnije Avgustin. On takođe ne uči da će zli kad okaju svoje grehe i kad se očiste biti spaseni i uživati večno blaženstvo s pravednicima. Tu će nauku zastupati Origen i kasnije njegovi sledbenici: Euzebij Cezarejski, Bazil Cezarejski i dr.

Atenagora je Platonov sledbenik što se tiče nauke o besmrtnosti duše s tom razlikom što Platon smatra dušu zarobljenom od strane tela, koje smrću propada, dok duša dalje živi. Atenagora, međutim, smatra da čovek, kao Božje stvorenje, postoji samo dok su duša i telo sjedinjeni. Pošto je Bog stvorio čoveka da živi, onda mora i telo da vaskrsne, i tako opet dođe do sjedinjenja duše i tela. To je glavno Atenagorino učenje.

TERTULIJAN - PROPOVEDNIK NAUKE O VEČNIM MUKAMA ZLIH

U trećem stoleću Kartaga postaje centar hrišćana severne Afrike. Tu je najverovatnije prevedena i prva Biblija na latinski jezik - Vetus Latina (stari latinski prevod). Ovde je nastala prva hrišćanska literatura na latinskom jeziku. Tu je najpre grčki jezik bio zamenjen latinskim.

Tertulijan i Kiprijan su najistaknutiji predstavnici severne Afrike u trećem stoleću. Oni su

ujedno prvi veliki hrišćanski pisci koji su pisali latinskim jezikom.

Tertulijan (160-240), obdaren sjajnim umom rodio se u Kartagi od neznabožackih roditelja. Završio je prava u Rimu. Vrativši se u Karatagu kad mu je bilo oko 40 godina, prihvatio je hrišćansku veru, privučen hrabrošću mučenika i svetim životom hrišćana.

Tertulijan je bio prvo veroučitelj, zatim sveštenik i najzad biskup crkve u Kartagi. Bio je najplodniji pisac svoga vremena i smatra se osnivačem i ocem latinske teologije.

Tertulijan je autor većeg broja apologetskih, teoloških, polemičkih i asketskih dela, pisanih većim delom na latinskom jeziku. Bio je neustrašiv borac protiv neznaboštva, farisejstva i jeretika. Uvek je bio angažovan u duhovnoj borbi.

Nekoliko godina pošto je postao sveštenik, Tertulijan je prišao montanističkom pokretu. To je učinio zbog labavosti discipline u Rimskoj crkvi. Montanisti su nastojali da obnove apostolsko hrišćanstvo. Osuđivali su pijanstvo, žderanje i razvrat. Preporučivali su celibat kao reformu i reakciju na nemoral u velikoj crkvi. Očekivali su izlivanje Svetoga Duha i skori kraj sveta.

U svom delu "Apologetika" (Odbrana vere), napisanom oko 197. godine i upućenom rimskim vlastima, on tvrdi da su hrišćani dobri građani, koji odbijaju da obožavaju cara zato što su monoteisti. U polemičkom spisu "Protiv krivoveraca" ističe katolički princip o tradiciji i autoritetu Crkve, poriče "jereticima" pravo da tumače Bibliju smatrajući da je Biblija vlasništvo Crkve i da ga samo ona može i ispravno tumačiti.

Razmotrimo malo bliže dva njegova učenja koja se odnose na čovekovu prirodu i večnu sudbinu - učenje o duši i o večnim mukama zlih.

Tertulijan je izgleda prvi formulisao nauku o "traducijanizmu" - učenje da duša deteta, prilikom rođenja, proističe iz duše očeve, a da se ne stvara tek pri rođenju tela. Za njega je duša izrazito različita od tela, i ona je besmrtna. Tertulijan je prvi tvrdio da će mučenje zlih biti večno, kao što će i sreća spasenih biti večna.

U svom delu "O duši" iznosi svoje poglede o poreklu, prirodi i sudbini ljudske duše. Uči da duša ima neku vrstu tela, ne pokušavajući da to Biblijom dokaže. Delo "O vaskrsenju tela" pisano je protiv "jeretika" koji su proricali vaskrsenje tela. U tom delu najsnažnije se izražava Tertulijanovo shvatanje o besmrtnosti duše i o večnim mukama zlih. Tu on nastavlja misao Platona i svog prethodnika apologete Atenagore.

Na čemu temelji Tertulijan svoje učenje o besmrtnosti duše i večnim mukama zlih?

Tertulijan se pre svega poziva na Platona, a ne na Bibliju. "Nešto je poznato samo po sebi. Mnogi, na primer, veruju u besmrtnost duše, svi

veruju da ima Boga. Ja, dakle, mogu upotrebiti Platonovo mišljenje. On kaže: 'Sve su duše besmrtno'."

Ipak Tertulijan odbacuje Platonovo učenje o preegzistenciji duše - to jest učenje da su duše nerođene i nestvorene, i da prema tome postoje od večnosti. Tertulijan uči da su duše stvorene supstance koje imaju početak u vremenu. "Jer kad mi priznajemo da je duša proizašla iz Božjeg duha, time joj pripisujemo početak. To Platon ne priznaje duši, jer on kaže da je duša nerođena i nenačinjena."

Pošto je duša jednom rođena i stvorena, ona sada poseduje život koga više ne može biti lišena, uči Tertulijan. Duša više ne može umreti ili ne postojati. To važi za duše pravedne i zle, spasene i osuđene.

Tertulijan se poziva na 1. Mojsijevu 2,7. kao na dokaz o besmrtnosti duše. Ovaj tekst glasi: "I stvori Gospod Bog čoveka od praha zemaljskoga i dunu mu u nos duh životni i posta čovek duša živa." Tekst ne kaže da je Bog udahnuo čoveku "besmrtnu dušu", već mu je udahnuo "dah života", pa je tako čovek postao duša živa ili živo biće. Tertulijan misli da se iza izraza "živa duša" krije besmrtnost, ali ne primećuje da Biblija izraz "živa duša" primenjuje i na niža stvorenja (1. Mojsijeva 1,20.21).

Govoreći o duši, Tertulijan daje o njoj sledeću neobičnu definiciju: "Mi dakle smatramo da duša proističe iz Božjeg daha, da je besmrtna, da ima telo, oblik, da je jednostavna po supstanci, da je po svojoj prirodi razumna, da može razvijati svoje moći na različite načine, da je slobodna u svom odlučivanju, podložna promenama, obdarena instinktom predosećanja i da se razvila iz jedne prvobitno stvorene duše."

Napor da sjedini ljudsku filozofiju s božanskom istinom odveo je Tertulijana u beznadnu zbrku. Po njemu, duša je nalik na Boga, ali je u isto vreme podložna promenama kao i svako drugo vremensko stvorenje. Ipak, čovek ima besmrtnost nalik na Boga i u neku ruku je i sam deo božanske supstance, tvrdi Tertulijan.

Da bi dokazao da je duša besmrtna i telesna, Tertulijan se poziva i na svedočanstvo jedne montanističke proročice čiju viziju doslovno citira. O toj viziji ovako piše: "Pošto se narod posle svete službe razišao, ona nam je pričala šta joj je bilo pokazano u viziji. 'Između ostaloga', rekla je ona, 'pokazana mi je duša u telesnom obliku, i u onome što mi je bilo pokazano, bio je duh. To nije bilo nešto prazno, već nešto što bi se rukom moglo uhvatiti, nešto prozirno i eteričke boje; nešto potpuno nalik na ljudsko biće'."

To je Tertulijanovo shvatanje o duši i temelji na kojima počiva to shvatanje.

Tertulijanovo učenje o večnim mukama grešnika u paklu temelji se na dvema filozofskim pretpostavkama: na Platonovoj ideji o besmrtnosti duše i na paganskoj ideji o takozvanom "tajnom" ili "božanskom" ognju, ognju koji večno gori, ali ne spaljuje svoje žrtve, već ih obnavlja.

Ovim dvema pretpostavkama Tertulijan dodaje i neke biblijske tekstove kojima izvrće smisao da bi podupro svoje gledište.

Tako, na primer, govori o nepropadljivosti zlih u paklu. Međutim, Biblija izraz "neraspadljivost" ili "nepropadljivost" upotrebljava samo u vezi sa spasenima. Apostol Pavle upotrebljava taj izraz kad govori o vaskrsenju pravednih (1. Korinćanima 15,42-44.50.52.53-54) i kad duhovnu trku hrišćanina upoređuje s trkom olimpijskih trkača:

"Svaki pak koji se bori od svega (lošeg) se uzdržava: oni dakle da dobiju raspadljiv venac, a mi neraspadljiv." (1. Korinćanima 9,25)

I apostol Petar govori o "neuveolj" i "neraspadljivoj" baštini koja se čuva na nebesima za verne (1. Petrova 1,4). Tu baštinu Bog će dati kao dar onima koji su "nanovo rođeni ne od semena koje trune, nego od onog koje ne trune, rečju živoga Boga, koja ostaje dovek" (1. Petrova 1,23).

Tertulijan takođe pogrešno primenjuje izraz "besmrtn" na zle, dok Biblija taj izraz upotrebljava jedino u vezi s Bogom (1. Timotiju 6,16) i sa svetima koji će se prilikom vaskrsenja "obučiti" u besmrtnost, tj. koji će tek prilikom vaskrsenja primiti besmrtnost (1. Korinćanima 15,53).

Tertulijan takođe citira Isusove reči: "I ne bojte se onih koji ubijaju telo, a dušu ne mogu ubiti; nego se bojte onoga koji može i dušu i telo pogubiti u paklu." (Matej 10,28)

Ovaj tekst jasno uči da će telo i duša zlih biti uništeni i da će prestati da postoje. Tertulijan ne prihvata ovo gledište. On uči da "ubiti", "pogubiti" u paklu nije kazna i zato smatra da ovi izrazi znače nešto drugo: "smrt" znači "večna beda", a "ubiti" ili "uništiti", "večno ubijanje" i "večno mučenje".

Tertulijan je razmišljao na sledeći način: Presatanak života za onoga koji bi mogao večno postojati nije kazna! Tertulijan razlikuje "uništenje" od "kazne", smatrajući da uništenje nije kazna. On smatra da "biti ubijen", "biti uništen", "biti spaljen" nije kazna. Biti lišen večnog života Tertulijan ne smatra kaznom, zato je bio primoran da menja jasni smisao Biblije - smrt je proglasio "životom u večnoj bedi", a uništenje "večnim mučenjem, večnim ubijanjem".

Tertulijan je znao da pojedine reči u Bibliji koje prikazuju kaznu grešnika imaju određeno i doslovno značenje. Ali zbog svoje teorije o večnom mučenju zlih Tertulijan te reči nije mogao da upotrebi u doslovnom, pravom značenju. Zato im je promenio smisao da bi poduprle njegov pogled.

Ali, naravno, svaka teorija koja iziskuje takvo menjanje jezika i smisla Biblije očigledno je nebiblijska.

Kazali smo da se Tertulijanova koncepcija o večnim mukama temelji na dva shvatanja: na Platonovoj ideji o besmrtnosti duše i na neznabožackoj ideji o "tajnom" ili "božanskom ognju", koji, iako sažiže, ne spaljuje, već "obnavlja", nanovo stvara.

Tertulijan piše da su zli "određeni na kaznu večnog ognja, koji po samoj svojoj prirodi neposredno služi njihovoj neraspadljivosti. Filozofi su poznati, kao i mi, o razlici koja postoji između običnog ognja i tajnog ognja. Običan oganj po svojoj nameni veoma se razlikuje od ognja primenjenog u božanskoj kazni, jer taj tajni oganj ne spaljuje ono što sažiže, već dok sažiže, u isto vreme i obnavlja".

Tertulijan opisuje večne muke osuđenih u svom spisu "Prizor". Taj opis nadmašuje opis pakla svih njegovih prethodnika. On ne pokazuje nimalo sažaljenja prema patnicima koji se muče milionima godina, a da se nimalo ne približavaju kraju svoje agonije. Najgore je to što on čini Boga autorom tih patnji. Ovo užasno shvatanje pretvara Boga ljubavi u okrutnog mučitelja koga će večno proklinjati njegove bezbrojne žrtve. To nije drugo nego manihejski dualizam - večna koegzistencija dobra i zla. Ako bi to bila istina, onda bi sažaljenje, užas, strah i bol isključivali svako nebesko biće, jer bi greh bio ovekovečen.

Biblija jasno uči da je "plata za greh smrt, a dar Božji je život večni u Hristu Isusu". (Rimljanima 6,23) Tertulijanovo učenje o večnim mukama zlih u paklu, pored sve svoje okrutnosti i neložičnosti, prokrcilo je sebi put u Katoličku crkvu i do danas se kao dogma održalo u njoj.

KLEMENT ALEKSANDRIJSKI I ORIGEN - ZASTUPNICI NAUKE O OPŠTOJ OBNOVI

Klement Aleksandrijski (150-220) rođen je od nehrisćanskih roditelja, verovatno u Atini ili Aleksandriji. Postavši hrišćanin, Klement je putovao po Grčkoj, Italiji, Izraelu, Egiptu i Istoku tražeći istinu kod najslavnijih učitelja svoga vremena.

Vrativši se u Egipat, u Aleksandriju, došao je pod uticaj Pantena, učitelja katihetske škole u tom gradu. Tu je Klement postavljen za prezvitera i zatim je nasledio Pantena kao direktor katihetske škole (oko 190. godine).

U Aleksandriji je Klement napisao svoja glavna dela po kojima je postao slavan, a to su: "Saveti neznabošcima" (Protrepticus), "Instruktor" (Paedagogus) i Stromata ili Miscellanies (grčka reč koja znači čilim ili skup raznolikih stvari).

Što se tiče učenja o čovekovoj prirodi i sudbini napominjemo da u svojim ranijim delima Klement ne govori o duši kao besmrtnom delu čoveka. To je u to vreme bilo gnostičko i platonističko gledište. Ali u svojim poslednjim spisima, naročito u Stomatama, uči da je duša besmrtna i čak priprema put Origenovom restitucionizmu, učenje da će na kraju sve duše biti spasene, čak i demoni.

Klement Aleksandrijski je prvi učio da je sve kažnjavanje namenjeno duši kao lek s ciljem da se obnovi i ozdravi. Bog ga upotrebljava, kaže on, da reformiše i očisti ljude posle smrti kad duša, odvojena od tela, nije više sprečavana telom. Kao potvrdu za to Klement navodi Petrov izveštaj da je Hristos otišao i doslovno propovedao duhovima u tamnici (1. Petrova 3,19.20). Tako je koncept o paklu promenjen u ogromno čistilište, u kome zlo biva uništeno, a grešnik očišćen i obnovljen. Greh je izbrisan, ali grešnik sačuvan. To čišćenje duše vrši takozvani "mudri oganj". O tom ognju Klement piše: "Mi kažemo da oganj ne posvećuje telo, već grešne duše; ne mislimo na običan oganj koji sve proždi, već na oganj mudrosti, koji prožima dušu koja prolazi kroz oganj."

Klement je shvatio da će zlo jednom biti uništeno, ali nije shvatio da Biblija uči da će i nepokajani grešnici zajedno sa Sotonom kao uzročnikom zla biti jednog dana uništeni. O tome svedoči prorok Malahija: "Jer, gle, ide dan, koji gori kao peć, i svi će ponositi i svi koji rade bezbožno biti strnjika, i upaliće ih dan koji ide, veli Gospod nad vojskama, i neće im ostaviti ni korena ni grane." (Malahija 4,1)

Posle suda nepokajani grešni biće bačeni u jezero ognjeno gde ih čeka druga smrt. "I more dade svoje mrtvace, i smrt i pakao dadoše svoje mrtvace; i sud primiše po delima svojim. I smrt i pakao bačeni biše u jezero ognjeno. I ovo je druga smrt. I ko se ne nađe napisan u knjizi života, bačen bi u jezero ognjeno." (Otkrivenje 20,13-15)

Nasuprot ovoj jasnoj biblijskoj nauci da će jednom biti uništeno zlo i nepokajani grešnici, Klement uči da će zlo biti uništeno, ali grešnici spaseni. To učenje naziva se restauracijizam ili opšta obnova, a u grčkom jeziku se za ovaj pojam upotrebljava izraz "apocatastasis". Započeto u Klementovim delima, ovo učenje dalje je razvio Origen.

Prema Harnaku, Klement je izvršio ogroman uticaj na hrišćansku crkvu svoga vremena. On je u svoja tumačenja uvodio sve više elemenata iz Platonove filozofije, koji su bili suprotni biblijskoj nauci, ali koji su postepeno postali sastavni deo crkvenog učenja.

Origen (185-254), učenik i naslednik Klementov. Bio je filozof, teolog, apologeta, moralista. Njegovo najznamenitije delo je "Heksapla". To je

kritički tekst Staroga zaveta poredan u šest kolona. U prvoj koloni je jevrejski tekst pisan jevrejskim pismom. U drugoj jevrejski tekst pisan grčkim pismom, u trećoj se nalazi Akvilin grčki prevod, u četvrtoj Simahov grčki prevod, u petoj tekst Septuaginta, a u šestoj Teodocionov grčki prevod. Od ostalih dela veoma su značajna "O principima" i apologetski spis "Protiv Celza".

Dva osnovna Origenova učenja bila su učenje o preegzistenciji duše i o univerzalnom spasenju svih duša.

Origen uči o preegzistenciji duše i grehom učinjenim u jednom ranijem životu objašnjava zla kojima su ljudi podvrgnuti. On odbacuje učenje o večnim mukama zlih u paklu koje se preko Tertulijana počelo uvlačiti u Crkvu. Po njegovom učenju kažnjavanje se sastoji u tome što će oganj gehene (tajni oganj, griža savesti) očistiti dušu od greha i pripremiti je za večno blaženstvo. On uči o opštoj restituciji ili obnovi; uči da će se spasiti sve duše, pa i demoni.

Zadržimo se malo bliže na ovom njegovom učenju, ali pre toga da napomenemo da je Origen poznat i po tome što je primenio alegoričku metodu u tumačenju Biblije. Prema Origenu, Bibliju možemo tumačiti na tri načina, budući da ona može imati tri smisla: doslovni, moralni i duhovni. Po njegovom mišljenju, doslovni smisao nije pravi ili istinski. Moralni ili dublji smisao, mistički smisao, odnosi se na moralnu materiju i verski život na ovoj Zemlji. Duhovni smisao tiče se nebeskog života, života u svetu koji treba tek da dođe.

Origen nije poricao da Biblija uči o vaskrsenju, o ličnom drugom Hristovom dolasku i milenijumu, ako se ono uzme doslovno. Ali, prema Origenu, ovo nije pravi, unutrašnji smisao Biblije. Sve ovo treba shvatiti u prenesenom smislu, duhovno. Tako je Origen mogao dati preneseni smisao svakom tekstu i lišiti Bibliju sve njene sile i važnosti.

Kazali smo da su dva glavna Origenova učenja bila učenje o preegzistenciji duše i učenje o opštoj obnovi.

Bez preegzistencije duše Origen nije mogao objasniti i odbraniti sadašnje stanje u svetu i dovesti to stanje u sklad sa svojim shvatanjem Božje pravde. A bez opšte restauracije nije mogao naći rešenje za svoj sistem koji je smatrao da je u skladu s Božjom pravdom i milošću.

Evo šta Origen uči o duši i njenoj preegzistenciji. Origen određuje ljude kao "duše koje su zatvorene u tela". Po Origenu duša je stvorena da živi i ne može prestati da postoji. Duša je "besmrtna" i "nepropadljiva" ili "neuništiva". Ona je božanske prirode.

"Duša nad kojom Bog vodi providencijalnu brigu je besmrtna; i, budući da je besmrtna i večna, nije zauvek isključena iz spasenja, iako se

to prividno čini. Ovo spasenje je odloženo za pogodnije vreme.”

”Jer Bog postupa sa dušama ne samo imajući u vidu ovaj kratki sadašnji život, koji obuhvata šezdeset ili više godina, već u odnosu na večni period, na vreme koje neće prestati. On se brine nad dušama koje su besmrtnne, kao što je sam večan i besmrtn. Jer on je stvorio čovekovu razumnu prirodu, koju je načinio po svom obličju, nepropadljivu; i zato duša koja je besmrtna, nije isključena kratkoćom sadašnjega života od božanskog leka i ozdravljenja.”

Insistirajući da je duša večna i besmrtna kao i sam Bog, Origen ne navodi u prilog ovoj tvrdnji ni jedan biblijski tekst. To nije ni mogao, jer Biblija uči suprotno. Ona uči da je jedino Bog besmrtn i večan. On je ”car nad carevima i gospodar nad gospodarima, koji sam ima besmrtnost” (1. Timotiju 6,15.16). ”A caru večnome, neraspadljivome, koji se ne vidi, jedinome premudrome Bogu čast i slava vavek veka.” (1. Timotiju 1,17)

Svoju nauku o preegzistenciji i besmrtnosti duše Origen je uzeo od filozofa Platona.

Od Platona je Origen uzeo i ideju o obnovi ili restauraciji grešnih duša. Kod Platona je i Tertulijan našao i prihvatio ideju o večnim mukama zlih u paklu. Platon je zastupao oba pogleda. U svom ”Tartaru” Platon je dao prototip Tertulijanovog pakla. Ali, Platon je ograničio svoju beskraju muku zlih samo na ”nekolicinu” ”neizlečivih” grešnika. On je smatrao da je većina ”popravljiva”, ”izlečiva”. Za tu većinu pripremljeno je čistilište, jezero bede, u koje će ići većina duša i iz kojega će posle perioda stradanja biti oslobođene i obnovljene. Čak i u tartaru, koji je predviđen za neizlečive, neki će se očistiti i izaći iz njega kada budu potpuno očišćeni.

Na taj način Platonova filozofija nametnula je dve ideje: Tertulijanovo učenje o večnom mučenju zlih u paklu i Origenovo učenje o konačnom spasenju svih grešnika, uključujući i Sotonu.

Oba ova zastranjivanja proistekla su iz odbacivanja jasnih biblijskih istina. Oba su rezultat uticaja neznabožačke filozofije.

Zgrožavajuća slika o Bogu koju je nacrtao Tertulijan sa svojim postulatom o večnom mučenju zlih, stvorila je razumljivo osećanje odbijanja. Kao rezultat ove reakcije, četvrt stoleća kasnije javlja se Origen da to učenje suzbije sa svojom protivteorijom o sveopštoj restauraciji ili obnovi. Dok je Tertulijan odredio nepokajanom grešniku večno mučenje u paklu, Origen je sada pakao pretvorio u ogromno čistilište u kome će se grešnici očistiti, pa i demoni, i na kraju će svi biti spasoni i uživace večnu radost u Božjoj prisutnosti.

Kako je Origen došao do ideje o večnom spasenju svih grešnika?

On je tvrdio da mali broj ”neizlečivih” ili ”nepopravljivih” kojima Platon dosuđuje večne muke u tartaru, nisu, u stvari, ”neizlečivi” i ”nepopravljivi”. Tako je neznabožačka filozofija zapravo snabdela Origena idejom o opštoj obnovi ili spasenju svih grešnika. Ali kao hrišćanski učitelj morao je da dokaže da je to i biblijska nauka. Međutim, Biblija jasno uči da će zli biti uništeni, njih čeka druga smrt; samo pravedni će naslediti besmrtnost (Jezekilj 18,21-23.30-32; Otkrivenje 20, 12-15). Da bi jasno otklonio značenje biblijskih izraza ”umreti”, ”uništiti”, kojima Biblija opisuje sudbinu nepokajanih grešnika, Origen tim izrazima daje preneseno, alegorijsko značenje. Kao što smo već ranije spomenuli, Origen je smatrao da doslovno tumačenje Biblije nije ispravno, već da je ispravno jedino alegorijsko ili mistično tumačenje. Kad Biblija spominje da će grešnik biti uništen ili da će zbog greha umreti, Origen izvrće biblijski smisao tvrdeći da se ova opomena odnosi na grešnikov greh.

Cilj vatre pakla, smatrao je Origen, je da uništi zlo. Zlo je gorivo za pakao. Gnev Božje osvete, učio je Origen, je za očišćenje duše. On se primenjuje vatrom sa ciljem ”isceljenja”. Pakao gori dok zlo ne izgori. Proces koji uništava zlo je proces ”čišćenja” grešnika koji u toku njegovog trajanja postaje sve sličniji Bogu po čijem je obličju bio u početku stvoren, ali je to obličje bilo izbrisano. Kad je proces dovršen, on zauzima svoje mesto u večnoj slavi.

Origenovo učenje vodi čudnim i neobičnim zaključcima. Sudbina grešnika u Bibliji upoređena je sa plevom koju raznosi vetar; s kukoljem koji se sažiže; s nerodnom lozom koja se odseca i spaljuje; s bezvrednim ribama koje se odbacuju; sa kućom koja je sazidana na pesku i koja će sigurno pasti. Prema Origenu, oganj neće spaliti kukolj, već će ga na neki tajanstveni način pretvoriti u pšenicu; nerodna loza biće tajanstvenim ognjem pretvorena u rodnu; bezvredne ribe postaće vredne, a kuća koja se porušila jer je bila sazidana na pesku, opet će se podići iz svojih ruševina i stajaće zauvek. To su apsurdni zaključci koji se mogu izvesti iz Origenovog učenja o tajanstvenom ognju koji spaljuje zlo, a grešnika pretvara u sveca.

I Tertulijanov pakao i Origenov ”tajanstveni oganj” su podjednako lažni, fantastični i kobni za pravu hrišćansku veru, iako na suprotan način. Jedan preti onim što Bog nije nikada dosudio; drugi obećava ono što Bog nije nikada obećao. Oboje je podjednako lažno.

Origen je smelo učio o duhovnom očišćenju svih grešnika - čišćenje ognjem lične savesti. Tako je ostavio po strani Hrista i Njegovu ulogu u spasenju čoveka. Origenovo očišćenje je proces samoочишćenja, spasenja svojim ispaštanjem, a

ne očišćenje Hristovom žrtvom i posredovanjem za nas u nebeskoj Svetinji.

Origen je ne samo pogrešno prikazao čoveka i njegovu sudbinu, već je svojim alegorijskim i mističnim tumačenjem izvrnuo pravi smisao svih važnih biblijskih istina. Tako, npr, Biblija uči da će Hristos po drugi put doći u sili i slavi, vidljiv svakom oku, na nebeskim oblacima. Origen uči da Hristos "svaki dan" dolazi na "proročkom oblaku" svakom verniku. On upoređuje s decom one koji naivno smatraju da će Hristos doći lično i vidljivo.

Tako je Origen lokalizovao i individualizovao i biblijsku nauku o kraju sveta. Po Origenu kad Hristos uđe u dušu, tada za nju nastaje svršetak sveta, jer je svet izgubio vlast nad dušom.

Origen je odbacio i doslovno vaskrsenje vernih tvrdeći da čovek vaskrsava kad ga Hristov Duh podigne u novi život.

Nema takoreći nijedne biblijske istine kojoj Origen nije promenio smisao svojim fantastičnim i alegorijskim tumačenjem. Zato jedan istoričar s pravom kaže: "Nijedan čovek nije nanio Hristovoj crkvi više štete od Origena koji je uveo svoj složeni sistem fantastičnog tumačenja kojim je kroz mnoga stoeća zamračio svetlost Biblije."

Origenova nauka o opštoj restauraciji i spase-nju svih grešnika zadobila je znatan broj pristalica, naročito na istoku. Među ove spadaju Gregorije Taumaturg, biskup u Novoj Cezareji, istoričar Euzebij Cezarejski, Bazil Cezarejski, Grgur iz Nise, Diodor Tarski, Teodor iz Mopsuestije, i dr.

Međutim, Tertulijanovo učenje o večnim mukama zlih u paklu, poduprto naročito Avgustinovim učenjem i njegovim uticajem, postalo je u srednjem veku dominantno. Tek u srednjem veku i kasnije počinju opet da se javljaju zastupnici istinske biblijske nauke o uslovjenoj besmrtnosti duše.

AVGUSTINOV UTICAJ OSIGURAVA PREVLAST NAUKE O UROĐENOJ BESMRTNOSTI DUŠE

U istoriji afričke crkve, gde u trećem veku zauzimaju vidno mesto Tertulijan i Kiprijan, u četvrtom veku se ovde pojavljuje najslavniji učitelj latinske crkve - Avgustin.

Avgustin (Aurelius Augustinus; 354-430) ro-dio se u Tagasti, kraj Kartage. Otac mu je bio nez-nabožac, a majka pobožna hrišćanka. Ona se tru-dila da svog sina vaspita u veri, ali u početku nije videla od svog truda mnogo uspeha. Završivši školovanje u Madauri i Kartagi, postao je profesor retorike. Predavao je u Kartagi, Rimu i Milanu. U Milanu je prihvatio hrišćansku veru i doživeo obraćenje zahvaljujući propovedima milanskog biskupa Ambrozija. Ovo iskustvo je promenilo tok njegovog života - od svetovnog čoveka postao je

sveštenik, a 395. godine izabran za biskupa grada Hipona. Tu službu vršio je trideset i pet godina.

Avgustin je živio u veoma burnom vremenu kada su Zapadni Goti pod Alarikom 410. godine zauzeli i opljačkali Rim. Mnogi hrišćani tada su mislili da je došao kraj sveta. Međutim, nezna-bošci su smatrali pad Rima kao kaznu bogova, ko-ji se svete zato što je Rim napustio neznaboštvo. Da bi utešio hrišćane i suzbio glasove neznaboža-ca, Avgustin je napisao svoje najpoznatije delo "Božji grad".

"Božji grad" je najrazrađenija i najsmelija filo-zofija istorije koja je ikada napisana. Za Avgus-tina istorija je sukob između zemaljskog "grada" ili carstva i "Božjeg grada" ili carstva - Crkve. To je veličanstvena drama koja se završava konač-nim trijumfom Crkve.

Avgustin je verovao u nepogrešivi sistem na-uke, koji se temelji na autoritetu. To ga je pod-staklo da sam od filozofa postane teolog. Kao teolog prihvatio je alegorijsku metodu tumačenja Biblije što ga je odvelo u mnoge zablude.

Što se tiče tumačenja proročanstava, on na-pušta ranija crkvena tumačenja. Preterano uzvi-suje Crkvu kao ispunjenje obećanog Božjeg carst-va. Sadašnja crkva je Hristovo carstvo, uči Avgus-tin.

Hiljadugodišnje carstvo - milenijum - o kome govori Otkrivenje 20. poglavlje, počinje, po Avgustinovom tumačenju, sa prvim Hristovim do-laskom i traje sve do drugog Hristovog dolaska. Sotona je već svezan i sveti su već zauzeli carst-vo i vladaju s Hristom za vreme ovih "hiljadu go-dina".

Prvo vaskrsenje, o kome je reč u istom pog-lavlju Jovanovog Otkrivenja, znači "duhovno vas-krsenje", dok će se "telesno vaskrsenje" zbiti na kraju milenijuma, prema Avgustinu.

Danilovo proročanstvo o kamenu koji će uda-riti u lik u sarti ga i posle će od njega postati gora (Danilo 2,34.35), koja će ispuniti svu Zemlju znači - po Avgustinovom tumačenju - pojavljivanje hriš-ćanske crkve i njeno širenje po celome svetu, a ne drugi Hristov dolazak i uspostavljanje Hristovog večnog carstva. Crkva će dovesti sve ljude u pokornost Hristu. To je borbeni koncept, koji će promepiti čitav tok teološke misli.

Što se tiče čovekove prirode i sudbine, Avgus-tin je bio najmoćniji i najuticajniji eksponent op-šte urođene besmrtnosti ljudske duše i njene ne-uništivosti. On nastavlja Tertulijanovo učenje o večnim mukama zlih u paklu. Njegov pogled se temelji na kontradikciji da "smrt" znači beskrajni život. On je pobrkao "večni gubitak života" sa "večnim životom gubitka".

Avgustinova zablude je u tome što nije pravio razliku o "zlu za vreme" od "zla za večnost". Zlo je privremeno, prolazno, dok Avgustin uči da će

zlo, pored dobra, večno trajati. To nije ništa drugo nego persijski dualizam.

Vreme je relativno kratak period između dve večnosti - večnosti prošlosti i večnosti koja će tek doći, s pobedom dobra kao konačnog kraja i cilja svemu. U toj budućoj večnosti koja neće imati kraja, neće biti nepokajanih grešnika. Origen je učio da će se i oni "očistiti" tajanstvenim ognjem i na kraju spasiti, dok ih Tertulijan i Avgustin drže u večnom paklu. Tertulijanovo i Avgustinovo gledište preovladavalo je u srednjem veku.

Odakle Avgustinu nauka o urođenoj besmrtnosti ljudske duše i o logičnoj posledici tog učenja - večnom mučenju zlih u ognju pakla?

Ovo učenje je Avgustin doneo sa sobom iz spekulacija grčke filozofije, koje je prihvatio dok još nije bio hrišćanin. Još pre svoga obraćenja Avgustin je pisao o urođenoj besmrtnosti ljudske duše, što potvrđuje da je prihvatio taj Platonov postulat kao svoj sistem verovanja.

U petom veku Avgustinov uticaj je bio tako moćan da je osigurao za sva kasnija stoleća, naročito na zapadu, prevlast nauke o urođenoj besmrtnosti duše, a s time i večni život grešnika u beskrajnim mukama pakla. U toku stotina godina javljaće se samo sporadični glasovi neslaganja s tom naukom. Ali promena će ipak doći.

U toku srednjeg veka Avgustinova i Tertulijanova nauka o urođenoj besmrtnosti ljudske duše i o večnim mukama zlih bila je u prevlasti. Nauka o uslovnoj besmrtnosti koju su zastupali apostolski oci, apologete Justin Martir i Irenej, a kasnije Arnob i Laktancije, bila je anatemisana, a njeni zastupnici progonjeni.

Ali istina je nepobediva. Ona će opet biti uzdignuta. Prava spoznaja o čovekovoj prirodi i sudbini koja se temelji na Božjoj reči, a ne na neznabožačkoj filozofiji, opet će doći do svog izražaja i doneti svoju žetvu.

BOŽJI PRAZNICI

PREGLED PROLEĆNIH PRAZNIKA

Ljudi u svetu oduvek su proslavljali praznike. Gdegod da se krene, nema naroda, čak i među najprimitivnijim ljudima, koji nema svoje posebne dane naročitih proslava. Praznici su često puta sećanje na značajne političke događaje; nekada oni obeležavaju datume rođenja nacionalnih heroja; i najčešće, praznici su jednostavno uspostavljeni da obeležavaju religiozna verovanja i praznoverja. Širom sveta, hiljade praznika obeleži se svake godine.

Suprotno od toga, večni Bog je uspostavio samo sedam praznika. Iako nije neumesno za ljude da uspostavljaju dane posebnih proslava, njihov značaj se ne može uporediti sa važnošću sedam praznika uspostavljenih od strane Boga. Ovih sedam praznika je opisano u Bibliji, i u Starom i u Novom zavetu. Međutim, samo na jednom mestu, u 23. poglavlju 3. Knjige Mojsijeve, svih sedam praznika je nabrojano po hronološkom redu.

Ovih sedam praznika su nazvani "praznici Gospodnji". Ovaj izraz ukazuje da su ovi praznici *Božji praznici* - oni pripadaju Njemu - suprotno od ljudskih praznika. Oni su, sasvim doslovno, "praznici Gospodnji" (3. Mojsijeva 23,4). I jedino pod Njegovim uslovima i uz Njegovo prisustvo čovek može učestvovati u njima i imati korist od njih.

Jevrejska reč prevedena sa "praznici" znači *određeno vreme*. Radi se o tome da period i vreme svakog od ovih praznika je precizno određeno od strane Boga. Svaki od njih je deo sveobuhvatne celine. Zajedno, oni iznose priču. Ovi praznici takođe su nazvani "sveti skupovi"; to jest, oni su namenjeni da budu vreme susreta Boga i čoveka u "svete svrhe". Pošto ovih sedam Božjih praznika predstavljaju "određeno vreme" za "svete svrhe", oni nose u sebi veliku svetost.

Treba istaći više važnih stavki u pogledu ovih praznika.

Prvo, ovih sedam praznika Gospodnjih bilo je dato jevrejskom narodu. Jevrejski narod je od Boga izabran narod.

Drugo, ovih sedam praznika je povezano sa prolećnim i jesenjim poljoprivrednim sezonama u nekadašnjem Izrailju. Kada su praznici bili uspostavljeni, Izrailj je uveliko bio poljoprivredni narod. Tako je ova poljoprivredna karakteristika praznika ostala do današnjih dana.

Treće, vreme održavanja ovih sedam praznika zasnovano je po jevrejskom (biblijskom) lunarnom (mesečnom) kalendaru od oko 354 dana.

Periodično (7 puta tokom svakih 19 godina), savremeni jevrejski kalendar ima i 13. mesec koji se dodaje najkraćim godinama. Kada se to ne bi radilo, zimski meseci biblijskog kalendara bi uskoro dospeli u leto, a letnji meseci u zimu. Zbog svega toga, ovi praznici ne padaju u isti dan po gregorijanskom kalendaru (kalendar koji se danas najviše koristi) svake godine.

Četvrto i najvažnije, ovih sedam praznika označavaju period, vreme i značaj glavnih događaja u Božjem Planu Spasenja. Oni počinju na Golgoti gde je Isus dobrovoljno dao sebe za grehe sveta (Pasha), a vrhunac se u uspostavljanju Mesijinog Carstva prilikom Mesijinog drugog dolaska (Senice). Nijedna napisana knjiga, nijedan izokrenuti test i nijedna lažna izjava, ne mogu ugroziti ove određene praznike koji opisuju posebne događaje iz života Mesije. ("Mesija" u ovom slučaju znači "Spasitelj sveta", a u doslovnom prevodu znači "Pomazanik", "Onaj koji je određen od Boga".)

Peto, zbog duhovnih realnosti na koje praznici jasno ukazuju i koji se ispunjavaju u Mesiji, svi ljudi, bilo gde, nalaze se u povoljnom položaju. Celo čovečanstvo je pozvano da se susretne sa Bogom i da primi blagoslove u pogledu onoga na šta ovih sedam praznika nepogrešivo ukazuju. Odbaciti ovaj jedinstveni i milostivi poziv predstavlja veliki propust.

Šesto, učešće ne-Jevreja u blagoslovima vezanim za Božje praznike određene za Izrailj ne predstavlja iznenađenje. Ono je u skladu sa Božjim savezom sa patrijarhom Avramom, u kojem je centralna odredba: "I blagosloviće se u semenu tvom svi narodi na zemlji" (1. Mojsijeva 22,18). Sam Mesija je učio: "Spasenje dolazi od Jevreja" (Jovan 4,22). Izrailj i Crkva su jasni entiteti sa jasnim obećanjima. Međutim, svaki blagoslov koji prava Crkva danas uživa i svaka nada koju ona očekuje, dolazi od Avrama, Davida i Novog zaveta koji je Bog učinio sa Izrailjom. Postoji posebna veza između Izrailja i Crkve. Dakle, nigde se ne kaže da ne-Jevreji ne mogu učestvovati u blagoslovima koji su omogućeni kroz Mesiju i na koje ukazuju praznici.

Nemoguće je naći temu kojoj bi čovek mogao posvetiti pažnju, a koja je uzvišenija i važnija nego sedam Božjih praznika. Dozvolite da kažemo još jednom, vezano za njihovu važnu poruku: Ovih sedam praznika opisuju celokupni Plan Spasenja Mesije.

"Sedam" je biblijski broj savršenstva i punine. Kada je stvarao svet, Bog se odmorio sedmog dana. On se nije odmarao zbog umora - Onaj ko je svemoćan ne može da se umori. U stvari, Bog se odmorio u smislu *završenja* i *zadovoljenja*. Ono što je Bog stvorio bilo je *dobro* i *odgovarajuće* - ništa više nije bilo potrebno. Dakle, On se odmorio sedmog dana.

Sedmog dana u sedmici, deca Izrailja su proslavljala Šabat, po uzoru na odmor nakon Božjeg stvaranja. Oni su se odmarali od svih svojih aktivnosti (2. Mojsijeva 16,23.30).

Sedmi mesec u godini je, prema Bibliji, naročito svet. Tog meseca se proslavljaju sva tri jesenja praznika (3. Mojsijeva 23,24.27.34).

Narodu Izrailja bilo je zapovedeno da se uzdržava od obrađivanja zemlje svake sedme godine - dopuštajući zemlji da se odmori (3. Mojsijeva 25,4).

Sedam puta sedam godina bilo je brojano (49 godina), i onda je sledeća godina (pedeseta) bila Jubilarna godina u kojoj su svi dugovi bili oprošteni i svi robovi bili oslobođeni (3. Mojsijeva 25,8-12).

Sedam puta sedam godina bilo je "određeno" jevrejskom narodu, period tokom koga će Bog dovesti do kraja svoj Plan Spasenja (Danilo 9,24-27).

Knjiga Otkrivenje opisuje korišćenje ovog broja. Ona koristi broj *sedam* više od 40 puta. Značajno je da se ova knjiga zasniva na sedam pečata, sedam truba i sedam zala (Otkrivenje 5,1.5; 6; 8-9; 11,15-19; 15-16).

Sedam praznika Gospodnjih predstavljaju tako Njegova "određena vremena" tokom kojih On želi da se sretne sa čovekom u svete svrhe. Kada se komplementiraju, sedam praznika će dovesti do perioda trijumfalnog završetka i ulaska u "Zlatno Doba" koje sledi. Tokom tog perioda, svaki čovek će moći da sedi ispod svog vlastitog drveta (Mihej 4,4). Taj koncept nema nameru da ukaže na dosađivanje ili odsustvo kreativnosti i aktivnosti, već na dovršenje i ispunjenje. U te dane, svaka dobra stvar koju srce može da poželi biće dostupna.

Četiri od sedam praznika odigravaju se tokom proleća. Ispunjenje tih praznika, ako bi se poslužili govornim izrazom da naglasimo istinu, je "gotova stvar". Time se želi reći da događaji četiri prolećna Božja praznika predstavljaju tipologiju u jevrejskoj Bibliji koja je ispunjena u Mesiji. U tom smislu, neko se može vratiti unazad i analizirati ih. Oni su istorija. Oni su se desili pre skoro dve hiljade godina. Njihova duhovna korist, međutim, nastavlja se sve do današnjih dana.

Poslednja tri praznika se odigravaju na jesen tokom kratkog perioda unutar biblijskog meseca Tišrija (septembar/oktobar). Kao što prva četiri

praznika opisuju događaje povezane sa Mesijinim prvim dolaskom, ova poslednja tri praznika opisuju događaje vezane za Mesijin drugi dolazak. Ma da su ovi događaji još uvek budućnost, u terminima doslovnog ispunjenja, biblijska religija se danas može zasnivati u svetlu njihovih budućih blagoslova. Ovi poslednji praznici formiraju osnovu za ono što Biblija naziva "blaženom nadom" (Titu 2,13).

Četiri prolećna praznika, kojim se ovo poglavlje bavi, sumirana su u kratkom izveštaju od 19 stihova Biblije (3. Mojsijeva 23,4-22).

Praznik Pashe

Prvi "praznik Gospodnji" je *Pasha* (3. Mojsijeva 23,5). To je temeljni praznik. Šest praznika koji mu slede zasnovani su na njemu.

Pasha se odvija tokom proleća, 14. dana biblijskog meseca Nisana (mart/april). Na isti način kao što fakulteti imaju akademske godine, a preduzeća finansijske godine, sa mesecom tokom koga se odvija Pasha započinje religiozna godina za Izrailj.

Iako Jevreji proslavljaju Pashu svake godine od vremena Mojsija; u stvarnosti, postojala je samo jedna Pasha. Ona se desila pre skoro 3500 godina u Egiptu. Ona se tu odigrala, i u to vreme je jagnje bilo žrtvovano, a njegovom krvlju su namazana oba dovratka i gornji prag vrata na kućama. Kada je to učinjeno u veri i poslušnosti Božjoj zapovesti, tada je kuća bila "mimoidena" i život prvenca bio je pošteđen. Sva naredna dešavanja tokom vekova bila su uspomena na ovu prvu Pashu.

Na potpuno isti način, samo jedanput se dogodilo da je telo Mesije bilo raspeto i Njegova krv bila prolivena na krstu Golgote za grehe sveta. Večera Gospodnja se danas upražnjava kao uspomena na ovaj izuzetan događaj.

Događaji koji su doveli do Pashe su među najdramatičnijim u celoj Bibliji.

Deca Izrailja su bila robovi u Egiptu. Faraon je bio surovi tiranin. Većina Jevreja je izgubilo nadu. To je bilo vreme u istoriji kada je Bog govorio sa Mojsijem iz gorućeg žbuna. To je bilo područje pustinje - žbunje je bilo suvo i beživotno. Sve što je prirodno i normalno, ukazivalo je na brzo sagorevanje ovog žbuna. Ali to nije bio slučaj. Žbun je goreo, ali nije sagorevao (2. Mojsijeva 3,2). Ne bez razloga, dakle, Mojsije se okrenuo nazad da vidi ovaj neobični događaj. A iz samog žbuna, Bog je govorio svome sluzi.

Ovaj grm koji je goreo predstavljao je Izrailj. Tokom vekova, on je imao iskustvo vrućeg plamena sotonskog gneva, često manifestovanog u formi žestokog antisemitizma - on je goreo, ali nije sagoreo. I kada je Bog govorio Mojsiju iz

ovog gorućeg žbuna, On je govorio o vatrenim iskušenjima Izraela od strane sveta. On sam bio je mesto čuvanja Božje Reči ljudima. Sveti Božji ljudi, koji su govorili nadahnuti Svetim Duhom, bili su Jevreji.

Bog je kazao Mojsiju da je video patnju Svog naroda u Egiptu, da je čuo njihov poziv za pomoć, i da zna za njihove tuge. I sada, On želi da ih oslobodi egipatskog ropstva i odvede ih u Obećanu zemlju (2. Mojsijeva 3,7-8).

U tom trenutku, Jevreji su bili grupa neorganizovanih i neobrazovanih robova. Oni još ništa nisu znali o pisanom zakonu - to će se dogoditi na planini Sinaj. Oni su nosili, u svojim nosevima i u svojoj kosi, mulj egipatskih močvara. Nije postojalo ništa prirodno lepo u toj grupi zapuštenih robova koji su tokom godina imali sve, ali su zaboravili svog Boga. Neugledni bogovi, bogovi stvoreni u ljudskom umu i oblikovani ljudskim rukama od drveta i kamena, bili su predmet njihovog obožavanja. Nakon svega, sinovi Jakovljevi nisu bili verni svom Bogu.

Može se ustvrditi da Bog njima nije bio ništa dužan, da On nije bio čovekov dužnik. Ali, On je bio Bog Avramov, Isakov i Jakovljev, i njima je On svečano obećao da će njihovog semena biti kao peska morskog i kao zvezda nebeskih - da se neće moći izbrojati. Bog je Onaj koji drži zavet. Ono što Njegova usta kažu, desnica Njegove sile izvršava. Dakle, Jevreji, iako su izgledali neviđavni i nepoželjni u tom momentu, oni su još uvek bili "Njegov narod". On je bio svestan njihove patnje, i prema Njegovom proračunu, došlo je vreme za njih da se "spakuju i odu kući" nakon više od 400 godina u Egiptu.

Večni Bog je bio na delu. On je otvrdnuo srce faraonu tako da nije hteo da pusti Izrailjce da idu. A onda, nesreća za nesrećom bila je upućena sa smrtonosnom tačnošću na idolopokloničku zemlju Egipta. Svaka od tih nesreća bila je usmerena protiv egipatskog božanstva, sve dok, na kraju, prvenac u svakom domu Egipta nije poginuo tamo gde jagnje nije bilo zaklano i gde njegova krv nije bila upotrebljena. Nesreća je zahvatila čak i palatu samog faraona. I dok je faraon Egipta bio obožavan kao bog, božji sin je umro.

Konačno, u oćajanju, faraon je pristao da pusti Izrailjce da idu. Pod Mojsijem, slugom Božjim, procenjuje se da je više od milion robova, sa svim svojim imanjem, prošlo pored egipatskih sfingi i uputilo se u pustinju. Kakva je to bila scena! Kakva nelogičnost za današnje ljudsko shvaćanje! Milion oslobođenih robova maršira daleko u pustinju. Drugačije od većine starih gradova, ovde nije postojao veliki zid koji je okružavao Egipat. Nijedan nije ni bio potreban. Negostoljubiva pustinja obezbeđivala je najbolju zaštitu. A tu su bili Jevreji, koji su išli pravo u nju - ljudi, žene,

deca i stoka. Voda, hrana, sklonište, odeća - odakle će doći ove najosnovnije stvari? Ovi Jevreji, znali su malo o tome gde idu ili kako će se tamo snaći. Međutim, Mojsije je znao Onoga koji ih je vodio. Oni su prošli Crveno More, oni su hodali kroz pustinju 40 godina, i konačno, pod Isusom Navinom, oni su ušli u obećanu zemlju.

Od mnogo reči koje bi mogle opisati šta se to desilo u Egiptu pre 3.500 godina, nijedna se ne uklapa bolje ili nije adekvatnija od jedne reči - *otkup*. Događaji su bili stvarni, istinska čuda - sve je bilo učinjeno od strane jevrejskog Boga, koji je bio veći od svih bogova Egipta.

Taj raznoliki skup robova bio je *otkupljen* tako da su mogli da se poklone i služe pravom i živom Bogu. Ali, takvo otkupljenje nije bilo bez cene. Krv se morala prolići da bi se obezbedilo njihovo otkupljenje.

Sva ona jagnjad žrtvovana u Egiptu (jedno po vratima) ukazivala su na pravo Jagnje Božje koje je preuzelo grehe sveta (Jovan 1,29). Pišući Korinćanima, apostol Pavle naglašava da za sva vremena "Hristos, naša Pasha, zakla se za nas" (1. Korinćanima 5,7).

Praznik Beskvasnih hlebova

Bog je uspostavio još jedan praznik koji počinje skoro odmah nakon Pashe, 14. dana biblijskog meseca Nisana. On se zove "Praznik Beskvasnih hlebova". On traje sedam dana. Prve noći, i ponovo sedme, bilo je vreme susreta (skupa) između Boga i ljudi. Pošto su ova dva praznika blisko povezana, Pasha i Beskvasni hlebovi, u prošlom vremenu su svetkovani kao jedan praznik od strane jevrejskog naroda.

U Bibliji, kvasac simbolizuje greh ili zlo. On je agens koji uzrokuje vrenje. Gospod je rekao svojim učenicima: "Čuvajte se kvasca (pogrešne nauke) farisejskog" (Matej 16,6; Marko 8,15). I apostol Pavle upozorava crkvu u Korintu, u pogledu pojave greha u njihovoj sredini: "Malo kvasca svo testo ukiseli" (1. Korinćanima 5,6). Ako ga zadržimo, greh će se proširiti i inficirati sve.

Mesija je bio žrtvovan na Pashu. Za Njegove rimske egzekutore, biblijski sveti dan nije predstavljao barijeru za izvršenje podlog zadatka (Matej 26,5). On je skinut sa krsta, i u skladu sa jevrejskim običajem, sahranjen što je pre bilo moguće. Njegovo telo je bilo položeno u iskopanu grobnicu - grobnicu Josifa iz Arimateje. Ali, suprotno od svih drugih leševa, Njegovo telo se nije raspalo u grobu. Nije bilo razgradnje Njegovog tela. Njegovo telo je bilo oslobođeno Božje izjave da je čovek nastao od praha zemaljskog i da će se u prah vratiti (1. Mojsijeva 3,19). Ovu istinu nije mogla da ugrozi nikakva straža. I sam Mesija nam je omogućio da to saznamo u svom razgovoru

ru sa Ocem: "Jer nećeš ostaviti dušu moju u grobu (šeolu), niti ćeš dati da svetac tvoj vidi truljenje" (Dela 2,27; Psalam 16,10).

Ako Pasha govori o smrti Gospodnjoj na Golgoti - a ona to čini, glasno i jasno - Praznik Beskvasnih hlebova objavljuje da će On biti bez greha (kvasca) i da Njegovo fizičko telo neće pretrpeti destrukciju usled smrti dok bude u grobu.

Praznik Prvina

Treći praznik se odvija prvog dana nakon Šabata, tokom sedmodnevnog Praznika Beskvasnih hlebova. On se zove "Praznik Prvina". Pasha se odvija 14. Nisana; prvi dan "Praznika beskvasnih hlebova" se odvija 15. Nisana, a "Praznik Prvina", prema biblijskom računanju, odvija se odmah zatim, nakon Šabata, u prvi dan sedmice, tokom biblijskog meseca Nisana.

Žetva ječma - prvog useva koji se seje u zimu - je sada, u proleće, u pripremi, jer je ječam počeo da sazreva. Prvi snop (prvine) od žetve se žanje, i uz brižljivo propisanu i preciznu ceremoniju, iznosi se pred Gospoda. Božje prihvatanje prvina jeste "kapara", ili obećanje, sa Njegove strane, po pitanju cele žetve. Ono što je značajno kod Praznika Prvina, kao i kod ostalih praznika, jeste da ne postoji mogućnost za sumnju ili špekulaciju.

Pišući crkvi u Korintu, apostol Pavle je smatrao neophodnim da ispravi glavnu doktrinalnu grešku koja se uvukla u ovu grupu religioznih ljudi. Neki od njih su bili zaraženi opasnim virusom prvoga veka poznatim kao "gnosticizam". Između ostalih stvari, ovaj filozofski pravac je smatrao da je materijalni univerzum sam po sebi zao. Iz toga sledi, ako će ljudi fizički ustati iz groba, prema gnosticizmu, rezultat će biti zlo telo. Zbog tog učenja, neki u crkvi su počeli da odbacuju koncept fizičkog vaskrsenja. Oni su verovali u uslovnu besmrtnost duše, ali ne i u fizičko vaskrsenje tela. Apostol Pavle je požurio da "problem saseče u korenu". On je napisao religioznim ljudima u Korintu: "A ako se o Hristu propoveda da je ustao iz mrtvih, kako govore neki među vama da nema vaskrsenja mrtvih?" (1. Korinćanima 15,12) Negiranje koncepta fizičkog vaskrsenja predstavlja negiranje fizičkog vaskrsenja Isusa Hrista. Logično, ne može se prihvatiti ovo drugo bez onog prvog.

Negiranje fizičkog vaskrsenja značilo je nizi-
vanje apostola Pavla lažljivcem, jer ih je on učio da je Mesija telom ustao iz groba. Pavle je Korinćanima napisao: "Jer vam najpre predadoh što i primih, da je Hristos umro za naše grehe, po Pismu. I da bi ukopan, i da usta treći dan, po Pismu" (1. Korinćanima 15,3-4).

Negiranje fizičkog vaskrsenja Mesije značilo je odricanje njihove vere. Pavle kaže: "A ako Hristos ne usta, uzalud propovedanje naše, a uzalud i vera vaša" (1. Korinćanima 15,14).

Negiranje fizičkog vaskrsenja Mesije značilo je predavanje bližnjih, koji su umrli u Hristu, većnoj osudi. Pavle kaže: "Dakle, i oni koji pomreše u Hristu, izgiboše" (1. Korinćanima 15,18).

Negiranje fizičkog vaskrsenja Mesije značilo je predavanje ljudi patnji. Pavle upozorava: "I ako se samo u ovom životu uzdamo u Hrista, najnesrećniji smo od svih ljudi" (1. Korinćanima 15,19).

Koristeći jasnu logiku, Pavle je opovrgao njihovo negiranje fizičkog vaskrsenja koristeći njihovu vlastitu argumentaciju.

Stav Korinćana je bio: "Nema fizičkog vaskrsenja."

Pavlov opravdani zaključak je bio: "Onda Mesija nije vaskrsao."

Tragična posledica njihovog stava, kada bi bio ispravan, bio bi ovaj neizbežni zaključak: Pavle je lažljivac, njihova vera je uzaludna, njihovi bližnji koji su umrli u Hristu su izgubljeni, i oni su najnesrećniji od svih ljudi. Na sreću, njihov stav nije bio ispravan.

Koristeći jednu reč, Pavle kreće iz dubine beznađa (gde ih je negiranje fizičkog vaskrsenja nepogrešivo odvelo) do visina sigurne nade i radosti. Ta jedna reč jeste "ali". Pavle piše: "Ali Hristos usta iz mrtvih" (1. Korinćanima 15,20). Apostol Pavle je voleo da koristi taj izraz "ali" ili "a". On ih je koristio ne manje nego 18 puta u Novom zavetu (1. Korinćanima 12,18.20; 15,20; 2. Korinćanima 8,22; 12,6; Galatima 4,9; Efescima 2,13; 5,8; Filibljanima 2,12; Kološanima 1,26; 3,8; 2. Timotiju 1,10; Filimonu 11; Jevrejima 2,8; 8,6; 9,26; 11,16; 12,26). Kada je to činio, on ih je često koristio kao ekvivalent vojničkim izrazima, "Na levo krug!" ili "Napred marš!" On kao da je hteo da kaže: "Okrenite se za 180 stepeni!"

Na primer, crkvi u Efesu Pavle je pisao: "Da bijaste u ono vreme bez Hrista, odvojeni od društva Izrailjeva, i bez udela u zavetima obećanja, nadu ne imajući, i bezbožni na svetu. **A** sad u Hristu Isusu, vi koji ste nekada bili daleko, blizu postadoste krvlju Hristovom" (Efescima 2,12-13). I ponovo: "Jer bijaste nekad tama, **a** sad ste videle u Gospodu: kao deca videla živite" (Efescima 5,8). I Filibljanima on je pisao: "Tako ljubazni moji, kao što me svagda slušaste, ne samo kad sam kod vas, **a** sad mnogo više kad nisam kod vas, gradite spasenje svoje sa strahom i drhtanjem" (Filibljanima 2,12).

Neki su tvrdili da nema fizičkog vaskrsenja nakon smrti. Onda, logično, Mesija nije vaskrsao. Krajnji rezultat takvog shvatanja jeste beznađe i očaj. Pavlov trijumfalni odgovor je bio: "Ali Hristos usta iz mrtvih, i bi *prvina* onima koji umreše"

(1. Korinćanima 15,20). Pavle je imao na umu prvi snop (prvinu) od žetve ječma (3. Mojsijeva 23, 10). Kada je Bog prihvatao prvine, one su postale *zalog* ili *garancija* da će i ostatak useva biti požnjeven. Sam Hristos je "prvina" (1. Korinćanima 15,23). I u Starom i u Novom zavetu, postojali su ljudi koje je Bog digao iz mrtvih (1. Carevima 17,17-23; 2. Carevima 4,18-37; Luka 8,54-55; Jovan 11,43-44). Tokom vremena, međutim, oni su ponovo umrli. Hristos je bio prvi koji je vaskrsnut iz groba i nikada nije ponovo umro. On sam je "prvina".

Praznik Pashe govori o Mesijinoj smrti u simbolu žrtvenog jagnjeta za otkup.

Praznik Beskvasnih hlebova ukazuje da će On biti bez greha i da Njegovo telo neće istrunuti u grobu.

Praznih Prvina objavljuje da se smrt ne može odupreti svom Protivniku (Hristu).

Praznik Sedmica

Četvrti praznik je poznat kao *Šavuot* (na hebrejskom jeziku) ili "Sedmice". On je nazvan "Praznik Sedmica" zato što je Bog rekao sinovima Izrailjevim da treba da izbroje sedam sedmica od Prvina (3. Mojsijeva 23,15; 5. Mojsijeva 16,9), a onda, "dan posle", treba da proslave ovaj četvrti praznik (3. Mojsijeva 23,16). Sedam sedmica predstavlja 49 dana. Dodavanjem još jednog dana ("dan posle"), dobija se ukupno 50 dana. Ovaj četvrti praznik odigravao se tačno pedesetog dana nakon Prvina (Mesijinog vaskrsenja). Ovaj praznik se takođe zove "Pentakost" (Dela 2,1) - što znači "pedesetnica".

Ovom prilikom, sinovi Izrailjevi nisu jednostavno unosili samo prvine od pšenične žetve u Hram (kao što su to činili sa prvinama ječma na Praznik Prvina), već i dva hleba. Ta dva hleba su bila ispečena od belog brašna i sa kvascem.

Pedeseti dan, dva hleba, kvasac - šta to sve znači? Ukratko, to je sve ukazivalo na silazak Svetog Duha. Sin Božji je ustao iz groba na Prvine. On je onda proveo 40 dana sa svojim učenicima u službi nakon vaskrsenja (Dela 1,3). On ih je informisao da je potrebno da On ode ka svom Ocu (da bi bila primljena Njegova žrtva za sve ljude), ali da ih neće ostaviti. On će im poslati svog Svetog Duha koji će biti sa njima da im pomogne u Njegovom odsustvu (Jovan 14,16-17).

Njima je zapovedeno da *čekaju* u Jerusalmu dok On ne dođe (Dela 1,4). I oni su čekali kao što im je bilo zapovedeno. Njihovo čekanje nije bilo dugo - samo deset dana. A onda se to dogodilo: Božji Duh se spustio na ove religiozne ljude prvog veka.

Za Praznik Sedmica, dva hleba su bila uneta u Hram. Oni su predstavljali Jevreje i ne-Jevreje,

koji su sada jedno u Hristu, dolaskom Svetog Duha. Pišući religioznim ljudima u Efesu, Pavle kaže: "Jer je On naš mir, On je oba dela sastavio u jedno i razrušio pregradni zid koji ih je rastavljao... da stvarajući mir od te dvojice (Jevreja i ne-Jevreja) načini u sebi jednog novog čoveka" (Efescima 2,14-15).

Postojao je kvasac u ova dva hleba, jer u to vreme je još uvek postojao greh među njima. Gledajući kroz Hrista, Crkva je savršena. Praktično i eksperimentalno, pred njom je još veliki put. Mesija, koji je glava Crkve, bio je bez kvasca. Crkva, koja je telo, još uvek ima kvasca u sebi. Dakle, kvasac je bio uključen u ova dva hleba.

Ispunjenje prolećnih praznika

Praznik Pashe govori o *otkupljenju*. Pashalno Jagnje je žrtvovano za nas.

Praznik Beskvasnih hlebova govori o *posvećenju*. Mesija je bio bez greha i sahranjen je odvojeno. Njegovo telo nije istrunulo u grobu.

Praznik Prvina govori o *vaskrsenju*. Smrt se nije mogla odupreti svom Protivniku. Trećeg dana, Isus je trijumfalno ustao iz groba.

Praznik Sedmica govori o *nastajanju*. Dolaskom Svetog Duha ozvaničen je Novi zavet koji je Mesija uspostavio u Gornjoj Sobi (Matej 26,28-29). Zid razdvajanja između Jevreja i ne-Jevreja bio je uklonjen. Od dvoje, Gospod je načinio jednu Crkvu, koja je Njegovo telo.

Svaki glavni događaj prilikom Mesijinog prvog dolaska odigrao se precizno, na vreme, u skladu sa biblijskim praznicima. Svaki od tri glavna događaja vezana za Njegov drugi dolazak će se, isto tako, odigrati na odgovarajuće biblijske praznike. Ta tri praznika - Trube, Dan očišćenja i Senice - nepogrešivo ukazuju na izbavljenje Crkve i sud nad zlima, spasenje Izrailja i uspostavljanje Mesijinog Carstva.

PREGLED JESENJIH PRAZNIKA

Delo otkupljenja prilikom Mesijinog prvog dolaska, koje četiri prolećna praznika opisuju, predstavlja istoriju. Ljudi se mogu vraćati na te događaje i analizirati istorijske činjenice. Tri jesenja praznika se još nisu ispunila. Oni predviđaju, sa apsolutnom sigurnošću, događaje koji će se desiti. Kao što su se četiri prolećna praznika ispunila doslovno i pravilnim redosledom u vezi sa Mesijinim prvim dolaskom, tri jesenja praznika će se isto tako ispuniti doslovno i pravilnim redosledom u vezi sa Njegovim drugim dolaskom.

Praznik Truba

Praznik Truba je prvi jesenji praznik. On se od strane Jevreja naziva "Roš hašana". *Roš hašana* doslovno znači "početak godine" i posmatra se

kao početak *civilne* godine (u odnosu na *religijsku* godinu koja počinje neposredno pre Pashe) prema zvaničnom jevrejskom kalendaru. Međutim, ovo značenje se nigde ne spominje u Bibliji. Ideja da se Praznik Truba poveže sa jevrejskom Novom godinom nastala je u drugom veku naše ere (ubrzo nakon razorenja Hrama) i više od 1.500 godina nakon njegovog nastanka u vreme Mojsija. Praznik Truba je tako važan za Jevreje, da zajedno sa praznikom *Jom kipur* ("Dan očišćenja") čini ono što judaizam naziva "najsvetiji dani".

Vreme između poslednjeg prolećnog praznika (Sedmice) i prvog jesenjeg praznika (Trube) predstavlja vreme u kojem mi danas živimo.

U biblijskim religioznim ritualima, korišćene su dve vrste truba. Jedna je bila duga i široka, i bila je načinjena od srebra (1. Mojsijeva 10,2). Druga je bila načinjena od ovnujskog roga i nazivana je, od strane Jevreja, *šofar*. To je bio drugi instrument koji je korišćen u službi prilikom Praznika Truba.

Zvuk trube u starom Izrailju imao je dve osnovne funkcije. Prva je bila da poziva na svečane skupove; to jest, trube su trubile kada su sinovi Izrailjevi pozivani u Božje prisustvo (4. Mojsijeva 10,9; Sudije 6; Jeremija 4,19-21). Isus Navin je trubio u trubu prilikom zauzimanja Jerihona (Isus Navin 6,20). Gedeon je duvao u trubu prilikom bitke sa Madijancima (Sudije 7,18). Nemija je naredio da trube treba da trube ako budu napadnuti, dok su gradili porušene zidove Jerusalima (Nemija 4,18).

Proroci Izrailja su više puta govorili o budućem danu kada će Bog direktno intervenisati u ljudskoj istoriji. Oni su nazivali taj dan kao "Dan Gospodnji" (Isaija 13,6-13; Jezekilj 13,3-8; 30,2-3; Joil 1,15; 3,14-16; Amos 5,18-20; Sofonija 1,14 - 2,3; Zaharija 14,1-4; Malahija 4,5-6). Dve glavne stvari su povezane sa Danom Gospodnjim. Prva je oslobođenje pravednih. Druga je sud nad zlima. Prilikom svog dolaska, Mesija će uzeti svoje k sebi, a zatim će suditi svojim neprijateljima. Trubljenje truba predstavlja znak ovih dvaju događaja. U poznatom tekstu iz 1. Solunjanima 4. poglavlja, Bog će doći sa zvukom trube da pozove svoje k sebi; a onda, kao što se vidi u 5. poglavlju, doći će Dan Gospodnji, kada će Njegov gnev biti izliven na zle.

Najprostije rečeno, Praznik Truba - prvi od tri jesenja praznika - opisuje dolazak Mesije da spasi svoj narod i sudi zlima.

Neki se ne slažu sa ovim što je ovde izneto i kažu da su ovi praznici dati samo telesnom Izrailju, a ne Crkvi, i da zato Praznik Truba ne može imati navedeno značenje. Kao odgovor na tu primedbu, izvršićemo analizu koja će nam dati dodatne informacije o ovoj temi:

1. Praznik Pashe bio je dat Izrailju, ali opisuje Mesijinu smrt na Golgoti za grehe sveta. Jasno, njegovo značenje prevazilazi sam Izrailj.

2. Praznik Beskvasnih hlebova bio je dat Izrailju, ali opisuje činjenicu da će Mesija biti bez greha i da Njegovo telo neće istrunuti u grobu. Ponovo je u pitanju osnovno učenje Crkve.

3. Praznik Prvina bio je dat Izrailju. Međutim, on opisuje Gospodnje trijumfalno vaskrsenje. Ono je važno jer je Njegov život garancija da će oni koji stanu na Njegovu stranu takođe biti živi.

4. Praznik Sedmica (Pentakost) bio je dat Izrailju, ali opisuje nastanak Crkve kroz Novi Zavet. Religiozni ljudi i od strane Jevreja i od strane ne-Jevreja postaju jedno u Hristu.

5. Zavet sa Avramom (1. Mojsijeva 12,1-3) bio je zavet učinjen sa ocem jevrejskog naroda, ali on je izvor svih blagoslova koje Crkva poseduje.

6. Zavet sa Davidom (2. Samuilova 7,8-16) bio je zavet učinjen sa carem Izrailja, ali predstavlja osnovu Mesijinog povratka kao Sina Davidovog i Lava iz plemena Judina da preuzme svoj zakonit presto kao Car nad carevima i Gospodar nad gospodarima.

7. Novi zavet je bio učinjen sa Izrailjom (Jeremija 1,31; Matej 26,28), ali je Crkva ušla u taj zavet koji se odnosi na spasenje.

8. Božji zakon je bio uspostavljen sa elementima zakona vezanim za biblijsku Pashu i Jevreje, ali predstavlja temelj Crkve.

9. Poziv da se svet upozna sa radosnom veću bio dat jedanaestorici Jevreja (Matej 28,16-20), ali je obično poznat kao "Veliki zadatak Crkve".

10. Crkva je "nazidana na temelju apostola i proroka, gde je kamen od ugla sam Hristos" (Efescima 2,20). Apostoli su bili Jevreji, proroci su bili Jevreji, i Spasitelj je bio Jevrejin. Neki pokušavaju da ovo posebno naglase, kao potvrdu svom stavu o razdvojenosti Izrailja i Crkve, što Biblija nigde ne odobrava.

Izrailj i Crkva su bliski entiteti. Crkva nije Izrailj, a Izrailj je deo Crkve. Postoje obećanja koja su data i jednima i drugima. Potpuno je jasno, međutim, da postoji dodirna veza između Izrailja i Crkve. Svaki blagoslov koji dobija Crkva dolazi od zaveta i obećanja koje je Bog učinio sa Izrailjem. Dakle, nije ništa strano ili neobično da Praznik Truba, koji je Bog dao Izrailju, opisuje spasenje Crkve neposredno pre nego što Bog izlije svoj gnev na Dan Gospodnji.

Možda da pođemo još jedan korak dalje. Praznik Truba se odvija prvog dana biblijskog meseca Tišrija. On započinje sa mladim Mesecom, kada je on vidljiv samo u obliku tankog srpa. Međutim, oblaci mogu da zaklone Mesec i svedoci mladog meseca bili su zavisni od prethodnih dana. Pažljivost je bila važan deo ovog praznika.

Rabini su kasnije dodali i drugi dan ovom prazniku da bi bili sigurni da ga nisu ispustili. Ova potreba za pažljivošću i pripremljenošću u vezi sa Praznikom Truba predstavlja eho onoga što se nalazi u Novom zavetu vezano za Mesijin povratak.

"Stražite dakle, jer ne znate u koji će čas doći Gospod vaš" (Matej 24,42).

"Tako dakle da ne spavamo kao i ostali, nego da pazimo i da budemo trezni" (2. Solunjanima 5,6).

"Čekajući blažena nada i javljanje slave velikoga Boga i Spasa našega Isusa Hrista" (Titu 2, 13).

"Tako će se i Hristos, pošto je jednom prinet na žrtvu da ponese grehe mnogih, drugi put javiti ne zbog greha - na spasenje onima koji ga očekuju" (Jevrejima 9,28).

"Čekajući i želeći da bude skorije dolazak Božijega dana, kojega će se radi nebesa spaliti i ras-kopati, i stihije od vatre rastopiti. Ali čekamo po obećanju Njegovom novo nebo i novu zemlju, gde pravda živi. Zato ljubazni, čekajući ovo starajte se da vas On nađe čiste i prave u miru" (2. Petrova 3,12-14).

Dan očišćenja

Dok se Praznik Truba odvijao prvog dana biblijskog meseca Tišrija, na mlad Mesec, Dan očišćenja se odvijao devet dana kasnije, desetog dana u mesecu. Deset dana od Praznika Truba do Dana očišćenja poznati su kao "dani strahopoštovanja".

Prema jevrejskog tradiciji, tri knjige su otvorene na nebu na Praznik Truba. Jedna je Knjiga života za pravedne. Druga je Knjiga života za nepravedne. Treća je Knjiga života za one između. Ako je čovek bio pravedan, na Praznik Truba njegovo ime je bilo zapisivano u Knjigu života za pravedne. Ako je čovek bio nepravedan, njegovo ime je bilo zapisivano u Knjigu života za nepravedne, i on neće preživeti godinu. Ako se čovek nalazio između, suđenje je odlagano od Praznika Truba do Dana očišćenja. Tokom tog perioda vremena on je imao priliku da se pokaje pre nego što se knjiga zatvori i njegova sudbina zapečati.

Na Praznik Truba započne proces oslobođenja Božjeg naroda, a Božji gnev će se izliti na zemlju. Izlivanje Božjeg gneva će se odigrati tokom relativno kratkog perioda vremena. Prilikom Njegovog fizičkog povratka na zemlju, mnogi Jevreji koji prežive Božje očišćenje zemlje biće spašeni. Prorok Zaharija opisuje taj događaj na sledeći način: "I u taj dan tražiću da istrebim sve narode koji dođu na Jerusalim. I izliću na dom Davidov i na stanovnike Jerusalimske duh milosti i molitava, i pogledaće na Mene kojega probodoše;

i plakaće za njim kao za jedincem, i tužiće za njim kao za prvencem" (Zaharija 12,9-10). I Pavle, u kontekstu verujućeg ostatka među Izrailjem na kraju vremena, piše: "Jer vam, braćo, neću zatajiti tajne ove (da ne budete ponositi), da slepilo Izrailju pade u deo dokle ne uđe neznabožaca koliko treba. I tako će se spasiti sav Izrailj, kao što je napisano: 'Doći će od Siona Izbavitelj i odvratiti bezbožnost od Jakova.'" (Rimljanima 11,25-26)

Ali to neće biti samo Izrailjev Dan očišćenja. Između mnogih nacija na svetu, mnogi pojedinci neće imati žig zverin (Otkrivenje 11,16; 14,9). I kada se Isus Hristos bude vratio na zemlju, mnogi će se pokajati za svoje grehe pre nego što se Knjiga života zauvek zatvori. Gospod je imao na umu i ove ljude u svom poznatom govoru. On je kazao:

"A kad dođe Sin čovečiji u slavi svojoj i svi sveti anđeli sa Njime, onda će sesti na prestolu slave svoje. I sabraće se pred Njim svi narodi, i razlučiće ih između sebe kao pastir što razlučuje ovce od jaraca. I postaviće ovce s desne strane sebi, a jarce s leve. Tada će reći car onima što stoje s desne strane: 'Hodite blagosloveni Oca mojega, primite carstvo koje vam je pripravljeno od postanja sveta.'" (Matej 25,31-34)

To je ono mnoštvo od svih naroda, zajedno sa onim od sinova Jakovljevih, koji će ući u Mesijino Carstvo.

Praznik Senica

Petnaestog dana meseca Tišrija započinje sedmodnevni Praznik Senica. To je sedmi i poslednji praznik. On se obično odvija u oktobru (prema savremenom kalendaru). Jevreji su tada pravili male kolibe ili šatore od pruča kao uspomenu na privremene kuće koje su podizali njihovi praoci tokom putovanja nakon izlaska iz Egipta. Uzorci jesenjih useva bili su okačeni na svakom porodičnom šatoru kao priznanje Božjoj vernosti u brizi za Njegov narod.

Svaki dan Praznika Senica bio je ispunjen važnom svečanošću. Svakog dana, najviši sveštenik u Izrailju (prvosveštenik), u velikoj pratnji sveštenika i desetina hiljada učesnika, išao je od Hrama da bi se kratko zaustavio kod Banje Siloamske. Krčag je bio napunjen vodom, i povorka je nastavila drugim putem prema Hramu. I tu, usred ceremonije, prvosveštenik je izlio vodu iz krčaga na oltar. U Izraelu, kiše obično prestaju u martu, i onda nema kiše skoro sedam meseci. Ako Bog ne obezbedi "ranu" kišu u oktobru i novembru, onda neće biti prolećnih useva, i glad će biti na pragu. Ova ceremonija je, tako, imala nameru da prizove Božje blagoslove za naciju, tako što bi On obezbedio životodavnu vodu.

To je povezano sa Praznikom Senica tako da Jevandjelje po Jovanu beleži ovaj važan događaj. Jovan je napisao: "A u poslednji veliki dan praznika stajaše Isus i vikaše govoreći: 'Ko je žedan neka dođe k meni i pije. Koji me veruje, kao što Pismo reče, iz njegova tela poteći će reke žive vode'" (Jovan 7,37-38). Sin Božji kaže, na najjasniji moguću način, da je On sam izvor života i blagoslova - da On može zadovoljiti svaku potrebu ljudskog srca.

Praznik Senica rečito govori o Mesijinom Carstvu - novom početku bez tragova od posledica greha. Tog dana, zemlja će dobiti svoje novo ruho, sve životinje će biti pitome, armije više neće marširati, svaki čovek će biti na svome i pravda će postati realnost na zemlji.

Četnaest vekova pre rođenja Mesije, sedam praznika je prореčeno, kao tip važnih događaja iz Hristovog života vezanih za otkupljenje. Četiri prolećna praznika su povezana sa Njegovim prvim dolaskom: Njegova smrt je opisana u Pashi; da će biti bez greha i da Njegovo telo neće istrnuti u grobu opisano je Praznikom Beskvasnih hlebova; Njegovo vaskrsenje je ilustrovano Praznikom Prvina; uspostavljanje Novog zaveta predstavljeno je Praznikom Sedmica.

Tri jesenja praznika opisuju događaje vezane za Njegov drugi dolazak. Praznik Truba opisuje početak izbavljenja Božjeg naroda. Dan očišćenja ukazuje na veliko mnoštvo naroda, Jevreja i ne-Jevreja, koji će biti spašeni prilikom Njegovog dolaska i primiti zasluge na osnovu Njegove smrti. Praznik Senica govori o danu kada će sam Mesija stanovati sa ljudima, obrisati svaku suzu sa njihovog lica i započeti "zlatno doba" o kojem ljudi razmišljaju od pamtiveka.

Jedino Bog koji je sveznajuć može prореći ove fascinantne događaje. Mnogi odbacuju Njegovo postojanje; ponosni ljudi odbijaju da prihvate Njegovu životodavnu moć. Vreme ističe - zvuk trube će se uskoro čuti širom sveta da objavi Njegov dolazak.

BIBLIJSKO VREME

Mnogi ljudi kada se sretnu sa svojim prijateljima, često puta kažu: "Mogu za taj posao da odvojim samo tri dana." Pitanje koje bi im se moglo postaviti bilo bi: "Da li je u pitanju biblijsko vreme ili obično vreme?"

U pravom slislu reču, "Biblijsko vreme", jedinstveno kao što jeste, zaista postoji. Meseci, dani i godine računaju se sasvim drugačije od strane religioznih Jevreja nego od strane ljudi u celom ostalom svetu.

Biblijski dan

Za većinu sveta, dan je zasnovan na rimskom računanju vremena po kome novi dan počinje u ponoć. Međutim, značajno drugačije, biblijski dan počinje zalaskom sunca i traje do sledećeg zalaska sunca. Osnova za ovakvo računanje vremena nalazi se u spisima Biblije. Šest puta u 1. Knjizi Mojsijevoj, 1. poglavlju, Bog govori o danu koji se sastoji od "večeri i jutra" (1. Mojsijeva 1,5; 8; 13; 19; 23; 31). Redosled u danu ima svoju doslednost - prvo ide večer (noćni sati), a zatim jutro (dnevni sati). Prema Mojsijevom zakonu, Bog je zapovedio jevrejskom narodu da svetkuju Dan očišćenja od večeri do večeri (3. Mojsijeva 23, 23). Po tome, biblijski praznici uvek počinju zalaskom sunca, kada nastupa novi dan.

Početak dana, prilikom zalaska sunca, pokazuje nekoliko karakteristika. Vreme zalaska sunca se stalno menja usled položaja Zemlje u odnosu na Sunce. Zalazak Sunca može biti u 17 sati jednog petka uveče, a u 16.52 sledećeg petka uveče. Zalazak sunca takođe zavisi od geografske lokacije. On može biti u 16.34 u Nju Jorku, a u 17.28 u Atlanti.

Biblijska sedmica

Vreme odmora. Većina savremenog sveta računa vreme na osnovu sedmodnevnog perioda zvanog "sedmica". Biblijska reč za "sedmicu" izvedena je od biblijske reči za "sedam". Biblijski dani u sedmici nemaju posebna imena, već su poznati kao "prvi dan", "drugi dan", i tako dalje. Sedmi dan, međutim, poznat je kao "Šabat" i razlikuje se od ostalih šest dana kao dan odmora i svetkovanja. Svi oblici posla zabranjeni su na Šabat (koji traje od petka od zalaska sunca do subote do zalaska sunca) na osnovu Mojsijevog zakona: "Šest dana neka se radi, a sedmi je dan Šabat, odmor svet Gospodu; ko bi god radio posao na Šabat da se pogubi" (2. Mojsijeva 31,15).

Biblijska sedmica sa svojim Šabatom nalazi svoje poreklo i značenje u biblijskom izveštaju o stvaranju (1. Mojsijeva 1,1 - 2,3); Bog je stvarao tokom šest dana i sedmog dana je odmorio. Ne radi se tu da se Bog umorio; Onaj koji je svemoćan ne može se umoriti. Ali Bog se odmorio u smislu zadovoljenja određenih principa i davanja primera čoveku. On je video da sve što je stvorio je bilo dobro i savršeno, i onda se odmorio. Kao uspomenu na taj događaj, Bog je zapovedio Mojsiju: "Zato će čuvati sinovi Izrailjevi Šabat, praznujući Šabat od kolena do kolena zavetom večnim. To je znak između mene i sinova Izrailjevih dovek, jer je za šest dana stvorio Gospod nebo i zemlju, a u sedmi dan počinu i odmori se" (2. Mojsijeva 31,16-17).

Božansko uzdržanje od rada na Šabat imalo je veliki uticaj na život nekadašnjih Jevreja. Drveće za potpalu se tada nije smelo sakupljati (4. Mojsijeva 15,32-36), vatra se nije smela paliti (2. Mojsijeva 35,3) i putovanje je obustavljeno (2. Mojsijeva 16,29). Prema kasnijoj rabinskoj tradiciji, putovanje na Šabat je bilo ograničeno na 2.000 lakata (oko 900 metara), ili rastojanje između Božjeg kovčega sa zapovestima do naroda.

Biblijski mesec

Povezanost sa planetom Mesec. Biblijski meseci su lunarni; to jest, zasnovani su na pojavi tankog srpa Mladog Meseca. Mesec kruži oko Zemlje, prolazeći u svojim fazama do Mladog Meseca (Mladine), otprilike jednom na svakih 29,5 dana. Na osnovu toga, biblijski meseci imaju generalno 29 ili 30 dana, ili prosečno 29,5 dana. Pošto je biblijski mesec uvek povezan sa Mladinom, jevrejska reč za mesec (*hodeš*) je ista reč koja se koristi kao ime za planetu Mesec.

Biblijski stav. U drevna vremena Izrailja, početak svakog meseca bio je potvrđivan od strane sveštenika, a kasnije od Sinedriona, vladajućeg religioznog tela u Izrailju za vreme Isusa. Nakon izjave dva pouzdana svedoka koji su videli Mladinu, veće je svečano izjavljivalo: "Mesec je posvećen!" I za nekoliko minuta, vest je bila prosleđena iz Jerusalima do svih delova jevrejskog naroda u Vavilonu. To se postizalo uspostavljenim sistemom vatrenih signala koji su se prostirali stotinama kilometara kroz Arapijsku pustinju.

Prvi dan svakog meseca, poznat kao *Roš hodeš* ("Početak Meseca"), bio je sveti dan. Mada je obeležavan kao dan od odmora u vreme proroka Amosa (Amos 8,5), Roš hodeš nije podrazumevao posebno uzdržavanje od posla u Mojsijevom zakonu. Zato se on smatrao kao "mali" sveti dan.

U Bibliji, Roš hodeš je bio označavan posebnim žrtvama (4. Mojsijeva 28,11-15) i trubljenjem truba (4. Mojsijeva 10,10; Psalm 81,3). Ove posebne žrtve za Roš hodeš bile su posvećene Gospodu. Teškoća vizuelnog uočavanja Mladine zbog oblaka bio je razlog zašto se Roš hodeš proslavljao dva dana. Izgleda da je to bilo u pozadini brige cara Saula za Davidovo odsustvo tokom prva dva dana meseca (1. Samuilova 20,27). Očigledno, svi članovi carske kuće i dvora bili su prisutni na carskoj proslavi tokom Roš Hodeša.

Buduće ispunjenje. U budućem Nebeskom Carstvu, izgleda jasno da će Hristos, opisan kao car David, zauvek vladati kao car nad Izrailjem (Jezekilj 37,24-25). (Ime "David" na jevrejskom jeziku znači "Ljubljeni.") Davidova vladavina će biti doslovno ispunjenje božanskog obećanja o uspostavljanju Njegovog prestola zauvek, kao

sunce i mesec što su uspostavljeni (2. Samuilova 7,16; Psalm 89,34-37). Kao knez, David će imati jednu od najvećih počasti u carstvu: da započinje svečanost svetkovanja Šabata i Mladog Meseca pred Gospodom (Jezekilj 46,1-8).

Možda je to razlog zašto neke tradicionalne jevrejske molitvene knjige povezuju cara Davida sa blagoslovima Mladine. Čeznja naroda za Mesijinim Carstvom takođe se oseća u molitvi prilikom Mladine, koju je zapisao prorok Osija: "Posle će se obratiti i tražići Gospoda Boga svojega i Davida cara svojega" (Osija 3,5).

Prizivanje Božje milosti na Mladinu takođe predstavlja molitvu Bogu da ponovo uspostavi mesečev sjaj u "onoj sjajnosti kao što je bila tokom sedmice stvaranja". To je takođe molba za uspostavljanje Mesijinog Carstva. Prorok Isaija je kazao da će dan, kada Gospod bude ponovo uspostavio mesec u svom prvobitnom sjaju, takođe biti dan kad će "Gospod zaviti prelom narodu svojemu i isceliti rane koje mu je zadao" (Isaija 30,26). Izrailj će se pokajati za svoje grehe i biće iskupljen od strane Gospoda.

Biblija uči da će ne samo iskupljeni Izrailj, već svi pravedni iz drugih naroda proslavljati Mladinu u Carstvu koje Bog uspostavi: "I od Mladine do Mladine, i od Šabata do Šabata, dolaziće svako telo da se pokloni preda mnom, veli Gospod" (Isaija 66,23).

Neki kažu da neće biti Sunca ni Meseca u tom Carstvu i Večnoj Državi. Ali Biblija jasno kaže da će "svetlost mesečeva biti kao svetlost sunčeva, a svetlost sunčeva će biti sedam puta veća" (Isaija 30,26). Posledice prokletstva biće uklonjene. Svetleća tela će biti prisutna i ponovo uspostavljena sa svojom prvobitnom sjajnošću, u vreme kada se ostali deo tvorevine ponovo obnovi u uslove nalik Edemskim za vreme Mesijine vladavine (Isaija 11,6-9; 51,3; 55,12-13; 65,17-25; Otkrivenje 21,4; 22,3). Ali njihov sjaj neće biti ništa u poređenju sa Mesijinom slavom: "I posramiće se mesec, i sunce će se zastideti kad Gospod nad vojskama stane carovati na gori Sionu ... i proslavi se" (Isaija 24,23). "I grad (Nebeski ili Novi Jerusalim) ne potrebuje sunca ni meseca da svetle u njemu, jer ga slava Božja prosvetli, i žičak je njegov Jagnje" (Otkrivenje 21,23). Sunce i mesec će zaista biti veličanstveni kada se uklone tragovi prokletstva, ali u poređenju sa Božjom slavom, oni će biti kao svetlost sveća u podne. Oni neće još dugo biti primarni izvor svetlosti. U stvari, oni se neće ni videti u prisustvu Njegove slave.

Biblijska godina

Gregorijanski kalendar. Većina sveta danas koristi solarni kalendar koji ima svoje poreklo u rimskom kalendaru uspostavljenom za

vreme Julija Cezara 45. godine pre Hrista (pre naše ere). Poznat kao Julijanski kalendar, on ima 365 dana u godini, a svaka četvrta godina je prestupna. Za vreme prestupne godine dodaje se još jedan dan u mesecu februaru.

Tokom vremena, uočeno je da je solarna godina kraća za oko 11 minuta od 365,25 dana (365 i 1/4). I bilo je potrebno podešavanje da bi se kompenzovalo ovo neslaganje između solarne godine i civilnog kalendara. Godine 1582, papa Gregorije izdao je dekret koji proklamuje da je prva godina na početku veka (1600, 1700, itd.) takođe prestupna, ali samo ako je u isto vreme deljiva sa 400 (1600, 2000, itd.). Ovaj revidirani Julijanski kalendar nazvan je Gregorijanski kalendar i predstavlja kalendar koji se danas koristi od strane najvećeg dela sveta.

Biblijski kalendar. Biblijski kalendar se naziva između lunarnog i solarnog računanja vremena. Biblijski meseci su zasnovani na mesečevim fazama, sa prosečnom dužinom od 29,5 dana. Obična biblijska godina ima 12 meseci ili, drugim rečima, oko 354 dana u godini.

Biblija zapoveda da se različiti praznici proslavljaju u njihovom određeno vreme. Pasha, na primer, bila je određena da se proslavlja na proleće. Godišnja doba su, međutim, određena Zemljinom rotacijom oko Sunca, a ne oko Meseca. Ako bi biblijski kalendar koristio samo lunarnu godinu (354 dana), nastao bi nerešiv problem. Razlika od oko 11 dana između lunarne godine (354 dana) i solarne godine (365,25 dana) uskoro bi uzrokovala da se Pasha praznuje van određenog vremena, a ne kako je to propisano u Bibliji.

Da bi se otklonila ova razlika, rabini su napravili kalendar je zasnovan na ciklusu od 19 godina, u kojem 3., 6., 8., 11., 14., 17. i 19. godina su prestupne godine. Tokom prestupne godine, jedan dan se dodaje mesecu Adaru, a 13. mesec (koji ima 29 dana), poznat kao *Adar šeni* (Drugi Adar ili Ve-Adar), dodaje se u kalendar. Za razliku od rabinskog kalendara, biblijski kalendar nije moguće tačno matematički podesiti za budućnost jer zavisi od vremena uočavanja Mladog Meseca, kao i od vremena kad zri ječam, što nije moguće unapred tačno predvideti (jer u krajnjoj liniji od Boga zavise). Ipak, biblijski kalendar dodaje 13. mesec godini kada je potrebno da prvi mesec u godini bude onda kada zri ječam.

Dakle, biblijski kalendar je *lunarno-solarni* kalendar - lunarni kalendar podešen sa solarnom godinom.

Sve do 359. godine naše ere, Sinedrion je predsedavao u Jerusalimu kao vrhovni zakonodavni autoritet za sve stvari vezane za Jevreje. On je kontrolisao način za određivanje Mladine i objavljivao početak svakog meseca nakon izjave dva svedoka. Ali promene političkih prilika u re-

gionu često su sprečavale vremensko utvrđivanje početka praznika. To je posebno imalo odražaja kod onih koji su živeli u *dijaspori* (Jevreji koji su živeli van Izraela) u određivanju početaka praznika. Godine 360. naše ere, Hilel II, prvosveštenik, objavio je Sinedrionov precizan način računanja vremena, fiksirajući tako današnji jevrejski kalendar i eliminišući potrebu za svedocima. Ovo je uklonilo kontrolu Sinedriona nad životom Jevreja i eventualno skretanje sa pravog puta.

Zbog razlika između Gregorijanskog i biblijskog kalendara, biblijski praznici padaju u različite dane po Gregorijanskom kalendaru svake godine. Na primer, Pasha nekada pada u martu, a nekada u aprilu.

Dva kalendara. Nekoliko događaja je dominantno u istoriji Jevreja, a među njima najviše izlazak iz Egipta. Prilikom izvođenja Njegovog naroda iz Egipta, Božja aktivnost je bila tako snažna i vidljiva da je religiozni život Izrailja bio zauvek izmenjen. Sedam svetih praznika bilo je dato Izrailju od strane Gospoda (3. Mojsijeva 23. poglavlje). Kao dodatak, Izrailju je bio dat novi kalendar koji je započinjao sa svojom religijskom Novom Godinom u mesecu Nisanu (mart-april), u mesecu kada je Bog oslobodio Izrailj iz Egipta. Bog je zapovedio: "Ovaj mesec da vam je početak mesecima, da vam je prvi mesec u godini" (2. Mojsijeva 12,2).

Do izlaska iz Egipta, Izrailj je obeležavao Novi godinu prema poljoprivrednom ili civilnom kalendaru koja je počinjala nakon žetve. Vreme žetve je ukazivalo na poljoprivrednu godinu. Nakon perioda žetve, ciklus oranja, sejanja, košenja ponovo je započinjao. Izrailj, kao poljoprivredno društvo, prirodno je započinjao Novu Godinu nakon žetve (2. Mojsijeva 23,16; 34,22).

Nakon izlaska iz Egipta, Izrailj je očigledno imao dve Nove Godine - poljoprivrednu i religijsku. Prema religijskom kalendaru, Nova godina započinje mesecom Nisanom (mart-april) i koristi se za sva određivanja vremena u Bibliji. Međutim, mnogo starija, poljoprivredna ili civilna Nova godina (septembar-oktobar, u vreme Praznika Truba), nastavljena je tradicionalno da postoji u Izraelu.

Jubilarna godina je bila poljoprivredna godina koja je bila posvećena, i bila je obeležavana svake 50. godine. Tokom Jubilarne godine, zemlja u celom Izrailju je ostajala neobrađivana tokom cele sezone (3. Mojsijeva 25,11). Kao takva, Jubilarna godina je započinjala u sedmom mesecu (3. Mojsijeva 25,9), po religijskom kalendaru, ukazujući na poljoprivrednu Novu godinu koja je započinjala na jesen.

Razorenjem Hrama 70. godine naše ere i ra-sejanjem Izrailja, obeležavanje Praznika Truba (koje je bilo u 7. mesecu) je splasnulo. Kao rezul-

tat toga, Praznik Truba je počeo da se jednostavno proslavlja kao *Roš hašana* ("Početak godine") pošto je ukazivao na civilnu Novu godinu. Kao i savremena Nova godina, Roš hašana je ostala u jevrejskoj tradiciji kao Nova godina po civilnom kalendaru.

Izrailjsko korišćenje dva kalendara, jednog u civilne, a drugog u religijske svrhe, potvrđeno je od strane istoričara. Jevrejski istoričar iz prvog veka, Josif Flavije, objašnjava da su Jevreji, dok su bili u Egiptu, započinjali svoj kalendar mesecom Tišrijem, ali je "Mojsije uspostavio da Nisan... bude prvi mesec za njihove praznike, zato što ih je izveo iz Egipta tokom tog meseca: tako tog meseca započinju sve svečanosti koje se odvijaju u slavu Bogu, mada je on zadržao prvobitni redosled meseci prilikom kojih se nekada prodavalo i kupovalo, i prilikom kojih su se odvijali ostali uobičajeni poslovi" (*Antiquities of the Jews* 1. 3.3.). Stari rabinska objava, pre vremena Hrista, sadržavala je zapovest: "Mesec koji smo u stara vremena nazivali prvim mesecom... sada se naziva sedmim mesecom."

Biblijski meseci. U Bibliji se spominju imena za samo nekoliko meseca. Prvi mesec se zvao Aviv (2. Mojsijeva 13,4; 23,15; 34,18; 4. Mojsijeva 16,1); drugi mesec Zif (1. Carevima 6,1,37); sedmi mesec Etanim (1. Carevima 8,2); a osmi mesec Vul (1. Carevima 6,38). U Bibliji se meseci, kao i dani, nazivaju rednim brojevima ("prvi mesec", "drugi mesec", itd). Nakon vavilonskog ropstva (586. godine pre naše ere), Jevreji su prihvatili vavilonska imena za mesece i sve do danas ih koriste.

Sistem računanja. Većina sveta koristi sistem računanja koji broji godine pre rođenja Isusa (B.C., "Before Christ" ili "pre Hrista") i nakon Njegovog rođenja (A.D., *Anno Domini*, latinski "u godini našeg Gospoda"). Isti periodi vremena se označavaju i kao "pre zajedničke ere" (B.C.E., "Before Common Era") i "zajednička era" (C.E., "Common Era").

Savremeni jevrejski sistem računanja vremena koji se danas koristi započinje sa brojanjem godina od godine stvaranja sveta. (Prema rabinskoj tradiciji, to se desilo u jesen 3761. pre naše ere). Dakle, današnja jevrejska godina se može izračunati dodavanjem 3760 ili 3761 godine gregorijanskoj godini (pošto jevrejska Nova Godina započinje u septembru/oktobru, a gregorijanska Nova Godina u januaru). Na primer, 2000. godina + 3760/3761 = 5760/5761.

Biblijski praznici. Biblijski praznici su nebrojeno puta značajniji od mnoštva drugih "kulturnih događaja". Ti praznici su uspostavljeni od strane Gospoda i oni su Gospodnja *svojina*. On ih naziva *moji* praznici (3. Mojsijeva 23,2).

Praznici iz 3. Knjige Mojsijeve 23. poglavlja su više nego praznici u smislu posebnih jela i prazničkih događaja. Mnogi od njih ne uključuju hranu, a neki su veoma mračni po svom tonu. Jevrejska reč *moed* poseduje više od značenja "svečano određeno vreme". Ovi "praznici" su u stvari "susreti" ili "provedeno vreme" sa Gospodom. Negde su u pitanju dani, a negde sedmice. Svi zajedno, "praznici" Gospodnji formiraju božanski kalendar okupljanja, sa Jerusalimom kao mestom sastanka (Isaija 33,20).

Primena

Mnogi ljudi pogrešno izjednačavaju svetkovanje posvećenih dana sa pravednošću pred Bogom. Neki dolaze u sinagogu na Dan očišćenja, a drugi u crkvu za Božić ili Uskrs. Oni veruju da su pravedni u Božjim očima jer obavljaju svoje religiozne "dužnosti".

Bog je ukorio Izrailjce za držanje *spoljnih zah-teva* Zakona, dok su zanemarili *smisao pove-zanosti* sa Njim: "A o Mladinama i Šabatima i o sazivanju skupštine ne mogu podnositi bezakonje i svetkovine. Na Mladine vaše i na praznike vaše mrzi duša moja, dosadiše mi, dodija mi podnosi-ti" (Isaija 1,13-14; Amos 5,21).

Zašto je Bog mrzeo praznične dane kada je On bio taj koji ih je uspostavio? Očigledno, On nije mrzeo same praznične dane, već licemeran način na koji su oni svetkovani. Narod je pogrešno razumevao i izvrtao Božji zakon. Oni su se odrekli lične zajednice sa Bogom. Umesto toga, oni su tražili da budu samopravedni kroz držanje zahteva zakona.

Spoljno *držanje* Zakona bilo je bez značaja bez unutrašnje veze sa živim Bogom. To je razlog zbog kojeg je Bog zapovedio Izrailju: "Čuj Izrailju: Gospod je Bog naš jedini Gospod. Zato ljubi Gospoda Boga svojega iz svega srca svojega i iz sve duše svoje i iz sve snage svoje. I neka ove reči koje ti ja zapovedam danas budu u srcu tvom" (5. Mojsijeva 6,4-6). Toliko je velika važnost ovih reči da one počinju sa *Šema*, najsvetijom molitvom unutar judazima. One su takođe zapisane na dovratcima većine religioznih Jevreja i na *tefilinu* (svitku Biblije) kojeg neki nose na čelu i ruci tokom molitve.

Mesija je takođe istakao ovu istinu: "Ljubi Gospoda Boga svojega svim srcem svojim, i svom dušom svojom, i svom misli svojom. Ovo je prva i najveća zapovest" (Matej 22,37-38). Prvo i najvažnije, Bog želi istinsku vezu sa ljudima.

Mnogi u vreme proroka Isaije verovali su da su pravedni pred Bogom zato što su religiozni - oni su držali *micvot* (zapovesti), oni su se molili, oni su svetkovali svete dane. Danas, većina čovečanstva, bilo Jevreja ili ne-Jevreja, nalazi se u

identičnoj situaciji. Oni pogrešno veruju da će im držanje serije religioznih obreda ili praznika doneti prihvatanje u Božjim očima.

Biblija upoređuje praznične dane sa senkama koje proročki ukazuju na ličnost i rad istorijski najveće osobe - Mesije Izrailja (Kološanima 2,16-17). Ovi praznici zajedno prikazuju aktivnost Mesije od Golgote do Njegovog carstva. On sam je izvor bogatstva, dok su sveti dani samo senke Njegovog neizbrisivog traga u istoriji.

Ovo se može ilustrovati sa mužem koji se vraća kući nakon dugog puta. Njegovo srce može brže otkucavati u naslućivanju, videći obrise svoje žene kako izlazi na glavna vrata, ali on ne može zagrliti njenu senku. Tu ne bi bilo zadovoljstva. Umesto toga, on ulazi kroz vrata i grli je lično, a ne njenu senku.

Isus izjavljuje: "Ja sam put, istina i život. Niko neće doći k Ocu do kroza me" (Jovan 14,6). Da li ćemo ići za senkama ili ćemo u potpunosti zagrliti Mesiju? Samo nam On može dati ono što je potrebno.

PASHA

Pasha je stari praznik koji se proteže nekih 35 vekova u ljudskoj istoriji. Ovaj praznik je uspostavljen u vreme velikih egipatskih piramida. Izveštaj o Pashi je ispunjen upečtljivim scenama: odlukom o ubijanju jevrejskih novorođenčadi, zatim o bebi koja je ostavljena u reci, ropstvu Jevreja, grmom koji gori, egipatskim vračarima, periodima suprostavljanja od strane faraona, Božjim nepogodama, armijom koja je u pokretu, razdvajanjem mora i rođenjem posebnog naroda uz odjeka grmljavina sa planine.

Pasha sadrži važnu poruku za današnje vreme. Ovaj praznik daje osnovu za razumevanje događaja u Gornjoj Sobi, simbola za Gospodnjim stolom i značenje Mesijine smrti.

Biblijski stav

Značenje Pashe. Tokom više od 400 godina, jevrejski narod je živeo u Egiptu (2. Mojsijeva 12,40). A tada je došlo vreme da ih Bog uvede u zemlju koju im je obećao (1. Mojsijeva 46,3-4; 50,24). U 2. Knjizi Mojsijevoj 11. poglavlju, Bog objavljuje, preko svog slugu Mojsija, deseto i konačno zlo koje će pogoditi Egipćane i njihove lažne bogove. U ponoć, Gospod je prošao kroz Egipat i ubio prvence u svakoj porodici i među stokom. Sa ovim poslednjim, najvećim zlom, Bog je na dramatičan način oslobodio svoj narod iz egipatskog ropstva.

U 2. Knjizi Mojsijevoj 12. poglavlju, Bog jasno ukazuje šta treba da učine oni koji mu veruju i tako, suprotno od faraona i Egipćana, ne budu zahvaćeni poslednjim zlom. Oni su trebali da odvoje

muško jagnje od godinu dana. Ono je moralo da bude savršeno, bez ikakve mane ili nedostatka. Ono je trebalo da bude uzeto iz stada 10. dana biblijskog meseca Nisana i da se čuva do 14. dana istog meseca. To je bilo vreme tokom koga je svaka porodica trebala da pripremi jagnje i uveri se da je sa njim sve u redu. To je takođe bilo vreme da porodica postane bliska sa svojim jagnjetom, tako da ono nije bilo samo jagnje (2. Mojsijeva 12,3), već *njihovo jagnje* (2. Mojsijeva 12,5). To je duboko uticalo na njih, ukazujući na visoku cenu žrtve. Neko ko je nevin umirao je mesto njih.

Uveče 14. dana, nakon zalaska sunca, jagnjad su bila javno zaklana od strane "celog zbora". Svi ljudi su bili odgovorni za smrt jagnjadi. Ipak, sa druge strane, svaka porodica pojedinačno uzimala je krv od svog jagnjeta i poprskala njime dovratke na svojim vratima kao vidljivi znak svoje vere u Gospoda (2. Mojsijeva 12,13). U tom trenutku, nevino jagnje je postalo njihova zamenica, čineći mogućim da ih "zaobiđe" Božji sud. Tako je Gospod uspostavio Pashu kao "noć koja se svetkuje Gospodu, u koju ih izvede iz Misira" (2. Mojsijeva 12,42).

Vreme Pashe. Prema Bibliji, Pasha je jednodnevni praznik koji je odmah praćen sedmodnevnim Praznikom Beskvasnih hlebova. Oba praznika se danas obično spajaju zajedno kao jedan, i jednostavno se zovu "Pasha".

Bog je uredio da se Pasha proslavlja svake godine 14. dana biblijskog meseca Nisana (mart-april), na dan kada je Bog izbavio svoj narod iz Egipta (2. Mojsijeva 12,6; 3. Mojsijeva 23,5; 4. Mojsijeva 9,3; 28,16). Njegovo izbavljenje je bilo tako moćno i upečtljivo da je jevrejski religiozni kalendar bio zauvek izmenjen. Kao uspomena na to čudesno izbavljenje, mesec Nisan (poznat kao Aviv pre vavilonskog ropstva - 2. Mojsijeva 13,4; 34,18) postao je od tada prvi mesec jevrejske religiozne godine (2. Mojsijeva 12,2; 4. Mojsijeva 9,5; 28,16).

Izveštaj o Pashi. Prema biblijskom izveštaju, jagnje je bilo centralni deo službe za Pashu (2. Mojsijeva 12; 34,25; 5. Mojsijeva 16,1-7). Ono je bilo centralna stvar svega što se radilo. Da nije bilo jagnjeta, ne bi bilo ni izbavljenja. Pošto je jagnje bilo u središtu Pashalne službe, termin "Pasha" se koristio i za jagnje i za praznik (2. Mojsijeva 12,21; 5. Mojsijeva 16,2,6; Luka 22,7; 1. Korinćanima 5,7). Jedno nije moglo da postoji bez drugog. Jagnje je bilo očišćenje praznika, i bez njega, praznik bi bio beznačajan.

U svemu tome, Bog je zahtevao da se tri simbola, u vidu hrane, konzumiraju u noći Pashe - jagnje, *maca* (beskvasni hleb) i gorko zelje (2. Mojsijeva 12,8). Žrtva je bila mlado jagnje, koje je opisivalo nevinost. Ono je bilo ispečeno na vatri

prikazujući sud koji je pao na njega umesto na prvenca. *Maca* (beskvasni hleb) je bio konzumiran simbolizujući čistoću žrtve, jer je kvasac, sa svojim nadimajućim karakteristikama, često bio simbol greha (1. Korinćanima 5,6-8). Gorko zelje je konzumirano kao opomena na patnju jagnjeta.

Važnost Pashe. Može se izvući nekoliko važnih činjenica iz Praznika Pashe. Postojala je samo jedna Pasha kada je Bog prohodio zemlju kojoj je sudio. Svako vreme Pashe, od tada, predstavlja uspomenu na taj događaj (2. Mojsijeva 13,3).

Pasha se veoma razlikuje od drugih religioznih praznika u svetu. Pasha je najstariji kontinualno proslavljani praznik koji danas postoji, i koji se praktikuje nekih 3.500 godina. Pasha je proslavljana u Sinajskoj pustinji godinu dana nakon izlaska Izrailjaca iz Egipta (4. Mojsijeva 9,1-14); bila je proslavljana kada je jevrejski narod ušao u zemlju Izrailj (Isus Navin 5,10-12); bila je proslavljana u danima cara Jezekeje (2. Dnevnika 30) i cara Josije (2. Carevima 23,21-23; 2. Dnevnika 35,1-19), bila je proslavljana nakon izlaska iz vavilonskog ropstva (Jezdra 6,19-20), i bila je uveliko praznovana u danima Isusa (Jovan 11,55). Čak i danas, većina Jevreja proslavlja Pashu više nego ijedan drugi jevrejski sveti dan. To je snažna, koheziona sila unutar jevrejske kulture i zajednice.

Obeležavanje Pashe je bilo tako važno da je Bog dao dodatni dan za one koji nisu bili u stanju da obeleže Pashu 14. Nisana. Oni koji su se oskvrnuli dodirivanjem mrtvog tela ili su bili na dugom putovanju, mogli su proslavljati Pashu 30 dana kasnije, 14. dana 2. meseca (4. Mojsijeva 9,1-14; 2. Dnevnika 30,2.15). Nijedan od drugih božanski uspostavljenih praznika nije imao ovu mogućnost.

Služba na Pashu. Bog je zapovedio da se Pasha obeležava, kao uspomena, zauvek (2. Mojsijeva 12,14). On je takođe kazao da je potrebno da se odvija služba (2. Mojsijeva 12,25). Ova služba je uključivala jagnje, *maca* (beskvasni hleb) i gorko zelje, tako da se u umovima ljudi stalno ponavljala priča o Izlasku, iz generacije u generaciju (2. Mojsijeva 12,26.27). Gospod, međutim, nije dao detalje vezane za redosled službe, već samo da se ona treba obavljati.

Nekoliko vekova pre Hrista, bila je uspostavljena neka vrsta tradicionalne pashalne službe. Ova ritualna služba na Pashu je nazvana *Seder*, od jevrejske reči koja znači "red". Ona uključuje tradicionalno čitanje Biblije, molitve, simboličku hranu i pesme tokom Pashalne službe. Osnovni način pashalnog Sedera zadržao je dosta onoga od pre 2.000 godina, iako je služba nastavila da se ulepšava sa više pesama i običaja u srednjem veku.

Ispunjenje

Pasha nagoveštava jevrejskog Mesiju kao pravo Pashalno Jagnje. Jevrejski prorok Isaija govori o Mesiji u terminima pashalnog jagnjeta i o velikom otkupu koji će On učiniti (Isaija 53). On će biti nevino, čisto Jagnje, na koga će se izliti Božji sud umesto na ljude. On će biti Onaj koji će, uz veliku patnju i smrt, proliti svoju krv da bi obezbedio veliko izbavljenje od greha.

Nema sumnje da je Isus Hristos Pashalno Jagnje. Biblija to beleži. Istorijom to odzvanja. Ipak, jedno pashalno pitanje ostaje, i ono je najvažnije od svih: "Da li je On *moje* Pashalno Jagnje?" Kao što su Izrailjci nekada trebali pojedinačno da poprskaju vrata krvlju, tako i danas ljudi pojedinačno trebaju doneti odluku u pogledu Jagnjeta Božjeg. Još uvek nema oslobođenja bez jagnjeta.

PRAZNIK BESKVASNIH HLEBOVA

Drugi biblijski praznik dobio je ime po hlebu koji je trebao da se jede tokom praznika. Jevrejski tekst Biblije naziva taj praznik *Hag hamacot*. *Maca* i množina *macot* su jevrejske reči za "beskvasni hleb". Dakle, ovaj praznik je poznat kao Praznik Beskvasnih hlebova. Razumevanje praktičnih istina na koje ukazuje ovaj važni praznik, veoma je važno za religijski život danas.

Biblijski stav

Značenje praznika. Praznik Beskvasnih hlebova je uspomena na Božje čudesno izbavljenje iz egipatskog ropstva, kada su Izrailjci usred noći napustili Egipat, dok još nije bilo vremena da se hlebno testo uzdigne. Tako da je Gospod zapovedio: "Sedam dana jedi s njom (Pashom - jagnjetom) presan hleb, hleb nevoljnički, jer si hiteći izašao iz zemlje Misirske, pa da se opominješ dana kada si izašao iz Misira, dok si god živ" (5. Mojsijeva 16,3; 2. Mojsijeva 12,39).

Vreme praznika. Praznik Beskvasnih hlebova se praznuje u rano proleće (mart - april). On počinje 15. dana biblijskog meseca Nisana i traje 7 dana. Pošto Praznik Beskvasnih hlebova (sedmodnevni praznik) počinje dan nakon Pashe (jednodnevni praznik), često se ova dva praznika spajaju u jedan i zajedno nazivaju "osam dana Pashe". Za vreme Drugog Hrama (u Isusovo vreme), bilo je takođe uobičajeno da se svih osam dana nazivaju Praznikom Beskvasnih hlebova (Luka 22, 1.7).

Važnost praznika. Praznik Beskvasnih hlebova bio je istaknuti biblijski praznik. Suprotno od drugih praznika koji su bili uspostavljeni u 3. Knjizi Mojsijevoj 23. poglavlju, zapovest koja je uspostavila ovaj praznik bila je data pre izlaska iz Egipta (2. Mojsijeva 12,14-20). Pasha i Praznik

Beskrvasnih hlebova su prvi uspostavljeni. Detalji o ostalim praznicima su dati kasnije. Praznik Beskrvasnih hlebova takođe je prvi od tri godišnja hodočasna praznika. Za vreme tri od sedam godišnjih praznika (Praznik Beskrvasnih hlebova, Praznik Sedmica i Praznik Senica), svi jevrejski muškarci su trebali da stanu pred Gospoda u Hramu (2. Mojsijeva 23,14-17; 34,18-23; 5. Mojsijeva 16,16; 2. Dnevnika 8,13).

Da bi ispoštovao tu zapovest, Mesija je putovao u Jerusalim tokom svakog hodočasnog praznika. Nakon jednog takvog hodočašća za Praznik Beskrvasnih hlebova, kada je imao 12 godina, Mesija je imao interesantan susret. To je zabeleženo: "I kad mu bi dvanaest godina, dođoše oni u Jerusalim prema *običaju praznika*. I kad dane provedoše i oni se vratiše, osta dete Isus u Jerusalimu... I posle tri dana nađoše ga u crkvi gde sedi među učiteljima, i sluša ih, i pita ih. I svi koji ga slušahu divljahu se Njegovu razumu i odgovorima" (Luka 2,42-43,46-47). Mesija je potpuno zadivio najbolje poznavaoce Tore (Zakona, ili Mojsijevih knjiga) u Izraelju. On je bio neugledni Galilejac, nije imao univerzitetsko obrazovanje, i imao je samo 12 godina, nije imao čak ni *Bar micva* (nije bio *Sin Zakona*, što se postajalo sa 13 godina). Ipak, Njegovo razumevanje i shvatanje Biblije bilo je zapanjujuće. Nikada ranije oni nisu susreli nekoga kao što je bio On.

Zapis o prazniku. Biblijski izveštaj daje samo tri instrukcije za Praznik Beskrvasnih hlebova.

Posebne žrtve bile su prinošene u Hramu tokom svakog dana praznika (3. Mojsijeva 23,8; 4. Mojsijeva 28,19-24). Prvi i sedmi dan praznika bili su neradni dani sa uzdržavanjem od svih poslova (2. Mojsijeva 12,16; 3. Mojsijeva 23,7-8; 4. Mojsijeva 28,25; 5. Mojsijeva 16,8) i kvasac je bio strogo zabranjen. Ne manje nego 6 tekstova naglašava zabranu korišćenja kvasca tokom ovog praznika (2. Mojsijeva 12,14-20; 13,6-8; 23,15; 34,18; 3. Mojsijeva 23,6; 5. Mojsijeva 16,3,8).

U jevrejskom jeziku, kvasac je poznat kao *hamec*, koji doslovno znači "kiseo". Kvasac (obično gljivice ili prašak za pecivo) je korišćen za stvaranja vrenja, naročito u hlebnom testu. Kada kvasac ukiseli testo, nastaju mali vazdušni mehuri koji uzrokuju da testo poraste.

Ne samo da je konzumiranje hrane sa kvascem (kao što su hleb i kifla) bilo zabranjeno tokom praznika, već je čak i prisustvo kvasca u bilo kojoj kući bilo nedozvoljeno. Gospod je zapovedio Mojsiju: "Sedam dana jedite hlebove presne, i prvoga dana uklonite kvasac iz kuća svojih, jer ko bi god jeo što sa kvascem od prvoga dana do sedmog, istrebiće se ona duša iz Izraelja" (2. Mojsijeva 12,15). Nepoštovanje božanske zapovesti povlačilo je zaista oštre konsekvence. I ponovo je bilo zapovedeno: "Hlebovi

presni da se jedu sedam dana, i da se ne vidi u tebe ništa s kvascem, niti da se vidi u tebe kvasac *u celom kraju tvom*" (2. Mojsijeva 13,7). Proširenje ograničenja bilo je dalje naglašeno: "I da se ne vidi u tebe kvasac za sedam dana nigde *među granicama tvojim*" (5. Mojsijeva 16,4).

Jasnoća Božje zapovesti ne ostavlja mesta za raspravu. Svaki kvasac, nije bitno koliko mali iznos ili koliko neznatno prisutan, nije bio dozvoljen tokom Praznika Beskrvasnih hlebova. Nije bilo dovoljno jednostavno uzdržavati se od jedenja kvasca, ili od dodirivanja kvasca, ili čak od gledanja u kvasac stavljajući ga na skriveno mesto. Sav kvasac je morao biti uništen. Propuštanje da se tako uradi predstavljalo je ozbiljno kršenje biblijskog zakona.

Ispunjenje

Greh je u Bibliji često puta prikazivan kvascem (Matej 16,6.11; Marko 8,15; Luka 12,1; Galatima 5,9). Stari rabini takođe su verovali da "kvasac predstavlja zle otkucaje srca". Kvasac lepo prikazuje sliku greha pošto se on brzo širi kroz testo, obuzima ga, ukiseljava ga, izaziva vrenje u njemu, i povećava više puta njegovu prvobitnu veličinu bez promene njegove težine. U stvari, ovaj proces kiseljenja (prvi stadijum raspadanja) veoma je efikasan, kao i proces smrti koji je Bog dopustio nakon Adamovog greha.

Dok kvasac oslikava greh, jedino je *beskrvasni hleb (maca)* bio korišten u Hramu (3. Mojsijeva 2,11; 6,16-17; 10,12). Prilozi su morali biti čisti i sve što je bilo sa kvascem smatralo se nečistim i neadekvatnim.

Kao i kod ostalih praznika Gospodnjih zapisanih u 3. Mojsijevoj 23. poglavlju, proročko značenje Praznika Beskrvasnih hlebova se otkriva u životu Mesije. Pasha prikazuje otkupljujuću *smrt* Mesije kao Pashalnog Jagnjeta, Praznik Beskrvasnih hlebova prikazuje čistotu i *sahranjivanje* Mesije, a Praznik Prvina prikazuje *vaskrsenje* Mesije.

Jevrejski proroci su predskazali dan kada će Mesija biti žrtvovan za greh. Prorok kaže u vezi Mesije: "A On bolesti naše nosi i nemoći naše uze na se... i Gospod pusti na Njega bezakonje svijui nas... kad položi dušu svoju u prinos za greh" (Isaija 53,4.6.10).

Ali jevrejski proroci takođe govore o Mesijinoj čudesnoj sahrani. Isaija je prorokao: "Odrediše mu grob sa zločincima, ali na smrt bi s bogatim, jer ne učini nepravde, niti se nađe prevara u ustima Njegovim" (Isaija 53,9).

Obično onaj ko umire kao zločinac zaslužuje i sahranu kao zločinac. Ali to nije slučaj sa Mesijom. Mesija je ubijen kao da je bio zločinac, ali Bog nije dopustio da se Njegovo telo izbaci van grada na đubre. Mesija je zaslužio adekvatnu

sahranu zato što je bio čista, bezgrešna (bez kvasca) žrtva. On nije umro zbog svojih prestupa (bio je nevin), već zbog naših (mi smo krivci). Dakle, Bog je odredio da se Mesija sahrani u grobu bogatog čoveka. Mesija je bio sahranjen u grobu Josifa iz Arimateje (Matej 27,57-60), člana Sinedriona. To je bio Božji stav prema nevinosti Mesije.

Ali, postoji dublji značaj u vezi sahranjivanja Mesije, u tome što se Njegovo telo nije pretvorilo u prah. Car David je prerekao za Mesiju: "Jer nećeš ostaviti dušu moju u grobu, niti ćeš dati da svetac Tvoj vidi truljenje" (Psalam 16,10). Očigledno, car David nije ovo prorokovao za sebe. Njegov grob je duboko poštovano mesto u Jerusalimu tokom skoro 3.000 godina. Davidovo telo se raspalo (kao što je to slučaj sa telom svakoga koji je umro u istoriji), ali Mesijino nije. Adamovi sinovi su grešnici pod Božjom osudom: "U prah ćeš se vratiti" (1. Mojsijeva 3,19). Kao čista, bezgrešna žrtva, Mesija nije bio pod osudom vraćanja u prah. Dakle, Mesija je ustao iz groba trećeg dana, nakon što je platio za naše grehe (Psalam 103,12; Jevrejima 9,26).

Mesija je učinio ispunjenje Praznika Beskvasnih hlebova u tome da je bio čista, bezgrešna (bez kvasca) žrtva. Bog je to potvrdio Mesijinom sahranom u grobu bogatog čoveka. Dakle, nije bilo dopušteno da telo Mesije istrune u grobu (kao što se testo ukiselilo od kvasca), već je izašao iz njega jer nije bio grešnik pod osudom smrti i raspada.

Primena

Interesantno je da je apostol Pavle koristio ceremoniju očišćenja od kvasca da bi preneo duhovne istine religioznim ljudima u Korintu: "Očistite dakle stari kvasac, da budete novo testo, kao što ste presni, jer i Pasha naša zakla se za nas, Hristos. Zato da praznujemo ne u starome kvascu, ni u kvascu pakosti i lukavstva, nego u presnome lebu čistote i istine" (1. Korinćanima 5,7-8).

Pavlova poruka je jednostavna i direktna. Za ljude koji su verom prihvatili žrtvu Pashalnog Jagnjeta na Golgoti, Pasha je prošlost. Oslobođenje koje je izvršio Mesija, kao pravo Pashalno Jagnje, već je doživljeno u njihovim životima. Oni sada žive u Prazniku Beskvasnih hlebova gde se zahteva čistoća i odvajanje od kvasca.

Ali Pavle izražava razočarenje i zabrinutost jer su ljudi u Korintu još uvek zadržavali svoje stare grehe. Nije dovoljno samo jednostavno odbaciti veliku parčad hleba sa stola, a ostaviti male komadiće kvasca razbacane po podu. Malo kvasca će ukiseliti sve ostalo. "Ne znate li da malo kvasca sve testo ukiselilo?" (1. Korinćanima 5,6).

On im zapoveda da ga očiste - i to potpuno. Druhim rečima, on kaže: "Kako možete ući u Praznik Beskvasnih hlebova dok još jedete hlebove sa kvascem? To nije ispravno. Tome ovde nema mesta. To dvoje ne ide zajedno. To je sramota! Oslobođite se toga!"

Pavle je jednostavno govorio ono što je ranije zapisao u Rimljanima poslanici 6,1-18. Čovek neće dugo biti pod silom (dominacijom) greha - ona će ga slomiti. Čovek nije dugo vremena bespomoćni rob greha, već radije onaj koji žudi za njim (Jakov 1,14-15). Tragedija je da je samo malo ljudi realizovalo u svom životu ovu istinu vezanu za očišćenje od greha. Većinu nastavlja da zavodi njihovo telo misleći i radeći da ako je greh još uvek poslodavac zla onda su oni obavezni da mu se pokoravaju.

U Božjim očima mi smo sada beskvasni (opravdani i čisti) i pozvani da živimo svetim životom. Adekvatnu poruku nalazimo u Pavlovom upozorenju. Kao što se to čini u ceremoniji očišćenja, tako je potrebno da i mi temeljno očistimo naše živote. Nije dovoljno jednostavno baciti krupnu parčad hleba sa stola i sakriti omiljeni kolač u kredenac ili dopustiti da neprimećene mrve ostanu pod šporetom. Mi treba da uzmemo svetiljku Božje Reči i da analiziramo naš život. Svaki čošak, svaku pukotinu i svaki prozorski prag potrebno je pregledati sa tim svetlom. Cilj nije postignut sve dok svaka mrlja kvasca nije očišćena. Zašto? Pavle daje odgovor i snažan podsticaj: "Jer i Pasha naša zakla se za nas, Hristos" (1. Korinćanima 5,7).

PRAZNIK PRVINA

Jedan deo sistematske teologije ili glavni deo biblijske doktrine, poznat je kao "eshatologija" ili doslovno, *proučavanje poslednjih događaja*. Ovo vitalno područje biblijske doktrine analizira buduće proročke događaje u Bibliji, kao što su izbijanje Crkve, Dan Gospodnji, povratak Mesije, obnavljanje Izrailja i Mesijino Carstvo. Dakle, njeno celokupno proučavanje posvećeno je *poslednjim događajima*.

Mada ne kao glavna stvar, niti kao ona koja se često proučava, pitanje vezano za *prve stvari* je jedno o kome Biblija ima dosta toga da kaže. Malo nejasan i u suštini neproučavan tokom skoro dve hiljade godina, izrailjski Praznik Prvina bio je stari sveti dan potpuno posvećen prvim stvarima. Njegova snažna poruka i neiscrpne istine predstavljaju predmet opsežnih studija danas od strane Božjeg naroda.

Biblijski stav

Značenje prvina. Prvine označavaju početak žetve žitarica u Izrailju. Ječam je bila prva

žitarica koja je sazrevala od onih koje su bile posejane u zimskim mesecima. Na Praznik Prvina, snop ječma je bio požnjeven i donet u Hram kao zahvalnost koja se izražavala Bogu za žetvu. Ovaj snop je predstavljao žetvu ječma kao celinu i služio je kao obećanje ili garancija da će ostatak žetve biti obavljen u danima koji slede.

Vreme praznika prvina. Praznik Prvina bio je rani prolećni praznik, treći u biblijskom prazničkom ciklusu. Prema biblijskom kalendaru, on se odvijao tokom Nisana, prvog biblijskog meseca (mart ili april), ubrzo nakon početka Pashe.

Biblija ne precizira kalendarski datum Praznika Prvina, već samo opisuje njegovo vreme svetkovanja kao "sutradan nakon Šabata" (3. Mojsijeva 23,11). To je navelo na različite interpretacije i rasprave po pitanju koji *Šabat* je u pitanju.

Neki teolozi smatraju da se to odnosi na prvi sedmični Šabat koji se pojavljuje u sedmici Pashe. Međutim, reč *Šabat* takođe opisuje svaki sveti dan tokom koga se ne radi, bez obzira o kom se danu u sedmici radi (3. Mojsijeva 23,24.32.39). Mnogi smatraju da *Šabat* koji je bio u pitanju je bio 15. Nisan, prvi dan Praznika Beskvasnih hlebova. Taj dan je bio "sabor sveti" (3. Mojsijeva 23,7) kada se ništa nije radilo. Isti opis je bio dat za sedmični Šabat (3. Mojsijeva 23,3) i svete Šabate drugim danima u sedmici (3. Mojsijeva 23, 24-25.28.32.36.39).

Međutim, biblijski tekst koji odmah sledi daje odgovor na pitanje kada treba obeležavati Praznik Prvina: "Potom, od prvoga dana po Šabatu, od dana kad prinesete snop za žrtvu obrtanu, brojte sedam sedmica punih. Do prvoga dana po sedmoj sedmici izbrojte pedeset dana, onda prinesite nov dar Gospodu" (3. Mojsijeva 23,16.17).

Biblijski tekst kaže da je od Praznika Prvina potrebno brojati "sedam sedmica punih" da bi se došlo do sledećeg prolećnog praznika - Praznika Sedmica. Pošto je poznato da Bog računa vreme u celinama po "sedam", kao što su "sedam dana" (za Šabat), "sedam godina" (za Šabatnu godinu), "sedam puta sedam godina" (za Jubilarnu godinu) "sedamdeset godina" (za ropstvo, videti: Jeremija 25,11.12), itd, jasno je da u ovom tekstu Bog zapoveda da se od Praznika prvina do Praznika Sedmica izbroji "sedam sedmica punih", što podrazumeva sedmice od prvog dana sedmice, do Šabata, kao sedmog dana (prvi dan sedmice danas većina ljudi naziva "nedelja", a u Izraelu su taj dan zove prema Bibliji - "prvi dan").

To znači da Praznik Prvina mora da bude u prvi dan sedmice, nakon sedmičnog Šabata, da bi od tog praznika moglo da se izbroji sedam punih sedmica do sledećeg praznika.

Tako, hronologija Pashalnih praznika jeste: Pasha (14. Nisan), Praznik Beskvasnih hlebova (7

dana, 15.-21. Nisan), i Praznik Prvina (prvi dan posle sedmičnog Šabata). U godini kada se Isus žrtvovao, Pasha se obeležavala u četvrtak (14. Nisan), prvi dan Beskvasnih hlebova bio je u petak (15. Nisan), a Prvine su bile u nedelju (17. Nisan).

Zapis o Prazniku Prvina. Odredba vezana za Praznik Prvina data je od strane Gospoda u 3. Mojsijevoj 23,9-14. Snop (jevrejski *omer*, što znači "mera") bio je unet od strane sveštenika u Hram, koji ga je obrtao pred Gospodom sa ciljem prihvatanja. Postojala je takođe žrtva i prinos koje su išle sa tim: zdravo muško jagnje od godinu dana, belo brašno pomešano sa uljem i naliiv od vina.

Narodu je bilo zabranjeno da uzme bilo koji deo žetve na bilo koji način pre nego što se prvine prinesu Gospodu (3. Mojsijeva 23,14). Prema Bibliji, zanemarivanje prinošenja prvina bilo je smatrano zakidanjem Boga (Malahija 3,8).

Ritual za vreme Praznika Prvina je bio detaljno opisan u 5. Mojsijevoj 26,1-10. Postupci prilikom ovog praznika, čak i reči molitve zahvalnosti Bogu, detaljno su zapisani u tom tekstu.

Važnost Praznika Prvina. Praznik Prvina bio je naročito posmatran kao vremenski znak. On je označavao početak žetve u Izraelu, i što je još važnije, on je označavao početak odbrojavanja Praznika Sedmica, četvrtog biblijskog godišnjeg praznika. Počinjući sa Praznikom Prvina, bilo je brojano 49 dana (ili sedam sedmica), i pedesetog dana, bio je proslavlján Praznik Sedmica. Gospod je zapovedio: "Potom od prvoga dana po Šabatu, od dana kad prinesete snop za žrtvu obrtanu, brojte sedam sedmica punih. Do prvoga dana po sedmoj sedmici izbrojte pedeset dana" (3. Mojsijeva 23,15-16).

Kao rezultat, taj period vremena je bio, i još je, poznat kao *Sefirat ha-omer* (jevrejski "brojanje od omera") jer je brojanje dana išlo od *omera* (jevrejski "snop, mera") do Praznika Sedmica.

Služba na Praznik prvina

Za narod. U danima dok je postojao Hram, 14. Nisana je brižljivo pripremanje za pashalne praznike bilo kompletirano: jagnjad su bila izabrana za Pashalnu žrtvu, kuće su bile očišćene od svog kvasca u pripremi za Praznik Beskvasnih hlebova, a ječmeni snopovi su bili označeni na poljima za Praznik Prvina.

Prolaskom svake sedmice, vreme u Izraelu je bilo sve toplije. Zimske kiše su prestale, a oblačni dani su brzo nastupali. Gledajući na istok od Hrama, mogla se videti veličanstvena panorama Maslinske Gore i doline potoka Kedrona koji su odsjajavali na prolećnom suncu. Preko potoka Kedrona u području zvanom Dolina Jasena, malo, otvo-

N I S A N						
1	2	3	4	5	6	7
8	9	10	11	12	13	14 PASHA
15 ŠABAT	16 PRVINE	17	18	19	20	21
PRAZNIK BESKVASNIH HLEBOVA						
22	23	24	25	26	27	28
29	30					

reno polje ječma stajalo je nasuprot pozadine travnatih, zelenih brežuljaka i maglovitih sivih maslinovih drveća. Zrele žitarice, koje su se lagalo njihale na slabom povetarcu, stvarale su relaksirajuću i uspavljujuću pojavu. Na jednom kraju polja, nekoliko snopova ječma bilo je upadljivo istaknuto i spojeno zajedno, još neposečeno, u očekivanju dolaska Praznika Prvina.

Ovo ječmeno polje bilo je specijalno polje, obrađivano isključivo za nacionalni Praznik Prvina, koje je držano striktno u skladu sa rabinskom tradicijom. Ono se oralo na jesen i sejalo ječmom nekih 70 dana kasnije tokom zimskih meseci. Stalno posmatranje bilo je potvrda da je usev rastao prirodno, bez veštačkog zalivanja ili đubrenja. U danima koji su prethodili Pashi, nekoliko snopova bilo je označeno i vezano od strane predstavnika Sinedriona, vladajućeg religioznog tela u Izraelju. Sa tim, priprema za Praznik Prvina bila je kompletirana.

Nekoliko dana kasnije, završetkom Šabata, na zalazak sunca (početak novog biblijskog dana), grupa od tri čoveka iz Sinedriona pojavila su se iz područja Hrama, zajedno sa mnoštvom uzbuđenih pratioca. Povorka je imala svoj put prema ječmenom polju da bi se obavila ceremonija žetve. Sa srpovima u rukama i korpama pod rukom, tri izabrana žeteoca bila su spremno poređana ispred određenih snopova ječma. Kada su bili pripremljeni, svečana tišina zavladala je mnoštvom za trenutak. Moglo se čuti samo se tiho njihanje žitarica. Iznenada, jednoglasni povici žeteoca prekinuli su tišinu jutra serijom pitanja upućenih gledaocima: "Jel' sunce izašlo?" "Sa ovim srpom?" "U ovu korpu?" "Da žanjem (sada)?" Dobijanjem potvrdnih odgovora, sveštenici su ponovili ovaj konačni verifikacioni proces dva puta za svaki slučaj. Označeni snopovi su onda bili požnjeveni dok se jedna efa (oko 20 litara) nije prikupila.

U prostoru Hrama odvijalo se vršenje žitarica sa prutevima, a ne volovskim kolima da se zrna ječma ne bi oštetila. Ono je zatim bilo osušeno na otvorenoj vatri i provejano na vetru da bi se uklo-

nila pleva. Konačno, ječam je bio samleven i propušten kroz intenzivni proces sejanja.

U jutro prvog dana sedmice, prvine od žetve bile su iznešene pred Gospoda. Jedan omer (oko 2,5 litre) ječmenog brašna bilo je pomešano sa oko 3 decilitra (0,3 litra) maslinovog ulja, i mala količina tamjana je bila ubačena u to. To je postalo žrtva od Prvina. Sveštenik ju je obrtao pred Gospodom u skladu sa 3. Mojsijevom 23,11-13 i zapalio malu količinu na oltaru. Ostatak je bio dat Levitima.

Za porodicu. Praznik Prvina bio je svetkovi- na naroda u celini, ali je i svaka porodica donosila svoje posebne prvine u Hram. Početkom svakog proleća, poljoprivrednici u Izraelju su se pripremali za ritual, odvajajući svoje prvine od ostalih klasova u polju. U celoj zemlji, ovaj ritual bio je ponavljan. Poljoprivrednici, praćeni mnoštvom dece, ulazili su u polja da bi označili svoje najbolje klasove. Kanap ili vrpca bili su pažljivo obmotani oko odabranih prvina da ih ne oštete. Oni su bili odvojeni za Gospoda kada je svaki poljoprivrednik izjavio: "Vidite, ovo su prvine." Uzbuđenje je dostizalo vrhunac kada su prvine sazrele i bile konačno požnjene za Pashalno hodočašće u Jerusolim.

U jutro prvog dana sedmice, vijugave ulice Jerusolima su oživljavale uz miris beskvasnih hlebova, zvuke smejanja dece, uzbuđenih povika žena, plačom beba, udaljenim lajanjem pasa, nervoznim blejanjem ovaca i nežnim zvucima grlica. Jerusolim je očekivao Praznik Prvina.

Jutro ranog proleća bilo je hladno, a vazduh još uvek miran. Mala sumaglica bila je prisutna u vazduhu, i polako se razilazila u svetlosti jutarnjeg sunca. Uzdignuti Hram, sa svojim belim mermernim stubovima i zlatnim ukrasima, stajao je kao blistavi dragulj na Brdu Sion. Izvan njegovih vrata, predivna muzika flauta dodirivala je srca onih koji su dolazili, podsećajući na tradicionalni radosni pozdrav: "Hvalite Boga u svetinji Njegovoj" (Psalam 150,1). Unutar vrata Hrama, horovi levita pevali su uz muziku 30. psalam: "Uzvišavaću te, Gospode, jer si me oteo, i nisi dao neprijateljima mojim da mi se svete." Ova scena se nastavljala tokom dana kako se jevrejski narod skupljao u Božji hram.

Gledajući u Odeljenje za sveštenike (c) (vidi sliku Hrama na str. 223), neki su mogli videti crvene plamenove sa žrtvenog oltara (e) koji su se dizali do neba kao stub od pare i plavog dima pomerajući se polako prema istoku. Mnoštvo sveštenika bilo je tu prisutno: neki su održavali vatru, neki su klali žrtve, neki su izlivali prinose od pića, a neki su obrtali prvine pred Gospodom.

U Odeljenju za Izraeljce (d), stalni priliv ljudi mogao se videti na 15. stepenici kod Nikanorskih vrata (i), koji su svečano pokazivali sveštenicima

svoje prinose pod njenim impresivnim lukom. Mnogi su vodili male bele jaganjce na užadima. Neki od ljudi su bili očigledno siromašni, što se videlo po njihovom jednostavnom oblačenju. Jedan od takvih, Jehuda ben Saba, mladi, snažni ratar, istupio je napred i rekao u velikom zanosu:

"Dajmo svi zahvalnost Gospodu." Kada je to rekao, uručio je grubi drveni kavez prisutnom svešteniku. Dve grlice su bile vezane unutra kao alternativne žrtve paljenice za one koji su bili siromašni da prinesu jagnje (3. Mojsijeva 5,7; 12,8; 14,22). Kada je sveštenik primio grlice, mladi ratar se u molitvi obratio Bogu i tražio oprostaj za grehe.

Jehuda je pažljivo posmatrao pripremanje njegove žrtve u skladu sa Mojsijevim zakonom (3. Mojsijeva 1,14-17). Svaki korak bio je učinjen tačno, brzo, i uz očiglednu ažurnost sveštenika. Jehuda je video da sveštenik pažljivo proliva krv na oltar. On je video pokidano perje sa vrata kako pada na zemlju i leži na pepelu pored oltara, čekajući da se ukloni na mesto van grada. Konačno, zapazio je da je sveštenik raspolovio svaku pticu preko grudne kosti i stavio ih na žrtvenu vatru.

Kako je gledao u nastali beli stub dima, Jehuda se u svojim mislima vratio vekovima unazad do svog oca Avrama. On se pitao da li možda njegova žrtva paljenica sada leži na istom mestu gde je Bog milostivo obezbedio ovna kao zamenu za Isaka.

Pokret prisutnog sveštenika zaokupio je njegovu pažnju i prekinuo njegovo trenutno razmišljanje. Stajući licem k licu prema svešteniku, Jehuda je ponovio porodičnu molitvu za Praznik Prvina. Jasnim jevrejskim jezikom on je kazao svešteniku: "Priznajem danas pred Gospodom Bogom tvojim da sam ušao u zemlju za koju se Gospod zakleo ocima našim da će nam je dati" (5. Mojsijeva 26,3).

Onda je Jehuda skinuo korpu sa svog ramena i predao je svešteniku. Jednostavna korpa od vrbinih kora sadržala je meru (omer) ječma za njegov prinos na Praznik Prvina. Sveštenik je stavio svoje ruke nad korpom i polako ih pokretao pred Gospodom, dok je Jehuda nastavio svoju ceremonijalnu molitvu: "Otac moj bijaše siromah Sirin i siđe u Misir s malo čeljadi, i bi onde došljak, a posta narod velik i silan i obilan po broju. I dovede nas na ovo mesto, i dade nam zemlju ovu, zemlju u kojoj teče mleko i med. Zato sad evo donesoh prvine od roda ove zemlje koju si mi dao, Gospode" (5. Mojsijeva 26,5.9-10).

Kada je molitva zahvalnosti bila završena, sveštenik je stavljao korpu ispred oltara i bacio šaku zrnevlja na vatru. Jehuda se poklonio pred Gospodom, a onda okrenuo u spoljne odeljenje da pozdravi svoju porodicu. Ugledavši oca, njegova deca su pritrčala i uhvatila ga za kolena. Za-

povesti ovog svetog dana bile su ispunjene. Jehuda i njegova uzbuđena porodica su otišli, radujući se novoj žetvi od Gospoda. I to iskustvo se ponavljalo stotinama i stotinama puta tokom starih dana Praznika Prvina.

Primena

Prve stvari generalno. *Prve stvari* su važna i često ponavljana tema u Bibliji. Bog je kazao, uopšte, da prvine od svih poljoprivrednih proizvoda pripadaju Njemu - od žitarica, do groždanog soka, ulja i vune (2. Mojsijeva 22,29; 23,19; 34,26; 5. Mojsijeva 18,4; 26,2). To je uključivalo sedam glavnih useva zemlje Izraelja: ječam, pšenicu, grožđe, smokve, nar, masline i urme. Prvine od hlebnog testa takođe se pripadale Njemu, kao "prinos od gumna" (4. Mojsijeva 15,20.21). Takođe još, muški prvenci od svih životinja (2. Mojsijeva 22,30; 3. Mojsijeva 27,26), i konačno, svaki prvenac od samih Izraeljaca pripadao je Njemu (2. Mojsijeva 13,2.12-15; 34,19-20; 4. Mojsijeva 3,13; 18,15-16).

Prema Mojsijevom Zakonu, svaki muški prvenac bio je donešen kod sveštenika kada je imao mesec dana (4. Mojsijeva 18,16). U svojoj milosti, Bog je omogućio da se prvenac može otkupiti i tako osloboditi od zvanične službe Gospodu tokom celog života. U toj ceremoniji posvećenja, zvanog *Pidion haben* (jevrejski "Otkup za sina"), bilo je moguće otkupiti sina od službe celog života plaćanjem pet sikala (srebrni novac) svešteniku (4. Mojsijeva 18,16). "Pidion haben" je važio za sve, osim za Levite. Oni su bili određeni da služe u Hramu, i tako, nisu mogli biti izuzeti.

Kada je bio mesec dana star, Isus je bio donešen u Hram za svoj *Pidion haben*. Marija i Josif su ga doneli pred Gospoda: "Kao što je napisano u zakonu Gospodnjem: 'Da se svako dete muško koje najpre otvori matericu posveti Gospodu'" (Luka 2,23).

Značajno je da je tom prilikom Isus bio prvi put imenovan Mesijom. Pobožni Simeon je uzeo Dete u ruke i zahvalio se Gospodu: "Jer videše oči moje spasenje Tvoje" (Luka 2,30). Kao drugi svedok, Ana proročica objavila je Njegovo mesijanstvo "svima koji čekahu spasenje u Jerusalimu" (Luka 2,38).

Značenje ceremonije *Pidion haben* data je od strane Gospoda: "Jer je moj svaki prvenac, od onoga dana kad pobih sve prvence u zemlji Misirskoj, posvetih sebi svakoga prvenca u Izraelju, od čoveka do živinčeta, moji će biti, ja sam Gospod" (4. Mojsijeva 3,13).

Kada je Bog otkupio Izraeljce iz egipatskog ropstva, On je to učinio kroz krv Pashalnog jagnjeta. Svi prvenci bili su pod prokletstvom smrti i suda. Izbavljenje je bilo moguće jedino izraž-

vanjem vere u Boga kroz krv nevinog Pashalnog jagnjeta (2. Mojsijeva 12,12-13).

Isto tako, u duhovnom smislu, svi ljudi su prvenci. Svi su sagrašili kao i Adam, i dakle, pod prokletstvom su smrti i potrebuju otkupljenje (Rimljanima 5,17,19; 1. Korinćanima 15,22). Spasenje je moguće jedino izražavanjem vere u Boga kroz otkupljujuću krv Mesije, pravog pashalnog jagnjeta žrtvovanog kao naša zamena (1. Korinćanima 5,7).

Prvine u Novom zavetu. Mada nije naročito naglašen u Starom zavetu kao ostali Levitski praznici, Praznik Prvina ima veliki uticaj na učenje Novog zaveta. On je direktno spomenut ne manje nego sedam puta u Novom Zavetu.

Pavle govori o Epenetu kao "prvini iz Ahaje" (Rimljanima 16,5). To jest, Epenet je bio prvi od mnogih koji su prihvatili Hrista u zapadnoj Maloj Aziji. Pavle kasnije spominje dom Stefanov kao "prvinu od Ahaje" (1. Korinćanima 16,15). Oni su takođe bili neki od prvih koji su prihvatili Hrista u toj velikoj žetvi u Maloj Aziji.

Takođe, Pavle je primenio koncept prvina i na ispravnu nauku: "Ako je prvi hleb svet, sveto je i sve testo" (Rimljanima 11,16). Pod tim je on mislio, ako je Bog izabrao i prihvatio patrijarhe, onda svo testo (Izrailj) pripada Njemu. Dakle, "ne odbaci Bog naroda svojega" (Rimljanima 11,2). Govoreći o religioznim ljudima kao onima koji su *odvojeni* za Gospoda, Jakov kaže:

"Jer nas dragovoljno porodi rečju istine, da budemo prvina od Njegovog stvaranja" (Jakov 1, 18).

Pavle ponovo koristi ovu sliku kada govori o spasenju kao "prvini od Duha" (Rimljanima 8,23). Pod tim on podrazumeva da je posedovanje Duha Božjeg garancija, ili zalog, da će doći do konačnog otkupljenja. Naša tela će biti obnovljena i novo stvaranje biće realizacija otkupljenja od prokletstva greha. Sadašnja realnost posedovanja Svetog Duha od strane religioznih ljudi obezbeđuje ili garantuje ispunjenje obećanja vezanih za budućnost.

U knjizi Otkrivenje, Jovan opisuje posebnu grupu od 144.000 Jevreja. Tu će biti 12.000 od svakog plemena Izrailja, zapečaćenih i zaštićenih od Božjeg gneva na Dan Gospodnji. Kasnije, Jovan opisuje ovih 144.000 kao "one koji idu za Jagnjetom kud god ono pođe. Oni su kupljeni od ljudi, prvenci Bogu i Jagnjetu" (Otkrivenje 14,4).

Govoreći o Božjoj žetvi među ljudima u njegovo vreme, Pavle govori o sebi kao o "nedonoščetu" (1. Korinćanima 15,8). Ovo slikovito izražavanje ukazuje na smokvu koja nekada daje zrele plodove van sezone. Tih ranih smokvi ima malo i retke su. Pavle je video sebe kao jednog od onih koje je Bog predivno spasio pre konačne žetve.

Ispunjenje

Kao i drugi izrailjski prolećni praznici, Praznik Prvina nalazi svoje proročko ispunjenje u životu Mesije prilikom Njegovog prvog dolaska. Pavle to opisuje u sedmom i *najznačajnijem* izveštaju o prvinama u Novom Zavetu sa svečanom izjavom: "Ali Hristos usta iz mrtvih i bi prvina onima koji umreše" (1. Korinćanima 15,20; Otkrivenje 1,5).

Ali kako je to Mesija naša prvina? Isus je ustao iz groba trećeg dana, na dan Praznika Prvina. Ali Njegovo vaskrsenje ima dalekosežne implikacije. Pavle objašnjava: "Jer kako po Adamu svi umiru, tako će i po Hristu svi oživeti" (1. Korinćanima 15,22). Isusovo vaskrsenje je garancija i početak (prvina) konačne žetve, ili vaskrsenja, celog čovečanstva. Mesija je ispunio proročko značenje ovog svetog dana ustajanjem iz smrti kao prvina od vaskrsenja, i On je to bio na taj posebni dan Prvina.

Biblija jasno uči da postoji život nakon smrti. Čovek se sastoji od "praha zemaljskog" i "duha životnog" koji zajedno sačinjavaju čoveka ili "dušu živu" (1. Mojsijeva 2,7). Kada čovek umre, duh životni se vraća Bogu, prah ide u zemlju, a duša ne postoji. Ona ne luta po nebu kao deo "kosmičkog jedinstva", niti reinkarnira. Čovekovo stanje nakon smrti je opisano kao spavanje, sve do trenutka kada dođe do vaskrsenja, ponovnog spajanja "praha zemaljskog" i "duha životnog". Biblija uči da će svi ljudi biti vaskrsnuti:

"I mnogo onih koji spavaju u prahu zemaljskom probudiće se, jedni na život večni, a dugi na sramotu i prekora večni" (Daniilo 12,2).

Mesija dalje objašnjava: "Ne divite se ovome, jer ide čas u koji će svi koji su u grobovima čuti glas Sina Božjega. I izići će koji su činili dobro u vaskrsenje života, a koji su činili zlo u vaskrsenje suda" (Jovan 5,28-29).

Kao što postoje dva dela od žetve, zrnelje i pleva, tako će biti i dva dela u konačnoj žetvi (Matej 3,12; 13,37-43). Jedni će naslediti večni život i stanovaće u domu Gospodnjem zauvek. Drugi će naslediti večno odvajanje od Boga i biće zauvek uništeni u Jezeru ognjenom. Oni koji pripadaju Mesiji, koji su ga verom prihvatili, biće vaskrsnuti u život prilikom Njegovog dolaska (1. Korinćanima 15,23; Isaija 25,8; 1. Timotiju 4,16). Isus je obezbedio sigurnu garanciju za to kada je ustao iz mrtvih. To se dogodilo, i mi u to možemo biti sigurni: "Hristos usta iz mrtvih, i bi prvina onima koji umreše."

PRAZNIK SEDMICA

Praznici se skoro uvek praznuju u određene dane po kalendaru. Isto tako, negde se ponekad broje dani između praznika. Međutim, postoji

nešto potpuno drugačije u vezi sa biblijskim Praznikom Sedmica - četvrtim svetim danom u Izraelu. Nijedan datum nije povezan sa njim u Bibliji. Ipak, ako bismo pitali bilo kog Jevrejina koji proslavlja Praznik Sedmica, dobili bismo odgovor da se on uvek proslavlja 50 dana nakon Praznika Prvina.

Biblijski stav

Značenje Praznika Sedmica. Kod starih Jevreja imena su bila veoma značajna. Ona su obično odražavala karakter, bila su vezana za istoriju, odnosno značila su ono na šta su bila primenljivana. Tri odvojena imena bila su korišćena u Starom zavetu za Praznik Sedmica ili *Šavuot* (jevrejski "sedmice"). Svako ime je naglašavalo različite aspekte njegovog svetkovanja.

Najčešći jevrejski termin u vezi ovog praznika je bio *Hag hašavuot*, što znači "Praznik Sedmica" (2. Mojsijeva 34,22; 3. Mojsijeva 16,10; 2. Dnevnika 8,13). Šavuot je bio nazvan Praznikom Sedmica jer je sedam *sedmica* bilo odbrojavano od Praznika Prvina do obeležavanja ovog praznika.

Primarno značenje ovog praznika bilo je izraženo jevrejskim imenom *Jom habikurim* ili "Dan Prvina" (4. Mojsijeva 28,26), pošto je Praznik Sedmica bio dan kada su prvine od letnjih pšeničnih useva bile donošene u Hram. Tako je Praznik Sedmica označavao početak letnje pšenične žetve kao što je ranije Praznik Prvina označavao početak prolećne žetve ječma u Izraelu.

Treći termin, *Hag hakacir* ili "Praznik Žetve" (2. Mojsijeva 23,16), odražavao je činjenicu da je ovaj praznik bio zvanični početak letnje sezone žetve.

U grčkom jeziku, Praznik Sedmica bio je poznat kao *Pentakost* (Dela 2,1), što znači "pedesetnica", pošto je bio proslavljan pedesetog dana od Praznika Prvina.

Vreme Praznika Sedmica. Praznik Sedmica bio je proslavljan krajem proleća, obično krajem maja ili početkom juna. Prema današnjem jevrejskom kalendaru, Praznik Sedmica pada 6. dana meseca Šivana. Kao što je rečeno ranije, proslavljanje Praznika Sedmica nikada nije bilo vezano za određeni datum u Bibliji. On je ustvari bio određivan brojanjem 50 dana (dan koji nastupa posle sedam sedmica) od Praznika Prvina: "Brojte sedam sedmica punih, do prvoga dana po sedmoj sedmici nabrojte pedeset dana" (3. Mojsijeva 23, 15-16; 5. Mojsijeva 16,9-10).

Zbog zapovesti o brojanju, vremenski period od Praznika Prvina do Praznika Sedmica bio je poznat kao *Sefira* (jevrejski "brojanje"). Količina ječma koja se donosila u Hram kao prvina na Praznik Prvina bila je poznata kao *omer* (jevrejski "mera, snop"). Pošto je ovo brojanje dana zapo-

činjalo sa prinošenjem omera, ovaj pedesetodnevni period takođe je bio nazivan kao "omer".

Zapis o Prazniku Sedmica. Tri biblijska teksta opisuju proslavljanje Praznika Sedmica. Prinošenje u Hramu opisano je u 3. Mojsijevoj 23,15-21 i 4. Mojsijevoj 28,26-31. Pripremanje za pojedinačno proslavljanje opisano je u 5. Mojsijevoj 16,9-12 gde je naglašeno da je prinošenje dobrovoljno, sa radošću pred Bogom, i da se treba podsećati na to da je Gospod oslobodio Jevreje egipatskog ropstva.

Važnost Praznika Sedmica. U biblijsko vreme, Praznik Sedmica bio je naročito važan biblijski praznik. Sedam božanskih objavljenih praznika bilo je dato Izraelu. Od tih sedam, tri su bila označena od strane Gospoda kao "posebni praznici" (3. Mojsijeva 23,14-17; 5. Mojsijeva 16,16; 2. Dnevnika 8,13; 3. Mojsijeva 34,22-23) za vreme kojih su svi muškarci u Izraelu bili obavezni da budu prisutni u Hramu. Praznik Sedmica bio je drugi u toj posebnoj grupi od tri praznika, dok su druga dva bili Pasha i Praznik Senica.

Kao Šabat, i većina drugih prazničkih dana, Praznik Sedmica je bio sveti *sabor* ili dan odmora (3. Mojsijeva 23,21; 4. Mojsijeva 28,26). Dakle, nijedan posao nije bio dozvoljen.

Služba na Praznik Sedmica. Prema Bibliji, bilo je zabranjeno jesti nove useve od ječma dok se prvine od ječma (omer) ne prinesu na Praznik Prvina. Isti princip je bio primenjivan i na useve od pšenice. Dakle, razni prinosi u hrani i hlebu u Hramu nisu bili pravljivi od novih pšeničnih useva sve dok prvine od pšenice nisu bile prinesene na Praznik Sedmica.

Služba u Hramu na Praznik Sedmica imala je umnogome isti obrazac kao na Praznik Prvina, pošto su oba ova sveta dana bila proslavljana uz prinošenje prvina. Međutim, prinošenje na Praznik Sedmica bilo je jedinstveno. Ono je uključivalo dva dugačka, ravna, pšenična hleba sa kvascem kao što je zapovedio Gospod: "Iz stanova svojih donesite dva hleba za žrtvu obrtanu, od dve desetine efe beloga brašna da budu, s kvascem neka budu pečeni. To su prvine Gospodu" (3. Mojsijeva 23,17).

Hlebovi nisu bili spaljivani zato što je Gospod zabranio prinošenje kvasca na oltaru: "Ni kvasca ni meda ne treba da palite na žrtvu ognjenu Gospodu" (3. Mojsijeva 2,11). Umesto toga, ovi hlebovi i životinje koji su se žrtvovali činili su prinos za Praznik Sedmica. Sveštenik ih je obrtao oko oltara. Nakon toga oni su bili odvojeni "za sveštenika" (3. Mojsijeva 23,20) i predstavljali su prazničnu hranu koju su sveštenici jeli nakon tog dana u Hramu.

Ispunjenje

Bilo je to negde oko 30. godine naše ere. Bilo je toplo jutro krajem meseca maja kada je nastupao Praznik Sedmica te godine. Sunce je bilo visoko iznad horizonta već nekoliko sati. Tanki pokrivač niskih jutarnjih oblaka ublažavao je prisustvo vrućine, ostavljajući čisto plavo nebo samo iznad Jerusalima.

U tišini jutarnjeg vazduha, *Šaharit* ili jutarnja služba u Hramu čula se kako završava - zvuk srebrnih truba, odjek jedinstvene molitve ljudi, usamljen glas čoveka koji je čitao tekstove iz knjiga proroka Jezekilja i Avakuma.

Mnoštvo Jevreja tiskalo se u predvorju Hrama. Pošto je Praznik Sedmica bio hodočasni praznik, očigledno je bilo prisustvo mnogih sa Srednjeg Istoka, iz Severne Afrike, Evrope i Azije.

Izenada, odozgo iz vazduha, čuo se zvuk snažne oluje. Ali kako je to moguće? Nije bilo oblaka, a ni povetarca. To nije bilo vreme za oluju. Ljudi su bili zbunjeni, posmatrajući vedro nebo u potrazi za uzrokom nepogode.

Zvuk je počeo da se menja kako je išao prema zapadu. Nekoliko hiljada ljudi u spoljnom predvorju Hrama pohitalo je kroz jugozapadni prolaz, poslednji branik Hrama, krupnim koracima spuštajući se dole u grad. U tom posebnom trenutku, munje koje su ličile na ognjene jezike, uočene na obližnjoj kući, zaokupile su njihovu pažnju. Ljudi su zastali, dok su čuteći gledali u pravcu kuće. Šta ovaj vetar i vatra znače? Da li je to ono što su upravo čuli iz knjiga proroka Jezekilja i Avakuma?

Mnoštvo je krenulo dalje, smatrajući da zna o čemu se radi. Za nekoliko trenutaka oni su stigli do kuće i našli se pred vratima. Da dvanaest ljudi koji su bili unutra nije izašlo na ulicu, vrata od kuće bi verovatno bila odvaljena.

Dvanaestorica se odmah obratila ovom uznemirenom mnoštvu. Ali na iznenađenje prisutnih, dvanaestorica se obratila ljudima u mnoštvu na različitim jezicima.

To je izazvalo veliku diskusiju. Ova dvanaestorica su bili očigledno Galilejci sa svojim stilom oblačenja. Ali ko je ikada čuo za obrazovane Galilejce? Obrazovanje je imalo svoj centar u Jerusalimu, a ne u Kapernaumu. Kako su ovi neobražovani Galilejci mogli govoriti ne samo različitim jezicima, već i sa naglaskom kao da im je to maternji jezik? Mnogi su tražili odgovore, dok su se drugi rugali i optuživali ove ljude da su pijani.

Reč vetra i vatre brzo se širio ovim mnoštvom ljudi koji su upravo napustili službu u Hramu. Ulice su brzo bile ispunjene i komunikacije ja postala nemoguća.

Jedan od dvanaestorice po imenu Petar, očigledno govornik, pozvao je mnoštvo da ga sledi

do obližnjeg trga pored južnog ulaza u Hram. Ovo mesto bilo je poznato po rabinima koji su učili svoje đake pre nego što su ulazili u Hram. Sa svojim velikim trgovim i niskim, 60 metara širokim stepeništem koje je vodilo do južnih vrata, ovo mesto je bilo jedno od najboljih na prostoru Hrama za obraćanje velikom mnoštvu.

Dvanaestorica se popela na bele krečnjačke stepenice, dok je iza njih stajalo Carsko stubište iz tri reda, izdižući se 35 metara iznad njih. Povremeno je Petar podizao ruke da umiri mnoštvo, dok se veliko mnoštvo ljudi skupljalo na trgu ispod njega. Lokalni stanovnici su prepoznali ove Galilejce kao sledbenike Isusa Hrista, Onoga koji je bio razapet skoro dva meseca ranije na Pashu.

Mnoštvo se umirilo i usmerilo svoje poglede na Petra koji je počeo da govori: "Ljudi Judejci i vi svi koji živite u Jerusalimu! Ovo da vam je na znanje, i čujte reči moje. Jer ovi nisu pijani kao što vi mislite, jer je tek treći sat dana (devet ujutro). Nego je ovo ono što kaže prorok Joilo: 'I biće u poslednje dane, govori Gospod, izliću Duha svojega na svako telo, i prореći će sinovi vaši i kćeri vaše, i mladići vaši videće utvare i starci vaši sniće snove'."

Bio je u pravu. Oni sami bili su svedoci znakovna vetra i vatre, i čuli su kako im ova dvanaestorica iznose biblijske tekstove na njihovim materinim jezicima. To je sigurno bila Božja ruka.

Petar je nastavio da citira jevrejske proroke u pogledu dolaska Božjeg gneva i upozorio da samo oni koji "prizovu ime Gospodnje spašće se". Ovo mnoštvo pobožnih ljudi ostalo je tiho. Samo se moglo čuti udaljeno blejanje ovce negde iz Hrama. Osećala se naelektrisanost u vazduhu, naslućivanje, čak i glad od strane mnoštva da Petar nastavi sa svojim izlaganjem.

Petar je usmerio svoje reči u pravcu Isusa iz Nazareta, i u sledećih četvrt sata on je polako, energično i jednostavnim rečima iznosio reči proročanstva cara Davida i Izrailjskih proroka u pogledu obećanja Mesije. Kako je iznosio proročanstvo za proročanstvom, postajalo je jasno da Biblija jasno i uverljivo proriče Mesijinu smrt, vaskrsenje i uznesenje na Nebo. Kako neko može verovati u nešto drugo?

Mnoštvo ortodoksnih ljudi bilo je vidljivo uzdržano i počelo je da se komeša. Petrove reči zapalile su njihova srca. Neki su bili ganuti do suza. Neki su polako uvukli svoje grudi sa stisnutom rukom, kao znakom bola i kajanja. Neki nisu još dugo mogli da izdrže i počeli su da uzvikuju: "Šta vi to radite?" Sa nabojem emocija u svom glasu, Petar je uzviknuo: "Pokajite se!" Krenuvši na jug u pravcu obližnje Banje Siloamske, on je nastavio: "I da se krstite svaki od vas u ime Isusa Hrista za oproštenje greha, i primićete dar Svetoga Duha. Jer je za vas obećanje i za decu vašu".

Tokom jutra, na trgu se moglo videti razbacano mnoštvo kako raspravlja i diskutuje sa nekim od ove dvanaestorice. Ipak, ono što se zaista moglo videti, bilo je mnoštvo ljudi koje je dolazilo i odlazilo od *mikve* (vode za obredno kupanje ili krštenje). Sve u svemu, nekih 3.000 ljudi je prihvatilo Gospoda toga jutra.

Prethodni izveštaj zasnovan je na istinskom izveštaju očevidaca i zapisan je u Delima apostolskim, 2. poglavlju. Tog jutra On je izlio svoj Sveti Duh kao što je preorekao: "I doći će Izbavitelj u Sion i k onima od Jakova koji se obraćaju od greha, veli Gospod. A ovo će biti zavet moj sa njima, veli Gospod: *Duh moj koji je u tebi*" (Isaija 59, 20-21).

Ali, iako je to obećanje bilo za njih, ono je ujedno i za nas. Svako ko prizove ime Gospodnje spašće se.

PRAZNIK TRUBA

Nije neobično za praznike da imaju muzičke instrumente uključene u svoje proslave. Retko je, međutim, da smisao i suština proslave praznika sasvim zavisi od muzičkog instrumenta. Ipak, to je slučaj sa izrailjskim petim svetim danom, poznatim kao Dan Truba ili *Roš hašana*.

Biblijski stav

Značenje Praznika Truba. Praznik Truba ima svoje korene čvrsto utemeljene u Bibliji. Ustvari, on je označen kao *Zikron terua* ("Spomen trubni" - 3. Mojsijeva 23,24) i *Jom terua* ("Trubni dan" - 4. Mojsijeva 29,1). Zasnovan na tim biblijskim opisima, nekadašnje svetkovanje praznika *Roš hašana* često je bilo nazivano kao "Praznik truba", dan kada su trube trubile u Hramu i u celoj izrailjskoj zemlji.

Roš hašana doslovno znači "Početak godine". Međutim, to značenje nije davano ovom prazniku sve do drugog veka naše ere, više od 1.500 godina nakon uspostavljanja ovog praznika. Nakon razorenja Hrama 70. godine naše ere, njegovo svetkovanje je radikalno izmenjeno. Praznik je trebalo da se sačuva u ovoj tragičnoj situaciji. Nastavljanje obeležavanja Praznika Truba bilo je obavljano u odsustvu Hrama i njegovog žrtvenog sistema. Kao rezultat, služba u sinagogi je proširena, nove tradicije su ubačene, a akcenat je stavljen na druge stvari u pokušaju da se sačuva i prilagodi svetkovanje ovog praznika ljudima koji su bili rasuti van svoje domovine i bez prisustva Hrama.

Vreme nekadašnjeg Praznika Truba ukazivalo je na početak civilne Nove godine u Izraelu. Nakon razorenja drugog Hrama 70. godine naše ere, dve proslave su postale nerazdvojno povezane. Tokom vremena, Praznik Truba je uveliko zase-

njen i umanjen od strane jevrejske Nove godine, postajući poznat kao *Roš hašana* ("Početak godine").

Vreme Praznika Truba. Praznik Truba se proslavlja na jesen. Prema biblijskom kalendaru, Praznik Truba se odvija prvog dana meseca Tišrija, sedmog biblijskom meseca (obično sredina septembra do početka oktobra). Druga dva Izrailjska jesenja praznika odvijaju se nekoliko dana kasnije: Dan Očišćenja 10. Tišrija, i Praznik Senica koji počinje 15. Tišrija.

Prema Bibliji, Praznik Truba bio je proslavljan kao jednodnevni praznik. U dijaspori (jevrejski narod koji živi van Izraela) mnogi praznici su bili, i još uvek se, praznuju dodatnog dana. Razlog leži u nesigurnosti vezanoj za kalendar. Početak svakog biblijskog meseca prvobitno je zavisio od uočavanja Mladine. Precizno određivanje Mladine nije uvek bilo lako zbog oblaka ili nedostatka svedoka. Praznik Truba uveliko sadrži ovaj problem pošto on pada prvog dana u mesecu. Zbog toga što je Mladinu nekada bilo teško utvrditi od strane jevrejske zajednice, dešavalo se da je Praznik već bio počeo. Da bi umanjili šanse za greškom, Praznik Truba se proslavljao dva dana, što predstavlja tradiciju koja i danas postoji u Izraelu.

Zapis o Prazniku Truba. Biblijski zapis o svetkovanju Prazniku Truba nije ni dug ni komplikovan. Izrailju je jednostavno bilo zapovedeno da obeležava taj dan trubljenjem truba i držanjem tog dana kao Šabata, uzdržavanjem od posla (3. Mojsijeva 23,23-25; 4. Mojsijeva 29,1).

Biblijski zapis u pogledu žrtava u Hramu takođe je jasan (4. Mojsijeva 29,2-6). Posebne žrtve paljenice bile su prinošene na Praznik Truba, koje su sačinjavale jedno tele, ovna i sedam jaganjaca. Takođe je i jedan jarac bio prinošen kao žrtva za greh. Ove žrtve su bile toga dana dodate žrtvama svagdašnjim, koje su se prinosile svakodnevno (4. Mojsijeva 28,1-8), i onima koje su se prinosile za Mladinu (4. Mojsijeva 28,11-15).

Istinsko svetkovanje Praznika Truba zapisano je samo jednom u Bibliji. Jezdra, koji je bio pisar, spominje da je Praznik Truba bio svetkovan kada je oltar u Hramu bio obnovljen, i žrtve ponovo uspostavljene od strane onih koji su se vratili iz vavilonskog ropstva (Jezdra 3,1-6). Nemija je zabeležio da se oživljavanje ovog praznika takođe odigralo u Izrailju kada je Jezdra ponovio narodu Božji zakon (Nemija 7,73-8,13).

Važnost Praznika Truba. U vezi sa Mladinom, Praznik Truba je jedinstven. To je jedini biblijski praznik koji se odvija prvog dana u mesecu, na Mladinu, kada je mesec taman i predstavljen malim tankim srpom. Svi drugi biblijski praznici odvijaju se kasnije tokom svojih meseci kada je Mesec sjajan.

Kao i sedmi *dan* i sedma *godina* je sveta prema Mojsijevom zakonu (2. Mojsijeva 20,8-10; 3. Mojsijeva 25,4), a mesec Tišri je takođe sedmi *mesec*. Značajno je da se Praznik Truba odvija kao prvi Šabat u mesecu u kojem se odvijaju sva tri izrailjska jesenja praznika. U starom Izrailju, Mladina je normalno bila objavljivana kratkim piskom trube, ali Mladina sedmog meseca bila je obeležavana dugim piskom, naglašavajući njenu svečanost i jedinstvenost među mesecima.

Instrument za Praznik Truba

Tipovi Truba. Većina prevoda Biblije ne razlikuje jasno različite tipove truba u Bibliji. *Hacocera* je bila metalna truba koja se širila na kraju. Bog je zapovedio sinovima Izrailjevima da upotrebljavaju dve srebrne trube koje su trebale "kovane da budu" (4. Mojsijeva 10,1-2). Sveštenici su duvali u ove srebrne trube nad žrtvama za spomen pred Gospodom (4. Mojsijeva 10,10). Prilikom osvećenja Hrama, u dane Solomona, brojne srebrne trube trubile su u Hramu sačinjavajući veliki orkestar od 120 truba (2. Dnevnika 5,12). Prema Josifu Flaviju, jevrejskom istoričaru, sveštenici su takođe duvali u svoje trube iz jugozapadnog ugla Hrama kada su objavljivali početak i kraj svakog Šabata.

Druga jevrejska truba, *šofar*, bila je zakrivljena truba napravljena od ovnujskog roga. Na jevrejskom (ili hebrejskom) jeziku, *šofar* ("truba od ovnujskog roga") je jasno bila razlikovana od trube *keren*, koja je bila "truba od životinje", koja nije bila korišćena kao muzički instrument. Trube napravljene od kravljeg roga bile su odbačene kao opomena zbog izrailjskog idolopokloničkog obožavanja zlatnog teleta u pustinji. Ovnujski rog je posmatran kao predivna uspomena na Božje izbavljenje Isaka uz pomoć ovna koji je svojim rogovima bio zapleten u žbunju.

Kada Biblija opisuje 1. Tišri kao "Dan trubni" i "Spomen trubni", tip trube za Praznik Truba se posebno ne identifikuje. Skoro bez izuzetka, istorijski zapisi i rabinska tradicija označavaju *šofar* ("ovnujski rog"), a ne srebrne trube sveštenika, kao glavni instrument koji se koristio u Bibliji.

Možda je glavni razlog za odabiranje ovnujskog roga bio u proceduri najave Jubilarne godine. Biblija opisuje *šofar* ("ovnujski rog"), a ne trubu napravljenu od određenog metala, kao trubu u koju se trubilo na Dan očišćenja (3. Mojsijeva 25,9). Svake pedesete godine, truba šofar je objavljivala dolazak Jubilarne godine u kojoj su robovi bili oslobođeni, a zemlja je ostavljena da se odmara od poljoprivrednih aktivnosti. Današnji običaj duvanja u trubu šofar, na kraju Dana očišćenja, sačuvao je ovu staru zapovest.

Načini trubljenja. Nakon razorenja Hrama, nastala je velika rasprava među rabinima u pogle-

du trubljenja u šofar, pošto Biblija ne opisuje eksplicitno način na koji je trebalo da se trubi. Postignut je kompromis koji omogućava sve načine. *Tekia* predstavlja dugačko, nezavijajuće trubljenje. *Ševarim* predstavlja tri kratka, isprekidana piska. *Terua* zabeležen u Bibliji predstavlja devetodelni stakato zvuk koji podseća na jecanje. Sve ukupno, formiran je sledeći obrazac za trubljenje u šofar: dugi pisak (*tekia*) - tri kratka piska (*ševarim*) - devet stakato piska (*terua*) - jedan dugi pisak (*tekia*).

Načini korišćenja. Odvojeno od ceremonije žrtvovanja, trube su imale nekoliko osnovnih korišćenja u Izrailju: one su *sazivale zbor pred Gospodom* (4. Mojsijeva 10,2-4) i *pozivale na vojsku* (4. Mojsijeva 10,9; Sudije 3,27; 7,19-22; Nemija 4,18-22; Jezekilj 33,3-6). Truba šofar je takođe *objavljivala krunisanje novog cara* kao što je to bio slučaj sa Solomonom (1. Carevima 1,34.39), Jujem (2. Carevima 9,13), Joasom (2. carevima 11,12-14) i Avesalomom (2. Samuilova 15,10).

Služba na Praznik Truba

U danima izrailjskog Hrama, srebrne trube su trubile prilikom prinošenja žrtava paljenica i žrtava zahvalnih. To je bilo u skladu sa Mojsijevim naređenjem: "Trubite u trube prinoseći žrtve svoje paljenice i žrtve svoje zahvalne" (4. Mojsijev 10, 10). Kada su žrtve bile uzete i prinete na oltar (e), srebrne trube su trubile od strane sveštenika, što je potvrđeno i u Bibliji (2. Dnevnika 29,27-28) i od strane Josifa Flavija (Judejske starine, *Antiquities of the Jews* 3.12.6).

Na Praznik Truba, još jedan sveštenik je bio prisutan da trubi u trubu šofar. On je stajao u nizu sveštenika sa srebrnim trubama okrenutih prema oltaru. Truba šofar je trubila dugo, zadržavajući pisak, dok su srebrne trube trubile kratko u vezi sa svagdašnjom žrtvom.

Više od stotinu sveštenika služilo je na Praznik Truba, a koji su inače služili tokom jutra, večeri, mladine i prazničkih svečanosti. Kada je praznički prinos od vina bio izliven na oltar, levitski hor je otpevao psalam 81, psalam Praznika Truba: "Trubite u trubu za vreme mladine, u vreme punog meseca radi praznika našega. Jer je takav zakon u Izrailju, naredba od Boga Jakovljeva" (Psalam 81,3-4).

Buduće ispunjenje

Kao i drugi praznici u Izrailju, Praznik Truba sadrži u sebi važnu proročku poruku. Međutim, ovaj sveti dan ne ukazuje na događaje iz prošlosti, već oslikava buduće događaje. Praznik Truba oslikava prvi naredni događaj po biblijskom proročkom kalendaru. Četiri biblijska prolećna praznika (Pasha, Beskvasni hlebovi, Prvine i Sed-

mice) su se ispunila prilikom prvog dolaska Mesije. Tri biblijska jesenja praznika (Trube, Dan očišćenja i Senice) ispuniće se prilikom Njegovog drugog dolaska. Stari rabini su imali sličan pogled: "U mesecu Nisanu (na Pashu), naši preci su bili otkupljeni, a u mesecu Tišriju (Praznik Truba), doći će do otkupljenja u vremenu koje dolazi".

Izrailjski tamni dan. Praznik Truba je "izrailjski tamni dan". On se odvija na Mladinu, kada je glavni izvor svetla na nebu zatamnjen. Izrailjski proroci su više puta upozoravali na dolazeći dan suda. Oni su ga nazivali "Dan Gospodnji", i opisivali kao strašan period na kraju istorije ovog sveta, kada će Gospod izliti svoj ognjeni sud.

Prorok Amos je govorio o tom mračnom danu: "Teško onima koji žele dan Gospodnji! Šta će vam dan Gospodnji? Tada je mrak, a ne videlo. Kao da bi ko bežao od lava pa bi ga sreo medved; ili kao da bi ko došao u kuću i naslonio se rukom na zid, pa bi ga zmija ujela. Nije li dan Gospodnji mrak, a ne videlo, i tama bez svetlosti?" (Amos 5,18-20)

Jevrejski prorok Sofonija zapisao je preteće upozorenje: "Blizu je veliki dan Gospodnji... Taj je dan, dan kada će biti gnev, dan kada će biti tuga i muka, dan kada će biti pustošenje i zatiranje, dan kada će biti mrak i tama, dan kada će biti oblak i magla. Dan kada će biti trubljenje..." (Sofonija 1,14-16)

Kao što zatamnjenost meseca na noćnom nebu objavljuje Praznik Truba, isto tako će nebesa biti zatamnjena od strane Boga kada dođe Dan Gospodnji. Prorok Joil to opisuje: "Sunce će se pretvoriti u tamu i mesec u krv pre nego što dođe veliki i strašni dan Gospodnji" (Joil 2,31; videti takođe: Isaija 13,9.10; 34,4.8; Joil 3,15; Dela 2,20).

Apostol Jovan takođe opisuje kosmički poremećaj i tamu koja će najaviti Dan Gospodnji: "I videh kad otvori šesti pečat, i gle, zatrese se zemlja vrlo, i sunce posta crno kao vreća od kostreti, i mesec posta kao krv, i zvezde nebeske padoše na zemlju... Jer dođe veliki dan gneva Njegova, i ko može ostati?" (Otkrivenje 6,12-17).

Dolazi dan kada će Gospod ugasiti prirodne izvore svetlosti na nebu. On će izliti svoj gnev sa nepopustljivom silinom na ovaj zli svet, kada se Mesija bude vratio da uspostavi svoje carstvo. To će biti najtamniji izrailjski dan, njegov "Dan strahopoštovanja", kada će ga Bog pripremiti za pokajanje pred nastupajući Dan očišćenja.

Poslednja truba. Biblija često govori o ljudima i anđelima koji trube u trube, ali samo dva puta je zapisano da *Bog* trubi u trubu. U oba slučaja to je truba šofar.

Prvi put to je bilo na planini Sinaj kada se sam Gospod pojavio sa Neba u nameri da uspostavi zavet sa svojim narodom (Stari zavet). Slava Gos-

podnja se spustila u snažnoj oluji i uz zvuk trube: "A gora se Sinajska sva dimljaše, jer siđe na nju Gospod u ognju... I truba sve jače trubljaše, i Mojsije govoraše, a Bog mu odgovaraše glasom. I Gospod siđe na goru Sinajsku" (2. Mojsijeva 19, 18-20).

Poslednji put kada će Gospod trubiti u trubu biće prilikom povratka Mesije. Gospod će još jednom sići sa neba u vohoru, na oblaku Njegove ognjene slave, i uz zvuk trube. Prorok Zaharija je najavio: "I Gospod će se pokazati nad njima, i strela će Njegova izaći kao munja, i Gospod će zatrubiti u trubu i poći će s vihorom južnim" (Zaharija 9,14).

Stara jevrejska tradicija smatra da će se vaskrsenje iz smrti desiti na Praznik Truba. Prateći tu tradiciju, jevrejski nadgrobni spomenici su često imali ugravirane šofar trube.

Oba ova velika događaja - Božja poslednja truba i vaskrsenje pravednih - blisko je povezano sa izbavljenjem Crkve u Novom zavetu. Pavle otkriva: "Evo vam kazujem tajnu: Jer svi nećemo pomreti, a svi ćemo se pretvoriti. Ujedanput, u trenutku oka, u *poslednjoj trubi*. Jer će zatrubiti i mrtvi će ustati neraspodljivi, i mi ćemo se pretvoriti" (1. Korinćanima 15,51-52).

U drugom pismu, Pavle opisuje povratak Gospodnji: "Jer će sam Gospod sa zapovešću, s glasom arhangelovim, i s *trubom Božjom* sići s neba, i mrtvi u Hristu vaskrsnuće najpre. A potom mi živi koji smo ostali, zajedno s njima bićemo uzeti u oblake na susret Gospodu na nebo, i tako ćemo svagda s Gospodom biti" (1. Solunjanima 4,16-17).

Dolazi dan kada će Gospod, koji sedi na Nebeskom prestolu, sići u ognjenom oblaku svoje slave. Isus to opisuje kao svoj "dolazak na oblacima nebeskih sa silom i slavom velikom" (Matej 24,30). Božja poslednja truba će zatrubiti i Dan Gospodnji će otpočeti. Kao i trube u starom Izraelu, Božja poslednja truba će imati višestruku svrhu. Prvo, ona će *okupiti ljude pred Gospodom* u onome što se naziva "izbavljenje Crkve". Pravedni će biti izbačeni od "gneva koji će doći" (1. Solunjanima 1,10), pošto će ih Gospod izostaviti od gneva (1. Solunjanima 5,9). Mrtvi pravedni će biti vaskrsnuti, a živi će biti prikupljeni "od četiri vetra" (Matej 24,31). Drugo, poslednja truba će biti *zvuk Božjeg ratnog pokliča* protiv Sotone i ovog zlog sveta kada nastupi "veliki dan gneva Njegova" (Otkrivenje 6,17). To će biti dan kada će biti prekinuta ljudska pobuna. Konačno, poslednja truba će *najaviti dolazak i krunisanje Mesije*, jer će On sam "biti uzvišen u onaj dan" (Isaija 2, 17).

Primena

Potpuno pokajanje Izrailja jeste preduslov za povratak Mesije. Pokajanje Izrailja je jedan od glavnih ciljeva Dana Gospodnjeg. Car Izrailja se neće njemu vratiti dok se on ne pripremi da ga dočeka. Stari rabini su pravilno razumeli proročanstva kada su kazali: "Kada bi se Izrailj iskreno pokajao samo u toku jednog dana, on bi bio otkupljen, i Mesija od loze Davidove bi došao" (Rabinska Pisma nad pesmama 5,2).

Tragično je da će nepokajani Izraelci (zajedno sa neznabošcima) pretrpeti silinu Božjeg gneva pre nego što budu rekli: "Blagosloven koji ide u ime Gospodnje" (Psalam 118,26, Matej 23,39).

Ali koncept pokajanja je daleko važniji u razumevanju Božje Reči, nego njegova povezanost sa proročanstvima. Pokajanje se zahteva od svih ljudi. Pokajanje je princip *života i smrti* u Bibliji: "Koja duša zgreši ona će umreti... Ako li bi se bezbožnik obratio od svih grehova svojih... doista će živeti" (Jezekilj 18,20-21).

Poznato kao *tešuva* na jevrejskom, pokajanje doslovno znači "povratak"; to jest, povratak Bogu. Ono uključuje preokret u duhovnom smeru i podrazumeva dve aktivnosti.

Sa jedne strane, pokajanje zahteva da se pojedinac *odvрати od greha* odbacujući ga. Sve-moćni poziva: "Obratite se i prođite se svih greha svojih, i neće vam bezakonje biti na spoticanje. Odbacite od sebe sva bezakonja koja činite" (Jezekilj 18,30-31).

Sa druge strane, pokajanje zahteva da se pojedinac *obрати Bogu* prihvatanjem kompletne istine o Njemu i Njegovom Otkupitelju, Mesiji. Car David je zapisao: "Poštujte Sina, da se ne razgnevi, i vi ne izginete na putu svome, jer će se gnev Njegov brzo razgoreti. Blago svima koji se u Njega uzdaju!" (Psalam 2,12).

To je isti Onaj veliki Car nad celom zemljom pred kojim će se "pokloniti svako koleno" i "zaklinjati se svaki jezik" (Isaija 45,23). Ne postoji drugi put dolaska Bogu.

Dolazi dan kada će Mesija Car doći. Isus će se vratiti u Jerusalim. On će vladati nad celom zemljom. On će vladati zauvek, baš kao što su proroci prerekli. Ali neće svi ući u Njegovu slavno carstvo. Kada Otkupitelj bude došao na Sion, On će doći "k onima koji se obraćaju od greha" (Isaija 59,20) i ka onima koji se "uzdaju u Njega" (Psalam 2,12).

Rabi Eliezer, jedan od starih Izraelskih rabina, kazao je: "Pokajte se onog dana pre nego što umrete." Njegovi prisutni učenici su zapitali: "Ali kako ćemo znati kog dana ćemo umreti?" Rabin je odgovorio: "Zato je najbolje da se pokajete danas." Ideja je, naravno, da ljudi ne znaju kada će umreti; zato bi čovek trebalo da se pokaje što

pre. Poziv Biblije je veoma jasan. Danas je dan pokajanja. Mi ne znamo broj naših dana niti dan kada će se izliti Njegov gnev. Mi bismo Njega trebali tražiti danas dok su vrata pokajanja još uvek otvorena, kako je prorok naglasio:

"Tražite Gospoda dok se može naći, prizivajte ga dokle je blizu" (Isaija 55,6).

DAN OČIŠĆENJA

Dan koji se u Izraelu obeležava sa najviše strahopoštovanja, poznat kao *Jom kipur* ili "Dan očišćenja", jeste sveprisutna tema koja se provlači kroz biblijski tekst. Tri i po hiljade godina nakon svog božanskog uspostavljanja, Dan očišćenja još uvek ima veliki uticaj na kulturu i način života u Izraelu. Ali je od veće važnosti da Dan očišćenja nudi potrebnu pozadinu za razumevanje veličine Mesijine žrtve za greh i sigurnosti Božjeg naroda danas.

Biblijski stav

Značenje Dana očišćenja. "Dan očišćenja" je prevod jevrejskog termina *Jom kipur*. Za mnoge, međutim, reč "očišćenje" je nejasno, i baca malo svetla na značenje praznika. Reč *kipur* je od jevrejske reči *kafar* što znači "pokriti". Dakle, reč "očišćenje" jednostavno znači *pokrivanje*.

Na Dan očišćenja se vršilo očišćenje (pokrivanje) greha iz predhodne godine. Očišćenje ili pokrivanje obavljalo se pomoću krvne žrtve nevine životinje. Gospod je zapovedio: "Jer je duša telu u krvi, a ja sam vam je odredio za oltar da se čiste duše vaše, jer je krv što dušu očišćava" (3. Mojsijeva 17,11).

Vreme Dana očišćenja. Dan očišćenja, biblijski šesti, božanski uspostavljen, sveti dan, odvija se u jesen. Prema biblijskom kalendaru, on pada 10. Tišrija, sedmog biblijskog meseca, koji grubo odgovara septembru ili oktobru. On se proslavljao između dva druga velika biblijska praznika: Praznika truba (poznatom danas kao *Roš ha-šana*), koji se odvija 1. Tišrija, i Praznika senica, koji počinje 15. Tišrija.

Zapis o Danu očišćenja. Tri odvojena teksta beleže biblijski opis Dana očišćenja. Božanske instrukcije bile su date za prvosveštenika (3. Mojsijeva 16. poglavlje), za narod (3. Mojsijeva 23, 26-32) i za žrtve (4. Mojsijeva 29,7-11).

Važnost Dana očišćenja. Dan očišćenja je najsveteliji dan u godini za *narod* Izraela. On je bio često označavan kao "Dan". Dan očišćenja je bio određen od strane Gospoda kao dan u kojem "ćete mućiti duše svoje" (3. Mojsijeva 23,27.32). Prema definiciji, to je shvaćeno da znači "postiti" (Jezdra 8,21). To je bio dan posvećen postu i pokajanju za grehe tokom prošle godine. Dan očišćenja nije bio jedini post u judaizmu, ali je bio je-

dini post uspostavljen u Bibliji. Izrailjac koji bi propustio da posveti sebe postu i pokajanju na Dan očišćenja bio je "istrebljen iz naroda svojega" (3. Mojsijeva 23,29). Dan očišćenja je takođe bio dan zabrane za bilo koji oblik posla. Oni koji su takođe odbili da to poštuju bili su osuđeni na smrt (3. Mojsijeva 23,30).

Dan očišćenja je takođe bio veoma svečan dan za *sveštenstvo* u Izrailju. Jedino tog naročito dana u godini bilo je dopušteno prvosvešteniku da uđe u Svetinju nad svetinjama u Hramu i dođe u prisustvo Božje slave. Da bi to učinio, prvosveštenik je trebalo da obuče sveto odelo izatkano od belog lana, umesto svog normalno obojenog odela obloženim sa zlatnim grudnim oklopom. Svoje laneno odelo je nosio samo tog dana i nikada više.

Svečanost Dana očišćenja je dalje bila naglašena povećanjem broja životinjskih *žrtvi*. Osim regularne, svakodnevne žrtve paljenice sa svojim prinosima od žitarica i groždanog soka, bile su prinošene dodatne žrtve paljenice. Te dodatne žrtve su uključivale tele, ovna i sedam jaganjaca za narod, i ovna za sveštenstvo (4. Mojsijeva 29,7-11).

Služba na Dan očišćenja

Priprema. Bilo je apsolutno presudno za narod da njegov prvosveštenik ne postane nepažnjom nečist i tako bude diskvalifikovan u pripremi za službu na Dan očišćenja. Da bi se zaštitio od te opasne mogućnosti, prvosveštenik je odlazio od kuće sedam dana pre Dana očišćenja i ostajao je u odeljenju za prvosveštenika unutar Hrama. Tokom te sedmice, prvosveštenik je dva puta prosipao pepeo od crvene junice da bi izbegao mogućnost da postane nečist usled dodirivanja mrtvog tela. To je bio normalan proces čišćenja zbog ceremonijalnog prljanja (4. Mojsijeva 19,1-10).

Bila je, takođe, pripremljena zamena za prvosveštenika u slučaju da bi on umro ili, uprkos svim predostrožnostima, ako bi postao nečist. Ova zamena je obično bila predstavljena sledećim čovekom u liniji za prvosvešteničku službu i, kao takvim, najuticajnijim pojedincem u Hramu nakon prvosveštenika.

Prvosveštenik nije pripremao službu u Hramu na uobičajen način, već je tokom sedmice koja je uvodila u Dan očišćenja on sam rukovao sa žrtvama. Svi aspekti njegove službe za dolazeći sveti dan bili su verno ispunjeni, bilo da je to škropljenje krvlju sa palcem i kažiprstom, paljenje tamjana, paljenje menore (sedmokrakog svećnjaka), ili isprobavanje svojih pokreta kroz Hram. Tu nije moglo biti greški, ili bi rezultat bila velika katastrofa i poniženje za narod - izrailjske žrtve bi bile

odbačene, ostavljajući grehe naroda nepokrivenim.

Jutarnja služba. Mada biblijski dan počinje zalaskom sunca, služba u Hramu na Dan očišćenja nije počinjala do svanuća sledećeg jutra. Pepeo na oltaru bio je očišćen, i četiri vatre, umesto normalno tri, bile su upaljene da bi učinile ovaj dan posebnim.

Bilo kog drugog dana, prvosveštenik je samo prao ruke i noge sa vodom u sveštiničkom laboru (a) pre pripreme za svoju službu. Na Dan Očišćenja, on se potpuno uronjavao u posebnu zlatnu kadu (b) blizu Odeljenja za sveštenike. To je obavljano iza velike lanene zavese koja je otkrivala prisutnima samo senku njegovih pokreta. To je bila potvrda da nije bilo promene u potrebnoj proceduri.

Prvosveštenik je obukao svoje pozlaćeno odelo sa velikom pažnjom. Njegova veličanstvena purpurna odora imala je na rubovima male zlatne zvončice tako da je narod mogao čuti njegove pokrete. U gornjem delu ovog odela, on je nosio zlatni grudni oklop koji je bio opremljen sa 12 odabranih kamenova - stalno podsećanje da je on predstavnik 12 plemena Izrailja pred istinitim i živim Bogom.

Nakon oblačenja, prvosveštenik je oprao svoje ruke i noge pripremajući se za regularnu dnevnu službu. Završavajući jutarnju službu, prvosveštenik se vraćao u odeljenje sa kadm (b) da bi se presvukao u svoje belo laneno odelo za Dan očišćenja. Pet puta tokom dana on se presvlačio, i pet puta je ponavljao istu proceduru čišćenja. Svaki put, on je prao svoje ruke i noge, svlačio svoje odelo, potpuno uronjavao svoje telo, oblačio drugo odelo, i prao svoje ruke i noge po drugi put.

Poslepodnevna služba. Poslepodnevna služba u Hramu bila je glavni deo obeležavanja Dana očišćenja. Kroz žrtve u toj službi, činjeno je očišćenje za grehe sveštenstva i naroda Izrailja tokom prethodne godine.

Ispovedanje prvosveštenika. Prvosveštenik je započinjao poslepodnevnu službu odlaganjem u Odeljenje za sveštenike gde ga je čekalo mlado tele (c) između oltara i trema u Hramu. Pošto je ovo tele bilo žrtva za greh za prvosveštenika i sveštenstvo, ceremonija se odvijala u blizini Hrama gde su sveštenici služili. Prvosveštenik je polagao svoje ruke na glavu mladog telea (ili "junca", u drugim prevodima) kao znak identifikacije sa njim kao svojom zamenom, i ispovedao je svoje grehe. Tri puta tokom ispovedanja, on je izgovarao zavetno ime Gospodnje (Jahve). (Prema rabinskom usmenom zakonu, ovo Božje ime je bilo zabranjeno da se izgovara u bilo kojoj drugoj prilici da ne bi bilo izgovoreno uzalud (2. Mojsijeva 20,7), usled pogrešnog izgovaranja ili zloupotrebom.) Svaki put kada je ovo

ime bilo izgovarano od strane prvosveštenika, narod i sveštenici su se poklanjali i izgovarali: "Neka je blagosloveno Njegovo ime, čije je slavno carstvo zauvek!"

Dva jarca. Prvosveštenik je zatim u pratnji dva sveštenika došao od istočne strane oltara (e). Sa njegove desne strane bio je zamenik prvosveštenika (sveštenik određen da zauzme njegovo mesto u slučaju da on nije bio u stanju da obavi svoje dužnosti). Sa njegove leve strane, bio je praćen od glavnog sveštenika iz grupe sveštenika određenih da služe te sedmice. Sveštenstvo je bilo podeljeno u 24 reda sveštenika, od kojih je svaki red služio tokom jednog perioda po utvrđenom kružnom ciklusu (1. Carevima 24,1-19).

Tu su bila postavljena dva jarca, jedan pored drugog, u iščekivanju prvosveštenika. Oni su bili identični po veličini, boji i ceni. Oni su bili okrenuti prema Hramu i gledali su u prvosveštenika i njegovu pratnju kako se približavaju.

Dva zlatna žreba (kocke) bila su stavljena unutar zlatnog suda koji je stajao u blizini kamenog trotoara. Na jednom je pisalo "za Gospoda", a na drugom "za Azazela". Prvosveštenik je pro-tresao ovaj sud, i ne gledajući uzeo po jedan žreb u svaku ruku. Kako je on držao žrebove u rukama okrenutim prema jarcima i tako određivao ishod, izjavio je za njih da su "žrtva za greh Gospodu". Ova dva jarca bila su posmatrana kao jedna jedina žrtva.

Jarac na koga je pao žreb "za Azazela", bio je odmah označen tamnocrvenom trakom od vune koja je bila vezana za jedan od njegovih rogova. On je onda bio okrenut prema narodu, čiji će gresi kasnije biti predešeni na njegovu glavu.

Postoje određena neslaganja po pitanju tačnog značenja reči *Azazel*. Neki smatraju da ona predstavlja Sotonu, jer je po jevrejskoj tradiciji *Azazel* bilo ime za palog anđela. Međutim, drugi teolozi veruju da je ova reč izvedena od jevrejske reči *azel* koja u sebi nosi ideju "bekstva". Ovaj pravac mišljenja učinio je da je ovaj jarac nazvan "jarac bekstva" pošto je on trenutno izbegavao smrt i bio odvođen u pustinju.

Jarac označen "za Gospoda" bio je okrenut prema velikom kamenom oltaru, mestu gde će uskoro biti žrtvovan kao žrtva za greh.

Žrtva za greh za sveštenstvo. Prvosveštenik se okretao ka mladom teletu (c) po drugi put i postavljao svoje ruke na njegovu glavu. Ovog puta on je ispovedao grehe sveštenstva, dok je pre toga trebao da ispovedi samo svoje grehe nad njegovom glavom.

Tele je onda zaklano od strane prvosveštenika i njegova krv je bila sakupljena u zlatnu činiju. Sveštenik pored njega uzimao je ovu činiju i imao zadatak da meša ovu krv da se ne bi zgrušala.

Paljenje tamjana. Dalje, prvosveštenik je uzimao zlatnu kadionicu (posudu sa žarom) i peo se uz strmu ravan do oltara (e). On je pažljivo ispunjavao zlatnu kadionicu žarom sa vatre koja je gorela na oltaru. Onda je uzeo dve šake tamjana i stavio ih u poseban zlatni sud. Sa zlatnom kadionicom u svojoj desnoj ruci i tamjanom u levoj, on se popeo u glavnu zgradu Hrama i ušao u Svetinju (f) gde su se nalazili sedmokraki svećnjak (menora), sto sa hlebovima i kadioni oltar. U zadnjem delu svetinje on je zastao, da bi se pripremio za prolazak kroz zavesu (debelo platno koje je odvajalo Svetinju od Svetinje nad Svetinjama). Kada je ušao u Svetinju nad Svetinjama (g), bio je potpuno sam. Jedino je nežni naranđasti sjaj gorenja žara osvetljavao prostoriju.

Prvosveštenik je stavljaao tamjan na žar i sačekao nekoliko trenutaka dok mirišljavi oblak dima nije ispunio prostoriju, nakon čega se vraćao nazad kroz debelu zavesu.

U Solomonovom Hramu, Kovčeg zaveta se nalazio u Svetinji nad Svetinjama, a slava Gospodnja je počivala iznad njega. Nakon vavilonskog ropstva, Kovčeg nije nikada pronađen. Svetinja nad Svetinjama je ostala prazna prostorija sa samo jednim kamenom (zvanim "kamenom temeljcem") koji se izdizao tri prsta u visinu od patosa (oko 6 cm).

Prskanje krvlju. Prvosveštenik je onda uzimao zlatnu posudu sa krvlju teleta i vraćao se u Svetinju nad Svetinjama (g). Pažljivo je poprskao krv ispred Kovčega zaveta. On je prskao jedanput prema gore i sedam puta prema dole, kao da je koristio bič. Sve vreme je naglas brojao da ne bi napravio grešku. On je onda izlazio iz Svetinje nad Svetinjama i ostavljao posudu na zlatni stalak.

Prvosveštenik je zatim izašao iz Svetinje i došao u Odeljenje za sveštenike (c) da bi zaklao jarca koji je bio određen za Gospoda. On je sakupio njegovu krv u zlatnu posudu i ušao u Svetinju nad Svetinjama po treći put, prskajući krvlju jarca na isti način kao u slučaju teleta.

Nakon toga, on je poprskao spoljni deo zavesa sa krvlju teleta. Onda je ponavljao ovu proceduru sa krvlju jarca. Konačno, on je prosuo ove dve posude zajedno i namazao krvlju rogove (istaknute krajeve na svakom uglu) oltara (e) u dvorištu.

Jarac za Azazela. Pažnja je onda bila usmerena na preostalog jarca koji je stajao na poslepodnevnom suncu, nervozno tresući svojim ušima i gledajući u mnoštvo. Prvosveštenik je stavio svoje ruke na njegovu glavu i ispovedio grehe naroda nad njim. Ovaj jarac je zatim, od strane sveštenika, izveden kroz istočna (glavna) vrata više od 15 kilometara u pustinju, i nikada više nije viđen.

U danima Drugog Hrama, ovaj jarac je očigledno bio ubijen, jer on (noseći grehe Izraelja) nije mogao da dođe u naseljeno mesto. Da bi se sprečila eventualna tragedija, ovaj jarac je bio odvođen od litice stene i bacan u ambis od strane sveštenika.

Dok je jarac za Azazela bio odvođen u pustinju, a narod očekivao vest da je to učinjeno, poslepodnevna služba se nastavljala. Prvosveštenik je završavao sa žrtvovanjem teleta i jarca na oltaru, i njihovi preostali delovi bili su izneti van grada gde su spaljeni.

Tada se prvosveštenik obratio narodu. On je čitao tekstove o Danu očišćenja iz 3. Knjige Mojsijeve i citirao tekstove iz 4. Knjige Mojsijeve napamet, da bi se potvrdilo da su sve zapovesti adekvatno ispunjene.

Konačno, ostale žrtve za Dan očišćenja bile su prinete.

I dok je toplo poslepodnevno sunce blistalo na zapadu, prvosveštenik je ulazio u Svetinju nad Svetinjama (g) poslednji put, da bi uklonio kadionicu i posudu sa tamjanom. Onda se on okupao po peti put u toku dana i preobukao u svoje zlatno odelo. Kako se hladna jesenja noć brzo približavala, on je obavio regularnu večernju službu u Hramu i tako priveo kraju Dan očišćenja.

Buduće ispunjenje

Kao i ostali jesenji praznici, Dan očišćenja proročki ukazuje na buduću aktivnost Mesije vezano za Izrael. Ti događaji će se desiti na kraju istorije kada Mesija bude došao da uspostavi svoj presto.

Pokajanje Izraela. Jevrejski prorok Danilo je zapisao mnoštvo proročkih događaja o Izraelu u svom izveštaju o "sedamdeset sedmica". Ove proročke "sedmice", u istorijskoj perspektivi (a postoji i buduća perspektiva), predstavljaju periode od sedam godina, umesto sedam dana. Mnogi biblijski tekstovi to potvrđuju. Na drugim mestima, poslednja polovina sedamdesete sedmice je opisana kao 3,5 godine (Danilo 7,25; 12,7; Otkrivenje 12,14), ili 42 meseca (Otkrivenje 11,2; 13, 5), ili 1260 dana (Otkrivenje 11,3; 12,6). Period od sedam godina veoma je blizak Izraelu zbog Šabatne Godine.

Zajedno, ovih sedamdeset "sedmica" daju 490 godina (70 x 7 godina).

Danilo je predvideo da će biti period od 69 sedmica (483 godina) od kad "izađe reč da se Jerusalim opet sazida do pomazanika vojvode (Mesije)" (Danilo 9,25). On je prorokao da će Mesija biti ubijen ("pogubljen", Danilo 9,26) posle 69. sedmice. Tih 69 sedmica u Daniloovom proročanstvu su sada prošlost. One su započele kada je persijski car Artakserks izdao zapovest da se

Jerusalim ponovo sazida (Jezdra 7,6-7; 9,9; Nemija 2,5) u 4. veku pre naše ere (pre Hrista), i završile se pre nego što je Mesija razapet od strane Rimljana 31. godine naše ere.

Danilo je dalje prorokao da će posle razapinjanja Mesije postojati neodređeni vremenski period nakon što istekne sedamdeseta sedmica (poslednji period od sedam godina). Tokom tog perioda vremena, neznabošci će razoriti Jerusalim i Hram (Danilo 9,26). To se ispunilo kada je Tit sa rimskom vojskom razorio Drugi Hram 70. godine naše ere. Osija je prorokao da će se tokom tog perioda Mesija vratiti na Nebo i čekati do dana pokajanja Izraelja: "Otići ću i vratiću se na svoje mesto dokle ne priznaju svoju krivicu i potraže lice moje. Kad budu u nevolji, tražiće me" (Osija 5,15).

U budućoj perspektivi, Daniloovih sedamdeset sedmica je pred nama. Biblija uči da će ona započeti kada se uspostavi vladar ovog zlog sveta na kraju istorije. U jevrejskoj teologiji on je poznat kao Armilus. U hrišćanskoj teologiji on je poznat kao Antihrist. U sredini sedamdesete sedmice, on će oskvrnuti Hram svojim prisustvom i ukinuće žrtveni sistem (Danilo 9,27; Matej 24,15; 2. Solunjanima 2,4). On će progoniti Jevreje, terajući ih da pobjegnu u pustinju: "I biće žalosno vreme, kakvoga nije bilo otkako je naroda do tada" (Danilo 12,1; Jeremija 30,7; Otkrivenje 12,6).

Ali Gospod će ustati u svom gnevnu da izvrši sud nad zlima. Mesija će se suprostaviti svojim neprijateljima i na kraju sedamdesete sedmice slomiti jaram ugnjetavanja neznabožaca sa vrata Izraela (Psalam 2,9; Isaija 9,4). Tada će biti uspostavljen presto Mesije, "i Gospod će biti Car nad svom zemljom" (Zaharija 14,9; Psalam 2,8).

Kada Mesija dođe da uspostavi svoj presto, Izrailj će gledati i Njega (Isusa) kojega probodose, i pokajaće se (Zaharija 12,10). Gresi naroda biće izbrisali, i Gospod će zauvek zaboraviti njihove grehe (Isaija 43,25; Jeremija 31,34). Isaija je prorokao da će se narod duhovno roditi u jedan dan (Isaija 66,8; Rimljanima 11,26). To će biti proročko ispunjenje izrailjskog Dana očišćenja kada narod stane u pokajanju licem k licu pred svojim Mesijom na kraju sedamdesete sedmice (Danilo 9,24). (U ovoj knjizi termin "Izrael" se obično odnosi na državu, a termin "Izrailj" na narod države Izrael.)

Kovčeg zaveta. Kovčeg Zaveta je blisko povezan sa Danom očišćenja pošto je prvosveštenik ulazio u Svetinju nad Svetinjama jedino na Dan očišćenja na bi poprskao krv nad njim. Kovčeg Zaveta je bio viđen samo u izrailjskom danu pokajanja.

Kada je Solomonov Hram bio razoren od strane Vavilonjana, godine 597. pre naše ere, Kovčeg zaveta je nestao. On više nikada nije spomenut

ponovo u Starom zavetu i nikada nije vraćen u Drugi Hram. Neki smatraju da je Kovčeg bio sakriven da bi se sačuvao od Vavilonjana, i to navodi na mnoge priče u pogledu njegove navodne lokacije. Neki veruju da je odnešen u Etiopiju, neki veruju da je sakriven u pećini u Jordanu, drugi veruju da je sakriven na svetom mestu ispod brda gde je bio Hram i da čeka izgradnju Trećeg Hrama. U konačnim analizama, ni Biblija ni istorija ne beleže šta se desilo sa Kovčegom.

Međutim, Biblija uči da su zemaljski Hram i predmeti u njemu bili samo slika nebeskog Hrama (Jevrejima 9,23-24). Pravi Kovčeg zaveta postoji danas na Nebu. Veoma je značajno da će na kraju sedamdesete sedmice nebeski Hram biti otvoren i Kovčeg zaveta će moći da se vidi (Otkrivenje 11,19). To će biti budući izrailjski Dan očišćenja, jer će narod pre toga jednodušno reći: "Hodite da se vratimo ka Gospodu" (Osija 6,1).

Primena

Zahtev za krvlju. Krvna žrtva je bila potrebna, prema Bibliji, i veoma je povezana sa problemom greha. Otkupljujuća smrt nevinog bila je neophodna zato što je očišćenje (pokrivanje) greha moglo biti učinjeno jedino preko krvi (3. Mojsijeva 17,11). Novi zavet takođe kaže: "Bez prolijevanja krvi nema oprostjenja" od greha (Jevrejima 9,22). Taj koncept je nastavio da se iznosi od strane rabina jedan vek nakon Isusa. U Talmudu, jevrejskom komentaru verovanja i običaja, stoji: "Nema očišćenja osim preko krvi" (Joma 5a). Rešenje za problem greha je *uvek* povezan sa otkupljujućim prolijevanjem krvi.

Biblija uči da je Bog - Bog apsolutne pravde. On će uvek učiniti ono što Njegova čista pravda zahteva. Njegova pravda operiše sa dvojnim principom, da će On osuditi neposlušnost (greh) i nagraditi poslušnost (pravednost). On ne može, i neće, da pređe preko greha. Prorok kaže: "Čiste su oči Tvoje da ne možeš gledati zla, i bezakonja ne možeš gledati" (Avakum 1,13). Kazna za kršenje Božjeg zakona je smrt (prolijevanje krvi). Njegova pravda to zahteva, ali u svojoj milosti On je dao mogućnost zamene. To jest, za pojedinca koji se iskreno kaje, onaj koji je nevin može poslužiti kao zamena. Pošto "nema nikoga dobro da tvori, nema nijednoga" (Psalam 14,3), Bog je zapovedio da se žrtvuju jaganjci, junci i jarci kao slika zaveta.

Stari i Novi zavet. Prorok Jeremija je prorekao Novi zavet koji će Bog uspostaviti sa svojim narodom: "Evo idu dani, govori Gospod, kad ću učiniti sa domom Izrailjevim i s domom Judinim nov zavet... metnuću zavet svoj u njih, i na srcu njihovom napisaću ga, i biću im Bog i oni će mi biti narod... jer ću im oprostiti bezakonja njihova

i greha njihovih neću više pominjati" (Jeremija 31,31-34).

Sigurnost. U trenutku kada neko prihvati Mesijinu žrtvu na krstu, pitanje greha je rešeno *zauvek*. To omogućava veliku mogućnost svakom čoveku danas da zna da Njegova žrtva nije bila samo savršena i prihvaćena od Boga, već je takođe bila i dovoljna, jednom za sve. Ne može biti veće sigurnosti od ove.

Mi ne treba da se pitamo svake godine da li su naša imena zapisana u Knjizi života. Biblija nas uverava da mi možemo znati da imamo život - ne samo u toku naredne godine, već za večnost (1. Jovanova 5,13).

Zaključak

Godinu za godinom, zvuk ovnujskog roga poziva Izrailj na pokajanje, iako danas nema očišćenja. Ne postoje krvne žrtve, nema hrama, nema sveštenstva, i nema ispunjavanja levitskih regulativa.

U grudima mnogih ljudi postoji želja za prvim pokajanjem pred Bogom. Ali ono se nikada neće postići kroz ljudsku tradiciju. Ono može doći jedino kroz prihvatanje velike žrtve Isusa Hrista, Jagnjeta Božjeg.

Tekst Starog zaveta nam kaže da je Bog obezbedio da Mesija bude Njegov "prinos za greh" (Isaija 53,10). On je danas jedina žrtva za greh. Ako se Njegova žrtva odbaci, ostaje samo jedna jedina tragična alternativa: ljudi moraju podneti kaznu za svoje vlastite grehe. Ta kazna je smrt i večno odvajanje od Boga (Isaija 59,2; Rimljanima 6,23). Ali onima koji ga prihvate, On kaže: "I greha njihovih više neću pominjati" (Jeremija 31,34).

PRAZNIK SENICA

Sedmi i poslednji praznik dat Izrailju poznat je kao *Sukot* ili "Praznik Senica". To je najradosniji od svih biblijskih praznika. To je takođe najistaknutiji praznik, koji se češće spominje u Bibliji nego bilo koji drugi praznik. Ovaj praznik je takođe služio kao istorijska pozadina važnog učenja Mesije, koje je zapisano u Jevandelju po Jovanu, od 7. do 9. poglavlja.

Biblijski stav

Značenje Praznika Senica. Praznik Senica je poznat pod najmanje dva imena u Bibliji. Najčešće je označen kao *Sukot* ili "Senice". Reč "senica" označava kolibu ili šator. Ovaj praznik je dobio to ime na osnovu biblijskog zahteva da svi Izrailjci žive pod šatorima ili u privremenim skloništima tokom ovog praznika. To je bilo godišnje podsećanje na Božju brigu tokom 40-godišnjeg boravka u pustinji kada je Izrailj živio u sličnim

skloništim. Ovaj poslednji praznik u godini takođe je poznat u Bibliji kao "Praznik žetve" (2. Mojsijeva 23,16; 34,22), jer je proslavljan nakon što su svi usevi bili požnjeveni i prikupljeni.

Ovaj praznik je proslavljan sa velikom radošću. Radosť je bila dvostruka - zbog uspomene na Božju dobrotu i brigu tokom njihovog boravka u pustinji, i zbog *sadašnje* Božje dobrote i brige u vezi sa završetkom žetve.

Vreme Praznika Senica. Praznik Senica pada u jesen. Prema biblijskom kalendaru on se odvija 15. Tišrija, sedmog meseca (obično krajem septembra do sredine oktobra), samo pet dana nakon svečanog Dana očišćenja.

Praznik Senica traje sedam dana. Prvi dan i dan nakon Praznika Senica (osmi dan, poznat kao *Semini aceret*) bili su sveti sabori ili Šabati (3. Mojsijeva 23,36.39). Kao takvi, nijedan posao nije bio dozvoljen tim danima.

Zapis o Prazniku Senica. Tri teksta u Bibliji opisuju biblijski pogled na Praznik Senica. Narod je živeo pod šatorima i radovao se pred Gospodom sa granama u rukama (3. Mojsijeva 23,33-43). Tada je bilo više dnevnih, žrtvenih prinosa (4. Mojsijeva 29,12-39). Šabatne godine, Zakon je bio javno čitan tokom Praznika Senica (5. Mojsijeva 31,10-13).

Važnost Praznika Senica. Zato što je radost bila povezana sa Praznikom Senica, on je postao najpoznatiji izrailjski praznik. On je jednostavno označen kao "praznik" od strane starih rabina.

Važnost Praznika Senica se takođe vidi u njegovom uključenju kao jednog od tri hodočasna praznika. Tri puta tokom godine, svi jevrejski muškarci trebali su da se pojave pred Gospodom u Hramu (Praznik Beskvasnih hlebova, Praznik Sedmica i Praznik Senica - 2. Mojsijeva 23,17; 34,22-23; 5. Mojsijeva 16,16). Oni su bili poznati kao hodočasni praznici jer su zahtevali dolaženje u Jerusalim. Tokom Praznika Senica, narod je trebao da donese svoje desetke i prinose u Hram, "da niko ne dođe prazan pred Gospodom" (5. Mojsijeva 16,16).

Dalji značaj je viđen u velikom broju potrebnih žrtava tokom sedmice praznika. Svakog dana jedan jarac, 14 jaganjaca, dva ovna i više junaca (13 prvog dana, a svakog narednog dana po jedan manje) bilo je prinošeno u Hramu. Svaka od žrtvi bila je prinošena sa svojim odgovarajućim jestivim prinosima (brašno i ulje) i prinosima za piće (groždani sok). Sva 24 reda sveštenika učestvovala su u žrtvenoj službi tokom sedmice.

U danima Hrama, Praznik Senica je bio posmatran sa velikim strahopoštovanjem, jer je na Praznik Senica Solomon odlučio da izgradi novi Hram za Gospoda. Prilikom tog davnog proslavljanja Praznika Senica (2. Dnevnika 5,3), slava

Gospodnja se spustila sa neba i upalila vatru na oltaru (e) i ispunila Svetinju nad Svetinjama (g) (1. Carevima 8, 2. Dnevnika 7,1-10).

Molitva na Praznik Senica. Praznik Senica se odvijao tokom promene sezone u Izrailju i označava početak zimske kišne sezone. Neki se mogu iznenaditi kad čuju da Jerusalim prima toliko puno padavina svake godine. Padavine u Jerusalimu su u periodu od novembra do marta. Ove osvežavajuće kiše daju neophodnu vlažnost za obrađivanje tla i sejanje novih useva. Ako su iz određenih razloga vremenske prilike takve da nema padavina nekoliko sedmica, može doći do kobne oskudice u vodi koja bi se odrazila na useve u sledećoj godini. Pošto je Praznik Senica proslavljan u tom važnom trenutku kada su padavine kiše trebale da dostignu vrhunac, ova dva događaja su bila nerazdvojivo povezana. Čak i danas, molitve za kišu ostale su važan deo obeležavanja Praznika Senica.

Služba na Praznik Senica. U danima Hrama, na Praznik Senica jevrejski hodočasnici su se sakupljali u Jerusalimu. Oni su dolazili iz svakog sela u državi i iz mnogih stranih država, veoma često u velikim karavanima zbog zaštite. To je bilo ugodno putovanje uz mnoštvo pesama duž puta.

Prilikom dolaska u Jerusalim, hodočasnici su usmerili svoje snage na izgradnju kolibe za praznik. Poslepodne 14. Tišrija, hiljade i hiljade lisnatih koliba formiralo je ulice i zauzimalo okolna polja i brežuljke. Sve su bile precizno locirane unutar dnevnog putovanja na Šabat (oko 700 metara) do Hrama.

Prilikom zalaska sunca, zvuk trube šofar (ovnujskog roga) iz Hrama objavio je početak praznika. Osećanje povećanog uzbuđenja spuštalo se nad gradom kako je padao mrak. Mnoštvo svetlućavih logorskih vatri sijalo je na celom okolnom području kao mnoštvo malih dragulja na izvezenom platnu. Kako se noć spuštala, mogli su se čuti tihi razgovori i šaputanje koji su bili nošeni noćnim povetarcem.

Ceremonija prolivanja vode. Tokom Praznika Senica, služba u Hramu je ukazivala na intenzivne padavine kiše. Svakog jutra tokom Praznika Senica, prolivanje vode (žrtveno izlivanje tečnosti) činjeno je pred Gospodom kao vizuelna molitva za kišu.

Ubrzo nakon svanuća svakog jutra, dok su mnoge žrtve bile pripremljene, prvosveštenik se zajedno sa radosnom povorkom muzičara i ljudi spuštao do Banje Siloamske. Prvosveštenik je nosio zlatan bokal koji je bio u stanju da primi oko jedan litar vode. On je polagano spuštao bokal u vodu i vraćao ga nazad na Svetu Goru gde je bio Hram.

U isto vreme, druga povorka je išla dole do obližnje lokacije, južno od Jerusalima, koja se

zvala "Moca", gde su vrbe kraj potoka rasle u velikom izobilju. Ovdje su oni uzimali duge, tanke štapove i odnosili ih u Hram. U Hramu, štapovi su bili smešteni na stranama oltara tako da su njihovi vrhovi formirali pokrivač od nagnutih grana iznad oltara.

U međuvremenu, prvosveštenik sa vodom iz Banje Siloamske je ušao na južna vrata Hrama. Ona su bila poznata kao Vodena Vrata (h) zbog ove ceremonije. Kada je ušao, tri zvuka srebrnih truba čulo se u Hramu, a sveštenik je pri svakom zvuku ponavljao reči proroka Isaije: "S radošću ćete crpsti vodu iz izvora ovoga spasenja" (Isaija 12,3).

Prvosveštenik je polako išao ka velikom kamenom oltaru (e) u unutrašnjem delu Hrama i penjao se desnom stranom strme ravni. Na vrhu, on se okrenuo na levo, gde su bila dva srebrna basena koja su oticala do osnove oltara. Jedan je služio za regularne prinose od pića (prolivanje groždanog soka), a drugi za prolivanje vode tokom ovog praznika.

Kada je prvosveštenik podigao zlatni bokal da izlije vodeni prinos, narod je uzviknuo: "Podigni ruku!" Kao odgovor, prvosveštenik je podigao svoju ruku još više i izlio vodu, omogućavajući narodu da to vidi.

Kada je prvosveštenik izlio vodu pred Gospodom, prinos od pića je istovremeno bio izlivan u drugi basen. Tri piska srebrnih truba je odmah pratilo izlivanje, i označilo početak muzike u Hramu. Narod je slušao hor Levita koji je pevao *Halel* (to jest, zahvalnost iz Psalama 113-118).

U odgovarajuće vreme, skup je mahao svojih palmovim granama u smeru oltara i zajedno pevao: "O Gospode, pomози! O Gospode, daj da bude u napredak!" (Psalam 118,25). U isto vreme su sveštenici, sa palmovim granama u rukama, išli oko oltara.

Psalam 118 je smatram mesijanskim psalom i kao takav je davao mesijanski naglasak prazniku. To je razlog zašto je Isus dočekan od strane mnoštva uzvikivanjem *Osana* (jevrejska reč za "spasi" u Psalmu 118,25) i mahanjem palmovim granama pri Njegovom trijumfalnom ulasku u Jerusalim (Matej 21,8-9; Luka 19,38; Jovan 12,13). Oni su u Njemu videli Cara Mesiju koji je došao da oslobodi ("spasi") Izrailju kao ispunjenje 118. psalma. Oni su ga obasipali, u mesijanskoj slici, palmovim grancicama iz Praznika Senica. Ova ista slika se nalazi u Otkrivenju 7,9-10 gde se otkupljeni ljudi, sa palmovim grancicama u rukama, nalaze pred Božjim prestolom i pred Jagnjetom.

Svetlosna ceremonija u Hramu. *Proslavljanje* izlivanja vode (nasuprot *ceremoniji*) bilo je vršeno tokom večeri praznika impresivnom svetlosnom ceremonijom u Hramu. Ona je poznata

kao *Simkat bet hašoava* ("Radost kućnog primanja (vode)").

Kako se drugo veče Praznika Senica približavalo, narod se skupljao u širokom spoljnom delu Hrama, poznatom kao "Odeljenje za žene" (j). Tom prilikom, bila je podignuta ograda koja je odvajala muškarce od žena. U centru odeljenja stajale se četiri izdignute menore (svećnjaci), svaka sa 4 grane uljanih lampi. Njihovi fitilji su bili napravljeni od iznošenih lanenih odela sveštenika. Svaka menora je imala 4 duge merdevine koje su vodile do lampi, a koje su periodično popunjavane od strane mladih sveštenika koji su nosili velike bokale sa maslinovim uljem.

Praznik Senica je počinjao sredinom lunarnog meseca kada je Mesec bio pun, a jesenje nebo vedro. Obrisi okolnih jevrejskih brda bili su jasno vidljivi pod mesečevom svetlošću. Nasuprot toj pozadini, svetlo u hramskoj svečanosti bilo je veličanstveno. Tokom cele noći, plamen menorinih uljnih lampi je ispunjavao Hram i ulice u Jerusallimu predivnom svetlošću.

Dok je proslava bila u toku, grupa Levita se prikupila u unutrašnjem odeljenju poznatom kao Odeljenje za Izrailjce (d). Pošto se skupila, grupa Levita je prošla kroz Nikanor Vrata (i) stojeći na stepeništu od 15 stepenika, okrenuti prema dole ka Odeljenju za Izrailjke. Zvuh flauta u Hramu, truba, harfi i drugih instrumenata pojačavao se kako su Leviti pevali Psalme penjanja (Psalmi 120-134). Sa svakim novim psalmom oni su se spuštali po jedan stepenik.

Ova proslava je bila ponavljana svake večeri od drugog do poslednjeg dana kao uvod za uzimanje vode ujutru. Svetlosna svečanost posredovala je na spuštanje Božje slave u vreme Solomona i ukazivala da povratak te slave u danima Mesije (Jezekilj 43,1-6).

Jovan je zapisao da je to bio dan nakon Praznika Senica (osmi dan), koji je smatran Šabatom, kada se Isus vratio sa Maslinske Gore da propoveda u Hramu (Jovan 8,2; 7,2.37). Kada su fariseji došli da ga uhvate, Isus je kazao: "Ja sam videlo svetlu. Ko ide za mnom neće hoditi po tami, nego će imati videlo života" (Jovan 8,12). Fariseji nisu razumeli značenje Njegovih reči. Oni su znali da je to mesijanska tvrdnja i odmah su ga nazvali lažljivcem. Oni su bili upoznati sa mnogim tekstovima u Bibliji koji pripisuju svetlo Mesiji. On je nazvan "Zvezda iz Jakova", "Svetlost Izrailja", "Svetlost narodima (ne-Jevrejima)", "Sunce pravde", itd.

Nakon tog dana, Mesija je naglasio ovu istinu kada je izlečio slepog čoveka. Kada je to učinio, ponovo je kazao: "Dok sam na svetlu videlo sam svetlu" (Jovan 9,5). Fariseji su se ponovo okomili na Isusa. Pitanje Njegovog mesijanstva bilo je nastavljeno (Jovan 9,14). Mada nije postojao ni-

jedan Mojsijev zakon protiv isceljenja na Šabat, tradicija fariseja je to označila kao rad i tako ga zabranila.

Više od same mesijanske tvrdnje, Isusova tvrdnja da je "svetlost svetu" potiče od svetlosne proslave u Hramu. Ova proslava je još bila živa u njihovim umovima. Oni su hteli da je proslavljaju samo u nizu od 6 noći. Svetlost koju je On ponudio (to jest, spasenje - Isaija 49,6) bila je svetlost ne samo za ljude u Hramu, već za ceo svet. On sam je bio izvor te svetlosti.

Ceremonija "Hošana raba". Sedmog i poslednjeg dana Praznika Senica, služba u Hramu je dostigla vrhunac. Padavine od kiše su trebale da dostignu svoj maksimum. Jevrejska tradicija je smatrala da tog dana Bog odlučuje da li će biti kiše za useve u sledećoj godini. Vezano sa tim, tog poslednjeg dana praznika ritual izlivanja vode u Hramu imao je veliki značaj. Voda je bila najvažnija misao u svačijem umu.

Tokom ostalih šest dana praznika, srebrne trube su *tri* puta trubile. Ovog dana, trube su trubile *tri puta po sedam puta*. Ostalim danima praznika sveštenici su pravili samo *jedan* krug oko oltara. Ovog dana, sveštenici su pravili *sedam* krugova. Dok su išli oko oltara, oni su pevali stihove Osane (Psalam 118,25), a narod je mahao palmovim grančicama. Iz tog razloga, ovaj dan je poznat kao *Hošana raba*, ili "Velika Osana". Misao o kiši za nastupajuću godinu i svetlosti Mesije (Psalam 118) bila je na prvom mestu.

Bila je to oko 30. godine naše ere. Bio je Hošana raba, poslednji dan, veliki dan Praznika Senica. Sjajno jutarnje sunce postajalo je sve toplije kako je mnoštvo ulazilo u odeljenja Hrama za službu na Hošana raba. Dok je narod pažljivo posmatrao sveštenike, snažan glas se proćuo mnoštvom. Sveštenici su bili preneraženi, a narod se okrenuo u velikom iznenađenju da vidi ko izaziva prekid službe. Videli su mladog Galilejca u svojim trideset godinama, za koga su mnogi smatrali da je veliki učitelj, prorok ili čak Mesija. On je uzviknuo: "Ko je žedan neka dođe k meni i pije. Koji me veruje kao što Pismo reče, iz njegova tela poteći će reke žive vode" (Jovan 7,37-38; 4,14). Drugim rečima, On je rekao: *Ja sam odgovor na vaše molitve. Ja sam Mesija. Ja vas sada mogu spasiti da više nikada ne osetite žeđ za spasenjem.*

Zvuk Njegovih reči prošao je njihovim umovima u trenutku tišine koja je usledila. Ova tišina je onda prekinuta. Religiozne vođe su bile ogorčene. Ko je on da prekida službu u Hramu i odakle mu autoritet da se naziva Mesijom? On očigledno nije bio neko koga su oni prihvatili, niti se obazirao na njihove sankcije. Oni su ga smatrali ozbiljnim izazovom svom religioznom autoritetu.

"A neki od njih šćadijahu da ga uhvate, ali niko ne metnu ruku na Njega" (Jovan 7,44).

Nastala je oštra debata među ljudima. Oni ga nisu smatrali ni ludim ni nečistim. Autoritativna tvrdnja Njegovih reči bila je potpuno shvaćena. Ali debata je nastala po pitanju Njegovog identiteta. Neki su smatrali da je On "prorok" (Jovan 7,40) koga je Mojsije preurekao da će se pojaviti u Izrailju (5. Mojsijeva 18,15). To je bio On. Međutim, u svojoj teologiji, oni su verovali da taj prorok neće biti ista ličnost kao i Mesija (Jovan 1,19-21). Neki su smatrali da je Mesija - i zaista, to je bila istina. Međutim, drugi su o tome raspravljali: "Ne kaže li Pismo da će Hristos (Mesija) doći od semena Davidova, i iz sela Vitlejema odakle beše David?" (Jovan 7,42).

Oni su ignorisali da je Isus bio, zaista, potomak Davida, i da je Njegovo mesto rođenja bio Vitlejem. I Jovan je to zapisao: "Tako raspra postade u narodu Njega radi" (Jovan 7,43).

U jeku ovih iznenadnih događaja, religiozne vođe su sazvale hitan tajni skup. To je bio skup svešteničkih vođa, onih 24 sveštenika koji su predvodili 24 grupe sveštenika (1. Dnevnika 24,1-19). Tu su bili aristokratski sadukeji koji su nadgledali službu u Hramu. Takođe su bili prisutni i fariseji. Oni su bili prenosioци usmene, vanbiblijske tradicije u Izrailju. Oni su nadgledali službu u *sinagogi*. Ove dve grupe, obično u velikoj suprotnosti po pitanju teologije i u borbi za religioznu vlast, bili su jedinstveni u svojoj mržnji prema Isusu.

Oni su pozvali službenike da im podnesu izveštaj zašto nisu sprečili Isusa. Službenici su bili Leviti koji su se šetali u prostoru Hrama i primećivali zakon u Hramu. Oni su bili snaga bezbednosti, čuvari u Hramu, čija je obaveza bila da spreče Isusa da prekida službu. Nekoliko dana ranije, službenici su naredili da se Isus spreči u svojoj aktivnosti (Jovan 7,14,30-32), ali sada su propustili da to učine. Službenici su, takođe, bili pod utiskom Njegovih reči i odgovorili su u svojoj odbrani: "Nikada čovek nije tako govorio kao ovaj Čovek" (Jovan 7,46). Nakon što su bili žestoko ukoreni, službenici su oterani.

Buduće ispunjenje

Žetva. Biblija često govori o konačnom sudu kao o žetvi (Osija 6,11; Joil 3,13; Matej 13,39; Otkrivenje 14,15). To je budući *Dan žetve* kada će Bog prikupiti svoj narod za sebe i uništiti zle kao plevu i strnjiku (Malahija 4,1-2). Tako da nije iznenađenje da Praznik Senica povezuje budućnost Izrailja sa njegovom prošalošću.

Kada Mesija uspostavi svoje Carstvo, On će prikupiti ostatak Izrailja u njegovoj zemlji. Isaija opisuje taj događaj kao žetvu maslina. Grančice

drveća biće utabane sa prutevima i maslinovim plodovima, prikupljenim kada budu pali na zemlju: "I u to će vreme Gospod ovijati od obale reke do potoka Misirskoga, a vi sinovi Izrailjevi, sabraćete se jedan po jedan. I tada će se zatrubiti u veliku trubu, i koji se behu izgubili u zemlji Asirskoj i koji bijahu zagnani u zemlju Misirsku, doći će i klanjaće se Gospodu na svetoj gori u Jerusalmu" (Isaija 27,12-13; Isaija 11,11-12; Jeremija 23,7-8).

Pravedni među ne-Jevrejima, takođe, biće prikupljeni ka Gospodu. Tog dana, ne-Jevreji će se moliti u Jerusalmu. Zaharija je prorokao: "I ko god ostane od svih naroda koji dođu na Jerusalm, svak će dolaziti od godine do godine da se pokloni caru, Gospodu nad vojskama, i da praznuje Praznik Senica. I ako koji od plemena zemaljskih ne bi došli u Jerusalm da se poklone caru, Gospodu nad vojskama, na njih neće biti dažda" (Zaharija 14,16-17).

Ovaj stih nudi biblijsku osnovu za tradiciju moljenja tokom Praznika Senica.

Senica (koliba). Gospod neće samo prikupiti svoj narod, već će ih *nastaniti* u svojim sredinama tokom dolazećeg mesijanskog carstva: "I šator će moj biti kod njih, i ja ću im biti Bog i oni će mi biti narod. I narod će poznati da sam ja Gospod koji posvećujem Izrailja, kad svetinja moja bude usred njih doveka" (Jezekilj 37,27-28; Otkrivenje 21,3).

Znak Božje prisutnosti, Njegova slava, biće ponovo vidljiva u Sionu (Isaija 60,1.19; Zaharija 2,5). Ona će izgledati kao sjaj vatre nad celom planinom Sion. Ona će biti kao *senica*, obezbeđujući zaštitu i zaklon za narod nakon više vekova progonstva i vremena muke Jakovljeve: "Gospod će stvoriti nad svakim stanom na Gori Sinajskoj i nad zborovima njezinim oblak danju s dimom, i svetlost plamena noću, jer će nad svom slavom biti zaklon. I biće *koliba* (senica), da senom zaklanja danju od vrućine i da bude utočište i zaklon od poplave i od dažda" (Isaija 4,5-6).

Primena

Svetlost. Kada je Mesija govorio o sebi kao svetlosti svetu, On je mislio na spasenje i oprostjenje greha koje je On ponudio svakome koji ga prihvati. To isto je govorio i Gospod preko proroka Isaije: "Nego te učinih videlom neznabošcima, da budeš moje spasenje do krajeva zemaljskih" (Isaija 49,6). On nudi tu svetlost ljudima i danas: "Ko ide za mnom neće hoditi po tami, nego će imati videlo života" (Jovan 8,12).

Voda. Postoje tri tipa izvora vode u izrailjskoj zemlji. Veliki, u steni isklesani rezervoari, poznati kao cisterne, korišćeni su za prikupljanje kiše tokom kišnih meseci. Masivne cisterne, sposobne

da drže milione litara vode, i danas postoje kod tvrđave Masada. Međutim, cisterne su najmanje cenjeni i vrednovani izvor vode u Izrailju - one lako mogu da se zagade i ne mogu da se obnavljaju sve do sledeće kišne sezone. Bunari su mnogo važniji izvor vode. Oni obezbeđuju svežu, tekuću vodu, ali i oni mogu presahnuti tokom suše. Najvažniji izvor vode u Izrailju jesu potoci i reke koji se snabdevaju iz izvora. Oni su poznati u Bibliji kao "živa voda" ili, drugim rečima, voda u pokretu.

Gospod je koristio ovu istinu da bi opisao pobunu i idolopoklonstvo Izrailja: "Jer dva zla učini moj narod: ostaviše mene, izvor žive vode, iskopase sebi studence, studence isprovaljivane, koji ne mogu da drže vode" (Jeremija 2,13).

Kada se Isus obratio ljudima u Hramu zadnjeg dana praznika, On je aludirao na istu stvar. On je kazao: "Koji me veruje kao što Pismo reče, iz njegova tela poteći će *reke žive vode*" (Jovan 7,38). To je bila najčistija voda, najvrednija voda, voda koja nikad ne presušuje.

Stara jevrejska teologija povezivala je ceremoniju uzimanja vode sa Svetim Duhom. Isusovo pozivanje na vodu bilo je korišćeno u potpuno istom smislu:

"A ovo reče za Duha kojega posle primiše oni koji veruju u ime Njegovo" (Jovan 7,39).

Izlivanje Svetog Duha u vezi sa spasenjem bila je jedna od najviše spominjanih tema od strane starozavetnih proroka (Isaija 32,15; 59,21; Jezekilj 11,19; 36,27; 37,14; 39,29; Joil 2,28-29). Gospod je rekao preko Isaije: "Jer ću izliti *vodu* na žednoga i potoke na suhu zemlju, izliću *Duh svoj* na seme tvoje" (Isaija 44,3).

Jevrejski prorok Zaharija prorokovao je o budućem slavnom danu kada će Izrailj pogledati na probodenog Mesiju i pokajati se zbog svog odbacivanja Njega. Božji Duh će se izliti na njih i oni će ući u Novi zavet: "I *izliću* na dom Davidov i na stanovnike jerusalimske *Duh* milosti i molitava, i pogledaće na mene kojega probodoše, i plakaće za njim kao za jedincem, i tužiće za njim kao za prvencem" (Zaharija 12,10).

Isus je kazao: "Ko je žedan neka dođe k meni i pije" (Jovan 7,37). Postoji samo jedna voda koja može ugasi duhovnu žeđ čoveka. To je voda života koju Gospod nudi.

JUBILARNA GODINA

Kao dodatak svetim *danima* i svetim *sedmicama*, Bog je takođe odredio i svete *godine* za Izrailj. Možda najpoznatija od njih je Jubilarna godina. Međutim, biblijski detalji o Jubilarnoj godini se retko diskutuju. Ima malo adekvatnih tekstova o ovom predmetu.

Veoma često je konceptu Jubilarne godine davana veoma mistična konotacija, naročito kako se približava novi milenijum. Na primer, Papa je brzo nazvao 2000. godinu kao "Jubilarnu godinu" potpunog ekumenskog povezivanja između hrišćanstva, islama i judaizma. On je pozvao na istovremeno proslavljanje u Jerusalmu i Rimu. To je veoma drugačiji koncept Jubilarne godine od onoga datog u Bibliji.

Postoji takođe mnoštvo špekulacija od strane onih koji pokušavaju da odrede datum sledeće Jubilarne godine, u određivanju dolaska Mesije. U svetlu današnjeg interesovanja, postavlja se pitanje: *Šta Biblija uči po pitanju Jubilarne godine, i kada će biti sledeća Jubilarna godina?*

Biblijski stav

Šabatna godina. Da bismo razumeli Jubilar-nu godinu, moramo se prvo upoznati sa *Šabatnom godinom*. Šabatna godina je poznata pod nekoliko imena u Bibliji. Svako od tih imena ističe određeni aspekt njenog proslavljanja. Ona je poznata kao *Sedma godina* pošto se proslavljala svake sedme godine (2. Mojsijeva 23,11; 3. Mojsijeva 25,20; 5. Mojsijeva 15,9; Nemija 10,31). Ona je takođe poznata kao *Zemljin Šabat*, jer se zemlja nije obrađivala te godine (3. Mojsijeva 25,4.6; 26,34.43). Konačno, Šabatna godina je poznata kao *Oprosnak godina*, jer su svi dugovi bili oprašteni (ukidani) te godine (5. Mojsijeva 15,1-2; 31,10).

Zahtevi za Šabatnu godinu. Gospod je naglasio nekoliko zahteva za Šabatnu godinu. Prvo, to je bila Šabatna godina za odmor *zemlje* (2. Mojsijeva 23,10-11), baš kao što je Šabat dan za odmor *ljudi* (2. Mojsijeva 23,12). Šabatna godina je bila sedma godina u "sedmici" godina. Tokom Šabatne godine sve poljoprivredne aktivnosti bile su zabranjene. Nije bilo oranja, ni sejanja, niti se radilo oko vinove loze ili maslinovih drveća (2. Mojsijeva 23,10-11; 3. Mojsijeva 25,2-5).

Gospod je obećao naročito obilnu žetvu u šestoj godini, tako da se ona mogla uskladištiti kao hrana za sedmu godinu. To je bilo slično duploj porciji mane koju je On dao Izrailju u pustinji šestog dana, tako da se ona koristila sedmog dana (Šabat). Šabatna godina je obično opominjala Izrailj da se obraća Gospodu i za najosnovnije životne potrebe.

Šabatne godine su započinjale u mesecu Tiš-riju (septembar/oktobar), zajedno sa početkom civilne Nove godine. Zabrana rada zemlje stupala je na snagu 30 dana pre toga, pošto su aktivnosti obrađivanja na kraju šeste godine bile priprema za berbu u sedmoj godini. Zabrana protiv obrađivanja zemlje tradicionalno je primenjivana jedino

u izrailjskoj zemlji (3. Mojsijeva 25,2), a ne na jevrejskim poljima u stranim zemljama.

Drugo, svaki usev koji je prirodno nikao u sedmoj godini bio je dostupan svakome u zemlji (2. Mojsijeva 23,11; 3. Mojsijeva 25,6-7). Pravo svojine nije se primenjivalo na ovo slobodno uzimanje.

Treće, svaki produkt koji je nikao tokom Šabatne godine mogao se jesti samo tokom sezone. On nije mogao biti skladišten za buduće korišćenje, pošto je kosidba (žanjenje u svrhu skladištenja) bila strogo zabranjena (3. Mojsijeva 25,5).

Četvrto, dugovi su bili oprašteni u Šabatnoj godini (5. Mojsijeva 15,1-4). Šabatna godina je bila poseban period milosti u kojem se dugovi nisu vraćali. Sami dugovi nisu izbrisivani, već samo plaćanje tokom Šabatne godine. Pošto se polja nisu mogla obrađivati, dohodak se nije mogao steći od poljoprivrede, i tako, plaćanje dugova je bilo odgođeno. Međutim, dužnici u stranim zemljama nisu bili oslobođeni plaćanja dugova Izrailjcima tokom Šabatne godine (5. Mojsijeva 15,3) pošto su ljudi u drugim zemljama obrađivali svoja polja.

Četvrto, u Šabatnoj godini, Zakon Gospodnji je bio čitan naglas narodu tokom Praznika Senica (5. Mojsijeva 31,10-13, Nemija 8,2.13-18).

Sve porodice u ekonomskoj strukturi starog Izrailja imale su malo svojine vezane za posao. U ekstremnim okolnostima, kada bi se stvorili dugovi koji se nisu mogli vratiti, bilo je dopušteno da dužnik iznajmi sebe u službu kreditoru (oblik ropstva) kao krajnja mogućnost. Međutim, u ovoj godini to nije bio slučaj. Biblija kaže da su jevrejski robovi bili oslobađani ropstva sedme godine i svog posebnog oblika iznajmljivanja (2. Mojsijeva 21,2; 5. Mojsijeva 15,12).

Istorija Šabatne godine. Gospod je upozorio da ako Izrailj odbije da drži ove zakone, da će ih poslati u ropstvo, tako da će "zemlji biti mili Šabati njezini za sve vreme dokle bude pusta i kad budete u zemlji svojih neprijatelja" (3. Mojsijeva 26,34). Ranije u istoriji, Izrailj nije izvršavao Gospodnju zapovest da obeležava Šabatnu godinu. Kao posledica toga, Bog je dopustio da postanu robovi u Vavilonu tokom sedamdeset godina, "dokle se zemlja ne izdovolji Šabatima svojim" (2. Dnevnika 36,21).

Istorija otkriva da je Šabatna godina bila pažljivo proslavljana nakon povratka iz vavilonskog ropstva. Izrailj je svečano obećao, u vreme Nemije, da će držati Šabatnu godinu (Nemija 10,31). Pod grčkom vlašću, Izrailj je bio oslobođen da plaća danak Aleksandru Velikom tokom Šabatnih godina. Dva veka kasnije, Šabatna godina se još uvek držala tokom jevrejske nezavisnosti. Kasnije, Rimljani su nastavili politiku Grka u odricanju od danka u Izrailju tokom Šabatnih godina.

Konačno, istorija beleži da je Herodova opsada Jerusalima bila posebno teška zbog oskudice hrane u Šabatnoj godini.

Nakon razorenja Hrama, 70. godine naše ere, Šabatna godina se nije sveobuhvatno obeležavala pošto je većina Jevreja bila rasuta van zemlje Izrailja. Tako postoji nesigurnost po pitanju vremena Šabatne godine i postoje mnoge debate među rabinima. Kada ne bi bilo ovih nesigurnosti, mi bi i danas mogli da izračunamo kada nastupa Šabatna godina. Međutim, danas ima malo onih koji tretiraju ovo pitanje. Ipak, smatra se da je poslednja Šabatna godina u 20. veku započela 16. septembra 1993. godine.

Jubilarna godina

Druga izrailjska sveta godina bila je Jubilarna godina. Njeno određivanje po godinama bilo je kao određivanje Praznika Sedmica po danima. Jubilarna godina se odvijala svake pedesete godine. To je bila godina nakon sedam Šabatnih godina ili nakon prolaska sedam sedmica godina (3. Mojsijeva 25,8-11). Praznik Sedmica se odvijao pedesetog dana, dan nakon što je prošlo sedam sedmica od Praznika Prvina.

Neki smatraju da je Jubilarna godina bila u stvarnosti 49. godina, kao posebna Šabatna godina. Međutim, to je u jasnoj suprotnosti sa nadahnutom Božjom Reči koja određuje Jubilarnu godinu kao posebnu 50. godinu (3. Mojsijeva 25,10-11). Takođe, Jubilarna godina je bila 50. godina i takođe 1. godina u brojanju u sledećem Šabatnom ciklusu.

Jubilarna godina je poznata kao *Jovel* na jevrejskom jeziku. Mnogi veruju da je poreklo ovog imena od jevrejske reči "ovan" (vidi Isus Navin 6,5) pošto trubljenje u ovnujski rog na Dan očišćenja objavljuje početak Jubilarne godine (3. Mojsijeva 25,9). Josif Flavije je smatrao da ova reč znači "sloboda".

Zahtevi za Jubilarnu godinu. Osnovni zakoni za Šabatnu godinu takođe važe i za Jubilarnu godinu. Zemlja je trebala da se odmara, pravo vlasništva nije važno ni za jedan produkt na poljima, i proizvodi u Jubilarnoj godini nisu se mogli skladištiti za buduće korišćenje (3. Mojsijeva 25, 11-12). Bog je milostivo obećao trostruke useve u šestoj godini poslednjeg Šabatnog ciklusa da bi obezbedio hranu tokom dve godine kada se zemlja ne bude obrađivala (Šabatna i Jubilarna godina), do "devete godine", godine nakon Jubilarne (3. Mojsijeva 25,20-22).

Biblija daje tri dodatna zahteva za Jubilarnu godinu. Prvo, ovnujski rog (truba šofar) je trubila na Dan očišćenja i objavljivala početak Jubilarne godine (3. Mojsijeva 25,9).

Drugo, svi unajmljeni radnici zbog dugova (robovi) bili su oslobođeni (3. Mojsijeva 25,39-54). To je bilo bezuslovno oslobođenje.

Treće, sva zemlja je bila vraćana svojim prvobitnim vlasnicima (3. Mojsijeva 25,13,23-28). Ovaj zakon je čuvao identitet plemena i njihovo dobijeno nasleđstvo (4. Mojsijeva 36,4.7).

Glavna svrha Jubilarne godine bilo je sprečavanje ugnjetavanja u Izrailju (3. Mojsijeva 25,14. 17). Izrailjci su mogli sebe iznajmiti u službu drugome da bi izmirili dug, ali oni nisu imali pravo da prodaju sebe ili svoju porodicu zauvek u ropstvo. Sam Gospod je prisvojio za sebe sinove Izrailjeve nakon što ih je otkupio od egipatskog ropstva (3. Mojsijeva 25,42.55). Na sličan način, Izrailjac je mogao iznajmiti svoju zemlju tokom određenih godina, ali on nije imao pravo da zauvek proda svoje plemensko nasleđe. Sam Gospod je prisvojio zemlju Izrael za sebe (3. Mojsijeva 25,23) i on ju je podelio među plemenima. To su bile nepobitne činjenice. Bog, kao suvereni Vladač univerzuma, prisvojio je narod i zemlju.

Jubilarna godina je ponovo uspostavila ekonomsku strukturu izrailjskog društva kao što je bila kada ih je Bog doveo u ovu zemlju. Identitet plemena bio je očuvan, zemlja je ostala u rukama malih zemljoradnika i narod je bio slobodan da razvija svoj vlastiti posao.

Istorija Jubilarne godine. Proslavljanje Jubilarne godine, kao i Šabatne godine, takođe je bilo zanemareno tokom rane istorije Izrailja. U stvari, *nema istorijskog zapisa, biblijskog ili vanbiblijskog, da je Izrailj ikada posle proslavljao Jubilarnu Godinu*. Josif Flavije često navodi proslavljanje Šabatne godine, ali nikada Jubilarne godine.

Stari rabini su generalno verovali da Jubilarna godina nije proslavljana nakon odlaska severnih deset plemena (722. godine pre naše ere) pošto je biblijska zapovest za proslavljanje bila za "sve koji žive u zemlji" (3. Mojsijeva 25,10). Oni veruju da se Jubilarna godina proslavljala samo kada je sav jevrejski narod bio u zemlji, sa svakim plemenom na svojoj vlastitoj teritoriji. Možda je to razlog što je samo Šabatna godina (a ne i Jubilarna godina) bila spomenuta tokom svečanog obećanja naroda u vreme Nemije (Nemija 10,31).

Da ponovimo još jednom: Ne postoje čvrsti istorijski zapisi, do sad otkriveni, na osnovu kojih bi se odredila Jubilarna godina. Čak i da ih je bilo, konačne kalkulacije bile bi veoma nesigurne zbog narodne katastrofe vezane za asirsko ropstvo, vavilonsko ropstvo, rimsko razorenje Hrama i rasejavanje koje je usledilo. Da li je računanje Jubilarne godine nastavljano kada je narod Izrailja bio van zemlje? Ako nije, da li je ciklus nastavljen nakon njihovog odlaska, ili je počinjao ispočetka kada se narod Izrailja vraćao? Pošto se to ne zna,

truba šofar (ovnujski rog) trubi u sinagogi kao uspomena na Jubilarnu godinu na kraju Dana očišćenja svake godine.

Dakle, pokušaj određivanja godine Mesijinog dolaska, na osnovu određivanja Jubilarne godine, po mnogima je uzaludan. Većina teologa smatra da je nemoguće danas znati vreme Jubilarne godine pošto svako određivanje mora *pretpostaviti* početnu godinu.

Pored toga, Biblija nigde ne kaže da se Mesija mora vratiti na Jubilarnu godinu.

Buduće ispunjenje

Ispunjenje Jubilarne godine ne mora da se nalazi u njenom određivanju, već u proročkoj istini koju ona prikazuje. Jubilarna godina ukazuje na ponovno obnavljanje Izrailja od strane Mesije i rezultujućeg mesijanskog Carstva mira. Ali kako će to biti ostvareno?

Ugnjetavanje Izrailja biće okončano. Izrailj je pod jarmom neznabožačke dominacije još od vavilonskog ropstva 586. godine pre naše ere (mada se može reći takođe i od odlaska u asirsko ropstvo 722. godine pre naše ere). Čak i danas, dva od tri dela jevrejskog naroda živi pod vladavinom neznabožaca. Zbog okolnih naroda, Izrailj poseduje veoma mali deo Obećane zemlje, nema Hram, i ne može se uvek moliti na gori gde je bio Hram, koja je bila data caru Davidu u nasleđstvo.

Danilo je prerekao da će ugnjetavanje neznabožaca postati veoma oštro na kraju istorije ovog sveta. Zli neznabožački vladar će se "podignuti i uzvisiti iznad svakoga boga, i čudno će govoriti na Boga nad bogovima" (Danilo 11,36). Taj vladar će preduzeti žestoki progon Izrailja: "I biće žalosno vreme, kakoga nije bilo otkako je naroda dotada, i u to vreme će se izbaciti tvoj narod" (Danilo 12,1).

Prorok Jeremija takođe govori o tom "vremenu muke Jakovljeve" i isto tako obećava da će Izrailj biti oslobođen (Jeremija 30,4-7). On je prerekao:

"Jer u taj dan, govori Gospod nad vojskama, slomiću jaram njegov s vrata tvog, i sveze tvoje pokidaću, i neće ga više tuđini nagoniti da im služi. Nego će služiti Gospodu Bogu svojemu i Davidu caru svojemu, kojega ću im podignuti" (Jeremija 30,8-9).

Gospod je slično obećao preko još jednog jevrejskog proroka: "I tada će se skinuti breme njegovo s ramena tvog (zlog vladara) i jaram njegov s vrata tvog" (Isaija 10,27).

Kada Mesija dođe, On će slomiti jaram ugnjetavanja Izrailja. Ali ovo oslobođenje će doći tek kada se narod bude prvo pokajao za svoje grehe. Narod se mora pokajati pre nego što truba šofar

objavi oslobođenje od njihovog ropstva (Jubilarna godina). Ovaj deo je važan pošto je greh u korenu ugnjetavanja, kako je Bog rekao: "Koji je između rukodavalaca mojih kome vas prodao? Gle, za bezakonja svoja prodao ste se" (Isaija 50,1). U slavni dan Mesije, Izrailj će se vratiti Gospodu, i sledno tome, neće više biti rob među narodima, već otkupljeni sluga Živoga Boga. Ugnjetavanje Izrailja biće okončano.

Vlasništvo Izrailja biće vraćeno. Kada Mesija dođe, velika truba šofar će trubiti, a Izrailjci u drugim zemljama biće prikupljeni u svoju zemlju. Neće biti neslaganja oko pristupa Svetoj Gori, kao što je jevrejski prorok rekao: "I tada će se zatrubiti u veliku trubu, i koji se behu izgubili u zemlji Asirskoj i koji bijahu zagnani u zemlju Misirsku, doći će i klanjaće se Gospodu *na svetoj gori u Jerusalimu* (Isaija 27,13). Niti će biti spora oko vlasništva zemlje, kako je Gospod obećao: "I Gospod će zatrubiti u trubu... I Gospod Bog njihov izbaviće ih u taj dan kao stado svojega naroda, jer će se kamenje u vencu podignuti u *zemlji Njegovoj*" (Zaharija 9,14-16).

Prorok je prerekao da kada Mesija dođe "podignuće se plemo Jakovljevo i vratiti ostatak Izrailjev" (Isaija 49,6). On će takođe učiniti da oni "naslede opustelo nasleđstvo" (Isaija 49,8; Jezekilj 47,13 - 48,29; Amos 9,14-15; Avdija 17). Drugim rečima, Mesija će raspodeliti zemlju Izrailj (opustelo nasleđstvo) i vratiti ih plemenima Jakovljevim. Na kraju, sam Gospod je vlasnik zemlje, i On je izabrao da je da Avramu i njegovim potomcima kao "državu večnu" (1. Mojsijeva 17, 8).

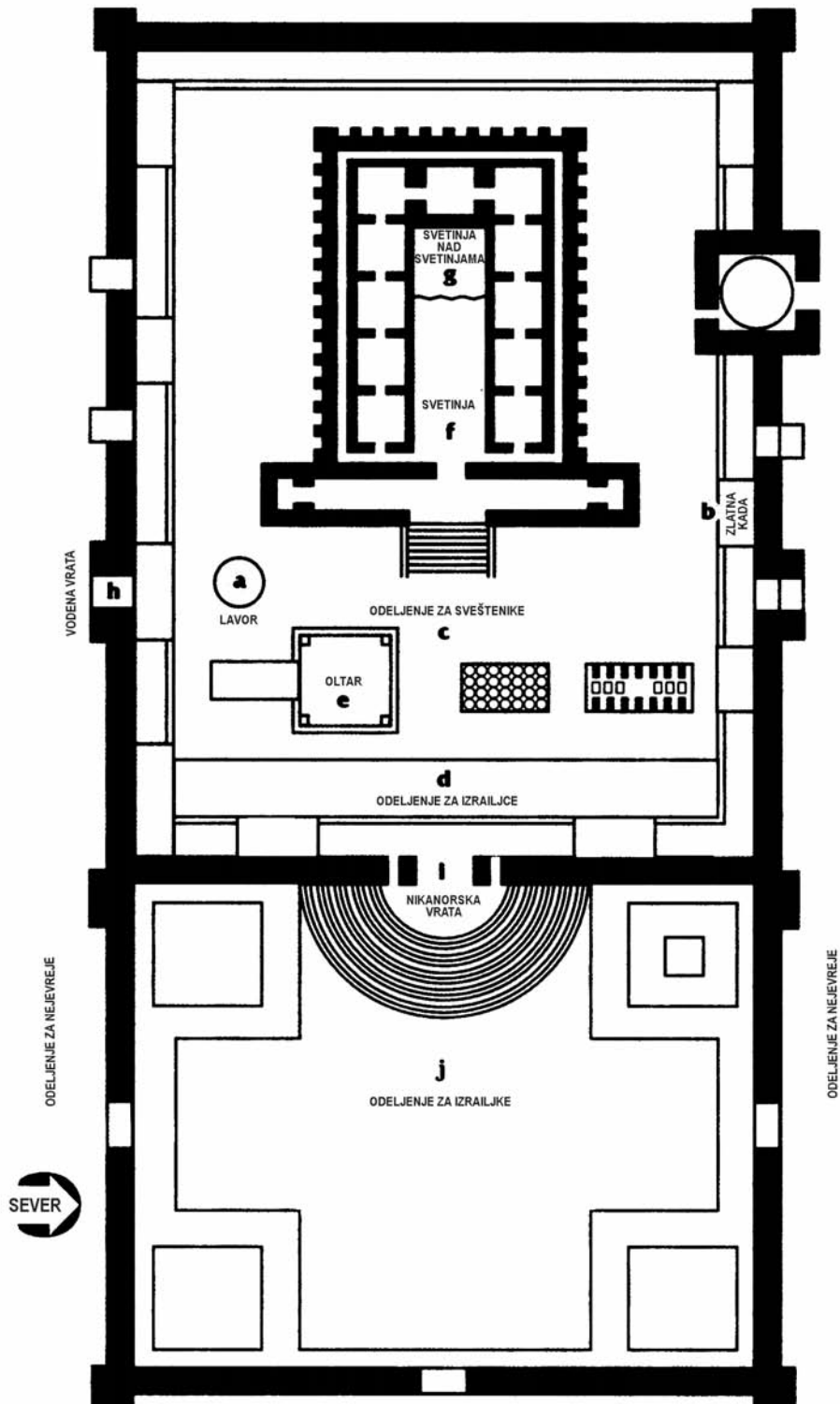
Ljudi na Srednjem Istku nastavljaju grozničavo da rade po pitanju mirovnih planova, ali na kraju, oni to neće uspeti, jer Bog ima svoj Mirovni plan. On je oličen u Sinu Davidovom, i celokupna istorija ide ka trenutku povratka Mesije.

Tog dana, Sotona će biti isteran (Jezekilj 28, 2.8.13-19), i vladavila zlog cara biće prekinuta (Psalam 2,9). Tog dana, sinovi Izrailjevi će se "uzdati u ime Gospodnje" (Sofonija 3,12) i "hoditi u ime Gospoda Boga svojega uvek i doveka" (Mihej 4,5). I tog dana, Mesija će uspostaviti svoj presto i mesijansko Carstvo *zauvek* (Isaija 9,7).

Konačno, u slavni dan Mesije, biće Jubilarna godina odmora za zemlju i sloboda za Božji narod. Svako će "sedeti pod svojom vinovom lozom ... jer usta Gospoda nad vojskama rekoše" (Mihej 4,4).

(Za tačne podatke o datumima biblijskih praznika u naše vreme, pogledati na internetu izveštaje o uočavanju Mladom Meseca i zrelog ječma u Izraelu. Na primer: http://www.karaite-korner.org/holiday_dates.shtml)

IZRAILJSKI HRAM, 1. vek

TROJSTVO

Savremeni čovek, koji je religiozan, trebao bi da razmišlja o značenju svoje religije. Šta znači to što on prihvata određenu religiju i ideje vezane za nju?

U savremenom svetu postoji pluralizam verovanja. Dakle, ljudi razmišljaju na različite načine. Čak i religiozni ljudi razmišljaju na različite načine, i vrlo često, kada dođemo u dodir sa drugačijim mišljenjima, to nas na neki način osvešćuje ili podstiče da preispitamo i svoja lična verovanja.

Vrlo je lepo da religiozan čovek razmišlja šta lično za njega znači što on prihvata određenu biblijsku doktrinu. Međutim, religiozan čovek se susreće sa određenim opasnostima, njemu prete mišljenja koja ističu dominantnost emotivnog života, njegove emotivne strane, dominantnost emocija u religijskom životu. Onda postoje mišljenja koja ističu ponašanje u odnosu na verovanje, jer za neke ljude je važnije kako mi živimo, kako se mi ponašamo, nego u šta verujemo. Otprilike, po tom mišljenju, primarno jeste naše ponašanje, kako mi konkretno živimo, a sekundarno jeste to u šta mi verujemo.

Postoje ljudi koji osećaju da razmišljanje o određenim doktrinama ili recimo razmišljanje o Bogu, razmišljanje o Hristu, ne izaziva neki emotivni efekat koji bi oni priželjkivali u životu, konkretno u religijskom životu.

Međutim, činjenica je da saznajna strana jeste primarna. Ona jeste najvažnija. Mi prvo nešto saznajemo, pa tek onda na to reagujemo. Od samog početka biti religiozan, ili u konkretnom slučaju, pošto se mi ovde bavimo Biblijom, od samog početka biblijske religije, podrazumevalo se prihvatanje da su neke tvrdnje istinite.

Recimo, ako čitamo propoved koju je održao apostol Petar, on je pozvao ljude da veruju da je Isus obećani Mesija (jevr. "Mesija" = "Spasitelj"), da je Isus Mesija o kome su govorili proroci.

Da bi to dokazao, on je koristio jedan argument koji je njemu tada bio zgodan. On se poslužio argumentom Hristovog vaskrsenja. Kada su ljudi za to saznali, tek su onda pitali: "Šta treba da činimo?" I on je onda rekao: "Treba da se pokajete."

Međutim, ako se mi samo svojim umom bavimo religijskim pitanjima, to bi mogao da bude neki hiperintelektualizam, jedna suva religija, koja samo dodiruje naš um - uspevamo sve da objasnimo na nivou našeg uma, ali to ne prodire dublje, u naš emotivni život. Religija jeste psihološki

vrlo kompleksan fenomen. Ona sigurno zaokuplja naš um, ali zaokuplja i našu volju i naš emotivni život.

Značaj biblijskih doktrina za nas biće mnogo veći i sadržajniji, ako te doktrine iskustveno proživljavamo, a kroz iskustvo se mnogo kvalitetnije razvija emotivna strana naše vere.

Kako kroz iskustvo?

Ako mi zaista osećamo u svom iskustvu da je Bog blizu nas, da nas On čuva, da nam pomaže u konkretnim životnim prilikama, mi ćemo onda osećati da je On ljubav, da je On nama blizak. Naše emotivno biće će se razvijati tako da ćemo Boga sve više voleti. I onda dolazi ona istina koju je Paskal rekao: "Vi morate upoznati zemaljsko da bi ste ga ljubili, a božansko se mora ljubiti da bi se upoznalo."

Dakle, na nivou razuma mi možemo izvesne stvari samo da shvatimo, recimo, o božanskom biću, ali da bi se Bog istinski poznavao On se mora ljubiti. Znači, mi moramo da kroz ljubav prilazimo Bogu sve više i više, i onda ćemo ga sve više i više i upoznavati, znaćemo ko On jeste.

Vrlo je važno i da naše razumevanje doktrine bude potpunije, jer manjkava doktrina, recimo o Bogu, o Božanskoj ličnosti, može dovesti do toga da ga mi ne doživljavamo dobro. Recimo, ako imamo pogrešan koncept Boga, ako verujemo da je Bog neki strogi sudija, koji tamo negde u nekom hladnom kutku univerzuma sedi i samo čeka da neko od nas pogreši, mi, čini nam se, ne možemo da razvijamo neka istinski pozitivna osećanja prema toj ličnosti.

Ali, ako mi dobro razumemo ko Bog jeste, ili ako uspemo da shvatimo onako kako Biblija kaže da je Bog ljubav, onda ćemo živeti mnogo kvalitetnije. Dakle, bolje razumevanje određenih doktrina dovodi do kvalitetnijeg religijskog života.

Tako je i u običnom životu, u odnosu između dve osobe. Mi moramo prvo da upoznemo neku osobu. Mi sigurno ne možemo imati odnos prema nekoj osobi, ako nismo ni čuli o njoj ili ništa ne znamo o njoj. Mi prvo saznamo za neku osobu, pa onda, ako nam se sviđa, naravno, razvijamo pozitivan emotivan stav prema njoj. Pa onda, ako je volimo, mi onda imamo težnju da što više o njoj saznamo. Ako je to kvalitetna osoba, što god više o njoj saznajemo, mi je još više volimo.

Tako je otprilike i u odnosu između čoveka i Boga. Čini nam se, da je to prilično istinito, da najveća patnja savremenog sveta jeste nerazu-

mevanje Boga. Kada bi ljudi malo više znali ko Bog jeste, čini nam se da bi ga oni više voleli, da bi bilo više istinski religioznih ljudi, i da bi živeli u jednom mnogo srećnijem svetu. Da mi dobro razumemo ko Bog jeste, mi bi onda bolje razumeli i ko je naš bližnji, ko je onaj što sedi možda pokraj nas, ko stanuje u istoj ulici, u istom soliteru, radi zajedno sa nama na istom ili sličnom poslu.

Dakle, u savremenom svetu našem religijskom životu se postavljaju određeni izazovi. Ne možemo u savremenom svetu tek tako očekivati od ljudi da će oni jednostavno pristati na činjenicu da Bog postoji i da će jednostavno prihvatiti teološko tumačenje čoveka, njegove prirode i cilja njegovog postojanja. Religiozan čovek se mora izboriti da dokaže i objasni svoj pristup životu.

U nastavku ćemo govoriti o trojstvu. Tema o trojstvu je dosta komplikovana. Ona ima različite aspekte. Bavićemo se sa dva značajna aspekta ove teme. Inače, ova tema spada u jednu širu temu o Bogu.

Kada se razmišlja o Bogu, sva pitanja, svi problemi mogu da se tretiraju pod dva podnaslova. Jedan od njih jeste "Ko Bog jeste?", a drugi "Šta je On učinio za čoveka?" Znači, prva tema jeste Božanska ličnost, a druga jeste Njegovo delovanje - šta je On učinio za nas?

Za neke ljude je prevashodno važno šta On čini za mene konkretno, dok postoje oni ljudi koji prevagu stavljaju na to - Ko Bog jeste? Nama se čini da je ovo prvo pitanje važnije: "Ko On jeste?" Ako mi dobro razumemo "Ko On jeste?", onda možemo lakše da razumemo "Zašto je On postupio onako kako je postupio?"

Recimo, mi ne možemo potpuno da razumemo žrtvu Isusa Hrista na krstu Golgote, i ne možemo da razumemo zašto je On tako postupio, ako ne znamo ko On jeste.

Zato što je Hristos takav, On je mogao da učini ono što je učinio za čoveka. Sigurno da je ovaj aspekt božanskog delovanja vrlo važan, ali nama se čini da je primarnije pitanje "Ko Bog po svojoj suštini jeste?"

Ovo je sada jedna specifična situacija gde mi, ograničena ljudska bića, pokušavamo da razmišljamo o neograničenom Bogu, o Bogu koji je beskonačan, koji je apsolut (mi smo relativno ograničena bića).

U knjizi "Derviš i smrt" razgovaraju Mula Jusuf i Hasan Nurudin. I sada, pita Mula Jusuf Hasana Nurudina jedno pitanje koje je povezano sa ovom temom:

"Da li se može jednom posudom zahvatiti celo more?" On ustvari njega pita: "Da li celo more, da li božansko biće, može da stane u jednu malu posudu kao što je naš ograničeni mozak?"

Ono što komplikuje našu situaciju jeste to, što naš mozak ne samo da je ograničen, nego je i degenerisan. Ograničeni mozak može biti savršen prema svojoj ograničenosti, i nedegenerisan. Recimo, anđeoski mozak (možda je bolje da kažemo intelekt). Ali, on je još uvek ograničen. A mi smo u još težoj situaciji. Mi smo i ograničeni i degenerisani u odnosu na onog prvobitnog čoveka koji je stvoren. Naš um je prilično oštećen i degenerisan. Dakle, mi se nalazimo u još težoj situaciji, nego ograničena bića koja postoje u univerzumu.

I sada, odgovara njemu Hasan Nurudin, i kaže, vrlo zanimljivo (mi parafraziramo): "Jasno je da mi posudom ne možemo da zahvatimo celo more...", i onda on dodaje jednu vrlo značajnu rečenicu, i kaže: "...ali i ono što zahvatimo, i to je more."

Dakle, mi ne možemo potpuno da proniknemo u suštinu Božanskog bića, ali možemo nešto da zahvatimo, nešto nam je i ponuđeno, nešto nam je i dato (dato je u Bibliji), a nešto nam nije otkriveno.

Postoje neki aspekti Božanskog bića koje mi možemo apsolutno da shvatimo. Recimo, postojanje. To možemo da shvatimo. Da Bog postoji to možemo da shvatimo, ali ne možemo, recimo, da shvatimo šta to znači "svuda prisutnost", ne možemo da shvatimo šta znači "sveznanje". Kad nam neko kaže "sveznanje", mi to odmah doživljavamo kao nešto što je suprotno ograničenom znanju, našem znanju. Mi ne znamo sve, ali ne znamo ni to šta znači "sve znati", jer kada bi mi rekli: "Znamo šta znači 'sve znati'", to bi na neki način značilo da mi imamo uvid u sveznanje. Mi možemo da kažemo da znamo nešto u šta imamo uvid, a mi nemamo uvid u sveznanje.

Iz Biblije znamo da je Bog sveznajući, ali šta to istinski znači "sve znati", "sve moći", mi to, zaista, ne možemo apsolutno znati.

Dolazimo do pitanja trojstva. Biblija tvrdi da je Bog jedinstven po svojoj suštini, ali da On ima tri lica. Dakle, jedna suština, ali tri lica. To se naziva "doktrina o Svetom Trojstvu". Ova doktrina je napadana sa raznih strana. Napadana je sa teološke strane, sa aspekta nekih religija, napadana je i od strane racionalista.

Što se tiče naših ukupnih znanja, obično ljudi kažu da u odnosu na izvore saznanja, mi možemo da kažemo da sva naša znanja dobijamo putem našeg razuma (to bi bio neki racionalizam), zatim putem empirije, putem iskustva i putem vere. Ove u velikoj meri, i uopšte kod biblijskih doktrina ili religijskih doktrina, dolazi od izražaja ovaj treći aspekt, aspekt verovanja. Apsolutno je jasno da mi do tih istina ne možemo da dođemo putem iskustva, pogotovo što postoji jedno lice

božanstva koje niko nikad nije video. To je Bog Otac. Možemo to da pročitamo u Jevanđelju po Jovanu, 1. poglavlje, 18. stih:

"Boga niko nije video nikad, jedinorodni Sin koji je u naručju Očevom, On ga javi."

Dakle, čini nam se da svi možemo lako da prihvatimo činjenicu ili tvrdnju da iskustvom ne možemo potpuno znati ko je Bog po svome biću. Možemo li putem razuma? Putem razuma možemo nešto malo da produbimo od onoga ko je zaista Bog po svome biću, i to na osnovu onoga što je rečeno u Bibliji. Ali (to je čak i Dekart koristio kao jedan od argumenata za postojanje Boga), kada nam ne bi bilo otkriveno, kada nam ne bi bilo od Boga dano, kada nam ne bi bilo saopšteno, mi ne bi mogli o tome gotovo ni da razmišljamo, a da budemo sigurni da su naši zaključci ispravni.

Mi ćemo ovde govoriti o dva aspekta. Prvi je napadanje istine o trojstvu sa religijskog aspekta, a drugi je sa strane racionalizma. Nekim ljudima se čini da i u ovom religijskom pogledu, ako je biblijska religija monoteistička religija, onda trojstvo ne stoji, a racionalistima se ona nikako ne čini ispravnim, čak oni tvrde da je apsurdno verovati da je $1+1+1=1$.

Kada budemo govorili o ovom prvom aspektu, onda ćemo koristiti argumentaciju Biblije, a kada budemo govorili o ovom drugom, onda ćemo malo koristiti i nauku.

Nauka može u priličnoj meri da pomogne, a filozofija takođe. Oni mogu da pomognu čoveku da obrazloži svoje verovanje, nešto što je njemu već otkriveno da obrazloži pred sobom, ili pred drugima, da se vidi da su i naučni argumenti bar na podjednakoj visini kao i mišljenja koja prete da pobiju određenu doktrinu.

Dva atributa božanskog bića su vrlo važna. To je transcendentnost i imanentnost. (Nemamo u našem jeziku termine koji bi bili potpuno paralelni ovima.)

Kad kažemo da je Bog transcendentan, to znači da je On nešto drugo nego što je ovaj naš svet. On je ontološki, po suštini svog bića, transcendentan. On je nešto što je drugo nego što je ova naša realnost. On je druga realnost. On nije ova realnost koju mi doživljavamo (dakle, u ontološkom smislu). Ali po svome delovanju, On je imanentan, On je prisutan u svetu, On deluje u svetu. To je teizam. Teizam veruje, dakle, da je Bog po suštini svoga bića nešto drugo. On je transcendentan samo ontološki, ali je imanentan u svetu po svome delovanju.

Deizam veruje da je Bog i ontološki i po svom delovanju transcendentan: "On je stvorio ovaj svet, pustio ga da se kreće po svojim zakonitosti-

ma, i On se odvojio od ovoga sveta. Prosto nije zainteresovan šta se ovde dešava." I mnogi ljudi vole deizam. Dekart je vrlo doprineo da se razvije deizam, jer je on, maltene, govorio da ne postoji nikakva spona ili nešto što nas može vezati sa Bogom. "Bog se sve više i više udaljavao", kao da Boga ne možemo videti kroz svet.

Sa druge strane imamo panteizam, koji govori da je Bog i ontološki imanentan, da je On usađen u ovaj svet, da je On i u biljkama, i u životinjama, i u ljudima, itd.

Ako bismo govorili u biblijskim terminima, onda bismo imali Boga koji je "Elohim". Elohim, to je taj veliki, neshvatljivi Bog koji može da stvara, kojega mi ne možemo dokučiti, koji je daleko. I mnogo ljudi vole da je Bog "Elohim", da je On tamo: "Budi ti Bože tamo, na tvome nebu, a mi ćemo biti ovde, na našoj Zemlji, i radićemo šta mi hoćemo." Mnogi ljudi vole da je Bog takav, da je On tamo negde daleko, da se On ne meša u našu istoriju.

Međutim, kada je Mojsije, pre nego što je išao da izvodi izraelski narod iz egipatskog ropstva, pitao Boga "ko On jeste", da bi mogao da kaže ljudima koje izvodi, tada Bog nije rekao da je On "Elohim", da je On "daleki bog, neshvatljiv". On je onda upotrebio za sebe ime "Jahve". Jahve, otprilike znači (neko je to lepo rekao) da je to "Bog svakodnevnog hleba", to je Bog koji se meša u čovekov život.

I, na jednoj strani smo imali naučnike, a na drugoj strani imamo ljude, recimo, tamo u nekom dalekom selu, da je zaista nije važan poredak u univerzumu - njima nije važno da li je Bog "Elohim". Za njih je važno da kad je suša, kad nema kiše, kad nemaju šta da jedu, kad možda imaju jednu koricu hleba, za njih je ekstremno važno da je Bog "Jahve", da On vidi šta oni imaju da jedu. Zato je Bog, kad se javio Mojsiju, rekao da je On "Jahve", da On vidi muku svoga naroda u egipatskom ropstvu (baš je tako rekao), i da će On ići napred, da će On izvoditi narod. Zato imamo u teologiji termin "Bog izlaska" - Onaj koji izvodi iz ropstva. Ne samo iz egipatskog ropstva, nego On izvodi iz svakog ropstva.

Najteže ropstvo, kako je Hristos rekao, u koje čovek može da upadne, jeste ropstvo grehu. Ali On, Bog, je Bog izlaska, i On može čoveka da izvede iz ropstva.

Da li se doktrina o trojstvu može odbraniti sa biblijskog aspekta? Ono što je tačno jeste da se u Bibliji nigde ne spominje termin "trojstvo". Pored toga, tačno je da nigde u Bibliji ne postoji neko poglavlje u kojem je tačno iznesena doktrina o trojstvu (onako sistematski kako se to radi u udžbenicima).

Međutim, u Bibliji je dato sasvim dovoljno elemenata da se taj koncept može formulisati, i da se on, sasvim lepo, može obrazložiti. Mi znamo da ne samo ova doktrina, doktrina o trojstvu, nego i druga biblijska učenja nigde nisu eksplicitno, onako kao u udžbenicima, u određenim poglavljima, obrazložena, nego su obično biblijske doktrine, mogli bismo da kažemo - "u procesu". One se razvijaju i mi moramo proučavati, mi moramo čitati od Prve Knjige Mojsijeve do poslednje knjige Biblije, i moramo ih otkrivati. One su razvojno date.

Recimo, ideja o Mesiji. Postoji razvoj mesijanske ideje u Bibliji, počevši od 3. poglavlja Prve Knjige Mojsijeve, posle pada u greh (jer pre pada u greh ne može biti saopštena ta ideja), ali posle pada u greh, odmah je saopštena ta ideja da će Mesija doći, i onda kako čitamo, ta ideja se sve više razvija.

Dakle, ovaj napad nekih protivnika trojstva, da nigde u Bibliji nemate trojstvo tako eksplicitno obrađeno, je dosta slab, jer oni veruju u druge doktrine koje isto tako nisu eksplicitno, u nekom poglavlju obrađene, nego se mora istraživati.

Bog je to lepo zamislio. Vrlo retko Bog servira. On, čak i kad su u pitanju čuda, On nikada ne želi da čovek bude pasivni učesnik čuda. Bog želi od čoveka i mentalnu, i fizičku, i svaku drugu aktivnost. Zato On traži od čoveka da on proučava. Ništa nije dato na gotovo. Čovek mora da proučava, on mora da saznaje, on mora da se razvija, on mora da misli. On ne sme samo da odražava tuđu misao. Čovek mora da misli. Tada će religija za njega biti kvalitetna. Ako on samo reflektuje tuđe misli, pitanje je: "Ko je on? Da li je to, zaista, njegova religija?" Zato on mora da istražuje.

Čini nam se da je vrlo mudro što je Bog tako postavio svoje velike istine kao nekakvu rudu u zemlju, i ljudi moraju da kopaju ako misle da dođu do rude, moraju nekada da se malo pomuče da bi došli do određenih informacija.

Možda će neko da pita: "Kako to Bog želi da čovek ne bude pasivni učesnik čuda?" Možda najpoznatiji primer jeste sa Nemanom. Kad je Neman došao kod proroka, on je očekivao da će prorok izaći i staviti ruke na njega, i da će reći: "Ovoga trenutka ti se opraštaš gube!" (pošto je on bio gubav). A prorok je izašao pred njega i rekao mu je: "Moraš da ideš na Jordan, i sedam puta da se uroniš u Jordan da bi bio zdrav." I onda je proradio Nemanov ponos, i on je rekao: "Sad ja treba da idem na Jordan? Zar nisu reke koje se nalaze tamo, u mome kraju, u Damasku, lepše nego taj Jordan."

On je morao nešto da uradi. Bog ne želi da on bude pasivni učesnik čuda. Mora i on aktivno da

učestvuje. Bog nikada neće sa čovekom sam. Bog sigurno može, ali On hoće zajedno sa čovekom. A da li čovek hoće? Da li čovek kao slobodno biće (kao slobodno jedino i vredi) pravi izbor za Njega?

Kada se govori o trojstvu, mnogo je lakše to pitanje razmatrati uzimajući u obzir Novi Zavet, ali bi onda ispala velika nepravda prema judaizmu, prema tom velikom religijskom sistemu, jer ispalo bi da je Bog, možda, nešto previše sakrio, da oni nisu mogli u Starom Zavetu da dođu do te ideje.

Zato ćemo početi sa Starim Zavetom. U Starom Zavetu, recimo, u 1. Knjizi Mojsijevoj, u 1. poglavlju, u 26. stihu čitamo: "Potom reče Bog: Da načinimo čoveka po svomu obličju, kao što smi mi."

Zapazimo, ovde postoje vrlo značajne reči "da načinimo". Dakle, glagol je u množini. Onda, "po svome", opet množina. "Kao što smo mi", opet množina.

Onda, posle pada u greh, nalazimo u 22. stihu, 3. poglavlja (iste knjige): "I reče Bog: Evo čovek posta kao jedan od nas, znajući što je dobro, što li zlo." Možda će neko reći: "Možda se ovde Bog obraća anđelima." To ne može biti, iz prostog razloga što anđeli ne mogu da stvaraju, a ovde se lepo kaže: "Da načinimo, da stvorimo čoveka po svome obličju... kao što smo mi."

Jeste množina, ali još uvek se ne zna koliki broj lica ima.

Postoji jedan karakterističan stih i u 11. poglavlju, 7. stih gde se kaže: "Hajde da sidemo i da im pometemo jezike." To je bilo u vezi sa građenjem vavilonske kule. I onda 9. stih kaže: "Pomete Gospod."

Dakle, vrlo često, već u 1. Knjizi Mojsijevoj, mi imamo naizmenično jedninu i množinu.

Često je korišćen jedan stih o trojstvu, koji se nalazi u 18. poglavlju 1. Knjige Mojsijeve, koji govori o jednom pohođenju u Mamriji, gde je Bog posetio Avrama, oca vere. I šta se dešava? 1. i 2. stih: "Posle mu se javi Gospod u ravnici mamrijskoj, kad seđaše na vratima pred šatorom svojim u podne. Podigavši oči svoje pogleda, i gle, tri čoveka stajahu prema njemu. I ugledavši ih potrča im na susret ispred vrata šatora svojega, i pokloni se do zemlje, i reče:..."

Dakle, on vidi tri čoveka, i onda se poklanja do zemlje "...i reče: Gospode!"

Obraća se kao jednoj ličnosti. Često su teolozi koristili ovaj stih kao dokaz, ne samo da vidimo množinu, nego tačno tri lica. On vidi tri lica i obraća se njima kao jednom.

Međutim, mi smo na početku čitali da Boga Oca niko, nikad, nije video. Ako smo zapamtiti taj

stih, mi bismo odmah rekli: "Ovde postoji kontradikcija. Boga Oca niko nikad nije video, a kako sada se vide tri lica?" Ali zaista, u Bibliji nigde ne postoji kontradikcija, u Bibliji nigde nema nelogičnosti.

Ako se bolje proanalizira celo 18. i 19. poglavlje, vidi se da samo jedan od ta tri lika pripada Gospodnjem licu. Evo, recimo, 22. stih 18. poglavlja kaže: "I ljudi okrenuvši se pođoše put Sodomu, ali Avram još stajao pred Gospodom."

Ovo je prvi stih koji nam pomaže da razumemo o čemu se radi. Dakle, sada se za dve ličnosti upotrebljava izraz "ljudi", ali i dalje se kaže da je Avram ostao pred Gospodom. I onda, u 19. poglavlju se kaže: "I dođoše dva anđela u Sodom." Dakle, od te tri ličnosti dva su anđela. Pa onda u 10. stihu: "A ona dva čoveka..."

Vidimo kako prvo "ljudi odoše", pa onda "dva anđela dođoše u Sodom", pa onda ista ta "dva čoveka": "...a ona dva čoveka (anđeli koji su izgledali kao ljudi) digoše ruke, uhvatiše Lota..." (onaj koji je čitao celo poglavlje zna o čemu se konkretno radi).

I sada oni razgovaraju sa Lotom, i u 13. stihu kažu: "...pa nas posla Gospod da ga zatremo." A u 15. stihu: "Navališe anđeli na Lota..." (kad su trebali da ga izvuku iz Sodoma, da ne bi propao sa ostalim ljudima).

I u 24. stihu se kaže: "Tada (kada su oni već izašli iz Sodoma) pusti Gospod na Sodom i na Gomor od Gospoda kišu od sumpora i ognja." Zapazimo kako je ovaj stih karakterističan:

"Tada pusti Gospod (znači, već je Hristos došao do Sodoma) od Gospoda..."

Često je Trojstvo prikazivano tako, kao tri lica koja se javljaju Avramu. To ništa, samo po sebi, ne bi bilo pogrešno. Međutim, iz dublje analize 18. i 19. poglavlja vidimo da je samo jedan od tih likova istinski Gospod. Boga Oca stvarno nikad niko od ljudi nije video. U Novom Zavetu je ta istina mnogo više otkrivena, ali mi ćemo se još malo zadržati u Starom Zavetu, pošto postoje ljudi koji misle da postoji neka kolizija i neprijateljstvo između Starog i Novog Zaveta, ali videćemo da takvo neslaganje ne postoji.

Recimo, u 4. Knjizi Mojsijevoj, 21. poglavlje, 6. stih. Ovde se radilo o jednom specifičnom slučaju, kada su se Izraelci, na svom putu iz Egipta u obećanu zemlju, bunili protiv vođstva Mojsija i onako kako je Bog želeo da ih provede. I u 6. stihu kaže: "A Gospod pusti na narod zmije vatrene koje ih ujedahu, te pomrije mnogo naroda u Izraelju."

Ovde je bitno da zapamtimo da je Gospod to učinio. A kako apostol Pavle komentariše ovaj stih u 1. Korinćanima, 10. poglavlje? (sada smo u No-

vom Zavetu, da malo osetimo smisaono jedinstvo Biblije. Biblija je jedna biblioteka koju je pisalo čak oko 40 autora, različitih profila, ali ta knjiga ima smisaono jedinstvo. Ona nema jedinstvo radnje, radnja je tu na mnogo mesta isprekidana, to su različite radnje, to su različite ličnosti, ali Biblija ima smisaono jedinstvo).

Dakle, 1. Korinćanima, 10. poglavlje, 9. stih kaže: "Niti da kušamo Hrista, kao što ga neki od njih kušase i od zmija izgiboše." Zapazimo, kad apostol Pavle govori o tom kušanju koje je bilo opisano u Mojsijevim knjigama, on kaže da su oni kušali Hrista, da je On bio to lice božanstva, da je On bio taj Gospod, da je On bio taj Jahve (jer kod nas je ime "Jahve" na mnogim mestima prevedeno kao "Gospod").

Ima i drugih stihova gde apostol Pavle ističe da je Isus bio taj koji je vodio narod, da je On taj Jahve. Mi ćemo malo kasnije dublje proširiti ideju o toj drugoj ličnosti božanstva koja se prilagođava stvorenjima, koja izvodi, koja vodi i koja se stara o ljudima.

Znači, ovde je bitno da su oni tamo u pustinji "Gospoda kušali", a kada apostol Pavle to komentariše, on kaže da je to bio Hristos. Dakle, Hristos je Gospod.

U Knjizi proroka Isaije nalazimo nekoliko interesantnih stihova koji su vezani za ovu našu temu. (Ima puno stihova, mi ih nećemo sve spomenuti. Svakome je ostavljeno da i sam nešto otkrije, jer mnogo je lepo kad čovek sam otkrije nešto u šta treba da veruje i na šta treba u životu da se oslanja.) U 6. poglavlju Knjige Proroka Isaije, u 8. i 9. stihu se kaže: "Potom čuh glas Gospodnji gde reče: Koga ću poslati (jednina) i ko će nam ići" (slično je kao u Mojsijevim knjigama, opet imamo množinu), "a ja rekoh: Evo mene, pošalji mene." I onda u sledećem stihu: "A On reče: Idi i reci tome narodu: Slušajte, ali nećete razumeti, gledajte, ali nećete poznati."

Znači, glas Gospodnji je rekao da će, ovde u konkretnom slučaju, postojati ljudi koji će slušati, ali to neće poštovati, oni će to jednostavno ignorisati. Ali, ono što je nama ovde bitno jeste da opet apostol Pavle, tumačeći ovaj starozavetni stih, kaže nešto vrlo važno.

U Delima Apostolskim, on razgovara sa nekim svojim zemljacima Jevrejima koji su bili fanatični i koji su znali za ovaj stih, ko ga je rekao, da Isaija kaže da je to Gospod rekao. Kada apostol Pavle tumači ovaj stih, on kaže: "Dobro каза Duh Sveti..." Dakle, vidimo da apostol Pavle primenjuje izraz "Jahve" i na Isusa Hrista i na Duha Svetoga. Dela Apostolska, 28. poglavlje, 25. stih:

"Dobro каза Duh Sveti preko proroka Isaije ocevima našim govoreći: ..." I sada idu tačno one

reči koje se tamo pripisuju Gospodu: "...idi k narodu onome i kaži: Ušima ćete čuti i nećete razumeti, i očima ćete gledati i nećete videti."

Da je Duh Sveti zaista Bog, vidimo, recimo, u Delima Apostolskim, u 5. poglavlju, 3. i 4. stih: "A Petar reče: Ananija, zašto napuni Sotona srce tvoje da slažeš Duhu Svetome." I onda kaže: "Ljudima nisi slagao nego Bogu." Duh Sveti je istinski Bog.

Kada se, recimo, govori o dolasku Mesije, onda prorok Isaija kaže da će se pojaviti preteča koji će pripaviti put Gospodu. To se nalazi u Knjizi Proroka Isaije, u 40. poglavlju, 3. stih: "Glas je nekoga koji viče: Pripavite u pustinji put Gospodnji, poravnite u pustoši stazu Bogu našem."

A u Jevandlju po Mateju, gde se govori o tome, šta kaže Matej u 3. poglavlju? Na koga se to odnosi? Svi znamo da se to odnosi na Isusa Hrista: "Jer je to onaj za koga je govorio prorok Isaija gde kaže: Glas onoga što viče u pustinji: Pripravite put Gospodu, i poravnite stazu Njegovu" (u 3. poglavlju se govori o Isusu Hristu i o Njegovom krštenju).

Dakle, i u Starom Zavetu, i u Novom Zavetu je izneseno učenje da je Bog troličan, da je On jedinstven po svojoj suštini, ali da ima tri lica.

A sada ćemo da pročitatmo neke stihove iz Novog Zaveta gde je to sve sažeto. Recimo, u Jevandlju po Mateju, u 28. glavi, kada Isus šalje svoje učenike, On kaže: "Idite, dakle, i naučite sve narode krsteći ih u ime (zapazimo kako kaže, ne kaže "u imenima") Oca i Sina i Svetoga Duha." Dakle, u ime jednog jedinstvenog Boga koji ima tri lica: Otac, Sin i Sveti Duh.

Ima još dosta stihova u Novom Zavetu koji govore o tome da je i Isus istinski Bog. Ali, da možda sada pređemo na drugi deo naše teme: "Pitanje učenja ili doktrine o trojstvu pred ljudskim razumom." Kako ta doktrina izgleda pred ljudskim razumom?

Svi prigovori ovoj doktrini koji su učinjeni sa stanovišta ljudskog razuma koriste se i od strane onih koji su religiozni, a ne veruju u ovu doktrinu.

Ljudi se pitaju: "Kako to može biti, da je Otac istinski Bog, da je Sin istinski Bog i da je Duh Sveti istinski Bog, a ipak, da biblijska religija nije politeistička religija, nego da je monoteistička, da ona uči da postoji jedan jedinstveni Bog?"

Dakle, ljudi se pitaju: "Kako to može biti?", i često se u knjigama može naći ta formulacija: $1+1+1=1$. I onda, već u sledećoj rečenici kažu: "Ne postoji očigledniji apsurd od toga."

Kako to zaista može biti?

Što se tiče božanskog bića, mi smo već rekli da mi ovog trenutka ne možemo potpuno da prodremo u sve aspekte Božanskog bića. Postoji deo

Božanskog bića koji je za nas, u ovom trenutku, tajna. I onda neki argumentuju, da ako je nešto delimično tajna, onda u to ne treba verovati. Jer, ako je nešto tajna, onda je to protivrazumno (kažu oni), a čim je protiv razuma, onda nije dostojno čovekovog verovanja.

Međutim, tajna ne znači da je ona protiv razuma. Često apostol Pavle koristi taj izraz, na grčkom je to "misterion" - misterija, tajna. Međutim, ne treba tajnu pretvarati u nešto protivrazumno.

Navešćemo jedan prost primer kao analogiju: Dete dođe prvi put negde gde se nalaze automatska vrata. On je naučio da mora postojati kvaka koju treba pritisnuti da bi se ušlo u prostoriju. I zamislimo sada neko dete koje prilazi nekim automatskim vratima, i ona se "sama otvaraju".

To je, zaista, tajna za jedno dete.

To je jedna paralela. Mi ne možemo, u određenom trenutku, da potpuno prodremo svojim razumom u sve tajne koje postoje u ovom svetu, ali tajna je samo iznad određenog razuma. Ona je možda adekvatna, primerena nekom razumu, koji je viši od našega.

Ta automatska vrata nisu bila nikakva tajna za učitelja tog deteta, jer je on znao šta je fotočelija. Za njegov razum to nije bila tajna.

Dakle, tajna nije protivrazumna, već samo može biti iznad nečijeg razuma. Ovo je vrlo važno.

Vrlo je nepošteno ako neko nešto ne razume, da kaže: "To je protivrazumno." Mnogo puta možemo da sretnemo ljude koji značenje nečega mere po svom razumevanju. Ako on nije razumeo o čemu se radi, to je beznačajno. Ako je on razumeo, onda je to značajno.

Bilo bi dobro da se srodimo sa tom idejom, da tajna nije protivrazumna, dakle, da Bog ne zahteva od nas da mi verujemo u nešto što je apsurd.

Možemo li sada da se približimo ovoj tajni kroz nauku? Apostol Pavle koristi nekoliko vrlo lepih stihova u Rimljanima poslanici. U 1. poglavlju, 19, 20. i 21. stih:

"Jer što se može doznati za Boga poznato je njima, jer im je Bog javio. Jer što se na Njemu ne može videti, od postanja sveta moglo se poznati i videti na stvorenjima..."

Mi nismo ovde govorili o svrhovitosti u prirodi. Postoji plan, postoji svrha, postoji određeni razum na stvorenjima, gde se vidi kako je Bog stvarao. Kroz stvorenja mi tačno možemo da vidimo kakav je Bog. Iz toga što u prirodi vidimo toliku lepotu (priroda se razmeće lepotom), mi tačno možemo kroz tu prirodu da vidimo da je njen Stvoritelj sklon da stvara nešto što je lepo.

I onda apostol Pavle kaže nešto što je prilično čudno, možda fascinantno: "... Njegova večna sila..."

Apostol Pavle čak kaže da se na stvorenjima može videti Njegova večna sila. I stvarno se može nazreti. Kad, recimo, pogledamo nebeski svod preko leta, uočavamo ono što je psalmista rekao: "Nebesa kazuju slavu Božju." Tačno vidimo kakvo mora biti to biće koje je stvorilo tolike zvezde, koje je stvorilo tolike galaksije. Kakvo to biće mora biti! Kako to biće mora biti snažno! Kako ono mora biti veliko!

Dakle, apostol Pavle kaže: "Njegova večna sila", pa čak kaže: "I božanstvo da nemaju izgovora." Znači, mnogi ljudi neće imati izgovora kada im Bog bude sudio.

A zašto neće to da vide? "Jer kad poznaše Boga, ne proslaviše ga kao Boga, niti mu zahvališe, nego zaludeše u svojim mislima i potamne nerazumno srce njihovo, kad se građahu mudri poludeše i pretvoriše slavu večnoga Boga u obličje smrtnoga čoveka, i ptica, i četvoronožnih životinja..."

Bog preko apostola Pavla tvrdi da mi u prirodi možemo nešto da nazremo o Bogu, čak i o Njegovom božanstvu.

Jedan naučnik je govorio o tome, kako univerzum, na jedan perfektan način modelira trojstvo. Kako je on to objasnio? Bog Otac je nevidljivi Bog. On se manifestuje i približava bićima kroz Isusa Hrista, a mnogo se o Njemu saznaje kroz delovanje Svetoga Duha. I sada, ovaj naučnik kaže: "I univerzum je, ili kosmos, isto tako, 'trokosmičan' - on ima tri kosmosa. To je kosmos prostora, kosmos energije (ili materije) i kosmos vremena."

Zapazimo, kosmos nema tri dela. To je jedna celina. Nema on jedan deo koji je prostor, drugi deo koji je energija i treći koji je vreme. Nego je sve prostor, sve je energija i sve je vreme. I tačno je, što apostol Pavle kaže, da je Bog u svojoj tvorevini, u svojim stvorenjima, na neki način predočio ko On jeste, što je i sasvim normalno, i što je i sasvim razumljivo.

Mnogi autori kroz svoja dela predočavaju ko oni jesu u suštini. Recimo, Hese je kroz sva svoja dela predočio neki unutrašnji konflikt između one religijske osnove koju su njegovi roditelji postavili u njegovom životu, i kako je ta osnova doživela sudar sa svim izazovima koje čoveku može da pruži ovaj svet. I on je to preneo u svoje knjige.

Kao što razni autori u svoja dela unose i nešto od svoje ličnosti, tako je i Bog, kao umetnik u univerzumu, uneo u svoje delo puno od svoje ličnosti. Prostor, koji je nevidljiv, a svuda prisutan, je kao Bog Otac koji stoji u zaleđini svega - prostor

stoji u zaleđini svega. A kada mi najbolje vidimo prostor? Vidimo ga kroz energiju koja je materijalizovana. Tako najbolje osećamo prostor, kao što najbolje, a to i Biblija tvrdi, vidimo manifestaciju Boga kroz Sina. Zato mi u Starom Zavetu imamo da se Bog stalno kroz Sina pokazivao ljudima. On je taj Bog ili Jahve, to lice božanstva koje je vodilo izraelski narod iz egipatskog ropstva.

Dakle, kao što se božanska ličnost nama stvorenjima najbolje manifestuje kroz Isusa Hrista, tako imamo paralelu i u univerzumu.

A kako se doživljava, kako se saznaje, kako se izražava taj univerzum? Uvek kroz vreme. Znači, paralela postoji i sa trećim licem božanstva.

I ovde, sada, mi nemamo potrebu da sabiramo i da dobijemo tri univerzuma, nego je potrebno da vršimo jednu drugu radnju - množenje:

$$1 \times 1 \times 1 = 1$$

I vektori kada se sabiraju, oni se množe.

Možda još malo da proniknemo u ovu veliku tajnu. Mi ne želimo da kažemo da je ova argumentacija podjednako vredna kao biblijska. Nije ona podjednako vredna, jer mi nikada ne bi znali šta je prava istina o Bogu da nam je On nije saopštio. Mi samo želimo da pomognemo da svako može imati uverenje da to nije ništa apsurdno, ništa nelogično, nego da mi, ljudi 20. veka, sasvim logično možemo da verujemo da je Bog troličan, kao što su to verovali apostoli u prvom veku.

U mnogim pesmama o Bogu spominje se jedan značajan argument o trojstvu. Bog je ljubav. On je to i pokazao. Postoji biblijska argumentacija kako je Bog pokazao da jeste ljubav. Međutim, mi možemo da dođemo do tog zaključka čistom dedukcijom. Prvo imamo misao da je Bog savršen (biće koje nije savršeno nije Bog). Iz savršenog bića, čistom dedukcijom možemo da izvedemo savršena osećanja. A savršeno osećanje jeste ljubav. Ako je Bog ljubav, nema ljubavi, a da se ona ne prenosi, sa jednog subjekta na drugi. Ako je ljubav u okviru jedne ličnosti, to se zove samoljublje. A samoljublje nikako ne može biti nešto savršeno, ono nikako ne može biti vezano uz savršeno biće.

Prosto, kad razmišljamo o Bogu kao o savršenom biću, nameće nam se - ako je On punina bića, ako je On maksima bića, ako je On maksimalno biće, On mora biti punina i u licima: "Ja, Ti, On" - ljubav mora da se prenosi.

Sa čisto logičkog aspekta, Bog mora biti najmanje troličan, da bi to bila istinska ljubav, da ne bude neistina to što Biblija kaže, "da je On zaista ljubav".

Gete se pitao: "Šta je to Bog radio, da li se On dosađivao pre nego što je stvarao, kad nije stvarao." Ne, nikada se Bog nije dosađivao. On je voleo. On uvek voli.

Evo, možemo to da pročitamo čak i u Bibliji. U Jevanđelju po Jovanu, u 17. poglavlju, 24. stih: "Oče, hoću da i oni koje si mi dao budu sa mnom gde sam ja, da vide slavu moju koju si mi dao, jer si imao ljubav k meni pre postanja sveta." Pre nego što je išta postalo, pre nego što je išta bilo, lica božanstva se se međusobno volela. Dakle, Bog je uvek voleo.

Pogledajmo još samo na jedan način na trojstvo, sa aspekta ljudskog razuma, a to je na osnovu činjenice da Biblija tvrdi da je Bog živ, da je On aktivan, da je On vrlo zaposlen, da je vrlo vredan, da radi. Iz toga nedvosmisleno proističe zaključak da u božanskom biću postoje određeni procesi, kao i u svakom biću. Kakvi su oni, mi ne znamo. Ali, ono što sigurno možemo znati, to je - da su savršeni i da su večni.

Ako govorimo o procesima u božanskom biću, a ne kažemo da su savršeni i večni, to će biti veoma opasno, zato što to može asocirati na promenljivost Božjeg bića. Ako su neki procesi počeli nekad u njemu, to znači da bi On sada bio drugačiji nego što je bio pre nego što su ti procesi počeli. Ne, ti procesi su savršeni i večni. Zato oni ne mogu da utiču na Njegovu neizmenljivost. Oni su večni i savršeni. A budući da je On savršeno biće, Njegovi procesi teže ka maksimumu. A šta je maksimum života? Maksimum života jeste rađanje, a maksimum aktivnosti jeste ishodenje.

I oba ova termina nalazimo u Bibliji. Sin se rađa, a Sveti Duh ishodi. U Jevanđelju po Jovanu, u 15. poglavlju, u 26. stihu se kaže: "A kad dođe utešitelj koga ću vam poslati od Oca, Duh istine koji od Oca ishodi, On će svedočiti za mene." Dakle, pošto ti procesi teže ka maksimumu, onda su i rezultati savršeni, a to su lica. Najsavršeniji rezultat nekog procesa jesu lica, ličnosti.

Znači, savršeno biće - savršeni procesi. Savršeni procesi jesu procesi rađanja (kao rezultat života - toga što je Bog živ), i Njegove aktivnosti, a to je proces ishodenja. A kao rezultat tih savršenih procesa dobijamo savršene rezultate, a najsavršeniji rezultat jeste ličnost. I zato imamo tri ličnosti, a ipak jedinstvenog Boga.

Ova biblijska doktrina o trojstvu je zaista lepa, i Biblija nas uči kako su sva ta lica božanstva bila vrlo zainteresovana za čoveka, i kako su bila uključena u čovekovo spasenje nakon pada u greh. Ali, dominantnu ulogu u stvaranju imao je Bog Otac, u čovekovom otkupljenju imao je Bog Sin, koji je i umro na krstu Golgote, a u čove-

kovom posvećenju za novi život dominantnu ulogu ima Bog Sveti Duh.

Mi se nalazimo u periodu kada treće lice božanstva posebno deluje, i nadamo se da će ovo razmatranje pomoći da se bolje razume ova tema, da se lakše i uspešnije prihvati činjenica da Bog postoji, i da je On zainteresovan za našu sudbinu.

SADRŽAJ

Tajne Biblije	3
Život posle smrti ...	125
Božji praznici	187
Trojstvo	224

Preporučujemo najbolja svetska izdanja na polju nauke, religije i medicine:

Popularna medicina:

- Načela zdravog života, Dr Pol Volk
- Zdrava ishrana, Dr Pamplona Rodžer
- Smrt iz tanjira, Dr Robert Elez
- Lečenje raka sirovom hranom, Dr Kristin Nolfi
- Otrovi sa velikim K, Dr Agata Treš
- Kako sam pobedila rak, Dr Lorin Dej
- Kondomi ne rade, Dr Lorin Dej
- Zakoni zdravlja i izlečenja, Dr Nil Nidli
- Izlaz iz depresije, Dr Nil Nidli
- Moć zdravlja, Dr Hans Dil
- Moć ishrane, Dr Kolin Kembel
- Kako unaprediti mozak, Dr Elden Čalmers
- Unapredite vid - odbacite naočari, Dr Lorin Dej
- Tehnologija samouništenja (o GM hrani), Dr Marijan Jošt
- Vakcine - novi genocid, Vens Ferel

Popularna nauka:

- Nauka i problem smrti, Miroljub Petrović
- Tajna srećnog života, Miroljub Petrović
- Brak i porodica, Miroljub Petrović
- Osnovi teokratije, Miroljub Petrović
- Poslednji dani planete Zemlje, Tom Hartman

Opasnosti okultizma:

- Skrivene tajne masonerije, Dr Ketil Barns
- Masonerija - zavera protiv hrišćanstva, Ralf Eperson
- Ko vlada svetom, Miroljub Petrović
- Masonski i okultni simboli, Dr Ketil Barns
- Ispovest palog anđela, Penta Gram
- Moj beg od demona, Rodžer Norn
- Mistična medicina - kakve opasnosti kriju akupunktura, akupresura, homeopatija, iridologija, radiestezijska, refleksologija i druge veštine, Dr Voren PETERS

Distibucija: Metaphysica, 011/292-0062